

KURDISTAN

دیدو بۆچوونه کانی هاوری د. قادر وریا

کۆمهڵیک وتارو لیدوانی جۆراوجۆر

بهشی یه کهم

کۆکردنه وهه ئاماده کردنی: بهمان نه قششی

بانه مه ری 27226 کوردی = مای 2026 ی زایینی

پىراست:

– كورتە يەك ئە ژىنامەى ھاۋرى د. قادر وريا..... ۸

وتارو بابەتەكانى سالى ۲۰۰۴ – ۲۰۰۵ - ئاپەرەى : ۱۱

۱- شەۋىكى روون بۇ پۇژانى تارىك.....

۲- ئەفلاتوون، خالى دەسپىكى رەخنەى ئەدەبى.....

۳- كىمياگەر.....

وتارو بابەتەكانى سالى ۲۰۰۶ - ئاپەرەى : ۲۱

۱- دوئىنى "سارا" وئەمرو "زارا".....

۲- بەياننامەى جىهانى مافى مروفا، دەقىكى مېژوۋىي و رىنشاندەر بەبۇنەى ۱۸ دىسامبر.....

۳- كاك نەببى قادرى ئە چەند لا پەرىكى دەقتەرى بىرەۋەرىيەكانم دا.....

۴- بە جىهانىبوون ئە قاموسى فېمىنىزىمدا.....

۵- رىبەرو پەيرەو، يا ئىمامو ئۆمەت؟!.....

۶- سەرچۆپى كىشى شايى رەشبه ئەكى نەۋرۆزلە سەر تروپكى ئاگرى.....

۷- وتەكانى دوايىن پۇژى مامۇستايەكى دەرسى رۇژنامە نووسى - صدرالدين الھى (۱).....

۸- گىروگرفتەكانى جىهانى عەرەب ئە شىعەرى نزار قەبانى دا.....

۹- ئەسەر كانىي جانداران را تا نىو گۇرستانى گەرۆر.....

۱۰- ئەو مروفا گەورانەى قەرزدارىانين.....

بهشی په کهم

- ۱۱- دوستایه تی و برابیه تی شوئینیستیک له گهڼ نه ته وهی کورد!.....
- ۱۲- راخوشانی نه ستیره یه ک.....
- ۱۳- سه برپینی نه خلاق و ئینسانه تی به ناوی ئایینه وه.....
- ۱۴- وهرزی هه ئوه رینی گول، سالی رژانی نه ستیره.....
- ۱۵- یه کهمین قوربانیه کانی له قاودانی مه شروعیبه تی به درؤ و دیموکراسی چه واشه کراو!.....
- ۱۶- چاره نووسی رۆژنامه نووسی نازا و رۆژنامه نووسی نازاد له سینبه ری دیکتاتوریدا.....
- ۱۷- سه دیتی نه نجیری نازره له یادداشته کانی نیما یوشیج دا.....
- ۱۸- رۆژنامه نووسی سه رکه وتوو له سه رده می به جیهانیبووندا.....
- ۱۹- سالی تازهی جیهانی.....
- ۲۰- له پیناوی پهره پیدانی که لتوری مافی مرؤف له کوردستاندا.....
- ۲۱- داستانی جیایی من و خوشه ویستیک به ناوی شیعر.....
- ۲۲- تیشکی هیوا و خولیکی نوی چاوه روانی.....
- ۲۳- رۆژی گه شیبینی له باره ی دوارؤژه وه.....

وتارو بابه ته کانی سالی ۲۰۰۷ - لاپه ره ی : ۹۹

- ۱- چه پکیک گول بو سه ر جیگای به تانی نو سه ریکی شه هیدی "کوردستان".....
- ۲- به دمه سستی به شوین فرکردنی تالای شکست دا!.....
- ۳- زامی به ناسوری قارنی.....
- ۴- مانگی گه لایترؤ بیره وه ری به خوش و ناخوشه کانی.....
- ۵- تکایه چیتردزیمان ئی مه که ن!.....
- ۶- راگه یاندنی کوردی و دنیا یه کی پر سه یرو سه مه ره.....
- ۷- شه هیدانی ۱۹ حوزه بیران، هه میشه نه فسه ر، بو نه به د سه ردار.....
- ۸- نه گهر شه ره فمان هه بن!.....
- ۹- له پیناوی پهره پیدانی کولتووری مافی مرؤف له کوردستاندا!.....
- ۱۰- شیعی "هه ژار".....

- ۱۱- بۆ جوانى سەرەپى.....
- ۱۲- ئامانچىكى ھاۋبەش بو ھەموو خەئكى جىھان.....
- ۱۳- خەلاتى ئاشتىي نۆيىلى ئەمسال بەرەسى ناسىنى مەترسى يەكى گەورە لەسەر مرۇفا.....
- ۱۴- بەئگە نامەي ئىك تىگەيشتنى كۆمەئگەي جىھانى لەبارەي مافو ئازادىيە بنەرەتىي.....

وتارو بابەتەكانى سالى ۲۰۰۸ - لاپەرەي : ۱۴۲

- ۱- رىگرى لە سەفەرى ميوانە ئىرانىيەكانى فيستيشانى گەلاۋىژ بو چى؟.....
- ۲- مافى مرۇف ئاۋاتىكى لەمىژىنەي پىرۆز.....
- ۳- بەياننامەي جىھانىي مافى مرۇف.....
- ۴- خويىنى قوربانىانى قەتلە زنجىرەي يەكان بە تىپەرىنى زەمان لە بىر ناچىتەوہ.....
- ۵- ۲۵ نوامبر، رۇژى جىھانىي نەھىشتنى.....
- ۶- بەرەو ۶۰ سائەي دەرچوونى بەياننامەي جىھانىي مافى مرۇف.....
- ۷- گۆران لە فۆرم.....
- ۸- ھەر ئەگرى، ئەكوژى.....
- ۹- ئەستىرەيەكى پىرئىنگدار و بى ئاۋا بوون.....
- ۱۰- فرمىسكىك بو مەرگى ناۋەختى مامۇستاي خۇشەويست ھىدايەت عەبدوئلا ھەيران.....
- ۱۱- ئاۋاتىك بو كۆنگرەي داھاتوۋى ھاۋرئىيانى پىشوو مان.....
- ۱۲- ھەئۆستەيەك لە سەر كۆنگرەي چاردەيەمى جىزبى دىمۇكراتى كوردستان.....
- ۱۳- دىمۇكراتىيەتو دئفرەوانىي كوردو، شوقىنىزمو ئىنكارىيەتى دەسەلاتدارانى تورك.....
- ۱۴- جىاۋازىيەكانى كارو بارى كۆنگرەي ئەمجارەمان.....
- ۱۵- ھەئىگاوۋىكى پىربايەخ لە پىئوئەندى لەگەل زىندانىيە سىياسىيەكانى رۇژھەلاتى كوردستان.....
- ۱۶- دەستخۇشكىك بو بىنكەي ژىن بە بۇئەي "سەرتۆپى كارەكانى تا ئىستا" يەوہ.....

وتارو بابته كانی سالی ۲۰۰۹ - لاپهړه ی : ۱۷۶

- ۱- چوار سالی سهخت بۆ ریکخراوی داكۆکی له مافی مروّف له كوردستان.....
- ۲- مامۆستا مومتاز حهیدهری و پروژهی گۆفاری ۲۰۲۱.....
- ۳- ریفراوندۆم یا "كەس نه بیینه" ی خاكه لیوهی ۱۳۵۸.....
- ۴- رۆژه لاتی كوردستان، سالیك كه رابرد.....
- ۵- خه لکی كوردستان ناماده نیه بئ هیچ دهسكه وتیک بازاری هه لئباردن بۆ ریژیم گهرم بكا.....
- ۶- كۆتایی سهردهمی یهك نه تهوهو یهك زمان له ئیراندا.....
- ۷- فانتاین له كوردستان.....
- ۸- ئهو په ئه یه، بهم هه ئه یه ناسریتتهوه!.....
- ۹- دهستیکی سالی نوئ له ژیر بارانی ناگرو ناسن دا.....

وتارو بابته كانی سالی ۲۰۱۰ - ۲۰۱۱ - لاپهړه ی : ۱۹۶

- ۱- به یاننامه ی جیهانیی مافی مروّف (به بۆنه ی ۱۰ دیسامبر، رۆژی جیهانیی مافی مروّف دهخریتتهوه بهر.....
- ۲- به یاننامه ی نه هیشتنی توندوتیژی دژی ژنان.....
- ۳- بۆ ۲۲ ی ریبه ندانی ئه مسالّ دهبی چی به خه لکی خۆمان بلیین؟. ۲۰۱۰.....
- ۴- بۆ ئه وهی "له ئیستاهه بیرمان له داهاتوو کردبیتتهوه!".....

وتار و بابته كانی سالی ۲۰۱۲ - لاپهړه ی : ۲۰۰

- ۱- نازادیی یه كجاری، مافی كه بوودوهنده نهك مه ره خه سیی ۴ رۆژه!.....

- ۲- با ئالای کوردستان ههوینی یه کبوونمان بیت.....
- ۳- بۆ نه وهی بانگه وازه کانمان چی دیکه بی ولام نه میننه وه.....
- ۴- کاره ساتی به کۆمه لکوشتنی دانیشتووانی ئیندرقاش له بیر ناکهین.....
- ۵- «زهوی به ریپی ئیمه، خۆله میشی بابو با پیرانمانه».....
- ۶- پرسى کورد، دیا لۆگ و نه زموونه کانی دوو ولاتی تورکیه و ئیران.....
- ۷- ئاوا بوونی نه ستیره یهک (یادیک له هاوړی نه مر عوسمان ره جیمی).....
- ۸- مانگی گه لایوژ و بیره وهری به خوش و ناخوشه کانی.....
- ۹- نیازم وایه هه ر لاو وه مینم (به بۆنه ی روژی جیهانی لاوانه وه.....
- ۱۰- ناکامتر له هه میشه له بوون به رووگه ی جیهان دا.....
- ۱۱- هومی دیک بۆ هه لاتنی خۆری ئازادی له خۆراوی کوردستان.....
- ۱۲- وتاری بهر پرسى ناوه ندی راگه یانندی حدک به بۆنه ی ۳۲ ساله ی دامه زانی رادیوی دهنگی کوردستان.....
- ۱۳- نه وانه بۆچی و بۆ کی له زنجیردان؟.....
- ۱۴- که بوود وه ند بیکه س نییه، نه ته وه یهک پشتیوانییه تی.....
- ۱۵- بۆ نه وهی تاوانی ۱۹ ی بانه مه ر دوویات نه بیته وه!.....
- ۱۶- چه ند لایه نیک له کاریگه ری نه تهر نیت له سه ر راگه یانندن و پیوه ندییه گشتییه کان.....
- ۱۷- با ریچکه ی «کوردستان» ی دایک و به درخانی پینشهنگ، ون نه کهین.....
- ۱۸- پیویستی دیا لۆگ له نیوان کورد و تورک دا ، با له نه زموونی شه ری نه غه ده دهرس وه ر بگرین.....
- ۱۹- تاوانی خنکانندی شارنک.....
- ۲۰- گو قاری «ژنان» نه و نه مامه ی بووه به دار.....
- ۲۱- خه میک به گه وره یی تاوانی خنکانندی شارنک.....
- ۲۲- هه ئویستی وهک یهک و پیویستی کاری هاوبه ش.....

وتار و بابته کانی سالی ۲۰۱۳ - لاپه ره ی : ۲۵۲

- ۱- پيشمه رگه، نه و چه مکه ی پیویسته سه رله نو ی پیناسه بکریته وه.....

بهشی یه کهم

- ۲- بۆ دهبی بهشی مستهفا شیخه لییرهش ههر بهندیخانه بی؟!.....
- ۳- ههتا بانگهوازیکی تر، مالاوا خه لکی کوردستان! (له باره ی ئاکامه کانی بانگهوازی ۲۳ ی خه زه ئوه ره وه).....
- ۴- ئایا ئهم سووکایه تیبیه ئینسانی و نه ته وه ییه قه بوول ده کهین؟!.....
- ۵- له پهراویزی ولامدانه و ولامنه دانه وهی حیزبه کان به په خنه ی دئسوژانه ی کۆمه ئیک له ژنانی چالاک.....
- ۶- دهرقه ته کانی له مه ودوا و نه رکی ئیمه بۆ هاندانی کار و خه باتی سیاسی له نیوخۆ.....
- ۷- کاره ساتی لامپیدوسا، زهنگیک بۆ وه خه به رهینانی ویزدانه نووسته کان.....
- ۸- ئایا گۆرانیک له سیاسه ته کانی کۆماری ئیسلامی دا به ریوهیه؟!.....
- ۹- «له سیماتانا به دیم کرد هه یکه لی عومریکی زه حمه تکیش».....
- ۱۰- له دوینی پڕشنگداره وه به ره و داهاوو (وه ستانیک له سه ر رابردوو، ئیستا و داهاوو ی حیزبی دیموکرات).....
- ۱۱- به داخبوونی بۆ مه رگی ناوه ختی دوو که سایه تیی گه وه.....
- ۱۲- ته های که ریمی، نه و ریبه وه ی مردن ناتوانی شوین پییه کانی بسریته وه.....
- ۱۳- له مهیدانی ته قسیمه وه هه تا گۆره پانی ته حریر.....
- ۱۴- وتاری دهفته ری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان له ریوره سمی یادی ۳۰ سانه ی ئیعدامی ۵۹ لاوی کورددا.....
- ۱۵- کۆماری ئیسلامی چۆن له هه ئبژاردنی نه مجاره ده ریاز دهبی؟!.....
- ۱۶- کاروانی رۆژنامه نووسی کوردی هه ئکشان به ره و ئووتکه.....
- ۱۷- سووککردنی ژن، نه تککردنی مروقاپیه تی.....
- ۱۸- تیکۆشان بۆ ده سپیکردنی سه رده میکی نوی له توریه، جینگای پشتیوانیی حیزبی ئیمه یه ".....
- ۱۹- دان به بوون و مافی کورد دا بنین با رهنج به خه سار نه بن! (له پهراویزی یادداشتیکی سادق زیبا که لام دا).....
- ۲۰- پینشه و قازی محه مه د: "کورده کان سه ر بۆ هیج زۆرداریک نه وی ناکه ن".....

تېكىۋشانى سىياسى و رۇژنامە نووسى:

- لەدايكبووى ۱۹۶۲ى ناوچەى شىۋى رۇژھەلاتى كوردستانە. قۇناغەكانى سەرەتايى، ناوہندى و دواناوەندىيى لە شارى شىۋى خويندووہ.

- لە ۱۹۷۹ تېكىۋشانى سىياسى و كولتوورىيى لە رېزەكانى يەكيتىيى لاوانى ديموكراتى كوردستانى ئيراندا دەست پېكردوہ.
- لە سەرەتاي ھاوينى ۱۳۵۹(۱۹۸۰) بووہ بە پېشمەرگەى حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئيران. ھەتا سالى ۱۹۸۷لە ناوچەكانى شىۋى، نەغەدە، رەبەت، ھەر وەھا لە بەرپوہبەرىيى يەكيتىيى لاوانى ديموكراتى كوردستانى ئيران، وەك كادريك، نەركى حيزبى و بەرپرسايەتتىيى جۇراوجۇرى لە سەرشان بووہ.

- لە ۱ - ۱ - ۱۹۸۸ ژيانى ھاوبەشى لەگەل كويستان فتووحى پېك ھىناوہ، بەرھەمى ژيانى ھاوباشيان كچېك بە ناوى "ھانا" و كورېك بە ناوى "ھىوا" يە.

- لە ۱۹۸۸وہ لە بەشەكانى راگەياندىنى حيزبى ديموكراتدا نەرك و بەرپرسايەتتىيى پى سپېردراوہ. بۆ ماوہى دەيان سالى لە بەشى چاپەمەنى و راگەياندىنى حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئيراندا، تېكىۋشان و بەرپرسايەتتىيى ھەبووہ. بە سەدان راگەيەندراو و بەياننامە حيزبى ديموكرات و بە ھەزاران وتار و بابەتى سىياسىيى بۆ رۇژنامە، رادىو، گۇفارەكان و بە گشتى

میدیای نهو حیزبه نووسیوه.

- له (۱۹۹۵ - ۲۰۰۴) سځ دهوره نهندامی کۆمیتتهی ناوهندیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بووه.
- له ۲۰۰۶ بۆ ۲۰۰۸ نهندامی دهستهی راویژکارانی دهفتهری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووه.
- له (۲۰۰۸ بۆ ۲۰۱۹) سځ دهوره نهندامی کۆمیتتهی ناوهندی و دهفتهری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووه. له کۆنگرهی ههفتهی حیزبی دیموکراتی کوردستان (۲۰۱۹)، به ویستی خوی وازی له نهندامهتی کۆمیتتهی ناوهندیی حیزب هیناوه و چی تر خوی بۆ ریبهری حیزب بهربژیر نهکردوو.

کارنامهی زانستی و رۆشنییری:

- بهکالۆریوسی له ۲۰۰۲ - ۲۰۰۶ له زمان و نهدهبی کوردی له زانکۆی کۆیه تهواو کردوو.
  - له ۲۰۰۸ بۆ ۲۰۱۰ ماستهری زمانی کوردی له کۆلیژی زمانی زانکۆی سهلاحهدين وهگرتهوه.
  - له ۲۰۲۰ بۆ ۲۰۲۳ خويندنی دکتۆرای تهواو کرد و له ۲۲ - ۲ - ۲۰۲۴ پروانامهی دکتۆرای پیدراوه.
  - له ۲۰۱۰ ههتا ۲۰۱۷ له بهشی کوردی زانکۆی راپهړین، له ۲۰۱۷هوه ههتا کۆتایی ۲۰۲۴ له بهشی کوردی زانکۆی کۆیه وهک مامۆستا خزمهتی کردوو.
  - نامه ماستهرهکهی له بارهی خويندن به زمانی کوردی له رۆژههلاتی کوردستانه.
  - تیزی دکتۆراکهی له بارهی سیاسهت و پلاندانانی زمانی بۆ بواری پهروهرد له رۆژههلاتی کوردستانه.
- زیاتر له ۲۰ پهرتووی نووسین، وهرگیپان و توپزینهوهی ههیهکه بریتین له:

- ۱- پهرتووی "کوردستان" تایبهتنامه سهد سانهی رۆژنامه نووسی کوردی، ۱۹۹۸، ههولیر، وهزارهتی رۆشنییری چاپی کردوو.
- ۲- بنچینهکانی وهرگیپان (پهرتووی گیرفان)، ۱۹۹۹، دهزگای سهردهم، سلیمانی، چاپی کردوو.
- ۳- پهروهردکردنی مندالانی نازاد و سهربهخۆ (وهرگیپان)، بهرگی یهکهم، ۲۰۰۲، ناوهندی هیوا، سلیمانی،

- ٤- میژووی پەرورده و فێرکردن (وهرگیژان)، ٢٠٠٥، مەکتەبی بیر و هوشیاری، سلیمانی چاپی کردوو.
- ٥- قاسملوو له رێبازیدا زیندوو. (نووسین و وهرگیژان)، پهرتووکخانهی ئاوێر، ههولێر، ٢٠٠٥ چاپی کردوو.
- ٦- پەروردهکردنی منداڵانی نازاد و سه‌ربه‌خۆ (وهرگیژان)، ٢٠٠٦، ده‌زگای سه‌رده‌م، سلیمانی، چاپی کردوو.
- ٧- چه‌ند دۆکیۆمینتییکی نێوده‌وڵه‌تی مافی مرۆف (وهرگیژان)، ٢٠٠٦، هه‌ولێر ده‌زگای موکریانی، چاپی کردوو.
- ٨- چه‌فده کوورتیله چیرۆک (وهرگیژان)، ٢٠٠٥ - ٢٠٠٦، به زنجیره له رۆژنامهی "کوردستان" دا بڵاو بووه‌ته‌وه.
- ٩- چیاکانی رۆژه‌لاتی کوردستان، (وهرگیژان)، ٢٠٠٥ - ٢٠٠٦، به زنجیره له رۆژنامهی "کوردستان" دا بڵاو بووه‌ته‌وه.
- ١٠- رینوینی هونه‌ری مودیرن، (وهرگیژان)، له ٢٠٠٤ - ٢٠٠٥ به زنجیره له رۆژنامهی "کوردستان" دا بڵاو بووه‌ته‌وه.
- ١١- ناساییشی نێوده‌وڵه‌تی (وهرگیژان)، ٢٠٠٧، ده‌زگای وهرگیژان، هه‌ولێر، چاپی کردوو.
- ١٢- خویندن به زمانی کوردی له رۆژه‌لاتی کوردستان (نامه‌ی ماستەر) ٢٠١٠.
- ١٣- وهرگیژان، پیناسه، بنه‌ما، جوړ و میژوو. ٢٠١١، کۆمیسییۆنی چاپه‌مه‌نیی حیزبی دیموکراتی کوردستان.
- ١٤- تیرۆریزمی ده‌وڵه‌تی له دژی رۆژه‌لاتی کوردستان (کۆمه‌له و تار) ٢٠١٩، نه‌ئمان.
- ١٥- دووانه ته‌با و ناته‌باکانی میژووی حیزبی دیموکرات. ٢٠١٩، هه‌ولێر.
- ١٦- مچه‌ی که‌چه‌ی (به‌سه‌ره‌ات)، ٢٠٢٠، رۆشنگه‌ری، نه‌ئمان.
- ١٧- شیلانی شه‌رگه (کۆمه‌له شیعری)، ٢٠٢٠، رۆشنگه‌ری، نه‌ئمان.
- ١٨- شه‌ری ناسنامه و سه‌نگه‌ری زمان، ٢٠٢٢، هه‌ولێر.
- ١٩- سیاسه‌ت و پلاندانانی زمانی بۆ بواری پەرورده له رۆژه‌لاتی کوردستان، ٢٠٢٥ ناوه‌ندی تیشک.
- ٢٠- کتییی "په‌راوی په‌یف و پینووس و په‌رتووک"، ٢٠٢٦، به زوویی بڵاو ده‌بیته‌وه.
- ٢١- "ئه‌و خونه‌کانی پێش پشکووتن هه‌ئهرین"، ٢٠٢٦، به زوویی بڵاو ده‌بیته‌وه.

بابه ته كانی سالی ۲۰۰۴ - ۲۰۰۵

شویکی روون بۆ رۆژانی تاریک

بۆ شوی په ئدا، شوی له دایکبوونی دوکتور قاسملووی نهر

من له درېژترین شوی سال، له شهو زستانی ۱۳۰۹ دا له دایک بووم. له و کاته وه که دوکتور قاسملووی نهر هم رسته یه ی له کاتی خونا ساندن و خوکانیداکردن بۆ نه ندامه تیی کۆمیته ی ناوه ندی ی حیزب له کۆنگره ی شه شه مدا، له پشت تریبوونه وه به دهمدا هات، نزیك به ۲۲ سال راده بری. له و کات ژماره یه کی کهم له ئوگرانی بیر و باوه ری له و که سایه تیبیه گه وره یه، به رۆژی له دایکبوونی له ویان ده زانی، به لام ئیستا پاش تیبیه ریوونی ۱۵ سال له شه هیدبوونی، له و پروایه دام به ده یان هه زار کهس له خه بانکاران و ئوگرانی نازادی، دیموکراسی و مافه ئینسانیییه کان له کوردستان و ئیران، له رۆژی له دایکبوونی دوکتور قاسملو و هک زور تاییه تمه ندی به رز و بیر و بۆچوونه جوان و به نرخه کانی ناگادارن و به ریژ و شانازییه وه یادی له م رۆژه مه زنه ده که نه وه.

گرینگی له دایکبوونی مروقه کان نه ک له و رۆژه ی له دایک ده بن، به لکو له و رۆژه ی کۆتایی به ژیانان دی، دهرده که وی. چونکه له م گرنگییه به سه رنجدان به و رۆله ی له ژیاندا هه یانبوو، روون ده بیته وه. رۆلیک که دوکتور قاسملو له بووژاندنه وه ی تیکۆشان و ریبه ریکردنی حیزبی دیموکرات و به ره و پیتشبردنی خه باتی نازادیخوازی نه ته وه که ی و خه لکی ئیراندا هه یبووه، له مرۆ ئیدی بۆ هه ر که سینک ناشنا به تیبیه کی که میشی له گه ل میژووی هاوچه رخی گه لی کورد و رووداوه کانی ۵۰ سالی رابردووی ئیراندا هه بی، ناسراوه.

که سایه تیبی دوکتور قاسملو و رۆلیک که له و گه وره پیاوه له ریبه ری خه باتی میلی دیموکراتیکی گه لی کورد له کوردستانی ئیران و ناساندنی کیشه ی ره وای نه ته وه که ی به جیهانییه کان هه یبووه، به تاییه تی له ۱۵ سالی رابردوودا، زور جار قسه ی له سه ر کراوه و له باره یه وه نووسراوه. دوکتور قاسملو نه ک ئیستا به لکو له و کاته ش که له ژیاندا بوو و سکرتری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بوو، هه ره وک سامانیکی مه عنه وی به نرخه تاییه ت به حیزبی دیموکرات سه یری نه ده کرا، و به سه رنجدان به ره هه ند و لایه نه جوراوجۆره کانی توانا و لیوه شاهوی و بلیمه تی و بۆچوون و روانگه کانی، به

ملکی هه‌موو کورد و هه‌موو ئێرانییه‌کان و ته‌نانه‌ت مرۆفایه‌تی به‌گه‌شتی داده‌نرا. نه‌گه‌ر جارێکی دیکه له‌و وته و نووسینه‌انه وردیینه‌وه که زۆر که‌سایه‌تی سیاسی، که‌لتوری، زانستی و مرۆفی له‌ ناستی جیهانییدا ناسراو به‌بۆنه‌ی تیرۆر و له‌ یادی نه‌ده‌ستچوونی نه‌و ئینسانه‌دا ده‌ریانبه‌ریوه، راستی نه‌و ئیددیعیانه‌ باشتر ده‌رده‌که‌ون. لێ‌رده‌ا ناکرێ ته‌نانه‌ت هه‌لبه‌زاردیه‌کیش له‌و وته جوانانه‌ی له‌ په‌سنی دوکتور قاسملوودا گوتراون وه‌بیر بیتینه‌وه. به‌لام وه‌ک نموونه‌یه‌ک له‌وان نه‌م وته‌یه‌ی رۆژنامه‌نووسی به‌توانای نه‌مریکایی، جاناتان رهندال، دینمه‌وه:

قاسملو ته‌نیا رێبه‌ریکی کورد بوو که ده‌یتوانی به‌ ئیوه‌شاهویی و ئازاییه‌وه نه‌گه‌ن هه‌ر ده‌وله‌تیک بکه‌ویتته وتووێژ و دانوستاندنیکی سه‌ربه‌زانه. ده‌رکی سیاسی و پێوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ن سیاسه‌تمه‌داران و رۆژنامه‌نووسانی نه‌وروپایی و هی دیکه، بوعدیکی عه‌مه‌لیی به‌ شه‌خسیه‌تی قاسملو دابوو که له‌ هیج شه‌خسیه‌تیکی دیکه‌ی کورددا نه‌بووه. (١)

که‌ وا بوو جیی خۆیه‌تی وه‌کو حیزبی دیموکرات و وه‌کو رۆله‌کانی گه‌لی کورد، شانازی به‌ قاسملو بکه‌ین و ریز له‌ رۆژی له‌دایکه‌بوونی بگرین. رۆژی له‌دایکه‌بوونی قاسملو که به‌ ریکه‌وت که‌وتۆته درێژترین شه‌وی ساڵ، نه‌و ساته‌ گرنکه‌ له‌ میژووی نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ که له‌ منداڵدان و له‌ پاشکۆی خۆیدا مزگینیی رووناکیی بو رۆژه‌ تال و تاریکه‌کانی داها‌توو هه‌نگرت و وه‌ک دیتمان نه‌و رووناکییه‌ له‌ قوناغه‌ ناسته‌م و دژواره‌کانی میژووی نه‌م په‌نجا سا‌له‌ی داواییدا به‌ باشترین شیوه‌ خۆی ده‌رخست و به‌رچاو و به‌رپیی نه‌ته‌وه‌یه‌کی روون کرده‌وه.

دوکتور قاسملووی نه‌م له‌ سه‌رده‌می ژیا‌نییدا زۆر دژی بو‌تپه‌رستی سیاسی بوو. له‌ هه‌سه‌نگاندنی رێبه‌رانی سیاسی نه‌ته‌وه‌که‌ی و ئێران و شۆرشه‌کانی جیهاندا رۆلی نه‌وانی به‌ شیوه‌یه‌کی زانستی و به‌ وه‌به‌رچاوگرته‌ی خاله‌ به‌هیز و لاوازه‌کانی تیکۆشان و چۆنیه‌تی رێبه‌ریکردن و هه‌لو‌بستگرتنیان هه‌له‌سه‌نگاند و نرخ‌ی خۆی ده‌دانی. بۆیه‌ بیگومان له‌ ئۆگرانی ریباز و بۆچوونه‌کانیشیدا نه‌ویستوه نه‌و بکه‌ن به‌ بوتیک و وته و رینوینی و بۆچوونه‌کانی وه‌ک کۆمه‌لیک دروشمی رووت و دوگم، بی‌تیگه‌یشتنی قوول له‌ نیوه‌رۆکیان و بی‌ئاگاداری له‌ هزر و فه‌سه‌فه‌ و شارستانیه‌تیک که نه‌وانی لی هه‌لینجابه‌وون، دووپات بکه‌نه‌وه. گیانی دوکتور قاسملو به‌وه‌ شاد و ریبازه‌که‌ی به‌وه‌ له‌ گه‌شانه‌وه و به‌ره‌وپیشچووندا ده‌بی که رۆله‌ی سه‌رده‌می خۆمان بین و پابه‌ند به‌ بۆچوون و به‌ها به‌رز و دیموکراتیک و ئینسانیه‌کان و خه‌بات له‌ پیناوی مافه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانی گه‌لی کورد و ئازادیی ولاته‌که‌ماندا، به‌ ره‌چاوکردنی ریشوینه‌ دیموکراتیه‌کان له‌ ژیان و تیکۆشانماندا، به‌ به‌رزباگرته‌ی ریز و حورمه‌تی ئینسان و هه‌له‌نه‌کردن له‌گه‌ن هه‌ر چه‌شنه‌ چه‌وسانه‌وه‌یه‌ک و ده‌وله‌مه‌ندکردنی که‌لتوری خه‌بات و ژیان و تیکۆشان به‌ پیشکه‌وتنه‌خوارانه‌ترین بیروباوه‌ره‌که‌نه‌وه‌ گری بده‌ین.

نه‌گه‌رچی زۆر جاری دیکه‌ش له‌ یادی نه‌و ریبه‌ره‌ هه‌له‌که‌وتووێ حیزبی دیموکرات و خه‌باتی گه‌له‌که‌ماندا نه‌م دیره‌ شیعره‌م

بەشى يەكەم

وھبىر ھاۋتۆتەۋە: صبر بىسار بايد پدر پير فلک را تا دگر مادر گيتى چو تو فرزند بزاید بەلام پيم خۆشە بەو وتەيەى ھاۋرى خۆشەويست مامۇستا عەبدوئلا ھسەن زادە - كە زۆربەى زۆرمان لە ناسينى كەسايەتیی دوكتور قاسملوودا كەم و زۆر قەرزدارى ئەوين . ئەم رېزنانەم لە شەوى لەدايكبوونى دوكتورى شەھيد، كۆتايى پى يىنەم:

ھيچ ئينسانىك لە دنيادا پلەى يەكجاريى زانين و كەمالى وەرئەگرتوۋە و نەگەيوەتە جيگايەك كە كەس پىي نەگا. كە وايە يەكك لە ئيمەمانانىش لە دواۋۇزدا دەتوانى بىيتە قاسملوويەك. ئەو ھونەر و ئيوەشاۋەيىيە نە لەگەل دوكتور قاسملوودا لەدايك ببوو، نە بە ميرات بۆى بەجىمابوو، بەئكو بە ھەول و تىكۆشان، بە كارى بىوچان، دئسۆزى و خوئندەۋە و ئىكۆئىنەۋە بەدەستىھىنابوو. كە وايە يەك يەكى تىكۆشەرانى ئەم حيزبەش، بەتايبەتى لاۋە خوئندەۋار و تىگەيشتوۋەكان، دەتوانن بگەنە ئەو جيگايە كە قاسملوو پىي گەيشتبوو. بەلام ھەولى دەۋى، پشۋوى درىژى دەۋى، سەبرى شۆرشگىرانەى دەۋى و تالى و سوئرى چىشتن و شەو و شەونخوونى دەۋى. (۲)

(۱) و (۲) وتارى ھاۋرى تىكۆشەر عەبدوئلاى ھسەن زادە لە سىز دەيەمىن سائىرۆزى شەھيدبوونى دوكتور قاسملوودا، كوردستان ئۆرگانى كۆمىتەى ناۋەندىيى ح. د. ك. د. ژمارە ۳۴۵، ۳۱ پووشپەرى ۱۳۸۱.

رېكەوتى: ۱۵ دىسەمبەرى ۲۰۰۵

نه فلاتوون، خالی ده سپیکي ره خنهی نه ده بی

وهر گپران له فارسی په وه:

یونانی په کان وتار بیژی گه وره بوون و، گومانی تیدا نیه هه روک له باره زوری شتی دیکه وه وته یان هه یه، له باره شیعریشه وه قسه یان کردوه. به لام نه مړو شوینه واریکی نه وتو له قسه کانیان نه ماوه ته وه.

جگه له یهک دوو دیره شیعر و چند دهسته واژه یه کی بهر بلاو و کورتی نیو نووسراوه فه لسه فی یه کان هیچ چه شنه ره خنهی کی نه ده بی راسته قینه که بکری ناوی تیوری نه ده بی له سره دابنیین، هی پیش سرده می نه فلاتوون، به دهسته وه نیه. ته نانه ت نه وه نه سگاننده نه ده بی یه پرسنگدارانه ی له کومیدیاکانی نه ریستوفانس دا هه ن، زیاتر وهک داوهری کرده کی (قچاوت عملی) دینه بهرچاو و، به زحمه ت ده توانین بیان خه یه خنهی تیوریدانانی نه ده بی. به م پی یه نه گهر بمانه وی باسه که مان نه وه که سانه وه دست پی بکه ین که له باره ی نه ده بیاته وه، وته و بۆچوونی گشتیان دهر پریوه، ده بی له نه فلاتوونه وه دست پی بکه ین. به لام جی خوی بوو باسه که له که سیکي دیکه وه دست پی بکه ین، چونکه نه فلاتوون که زمانیکی شاعیرانه تر له هه بوو فه یله سووفه کانی دیکه ی هه موو دوژمنی شیعر بوو. نه مه راستی یه کی نه وه نده هه ژینه ر و سامناکه که زور که س نه یان ویستوه قبوئی بکه ن. نه م جوړه که سانه وهک دنداریکی ساویلکه وان که نایانه وی نه وه ی به چاوی خویمان ده بیینی، بروای پی بکه ن. چونکه پییان وایه نه فلاتوونی وته شیرین ناکری خه یانه تکار و ناراست بی.

له گه ل نه مه ش دا دژایه تی نه فلاتوون (۳۴۷ - ۴۲۷ ی پیش زایین) له گه ل شیعر، شتیکی روون و ناشکرایه. نه فلاتوونیش وهک توئیستوی،

چه ندین سا ل دواتر بوی دهر که وت که ده بی واز له هونه ری خوی بیینی. چونکه گه یشتبووه چه قیقته تیک که پیی وا بوو له هونه ری شاعیری گه ورتره. دواتر قه دیس ناگوستین، له بیرو بۆچوونه کانی نه وه له باره ی شیعره وه ی کۆلیه وه و، بۆ به هیز کردنی دوژمنایه تی که لیسهی کونی مه سیحی له گه ل نه ده بیات، زوری که لک لی وهرگرت. نه مړو له سه ده ی بیسته م دا سیاسی یه مله وره کان، هه م فاشیسته کان و هه م کومونیسته کان، له شیوه ی روانین بۆ هونه ر و نه ده بیات دا، قه رزداری نه ون. به شیوه یه کی گشتی هه موویان وا بیر ده که نه وه که گه یشتوون به چه قیقته ت، له به رامبه ر هونه ر و نه ده بیات هه مان هه توئیستیان هه یه که نه فلاتوون هه بیوو. نه گهر که سیک یه ک خویای هه بی و نه ویش پیکه یینانی کوماریکی نه فلاتوونی، نایینی (مدینه ی فاجله دینی) بی، بیگومان ده گاته هه ر نه م ناکامه که ده بی هونه ر و نه ده بیات توور هه ل بدا یا کوت و

به‌ندی بکا. له‌راستی دا له روانگه‌ی که‌سیکی نه‌وتووه، شیعر له به‌راورد نه‌گه‌ل رۆحی نه‌به‌دی و هه‌رماو، یا کۆمه‌نگه‌ی بئ چین دا، ناتوانی جیگا و بایه‌خیکی هه‌بئ. نه‌فلاتوون له هه‌ر لایه‌نیکه‌وه که ده‌یروانی، له‌باری په‌روه‌رده‌یی، ره‌وشتی، فه‌لسه‌فی یا سیاسی یه‌وه هه‌ر ده‌گه‌یشته‌وه نه‌م ناکامه وریا که‌روه‌یه که شیعر شتیکی مه‌ترسیداره. ته‌نانه‌ت ده‌توانین وای بۆ بچین که به واز هی‌نان له شیعر که هه‌زی ئی ده‌کرد، به جوړیکی داهین‌ترینه‌ر ویسته ده‌روونی یه‌کانی داده‌مرکاند. چونگه نه‌فلاتوون نه‌گه‌ر شیعری نه‌وه‌نده خو‌ش ویستبا، تا نه‌م راده‌یه ئی نه‌ده‌ترسا. رۆمان و کورته چیرۆکه‌کانی توماس مان که هونه‌ر له‌وان دا به زوری وهک دیارده‌یه‌کی ری ئی ونکه‌ر و تیکده‌ری ره‌وشته‌کانی چینه ناوه‌ندی یه‌کانی کۆمه‌ل وینا ده‌کری، ویرای هه‌ر جوړه ئی تیگه‌یشتنیکی دیکه‌ی ئی‌مه له‌وان، لیکدانه‌وه‌یه‌کی ورد له بۆچوونه‌کانی نه‌فلاتوون له باره‌ی شاعیرانه‌وه به‌ده‌سته‌وه ده‌دن. ئی‌مه که له سه‌رده‌می پیشکه‌وته مه‌زنه‌کانی شارستانه‌تی مړی‌ی دا ده‌ژین، نه‌فلاتوون وهک که‌سیک که ده‌بینین که له سه‌رده‌میک دا ده‌ژیا که خوړی که‌لتووری ده‌وله‌مندی ئی‌مه تازه خه‌ریکی هه‌لاتن بوو. به‌لام له روانگه‌ی نه‌وه‌وه هه‌لومه‌رجی رۆژگار له خوړ ناوابوون ده‌چوو. هه‌موو رووداوه گه‌وره‌کان، پیتش نه‌و روویان دابوو. نه‌سینا به خیرایی به‌ره‌و گه‌نده‌ئی هه‌نگاوی ده‌نا. خه‌ئکی هونه‌ر په‌روه‌ر و ناسک خه‌یائی میدیته‌رانه وهک مه‌ر وه‌پیش ساویلکه خه‌له‌تینانی بئ بر‌وا به ری‌وشوینه نه‌خلاق‌ی یه‌کان که‌وتبوون. له‌باری ئایینی یه‌وه بر‌وایان به خوداگه‌وره‌کان هه‌بوو که هه‌روهک له به‌ره‌مه‌کانی هومی‌ر دا به‌دی‌ی ده‌کری، زیناکار و درۆزن و شه‌رخواز بوون. نه‌وه‌ی له‌م بارودوخه‌دا خه‌ئکی نه‌سینا پی‌وستی زوری پئ هه‌بوو، په‌روه‌رده و ژیری بوو که فه‌یه‌له‌سوفه‌کانی وهک نه‌فلاتوون ده‌بوايه دایینیان کردبا.

شاعیران، چ نه‌وانی رابردوو و چ نه‌وانی نه‌مړو، به دوژمنی نه‌فلاتوون داده‌نران. هه‌موویان نه‌م خاله‌یان قبوول کردبوو که شاعیران، مامۆستایانی کۆمه‌نگه‌ن. ده‌سه‌لاتی شاعیری شاعیران به‌ره‌می ئیله‌ام بوو و، له‌م باره‌وه هه‌موویان هاوړا بوون. نه‌مه خالی‌ک بوو که له روانگه‌ی نه‌فلاتوونه‌وه، بۆ پیتشاندانی له‌رئ ده‌رچوون و لاری‌یی شاعیران به‌س بوو. چونکه گومانیک نه‌وه دا نیه که حه‌قیقه‌ت له ریگای نه‌قله‌وه به‌ده‌ست دئ. له ریساله (نووسراوه‌ی) نه‌یوان دا بوو که نه‌فلاتوون تیوری به‌ناوبانگی خو‌ی له‌باره‌ی شیعره‌وه هینایه گۆری:

...شاعیر بوونه‌وه‌ریکی نیان و پیرۆزه و، هه‌تا ئیله‌ام وه‌رنه‌گړئ و ناگای له‌خو‌ی نه‌بړئ و نه‌قلئ ئی دوور نه‌که‌ویتته‌وه، هیزی خولقاندنی تیدا نیه. هه‌تا نه‌و کاته‌ی به‌م حالته‌ش نه‌گه‌یشته‌وه، ده‌سته‌وه‌ستانه و، ناتوانی نه‌وه‌ی به ئیله‌ام بو‌ی هاتوه ده‌ری بې‌رئ. شاعیران له‌باره‌ی کرده‌وه‌کانی مړو‌ف زور و ته‌ی به‌رزیان هه‌یه، به‌لام و ته‌ی له چه‌شنی و ته‌کانی تو له‌باره‌ی هومی‌زه‌وه، نه‌مجۆره قسانه بناغه‌که‌یان له‌سه‌ر هونه‌ر دانه‌مه‌زراوه، به‌ئکوو ته‌نیا به‌ره‌می ئیله‌امیکن که له ئیلا‌هه (خاواژن) شیعره‌وه پیمان ده‌گا و هېچی تر. کاتیکیش ئیله‌امیان وه‌رگرت، یه‌کیک دیتیرامب ده‌هونیتته‌وه. نه‌ویتر شیعری وه‌سفی (مدیح)، سیه‌ه‌میان شیعری تاییه‌ت به‌ کۆرس، یه‌کیکی دیکه شیعری حه‌ماسی یا یامبیک. که‌سیک که له هونینه‌وه‌ی یه‌کیک له جوړه‌کانی شیعر دا مامۆستایه، له هونینه‌وه‌ی جوړه‌کانی تر دا، بئ توانایه. چونکه شاعیر به یارمه‌تی هونه‌ر

شاعر ناھونیته وه، به لکوو به یارمه تیی هیژیکى خودایى شاعر ده ئی.

نه فلاتوون دواتر نه م روانگه به رواهت تیکه ل به ستایش و پیاوه لاندانی خوئی له باره ی شاعر وه به دژى شاعران به کار هینا. نه رابه لیخوره کان له باره ی پیتشبرکی یه کانی نه رابه لیخورین زیاتر له هومیر دوزانن. هر پیشه سازیک له باره ی پیشه که ی خوئیه وه، لهو شاعیره ی له باره ی پیشه که ی نه وه وه شاعر ده ئی، پتر دوزانن. که واته شاعر له پله ی ماموستا دا، جیگایه کی نزمتر له پیشه سازه کانی هه یه. به م هویه وه که قسه ی شاعر نه که له رووی ناگایى و ناسیاوی یه وه، به لکوو به ره مئى ئیلهام وه رگرتن و شیتیه، له روانگه ی نه فلاتوونه وه ئیلهام بۆ هاتن و شیتى هر یه که شتن، ناکرئ متمانه به شاعران له پله ی ماموستایه تی دا بکه یین.

نه گهر له بهر رووناکایى میتافیزیکی نه فلاتوون له شاعرانمان روانیبا، نه وان له وه سه بهر زتر نه ده بوون. به بر وای نه فلاتوون حه قیقه ت له جیهانی مپل دا هه بوو نه که له جیهانی دیارده ماددی یه کان دا. بۆ وینه، بۆ کورسى، کورسى یه کی نمونه یی هه بوو که راسته قینه و نه به دی بوو. نهو کورسى یه دیاریکراوه ی دارتاش دروستی ده کرد، لاسایى کردنه وه ی کورسى یه نمونه یی یه که بوو. لاسایى کردنه وه ش به گویره ی نهو پیناسه یه ی بۆ لاسایى کردنه وه هه یان بوو، کاریکى ناتهاو بوو. کاتیک شاعیریک به کورسى یه کی هه ل ده گوت، له راستی دا لاسایى شتیکى لاسایى کراوی ده کرده وه و، دوو قوناغ له حه قیقه ت دوور ده که وته وه. هونه ری شاعیر، کاریکى نزم بوو که له گه ل کاریکى نزمی دیکه یه کلدیگر ده بوو و، مندالیکی نو قسانی ئی ده که وته وه.

له باره ی نه خلاقیات و کیشه رهوشتی یه کانشه وه، به شوین هر که سیکى دیکه دا چوبان، له وه باشتر بوو که روو بکه نه شاعران. له به ره مه کانی هومیر دا خودا وه ند خه ریکى نه نجامدانی هیندیک کاره که له باره ی نه خلاقى یه وه دروست نین. زیوس به دلخوازی خوئی یه کینک به ختیار و کامه ران ده کا و، یه کینکی دیکه گیروده ی به لا و کویره وه ری. نه سینا و زیوس وه ک خودایانى په یمان شکینى و له بیر به ره وه ی سوینده کانی خویمان ده بینین، خوداکانى دیکه ش وه که هه لایسینه رانی شه ر و، خو شکه ری ناگری شه ری نیوان مرؤفه کان. نه وه له حائیک دایه که چونکه خودا وه ند له سه ر خیره، ده بوو شه ر سه رچاوه یه کی دیکه ی هه با. که وا بوو هومیر نه که هر له باره ی خوداکانه وه درؤ ده کا، به لکوو به شته کانی خوئی، هاوولاتان به ره وه شه ر و خراپی پال پیوه ده ئی. ده بی به دیاریکردنی قانونی تابیه تی به ره وه بگیری که سه رچاوه ی خراپه، خودایه.

نه گهر شاعیریک بیهه وی به سه ره اتی خه مه ینه ری نیوبه بگیریته وه، یا چیرؤکی بیبه ختی یه کانی رۆ له کانی پلوییداس، یا شه ره کانی ته روا به شاعر ده ربهری، نابج خودا وه که هوی کویره وه ری و به دبه ختی یه کان بناسینن، نه گهر وای کرد ده بی نهو خانه به گویره ی وته ی ئیستامان پاسا و بدا. واته ده بی بلئ خودا وه ند سزایه کی دادپه ره رانه ی بۆ نه وان نارد و، نه م

سزایه بوو به هوی رزگاری و به ختیاریبیان. هیچ کات نابی ریگا به شاعیران بدهین که بلین سزای خودایی بوو به هوی چاره ریشی که سانیک که سزا دراون، به لکوو دهبی مه به سته که به جوړیکی دیکه دره بربرن. واته دهبی بلین نه و که سانه خراپ بوون و، خراپی ببوو به هوی به دبه ختی نه وان، له م رووه و پنیوست بوو سزا بدرین و، خوداوه ندیش سزای دان، تا له چنگ به دبه ختی رزگاریان بی. به لام نه وه که خودا جگه له خیر و چاکه شتیکی دیکه له زات دا نیه و، به هوی خراپه و به دبه ختی دابنری، شتیکه که نابی ریگا به هیچ که س بدهین بیلی. نه گهر دهمانه وی کومه ل گاکه مان، کومه لگه یه کی شیوا و قانونمه ند بی، هرگیز نابی بلین که سیک چ لاو بی چ پیر، به شیعر یا په خشان قسه یه کی نه وتو بکا یا بیسی. چونکه نه و جوړه قسانه زیانته نهر و نه شیوا و پر له ناته بایین. (کومار)

له روانگه ی نه فلاتوونه و ناتوانین سیاست و نه خلاقیات لیک جیا بکه ینه وه. نه فلاتوون تی گه یشتبوو که نابی بو پوره وده کردنی به پړوبه به ران و پاریزه رانی داهاتووی کومار، له شاعیران وهک ماموستا که لک و دره بگرین. نه وان هر نه ک له باره ی خودا کانه وه، درو ده که نه لکوو له شیعره کانیان دا مروقه کانیان خه ریکی نه نجامدانی کرده وی نه شیوا و نارپه وان، له شیعی نه وان دا قاره مانه کان به نیشانه ی قه لسی و توران، ده خزینه نیو خپوه ته کانیان، دادوه ران (قازی یه کان) به رتیل و دره دگر و، کاربه ده ستانی سوپاو فه رمانه وایان په نا بو زور کاری ناروا دهبه ن که له کوماریکی نایدیالی دا نابی بگرین. یه کیک له تاوانه گه وره کانی شاعیران نه وه یه که هادیسیان وهک شونیککی داهیزینه ر و ناخوش وه سف کرده. دهبی لاهه کان فیر بکه ین که بو سه ربه رزی ولاته که یان بمرن و به لینی پاداشی نه و دنیا یان پی بدهین. هادیسی شاعیران، گیانی دلیری له لاهه کان دا دهمرین و، نه وان دهکا به تامه زرو و نوگری ژبان و، له مردن ده یانتر سینتی. که سانی سه ر به چینی فه رمانه روا که پاسه وانانی کومه لگه ن، دهبی پاراستنی سه ربه ستی به تاکه نه رکی سه رشان یان بزاند و، له لاسایی کرده وه ی هر شتیکی نزم و نه شیوا، دووری بکه ن.

به لام نه و سه رمه شقه ی شاعیران ده یخه نه به ر چاوی پاسه وانانی کومه ل، چین؟ ژنان و پیوانی ناوازه و ته نانه ت که سانی نزمی وهک ناسنگه ران و پیشه سازانی دیکه و به له م لیخوران و کریکارانی پا پور و که سانی دیکه له م چه شنه. له راستی دا هر شتیکی که خه لکی ساویلکه و کاتضم حزی لی بکه ن. خالیکی دیکه که نابی له بیرمان بچیته وه نه مه یه که شیعر وه سفی نه و هه و و هه وه سانه دهکا که نابی ریگای گه شه و هه لدانیان پی بدهین. شیعر، له جیاتی نه وه ی نه م عاتیفه و هه و و هه وه سانه بکا به فه رمانه به ر و ملکه چی نیمه، به سه ر نیمه یان دا زال دهکا. نه مه ش له حالیک دایه که نه گهر به مانه وی به رزی و به ختیاریمان به ره و ژور بچی، دهبی نه وان بکه ین به ملکه چ و گوپرایه لی خومان.

هر کات شاعیریک بتوانی لاسایی هر شتیک بکاته وه، بیته شاری نیمه وهک پیوانیکی پیروز و سه رسوره ینه ر و له به ر دلان ریزی لی دهنین،

به لام پیی دهنین که کومه لگه ی نیمه جیی که سانیک وهک نیوه ی نابیته وه و، قانونی نیمه ریگا نادا که سیککی نه وتو له ولاتی نیمه دا بزی.

ھەر بۇيە رۇنىكى بۇنخۇش لەسەرى ھەل دەسووين و تاجىكى (كلاۋىكى) خورى دەكەينە سەر و رەوانەى ولاتىكى دىكەى دەكەين.

بەم جۇرە شاعىر لە كۆمارى ئەۋفلاتون و دەدر دەئرى.

كەوا بوو ئايا ھىج شىعر و شاعىرىك لە كۆمارى ئەۋفلاتون دا ناكرى ھەبى؟ با. ھىندىك شىعر و سروود دەكرى ھەبن. بەلام بەم مەرجەى لەژىر چاۋەدىرى فەرمانرەۋايان دا ھۆنرابنەۋە. ئەو ھەوا (ناھەنگ) يانەى لەسەر رىكۋىپىكى سوپاى سەربازەكان كارىگەرىيان ھەبە و، ئەو سروودانەى بۇ خداكان دەھۆنرىنەۋە، ھەرۋەھا ئەو شىعرانەى لە پەسنى پىاۋچاكان دان، لە كۆمارى ئەۋفلاتون دا رىگەيان پى دەدرى. بەلام تەنانەت ئەو شىعرە رەسمى (فەرمى) يانەش، ھەر كەسىك بۇى نىبە بىانھۆنىتەۋە. تەنبا كەسانىك رىگەى دانانى شىعەرىيان پى دەدرى كە ۋەك لە زمانى ئەمرو دا باۋە لە بارەى سىياسى يەۋە جىگەى متمانەبن. دىارە ئەو كەسە متمانە پىنكاراۋانەش، تەنبا ئىجازەى ھۆنىنەۋەى شىعە رەرمى يەكانىيان ھەبە. كەۋابوۋ دەكرى براۋەى پىشبرىكى يە ۋەرزى يەكان كە ھىز و توانا بە كۆمە لگە دەبەخشن، بە شىعەر ستايشيان بگەين، بەلام ھەموو كەس ئىجازەى ئەم كارەى نىبە.

... با ئىجازە بە شاعىران بەدەين كە رىز لە براۋەى پىشبرىكى يەكان بنىن. بەلام ھەر شاعىرىك ئىجازەى ئەم كارەى نىبە، بەلكو شاعىرانىك دەتوانن ئەم كارە بگەن: يەكەم، تەمەنىيان لە پەنجا سال كەمتر نەبى و، دوۋھەم، نابى ئەم شاعىرانە ئەو كەسانە بن كە لە درىژاى ژيانىيان دا ھىج كارىكى گەۋرە و شايانىيان نەكردوۋە. تەنانەت ئەگەر زەۋقى ژەنىن (موسىقا ژەنىن) و ھۆزانتانىيان لە ناستىكى بەرز دا ھەبى. بەلكو دەبى ئەو كەسانە بن كە لەئىنو كۆمە لگە دا بە ھاۋولاتىكى شەرىف و خاۋەن ئابرو دەژمىردىن و، لە رابردوۋ دا كارى گەۋرە و شىاۋىيان لى بىنراۋە. دەبى رىگا بەم جۇرە كەسانە بەدەين كە شىعەرەكانىيان بھۆنىتەۋە، تەنانەت ئەگەر شىعەرەكانىيشيان ئەۋەندە رەوان نەبن. داۋەرىى لەبارەى ئەۋان دەبى بە داھىنەرە لاۋەكان (يا بەرپەرسانى پەرۋەردە و فىركردن) و پاسەۋانانى دىكەى قانۋون بسپىرىن كە ئىجازەى ئەم كارەيان پى دراۋە. تەنبا ئەمانە دەبى رىگەى ھۆندەنەۋەيان پى بدرى و خەلكى دىكە دەبى لەم مافە بى بەش بن. سىھەم، نابى ھىج كەسىك ئازاىتەبى ئەۋەى ھەبى سروودىك بلنى كە پاسەۋانانى قانۋون ددانى خىرىيان پىدا نەناۋە. تەنانەت ئەگەر ئاۋازى قسەكانى لە ھۆنراۋەكانى تامىراس و نۇرفىنۇس دنگرتەر بى. ئەگەر كەسىك ئىجازەى ھۆنىنەۋەى شىعەرى ھەبوۋ، تەنبا دەتوانن ئەو شىعەرە بھۆنىتەۋە كە پاسەۋانانى كۆمەل پىيان وايە شىعەرىكى پىروژن و لە خزمەت خداكان دان. (قوانىن)

سەرچاۋە: كىتەبى مېژۋى كورتى رەخنەى ئەدەبى، نووسىنى ورنون ھال، ۋەرگىران بۇ فارسى: مجتبی عبدالله نژاد

رىكەۋتى: ۱۳ى نۇقەمبەرى ۲۰۰۵

کیمیایاګەر

کیمیایاګر به غصه میرد و رنج

ابله اندر خرابه یابد گنج*

نهم رۆژانه دهلیل و هوکار زور بوون بو نهوهی نهم دیره شیعره دی دوازده سال لهوهپیش دیبووم و هاتبوه بهرم، بیتهوه بیرم و بههوی نهوهوه تهعبیر و تهفسیری خوم له هیندیک رووداو دهربیرم. راست له کاتیکدا بیرم له کیمیایاګریکی رهمزی و خهم و مهینهت و نازار و تهمنه نیک رهنج بهخهساریی نهوه و چاره نووسی نهوانه دهکردهوه که له ختوخوړایی له ویرانهیهکدا بهسەر گهنجیکدا دهکهن، کیمیایاګری ساکاری کووینلوم به دیاری بو هات. دوستی خوشهویست و له میژینهم کاک ناسوی ههسن زاده، نهم دواپی یانهدا له کاریکی نهدهبیی بهنرخ بوتهوه و رۆمانی کیمیایاګری پاولو کووینلوی له فهرانسهییوه کرده به کوردی و بو چاپ و بلاوکرانهوه نامادهی کردوه. بهرله وهش بهرهمی چاپ و بلاوبیتهوه، لوتفی کردوه و نوسخهیهکی بو من ناردوه.

جاری هیشتا له سههتای خویندنهوهی رۆمانهکه دام و نازانم نهوه کیمیایاګرهی من لهوه دیره شیعرهدا شکی دهبهم لهگه ل کیمیایاګرهکی پاولو کووینلو، له بهسه رها ت و چاره نووسدا چهنه لیک نریکن. بهلام شتیک که ههر له خویندنهوهی یهکهم لاپه رهکانی نهم رۆمانه دا ههستم پیکرد و چیرم لی وهرگرت، نهوه راستیییه که وهرگیر کوردی له پیشهکیی کارهکیدا نماژهی پیدهکا: شینوازی کیمیایاګر، شینوازیکی ساکاری شاعیرانهیه که به جوانترین چهن ریا لیزم له فهنتازی ماره دهکا و چیروکنووس له کهترین قهبارهی نووسیندا، زورتترین رادهی ههست و بیر و رووداو و وردهکاری دهردهبرئ.

کووینلو رۆمانهکهی به ژمارهیهکی یهکجار زور پرهنسیپی چکوله و گهورهی فهلسهفی ئاخیوه. وهک وهرگیریش نماژهی پیکردوه، نهم رۆمانه بوه به هوی نهوه نووسه رهکهی له ناستی نیونهته وهییدا ناوبانگ دهربکا. کیمیایاګر زور زوو له کتیبجانهی جیهانیدا جیی خوئی کردوتهوه و له ماوهیهکی کهمدا له سته ولاتی دنیا دا وهرگیر دراوته سه ر نریکهی په نجا زمان. تا ئیستا زور خه لاتی گهورهی نهدهبیی وهرگرتوون و نریک به چل میلیون نوسخه لی فرؤشراوه.

من بوخوم پیشت ر مکتوبم لهوه نووسه ره، به زمانی کوردی دیبوو. له وهرگیر دراوی کوردی مکتوبیشدا، زمانی شیعی و بییری ورد و جوانی کووینلوم بو دهرکه وتبوو. بهلام کیمیایاګر شتیک دیکهیه. لهگه ل پیروزیایی له هاوړی و دوستی بهریزم کاک ناسو بهبونهی تهواو کردنی نهم کاره بهنرخه، و سوپاسی زوریشم بو نهوه، که منی هیتاییه ریزی یهکهم خوینهرانی کیمیایاګر، سههتای زور کورتی نهم رۆمانه شیرینه، لیره دا دهخه مه بهر چاوی خوینهران تا بزانی خوینهر لهگه ل چوونه ژوو له دهروازی جوانی نهم باغه رهنگینهوه، ئیتر ههنگاوی گه رانهوهی نامینئ و ناچاره له باغه کهدا وهمینئ.

سهره تا

كیمیاگهر كتیبیکى تاو دایه كاروانچىيان هینابوویان. كتیبه كه بهرگى پیوه نه مابوو، به لام كیمیاگهر ناوى نووسه ره كه هی هه ئدا: نوسكار وایلد. له كاتیکدا كه هه روا چاویكى سه ریپیی پیندا ده خشاندا، به سه ر چیرۆكیکدا كهوت له باره ی نه رسییدا. كیمیاگهر نه فسانه ی نه رسیی بیستبوو. نه رسیی نه و شوړه لاهه جوانكاره بوو كه هه موو روژئ ده چووو دم ده ریاچه بو نه وه ی له ناوه كه دا سه یری جوانیبه كه ی خوى بكا. به لام نه یده زانى كه نه و نه خشه جوانه رهنگدانه وه ی وینه ی خویه تی. نه رسیی نه وه نده به چیژ و نه زره ته وه تی راده ما كه سه ره نجام روژك له ده ریاچه كهوت و خنكا. راست نه و شوینه ش كه نه رسیی ئی له ناوه كه كهوتبوو گوئیك رووا به ناوى گوئه نیرگز.

به لام نوسكار وایلد داستانه كه ی خوى ناوا كوتایی پی نه هینابوو. نه و نوسی بووی كه پاش مه رگی نه رسیی، نوریاده كان - واته خواكانی دارستان- ده چنه قه راغ ده ریاچه كه و ده بینن كه وا ناوه شیرینه كه ی بوه به ده ریایه ك فرمیسی تال. هه ر بویه له ده ریاچه ده پرسن: بو ده گری؟ ده ریاچه ش له وه لامدا ده ئی: بو نه رسیی ده گریم.

نوریاده كان ده ئین:

- ناهه قه ت نیبه شینی بو بگری. ئیمه هه میسه له دارستاندا به داویدا رامانده كرد بو نه وه ی سه یریكى جوانیبه كه ی بكه ین. كه چی بی سوود بوو و هه ر تو به ته نیا چیژت له جوانیبه كه ی وه رده گرت.
- بو، چما نه رسیی جوان بوو؟

نوریاده كان به سه سووړماویبه وه وه لامی ده ده نه وه:

- جا كئ له تو باشتر نه مه ی ده زانى؟ خو نه رسیی هه موو روژئ له سه ر لیوا ره كانی تو داده هاته وه!

ده ریاچه ده مه ساتیک بیده نگ ده ین. پاشان ده ئی:

- نه من بو نه رسیی ده گریم، به لام نه مزانیبوو جوانه. بو نه رسیی ده گریم، چونكه هه ركاتیک له سه ر روخه كانم سه ری داده نواند له قوولایی چاوه كانیدا رهنگدانه وه ی جوانیبه كه ی خومم ده دی.

كیمیاگهر وتی: نه مه ئیدی چیرۆكیکى جوانه.

- كیمیاگهر به خه قه ت و كویره وه ری سه ر ده نیته وه، كه مره ش له ویرانه دا كه نج ده دوزیتته وه.

بابه ته کانی سالی ۲۰۰۶

دوینی "سارا" و نه مړو "زارا"!

سارا نیستاش وهک ۲۵- ۲۴ له مه و بهر، یه کیک له ناسراوترین کچانی شاره که یه تی. نیستاش هه مووان دهیناسن و هه رکه به لایه ن دا راده بری، ده تی ن سارا هات.

سارا چاره که چه رخیک له مه و بهر، له هه رته لاه ته دابوو، به به ژن و بالای چه له نگ و به قژه رامی شی یه که یه وه، به جوانی تایبه ت به خویه وه، به دنیا یه ک ناوات و ناروزو و شای به خویو ونه وه، به دوا ی وه رکه رانی ته ختی به ختی ریژی می ۲۵۰۰ سالی شایه تی دا، له گه لپ کومه تی ک له کچانی هاوته مه ن، هاوړول و هاوړی یه وه، له شاریکی نه زور گه وره ی وهک شنودا، پی نی نایه مهیدانی کارو تی کو شانی سیاسی یه وه. بوو به لایه نگری حیزبی دیموکرات و یه کیه تی لوانی دیموکراتی کوردستانی ئیران. سه ری به بنکه و باره گاکانی حیزبی دیموکرات دا ده کرد، ده هاته کوړو کوړو ونه وه سیاسی و فهره نگ یه کان، ده چوو ره پی یوان و خوی نشان دانه کانی خه لک. سه رده م، سه رده می گورو تی نی لاه ته تی سارا بوو. له پشت جموچو لرو هه لسو که وت و تی کو شانی دا، هیزو گوری لاه ته تی، و ده ریای ناوات و ناروزو وه کانی نه و چاخه ی ته مه ن، له نیو له نجه و جوانی و شهرم و نه وینی کچانه ی دا، شه پولیان ده دا. له چاوانی جوان نه نگ یوو له ده روونی پراوړ له خوشه ویستی ژبان و نیشتمان و گه لدا، ده تتوانی جوانترین ناروزو وه کانی بو دا هاتووی خوی و گه شترین ناواته کانی بو دا هاتووی کوردستانه که ی وه خوینی...

نیوه راسته کانی خه رمانانی ۲۲ سالر له مه و بهر، به دوا ی چه ن دین روژ په لامار و ناگر بارانی بی برانه وه شاری شنوش که وته وه ده ست ریژی می تازه به ده سه لات گه یشتووی کو ماری ئیسلامی. سارا وهک زور که سی دیکه ی له چه شنی خوی، شاری به جی نه هیشت. خو نه و کارانه ی نه و کرد بوونی، شتیکی زور ناسایی بوون. له شاریکدا که ده سه لات به ده ست خه لک و حیزبی خوشه ویستی نه وانه وه بی، چوون بو میتینگ و کوړو کوړو ونه وه سیاسی و هونه ری و جیژن و ریوره سمه میلی یه کان، بو هه موو دانیش تووانی شار شتیکی ناسایی و به پی ی هیج یاسایه کی ئینسانی به تاوان ناژمیردین. سالر تی وه نه سو را بووه که ساریان گرت. چه ند گیرا؟

له کوی گیرا؟ - من وهک نیستا لهوی و لهوی به لهش دوور بووم - نازانم. به لام دهزانم که له زیندان گه رایه وه، سارا، سارای جاران نه بوو. لهوهی له زیندانی کوماری نیسلامی را گه رابوو، شیتیک بوو، به زه حمت له مائه وه به ند دهبوو، دهاته کولان و شه قام. زور جاریش له گورپان و ناوهندی شارو له نیو ناپورای خه لکدا، گرکانی توورپیی لهو غه درو تاوانانهی له زینداندا دهره قیان کردبوو، دته قیه وه تووشی هه لچوونی رووحی دهبوو. سارا ببوو کچه شیتکه کی شار. نهوانه ی به چاوی سرگه رمی یه وه دهروانه نه هامتیی مرقه کان، دهاتنه سهیری. به لام نهو که سانه ی شاره زای رابردووی بوون و دهیانزانی چلون تووشی نه م چاره نووسه بووه، به فرمیسی وشک، به ناله ی بیده نگ له ناخه وه بوی ده گریان.

نیوه خوتان بلین له ماوهی چاره گه چه ریگ دهسه لاتداریتی نهو تا قمه دلریش و خوینخوری به ناوی پیروزی خواوه، به سر نیران دا فهرانپه وایی دهکن، ولاته که مان چند هه زار سارای به خووه دیبی، باشه؟ چند هه زار کچی روسوور، به هه ست، نیشتمانپه روهرو دلخوش به داهاتوو، ته نیا به تاوانی لایه نگری له م یا نهو حیزب و ریکخراو، به گوناهی خویندنه وهی کتیبه بلاوکراوهی سیاسی، ته نانه ت له بهر نهوهی جلوه رگی دلخوای خوین له بهر کردوه، دهستیان له نیو دهستی خوشه ویستی خوین دابوو، یا تالیک له قزیان به دهره وه بووه، رهوانه ی زیندان کراون و که هاتوونه ته دهر، مرقیکی رهوانی و تیکدراو و روریش بوون؟!

۲۰ - ۱۵ سال له مه و بهر، زورکس هه بوون باوه ریان نه ده کرد که له زیندانه کانی نهو ریژیمه دا، بهر لهوهی کچان ببهن بو نیعدم، دهستدریژیان دهکنه سر تا به کچی نهیان کوشتن و گونا بهار نه بن! کاتیکش هه والی مهرگی نهو کچانه یان بو دایک و بابیان دهرده وه، زاوشیان - که نه ریکی شهرعیی به جی هینابوو - به قوتوویه ک شیرینی یه وه بهو دایک و بابیه جهرگپراوانه دهناساند!

به لام من دنیام هه رچی له گه لهر هیج رهفتارو نه خلاقیتی نیسانی ناگونجی و له هیج جیگایه کی جیهاندا، وینه ی نه دیتراوه، ریبه ران و کاربه دهستانی نه م ریژیمه، دهره ق به موخالیفان و نه یاران یان، خوین لی نه بواردوه و نه نجامیان داوه.

له رورگارینکدا، که هه موو دنیا چاوی بریوه ته نیران و له سر هه رچه شنه دهستدریژی یه ک بو سر ماف و نازادی یه کانی هاوینشتمانان وه دنگ دین، له سرده میکدا که مه جلیس و رورژنامه کان و جیابیرانی ولات ده توانن به شیک له جینایه ته کان له قواو بدن، بهر پیرسان و کاربه دهستانی نهو ریژیمه نهو په نده به سر که سیکی وهک زارا کازی دینن که هه موو دنیا ی سرسام و بیزار کرد!

بهشی په کهم

زارا کازمیه که که تابعیتی ولاتیکی دیکه هی هه بوو، رۆژنامه نووس بوو و زور ناوهند و دام و دهزگاوه دهو له تان دیفاعیان لئ ده کرد!

نهدی لهو رۆژگارده که ریژیمه که یه گده ست بوو و له نیوخویدا کهس نهی دهو ترا بللی لهل، لهو سالانه دا که هاودهنگی یه کی نهوتو له رادهی نیونه ته وهییدا به نیسبه ت خه لکی زورلیکراوی نییرانه وه نه بوو، لهو سالانه دا که دهسته دهسته زیندانی یه سیاسییه کانیان ده دایه بهر ریژنه ی گولله؛ ده بی له گه لپ ساراکان، چیان کردب، که توانای ته حه ممول کردنیان نه ده ما، خو یان ده کوشت یا شیت ده بوون؟

سارا! تو به لای منه وه و به لای هه موو نه وانه ی هه موو قوربانیدانیک له پیناوی گه ل و نیشتمان دا به شتیکی پیویست ده زانن، هه ر لهو کچه پاک وله به ردلان و خوشه ویسته ی خانووه قوره کانی حه ساری میرانی. تو نمونه یه کی هه ره زیندووی قوربانی بوون و قوربانیدانی.

خو زگه ده مان توانی نه و جیهانه ت بو بخولقتینینه وه که پیش چوونه زیندان ناره زووت ده کرد هه تبی. به داخه وه نه وه مان بو ناکری. به لام به خه باتمان ده توانین جیهانی ناواتی نه وانه بشیوینین که ژیان و دنیا ی زوری وهک تو یان تیک دا.

ریکه وتی: ۱۴ ديسه مبهري ۲۰۰۶

به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤف، ده قیگی میژووی و رینشاندهر به بونه ی ۱۸ ی دیسامبر

سالرؤزی دهرچوونی به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤفه وه

م. رهوانپاک

مافی مرؤف ئاواتیکي له میژینه ی پیروژ

میژووی مرؤفایه تی پره له ههول و تیکووشانی مرؤفه کان بۆ دست نیشانکردن، به رسمی ناسینو رهچاو کران و پاریزرانی مافو نازادی به کانیا. کاکله و نیوه روکی نه و مافو نازادی یانه ش. له گه ل هه موو نه و هه موو بیرو بۆچوونه جیاوازه دا که له دیرتایی میژووی مرؤفایه تی دا، له باره یانه وه هه بووه. ده کری له م چهند رسته یه دا کورت بکه ینه وه: هه موو مرؤفه کان به نازادی له دایک ده بنو له باری ئابرووو که راهه تو مافه کانیا نه وه، له گه ل یه ک به رامبه رنو هیج هیژیک بۆ نیه له م مافو نازادی یانه بئ به شیان بکا.

رینی کاسینو ئیلینور رؤزؤبلیت

ئه م مافانه ی له به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤف دا هاتوونو له لایهن دهولته تانی نه ندای ریکخراوی نه ته وه یه گگرتو وه کانه وه ددانیا ن پیدا نراوه و به رسمی ناسراون، له راستی دا به ره می ده یان و سه دان سال ههول و تیکووشانی مرؤفایه تی به گشتی و به تایبه تی بیرمه ندان، فیلسوفان، کومه لئاسان، حقوقو قرانان، دهولته مه ردان له بواری گه لانه کردنو پیناسه کردنی مافو نازادی یه کانی مرؤف دان. وهک نمونه یه ک له وهه ولانه ده توانین هیژیک دهقی به ناو بانگ له به ستینی مافه کانی مرؤف دا ناو به رین که له رهوتی گه لانه بوون و جیگیربوونی نه و مافانه دا که نه مرؤ نیوه روکی به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤفیان پیک هیناوه، جیگای خویان هه یه. مه نشووری مه زن (۱۲۱۵) (Magna Carta)، داواکردنی مافه کان (۱۶۲۸) و مه نشووری مافه کان (۱۶۸۹) له ئینگلستان، له سه ده ی هه ژده هه میشدا بۆ یه که م جار له میژووی مرؤفایه تی دا مافه سروشتی یه کان (رئوشوینی هاوبه شو وهک یه ک بۆ هه موو هاو نیشتمانان) وهک مافیکی قانونی به رسمی ناسراو بوو به به شیکی بناغهی له قانونی بنه ره تی زور له ولاتان. نه مه هه وئیکی گرنگ بوو له پیناوی دیاریکردنو جیگیرکردنی پیوه ندی دوو لایه نه ی تاکو دهولته ت، به گویره ی ریکه وتنو له سه ر بناغهی ره زامه ندی دئخوازانه ی تاک.

به لām لهم دهقانهش کاملترو گرتگر دهبی بهیاننامهی فهانسهیی مافه کانی مروّفو هاوئیشتمانان (۱۷۸۹) و مهنشوری مافه ئینسانییه کانی هاوئیشتمانانی ئه مریکایی (۱۷۹۱)، ناو بهرین که ئه ندیشه و مه غزای بهیاننامهی جیهانیی مافی مروّف تا رادهیه کی زور له وانه وه وهرگیراوه.

هر کام لهم دهقانهی ناویان برا، له گه ل ئه وهشدا به شیک له مافو نازادییه کانی مروّفیان تیدا گونجاوه، به لām له سنووریکي جوغرافیایی دیاریکراوا ئیعتباریان هه بووه و مروّفه کانی دهره وی سنووری ئهم مهنشورو بهیاننامه له و مافانه بئ بهش ماونه وه. هر ئه و راستییهش وای کردوه مروّف له و کاته وه که مافه کانی خوئی ناسیوه و شاهیدی وهدیه اتنی ئه وان له به شیکي توپی زه وی دا بووه، ئاره زوو بکا که به ره سمی ناسران و وهر بهر چاو گیرانی مافه کانی، هه موو دانیش تووانی سه رتوپی زه وی بگریته وه. پی به پی ره وتی میژوو ئه و خه ونو ئاواته له هه قیقه تو ودر است گه ران، نزیک بوته وه. ریکه وتنی ویستفالی (۱۸۴۸) و ریکه وتنامه ی هه ئه وشانده وی کوپله یی (۱۸۱۵ ی قبیهن) وه ک یه که م هه نگاوه کان له بواری نیونه ته وه یی کردنی پاراستنی مافه کانی مروّفدا ده ژمی بردین. له نیوه ی دووه می سده ی نۆزده هه میشدا کومه ئیک ریکه وتنامه ی دیکه له باره ی هه ئه وشانده وه ی کوپله یی ئیمزا کران، بو وینه ریکه وتنامه ی واشنگتون (۱۸۶۲) به ئگه نامه کانی کونفراسه کانی بروکسیل (۱۸۶۷ و ۱۸۹۰) و بیترین (۱۸۸۵). مه یدانیکي دیکه ی هاوکاری نیونه ته وه یی، دانانی یاسای تایبته به شهر بوو: بهیاننامه ی پاریس (۱۸۵۶)، یه که مینو دووه مین په یماننامه ی ژنیف (۱۸۶۴ و ۱۹۰۶)، به ئیننامه کانی لاهه و ۱۹۰۷، پیکه یانی کومیته ی نیونه ته وه یی خاچی سوور (۱۸۶۴)

به دوا ی شهری یه که می جیهانی دا ئهم بیره روژ به روژ پتر په ره ی گرت که حکومه ته کان به ته نیایی و به بی بوونی ناوه ندیکي نیونه ته وه یی، ناتوان له پاریزگاری له مافه کانی مروّفدا که پیوستیان به دهسته به ره نیونه ته وه یی یه کان هه یه، سه رکه وتوو بن. کومه ئه ی میله تان (جامعه ملل) که یه که م ریکخراوی نیونه ته وه یی جیهان بوو، به ره می ئه و پیوستیه بوو. دیاره له شیکردنه وه ی ئه رکه کانی ئهم کومه ئه یه دا ئیشاره یه ک به مافی مروّف نه کرابوو. به و حالهش کومه ئه ی میله تان هه ولی دا به که ئک وهرگرتن له ئامرازه نیونه ته وه یی یه کان ئهم مافانه بپاریزی، به لām هه وئه کانی زوریان بر نه کردو له چوارچینوی دیاریکردنی هیندیک مهرج بو پاریزگاری له که مایه تی یه کان له چند ولاتدا مایه وه.

بهیاننامه ی جیهانیی مافی مروّف به ره مو ئاکامی شهری دووه می جیهانی

شهری جیهانیی ئهم دوا یانه (دووه م)، له بنه رته ترا شهری مافی مروّف بووه که لایه نگرانی روانیکي ره گه ز په رستانه ی سامناک ئه ویان به سه ر گه لان دا سه پاندوه. شهریک که به درنده یی و وه شیکه ری یه کی بئ وینه و به رنامه بو دانراوه وه، له یه ک کاتدا به دژی مروّفو کومه ئگه ی ئینسانی به ریوه دهره.

رنه کاسن حوقوقزانی بهناوبانگی فهراڼسهیو وهرگری خهلاتی نوبیلی ناشتی ۱۹۶۸.

شهری دووهه می جیهانی نیشانی دا که پیشیل کردنی بهربلاوی مافی مرؤف له ناستی نیوخوییدا، لهوانهیه تیکچوونی ناشتی نیونه تهوهی به دواوه بی. به دواي بهدبهختی و رۆژرهشی یهکانی نه م شهره دا بوو که بهرهمی ناسینی نابرووو کهرامهتی زاتی هه موو نه ندامانی بنه ماله ی مرؤفایه تی و مافی بهرامبهرو زهوت نه کراوی نهوان، وهک بناغه ی نازادی، عه دانه تو ناشتی له جیهان دا ناسرا.

به دواي شهری دووهه می جیهانی دا، هیزه سهره کی یهکانی هاوپه یمانان، قۆلیان له ناماده کردنی بناغهکانی ریکخراویکی گهره ی نیونه تهوهی که پاراستنی ناشتی و یارمه تی به پاریزگاری له مافه بنه رته ی یهکانی مرؤف بکا به نه رکی خوی، هه ئمانی. نهوان له پله ی یهکهم دا ده بوايه پاراستنی ناشتی و نه منیه ت بکه ن به تهوهری هه و نه کانیان تا . به گویه ی دهسته واژهکانی مهنشوری نه تهوه یه کگرتووهکان . نهوهکانی داهاتوو له به لای شهر له نه مان دا بن.

مهنشوری نه تهوه یه کگرتووهکان له ۲۶ ی ژوونه ی ۱۹۴۵ دا نیمزا کرا. نه م مهنشووره جگه له نامانجی دوور راگرتنی نهوهکانی داهاتوو له به لای شهر، راگه یاندهوه ی بپروا ئیمان به مافه بنه رته ی یهکانی مرؤف، هه سیبیه ته و کهرامه ته و بایه خی ئینسان و به رابه ری ژنو پیاوانی وهک نامانجی سهره کیی خوی ناو بردبوو. مادده ی یهکی مهنشور ده تی: یه کیک له نامانجهکانی نه تهوه یه کگرتووهکان گه یشتن به هاوکاری نیونه تهوهی له ریگای په رته پیدان و هاندانی به ریوه چوونی مافهکانی مرؤفو نازادی به بنه رته ی یهکان بو هه موو مرؤفهکان بی وه به رچاو گرتنی جیاوازی به ره گهزی، جنسی، زمانی و نایینی یه کانه.

دواي پیکهاتنی ریکخراوی نه تهوه یه کگرتووهکان، له ژوونه ی ۱۹۴۶ هه تا دیسامبری ۱۹۴۸ له چوارچیوهی نه و ریکخراویه دا هه وئیکی به ردهوام بو ناماده کردنی به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤف له گۆر دا بوو. له فیهوریه ی ۱۹۴۶ دا شوورای نابووری و کومه لایه تی ریکخراوی نه تهوه یه کگرتووهکان کۆمیسییونی مافی مرؤفی پیک هینا تا نه م نه رکه بگریته نه ستو.

که سایه تی به نه سل یهکانی نه و کۆمیسییونه بریتی بوون له:

۱- ئیلینور رۆزویلت، هاوسه ری فرانکلین رۆزویلت سهرکۆماری پيشووی نه مریکا، سهرۆکی کۆمیسییون

- ۲- پ. س چانگ (چینی كه په روه رده ی نه مریكا بوو) جیگری به پرسی كۆمیسسیون.
- ۳- چارلز مالك، (خه لکی لوبنان) كه نه خشی راپورتووسی كۆمیسسیون هه بوو
- ۴- رینتی كاسین حقوقو قزانی فه رانسه یی كه یه كهم پیش نووسی به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤقی نووسی.
- ۵- جان. پ. هامفیری به ریوه بهری بهشی مافی مرؤق له كاروباری كۆمه لایه تی له نیو ده بیرخانه ی ریکخراوی نه ته وه یه كگرتووه كان دا. ویرای نه و كه سایه تیپانه چه ندین ریکخراوی ناده و ته تیپش هه بوون كه له نامه كردنی به یاننامه كه دا نه خشی گرنگو به رچاویان هه بوو.

باوه رینان به مافی مرؤق خه ریکه ده بیته فه ره نه گیک ی جیهانی

به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤق كه له پیشه کی یه كو ۳۰ ماده پیک هاتوه، نه و ۵۴ سانه دا كه له په سند کرانی رابردوه، نه وه ده رچوو كه وهك به لگه نامه یه کی نیونه ته وه یی سه یری بكری. نه م به یاننامه یه هه ر له میژ سانه بووه به سه رچاوه یه کی موخته بهر بو ئینسانه كان و كۆروكۆمه ل و ناوه ندو ده و له تان تا به پشت به ستن به نیوه رۆكه كه ی، داوای وه دیه اتن و ره چاوكردنی نه و مافو نازادیانه بكن كه مرؤق شیایو نه وان و نه وان هه قی بئ نه م لاو نه ولای مرؤقن. نه م به یاننامه یه رینون و نیشاندهری كۆمه لگه ی مرؤقیه تی یه له دابین كردنی هه لومه رج و پیوستی یه كانی پاراستنی كه رامه ته و نابروو بایه خه به رزه كانی مرؤق دا.

به تیپه رینی زیاتر له نیوسه ده له په سند کرانی به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤق، نه و بریارنامه یه نهك هه ر له گرنگی و بایه خی كه م نه بو ته وه، به لكوو پتر له هه موو كاتیک بووه به و زمانه هاوبه شو و ویزدانه بی خه وشه كه كۆمه لگه ی مرؤقیه تی ته نیاو ته نیا به كه لک وهرگرتن له وو به په ره پییدان و قووت كرده وه ی نیوه رۆكه كه ی و ره چا و كردن و پاراستنی یهك به یه کی نه و مافانه ی له ودا گونجاون، ده توانی به ره و به ختیاری و ناسووده یی راسته قینه هه نگاو بنی.

به داخه وه تا ئیستاش به شیک ی زور له ده و له تانی دنیا قیری قسه كردن به و زمانه هاوبه شه و به ریوه بردنی كۆمه ل و ولات له سیبه ری نه و ویزدانه بی خه وشه دا نه بوون. هیشتا زور كۆمه ل و ولاتی جیهان هه ن كه له بنه رته دا وه دیه اتن و دابین بوونی نه و مافانه یان به نه دمان و دانیش تووانی خویانه وه ره و نه دیوه. هیشتا زور هیزو ده سله ات هه ن كه بی ترس له هه رچه شنه لپی رسی نه وه و فشارو سزایه کی نیونه ته وه یی. مافو نازادی یه كانی ئینسانه كان پیشیل و زهوت ده كهن. به لام سه ره رای نه و راستی یه تالانه، جیگای خوشحالی یه كه باوه رینان به مافی مرؤق و به رپرسیار بوون له به ره سمی ناسینی نیوه رۆکی به یاننامه ی جیهانی مافی مرؤق و ره چاوكردن و پاراستنی، به دهر له ویستو ئیراده ی ده و له تان و هیزو ده سله اته دژی ئینسانی یه كان، خه ریکه ده بیته فه ره نه گه ی باوی جیهانی نه مرؤ. جیگی ریبوونی نه و فه ره نه گه له میشکی به میلیارد مرؤقی

بهشی یه كهم

نهمړودا، وای كړدوه جوولانه وهییه كی بهرین به پانایی توی زهویو به به شداریی به میلیون كه سایه تیی مرؤقدوستو هه زاران بنیاتو كومه نهو ریكخراوی پاریزگاری له مافو نازادییه كانی مرؤف، كومه نگای مرؤقاییه تیی به رهو نهو ناقاره بهرئ كه ئینسانه كان له درئزایی میژوودا، ناواتیان بووه. بیگومان نهو جوولانه وهییه هه ورازو لیژو كندو كوسپو تهنگو چه له مهی یه كجار زوری دیکه شی له پیشن. به لام وهك ده بینین هه روزهی له ولاتو ناوچه یه كی دنیا به سهه دژومنانی مافو نازادییه كانی مرؤفدا سهه ده كه وئ؛ دوژمنانیک كه له سهه نگره ی ئایینو ئیدئولؤژیی جوراوجوړداو به ناوو بیانووی فریوده رانه ی وهك نه ته وه په رستی، پراستنی یه كیه تیی خاكو ولاتو زور برو بیانووی سهه ره وه، شه ری نهو مافو نازادییه كانه ده كنه.

زۆربه ی زانیاری به كانی نهو وتاره ده قاو دهق یا به كورنكراوه یی له م دوو كتیبه وه رگیرون:

- ۱- پرسش و پاسخ درباره حقوق بشر، لیالوین، وه رگیړان بؤ فارسی (له فه رانسه یی یه وه) نه مرمه مه مد جه عفه ر پوو یه ننده
- ۲- اعلامیه جهانی حقوق بشر و تاریخچه آن گلین جانسون، وه رگیړان بؤ فارسی (له فه رانسه یی یه وه) شه هید مه مه مد جه عفه ر پوو یه ننده

ریكه وتی: ۱۳ دیسه مه به ری ۲۰۰۶

کاک نهییبی قادری له چه نند لاپه پریکی دهفته ری بیره وه ریبه کانم دا

به بۆنه ی ۱۲ - ۹ - ۸۵ (دهیمین سالی کۆچی دوايي ئه و نه مروه)

ناو و یادی هیج کام له تیکۆشه رانی حیزب وهک ناوو یادی خوالیخۆشبوو کاک نهییبی قادری، من نابهنه وه لای دوورترین بیره وه ریبه کانی ژبانم. پاییزی ۱۳۴۹ هه تاوییه. چه شمه گۆل هه روا قوتابخانه ی نیه. سالی خویندنی پيشوومان له مانیکی چۆلکراو. مانی کاعه ئی باوکی شه هید قادری ئیفتخاری. دا گه یاندۆته سه ر. ئه وا ئیستا نیوه راست مانگی خه زه ئوه وه مرگه وتی ئاواپی کراوه به مه دره سه مان. له جیاتی میز و نیمکه ت له سه ر هه سیرو به ره و لباد، دانیشتووین. دووسه ریزین، به لام نه نویژکه رین، نه فه قیین، قوتابین. ئه و لاهوی له نیو حوجره ش دا راوه ستاوه و ته خته ره شیک له لاشانی چه پیه تی، نهک پيش نویژ و مه لای ئاوه دانی، سوپا هییه کی دانیشه. دوانیوه رۆیه و نزیکه ی سه عاتیگ. یا زه نگیک. له ده ست پیکردنی شیفتی دوانیوه رۆی مه دره سه که مان! رابردوه. له پر اسماعیل قویدری معلم یا سپاه دانش له هاتی میوانیکی شاری ئاگادار ده کری. خیرا ده چیتته ده رو له گه ل میوانه که دیته ژوور. به و هه موو ریژه ی، ئه و له میوانه که ی ده گری و به کورته ناساندنیک، تیمان ده گه یه ئی ئه وه ی هاتوه بۆ سه ردانمان، به ته عیبیرو عه قلی ئه وکاتمان گه وره ی سوپا هیانی دانیشه. یه کهم جاره مه ئمووریکی ده ولته تی ده بینین نهک هه ر گرژو مۆن و وشک و خوینتال نیه، به لکوو زۆریش سه رو رووخۆش و دم به بزیه له گه ئمان. دوا ی چه نند پرسیاریک له مامۆستا که مان، له وانیه ی. له بهر وردی و چکۆله یی. له ریزی پيشه وه دانیشتووین، هیندیک پرسیار ده کا. پرسیاره کان زۆر هه ساندن. هیشتا به ته واوی وه لام نه دراونه وه که میوانه که ره زامه ندیی خۆی ده رده بری و ده ست له سا که که ی راده کاو هه ر کام له وانیه ی پرسیاری ئی کردوون، ده فته رو قه له میکیان ده داتی. به داخه وه هیچی له من نه پرسییه وه تا وه لامی بده مه وه وه له به رامبه ر دا خه لاتم بکا. له جیی خه لات شتیکی زۆر به نرختری له لا به جی هیشتبووم. خۆشه ویستییه کی ئه به دی! پاییزی سالی وه جۆش هاتی قازانی رق و تووریه ی ده یان سالی گه لانی ئیران و، سه رریژکردنی نه فره ت و بیزاری ئه وان به رامبه ر به ریژی می پاشایه تییه. مامۆستایان، قوتابیان و به گشتی فه ره نگییانی شاری شنۆش ده نگی خۆیان تیکه ل به ده نگی خه لکی هه موو شاره کانی کوردستان و سه رانه ری ئیران کردوه و ده ستیان کردوه به پيشاندانی رق و بیزاری خۆیان و به ره ره کانی له گه ل ئه و ریژیمه.

له ریزی پيشه وه ی ئه وان دا که سایه تییه کی خۆشه ویستی هه موو خه لکی شار، به دی ده کهم. له میژه بۆم ده رکه وتوه. هه ر ئه من نا. ئه وه ی هه ئسوکه وتی له گه ئی بووی و هه ستی به و هه موو جوامیری، خه لکدۆستی، میه ره بانای و گه وره بییه ی کردبی، خۆشی ده وی و ئاماده یه به شوین ئه ودا، به ده ستی به تال به لام به مستی ناسنین و ئیراده ی پۆلایین، به خۆپیشاندان و دروشمان، رووه و ده رکی گورهانی ژاندارمه ری شار، هه نگاو بنی و به ده نگی به رز، ویست و داخوای

چەندین ساڵ سەرکوتکراو، ئە بەرامبەر بریقەى سەرنیزەو نوولەى تەفەنگ دا، دووپات بکاتەو. یەكەم بەهاری نازادییە. دەسکەوتی ئیەمى كورد ئە ئیران ئەو بەهەر، شەر پینفرۆشتنی نۆکەرانی رێژیەمی دوینا و دەمراست و کاربەدەستانی دەسەلاتی تازە ئە ورمی و ئەغەدییە. مێتینگى ناشتیخووانەى حیزبى دیموکرات ئە ئەغەدە کەوتۆتە بەر دەسپێژی بەکرێگراوانی کۆنەپەرستی، تا شەرى براکۆژى ئە نێو کورد و تورک دا ساز بى و ئەوان ئەو نێویدا ئە ناوی لیل ماسى بگرن. بۆ ماوەى زیاتر ئە حەوتووێک پەیتا پەیتا تەرمى کوردانی بەناهەفکۆژراو ئە ئەغەدەو گوندەکانى دەورووبەریپرا، بۆ ناوچەى شنۆیە دەهینرنەو. بە پێى حیساباتی خەلکی ناسایی و قاهر بین، حەجەم کۆشتووینان. زۆر کەسى ساویلکەو دەمارگرت، چارهى کار ئە تۆلەستاندەو تۆلە بە تۆلەو تالانى مائى گوندە تورک نشینەکان دا دەبینن. بەلام کاک ئەبى وەك بەرپرسی یەكەمى حیزب ئەناوچەى شنۆ، بەنازایەتییهو، ئە بەرامبەر ئیجساسات و بریاری چەوتى ئەو جۆرە کەساندا راووستاوهو دەلئ: ئەوانەى ئەم جینایەتانه دەکەن و شەرمان پى دەفرۆشن، تورکەکان نین. با بە تورکییش قسە بکەن. ئەوان دۆژمنى هەردوو لامانن. ئیەمە براين و هاودەردین. بەمجۆرە ناهیلئ هیج یەك ئەو تورکانەى ئە ناوچەى شنۆیە دەژین یا بە سەردان رێگایان دەکەوتتە ئەو ناوچەیه، کە پۆی ئە خوین بى. بە تەواوی بروام بە قسەکانییەتى.

ئە شار را دەچەو دەئ و ئە حائیک دا مێرمندا ئیکم و تازە خەتم داوه، داوایەکی ئە سەرى خۆم زلتر ئەگەل کە یخوداو پیاوماقوولانى چەشمەگۆل دینمەگۆرئ: با ئەو تەراکتۆرەى چەند لاوی ناوایی ئە گوندی کویلان بەتالان هیناویانە، بەهینەو بەردەرکی دەفتەرى حیزب ئە شنۆ و تەحویلی کاک ئەبى بەهینەو. بە بیستنى ناوی کاک ئەبى، بى دوودئى بە قسەم دەکەن. چەند رۆژیک دواتر تەراکتۆرەکە دەگاتەو دەستی خاوهنى. ئیستا ئیدی خەریکین پى دەنێنە دووهم بەهاری نازادى. کاک ئەبى ئە دەبیرستانی پێشەوا مامۆستای دەرسى دەروونزانی (روانشناسی)مانەو ئە دەرهوى قوتابخانەش ئە قوتابخانەى راستەقینەى پێشەوادا، بەرپرسی حیزبیمان.

ئەگەر ئە قوتابخانەو ئەسەر کلاسى دەرس، قوتابیانی کاک ئەبى هەست بە شەخسییەت دەکەن و مامۆستاکەیان وەك هاوڕێیەکی سەمىمى بە ئەزموون دیتە بەرچاو و حەز دەکەن هەموو سەعاتەکان ئەگەل ئەودا دەرسیان هەبى، ئە دەرهوى مەدرەسەش بوونی کاک ئەبى ئە بنکەکانى کۆمیتەى شارستان و یەکیەتیی لاواندا، هاندەرمانە تا پیمان ئەو بنکانه ئەبرین.

بە پێشنیارو پشنگیری ئەو، هەموو دوانیوهرۆیانی رۆژانى سەشەمە، ئە بنکەى یەکیەتیی لاوان کۆرى شیعرخویندەوهمان هەیه. بە هاندانى کاک ئەبى ئەگەل سەدان کور دا، بە دەیان کچیش ئە شارو دئ روویان کردۆتە ریزەکانى یەکیەتیی لاوان. خۆشەویستی، خۆمانەبوون و رینۆتینییهکانى کاک ئەبى، جى بەجیکردنى ئەرکەکانى یەکیەتیی لاوانى وەك دەرس خویندن ئە لا شیرین کردوین. ئەگەل خۆى دا، ئەم دئ بۆ ئەو دئ و ئەم مژگەوت بۆ ئەو مژگەوت دەمانبا، ترسمان ئە

میکروفون دهشکینن، لاوان و میرمنډلان بانگ دهکا تا لهگهډ گویگرتن له وتی جوان و نیشتمانپهروهراڼه ی نهودا، جهوری بیستنی شیعی کړچ و کالی نیمهش بکیشن. له یه کیک لهو سهفهراڼه مان بۆ دئی قه لاتان دایه که پرسیارمان لئ دهکا: کی خهتی خوښه؟ منی پئ دهناسینن. دوو دهفتهرم ده داته دهست. دهئ له میژه خه ریکم فارسی و کوردی چوارینهکانی خه بیام له په نا یهک دانیم. نهوه به ژماره دهست نیشانم کردوون، بۆم پاکنووس بکهوه.

دهئیم: به چاوان و هیچ به لاهوه گرنګ نیه که تاقیکاری کۆتایی سائیش خه ریکن نزیک دهبنهوه. کاک نه بی سهره تایی به هاری ۱۳۶۰ به نه مری حیزب بۆ ناوچه یه کی دیکه ی کوردستان رهوانه کرا، زۆری پئ نه چوو نیمهش له شنۆ هه لقه نراین. له کۆتایی په کانی خه رمانانی نهو سائهدا، شاری شنۆ کهوته دهست هیزهکانی کۆماری ئیسلامی و نیمه ی تیکۆشه رانی حیزب لهو ناوچه یه، به ناچار له مه لبه ندی لاجان جیگیر بووین. کاک نه بی دوا ی کونگره ی پینجه می حیزب (سه رماوه زی ۶۰). که نهودا به نه ندای کۆمیته ی ناوه ندی حیزب هه لبرژدرا . به رپرسایه تی کۆمیته ی شارستانی نه غه ده ی پئ سپیدرا. کاتیک له نیوه راسته کانی ره شه مه ی نهو سائهدا بۆ کاری یه کیه تی لاوان رهوانه ی نهو ناوچه یه کرام، دئخوشی هاوکار بوون له گهډ نهو مامۆستایه م، زور ترس و نیگه رانی رهوانده وهو بئ هیچ دوودلییه ک لهوی گیرسامه وه. قه دهر وای خواست به هاری ۱۳۶۶، جاریکی دیکه بیینه وه به هاوکار.

نهو که له چهند سائی هه وه ئی دوا ی سه رکه وتنی شو رشی گه لانی ئیران دا، له شنۆ، نه غه ده، پیرانشارو شیمالی کوردستان نه رک و به رپرسایه تی حیزبی به ریوه بردبوون، له سائه کانی ۶۳ و ۶۴ و ۶۵ یش دا، له ناوچه کانی جنووی کوردستان . له سه قزه وه تا هه ورامان . هه موو توانای خوی بۆ خزمهت به حیزب و گه له که ی ته رخان کرد. به هاری ۶۶ له فیرگه ی سیاسی . نیزامی حیزب تیکۆشانی خوی دریزه پئ دا. ویرای مامۆستایه تی له فیرگه دا، نالقه ی پیوه ندی نیوان یه کیه تی لاوان و فیرگه ش بوو و له هیچ ریئوینی، نامۆگاری و هاوکاریه کی نیمه ی دهسته ی به ریوه به ری یه کیه تی لاوان دریقی نه ده کرد. له گهډ نهو کارانه شی دا خه ریکی دوا ده ستیوه ردانی وه رگیراوی نه خلاقی شو رشگیرانه ی هوشی مین بوو که له میژ بوو کردبووی به کوردی. نهو، بۆخوی نمونه یه کی زور زیندووی نه خلاقی شو رشگیرانه بوو که چی له کتیبان دا بوی ده گه را ادوانیوه رۆی ۱۰ به فرانباری ۱۳۶۶ هه تاوییه و له گۆراییه کی نیوان بۆئیه نه ستیروکان ، له نزیک بنکه کانی فیرگه و یه کیه تی لاوان . ره شبه له کی تیکۆشه رانی دیموکرات گیراوه. دهنگدانه وه ی گۆرانی و مؤسیقای کوردی و هه راو زه نای به شداران و بینه رانی شایی، نارامی چیاو به ندهن و ئیره واری سپی پۆشی نهو ناوه ی، شیواندوه. زه ماوه نده.

کچ و کورنکی پینشمه رگه ژبانی هاوبه ش پیک دینن. کاک نه بی که له میژ سائ له جگه رگۆشه کانی دووره وه هر به خه یال، خه یال خانم و مندا له کانی ده بیئ، ئیره بووه به چه تری سه ری نهوانه ی له رۆژی زه ماوه ندیان دا، سیبه ری باوکیان به سه ر خویانه وه نابینن... ئیستا ئیدی کاک نه بی بۆ نیمه هه ر مامۆستا که ی جاران و به رپرس و هاوړی حیزبی و دوست نیه،

بهشی په كهم

باوكيشه! كوتايی په كانی هاوړنی ۱۳۷۵ی هه تاوییه. ماموستا خه ریکه بۆ سه فهری ئوروپا خوی ئاماده دهكا. زهحه ته بردنی نامه یه کی ددهمه بهر. بیستوومه كاك نه بی نه خوشه و له نه خوشخانه یه کی كۆپینهك خستوویانه. له گه ل ئه وهش دا كه هومیدی به درژهی ژیان نیه، وره یه کی به رزی هه یه و به رده ویم به رپرسیانی حیزبی له م لاو له و لا هان ددها بۆ سوور بوون له سر هه و ئه پیروزه كانیان به مه بهستی یه كخته وهی ریزه كانی حیزب و كوتایی هینان به و جودایی یه تاله ی نزیكه ی ده سانه ئه و من و زوری دیکه ی به و هه موو رابردوو هه اوبه شه وه، لیك دابریون.

دوو مانگ دواتر ماموستا ده گه ریته وه. وهلامی نامه كهمی پی نیه. نازانم نامه كهم گه یشتوته جی یا نا. به لام ده زانم ئه گه ر پینشی گه یشتی، نه خوشییه كه ی برستی لی بریوه و وای كرده وهلامی نامه ی بۆ نه نووسریته وه... ماوه یه ك به سه ر ده چی. هه وائی تالی مهرگی پیم ده كا و دیدار به قیامت ده یین. دوو سال دواتر له نۆرویزم. من له مبه رو دایه خه یال له و به ری ده ریای شیمال.

له پشت هیلی ته له فوون گویم له دهنگییه تی. دنایام ده كا كه كاتی خوی نامه كهم به كاك نه بی گه یشتوه و به نیوه روکی نووسراوه ی دوور له ریای قوتاییه ئه مه گناسه كه ی گه شاهه ته وه. به لام سه د حه یف و مخابن، نه خوشییه كه ی ریگای نه دا... ئه و ده نگم ده بیسی و ره نگم نایینی، تا بزانی له گه ل ئه م قسانه ی دا، چ ئاوریک به ربوته هه ناوم و چون ئه م شیعه له دلی خوم دا دووپات ده كه مه وه: له م دهردی هیجره ته، له م سۆزی غوربه ته دل وه خته بی به ئاو و به چاوما بكا عوبوروچه ند روژ دواتر له سوئید له مائی ماموستا عاشق، له گه ل وهرد دانه وهی بیره وه رییه كانی سالانی تیکوشان له ناوچه ی نه غه ده، یادی كاك نه بی ده كه ی نه وه.

په خشانیک و شیعیکی خۆیم بۆ ده خوینینه وه كه دوو سال پشتر بۆ مهرگی ئه و، نووسیونی. وهك دیارییه کی به نرخ هه لیان ده گرم و له گه ل خوم دا ده یانه نیمه وه بۆ كوردستان تا كوردستان له ده رفه تیگی گونجاودا، بلاویان بکاته وه و ئوگران و خوشه ویستانی دیکه ی كاك نه بییی،

وهك من چیژی لی وه ربگرن.

كۆچی بی واده

لیمكه ری با كول و كوم هه لپزم
دهرد و داخی دله پیتی ئیم

دڵ بریندارە، دەروون ئالۆزە
چی وشەم پێیە بە تین و سۆزە

قورس و ناخۆشە بە جێهێشتنی تۆ
گیان خەفەتبارە بە روێشتنی تۆ

بەفری خەم باری لە سەر باخی خەیاڵ*
بەرگی ھۆنراوە لە ئەشکایە شەلاڵ

تۆ کە رێبازی خەباتت لە بەرە
کاکە کوا ئیستە کە کاتی سەفەرە

ھێشتە زۆر ماوە بەرەوسەر مەنزڵ
کەند و لەند زۆرە لە رێی کاوی دڵ

ھێشتە ھەن لەمپەر و پەرژینی چەقیو
زۆرە ھەر ترسی تەلە و داوی نەدیو

کەل لە سەد رژد و چران سەردەگەوئ
رۆژی گەش تا کوو لە کەل دەردەگەوئ

ھیزی ھەنگاو برەوی بیری دەوئ
گەینە سەرلووتکە نەوہی ژیری دەوہئ

شونہواری بوو ورە و پاپەری تۆ
جیی نەبوو جارئ بیروئ پەری تۆ

باغی بیری تۆ بەھاری بەری بوو
کوانئ ئیستا کە دەمی گوئوہری بوو

کوچی تۆ کاکە گەلیک بیوختە
زامی دووریی تۆ لە سەر دڵ سەختە

بەشى يەكەم

چاۋ بە فرمىسكە، ھەناۋ گې دەگرئ
خەم گەلىك قورسە، بەلام چى دەگرئ

سوودئ نابەخشى سكاللا كردن
چى لە گەل نايە پەموزنى مردن

ئاشق

رىكەوتى : ۲۱ دىسەمبەرى ۲۰۰۶

به جیهانیبوون له قامووسی فیمینیزمدا

به جیهانیبوون، پرۆسهی بلاووبوونه وهی سیستمی جیهانیی سهرمایه داریی پیاوسه ردار له سهرانسهری ناوچه کانی زهوی دایه که له سهدهی بیسته مدا به سهرؤکایه تیئ نه مریکا، کاملر بوو. بهم هؤیه وه که نه م سیستمه جیهانییه، هیندیک له تایبه تمه ندییه سهره کییه کانی له ماوهی چند سهددا (له دوروبه ری ۱۵۰۰ هوه تا نه مړؤ) پاراستوه، به جیهانیبوونه که شی به دیارده یه کی نوئ ناژمیردرئ (Luxamburg، ۱۹۱۲).

به لام نه وهی له م چند دهییه دواپی پرۆسهی ناوبراودا، به تایبه تی بؤ خه لکی ولاتانی گه وره هه ژاری خاوه ن حکومتی ناکارامه و پیکهاته ی به توندی پیاوسالارو نه ریتی، بووه به مه ترسییه کی گه وره، سیاستی ته عدیلی پیکهاته یی (SAP) بانگی جیهانی (WB)، سندووقی جیهانیی دراو (IMF) و ریکراوی بازرگانی (WTO). گرنکترین ریکه وتنامه ی نابووری نیونه ته وهی له کاتی دامه زرائی بنیاته کانی بیرون. وودز (۱۹۴۴) به به ریترین و ویرانکه رترین ناکامه کانه وه. یه که ولاتانی نه ندام بؤ به ره وژوور بردنی راده ی پاشه که وتی دراوی خویان، به ره وده ن که رنگای به تایبه تگردن (حیوئی سازی)، تیچووی فیگردن و له شماغی و هه قده سته کان و درمانه بیتنه خوار، خزمه ته گشتییه کان و شتومه کی پیویست بؤ خه لک زیاد بکن، هه نارده به هه ر نرخیک به ره و پی بدن، نرخه کانی به هره به ره وژوور بیهن، ته عره فه گومرگییه کان و چاوه دیتری ده و ته به سهر بازارو سهرچاوه سروشتییه کان و وزه وه لا بنین.

نه م کاره وا له ده و ته تان ده کا له رنگای زه وتکردنی به ته وایی ده سله لاتی پارلمانه کان، ده و ته تانی خو جییی و ناوچه یی و اؤ کومه لکه خو جییییه کان، بین به جیه جیکه ری فه رمانه کانی ریکراوی بازرگانیی جیهانی و شه ریکه کانیان.

فیمینیسته کان به پیچه وانده ی بناژوکان و نه ته وه په ره سته کان که سه باره ت به له مه ترسی که وتنی به رژه وه نده سیاسی و کولتوورییه کانیان دژی به جیهانیبوون، پیشوازی له کومه لکه یه کی مه دهنی جیهانی ده کن. به لام خه بات له گه لپ نه م لیبرالیزمه نابوورییه نوئ یه که. به تایبه تی له هه ر جیگایه ک سیاستی ته عدیلی پیکهاته یی و لابرندی چاوه دیتری ده و ته تی به سهر بازارو به ره هه مهینان له پیناوی هه نارده ی دا لی به ریوه چووه. ناکامی نه خوازاوو. کاره ساتی بؤ ژنان و مندالان له ولاتانی ناسیاسی و نه فریقایی لی که وتوته وه. به پیویست ده زانن. هه ر له م کاته ش دا له پیشکه شکردنی هیندیک به دلیل به بانگی جیهانی و پیکهینانی گروپه خو جییی و جیهانییه کان به مه به سستی که مکردنه وهی برگیه یی ناکامه زیانباره کانی به جیهانیبوون، له ناکامدا کاریگه ری دانان به نیازی دیموکراتیزه کردنی سیاسته کانی دامه زراوه کانی سهرمایه داریی پیاوسه ردارانه، ده ست ناگیرینه وه.

وانداندنا شیوا، فیزیکدان، بایولوژو خه باتگړی فیمینیست، به گوړه یی نه م بر وایه که بناغهی هر سیاسه تیکی نابووری دهی پره پیدان به قازانجی خه لک بی، له (کتیبی) بزوتنه وهی دیموکراسی زیندوو، هیندیک به دلیل بۆ شکسته یینی به جیهانیبوون نه م باسه دینیتته گوړی که به هوی به رتوه چوونی پروژهی به جیهانیبوون، شکسته یینی له ناستی فه لسه فی، سیاسی، سهرزه وی ناسانه و نابووری دا ناشکرا بوو. شکسته یینی سیستمی زانر به سهر جیهاندا، بوو به هوی ناپایه داری کومه لایه تی، سهرزه وی ناسانه، سیاسی و نابووری، تیک شان و له بهر یه ک هه لوه شانی کومه لگه کان، نیکوسیسته مه کان و نابووری یه کان.

بناغهی شکسته یینی فه لسه فی و نه خلاقیی به جیهانیبوون، چوو ککر دنه وهی هه موو لایه نه کانی ژانی نیمه به کالا (شتمه ک) و، دابه زانندی شوناسی نیمه بۆ شوناسیکی مه سره فی روت له بازار یی جیهانی دابوو (Shiva، ۲۰۰۲). به م پی یه، ناوبرا و پیکه یینی ریکخواه خو جییی یه کانی بۆ کومه لگه یه کی مه ده نیی جیهانی و دوور له و هه لا وار دنه ره گه زی، نه ژادی، دینی و چینایه تی و جور (نوع) یی یه کانی پیکه اتوو له هه موو بوونه وهرانی سهر وی زه ویی وهک به دیلو نامرازی خو راگری، هینایه گوړی و، بزوتنه وهی ناودانیا (Navdanya) ی بۆ به توانا کردنی ژانی وهر زپرو پاریزگاری له ژینگه، دامه زاندا.

ماتسوی یابوری کاتیک نه و هه ژاری و سووکایه تی یه یینی که ژان له ولاتانی ناسیای روژه لآت، به تایبه تی له تایله ندی فیلیپین به سهریان دا سه پاوه، به سهرنجدان به مالو حالر شیوا ویی نه وان له (کتیبی) ژانی ناسیای و به جیهانیبوون (۲۰۰۰) نووسی: نامانجی شاراوهی هیزه کانی وهک کومپانیا بان نه ته وهی یه کانی جیهان و دامه زراوه نیونه ته وهی یه کان نه وهی به خه لکی به لمینن که به جیهانیبوون شتیکی هه ته یی وه، هیچ جیگره وهی یه کی نیه و، راهه ستان له به رامبه ری دا که لکی نیه. به لام راهی بی وینه ی رهنج و کویره وهی مرؤف که رکه به رایه تی توندو تر سینهر، نازا کردنی بازار گانی و سهرمایه دانان له سهرده می به جیهانیبووندا، هؤکاره که یه تی، به میلیونان قوربانیی هینا وه ته مه ییدانی به ربه ره کانی و خه بات له پیناوی مانه وه و ریزی مرؤی خویاندا (Yayori، ۲۰۰۰).

نه وه ده نووسی:

نه وه ژانن که ربه رایه تی نه م خه باته جیهانی یه یان له نه ستویه. چونکه به ژاننه کردنی هه ژاری، توندوتیژی دژی ژان، رهفتاری نائینسانی له گه ل ژان و نه و هه مووه کویره وهی یه یه به سهر ژان دا ده سه پیندری، نه وان بۆ نیو شهر ی به رامبه ر راهه کیشن.... پیکه یینی که لتوور یکی به ژاننه بوو له سهر بناغهی سهرنجدان و چاوه دیتری، پشتیوانیی دوولایه نه و یه کتر یارمه تیدان و گوړینی که لتووری زالی پیاوانه ی رکابه ری، کارامه یی و تامه زرویی ده سه لآت، که سهر به که لتووری به جیهانیبوون، پیوسته.

بەشى يەكەم

يايۇرى سى ئەرك دەخاتە بەردەم ژنان: ھەولدان ئە پىناۋى بەتواناكردى ژنان بۆ ديموكراتيزە كردنى دەولتەت، كۆمەلر، شويىنى كاررو بنەمائە، گۆرپنى كەلتوورى جيهانىي مەسرەفىو، داكۆكى ئە جوراوجۆرىي شىۋازى ژيانو، دووبسارە زىندووكردنەۋەي بايەخە ديموكراتيكەكانو سەرەنجام پىكھىننى گرووپگەلىك بۆ پىكھىننى كۆمەلگەيەكى جياواز ئە سەر بناغەي دادپەرۋەرىي جىنسىيەتتى، مانەۋەي ژىنگەو ديموكراسىي خوجىيى جيهانى.

بە برۋاي يايۇرى، تەنيا ھىزى جيهانىي ژنان دەتوانى بەسەر ھىزى بازارى جيهانى دا زالر بى.

كتىبى فرهنگ تفرىهەي فمىنىستى مەگى ھامو سارا گەمبل

ۋەرگىزان بۆ فارسى: فيروزە مھاجر، فرخ قرەداغى، نوشين احمدى خراسانى،

لاپەرەكانى ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰

رىكەوتى: ۲۹ نۆفەمبەرى ۲۰۰۶

ریبهرو په یره و، یا نیمامو نوممهت؟!

نهم دهقهی له بهر دهستان دایه، هه ئبژاردهیه که له پېشه کیی وتاری سیهم براده رانی سوشیانتی نووسهرو ره خنه گری به ناویانگی ئیرانی ناغای رها به راهه نی که له بهرگی دووه می کتیبی گلا درمسدا (له باره ی شیعرو شاعیری یه وه) بلاو بۆته وه.

میژووی نووسینی وتاره کانی نهم کتیبه بۆ نزیکه ی چل سالر له وه پېش ده گه رېته وه.

به لام سه ره رای تیبه رینی چوار دهیه له نووسرانی کتیبه که وه گه لې نه وه شدا که مه به ستی به راهه نی له م نووسینه ی دا جیهانی نه ده بیاتو که لتووره، به لام هرر و ایزانه به زمانیکی نه ده بی، جوړی پیکهاته و پیوه ندی یه کانی هیندیک ریخراوی سیاسی له کومه لگایه کی دواکه وتووی جیهانی سیهم، هرر نهم روژه لاتی نیوه راستو ناوچه و ولاته ی خومان، نه ویش له روژگاریکی نه مېرودا باس ده کا.

من له وه دهقه دا کاریکم به مه به ستو داوهری چل سالر له مه وه یری ناغای به راهه نی له باره ی که سیکی دیاریکراوه وه نیه.

نهم به لاهه گرنکه وه دمه وی سهرنجی نیوه خوینه رانی به ریزیشی بۆ رابکیشم که نه وه قسانه به راستی پر به پیستو وینفالحالی زور نیمامو نوممه تو ریبهرو په یره ون که نیمه له م روژگاردها تییان هه لږده نگووین:

راستی یه که ی نه وه یه هیندیک جار هه لږده که وی له پر نه فهریک، له ماوه ی چهند سالی که مدا، بیج به نیمامزاده یه کا، پیری موغانیک، نالا هه لگرنیک یا ریبه ریک.

ده مارگرزانو نه زانانو مندال رهوشتان، هیندیک جار به شیوه یه کی نه وه نده گه رم و گور

- جا به ساخته چیه تی بووه یان هرر به راستی

- وه ها دهوری پیاویک ده دن که نیمکانی خه وشدارکردنی هه ریمی پیروزی و گه وره یی نه و کابرایه ده که ن به کاریک ی له کردن نه هاتو.

نهم جوړه که سانه قه لایه کی قایم له وشه جوانو ره نگانه یی یه کانیان به دوری نه و پیاوه دا هه لږده چنزو ریزه کانی

به شی په کم

ده مارگرژی خویان نه وه نده ریکوپیکو چرو پته و ده کن که هر هیرشبه ریکی خاوهن گومان، نهک هر هرگیز نه ویریته وه هیرش بکا، به نکوو نه شویرئ له نریکه وه سووکه ناوریک له و دیوی ریزه چرو پته وه کان بداته وه هتا بزانی له پشت نه م همموه سه رنیزه ی پیکه نینی تیکه لږ به سووکایه تیی ده مارگرژانه وه، نه رئ به راستی نه و که سه ی خوی له چاوان نه دیو کردوه، به لام ده به هوئ فهرانه وای هه ریمی نه وسه ر نادیار بی، کن په؟

له جیهانی نه ده بیاتو که لتووردا، که نابج بیجگه له هه قیقه ت، هیچ رنوشونینیکی دیکه ی به سه ردا زال بی، هه وئی هه موو فهرانه نگسازان و به ره مه یته رانی نه ده بیاتو که لتوور، ده بئ بنیاتانی هه قیقه ت بی.

ره نگه بکری جارجاره چاوپوشی له هیندیک شت بکه ین، بو وینه له ژماره یهک له نیزه به ده ستانی ریزی پیشه وه ی (پاریزه رانی) قه لاکانی ده مارگرژی، سه بارت به جه هاله تو نه زانی و بیبه شبوونیان له توانای تیگه یشتن ببورینو پینووسی لیخوشبون به سه ر تاوانه زامخولقیته کانیاندا بینین، به و هیوایه روژگاریکی نه وه نده زور نه خایه نی که تیشکی بینایی وزانین بچه قیته ته ویلیان و، نه گهر دارستانیکی بالا به رز له ناوه زو روانینی مروقانه ش له هه ناویاندا سه ره لږ نه دا، لانیکه م داریک یا نه مامیک له نه مامه شکو لاونته کان له نیو دلیاندا بروئ و، نه گهر نه مامه، ده ردی که سانی دیکه شی ده رمان نه کرد، هر نه بی تاریکو روونی نوقره یهک بخاته سه ر روومای تاریکیان.

به لام تاوانی نه و که سه ی له پشت نه م ریزه چرو پرانه، چوته نیو قه پیلکی هه کیمو چازانان، به کجار گه ووهو گرانتیره. چونکه نه م شوعووری هه یه و به م شوعووری، له جیاتی بی شوعووری له نیو بیا، له بی شوعووری به قازانجی خوی که لک وهرده گری.

خوی وه ها هه لڅستوه که نه گهر له دووره وه لپی بروانی وا ده زانی قه بای پیری موغانی هر به به ژنی وی براوه و، ناتوانی هیچ گومانیک له گه وریی و مه زنا به تیبه که ی بکه ی، چونکه نه و به جوړیک خوئی کردوته چاوی که سانی دی و به هه له ی بردوون، هر که سه ری له شوینیک وده رنا، نه وه نده پاکوو بیگه ردو گه ووه ده نوینی، روئی دلوقانی و خاکه رایو و ده رویشی نه وه نده پسپورانده و به جوانی به جی دینی، هر و ابزانه پیری موغان له توئی شیعه رکانی حافظه وه هاتوته ده ری به رامبه رمان وه ستاوه و، نیمه ی زیاره تکه رانی نه م نیمامزاده پاکه و مه رقه دی موباره کی، شه وو روژ ده بی سه ر وه لاشیپانه ی ده رگا که ی بکه ین و خومان به کوپله و نوکری نه م بوونه وهره دابننن و، خزمه تکارو خوئمانی ناستانی پیروزی بین.

هه موو کاتیک، قسه ی گړنی گړنی و ده مشکین ده کری بکری، هه موو کاتیک ده کری قه به خاکه را، قه به عه قلمه ند، قه به ره وشتزان له ناوی شه وی پاکتر بین یا وا بنوینن له ناوی شه وی پاکترین، به لام جیسیبی هه قیقه ت له م قسه

بەشى يەكەم

قەبەوگرنى گرنىيانە، جيايە.

جيسىبى حەقىقەت، جيسىبى حەقىقەتەو، نە دەتوانى پىشكىشى دەرويشى مسكىنى كەى، نە دەگونجى بە ديارى بىدەى بە دەروژەكەرىكى ئامالې دەرويش.

حەقىقەت، تەنيا دەتوانى بە حەقىقەت خۇى و تامەزرۇيانى راستەقىنەى، بىبەخشى، دلۇقانانەوو شىنگىرانە بە قەلەمبازى گەورە بۇى بگەرىى، بىدۆزىيەووە بەبى هيج دلرپىوہبوونىك، بە ئازادى تەواووە پىشكىشى بگەى.

باوەر بگەن حەقىقەت وايە، وەك پىوہدانى ھەر دووک تاى دەروازەى ئاسمان وايە، دەنگى ھەيە. چلۇن دەكرى دەنگى نەبى؟

رىكەوتى: ۲۰ نۇقەمبەرى ۲۰۰۶

سهرچوپی کیښی شایي ره شهبه له کی نه ورؤزله سهر ترؤپکی ناگری

نه گهر دیتنی چهن دین که سایه تیی زانستی، نه دهبی و نیشتمانپه روهی گه وره ی کوردی لی دهرچی، سهر فهر بؤ به غدای جاران بؤ کوردیکی ئیرانیی هه ئوه دای نازادی که له کوردستانی عیراق گیرساوه ته وه، دهیتوانی چ دئخوشی یه کی تیډابن؟

یه کی که له دئخوشی یه کانی من له سهر فهره کانی ۱۲-۱۰ سالی رابردوومدا بؤ به غدا، دیتنی له نزیکه وهی کومه ئیک له وه که سایه تیی یه زانستی و فهره نگی یانه ی کورد بوو که به بؤنه ی خزمه تی زوریان به زمان و نه ده بیات و میژووی کورد، سهر بارت به وه فاداری هه تاسه ریان به نامانجی رزگاری نه ته وه که یان له بنده ستی، له هه موو به شه کانی کوردستان و له نیو تی کرای نه ته وه که یان دا، خو شه ویست و جیگای ریژن. هیئدی که له وه به ریژانه به خوشی یه وه ههر وا له ژیان دا ماون و له سهر خزمه تی خویان به رده وامن. دوکتور که مال مه زهره، دوکتور ناوړه حماني حاجی مارف، محهمه دی مه لا که ریم، عه بدو لره زاق بیهار له وانه ن. ژماره یه کی شیان له م چهند سالی دوا یی دا، چوونه ریژی نه مران. مه لا جه میل به نندی روژبه یانی که به دلته زینترین شیوه شه هیدیان کرد، ماموستا مه سعود محهمه د و ماموستا شکور مسته فا (که له م دووانه، دواساله کانی ژیانان هیئایه وه کوردستانی نازاد)، له وه که سایه تی یانه که به داخه وه مالاوای یه که جاریان له خو شه ویستانیان خواستوه.

پاییزی ۶ سال له مه وه بهر، جاریکی دیکه له وه دهر فته م بؤ ره خسا که چاوم به ماموستای رهمه تی شکور مسته فا بکه ونته وه. له مائه هه ژاران هه که ی دا، له گه ل به رپرسی نوینه رایه تیی حیزب له به غدا، به خزمه تی گه یشتین. له وه نه خوشی یه نه نفسی یه ی چهن دین مانگ بوو شیرازی ژیان تی ک دابوو، چه تی له نووسین، وه رگیژان، زور کاروباری ناسایی، روژانه ی خستبوو، هیشتا به ته وای به جیی نه هیشتبوو. به وه هویه وه که سهر برده ی ژیان پ له کوله مه رگیی زور زانا، بلیمه تی دیکه ی کوردم بیستبوو، خویندبووه، بوم ناسایی بوو که ماموستا له دوا ساله کانی ته مهنی، له کاتی که دا گه یشتوته لوتکه ی به ره ممدان، داهینان، له پیته ختی ولاته که ی دا، ناوا به هه ژاری، نه داری، ده سکورتی، په ریشتانی بیینم. ده مزانی نه گهر زانستی، نه زمون، بیرو قه له می خوی خستبایه خزمه ت دوژمانی نازادی میله ته که یو پشتی له نامانجی رزگاری نه ته وه که ی و کوردستانه که ی کردبا، پله و پایه و ژیان له جیگایه کی دیکه ده بوو. بویه سروشتی بوو که جاریکی دیکه له وه پرسیارم به میشکی دابو له خزمه ت نه ویشدا بیدرکینم: باشه ئیستا که تیشکی نازادی به شیک له نیشتمان هه که یانی گرتوته وه، له زاتانه بؤچی ناگه رینه وه له وی که بیگومان ریژان ده گیری و مهیدانینی باشیان بؤ خزمه ت کردن ده خریتته ئیختیار؟ له کات شهری نه فره تیی براکوژی له کوردستان، له وی دیوی درنجه بوو که نه تری هه موو دئسوزی خه مخوریکی کوردی بردبوو و، ده ست به جی له وه لای پرسیاریکی له وه چه شنه دا به چاویان دا ده دایه وه. به خوشی یه وه زوری پی نه چوو حه زیای شهری شووم

تۆپى و، ماموستا شکور گهرايه وه کوردستان. به کردهوش دیتمان که وزه ی تین و گوری بۆ نهجامدانی کارو خزمهتی به نرخ لهو چند سائهی دوايي له کوردستانی نازاددا . نهگه چى ته مهنى چوو بووه سهرتر. به لام له جاران زیاتر بوو.

هر لهو سه فهره م دابوو که به دهره تم زانی له خهرمانی نه زموون و زانیاریه به نرخه کانی، مه تویهک بۆ کوردستان به دیاری بینمه وه. به رهه می نهو دیداره وتووێژیک بوو که له پاشکوی نه ده به هونهری ژماره ۲۵۱ ی کوردستاندا بلا بووه. نهگه چى دهریای بیرو نه ندیشه و نه زموون و تواناو به رهه کانی ماموستا شکور له وه گه وره تر بوو له جاموولکه ی وتووێژیکدا جیی بینته وه، به لام هر لهو وتووێژه چوار لاپه رییه دا، ماموستا ره مزو نه یینی جوانی و سه رکه وتووپی کاری خوی له بواری وه رگی پان داو حیکمه تی شاره زایی و زانبوونی به سه ر زمانی کوردیدا، نیشان دابوو له گه لپ چه ندین نامۆزگاری به نرخ دا خستبوونی به رچاوی نۆگرانی کاری وه گپان و نووسین به زمانی کوردی.

نیستا که به دواي مه رگی نهو رووناکییر، نووسه رو وه رگی ره گه وره ی کوردا، جاریکی دیکه وتووێژکه ی ده خوینمه وه، به زحمه ت ده توانم له سه ر وه لامیک یا پاراگرافیک له وه لامیکی ساغ ببه وه تا بیکه م به گوئی سه رچلی نه م باغه یه م. چونکه هه موو وه لامه کان پرن له ده رس و نامۆزگاری و وته ی جوان و به نرخ. به و حاله ش به شیک له وه لامه که ی به پرسیاریک له باره ی مه رجه کانی وه رگی پانیکي سه رکه وتوو، بۆ ئیره هه لپ ده بزیرم که نیشان ده دا له به رهه می بیرو قه له می نه ودا، زانست و خوشه ویستی، نه ته وه په رستی، کوردیزانی، دنیا ی جوانی وه ک به هارو ناواتی رزگاری، چه نده هونهرمه ندانه ده سته ملانی یه کتر ده بوون. نیوه ش به و سه ر نه چه وه نه م چه ند دی ره بخویننه وه و پیم بلین کی له ماموستا شکور له باره تره بۆ سه رچۆپی کیشی نه و شاییه ره شه له که ی به بۆنه ی نه وروزی رزگاری یه وه له سه ر ترۆپکی چیا ی ناگری وه رپی خسته وه؟

نه من پيش وه ی به شار که مالر بکه مه وه به کورد ده م زانی یه شار ده یه وئ چ بلیا! له نه فسانه ی چیا ی ناگری دا یه شار کوردا یه تی کردوه، خوی هه لره ده داته وه . . . ده یه وئ بلن چی؟! ده یه وئ بلن نه من کوردم. بۆیه هه ناسه م له گه لپ هه ناسه ی، پیم، هه نگاوم، نیگام، هه ست و نه ستم له گه لپ پئ و هه نگاو نیگاو هه ست و نه ستی یه شاردا ناشنا بوون. عه بباسی به درى، که کوردیکی لوره و کوردیی سۆرانی وه ک شینوه زا را وه که ی خوی، نه وسا که متر ده زانی، که نه فسانه ی چیا ی ناگری یه شاری به کوردی یه که ی من خوینده وه، خوی پئ نه گیرا، یه کسه ر کردی به عه ره بی، بۆی ناردم، خوینده مه وه، جوانی کردبوو به عه ره بی، نازانم چی ئ کرد؟! عه باس بوو به عاشقی نه و داستانه. نه ک ته نها له به ر وه ستایی یه شارو کوردی یه که ی من، به لکوو باسه که هیند واق ورهینه، هینده ی چیا ی ناگری خوی، کۆنه چیا ته ندووره که ی نه وسه ری کوردستان، نه و چیا یه ی که پرۆمیتوسی ئ له زیوس یاخی بووو یه که م ناگری له و چیا یه دزی و مروی فیره ناگرووناکی کرد، نه و چیا یه ی که ته ورات ده ئی که شتی یه که ی نووح پیغه مبه ری له سه ر نیشته وه... نه و چیا یه ی که تا نیستاش هه ر تووره یه، به لام جاری تووره ی یه که ی خنکاوه، ناگری ده روونی خاو بۆته وه، چاوه نوۆری چه ند نه حمه دیکي کوردی دیکه یه هه نکاته باو بۆرانی

بهشی یه كهم

شۆرشى گه وړه ی سهرته بهری كوردستان... چاوه پروانی نه شقی گوتبه هاریكى ديكه یه، تا نه گه لږ نه حمه دی دواړوژدا شادو شوکور بنه وه... و نهوسا خانیش و جزیری یش و چه ریری یش و نالی یش و كوردیش و مهوله وییش و خانای قوبادیش و هیمنیش و هه ژاریش و گۆرانیش و هتد... هه موو دهن به سه رچوپی كیشی شایی ره شبه له كی نه وروژ له سه ر تروپكى ناگری ... زۆرم دریزدادی، بم به خشه.

پنكه وتی: ۱۱ نۆقه مبهری ۲۰۰۶

وته کانی دوايین رۆژی ماموستایه کی دهرسی رۆژنامه نووسی - صدرالدين الهی (۱)

قوتاییه خوشه ویسته کانم!

نهمړو دوا رۆژی کۆبوونه وهی نیمه یه. مالاوایی لیک دهکین و ههر کام له نیوه به ریگایه کدا دهرؤن که نه گهر سهره تاکه ی رپون نییه، کۆتایی به که ی بۆ ههمومان ناشکرایه. دهمه ویست بۆ دوايین رۆژی کلاس، قسه یه کتان نه گه ل بینمه گۆړئ، نه ک له و قسانه ی تا نیستا کردوومن و لیتان بیستووم. کلاسی تالی نیوه زور درهنگ به لامه وه شیرین بووو؛ هه زار مخابن که هیندیگ له نیوه له وانیه وینه یه کی نه وتوی من له زهینی خۆتاندا هه تا سالانی زور دوور هه لبرگن که هیچ شیوه یه کی نه و که سه نه دا که منم.

له وه که نامۆزگاریتان بکه م و ریتان بۆ ده ستیشان بکه م، به ته واوی بیزارم. چونکه بۆخوم چ نه و کاته ی هه وا ی لاهه تیم له که لله ی دابوو و چ نیستا که به فری پیریم له سر نیشته وه، له وانیه که دلیمان پیم ده سووتا و هه روه ها له وانیه نه یینی و رهمزی سه رکه وتن و به ره و پیتشچوونیان به گوی هه ل دینام، زور بیزار بووم. نیوه ش وا بن. که وا بوو با به زمانیک که تا نیستا پیی نه دواوین، پیکه وه بدوین.

نازیزانم!

بیر له مرؤفا بکه نه وه که له ناست به رزی و بلیندی نیوه دا چیاکان نزم، له دلؤقانی و میهره بانی که سه رسه وزی و فینکایی ده به خشق به گه رووی زهوی. تاقه که سیک هه میسه به هه موو شتیک مه زانن، چونکه سه رده می نیمه رۆزگاری پیوه ندیی و تیکنا لقانی هه موو ده سته کانه له هه موو به ستینه کاندا.

خوشه ویستانم!

له نه زمون و تاقیکردنه وه مه سله مینه وه. ترسنوک و بوده له کان پیتان ده لاین به رده. سماته له شان نایه. جاری به نینوک و جاری به چنگورک تاقی بکه نه وه، بزائن وایه؟ به وه سوه سه ی بونی عه تر و چیژی ماچان، چلک و کییم و زوخواوتان له بیر نه چیته وه. له تابووتی سیسرکاندا نویژی مردوو بۆ بالای به رزی داران دامه به ستن. پرواتان بچ به جهنگه ل و دریا و رووه ک. نه گهر داریک به لادا هات و کهوت، هه موو دار و چی به هاره خو نه مردوون.

نازیزانم!

به رۆته کانی خۆتان بلین به رۆته کانی خویان بلین: له م خاکه ورشه داره دا دل و گیانی سه وزی داران هه موو کات له لیدان

دابووه، مائی داربر و بیوربه دهستان همیشه ویران. وهک گزینگی بهر به یانان بی نه مان و دنیاگر بن با چیژی باویشکه کانی شه پوله کان له ژیر مه چه کی زرده ی به یانیدا هه ست پیبکه ن.

له وانه یه سائی کی دی چه کی دهستان، که قه له میکی بچوکه، بیته خه نجه ریگی ده بان. وشه کانتان با وهک ناوی نه فسووناوی پرووی دزیوی بشواته وه. له گه ل وشه کانتان هه قال و هاوړی و برا بن. وهک بلیتی شانس و به خت دوانیوه پروی هه موو روژانی چوار شه مو نه چن سوکی بیانفروشن. به دهنگتان که کاتی برژینه نیویه ک، ده بن به هه وره تریشقه یه ک. ناوازی بلین که له ودا له ره ی خوماری چاوه کان نه بنه هه موو ورده خه می گورانییه ک. ناوازی بلین که مروف له ودا له گوئی نه قاقیا بون و بهرامه ی خوشتر و له ده می کیردی ناشپه زخانه تیژتر و به برشت تر بی.

کاتی که چوونه سهر شه قام وهکو داره سهر سه وزه کان چراکانی ترافیک لایت له نامیز مه گرن. نه وان نه و ریانه تان نشان دده ن که ده بی پیاندا برؤن؛ له چوون بو جیه کیش که بقیه و نابی پیی لی دابنن، ده تانگیر نه وه. چه نده خوشه ونبوون له نیو جه نکه لیکدا که داره کانی سه میمانه نامو و وحشین. ری دیتنه وه و سهر ده رکردن له شاریکدا که شه قامه کانی له چه شنی شه قلی شه لاری رهنگ خوله میشیی فلانیلی ئوتوو کراو ریک و راستن، چیژیکی نییه.

کاتی که ژبانی ناسووده به ده می زل و هه راشیه وه، به و ده مه که که ئپه کانیان له توو ری و شه هوت بو کردووه، به رامبه رتان وه ستا و ویستی وهک پاروویه ک هه تانلووشی، ته نیا نه وه نده ی پی بلین: نه گهر من خوم به گه رووی رسواییدا بکه م، کوتره کان له مائییدا دهرن و له یلوپهر به دیواری جهوش و جه سارمدا هه تانچ.

نازیرانم!

له دوو ترین روژه کاندان درنده یی و برسیه تی به ره زای قورسی کاویژ هیانه وه یه ک مه فروشن. ددانه کانتان له لای سهر تاشی گه ره ک مه کیشن و لوکه ی له جی مه چینن.

(۱) نه مه دهقی وته یه کی صدرالدین الهی، شاعیر و روژنامه نووسی ئیرانی، له دوا یین روژی دهرسگوتنی له مه دره سه ی روژنامه نووسیدایه که جو زه ردانی سالی ۱۳۵۳ له تاران پیشکیشی کردووه. صدرالدین الهی ئیستا له بیرکلی کالیفورنیای نه مریکا ده ژی.

سهرچاوه: گو قاری روزگار نو بانه مه ری ۱۳۷۶

وهر گیرانی: ع. وریا

ریکه وتی: ۱۳ ئوکتوبه ری ۲۰۰۶

گیروگرفته‌کانی جیهانی عه‌ره‌ب له شیعری نزار قه‌بانی دا

نزار قه‌بانی، شاعیری گه‌وره‌ی جیهانی عه‌ره‌ب، ۳۰ ئاوریلی ۱۹۹۸ (۱۰ بانهمه‌ری ۱۳۷۷) له تهمه‌نی ۷۵ سائیدا کۆچی دوايي کرد و له بواړی شیعردا زور به‌ره‌می به‌نرخي له‌دواي خوی به‌جیهیشت. نه‌و بو هه‌موو شتیك شیعری گوتووه. بو ژن، شوړش، فه‌له‌ستین، مندالی، نه‌وین، نه‌فسانه‌کان، خورافات، شیتی و دیکتاتورۍ. نزار هه‌موو شونینکی جیهانی عه‌ره‌ب گه‌راوه و شیعری ئی خویندوته‌وه؛ له هه‌ندیک جی راویان نا، چوون بو هیندیک جیی ئی مهنع کرا، شونینی وا هه‌بوو به کافریان دانا، جیی وایش هه‌بوو وهک که‌سیکی پیروز لییان

نزار له ۲۱ ماری ۱۹۲۳ له یه‌کیک له مائه‌ کونه‌کانی شاری دیمه‌شقا له‌دایکبوو. توفیق قه‌بانی، باوکی، خه‌ریکی کاری شیرینی دروستکردن بوو و سه‌ربه‌ چینی زه‌حمه‌نکیش بوو. نزار له لقی حقوق (ماف) دا ملی له خویندن نا به‌لام هیچ کات کاری حقوقیی نه‌نجام نه‌دا. نزار زوری خو به‌ فیروونی فه‌ره‌نگی میله‌تانه‌وه خه‌ریک ده‌کرد؛ هه‌ربویه به‌سه‌ر زور له زمانه‌ گرنه‌کانی دنیا‌دا بوینه‌ فه‌رانسه‌یی، ئینگلیسی و ئیسپانیولی، به‌ته‌واوی زال بوو.

نزار قه‌بانی شیعردانانی له تهمه‌نی ۱۶ ساییه‌وه ده‌ستپیکرد. سه‌ره‌تا هه‌ر شیعری دل‌داریی ده‌گوت. پارچه‌ شیعری کچه‌ په‌شه‌سمه‌ره‌که پیی گوتم سه‌ره‌تای ناویانگده‌رکردنی بوو. به‌لام دوايه خوی هه‌ر به‌و چوارچیه‌یه نه‌به‌سته‌وه و پیناییه مه‌یدانه‌کانی دیکه‌ی ژبان. سه‌رده‌میک سه‌ری له مه‌یدانی سیاست وه‌ده‌رنا و له‌راستیدا بو ماوه‌یه‌ک بوو به‌ دیپلومات. پاشان وازی له سیاست هینا و بنکه‌یه‌کی چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی پیکه‌وه‌نا و به‌هوی نه‌وه‌وه شیعره‌کانی خوی بلاوکردنه‌وه.

نزار قه‌بانی له سه‌رده‌میکدا ده‌ژیا که‌ خه‌بات و تیکوشان، شه‌ر و پیکه‌اتنی ئاؤگور له‌ دیارده هه‌ره به‌رچاوه‌کانی بوون. نه‌و کاته‌ی نه‌و له‌دایکبوو، سوریه‌ نه‌ژیر ده‌سه‌لاتی فه‌رانسه‌یی‌یه‌کاندا بوو. هه‌ربویه بوونی بیگانه‌کانی له‌سه‌ر خاکی ولاتی خوی به‌ هه‌موو وجودیه‌وه هه‌ست پیکردبوو. نه‌و، خه‌بات و تیکوشانی له‌ وجودی باوکی خویدا کاتیک که‌ له‌گه‌ل ریکخستی نه‌ینی له‌ مائه‌وه دانیشن و پیوه‌ندیی ده‌بوو، دیتبوو. پیشیلکردنی مافه‌ ئینسانیه‌کانی نه‌و سه‌رده‌مه که‌ سه‌ریازه سینئیکالییه‌کانی به‌کریگی‌راوی فه‌رانسه‌ به‌زور و زور‌داری و به‌ زه‌بری چه‌ک له‌ مائه‌کانیان وه‌ژوورده‌که‌وتن، به‌ چاوی خوی بینیبوو. شه‌ری دووه‌می جیهانی که‌میک به‌ر له‌ هونینه‌وه‌ی یه‌که‌م شیعره‌کانی ده‌ستپیکرد؛ هه‌ربویه ویرانییه‌کانی شوړشی به‌ چاوی خوی دیت.

نزار قه‌بانی ده‌نگی ئینسانی سه‌رگه‌ردانی عه‌ره‌به‌ که‌ قه‌یرانی جوراوجوری به‌سه‌ردا هاتووه و ده‌یه‌وی هه‌ر له‌و کاته‌دا که

ببیته مروقی سدهی بیستم، بگهړیتهوه سهر رسنه خوی؛ بگهړیتهوه بؤ شارسنهتیی هارون الرشید و وتهکانی الممتبی و سهرکهوتنهکانی صلاح الدین ایوبی. ههر لهو کاته شدا مروقیکی نازاد بییری کراوه و خاوهنی میتوده پیشکهوتوهو زانستییهکان به مه بهستی که لکوه رگرتن له سهرچاوه خودا دواوهکان بی. نزار قه بانئ دهبهوی ئاوینهی میژووی ژبانی مروقی عه رب بسړیتهوه که توژی چهوسانهوه و ئیستیعمار بههوی بیگانهکانی ئینیشتهوه، تا مروقی عه رب بتوانئ خوی بهم جوړه که ههیه، لهودا بیینی.

چه مکی زورداری یا سهرهړویی (استبداد) له شیعری نزار قه بانئدا چه مکیکی سهرهکییه که هه موو قهیرانه ئینسانییهکان لهویوه سهرچاوه دهگرن. نزار زور جار له وتوویرهکان و له شیعرهکانیدا بهراشکاوی پیئ له سهر ئهم مهسه لهیه داگرتوه. لهم وتوویره خوارهودا که هاوینی ۱۳۷۰ (۱۹۹۱) و که میک دواي شکانی عیراق له شهری کوهیتدا کراوه،

زور به روونی باسی ئهم مهسه لهیه دهکا:

پ: بهرېز نزار قه بانئ،! هیندیک کاره سات له جبهانی عه ربدا ههن که سالانیکي دوور و درنژ یهک بهدواي یهکدا ههر هاتوون و دوویات بوونهوه، و جاری وا هه بووه نهوهنده توند و کاریگهر بوون که رۆح و گیانی مروقی عه ربیان خستوته ژیر شوینه واری خویمان. توهک شاعیریک بهو روانینه شیعریه له تیف و پرهستهی خوت، چون دهروانییه بارودوخی دهروونیی ئینسانی عه رب و پیتوايه هویهکانی ئهم بارودوخه چین؟

نزار قه بانئ: نه خوشییه رۆحییهکانی ئینسانی عه رب زورن که نهوه سهرچاوهی هه موو تراژیدییهکان و کاره ساتی ئهم دوو سی دهبه دوایین که به سهر ئیمه دا هاتوون. یهکیک لهم نه خوشییه رۆحییانه نه بوونی توانای ره خنه له خوگرتن و بهرهورو بوونهوه له گه ل خوی ره خنه ئیگیراو و ههروه ها زیاد له رادهی پیویست هه لگوتن به رابردووی خومانه، به جوړیک که ئیستا و داهاتووی خومان نه بیینن و به ردهوام نهو بۆچوونه په ره پییدهین که هیچ شتیکی لهوه باشتر که هه بووه، دروست نابئ. ریشهی ئهم نه خوشیانه له دهسه لاتداره تیی دیکتاتور و سهرکوتکه ردايه که به دمکوتکردنی خه نک و ناگرتیبه ردانی پاپورهکانی رزگارکردنی نهوان، به سهریاندان زال بووه. ئاکامه که ی په ره گرتنی ئهم په نده نارپهوا و هه لپه رستانه یه ی پیشینیانه که ده لئ 'نهوهی دایکم شووی پی بکاته وه مامومه'. نهوه له دزبوتترین په نده کانه که نیشاندهری هه لپه رستی ئیمه یه. دیکتاتوری نهینیکاری له سیاست، له ره قنار، له نووسین و له پیوه نندییه کومه لایه تیبه کاندان په ره پیده دا. وای لیدئ مروقی شتیکی به زماندا دئ که له گه ل نهوهی له دئیدایه زور جیاوازه. ده مامکی هه لخه له تاندن به سهر سهری خویدا هه لده کیش و حه قیقه ت دهشاریته وه و یاری به وشه کان دهکا. ئیمه گه وره و مه زنی نهوتومان هه بوون که له تاریف نایهن، شایه دیمان بؤ قاره مانه تیی نهوتودا که خولقاوی دهستی ئیمه نه بوون، سهرکهوتنی

نوتومان کرد به جیژن که هیج خیریکیان بۆ نیمه تیدا نه بوو و سر نه نجامه کاشی (بی نه وهی نه م داستان درېژه کوتایی پیهاتب) هه لکوورمان له سهر گلکوی رابردوو و هاوادم بوون له گه ل مردوو هکان و سهر دانه واندن به رامهر حکومتی مردووانه. به راستی نه خوشی کوشه ندهی نیمه له بروای پته ومان به وه سرچاوه دهگری که نیمه باشتین نومه تیک بووین که له نیو نه و خه لکه هه لکه وتین. نه وهش له حائیکدایه که نیستا له باری نه زانی و وه دووی نه م یان نه و دسته و گروپ که وتنه وه (فرقه گرای)، له خرابترین حاله ته کانداین.

پ: له نیو قه سیده کانتدا یه کیان که ویزدانی عه ربی هه ژاند قه سیده یه ک بووه به ناوی شه خسییه تی راسته قینه ی فرمانروایه کی عه ربی که تو به راشکاو و بی پرده هونیوته وه. نیا له و قه سیده یه دا تایبه تمه ندیبه راسته قینه کانی دیکتاتوریت ده ستیشان کردوون؟

نزار قه بانی: قه سیده ی شه خسییه تی راسته قینه ی فرمانروایه کی عه ربی هه ولده دا سروشت و زاتی دیکتاتور و دیکتاتوری نیشان بدا، هه روه ها هه ولده دا سیمای دیکتاتور له سهر بناغه ی روانینیکی ده رووناسانه، بکشیتته وه. به پیچه وانیه هه موو بۆچوونه زاله کان که پینانویه دیکتاتور به رهم و ناکامی پیشهاتیکی میژووی و دیارده یه کی نه خوشانه یه، من هه ولده داوه له و قه سیده یه مدا بلیم که دیکتاتور هکان له عه ده مه وه دروست نابن و له بۆشایی (خلا) دا پیک نایه ن، به لکو نه وان به رهم یکی کومه لایه تی، میژووی، بیولوزیکی و شیمیایی کومه ن و وهک هیندیک رووه ک و گیای ژارای که له وه رزی خوین و له هه لومه ریکی تایبه تیدا ده روین، نه وانیش هه ر له کومه لدا هه ر به م جوړه ده روین. هه ر له درېژه ی نه و قسه یه دا ده بی بلیم دیکتاتور به رهم و خو تقاوی نه و هه لومه رجه سیاسی، فیکری، فهره نگی و کومه لایه تیه یه که تیدا ده زی و میله تان به مه یان دان به و، به بیده نگیان، به دو به ره کیان، به هه لپه رستیبه کانیان و به فرمانبردنی کویرکویرانه یان له و، یارمه تی دروستبوونی دیکتاتور و خو قایم کردن و درېژبوونه وهی ماوه ی ژبانی، ده دن.

* * *

نزار قه بانی له قه سیده ی شه خسییه تی راسته قینه ی فرمانروایه کی عه ربی خویدا دیکتاتوریکت پی نیشانده دا که هه ر نه وه نده جلده ی ده سلاتی که وته ده ست، ده یه وی هه موو میژووی پیش خو ی توور بدا و له سهر بناغه ی نه و کارانه ی خو ی کردوونی، میژووی تازه بنووسیتته وه. دیکتاتور هه ولده دا که هه موو بته کانی پیش خو ی بشکینن و داوا له خه لک ده کا ته نیا نه و پیه رستن، ته نیا له و رابمینن، ته نیا بۆ نه و چه پله لیدهن. پیاوه کان ده بی منالانیا ن به بی نان و ژنایان به بی هاوژیان به جی بیلن و به دوا ی ویدا برؤن. نه و میراتگری هه موو تایبه تمه ندیبه باشه کانی پاشاکانی پیش خو یه تی، که س نابی گومانی له وه دا هه بی که نه و له هه موان جوانتر و له هه موان دادپه روه رتره. نه و له وه نه ریته دا که ده بی باشتین ژنه کان به هوی نه وه وه سکیان پر بی تا خوینی جه نابی فرمانروا له ده ماریاندا بگه ری، و پیش پیشینیانی خو ی ده که ویتته وه.

دیکتاتور پېیوایه له نهوینداریدا مه جنوونه و سه بارهت به مه جنوونبوونه که دی ده بی پیی هه ټبگوتری. خه ټک ده بی به شانازی بزانه نه گهر جاریک له جاران ده ستیان وه دهستی نهو که وت. نهو هه هه شانازی به که نه گهر نانی گه نهمی نهو ولاته بخون که نهو فه رمانه وایه تی. بو خه ټک شانازی به که وهک نهو هه ټسوکه وت بکه ن و وهک نهو یان لی بی.

دیکتاتور فه رمانه وایه بویه دهوی چونکه که سیکی دیکه دی وهک نهو په ییدا نابی به سه ر نینسانه کاندای حکومت بکا. بویه نه م کاره به نه رکی سه ر شانی خوی ده زانی. کی هه یه وهک نهو مردووه کان زیندوو بکاته وه؟! شه فای نه خوشه کان بده؟! کی هه یه وهک نهو ری نیشانی نابینایان بده؟! کی هه یه وهک نهو له کوشکی نوورانی خوی بیته ده ر و دهستی بو خه ټک راوه شینی؟! نهو نه بی کی هه یه باران بو خه ټکی بیارینی؟! هه ر نه وه که مال و ته وای هه موو شتی که.

دیکتاتور هه روه ها که خوی به خاوه نی مال و نه سب ده زانی، هه ر ناواش خوی به خاوه نی خه ټک ده زانی، ده بی سوژده ی بو به رن، زور وریای خویان بن دلی نه ره نجینن و رقی هه ټنه ستینن. نابی بی نیرنی نهو هه یه کتیبیک بخوننه وه، بی نیجازه ی نهو هه ق نیبه هه یه قسه یه ک بکری. دیکتاتور سیاسه تیکی زور روونی هه یه، ده کوژی هه تا نه کوژی و قه لاچو ده کا تا که س نه توانی له دژی راپه ری. دیکتاتور شاعیران و نو سه رانی شی خوشده وین، به لام نهک سه بارهت به هونه ره که یان، به ټکو بو نه وه ی پیی هه ټلین. نهو پیی خوشه نهو سانه دا که سو فره ی خوار دنی له هه موو کاتیک ره نگینتره، شاعیریک له ته نیشته نهو سو فره یه بی و شاعیریک بلنی تا خوشی و تام و چیژی نهو خوار دنه بگه یه نیته چله پوپه؛ پېیوایه له سه رده می نهودا هه موو شتی که بو کرین و فروشتن ده بی. ته نانهت نه گهر نهو شته قامکه کانی شاعیریک یان نو سه ریک بن!

دیکتاتور خوی به رزگاریده ری خه ټک و پاککه ره وه ی توژ و گه ردی سه رده می نه زانی له وان، ده زانی. دهنگی نهو، زایه نه ی برایه تی و پیشکه وتنه،

هه ربویه نه م دهنگه ده بی تو مار بکری و بیاریزی. هه موو شتی که نهو تایبه تیه و له سه رووی هی هه موانه. بزده نهو له زه رده خه نه ی ژوکون دیش جواتره! پاکیی و بی تاوانی نهو له هی مریه می ش اشکراتره! و ...

دیکتاتور خوی به به رپرسی هه موو شتی که ده زانی. به رپرسی خه ون دیتیان، به رپرسی ناخوار دنیان و به رپرسی شیعر خویندنه و شیانه. نهو هه موو شتی که له ژیر چاوه دیریدایه. ناگای له هه موو شتی که. سه ربازه کانی هه موو شتی که به ناگاداری ده گه یه نن، له دهنگی بولبوله کانی دارستانه وه بگره تا نه وه ی له سکی دایکانی دوو گیاندا رووده دا.

ره فتریکي نهوتو له لایه ن شه خسیبه تی فه رمانه و اووه له روانگه ی نزار قه بانیه وه ناکامیکي خرابی به دواوه ده بی. چونکه

ديدو بۆچۈنەكانى ھاۋرئى د. قادر وريا

بەشى يەكەم

ديكتاتور سەرنەنجام دەگاتە ئەو ئاكامە كە خەلك زىندانى و ئەۋىش بەندىيەۋانە و پېۋىستە ئاگاي ئەو بەندىيانە بى. ھىچ رېگايەكى دىكە نىيە جگە ئە درىژەدانى ئەو شىۋە فەرمانرەۋايەتییە. ئەو ئەنئىۋ كۆشكەكەيدا خۆى ۋەك گولى دوورئاۋىي دىتەبەرچاۋ، نە ھەتاۋىك، نە ئەستېرەيەك و نە پشكوتنى خۇنچەيەك نايىنى. دىئاي ئەو كۆشك و دانىشتۋانىەتى. پىاۋەكانى ھەر ۋەك ئەكتەرانى سىرك، كلكەسوۋتەى ئەدەۋرى دەكەن. قەت گۆيى ئە نا نەبوۋە. راۋىژكارانى كۆشكى ۋى ھەرگىز نايان پىنەگوتە. ۋەزىرەكانى قەت نايان ئە زارى دەرئەھاتوۋە. بائۆزەكانى ئە ھەر كۆيەكى ئەم دىئايە بوۋىن، قەت ھىچ نايەكيان بە ئاگادارى نەگەياندوۋە. ئەۋان فېريان كىردوۋە خۆى ئى بىتتە خۇدایەك و خەلكى زەندەقچوۋ ئە ھىزە سەركوتكەرەكانى، ۋەك گاشەبەردىكى بىگيان و بى جوۋئە ئەسەر زەۋى سەير بكا.

* * *

ئامادەكردنى: ھەسەن ھاشىمان

ۋەرگىرانى: قادر وريا

رىكەۋتى: ۱۲ ئۆكتۆبەرى ۲۰۰۶

لەسەر كانىي جانداران را تا نيو گۆرستانى گەرۆر

(بەبۇنەي بىستودووەمىن سالىپۇزى شەھىدبوونى رەحمان سۆفیزادە)

بەيانىيە. كەمىك سەرۋوتەر لەو باسكەي شەومان لى كرەتتەۋە رۇژ، تىشكى ھەتاۋ لە رۋوكارى رۇژھەلاتى ترۇپكى چىاي گۆرمووساي داۋە. يەكەم نىگاي ئەم بەيانىيەم لەسەر ترۇپكى چىاۋە بەبى نىۋېر بۇ خوارەۋە تا جىخەۋى خۇمان دەگۆنمەۋە. نىگام لەسەر كەۋاپاتۇلى خوينناۋى، رۇخسارى تۇزاۋى و شەمزاۋ و چاۋى ھەروا نىۋەكراۋە بەلام نەۋەك جاران گەش، و بىبەش لە ورشەي رۋانىنى ئەو ھاۋرېيەي رۋوبەروۋى يەك، نىزىك كۆمەتە بەردىك راکشاۋىن، دەگىرسىتتەۋە.

لە ماۋەي چاۋتروكانىكدا ئەۋەي لە دۋىنى بەيانىي ۲۶ گە لاۋىژى ۱۳۶۳ ۋە تا ئىستا بەسەرمان ھاتوۋە، لەپر ۋەبىرم دىنەۋە و خورپەم لە دنى ھەئدەستى. دۋىنى ھەر كە دىمەنى جەرگىرى شەھىدبوونىم لە چەندسەد مېترىي خۇمدا بىنى، لەلايەك لە پىش چاۋى ئەو ھەموو قارەمانانەي گائتەيان بە مردن دى، نەمويست جلەۋ بۇ ھەستى خۇم شل كەم و بە ئەژنۇي خۇمدا دەم. لەلايەكى دىكەشەۋە بۇ ئەۋەي چارەنۋوسى يەكجارىي شەرگە بە قازانجى خۇمان و بە زىانى ئەو ھىزە زۇر و زەۋەندەي ھىرشى كرەبوۋە سەرمان بېرىتتەۋە و بىر لە ھىچى دىكە نەكرىتتەۋە، نەمتوانى بۇ شەھىدبوونى يەكەك لە خۇشەويست ترىن ھاۋرېيان و بەرپىرسانى ئەو پىنج سالەم تىرتىر بگىرىم. لە تارىكانى دۋىنىشەۋە تا نىۋەشەۋى رابردوۋ، تەرمى ئەو و ھاۋرېي شەھىد مەھموۋدى فەيزىمان لەسەر كانىي جاندارانەۋە تا ئەم بەرزاىيە بەنىۋە دركەلان و بزىنەرى و ھەۋرازى سەختا راکۆنرتتەۋە. لەو ساۋەش لەبەر ماندوۋىي و ھىلاكى و خەم و خەفەت سەرمان ۋەسەر قۇنداغى چەكەكانمان كرەۋە و نەمانزانىۋە چلۇن رۇژمان لىبۇتتەۋە.

لەۋلاي تەرمى بەرپىرسى كومىتەي شارستانى رەبەت، سۇران، كە ۋەك من لە يەكئىتىي لاۋانەۋە بوۋە بە ئۇگىرى كاك رەحمان و ھەر بە بۇنەي خۇشەويستىي ئەۋەۋە مانگ و نىۋىكە ھەۋارى تىكۇشانمان بۇ ئەم ناۋچەيە ھىناۋە، لەسەر جىۋبانى خۇي كە زەۋى دۇشەك و ئاسمان پىخەفەتتى، دانىشتوۋە. بە چاۋى فرمىسكاۋىيەۋە لە يەكتر و لە سىماي ئەو ھاۋرېيەمان كە بەبى گىيانى داۋشەۋى سەر ئەم دىنبايەي لە نىۋانى ھەردوۋكماندا تىپەر كرەۋە رادەمىنن و بە زمانى بىزمانى - بە چاۋمان - يەكتر دەدۋىنن.

... بەسەر پىشتى ولاغەكەي پىشەنگەۋە

تهرمی شهید،

دوو دهستی شۆر بهره و زهوی

هو پنچگی قز خوډلوی،

نهمه زامیگی نازه به، وئی نه كهوی

همووی سی مانگ نابڼ له گهل هاوړی شاعیرم، ژاکاو، له كانی میو له خیهوتی كاك هاشمی كهړیمی دا بو یه كهم جار شیعری تازهی مالاوایی ماموستا شیركو بیكه سم گوی لی بووه. نهوا نیستا به چاوی خوم نهم دیمه نه ناسایی بهی ژیانی پیشمه رگیه تی دهینم. به سهر پستی نه سپیگی كویته وه تهرمی شهید رحمان له چیاي گورمووساوه بهره و ناوایی گهرور ده بهین. ریگای سهره و لیژمان به نیو هوار و موچه و مهزرا و لیروهواردا راده بری. سوران جله و كیشی نه سپه كهی و من له دواوهی ساری پیکراو دهرؤم. تایهك له كه وشه نادیداسه خویناوییه كهی له پیندایه، تایه كهی دی له پیی دهرهاتوه، هه لمگرتوته وه، به دستمه و هیه، دلم نایه فری بدم. شوان و گاو، كچ و كور و پیره پیواوی سهر موچه و مهزرا كه به لایاندا راده بوورین و ده مانبین، راده چله كن. دینه پیشی و به په ككوو گوتن و دهك سندانم گاتی له خهماندا ده بهنه هاو به ش.

له ژیر سیبه ری پیره داره كانی گورستانه كهی گهروردا تا گوره كان هه نده كه نرین، به وهر ددانه وهی پیره وهر پیه كانم له گهل كاك رحمان دا و به ورد بوونه وه له تایه تمه ندییه كانی و هویه كانی خوشه ویستی بیسنوری له نیو خه لك و هاوړیانی دا، خوم خه ریک ده كهم:

خه لکی و خاکی بوو. شانازی به وه ده كرد كه كوری سوئی ره سووی گچوله كهی و له بنه ماله یه كی زه حمه تکیشدا له دایكبووه. له گهل نه وهی خه لك ده ستیان راده گرت تا نهو ماموستایه ی جارن و نهم پیشمه رگیه ی نیستا به سهریدا بروا، فه خری به سهردا نه ده فروشتن. له هه مایك لایدا بایه وهك كوری مائی رهفتاری ده كرد. داری ورد ده كرد، قهندی بو ده شكاندن، سفره ی له گهل كوده كردنه وه، چای تیده كرد، بوخوی جیوبانی خوی هه نده گرت.

هونه رمه ند بوو. كه دهر وانییه نالبومه كانی و ده تدیت چون قوناغه جورا و جوره كانی زور له بواره كانی ژیانی كورده واری و هك نازه لداری و كشتوكال به دوور بینه كهی وینه گرتوون، دهنگوت وینه گریگی كه مهاوتایه.

خوشنوسینك بوو، ههزت ده كرد چی تراكت و ناگاداری و سهر بهرگی بلاو كراوه كانه وهك ته خته بهرده پانه كهی دم ریگای چه كو - میراوی كه دروشمی دیمو كراسی بو نیران و خودمختاری بو كوردستانی له سهر نووسیوو، به خه تی نهو بنه خشیندرین.

له بواړی ته بلیغات و راگه یاندا کهم کادری حیزییی هاوته مهنی تۆزیان دهشکاند. به زمانی ساده و پاراوی و بهو شاره زاییه سهرنجراکیتشه ی نهو مندالهی شاری، له کۆمه ناسی و دهر ووناسی و پیوه ندییهکانی خه لکی لادی هه ییوو، مه به ستهکانی خوی و حیزبه که ی به هاسانی له نیو خه لکدا دهرده پیش. له خۆرای نه بوو له مانگهکانی دیفاع له نازادی و هیرش بۆسهر دوژمندا ته داروکی به شیک ی زۆر له هیزی پیشمه رگه ی حیزب و هیزی پشتیوانیان له ناوچه ی پیرانشار و سهردهشت بهو سپاردبوو.

له ههر کۆبوونه وه و سمینار و کۆنفرانسیکدا که له سهر کاروباری ته شکیلاتی دهدوا نه وه نده ی ئیده و پیشنیار و گه لانه ی نۆی و لیژانانه دینایه گۆری، سهرنجی هه موانی بۆلای خوی راده کیشا. نه گه رچی وهک پسیوریکی کاری ته شکیلاتی له ناستی حیزبدا ناوی دهرکردبوو، له نازایه تی و نه ترسی و شه رکه ریدا له هیچ قاره مانیک ی مه لبه نده که ی خوی، پیرانشار، نه ده مایه وه.

نوو سینه وه ی یادداشتهکانی رۆژانه نهو له نیو یه کیتی لاون و دوستان ی کادر و پیشمه رگه یدا کردی به داب. سه داقهت، سه راحت، ساده یی، هه ستردن به به رپر سایه تی، ماندووی نه ناسی، دانه بران له کتیب و خویندنه وه له هیچ هه لومه رجیکدا، بروابه خۆبوون، رووخوشی، و جگه له ره زامه ندی خه لک و حیزبه که ی دهر به سته ی هیچ شتیک نه بوون له تایبه ته ندی یهکانی بوون.

ماوه یهک له به خاکسپاردنی تیپه ریوه. کاک که ریم لیی راسپاردووم که لویه لهکانی برا جوانه مه رگه که ی بۆ بنیرم. بۆ دوا جار چاو به دهفته ری یادداشتهکانی رۆژانه یدا ده خشینم. لاپه رهکانی ۲۵ و ۲۶ ی گه لایوژنی هه روا سپین، فریانه که وتوهه پریان بکاته وه و چۆنیه تی به ریوه بردنی ریوره سمی ۳۹ ساله ی دامه زانی حیزبه که ی له پشت مانی جانداران و هیرش ی رۆژیک دواتری هیزهکانی کۆماری نیسلا مییان تیدا بنووسی. ناچارم دهفته ری ژینی کورت و پرشانازی که له ۲۵ به هار تینه په ریوه، به ستم.

دوو وته له گوئمدا دهرزینگینه وه و لییان دهویم دواپه ری ژیان ی نهو لاهه شوړشگیره یان پی بنه خشینم: قسه که ی دایکی شه هید حوسین شه مامی له سهر گلکۆی نهو و جوانه مه رگه که ی دیکه، شه هید مه محمود، که به ریکه وت رۆژی به خاکسپاردنی نهو دوانه له گه رۆر بوو:

لیمگه رین، دایکیان لی ره نین، با له جیاتی نه وانیش بویان بگريم. دوایین پاراگرافی راگه یه ندرای دهفته ری سیاسی حیزب: خوینی هه زاران شه هیدی حیزبه که مان که ناوی ره مانی سو فی زاده کاروانه دریزه که یان دریزتر دهکا، ناب ی به فیرو بچی.

دیدو بۆچۈنەكانى ھاوپى د. قادر وريا

بەشى يەكەم

پىژىمى خوينمىزى خومەينى كە خوينى لاوى شۆرشگىر و بەنرخى وەك رەحمانى سۆفیزادە دەپىژى، دەبى بېرووخى و گەلانى ئىران دەبى لەو رىژىمە پىرنەگبەتییە پزگارىان بى.

* سۆفى رەسووى بابى كاك رەحمان پىشمەرگەى ھىزى شەھىد ناوارە بوو، سالى ۱۳۶۲ بەداخەوہ لە رووداوىكى دلتەزىندا گىانى لەدەستدا.

رىكەوتى: ۳ ئۆكتۆبەرى ۲۰۰۶

نه و مرۆقه گه ورا نهی قه زدار یانین

زستانی ئه مسال بهر پیکهوت به سهر دوو بابه تدا که وتم که ههردووکیان پێوه ندییان به خهباتگێریکی به ناوبانگ و گه وری گه لی کورد و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران هه بوو. یه که میان هی که سیک بوو به ناوی همنشین بهار له باره ی قادر شهریفه وه که له مالمپه ری روشنگری دا بلا بوته وه (۱). دووهم بابه ت بریتی بوو له یادداشته کانی رۆژانه ی باوکی شیعیری نوی فارسی، نیما یوشیج له کتیبی برگزیده آپار نیما یوشیج. نپردا. له یادداشتانه دا زیاتر له ۱۰ جار ناوی ئه نجیری نازهر هاتووه.

به لام چۆن ناوهاتنیکی؟! جاری وایه زیاتر له یهک لاپه ره بۆ باسی زانایی و گه وری و تاییه تمه ندییه به رزه کانی ئه م که سایه تییبه ته رخانکراوه، به جوړیک که خوینهر له وه هه موو کاریگه ریییه ی سه دیقی ئه نجیری نازهر له سهر مرۆقیکی وه ک نیما یوشیج سه ری سوورده مین. لیتان ناشارمه وه که له گه ل دیتتی هه ر دوو بابه تدا، کزه م له جه رگی هه ستا. جاریکی دیکه ئه و په خنه یه م لای خۆم له هاو خه باتان، هاوسه نگه ران و ناسیاوانی ئه و خهباتگێره گه ورا نه گرت که دوو سال له مه و به ر له نووسینیکیما له باره ی رۆمانی زینوی به ته م هینا بوومه گۆری. دیسان له به ر خۆمه وه گوتم باشه کئ یا چ که سانیکی له وه دا تاوانبارن که مه مانان نه ماتتوانیوه لایه نه جوړا و جوړه کانی که سایه تیی ئه و شه هیده گه ورا نه بناسین؟ بۆچی ده بی له نووسین و بیره وری که سانیکیما که نه ئه ندای حیزبی دیموکراتن، نه کوردن، په ی به که سیتی و خو و خده به رزه کانی ئه م مرۆقانه که درێژده ری ریگا کانیانین به یین؟ ئه دی ئه و به ریزانه ی سالانیکی له گه ل ئه م نه مرانه دا ژباون و پیکه وه خه باتیان کردوو و له نزیکه وه بیره واره و په وشت و توانا کانی ئه وانیان ناسیوه، هه تا که نگ ته مه ئی و که مترخه میی ده نوینن و لانیکه م له تووی بیره وریه کانیسیاندا بووه، ئه م شه هیده نه ی له قوناغه هه ره سه خته کانی میژووی حیزبی دیموکراتدا، بۆ ئه م حیزبه و نامانجه پیره وزه کانی گه لی کورد تیکۆشان، به و جوړه ی پنیوسته، به نه سه نوینیه کانی حیزبی دیموکرات و گه لی کورد ناناسین؟! راستییبه که ی من هه ر ئه وکات که چاوم به و دوو نووسینه که وت، وێرای ئه وه ی له قوولایی دلمه وه ده ستخوشیم به همنشین بهار گوت و په حه مه تم بۆ گۆری نیما یوشیج نارد، بریارمدا هه ر نه بی به شیک له نووسینه که ی همنشین بهار بکه م به کوردی و له ده رفه تیکدا بیخه مه به رچاوی خوینهرانی کورد. له ژیر کاریگه ری یادداشته کانی نیما یوشیج له باره ی شه هید سه دیقی ئه نجیری نازهریشه وه، له گه ل خۆم په یمانم به ست قۆلی لئ هه ئه مام و سه ربرده و ژبانی ئه و زاته گه وره و مه رگی ته ماوی، یا به گوته یه کی دیکه، تیره وری نا جوامیرانه ی، بکه م به هه وینی لیکۆلینه وه یه ک. له م پێوه ندییه شدا شانبه شانی چاوخشانن به هه موو ئه و سه رچاوانه دا که به جوړیک باسی ناوبراویان کردوو، ده ستی یارمه تی بۆلای هه ر به ریزیک درێژ بکه م که شتیکی له باره یه وه ده زانی (۲). لیره دا وه رگیپراوی چه ند به شیک له نووسینه جوان و نه مه گناسانه که ی همنشین بهار ده خه مه به رچاوتان (۳). با له م سه ره به هاره و له به ره به ری ۱۰ ی خاکه لیه وه، رۆژی شه هیدانی

کوردستان، یادیکم له شهید قادر شریف کردبیته وه. وهگرپاوی یادداشته کانی نیما یوشیچیش له باره شهید سهدیق نهنجیری نازهر بۆ دهرفته تیکی دیکه هر لهم نزیکانه هه لده گرم... ده گه ریمه وه لای قادر شریف، هاوینی سالی ۱۹۶۸ چوو بوومه نالوت که دینه کی سهرسنوره له ناوچه ی بانه له کوردستان. ناشنایه کم لهوی هه بوو که سوپای دانیش بوو... جوانترین بیره وه ریبه کانی ته مهنی من هی ئەم دینه پر له دلوقانی و تری یه یه. شهوانه له دهره وهی فوتابخانه ی دی ده خه وتین. به ره به یانیک یه کی که له خه ویی هه ستاندم. چاوم هه ئینا... یه کی که به چه ک و فیشه کدانه وه به سهر سهرمه وه وه ستابوو... به سهر سورمانه وه دیتم بزهی له سهر لیوه. گوتی ببوره هه لمستاندی. پرسیم: چه ته ی؟ پیکه نی و گوتی نا، چه ته یانی دز. گوتم نه دی جاشی؟ گوتی نا من و هاوړی یانم که پاشان ده یانینی، پیشمه رگه ین و بۆ نازادی خه بات ده که ین... پاشان گوتی نه گهر پیت خوشه وهره مزگه وت، هاوړی یانم له وین... هر که پیم نایه نیو مزگه وت پیناویکی به ریز که چاویشی که میک خیل بوو، به وپه ری ته وازو وه وه له بهرم هه ستا و سلاوی کرد. سهرم له وه هه مووه خا که رایی به سوورما. گوتی ناوم قادر شریفه، چاکی شوکور؟ گوتم کوردی نازانم، پیکه نی و گوتی ده زانم. فهرموو دانیشه. ببوره که هاوړی مان له خه ویی هه ستاندى. پاشان به دریزی دوا. له بیرمه که بۆ یه کهم جار وشه ی نیپریالیزم له قادر شریف بیست. به دریزی و به ساکاری شی کرده وه. له بیرمه له باره ی شوړشی سپی یه وه دوا و گوتی ئەمه گه لاله ی کینیدی یه، شا ملی بۆ نه ده دا، دوکتور ئەمینی لی قونکرده وه، شا ترسی وهی رینیشته ئەمینی جیگای بگریته وه... پاشان گوتی نووه یسی به هیلکوپتەر هاتو ته سیاومه، حکومت به خوینی نیمه ی پیشمه رگه تینووه... ناوی نایه تونلا خومه ینی هات. قادر شریف گوتی بیجگه له مه سه له ی کاپیتالاسیون و هیندیک ناماژی له دژی سه هیونیزم، شتیکی تازه ی پی نیبه. به لام نیمه هر که سیک ده یه کی نه ویش دژی دیکتاتوری خه بات بکا، ریزی ده گرین. قادر شریف نه گهر چی له سهر یه ک چه پ و رادی کال بوو به لام من نه و رۆژه دیتم که نه و و هیندیک له هاوړی یانی نویتز ده که ن. مه لا خه لیفه که مه لای ناوهدانی و جیگای ریزی خه لکی گونده که بوو، بۆ دیتنی قادر شریف هاته مزگه وت و نه و نه دی له بیرم بی هه موو پیاوماقوولانی دی هاتبوون. سه یه شوئی به تاریکی له وی رۆیشتن. دیتنی ئەم مروقه به رزه یه کی که له دوو رووداوی گرنگی ژبانی من بوو. دیداری قادر شریفی ده ریا، دلی ده ریا سیفه ت، منیکی دلۆپیک زیاتر نه بووم و نیم، بۆ هه میشه گۆری. ده ستمی گرت و هه نگاو به هه نگاو له گه ل خویدا بردمی. نزیکه ی ۴۰ ساله له هیج کوئی (ئهم رووداوه) م نه گپراوته وه. پاییزی ئەمسال به سهر سورمانیکی ته وا وه وه نه و و نالوتی جوانم هاتنه خه و و نازانم بۆچی... هر ده تگوت رۆژی رووداوه کهم وه کو فیلمیک پیشان ده درایه وه. که له خه و رابووم یادداشته کانم له باره ی نیکوس کازانتزاکیس که به خوینی دل نووسی بوونه وه و خانیکی تازه یشیان تیدا بوو، دراند تا تووشی وه سوه سه م نه که ن. بریارمدا بۆ نووسینی ژبانی قادر شریف له هه موان داوی یارمه تی بکه م. بیجگه له دوو مروقی باش، هیج گروپیک و ریکخراویک نه بوو له وه لاممدا نه نووسن به داخه وه نایناسین. تا نیستایش دهنگی نه و له گویمدا ده زینگیته وه که ده یگوت: نیمه نه چه ته ین، نه جاشین، بۆ نازادی خه بات ده که ین... بیجگه له نازادی، دل به ریک و بیجگه له رزگاریی خه لکه که مان له زورداری، نامانجیکی دیکه مان نیبه.

بهشی یه كهم

(۱) پروانه وتاری هر چه غمناک است عمیق نیست، هر چه عمیق است غمناک نیست، همنشین بهار، سایتی روشنگری.

(۲) نهو بهرېزانې سهرچاوه يهک يا که سيک دهناسن که له باره ی شه هید نهنجیری نازرهوه زانیاری به که ئکی پییه،

سوپاسیان دهکهم نهگهر بههوی نه م نادرهسهوه پیم بناسینن: qadrwrya@yahoo.com

(۳) له گه څ نهوهی نووسینه که ی همنشین بهار زور جوان نووسراوه، زانیاری هه نهیسی تیدانج.

ریکهوتی: ۲۱ نوکتوبهری ۲۰۰۶

دۆستایه تی و برایه تی شوقینستیک له گهل نه ته وهی کورد!

عه لیرمزا نه زمی نه فشار، بناغه دانهر و بهرپرسی کومیسوونی دیپلوماتیکی نازهربایجان باشور، بو سکرتری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، بهرپز کاک مسته فای هیجری و وهلامی سکرتری گشتی حیزب بهم نامه یه، ماوه یه که که وتوونه ته بهر سهرنج و لیدوانی هیندیک کهس و لایهن، و له م پیوه نندیبه دا ژماره یه که وتار له ینگه نینته رنیتیبه کاندایا بلا بوونه ته وه.

په خنه و تووړی نه و که سانه ی بهرام بهر به و نامه یه ی نه زمی نه فشار دژگړده و هیان نیشان داوه، له مه وه سهرچاوه ده گری که ناوبراو له حایکدا به ناوی که سیکی نیازپاکی دۆست و لایه نگری کورد چوته سهر مینبه ری نامۆزگاری، له سووکایه تیکردن به نه خسه ی کوردستان و به دز و چته ناوبردن سایل ناغای شکاک (سمکۆ) دهستی نه پاراستوه و نه و به شه یس له شار و ناوچه کانی کوردستان که له ته قسیماتی شووم و مه به ستداری ده و نه تیدا ویرای هیندیک شار و ناوچه ی تورکشین کراون به پاریزگای نازهربایجان رۆژناوا، به خاکی نازهربایجان ناوده با!

نه زمی نه فشار نه و به شه له نه ته وهی کوردیش که له سهر خاکی خویان به لام له گهل تورکه کان له و پاریزگایه دا ده ژین، به عه شایری دانیشتوی نه واری رۆژناوای نازهربایجان ده ناسینی! له وتوویریکیشدا که له گهل سایتی شمس تبریز به دوا ی نه م نامه یه دا کردوو یه تی، به شانازیبه وه ئیددیعاکانی نیو نامه که ی دوویات ده کاته و روونتر پینان له سهر داده گریته وه و ده ئی: من به راشکاوای ناوچه کوردنشینه کان، ته نانه ت پینته ختی جمهوری کوردستانم به هه میشه نازهربایجان ناوبردوه و به پیچه وانه ی بروای خوم و وهک ناره زایه تی ده برپین له سهر ناوی توریکی پینته ختی کوماری کوردستان، سهرده شت، ساوجیلاغ و سلدوز پیم داگرتوه. (۱)

له وه یس تانتر نه وه یه که سهره رای نه و هه مووه ریزه ی سکرتری حیزب له وه لامی نامه که یدا بهرام بهر ناوبراو نواندوو یه تی، به فیز و سهرکه و تنه وه ده ئی: له کۆتایی نامه که مدا وهک برایه کی گه وره نامۆزگاریم کردوه و ... نه ویش به وپه ری میهره بانای و نه ده به وه، بی نه وه ی چووکتیرین حالته تی دا کۆکی یا پاسیقی هه بی، خاله سهره کیبه کانی منی سه لماندوون. (۲)

شایانی باسه بیانوی دوکتور نه زمی نه فشار بو نامه نووسین بو کاک مسته فا هیجری، نه و به شه له وتوویره که ی هاوړی رامبود لوتقیووریه که شاره کانی ماکو، ورمی، نه غه ده، میانداوا، سه لماس و ... به کوردستان ناوده با و دانیشتوانی

تورکی نهم شارانه وهک میوانی جینگای ریز له سهر زهویی کوردستان دادهنی (کوردستان، ژ. ۴۳۲). به لام ناوبراو که نه وندده بهم قسانه توورپیه و به توندروییان دهزانن و داوا له سکریتی جیزب دهکا بو هممیشه کوتایی به پیلانه کانی دوژمن بینن که به کورتترین رینگادا واته له زاری توندرووانی کورد و تورک دهیانه وی سهرزهویی نیمه نوقمی خوین بکهن (۳) له یهک یهکی وشه کانیدا وهک نورتودوکسیکی نیو ههر نه ته وهیهک که نه خوشانه به ناواتی فراوانخووانه و دوور له عه قلیانه وه نووساون و پیشی ههر چه شنه هیمنیهک، ریکهوتن و دوستایه تییهک دهگرن (۴) خوی دهرده خا!

دوکتور نه زمی نه فشار بوخوی له جیاتی ههر دوو میلهتی کورد و تورک کیشه که ی براندو ته وه و ههرچی شار و ناوچه یه کی کوردستانه که ریزیمه شوقینیسست و دژ به کورده کانی ئیران له ته قسیماتی ئیداری و دهوله تیدا ناوی پاریزگه ی نازهر بایجانی رۆژناوایان له سهر داناوه، به هی میلهتی تورک راده گه یه نن. دانیشتوانی نه وانیش به عه شایر و به سنوورنشینیان قاره مانی نازهر بایجانی رۆژناوا له قه له مده دا! به مهنده یه شه وه ناوه ستی و ده تی: ههر نه ته وهیهک ته ماحی له توستالیک خاکی پاک میلهتی تورکدا هه بی، نهک به ناگر و خوین، به چنگ و ددان رۆژگاریان رهش و تاریک ده که یین. بو پاپشتیی نهم قسه یه شی په نا بو وته یه کی نه تاتورک دهبا که بو پاساوی ۲۵۰/۰۰۰ شه هیدی جاناق قه لا گوتویه تی دایکانی تورک، به میلیون مندانی دیکه یان ده بی، به لام هیچ دایکیک ناتوانی بستیک خاکی بی. (۵)

تا ئیره ههر نه ونددهم بو کرا پیتان بلیم که سانیک که خویمان وهک دوست و لایه نگری نه ته وهی کورد دهنونن به لام نه راستیدا به ساویلکه ی دهزانن، هه بوونی نه خشه ی کوردستانی گه وره له کورد ده کهن به تاوان. به لام له بهرچاوی خویمان خاکیک که هه زاران ساله له سهری دهژین، ده خه نه سهر نه خشه ی خه یایی خویمان! له که ل نه مه یشدا ناموژگاریمان ده کهن که بهم جوړه برایه تییه رازی بین و ناشکوری نه که یین!

هینانه به رباسی ره هه ند و لایه نه کانی رابردووی پر هه وراز و نشیوی دراوسینه تی دوو نه ته وهی کورد و تورک و بهر په چدانه وهی ئیدیدیاکانی دوکتور نه زمی نه فشار و بوختانه کانی به ریوه بهری ته له قزیونی گوون ئژ له باره ی جیزبی دیموکرات، له هه وه له ی نهم نووسینه دا نین. به لام به سهرنجدان به زورلیکراوی میژووی نه ته وهی کورد و پشت قایم به سیاست و هه لویسته دروسته کانی جیزبی دیموکرات له سهرده می کوماره وه تا ئیستا له پیوه ندی له که ل نازهر بیهکان و نازهر بایجاندا، منیش بوم هه یه بچه سهر مینبهری ناموژگاری و بلیم: بو پیشگیری له ههر چه شنه گرژییه کی نه ته وهی و له پیناو ناوژنه بوونی پیوه ندیه کانی نهم دوو نه ته وهیه دا، هه موو لایه که مان به کورد و تورکه وه له ههر شوینیک و له ههر پوست و مه قام و بهر پر سایه تییه کداین، ده بی چه کیمانه بدوین و بنووسین. هیچ لایه که مان بو مان نییه ههر وا به فتویه ک خاک و نیشتمانی نه وی تر بکه یین به هی خویمان. نه و سیاستانه ی ریزیمه دژی گه لییه کان بو توندنه وهی نه ته وهکان و شیواندن سنووره میژووی یه کان گرتوویانه ته بهر، هه روه ها تیکه لاوی و پیکه وه ژبانی سیاسی، نابووری، کومه لایه تی و

بهشی په کم

که لتوری به درېژایی سهدان ساڼ، وای کردوو دیا ریکردنی سنووری خاکی ههر کام لهوان لهو شونینانه که پیکه وه دهژین، بییته شتیکی په کجار دژوار، و کیشه و ئیددیعیای نه رزی بیی به گریکویره.

به م حاله یشه وه نه گهر عه قلی سه لیم به سهر بریار به ده ستانی نه و نه ته وانده دا زال بی و هیچ کامیان به ته مای داگیرکردنی خاکی نه وی تر و ئینکاری مافی ره وای په کتر نه بن، ده توانن چاره سهری دروست بو کیشه و گرفتگان بدوژنه وه و شانه شانی گه یشتن به مافی چاره نووسی خویان به ته بایی له په نا په کتر بژین. پنگه چاره ی کیشه ی نه رزی نه ته وه کان له ولاتیکی فره نه ته وه دا به که لکوه رگرتن له پیوانه و ریوشوینی گونجاو له گه ل عه قل و مه نتیق و له سهر بناغهی په کتر قه بوو لکردن و ویکه لکردن ده دوزریته وه نه ک به پاکسازیی قهومی و ناسیمیلایسون و به گویره ی حه ز و نارزه ووی زنده رویمان و ره گه ز په رستانه! نه گینا هموو کات نه گهری دوویات بوونه وه ی نه زمونه تاله کانی ناگورنو قه ره باغ، کوشتاری هوټوکان و تووتسی په کان، شهر ی قهومی سهر ب و کرووات و بو سنیا یی په کان و تازه ترین نموونه ییش دارفور هیه و نه مه ییش به قازانجی هیچ نه ته وه یه ک نییه.

- (۱) و (۲) سایتی شمس تبریز، بهشی سینه می وتوویزی دوکتور عه لیره زا نه زمی نه فشار له گه ل نه و سایته.
- (۳) و (۴) نامه ی دوکتور عه لیره زا نه زمی نه فشار بو کاک مسته فا هیجری.
- (۵) سایتی شمس تبریز، بهشی سینه می وتوویزی دوکتور عه لیره زا نه زمی نه فشار له گه ل نه و سایته دا.

ریکه وتی: ۲۱ نوکتوبه ری ۲۰۰۶

راخوشانی نه ستیره یه ک

له په نجه رکه هی ژوورسهری ته ختی خه وه که هی رۆشناوه نه ستیره کان ده که شانوه. بیدهنگی بائی به سهر نه و ناوه دا کیشابوو، بیجگه له سړیوهی جار جاره ی چهند خشوکیک. قره ی تاک و ته رای یه ک دوو قورواق و چهند لووروی دووری سه گیگ، هیج دهنگی دیکه نه ده بیسترا. رۆشنا له خه ویکی قوولدا بوو، هیلاکی ماندووی سهران و هه لپه رکی رۆژی رابردوو، خه وه که هی قورس کردبوو.

– نهی هاوار! خه لکینه! پشتمان شکا...

– بهندی دلکه م شیرزاد! بۆچی وات کرد، بۆ؟

– بۆ خۆت جوانه مرگ کرد برام بۆ؟

– لیمگه رین با سهرم بنیمه هه ش، جا دوا ی شیرزاد من بۆ بمینم؟

رۆشنا تیکر ابوو. بۆ چهند ساتیک خوی نه دۆزیه وه. دوو دل بوو که خه ون ده بین یا نه و شتانه ی ده یان بیسی، راستن. دهنگه کان ناشنا بوون، نه مه یان دهنگیدایه ناسکه ی دایکی شیرزاده، نه ویان دهنگی هه نار ی خوشکی بوو، نه وه ی ههر نیستا ده بیسی هاواری باوکیه تی! شیرزاد؟ بۆ شیرزاد چی به سهر هاتووه؟ نه م رسته یه جارنکی دیکه له گویدا زرينگایه وه بۆ خۆت جوانه مرگ کرد؟، یانی چی، بۆ مه گهر شیرزاد چی کردووه؟

رۆشنا به په له له ژووره که هی دهر په ری. باوکی له دهر وازه ی ماله که یانه وه ده چووه دهر و دایکی به دهم رنکردنی جلوه رگی خه وتنه وه خه ریک بوو به شوین باوکی رۆشنا دا، به دهم دهنگه دهنگ و زه نازنه ای مائی شیرزاده وه بر وا.

– چی قه و ماوه دایه گیان؟

– گویت لی نیبه، شیوه و رۆرۆی مائی کاک سیروان؟ ده لین شیرزادی کوربان گولله یه کی له سهری خوی داوه؟

– نه یه رۆ شتی وا چۆن ده بی؟ هه ی خاک به سهرم.

له چهند خوله کیندا هه وش و هه سار و به رده رکی مائی کاک سیروان پر بوو له خه لکی ناوایی. ده تگوت رۆژی هه شری یه. دایک و خوشکی سیروان به چنگان قژی خویان دهر نیبه وه، چهند که سیک له ژووره وه خه ریکی هه لگرتنی ته رمی خویناوی شیرزاد بوون ده یان نه یانه دهر. هاوار و شینی و رۆرۆ و غه لبه غه لبی ژن و پیاو و چپه و سرته و دهنگوی نه م و نه و تیکه لی یه ک ببوون.

رؤشنا هه تا له چهند میترييه وه و له نيو ناپوراى خه لکه که دا سه روچاوى خونواوى شيرزادى نه ديت، هه وش و هه سارى ماله که يانى به جى نه هيشت. که چوو وه وش، يه کسه ر چوو ژووړه کهى خوى. له په نجه رى ژووړه که يه وه روانييه ناسمانى باشوورى ماله که يان. نه ستيره يه که راخوشى، رووناکيى راخوشيني بۆ چهند ساتيک نه و ناوهى رووناک کرده وه. بيري که وه ته وه که به مندائى بيستبووى هه ر نه ستيره يه که راده خوشى هه وائى مردنى که سيک ده گه يه نى. بلئى نه مه ش نه ستيره ي به ختى شيرزاد نه بى که بهم راخوشينه ي چوو ه جيهانى ديکه وه. له گه ل نه و پرسيار کردنه له خوى، بۆ ساتيک ويستى سه رله نوئى بجيتته وه هه سارى مائى کاک سيروان و تیکه ل به خه لکه که بيته وه، به لام هه نگاوى چوونه ده رى نه بوو؛ هه زى کرد دريژ به بير کردنه وه کانى بدا. له سه ر نه م پرسياره گيرسايه وه: شيرزاد بۆ خوى کوشتوو؟ به لام به رله وهى له سه ر وه لامه کهى بوه ستى، پرسيارى ديکه ي به ميشکيدا هات: له که يه وه شيرزادى ده ناسى و...؟ ديمه نه کانى پيکه وه بوون له مندائيه وه تا ئيستا وه که په رده ي سينه ما له چهند خوله کيکدا به بهرچاويدا تپه ر بوون. نه و کاته ي تازه مائى کاک سيروان هاتبوونه نه م گه ر که و له گه ل شيرزاد بوو به هاويارى و هه قائى کايه ي رۆژانه. کاتيک که پيکه وه بۆ يه کهم جار چوونه قوتابخانه، نه و رۆژى باوکى و کاک سيروان نه م و شيرزاد يان پيکه وه برد تا وينه يان بۆ بگرن... رۆژيک که شيرزاد دهفته رى نه ده بياتى لى وه رگرتبوو و له دوا لاپه ر که يدا وينه ي دليکى کيشابوو که به تير نه نگاوتراوه و خوينى لى ده چورا... له م ديمه نه وه رؤشنا له پر سه يرانه کهى نه مروئى وه بير خوى هينايه وه. نه و کاته ي له گه رى هه تپه رکيدا بوون و شيرزاد به نه رمى ده ستى گوشى و نه م يش واى نيشاندا که نه مه ي پى خوش نييه و له م ده ستگوشينه ي تووره يه. دوايه هاته وه بيري که له کاتى نانخواردندا شيرزاد خواردنه کهى ته واو نه کرد، ده نگوت ناره هه تيبه کى هه يه و هه ستا و له وان دوور که وه ته وه و له بن دارىک به ته نيا دانيشت. وه بيريشى هاته وه که به رله وهى شيرزاد پروا، نه و (رؤشنا) له نزيک سفره ي نانخواردن له به رديک هه نه نگوت و يه کيک له قابله مه چيشته کانيشى رشت. ته نانته نه و دوعايه ي خويشى بيرکه وه ته وه که گوتى په ککوو که نه گبه تى، خه ريکى سه يرانه کهم لى تال کهى.

پرسه و سه رخوشى هه روا گه رم بوو. رؤشنا هه موو رۆژى چهند جار ده چوو ه مائىان. مائى کاک سيروان وينه ي شيرزاد يان گه وړه کردبووه و له چهند شوينى ماله که يان هه ئيانواسيبوو. کچان گول و ريحانيان دينا و له قايى عه که سه که وه هه ئيانده واسى.

رؤشناش له گول هه ميخه که کانى باخچه ي خويان سن چه پکى چنى، هه ر چه پکه ي بۆ يه کيک له قايه عه که سه کان. هه نار له کاتى بينينى رؤشنا له نزيک وينه کهى ژووړى ژناندا، خوى بۆ رانه گيرا و خوى گه يانده رؤشنا و به دم شيوه نه وه ده ستى کرده مى. به هه نسکدان و پچر پچره وه گوتى:

باشه رؤشنا! توش وهک ئيمه شينى بۆ ده کهى، نهى نه م رۆژه بۆ نه و قسه ناخوشه ت پى وت؟

- کام قسه؟ قسه ي ناخوشى چى هه نار؟ من؟ من کهى قسه م به شيرزاد وتوو؟ خو من شيرزادم خوشده ويست.

بەشى يەكەم

ھەنار كەمىك ھېۋر بۆۋە، ئەنئىۋ فرمىسك ھەئەراندىن و ھەنسكاندا پچرپچر تىيگەياندا كە شىرزاد ئە يادداشتىكىدا كە پىش خۆكوشتنى نووسىۋىتى، گوتۋىيە مەن ئەمىژە پۆشنام خۆشەۋى، پىشەم وابوۋ ئەۋىش مەن خۆشەۋى. بەلام ئە سەيرانى ئەھمەدناۋا بە مەننى گوت 'ھەي ئەگبەت، خەرىكى سەيرانى ئەمەرمۆم ئە تال دەكەي.' پۆشنا بەم قسەيە كۆشكى ھىۋا و ئاۋاتەكانى مەن رماند، بۆيە ھەز ناكەم بەبى ھىۋايى بژىم.

پۆشنا ئەيزانى چۇن خۇي گەياندەۋە مال. شەۋ و پۆژىك ئەجىندا كەۋت. ئەم شەۋ و پۆژە خەۋ بە چاۋىدا نەچۋو. ئە خۇي توۋرە بوۋ، ئە شىرزاد توۋرە بوۋ، بەردەۋام سەركۆنەي خۇي دەكرد؛ بۆچى ئەۋ دوعايەي ئە بەردە ئەگبەتەكەي سەرىپى كرد؛ ئە رىكەۋت توۋرە بوۋ، بۆ بوۋ بە ھۇي ئەم خراپ لىكتىگەيشتنە؟ ئە شىرزاد توۋرە بوۋ، بۆ ۋا زوۋ برىارى دا. بەلام ئەنئىۋ كىژاۋ و ھورۋژمى ئەۋ ھەموۋ بىرە جۇراۋجۇرانەدا، خۆشەۋىستىيەكەي بەرامبەر بە شىرزاد تا دەھات بەتەنتر دەبوۋ. ئەۋە بەداخ بوۋ كە بۆچى ئەم دىۋارە ئەستورەي شەرم و عەببەي كۆمەنگەكەيانى نەروۋخاند و راست و رەۋان بە شىرزادى نەگوت شىرزاد گىيان، ئەۋە ھەر تۆ نىت بۆ مەن سوۋتاۋى، مەنەش ھەروام... بەيانىي سەن پۆژ دۋاي مەرگى شىرزاد، پۆشنا جۋانترىن جۋوبەرگەكانى خۇي پۆشى. ئە باخچەكەي خۇياندا چە پىكىك مەخەكى رەنگاۋرەنگى چنى، ئە دەفتەرى بىرەۋەرىيەكانى خۇيشىدا ئەۋ پەخشانەي دۆزىۋە كە كاتى خۇي بى ئەۋەي شىرزاد بزانى بۆ ئەۋ خۆشەۋىستەي نووسىبوۋ. ئەبەن پەخشانەكە دوۋ دىرى دىكەي نوۋسى:

خوزگە زوۋتر ئە پازى خۆشەۋىستىي بى سنوۋرى خۆم ناگادارم كەردبايەۋە و روۋەۋ گۆرستان ھەنگاۋى نا. خەلكى گەرەگ كە بۆ سەن پۆژانەي شىرزادى جۋانەمەرگ چۋوبوۋنە سەر گلکۆكەي، چە پىكىك مەخەك، نوۋسراۋىيەك و ۋنەي دوۋ دىيان ئەسەر كاغەزىك بىنى كە تىرى ئەۋىن ھەردوۋكىيانى برىندار كەردبوۋ. خەزمەتكارى گۆرستانەكە گوتى: كچىك بەيانى زوۋ ھات ئەمانەي دانا، تىر گىيا و پاشان رۆيى.

تېبىنى:

مامۇستاي ۋانەي فەلسەفە بۆ تاقىكارى پىش كۆتايى سالى (پۆلى ۳ كۆلىژى پەرۋەردە) روۋداۋىكى ئە چەند دىدا بۆ ھىناۋوۋىن و داۋاي ئەن كەردبوۋىن ئەسەر دەستورى تىگەيشتى ئەرەستۆ ئە فۆرم روۋداۋەكە ۋەكو چىرۆك دابرىژىنەۋە (بىفۆرمىنەن). مەنەش ئەم كورتە چىرۆكەم ئە دروست كەرد. پۆژى دانەۋەي ۋەرەقەي تاقىكارى مەن ئەۋى نەبوۋم. مامۇستا رەزامەندىي خۇي ئەۋ دارشتنە دەربىبوۋ و چىرۆكەمى بۆ ھاۋپۆلەكانم خۇئىدبوۋە. بەم جۆرە ئەمە بوۋ بە يەكەمەن كورتە چىرۆكى مەن.

رىكەۋتى: ۲۸ سىپتەمبەرى ۲۰۰۶

سه برپینی نه خلاق و نینسانه تی به ناوی نایینه وه

توانا

جاری وایه مروّف شتیک ده خوښیتته وه، فیلمیک ده بینئ، رووداوئیک ده بیسی که هه تا ماوه یه کی زور بیرو میتشکی به جئ ناهیلن. زور له وه پيش له روژنامه ی کوردستاندا بابه تیکم خوینده وه که تا نیستاش وهک مۆته که به ربۆته گیانه، بیرم به هر لایهک دا برّوا، نهم رووداوه وهک تابلویه کی گه وره له به رده می دا قوت ده بیته وه و ناهیلئ له بیرو بچیتته وه . . . رووداوه کاره ساتیک که له بیرو زهینی مروّف دا، شوینه واریک تال وهک یادگار به جئ دئلی تا له چه شنی مۆته که یه کی دزیو به رده وام له درگای هزی نه و بدا.

گرنگیش نیه که کاتو شوینی رووداوه که، که ی کوئ بووه، چه نده ی لی دوور که وتویه وه، یان چه ند ده یه به سه ردا تی په ربوه. نه وه گرنگه که رووداوی گورین یهک ساتیش به جیت ناهیلئ و چاو له چاوت ده برئو، ده ئی من سیرم له زارکی کونه که ت رواوم، جا تو مار ده بی یان نا، که یفی خۆته. نهمه راست نه و شته یه که دواي خویندنه وهی بابه ته که ی کوردستان له من رووی داوه. هه روا بزانه که س یا که سانیک زانیویانه چ به سه رهاتیک بگپر نه وه، له کن و کوئ را ده ست پئ بکه ن تا به ناخی گیان دا بچیتته خوارو، روژگاری خوینه ریک و وهک من رهش بکا. نه و نیستا منیش ده مه وی به و په ری دله قی یه وه بو تان بگپر مه وه. با نه وه ش بلیم هه رچی پتر هه وئم داوه له بیرو خۆمی به رمه وه، ناکامه که ی پیچه وانده ی بووه. . . نه گه ر ده تانه وی به لایهک که نه و بابه ته به سه ر منی هیناوه، به سه ر نیوه ی دا نه هیئتی، باشتره ده ستان له خیری خویندنه وهی نه و ریوایه ته بشون. من کاریکم بو ناسووده یی خه یائی خۆم کردوه، به لام نامه وی خه یائی نیوه په ریشان بکه م. ده مه ویست له ده ست موسیبه تیک، که نهم بابه ته یه ناسووده بم، به لام نیوه هیچ ناچار نین خۆتانی پیوه گرفتار بکه ن. نه گه ر خویندنه وه و تووشی هه ر نه و مۆته که و ترسو و وحشه تو نه فرته بوون که من تووشی بووم، مه ئین پیی نه گوتین. نهمه داستانی تائی سوو کایه تیکردن به خوشکو براکانمان له وه بری نوقیانوسه کانه.

نهمه ی خویندنه وه، وه رگپر دراوی یاداشت هفته یا سه روتاری هه وتوونامه ی فارسی زمانی شه روند، چاپی کانا دا بوو که سه رنوسه ری نه و هه وتوونامه یه، له ژماره ۳۴۷، هه یینی، ۲۲ ره شه مه می ۱۳۷۶ ی شه روند، وهک پيشه کی یهک بو بابه تیک له ژیر ناوی سه ربازانی بن ناوونیشانی نیمامی زه ماندا نووسی بووی. نهم بابه ته، رپورتاژیک بوو که نووسه ری نهم دیرانه، به دواي دیتنی فیلمی قیدیوی دانانی چه ند تاوانباریک به تاوانه کانیان دا، نهماده ی کردبوو. تاوانباره کان کۆمه ئیک میرمندا ل و لاوی تازه پیگه یشتوی کورد بوون که بو به دبه ختی خویانو بنه ماله که یان و نه هه مه تی نه ته وه که یان،

له داوی دهزگای جاسووسی و ئینسانکوژی کۆماری ئیسلامی که وتببون. نهو دهزگا به دناوه (وهزارهتی ئیتلاعات) به مه بهستی تیرور، دهرمانداوکردنی به کۆمه ل و زانیاری کۆکردنه وه، نه م جوړه که سانه ی رهوانه ی بنکه کانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کردبوو. به لام به رله وهی نه وان نه رکه پنه سپیډراوه کانیان جی به جی بکه ن، له لایه ن کومیته ی نه منبیه تی حیزبی دیموکراته وه شناسایی کرابوون. له رهوتی لپیرسینه وه دا، نه و گومانلیکراوو تاوانبارانه، به رامبه ر به دووربینی فیلم هه لگرتن، ددانیان به چۆنیه تی تیوه گلان له هاوکاری تۆرو رایه لکه جاسووسی یه کانی کۆماری ئیسلامی دا نابوو. نه و رهفتاران هه ش که له لایه ن کاربه دهستان و مۆره به کریگیراوه کانی نه و دهزگایه له گه لیان کرابوو - تا پتر له زه لکاو ی خه یانه تو جینایه ت رۆبچن و ریگای گه رانه وه و پاشگه زبوونه وه یان نه بی. به وردی باسیان کردبوو.

لیره دا ناکرئ به سه رهاتی نه و کۆمه له تاوانبار، که له راستی دا بۆخوشیان قوربانی بوون جارئکی دیکه بگیرمه وه (۱)، به لام بۆ که سانی که نه م رۆژانه ددانپیدانان ه کانی گروپی تیروریستی شیخ زانیان له کانی ته له فزیونی Ktv دیوه، تیگه یشتن له سه برده و چاره نووسی نه و قوربانی و تاوانبارانه ی من مه به ستمن، دژوار نیه. نه وانیش، پاش نه وهی کاری سیکسیان له گه ل کرابوو و فیلمیان له و حاله ته دا له هه لگیرابوو، کرابوون به بارمه ی نه و بازو نه یینی یه نابروو به رانه یه و، پییان گوترابوو نه گه ر کرده وهی جاسووسی و ئینسانکوژی مان بۆ نه نجام نه ده ن، فیلمه کانتان بلاوده که یه وه و خو تان و بنه ماله که تان ریسوا ده که ین. خانیکی ویکچووی دیکه له نیوان نه م دوو ساکاندا له سیکسی. تیروریستی یه نه وه بوو که هه ل سوورینه رانی دهزگای تیرور جاسووسی کۆماری ئیسلامی - وه ک شیخ زانی خاوه ن ته کیه و به رمال و به روا نه ت نه هلی دیانه ت،

چه په لترین و دژی ئینسانیتیرین نیازو مه به سته کانی خویان له ژیر ناوی ئیسلام و خوا په رستی و دینداری دا بردبووه پیش!

نه م پیشه کی یه ی سه رنووسه ری جه و توونامه ی شه روند بۆ باب ه ته که ی کوردستان، ده توانی قسه ی دل و هه ستی هه موو مرؤقه به هه ستو خاوه ن ویزدان ه کان به دوا ی بینینی دانپیدانان ه کانی گروپی تیروریستی شیخ زانادا بی. به راستی نه وهی نه م جهامعه ته به ئیقراری خویان کردوو یانه و، ئیمه ته نیا گۆشه یه کمان بیستوه و دیتوه، شتی که نین هه روا به هاسانی به سه ریان دا تی په رین. چونکه ویزدانی گشتیی کۆمه لگه یه که ته نانه ت نه ته وه یه کیان بریندار کردوه. هیچ قه ساییک و هیچ مریشک فرؤشیک به و هاسانی یه که نه ندامانی نه م گروپه ی، ئینسانی بی تاوانیان سه برپوه و له تو په تو قه لتوبریان کردوون، گیان له مه رو بز و مریشک ناستین!

نه م رۆژانه به بۆنه ی بلاو بوونه وهی دانپیدانان ه کانی گروپی تیروریستی شیخ زانو گروپی نه سار، ژماره یه که میزگرد، و توویرو به دوا داچوون له راگه یه نه کانی کوردستان دا بلاو بوونه وه. هیندی که به ریز، کارو کرده وه شه رماوی و بیزه ستینه کانی

بهشی یه کم

نهم گرووپه بیان به درېژدی که لتووری به عس ناوېرد. له وهدا که ریژی می به عس سه مبولی درندهیی و جینایهت پیشهیی بوو و له و پیوهندی یه دا هه موو سنووریکي به زانده بوو، هیچ گومانیک نیه. به لام نه گهر له خومان نه گورین نه نجامدانی پرشورهیی ترین و دلته زینترین تاوانه کان به ناوی پیروزی نه للاوهو، به رهوا زانینی ههر جوړه وه حشیگه ری یه که له ژیر په ردهی دین و نیسلامو خودا په رستی دا که لتووریکه که ریژی می کو ماری نیسلامی ئیران، دایه پیناوه. دیاره شکاندنی که سایه تی و ستاندنه وهی هووییه ت له مروقه و، کردنی به نامرزیکی بی ئیراده بو نه نجامدانی دزیوتترین تاوانه کان، له زور داموده زگای جاسووسی و نیسانکوژی جیهان دا، شتیکی باوه. به لام ته نیا له که لتووری کو ماری نیسلامی و نه و دهسته و تا قمانه دا که دین و ئایین و ناوی نه لایان کردوه به دوکانیکو کاسپی پیوه ده که ن، نه نجامدانی قیزه و نترین تاوانه کان وه که دستدریژی به کومه ل بو سهر میرمندا ئیک، ناچار کردنی خوشکو برا به نه نجامدانی کاری جینسی له گه ل یه کتر، کوشتنی ئینسانی بی تاوان ته نیا بو دست لیراهاتن، سهر پینی میرمندا ئیک ۱۶ ساهه . چونکه ریگای نه داوه رفینه رانی، دستدریژی بکه نه سهر به شتیکی رهواو خودا په سندانه ده زاندرین! ***

تاوان و جینایهت و تیرورو وه حشیگه ری له ژیر ههر ناویک دا بچ، نه رکی هه موو مروقیکی به ویژدان و خودان که رامه ته، دژی بوهستی. به لام نه و که سایه تی و ریخراوو لایه نه نیسلامی یانه کی که پینان وایه نه م جوړه کرده وه ره قتاره پر مه ترسیبانه، فریان به سهر نیسلامه وه نیه، له خه بات دژی نه و جوړه له تیروریزم و وه حشیگه ری یه دا، زورترین نه رکیان ده که ویتته سهر شان. نه مانه نه گهر بو ئیعتبار و خوشه ویستی دینه که یان به په روشن، ده بی به راشکاوی بلین نیسلام نه وه نیه که نه م درنده و خونخوره نه خوشانه تی گیشتون و ده بی نه ترسانه مه حکومتیان بکه ن. با چی دیکه ههر جینایه تکاریک، دوکانیک سیاسی به ناوی دین نه کاته وه.

(۱) بابتهی نامه ژه پیکراو له ژماره ۲۵۰ ی کوردستان، ره زبه ری ۱۳۷۶ د بلا و بوته وه

ریکه وتی: ۲۰ سیپته مبه ری ۲۰۰۶

يادى د.شەرەفكەندى، بۆنە يەك بۆھاوپۇنەندى لە گەل گەلى كوردو حيزبى ديموكرات

لە ئۆكتۇبرى ۲۰۰۲، پارلمانى فەرانسە بۇ جارىكى ديكە بۆۈە بە نونىنگەى ھاوپۇنەندى راشكاوانەو گەرم و گورى حيزب و كەسايەتتە ديموكرات و مرقۇدۆستەكان لە گەل حيزبى ديموكرات و گەلى كورددا. رۆژى ۲۳ ئۆكتۇبرى سائى ۲۰۰۲، بۇ ريزگرتن لە كەسايەتتە دوكتور شەرەفكەندىو ھەقالانى لە ۱۰ سائەى شەھيد بوونىدا، رېۋرەسمىكى تايبەتتە بە بەشدارى نۆينەرانى چەندىن حيزبو رىكخراو و كۆمەلەى گرنكى فەرانسەى، ژمارەيەكى بەرچاو لە پارلمانتييران و كەسايەتتە مرقۇدۆستەكانى ئەو ولاتەو زۆر شەخسىيەتتە كوردو ئيرانى لە سائۆنى مارسى مەجلىسى مىللىي فەرانسەدا بەرپۆە چوو.

۱۰ سائەى تيرۆرى دوكتور شەرەفكەندى، لە زۆر ولات و شوينى ديكەى دنياش بوو بە بۆنەيەك بۇ ليك كۆبۇنەوئەى نۆينەرانى حيزبو رىكخراو كۆمەلە كوردستانى ئيرانىيەكانو دۆستانى گەلى كوردو بزوتتەوئەى ئازادىخوئەى لە ئيراندا. ئەوان لەو بۆنەيەدا وىراى يادكردنەوئە لە كەسايەتتە و خەبات و تىكۆشانى دوكتور شەرەفكەندىو ھاوپۇنەندى شەھيدى، وەفادارىي خويان بە ئامانجەكانى ئەوانو ھاوپۇنەندىي خويان لەگەل ئەو خەباتە رەوايە كە رېرەوانى دوكتور شەرەفكەندى بۇ گەيشتن بە ئازادى و ديموكراسى دريژەى دەدەن، دووپات كردهو. ئەو رېۋرەسم و كۆبۇنەوانە، ھەر لەو كاتەدا وەك دەرفەتتە بۇ دووپاتكردنەوئە پشتيوانىي ھەموو بەشداران لەو خەبات و بەرەبەركانىيە كە لە نىوخۆى ئيران و لە لايەن خەلكى ئەو ولاتەوئە بە دژى دىكتاتورىو پاوانخوئەى لە گۆرئ دايە، كەلكى لى وەرگىرا. يادى ۱۰ سائەى تيرۆرى دوكتور شەرەفكەندى لە بېرلين، ستوكھولم، پارس، واشىنگتون، ئوسترالياو لە كوردستان، ھەموويان بە نۆبەى خويان پىر بوون لە نىشاندانى ئەو جۆرە وەفادارى و ھاوپۇنەندى و پشتيوانىيائە. بەلام راستىيەكەى ئەوئەى ئەو كۆبۇنەوئەيەى لە يەكەك لە سائۆنەكانى مەجلىسى مىللىي فەرانسەدا بەو بۆنەيەوئە بەرپۆە چوو، بە زۆر ھۆكە لەو وتارەدا ئىشارەيان پى دەكەم، گرنكى و بايەخىكى تايبەتتە ھەبوو لە ۱۴ سائەى شەھيد بوونى د.شەرەفكەندى و ھاوپۇنەندى دا بە دەرفەتتە دەزانم لە گەل بەجىيەنئەى رېۋرەسمى وەفادارى بە رىگا و ئامانجە پىرۆزەكانى ئەو رېبەرە و ھاوپۇنەندى شەھيدى دا، يادىك لە مەراسىمى ۱۰ سائەى شەھيدبوونىان لە مەجلىسى مىللىي فەرانسە دا بكامەوئە. شوينى بەرپۆەچوونى كۆبۇنەوئەكەو تەركىبى بەشداران: كۆبۇنەوئەى رۆژى ۲۳ ئۆكتۇبرى ۲۰۰۲ بۇ يادكردنەوئە لە كارەساتتە تيرۆرى دوكتور شەرەفكەندى، لە يەكەك لە سائۆنەكانى مەجلىسى مىللىي فەرانسە بەرپۆە چوو. ئەوئەش يەكەم جار نەبوو كە پارلمانى فەرانسە سائۆن و تالارەكانى خۆى بۇ ھاوئەنگى لەگەل گەلى كوردو بەرپۆەچوونى بۆنەو رېۋرەسمى تايبەتتە بە كوردەكان دەنبايە ئىختىيار دۆستانى فەرانسەىي گەلى كورد. ۳ سال پىشتىريش، رۆژى ۱۸ ژۇنەنى ۱۹۹۹ لە يەكەكە ديكە لە سائۆنەكانى ئەنجومەنى مىللىي ئەو ولاتەدا، رېۋرەسمىكى گەورە لە دەسائەى تيرۆرى رېبەرى مەزنى گەلى كورد دوكتور قاسملوودا، پىك ھاتبوو. لە ۳۱

مای سالی ۲۰۰۰یشدا له تالاری ویکتور هوگو. یهکیک له تالارهکانی نهو مهجلیسه، سمیناریک به بهشداریی چهنیدین کهسایهتی کوردو فهرانسهیی، که له لایهن نوینهرانی حیزبی سهوزهکانی نهو ولاتهوه پیک هاتبوو، بهرپوه چووېوو. نهوه که پارلمانی فهرانسه نیمکاناتی جوراوجوری خوی دهنیته نیختیار دۆستانی فهرانسهیی خهباتی گهلی کوردو نوینهرانی خهبات و تیکوشانی نهو گهلهو، ریگا دهدا له ژیر چهتری نهودا، کوروکوبوونهوهی سیاسی گرنگی تایبته بو یادکردنهوهی تیروری ریبهرانی حیزبی دیموکرات، بهرپوه بچی، هر له خویدا خاوهنی ماناو پهیامیکی تایبتهتییه. نهو ماناو پهیامهش زور روونه. مهجلیسی میلیلی فهرانسه که نوینهرایهتی نیرادهو بریاری گهلی فهرانسهو لانکهو مهکوی دیموکراسی له دنیادا دهکا، لهگهله خهباتی نوسوولی و دیموکراتیکی گهلی زورلیکراوی کوردو حیزبی دیموکراتی کوردستانی نیران دایه. بو دروستیی نهو نیددیعیایه دهتوانین پشت به چند راستیی دیکهش ببهستین. نهگهر نه نیین ههموو، لانی کهم نهو سا کوبوونهوهییه لهم وتارهدا نیشارهیان پی کرا، به ههولیی حیزبی سهوزهکانو نوینهرانی نهوان له پارلماندا، پیک هاتوونو ههموو جاریش کومه نییک کهسایهتی گرنگی فهرانسهو له پيشهوهی ههمووان مادام میترانو، ریبهرانو نوینهرانی چند حیزبو ریکخراو له حیزبو ریکخراوه له میژینهو به نفوزهکانی نهو ولاته، تییان دا بهشدار بوون. بهشدارانی فهرانسهیی نهو چند کورو کوبوونهوانه، بهکردهوه نیشانیان داوه که له نیو ولاتهکهی خویاندا ریزو نیعتیارو نفوزی تایبته به خویان ههیهو هیندییک لهوان وهک مادام میتران، بیرنارد کوشنیرو پییهرمورا له ناستی نیونهتهوهی دا جیگای ریزو نیعتبارن. لهگهله نهوانیشدا، ههموو جارئ چهنیدین کهسایهتی سیاسی، فهرههنگی و مرؤقدۆست له ولاتانی دیکهی رۆژئاواوه، دهنگی خویان خستوته پال دهنگی ریبهرانو نوینهرانی حیزبی دیموکرات و گهلی کورد. هاوپیهندیی گهرمو گور، پشتیوانیی راشکاوانه به جوانترین وشهکانهوه: زور لهو وتارانهای دۆستانی فهرانسهیی و رۆژئاوایی له رپورهسمهکانی پیوهندیدار به گهلی کوردو حیزبی دیموکراتدا، پیشکیشیان کردن، کاتی خوی له ریگایراگهیه نهکانی حیزبی دیموکراتهوه به ناگاداریی نؤگرانی نهو حیزبه گهیشتون. ورد بوونهوه له نیوهروکی قسهکانی نهو دۆستانهیی گهلی کوردو حیزبی دیموکرات، هر لهو کاتهدا که دهبنه هوی پیکهاتنی ههستی نههکناسی و پیزانین له هر کوردیک و نیرانییهکی خهبانگیپدا، ریزو نفوز و خوشهویستی حیزبی دیموکرات له لای دۆستانی لهو کات وهبیر دیننهوه. با له چند بواردا ههلوئستهیهک لهو پهیام و وتارانهبکهین که له چند کوبوونهوهی پیک هاتوو له پارلمانی فهرانسهدا پیشکیش کراون: له پیوهندی لهگهله حیزبی دیموکراتو ریبهرانی شههیدیدا له روانگهی حیزبو کهسایهتییه دیموکرات و مرؤقدۆستهکانی فهرانسهو رۆژئاواوه، حیزبی دیموکرات سیمبۆلی خهباتیکی سهخت، رهوا، نوسوولی و نیسانیییه که سهرهرای برؤا ههبوونی به چارهسهری ناشتیخوازانهای کیشهی کوردو فیداکردنی گهورهترینو بهوهجترین ریبهرانو تیکوشهرانی لهو ریگایهدا، له نیوخوی ولاتهکهیدا ههروا لهگهله پهلامارو سهرکوتی خویانویی دهسهلاتداران بهرهوړوویه. له دهرهوهی ولاتیش، له نوروپا، ریبهرانی له تیروریزمی دهولتهتی کوماری نیسلامی له نهماندا نیین. دهولتهتانی نوروپاییش، نهگهرچی چند جار شاهیدی هیرشو جینایهتهکانی تیروریزمی دهولتهتی کوماری نیسلامی له دژی نهو حیزبه بوون، له بهر قازانچ پهستی، بهرپرسایهتییه سیاسییهکانی خویان لهو پیوهندییهدا لهبیر بردۆتهوه. بهو حالهش حیزبی دیموکرات ههروا له مهیدان دایه و هیوادار به داهاتووی خهباتی خهلی

سهرانسهری ئیران و دنگهرم به هاوپیوهندیی حیزب و ریځخواوو که سایه تی دیموکرات و مروقدوسته کان و بیروای گشتی و ویزدانی ناگای دنیای پیشکه وتوو، درپژه به تیکوشانی خوی ددا. پرواننه هم رستانه: حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران همیشه بۆ دیموکراسی له ئیران و نازادیی گه لی کورد خه باتی کردوه. شههیدان قازی محهمهد، عهبدوکره حمان قاسملوو، سادق شهرفکهندی به خورایی تیدا نه چوون. نهوان وهک خه باتگپران ری مافهکانی مروفا له زهینی عالمدا ده میتنه وه، سهوزهکان سلاو بۆ یادی وان دهنیرن و په یامی هیواداری و پشتیوانی خویان ناراسته ی جن نشینه که ی وان، سکریتی گشتی حیزبه که تان عهبدو لالا حه سه ن زاده که لیره یه، ده که ن. عهبدو لره حمانی قاسملوو! محهمهد سادق شهرفکهندی! نیمه قهت ئیوه مان له بیر ناچیتنه وه. پاتریک فاربیاز بهرپرسی کومیسسیونی نیونه ته وه یی حیزبی سهوزهکانی فهرانسه، ریوره سمی ده سالهی تیروری دوکتور شهرفکهندی. پاريسله وه لومه رجه دا بۆ نیمه هیچ سه یر نیه که ده بینین نه وه حیزبی دیموکراتی کوردستانه که ههر وا بویرانه نوینگه ی هیواو نامانجی داها توویه کی سیاسییه که له ودا مافهکانی مروفا، دیموکراسی، پیشکه وتنی کومه لایه تی وه دی. نیمه ده زانین که نه و خه باته تان چه نده سه خته... له و خه باته دا نیمه تان له گه ئینو زور و شیارانه ش له گه تانین... خه لکی ئیرانو گه لی کورد بۆ وه دیه یانی نامانجه کانیانو بۆ گورانکاری راسته قینه و به رده وام پیوستییه کی زور گه وره یان به حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، به بیرو باوه رو بایه خه کانی نه و حیزبه و به تیکوشانی بن وچانی نه و حیزبه هیه. له وتاری ناغای ژاک فات سکریتی کومیسسیونی پیوهندییه نیونه ته وه یی به کانی حیزبی کومونستی فهرانسه، ریوره سمی ۱۰ سالهی تیروری دوکتور شهرفکهندی له پاريسپشتگپری داواکانی گه لی کورد به گشتی و خه باتی نازادیخوازیی خه لکی ئیرانجاریک سکریتی گشتی پیوشوی حیزب هاوړی تیکوشهر عهبدو لالا حه سه ن زاده له وتوو ئیژیکدا، نوکته یه کی زور وردو ماناداری له زمانی که سایه تییه کی گه وره ی دۆستی حیزب که فهرانسه ییشه، گپرایه وه. نه و دۆسته به رپژه گوتبووی حیزبی دیموکرات نه و په نجه ریه یه که گه لی کوردو خه باته که ی لیوه وه ده بینم. مانای نه و قسه یه زور روونه، نه و دۆسته همیشه به چاوی رپزه وه وه به ره زامه ندییه وه روانیویه ته سیاسیته وه له ئوست و کرده وه کانی حیزبی دیموکرات. وهختیک بۆ خوی ده ئی نه و په نجه ریه وه، سه یری کوردستان و خه باتی گه لی کورد ده که م، یانی له و گوشه نیگایه وه، لایه نه باش و جوانه کانی ده بینم. نه گهر سه رنج بده یینه نه و باس و وتارو په یامانه ی دۆستانی حیزبی دیموکرات له کورو کوبوونه وه کانی تایبه ت به و حیزبه یا پیوه ندیدار به گه لی کورددا پیشکیشیان کردوون، ده بینین که نهوان له ریگای پشتگپری حیزبی دیموکرات و هاووه ردی له گه ل کورد له کوردستانی ئیران دا، هم هاوپیوه ندی خویان له گه ل نه و خه بات و تیکوشانه که له سهرانسهری ئیران به دژی دیکتاتور و پاوانخوازی له گور دایه، راده گه یه نن. هم پابه ندی خویان به و به ئینه ی زور جاری دیکه ش به گه لی کورد به گشتی داویانه، دووپات ده که نه وه راده گه یه نن که هه روا یارو یاوه ری نه و نه ته وه بنده سته چه ن دین میلیونی یه ن. نه وه که حیزبی دیموکرات هه موو کات داواکار بووه کیشه ی کورد له ئیران له چوارچیوه ی نه و ولاته و به شیوه یه کی سیاسیو ناشتیخوازانه چاره سه ر بکری و له تیکوشانی خوشی دا پابه ندی به دیموکراسی و ریوشینه ئینسانییه کانی ره چاو کرده و، له چاوی که سایه تی و حیزب و ریځخواوه مروقدوست و دیموکراته کان شاره و نه ماوه ته وه. نهوان له پیوه ندی له گه ل به شه کانی دیکه ی کوردستانی ش دا، ههر له گه ل چاره سه ری

کیشی نه ته وایه تی له چوارچیوهی هه ر کام له و ولاتانه دان که کوردیان به سه ر خویان دا دابه ش کردوه. له شیوهی خه باتیکیش پشتیوانی ده که ن که له تیروړو ره شه کوژی و پیشیل کردنی مافه ئینسانی یه کان به دوور بی. هه ر له و کاته ش دا، هه روا که سه رکوتی گه لی کوردو زه وتکردنی مافه کانی له لایه ن ده سه لاتدارانی ئیرانه وه مه حکومت ده که ن، خو بواردنی ولاتانی حاکم به سه ر به شه کانی دیکه ی کوردستانی ش له به ره سهی ناسینی مافه نه ته وه یی یه کانی نه و گه له ریسوا ده که ن. رامانیک له نیوه روکی نه و قسانه ی خواره وه راستیی نه م ئیددیعا یه مان بو دهر ده خا: بو من جیگای شانازی و سه ره رزییه که ده بینم نیوه لیره، له خانووبه ری نوینه رانی گه لی فه رانسه واته پارلمان کو بوونه وه. چونکه پی م وایه ئیمه له و خه باته دا که نیوه بو جیگیر کردنی دیموکراسی و به ره سهی ناسینی مافه کانی گه له که تان به ریوهی ده به ن، هاوده نگو پشتیوانتاین. نه من نه وه به نیوه کورده کانی ئیران ده ئیم، به لام ئیمه له گه ل کوردی پارچه کانی دیکه ش که له ولاتانی دیکه له گه ل سه رکوتو چه وسانه وه به ره وروون، هاوده نگین. نوئیل مامیر، نه ندای پارلمانی فه رانسه و سه روکی سه وزه کان و به رپرسی ده سه ی سه وزه کان له پارلمان دا له ریوره سهی ۱۰ سانه ی تیروړی دوکتور شه ره هکه ندی (۲۳ی نوکتوبری ۲۰۰۲). ئیمه خوشحالین که نه مړو حیزبی دیموکرات بوته نه ندای چالاک له نه نتیرناسیونالی سوسیالیستدا. ئیمه له وی زورمان پشتیوانی له نه نداهه تی نه و حیزبه کردو هه ر له ناکامی نه و نه نداهه تی یه شه وه یه که نه مړو ریگا بو کوردی پارچه کانی دیکه ی کوردستان وه ک یه که ته یی نیشتمانیی کوردستان و هاده پ خوش بووه که به شداری کارو به رنامه کانی نه نتیرناسیونالی سوسیالیست بن. نه نداهه تی حیزبی دیموکرات له نه نتیرناسیونالی سوسیالیستدا بوته هوی نه وه ی نه و ریخراوه بنه مائه یه کی تر له بنه مائه کانی خوی زیاد بکاو به گشتی بوونی کورده کان له و ریخراوه یه دا بو هه لومه رچی نه مړو زور باش و به که لکه. نالین شنال، نه ندای کومیته ی ناوه ندیی حیزبی سوسیالیستی فه رانسه و لپیرسراوی به شی میدیترا نه سه وزه کان له خه باتی گه لی کورد له ئیرانو عیرا ه و توریه پشتیوانی ده که ن. ئیمه له فه رانسه تا ئیستا زور جار له گه ل حیزبی دیموکرات بو پیکه یانی خوپیشاندان و کونفرانس و سمنارو مه راسیم هاوکاریمان کردوه. ئیمه چه ز ده که یی هاوده نگی و پشتیوانیی خومان له گه ل گه لی کورد که بو مافه کانی، بو که رانه تی و بو نازادیی خوی خه بات ده کا، زیاتر بکه یی. ئیمه به تابه تی هه وله کانی خومان بو سازکردنی گرووی کاری کوردان له نه نجومه نی نیشتمانیی فه رانسه دا درنزه پی ده دین. پاتریک فاریباز، سه روکی کومیسو نی نو نه ته وه یی حیزبی سه وزه کانی فه رانسه له ریوره سهی ۱۰ سانه ی تیروړی دوکتور شه ره هکه ندی دا وه ک گوتم دوستانی حیزبی دیموکرات له ده لاقه ی حیزبی دیموکراته وه ته نیا سه یری کوردستان و خه باتی گه لی کوردیان نه کردوه، به لکوو له ناوینه ی حیزبی دیموکراتدا، زور راستیی پیوه ندیدار به ولاتی ئیرانیشیان بینیوه. نه وان ده زانن که حیزبی دیموکرات و گه لی کورد له کوردستانی ئیران له یه که م نامانجه کانی سه رکوت و په لاماری کوماری ئیسلامی بوون. تاوانیشیان ته نیا داوا کردنی ماف و نازادییه میلی یه کانی خه لگی کوردستان بووه. هه روه ها ده زانن حیزبی دیموکرات داواکاری دیموکراسی بو ئیران بووه هه ر له روژی هه وه تی هاتنه سه ر کاری کوماری ئیسلامی یه وه، دیکتاتور و زورداریی نه و ریژییه ی رت کردو ته وه و نیوه روکی کونه په رستانه و دژی ئینسانیی نه وی له قاو داوه. له میزه بو دوستانو نوگرانی خه لگی ئیران ده رکه وتوه که زور له و ویست و داخوازه ی حیزبی دیموکرات هیئاو نیه گوړی، له هه ناوی

بەشى يەكەم

خەلكى سەركوتكراى ئىرانەۋە ھەلقولون. ئەۋ سەركوتو بىن حوقوقى و بىن قانونىيەى ئەمپۇ خەلكى ئىران دەنگيان بە دژى بەرز كردۆتەۋە، لە مېژ سائە حيزبى ديموكرات لە بەرامبەرىدا راۋەستاۋە زۆرتىن قوربانىيى لەۋ پېناۋەدا داۋە. لە روانگەى ئەۋ دۆستانەۋە، پشٹیۋانى لە خەباتى حيزبى ديموكرات و ويست و داخۋازەكانى، پشٹیۋانى لە بەشىكى زۆر چالاک و كارىگەرى خەبات بە دژى دىكتاتورى و كۆنەپەرستى لە ئىران داۋە. لەم قسانەى خۋارەۋەدا ئەۋ مەبەستانە بەراشكاۋى بەدى دەكرىن: ئەۋ دوو جىنايەتە ناجوامىرانەيە (تيرۆرى دوكتور قاسملوو تيرۆرى دوكتور شەرەفكەندى) بۆ خۇيان بۆ ناسىنى سروشتى خەباتى گەلى كورد بەتايبەتى لە ئىراندا، بەسن. كى ھەيە نەزانى كە قەتلى سىياسى بەلگەى كۆنەپەرستى و سەررەۋىي رېژىمىكە كە ناين دەكاتە نامازى چەوسانەۋەى مىللەتى خۇى. بەخۇشەۋە ئەمپۇ ئىمە دەبىنين كە چىنى لاۋو كۆمەلى مەدەنىي ئىران كە تىنۋى ئازادى پلوراليزم و مودىرنىتەن، ئازايانەترو شىلگىرانەتر ھاتۋنەتە مەيدان. لەۋ ھەلومەرجەدا بۆ ئىمە ھىچ سەير نىە كە دەبىنين ئەۋە حيزبى ديموكراتى كوردستانە كە ھەروا بويرانە نويئنگەى ھىۋاۋ نامانجى داھاتوۋىيەكى سىياسىيە كە لەۋدا مافەكانى مروفا، ديموكراسى و پىشكەۋتنى كۆمەلايەتى ۋەدى دىن.... خەلكى ئىران و گەلى كورد بۆ ۋەدەپىئەنى نامانجەكانىيان و بۆ گۆرانكارىي راستەقىنە و بەردەۋام پىنويستىيەكى زۆر گەۋرەيان بە حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران، بە بىرو باۋەرۋ بايەخەكانى ئەۋ حيزبە و تىكۆشانى بىن وچانى ئەۋ حيزبە ھەيە. ژاك فات، سكرتېرى كۆمىسيۇنى پىۋەندىيە نىۋنەتەۋەيىيەكانى حيزبى كومونىستى فەرانسە (لە رېۋرەسى ۱۰ سائەى دوكتور شەرەفكەندىدا) لە ماۋەى ئەۋ دە سائەدا من بۆ خۆم ئەۋ باۋەرۋ متمانەيەى بەشىكى زۆرى نەيارانو موخالىفانى كۆمارى ئىسلامى بە ھەموۋ لايەنە جۆراۋجۆرەكانەۋە، بە حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىرانىيان ھەيە، بە چاۋى خۆم دىتوۋمە. جا بۆيە بۆ ئىۋەۋ حيزبەكەتان سەرەپاى ئەۋ زەبرە قورس و گرانەى كە ۋەحيزبەكەتان كەۋت و زىيانىكى زۆرتان بەم بۆنەيەۋە ۋى كەۋت، ناۋاتە خۋازى نازايەتى و بويىي ئىۋەم، لە درىژەدانى خەبات بۆ ۋەدەپىئەنى نامانجەكاتان كە برىتېيە لە سەقامگىر كوردنى ديموكراسى لە ئىرانداۋ ۋەدەستەپىئەنى خودموختارى بۆ كوردستان. ھانس يواھىم ئىرىك (ۋەكىلى بنەمائەى شەھىدانى كارەساتى ميكونوس) لە رېۋرەسى ۱۰ سائەى تيرۆرى دوكتور شەرەفكەندى، لە پارلمانى فەرانسەدا

رىكەۋتى: ۱۷ سېپتەمبەرى ۲۰۰۶

وەرزى ھەئوهرىنى گۆل، سالى پزانی نەستیره

بەرەبەییانى ۵ گەلاوێژی ۱۳۶۷ سەرەتای ئەو کارەساتە ئینسانییە گەورە و ھەرگیز فەرامۆشەنەراوەیە کە ئە خەرمانانی ئەو سالدەدا گەشتە چلە پۆیە و خەزەئوهر و سەرماوەزی ھەمال سالدە ئە کۆتایییەکانی خۆی نزیك بۆوە. بەرەبەییانى ۵ گەلاوێژی ۱۸ ساڵ ئەمەوبەر وەبیرھێنەرەوێ یەکیك ئە دتەزینتترین و بەربلاوترین جینایەت و وەحشیگەراییەکانی رێژیمی دژی ئینسانیی کۆماری ئیسلامییە. ئەو رۆژەدا یەکیك ئە دتەرەقائەتترین و کەمۆینەتترین کۆشتارە سیاسییەکانی میژووی ئێران و تەنانەت ھەموو جیھان، ئە زیندانەکانی سەرانسەری ئێراندا دەستیییکرد. ئەو رۆژە بەدواوە کۆمیتەى تاییەتی پیکھاتوو بۆ جیبەجیکردنی فەرمانی خومەینی دتەرەش و خویتریز، کاری خۆی کە بریتی بوو ئە قەلاچۆ و ئەنیوپردنی ھەزاران زیندانیی سیاسی بەدوای راگیڕانی شەری ھەشت سالدە ئێران و عێراقدا و ھەئواسینی یەكەم دەستە ئەوان دەستیییکرد.

ھەژدە ساڵ ئەو کۆشتارە بەربلاوە رابردوو و ھیشتا ھەموو لایەنەکانی ئەو کارەساتە گەورەییە ئاشکرا نەبوون. ئەگەرچی ئەو کاتەو تە ئیستا رۆونبۆتەو کە نزیك بە دە ھەزار کەس ئە رۆلەکانی ئەم نیشتمانە بە تەوانی ھەولدان بۆ ئازادی ھاوینیشتمانان و بۆ رزگارکردنی وڵاتەکەیان ئەدەست بۆتەکەى نەزانی، تاریکی، سەرەرۆی و کۆنەپەرستی بە مەزئوومانەترین شیوہ ئەنیویران، بەلام ھیشتا زۆر شتی شاراوہ ئە بارەى چۆنیەتی ئەم تراژیدیە ھەن.

کەسوکار و ئازیزانی زیندانییە قەلاچۆکراوەکانی ھاوین و یاییزی ۱۳۶۷ و ئیمەى تیکۆشەرانى وەفادار بە رینگای سوور و ئامانجە پیروژەکانیان ھەر ئەوئەندە دەزانی ئە ماوەى کەمتر ئە پینج مانگدا چەند ھەزار زیندانیی سیاسی ئە میلییەتە جۆراوچۆرەکانی ئێران و بە بیر و باوەری سیاسیی جیاوازەو کە بەشیکى زۆریان ئەمیز بوو ماوەى زیندان و مەحکومیەتەکەشیان تەاو بوو، بى ئەوێ موحاکمەییەک ئە گۆریدا بى و پاش ئەوێ بە شیوہییەکی سەرپیی تەنیا چەند پرسیاریان لیکرا و وەلامی تەواو بە دنى ئەندامانی کۆمیتەکانی مەرگیان ئەدایەو، وەک چۆن رانەمەر رەوانەى کۆشتارگە دەکری، ئاوا سپێردرانە دەست جەلادەکان و سەریان بە داردا کران، یان بەر ریزنەى گۆللە دران و ئەشى بیگیان و ئەنجن ئەنجنکراویان ئە کانتینیرەکانی تاییەت بە راگۆزیتی گۆشتدا بۆ تە پۆلکە و بیابانەکانی دەرەوێ شارەکان راگۆیزران و بە ئەینی و ئە گۆری بەکۆمەئدا ھەئریژران و ئە ھیندیک جى تەنانەت ئەوئەندە بەپەلە و بە رادەییەک بەبى موبالاتی شاردرانەو، ئەوئەندیان خاک نەکرایە سەریان کە چەقەل و سەگ ھەست بە بوونیان نەکەن؛ کە ئەوئەش بە نۆبەى خۆی بوو بە ھۆی راکیشرانى سەرنجى خەئک بۆلای ئەو کارەساتە و ئاشکرابوونی ئەو لافاوە خۆینەى بە بیدەنگى و دوور ئە چاوی ھاوینیشتمانان و بیرورای گشتی دنیا ئە زیندانەکانی ئێراندا وەرپیکەوتبوو.

من که بیر له کوشتاری نهو ساڼه ده که مه وه یه کهم کهس سیروان (ره سوول دانایی) دیته وه بیر. نهو لاهو دیموکراته به دیلگیراوهی که تاقه برای ۵ - ۶ خوشکی دل پر له خوزیا و بریا بوو، بیر له خوشه ویستی قوولی دایک و بابی پیری بهرام بهر بهو جگه رگوشه یه یان، بیر لهو ناره زووانه ده که مه وه که ریگار پویشتنیکی مانگه شه ویکی که لایوژی ۲۳ سال له مه وه بردا، بوی گیرامه وه. نه گهر توانای نووسینی پومانم هه با، هه ر ژبانی کورتی نهو جوانه مه رگه و بیره وه ری و به سه ره ات و خوزگه و ناکامییه کانی بهشی داستانیکی درپژ ده بوون. به لام زیندانه کانی سالی ۱۳۶۷ یییران هه زاران که سیان تیدا بوون که سیروانی ناسیای من له چاو نهوان رهنکه هه ر وه بهر چاو نییه.

لهو کاره ساته دا به سهدان مروفا گیانیان له نه ستینرا که په یکه ره که ی ته واو بوون له زانایی و نه زمون و خزمه ت، نهوان سه رمایه ی زانستی، فکری، سیاسی و فره هنگی به نرخ و لاته که ی خویان بوون و هه موو ژبانی خویان بو هیئانه دیی ناواتی نازادیی هاو نیشتمانان و به ره و پیشبردنی ولاته که یان ته رخان کرد بوو. له په پوله بی نازار تر و له ناوی شه وی پاکتر بوون. لهو ساڼه ره شه و له کوشتاره به ره برینه دا هه زاران دایک و باب له نیوبران و خه ونی له باوه شه کرتنه وه ی جار یکی دیکه ی کور په کان و جگه رگوشه کانیان نه هاته دی. هه زاران کور و کچی به مراد نه گه یشتو ته نانه ت له شی به گولله دابیز راویشیان نه چوه لای ده رگیرانه چاوه پروانه کانیان و دایک و باب و خوشک و برا جهر گبره کانیان.

هه ژده سال له کاره ساتی کوشتاری به که مه نی زیندانییه سیاسییه کانی نییران پاده بری. به لام هیشتا ناوی هه موو نهوانه ی وه بهر نه کوشتاری که وتن، نهو شوینه ی لی نیژراون، داستانی ژبانیان له زیندانا دیمه نه له وه سف نه هاتو وه کانی کاتی پوشتنی به ره و دار و پاسپارده و وه سیه ته کانیان پوون نه کراوه ته وه و تو مار نه کراون. هیشتا سه دیه کی نهوانه نانسین که ده ستیان له وه ریختنی نهو لافاوه خونه دا هه بوو.

هیشتا زور چیروکی تالی نهو ساڼه هه ن بیسین و بنووسین و بخویننه وه.

هه موومان لهو باره وه که مترخه م و تاوانبارین. له پاشماوه ی زیندانییه سیاسییه کانی نهو ساڼه و که سوکاری قوربانیه کانی کوشتاری هاوین و پاییزی ۱۳۶۷ را بگره تا یه که به یه کی حیزب و ریخراوه و که مه ته سیاسییه خه بات گپر ده کان و حیزبه که ی خویشمانه وه. چونکه نهوه ی ده بوو بو روونکردنه وه ی راستییه کانی پیوه ندیدار بهو کوشتاره ئینسانیه بیکه یین، له چاو نهوه ی کردو مانه نه وه نده که مه بو باسکردن نابن. نه گه رچی زوریش درنگ بووه به لام با ۱۸ ساڼه ی نهو کاره ساته بکه یین به درفه تیک تا نهو نه رک و چاوه پروانیانه ی لهو باره وه ده که ونه سه رشانمان، وه بیر بینینه وه و لی ره به دواوه جیبه جییان بکه یین.

سلاوی وه فا بو شه هیدانی نه م کاره ساته و مه رگ و نه مان بو نهو ریژیمه ی نهوانی به م چه شنه مه زلو مانه له نیوبرد.

ریکه وتی: ۱۳ سیپته مبه ری ۲۰۰۶

یەكەمین قوربانییەكانی ئەقائودانی مەشروعییەتی بەدرۆ و دیموکراسیی چەواشەكراو!

یەكەمین قوربانییەكانی ئەقائودانی مەشروعییەتی بەدرۆ و دیموکراسیی چەواشەكراو! [بۆ گیانی پاکی هەموو قەتەمە شەهیدەكان، بەتایبەتی سەعیدی سیرجانی] هیچ شتێك وەك ئازادی دەربیرین، رەخنەگرتنی ئازایانە و پوونییژی (شفافیت)، ئاسوودیی دەسەلاتدارانی خەلكە ئەتین تێك نادا و هیچ نەیار و دوژمنیکیش بەقەرە رەخنەگری بوێر، رۆشنبیرانی ئازا و نووسەرانی نەترس ناکەونە بەر رقی ئەو دەسەلاتپەرستانە لەرێگە خەتەتاندنەو بەدەسەلات گەشتوون و بە یارمەتی هەرشە و سەرکوت و پاوانکردنی هەموو بوارەكان بۆ خۆیان، دەسەلاتەكەیان راگرتوو.

ئەوان دەزانن كە هەر چەشنە رەخنەگرتنیکی بوێرانە لە كردهوهكانیان و هەر جۆرە ئازادییەکی بیروپاوه‌ریرین و خەلك تیگەیانندن لە كارنامەكەیان دەبێتە هۆی هەرسەهێنانی بناغەكانی دەسەلاتیان. بۆیە لەلایەكەووە روائەتیکی پیرۆز دەدەن بە خۆیان، دەسەلاتەكەیان و كردهوه و رەفتاریان، و بەردهوام رەوایی (مشروعیت)ی بەدرۆی خۆیان بە چاوی رەخنەگران و ناپارزاییاندا دەدەنەو، و لەلایەکی دیکەیشەو ئەو رەخنەگر و راگەییەنانە تیشك دەخەنە سەر كردهوهكانیان و سەرنجی بیروپاوی گشتی بۆلای شیوەی فەرمانرەوایی و سیاسەت و كردهوه چەوتەكانی ئەوان رادەكێشن، بە گێرەشیوین، ئازاوهچی، بەكریگیروای بیگانە و دوژمنانی خاك و نەتەو و وەلات و تێكدری یەكیتی و تەبایی ناویدی دەكەن. ئەمانە، بۆ ئەوێ خەلك روو لە رەخنە و نووسین و لێكدانەوێ ئەم جۆرە رەخنەگرە ئازا و راگەییەنە ئازادانەیی بابەتەكانیان بلاودەكەنەو نەكەن، سیناریۆ و شانۆسازی لە خۆیان گالته‌جارتەر بەرپۆه‌دەبەن كە زۆر جار لەجیاتی ئەوێ راستیی قسەیی رەخنەگران و راگەییەنە ئازادەكان بەرنە ژێر پرسیار رەفتاری هیستریکی خاوەنەكان و بەرپۆه‌بەرانیان بەرامبەر رەخنە و رەخنەگران و ناپارزاییان و ترسی دامودەزگای دەسەلاتدارەتییەكەیان لە بلاوونەوێ راستییەكان و رووی راستەقینەیی ئەوان ناشكرا دەكەن. بەلام ئەم جۆرە هەولانە ئەگەر جاروبار بە شیوەیەکی كاتی خزمەتیان بە بەرزوونەندە ناره‌واكانی ئەوان كەردبێ، لە درێژخایەندا بڕشت و كاریگەری خۆیان لەدەستداو و یارمەتییان بە ئابرووچوونی پتری دەسەلاتداران كردهو؛ بە جۆریك كە ئەگەر جارێك لە جاران لە بوارێك یا نمونەییەکی دیاریكراویدا حەقانیەت و راستییەكیش بەوان بێ، كەس بپاوی پێنەكردوون. دیارە تەنیا ئەو دەستە و سیستەمانە پەنا بۆ دووپاتكردنەوێ پەیتاپەیتای پیرۆزی و رەوایی (مشروعیت)ی دەسەلاتەكەیان نابەن كە گۆیا دەسەلات وەك ئەمانەتیك لە خواوەندەو و بە پێی پێرەو ئایینیەكان بەوان گەشتوو. ئەوانەش كە گۆیا بە كەلكوهرگرتن لە هەلبژاردن و سندوقی دەنگدان و روائەتەكانی دیکەیی دیموکراسی چاره‌نووسی خەلكیان گرتووە دەست خۆیان، ئەم كارە تەنانهت بەزۆر لەو زیاتریشەو دەكەن. ئەمانە بە روائەت بە شیوەییەکی دیموکراتیک هاتوونەتە سەر كار، بەلام لە راستیدا ئامانجیان نەك جیبەجیبوونی وێست و ئیرادەیی خەلك و ریزگرتن لە بنەما و پرنسیپەكانی دیموکراسی، بەلكو رەچاوكردنی روائەتی كایە دیموکراسییەكان بۆ شەرعیەتدان بە دەسەلاتەكەیان.

دیاره نهم جوړه شهرعیتهش ههم له ناستی نیوخوی و ههم له ناستی جیهانیدا کاتیک ددانی پیداده نری و ریژی لیده گیری که: یه کهم، دیموکراسی و بنهما و پرنسیپه کانی، لایه نی رواله تی و که لکوه رگرتنی نامازیان نه بی و قه بوو لکردنی سرجه می ریساکانی دیموکراسییان له گه لدا بی. بۆونه نابی دهره تانی خوکانیدیدا کردن یان بانگه شهی هه لباردن و تهبلیغات بو نامانجه کانیان ههر ته نیا بو لایه نیک بی و نه وانی دیکه کۆسپی جوړاوجوریان بخریته سهر ری. یان نابی لایه نیک پشت نه ستور به داموده زگاکانی سهر به دسه لات، له پینشه وه مهرجه کانی سهرکه وتنی بۆخوی مسوگر کردبی و نه وانه ی دیکه ههر له لایه نهم داموده زگایانه وه مهیدانیان لی ته نگ بکریته وه. هه بوونی نازادی دهنگان و سلامه تی پروسه ی هه لباردن، ناماده بوونی چاوه دیرانی بیلایه ن له نیو پروسه که دا و دایینکردنی مهرجه کانی به شداری وهک یهک له هه لباردن، به شیک دیکه له و ریسایانه ن. دووم، سهره رای به دهسته وه گرتنی دسه لات له ریگه دیموکراتیکه کانه وه، پابه ندبوون به بنهما و پرنسیپه کانی دیموکراسی له ره وتی به ریوه بردنی دسه لات، دریژی هه بی و له ژیر هیج ناو و بیانویه کدا پشتگویی نه خرین. دسه لاتیک نه گهر به که لکوه رگرتن له بیخه وشترین ریگا و میتود و نامرازه دیموکراتیکه کانی شه هاتینته سهر کار و زورتین دهنگی دهنگده رانیش نه وی هینایینه سهر، به لام ره خنه گران و نازادبیران و جیابیران ته حه ممول نه کا، نازادییه فه ردی و کۆمه لایه تییه کان پیشیل بکا، ریگا نه دا جگه له وانه ی پی هه لده لین و داکوی لیده کن، کهس یان لایه نیک دیکه تیخوشانی هه بی و پیش به گه شه کردن و په ره گرتنی نفووزی رقه به رانی خوی بگری، مه شروعییه تی خوی به دهسته به رکردنی نازادی تیخوشانی سیاسی بو جیابیران و به دایینکردنی مهرجه کانی هه لباردن نازاد نوی نه کاته وه و به ره هه نه هینایینه وه، مه شروعییه ته که ی ده چینه ژیر پرسیار و سهره نجام نه گه ل قهیرانی ره وایی به ره وروو ده بی. هه بوونی نازادی بیرواده ربرین و نازادی راگه یه نه کان ده توانی دهره تانی تیخکسته سهر مه شروعییه تی نیزامیک و پابه ندی له و به بنهما و ریساکانی دیموکراسی پیکیننی. له و ریژیم و سیسته مانه ی مه شروعییه ته که یان رواله تی و پابه ندییان به دیموکراسی و پرنسیپه کانی له خوارترین ناستدایه، به هیج جوړ نه گه ل نه وده نین دهره تان و بواری بۆ ره خنه و هه لسه نگانندی نیوه روک و شوناس و کار و کرده وی خویان له لایه ن ره خنه گران و لیکۆله رانه وه پیکینن. نه گهر پیشی هه وتی نازایانه ی نهم جوړه که سانه شیان بو نه گیری، له و راگه یه نانه هه بن که نهم جوړه ره خنه و هه لسه نگانندنه نازایانه بلاوده که نه وه، یان ناهیلن بییسترین و بخویندرینه وه و بیبیرین. تیخی ره خنه ی واقعی و نازایانه وهک تیخی هه تاوی حه قیقه ت کۆشکی له سه هۆل که مده وامتری دسه لات نهم دسه لاتداره خه لکخه له تینانه که به دؤغاوی مشروعیتی به درؤ و دیموکراسی چه واشه کراو رازاوه ته وه، توشی درز ده کا. ههر بویه شتیکی سروشتییه که له جوړه ریژیم و سیسته مانه دا یه که مین قوربانیانی مملانی نه گه ل سته م و بیدادی و یه که مین گیانبه ختکردوانی نازادی و دیموکراسی، قه لمه بویر و چاوه نه ترس و زمانه به برشته کان بن.

ریکه وتی: ۲۴ ئاگۆسی ۲۰۰۶

چارەنووسى رۇژنامەنووسى نازا و رۇژنامەنووسى نازاد نە سېبەرى دىكتاتورىدا

(بۇ پېشۋازى نە ۲۲ ئاۋرىل، رۇژى رۇژنامەنووسى كوردى و ۳ مەى، رۇژى جېھانىي ئازادىي چاپمەنى) دىكتاتوران و دەسلەپتەرىستان ھىچ كات نەگەل ئازادىي چاپمەنى و ئازادىي بېرورادەرىپىندا نەبوون و ھەمىشە بەپەرى توندوتىرىيەۋە نەگەل رۇژنامەنووسانى نازا و بویر و رۇژنامە نازادەكاندا جوولانەۋە.

نەگەر ھىندىك نووسەر و رۇژنامەنووسىشيان دالەدەاون و رېگەى بىلابوونەۋەى ژمارەيەك گۇڧار و رۇژنامەيان نە ۋلاتى خۇيان و ناۋچەى ژېردەسلەلتيان داۋە، بۇ ئەۋە بوۋە بە بەژن و بالا و بىلمەتى و كرددەۋە و ھەنگاۋەكانيان ھەئېلىن؛ چوۋكتىرىن كاريان ۋەك گەۋرەترىن خزمەت بە گەل و ۋلات و مرۇڧايەتى نەقەئەم بەدن و تاۋانى عەببوعار و كەموكورتى و دەيان و سەدان گرىفت و كېشەى خولقېتىراۋ بەھۋى دىكتاتور و دەستە و لايەنەكانىيەۋە، بەرنەۋە سەر بېگانە و دوژمنان.

نە ھەموو ئەۋ سېستەمانەدا كە گروپىك مرۇڧى دەسلەلتخۋاز، نەزان و كەللەرەق ھەئىاندەسوورېنن، ژمارەى ئەۋ نووسەر، پەخنەگر و رۇژنامەنووسانەى دەخرىنە زىندان و بە شېۋەيەكى گوماناۋى نەئىۋدەبېرېن، بەردەوام نەزىادبووندان. ئەۋ گۇڧار و رۇژنامانەئىش كە بەرھەمى قەئەمى بویر و مېشكى پەخنەگر و گۇرانخۋاز بىلابوونەۋە، دەكەۋنە بەر پق و غەزەب، پەروەندەيان بۇ ساز دەكرى و بە قانون و بېرىارى بەروالەت شەرى و نەراستىدا دەسكردى خودى دەسلەلتداران، دادەخرىن. قەتېش دان بەۋەدا نانرى كە ئىمە تواناى بېستىنى پەخنە و نەھەئادرانى كەموكورتى و كار و كرددەۋەى نەزانانەى خۇمانمان نېيە بەئكو راست بە پېچەۋانەۋە ھىنانەبەرباسى نازادانە و نازايانەى گېروگرىفت و ناتەۋاۋىيەكان ۋەك پىلان و دەۋى نەياران و دوژمنان، نەۋىش بەدژى دەسلەلتداران و كاربەدەستانىك كە رېشە و خۇشەۋىستىيەكى بېۋنەيان نەئىۋ خەئكى خۇياندا ھەيە، و جگە نە خزمەت و دئسۆزى، ھىچ نىياز و مەبەستىكى دىكەيان نېيە، پېشان دەدەن.

ئەم كەم سېكەدانەى و بىتەجەمەۋىيە بە رادەيەكە كە نەك ھەر نەگەل رۇژنامە و رۇژنامەنووسانى بویرى دوور نە دەسلەلت ھەئناكا بەئكو ئەۋ كەسانەئىش كە دەكەۋنە نېۋ بازنەى دەسلەلت و نە خۇيانن، بەلام راستىيەكان دەبىنن و نە كۆر و كۆبوونەۋەى تايبەتىدا ددانى پىدادەئېنن، نابویرى و ترويان دەكا.

ئەم نەخۇشېيەى ھەموو ھەقېبېژ و پەخنەگرېك بە پىاۋى دوژمنان دانان و ھەموو ھەۋئېك بۇ نېشاندانى راستىيەكان و گەران بەشۋىن چارسەردا ۋەك پىلاننى ناحەزان سەبىركردن، زۆربەى جارار بەر نەۋەى ھىچ زەمىنەيەكى دەرەكىي ھەي،

بەشى يەكەم

ھۆكۈرى دەروونى و نېوخۆبى ھەيە. دەسلەتتىك يا دەسلەتدارانىك كە بەراستى رەگ و رېشەيان لەنىو خەئكى خۇياندا ھەبى و بە رېگە و شىوازی ديموكراتىك و دوور لە خۆسە پاندىن گەيشتبە دەسلەت، ھەر لەو كاتەيشدا سىياسەتى دروست و بەرنامەى پېشكەوتنخوازانهيان بۆ خزمەتى كۆمەل و ولاتى خۇيان ھەبى، بۆ دەبى لە شفافىت (پوون نواندىن)، ھاتنەگۆرى رەخنە و ھەئسەنگاندى رەخنەگرانە و دەربىرىنى بىروپاى نازادانە بترسن؟ بەلام مەسەلەكە راست بە پېچەوانەيە. بناغەى دەسلەتتى ئەوان زۆر لەرزۆك و بۆش (پوشالى) يە، بۆيە لەگەل ھەئگردنى ھەر بايەكدا دەكەوتتە ھەولەوولە.

ئەھوى بە ناوى ئامانجى پىرۆز و خزمەتى گەورە لە تويى وتارى ئاگرين و قسەى بىرقەدار ھەشاريان داوہ، ئەگەر بەراستى ھەمان ويست و ئامانجەكانى خەئكن، بۆ دەبى لە ھاتنەبەرياس و رەخنە لىگىران و ھەئسەنگاندى بترسن؟ ئەوان كە پىيان وايە بۆخۇيان باشتىن بەرئوہبەران و كاربەدەستانن و ھىچ كەموكورتىيەك لە ستراتىژى، تاكتىك و بەرنامە و پلان و ھەئويستىيان لە بوارە جياوازەكاندا نىيە، با لە رەوتى ھاتنەگۆرى بىروپاى نازاددا، داوہرىيەكى دوور لە ئىنساڧ و ناواقىيەبىنانەشيان لەسەر بكرى. ئايا بەمە خەئك چەواشە دەكرى و دەستبەجى ھەموو ھەول و خزمەت يان لەبىر دەچىتەوہ و ئىيان ھەئدەگەرئنەوہ؟ بۆچى لەجىياتى پەلاماربردىنە سەر رۆژنامە و رۆژنامەنووسان، داكۆكى لە خۇيان و خزمەت و بەرنامەكانيان ناكەن و بە بەئگە و دەلىل پىلانى ناحەزان و دوژمنانى نىوخو و بىگانە و درۆ و بوختانەكانيان پووچەل ناكەنەوہ؟

ئەزموونى ھەموو ئەو ولاتانەى دىكتاتورىيان بەسەردا زال بووہ پىمان دەئى دوژمنايەتتى دەسلەت لەگەل رۆژنامەنووسى نازاد و رۆژنامەنووسانى نازا، توانىوتتى بۆ ماوہيەك بەر بە ئاشكراپوونى راستىيەكان بگرى وتەمەنى دىكتاتورى درىژ بكاتەوہ. بەلام ئەو رەخنە و نارەزايەتتىانەى رېگەيان پىنەدراوہ لەرېگەى قەئەمى نووسەرانى نازا و رۆژنامە نازادەكانەوہ بلاو بىنەوہ، بەرەبەرە ھەر كۆبۆتەوہ و بە ناخى كۆمەئدا چۆتە خوار و لەگەل يەكەم دەرفەتەكاندا وەھا تەقىوہتەوہ كە بناغەكانى كۆشكى ستەم و بىدادىي رماندوہ. مىژوويش لەگەل ئەم ئالوگۆرانەدا ناوى ئەو رۆژنامە و گۆڧار و رۆشنىبىر و رۆژنامەنووس و رەخنەگرانەى رۆژنىك لە رۆژان، دىكتاتورى بە نۆكەرى بىگانەى لەقەئەمدابوون، بە خەتى زىرپىن لە لاپەرەكانى خۇيدا تۆمارى كردوون و وەك پىشەنگ و قارەمانى گەل و ولاتى خۇيان ناوى بردوون.

رېكەوتى: ۲۰ ئەپرىلى ۲۰۰۶

سه دیقی نه نجیری نازهر له یادداشته کانی نیما یوشیج دا

پیشه کی

نهمانه ی لیره دا دیانخوننه وه، نهو یادداشته نهن که نیما یوشیج، باوکی شیعی نوی فارسی، په نجا سال له مهو بهر له باره ی سه دیقی نه نجیره ی نازهر له دهفته ری یادداشته رۆژانه ی خویدا توامری کردوون. سه دیقی نه نجیری نازهر له تاران چی ده کرد و چون له گه ل نیما و شاعیران و رووناکییرانی نهو سه رده مه ی نیان ببوو به دوست و ناسیاو؟

نهو لاهه کورده چون بهم هه موو زانایی و تیگه یشتووی په گه یشتبوو که نیما به سه رسوورمانه وه لی دواوه و به یه کی که نهو گه وره ترین مرقانه ی زانیوه که له ژیانیدا تووشیان بووه؟ که سیکی ناوا بلیمه ت بچی کاتی که له تارانوه رووی کردوته کوردستانی عیراق و تیکه ل به تیکوشه رانی حیزی دیموکراتی کوردستان له گه رمین بووه، بووه به نامانچی پیلانیکی ناجوامیرانه و به ده ست کهس یا که سانی که بیگومان خویان لهو به حیزی تر، کوردتر و نیشتمانه پوره تر زانیوه، تیرور کراوه؟ نه سللی نه مروی نه ندامانی حیزی که ی نه نجیری نازهر، تیکوشه ران و رووناکییرانی سه رده مه ی نیستا له باره ی مرقیکی ناوا هه تکه وتوو چند ده زان؟

لهو رۆژه وه که یادداشته کانی نیما یوشیج له باره ی نه م مرقه وه م خوندونه ته وه، بریارم داوه وه دوا ی سه ربرده و چاره نووسی ته ماوی نهو که سایه تیبیه بکه وم. له وه یش که مرقیکی ناوا که موینه نه که به ده ست دوژمنانی ماف و نازادیبه کانی نه ته وه که ی، به تکه به ده ست که سانی که به رگی پیشمه رگایه ی تی کورد و کوردستانیان له به ردا بووه، نه ویش ته نیا به تاوانی جیابیری و ملنه دان بو سه ره رویی و ته که روی و دا کوکی له بیروای خوی کوژراوه، خوم به شه رمه زار ده زانم. خو ده زانم من له م نیوه دا هیچ تاوانیکم نییه. به لام تاوانم هه بی یان نا، تاکیکم لهو نه ته وه یه که زور قه باحه تی له م چه شنه به رامبه ر به مرقه به رخه کانی، له به رچاوی نه نجام دراوان و ده رین. به لام که م کهس هه ر له م نه ته وه یه دهنگی لیه هاتوه.

نه م وه رگی پرانه م پیشکه ش به هه موو نهو مرقه به رز و که موینه نه ده کم که له نیو خه بات و بزوتنه وه ی نه ته وایه تی کوردستاندا باجی مله لانی له گه ل سه ره رویی و نه زانیان داوه، و له سه ر نه م تاوانه تیروری فیزیکی، سیاسی و... کراون. به م دیره شیعه ری ماموستای گه وره، شیرکو بیکه س،

کوټای پیدینم که بو پیشمه‌رگه‌یه‌کی قاره‌مانی قوربانیی شپړیگی نیو‌خوئی گوتوبه‌تی:

خومان کوشتمان، تف له خومان.

سه‌ددیق نه‌نجیری‌نازهر له یادداشته‌کانی نیما یوشیج دا

نه‌نجیری‌نازهر

نهم لاهه کورده، تاقه پیاوینک بوو که دیتم. نیستا له ژوره‌که‌ی نیمه نه‌ماوه. یادداشتی ۲۳ تا ۳۱ ی بانهمه‌ری ۱۳۳۴، لاپه‌ری ۲۳۳.

نازهر تیده‌گا

نه‌نجیری‌نازهر ته‌نیا پیاوینک بوو که دیتم. نازهر نه‌نجیری تیده‌گا. نه‌نجیری‌نازهر ته‌نیا پیاوینک بوو که من دیتم، چونکه کورده.

یادداشتی کوټایی شهو، ۳۱ بانهمه‌ری ۱۳۳۴، لاپه‌رکانی ۲۳۴ و ۲۳۵.

نه‌نجیری‌نازهر

نه‌گه‌ر نهو لاهه نه‌جیب و هوشمه‌نده‌ی کورد نه‌با، من زور دلت‌نگتر ده‌بوم. [که‌سیکی] یه‌کجار تیگه‌یشتووه. زور هه‌ستیاره. باشتر نه‌مه‌یه بلیم زور خوینده‌وار و کارامه‌یه. لاپه‌ری ۲۳۹.

به‌لام که‌سانی دیکه له بناغه‌ی کاری من تیگه‌یشتوون. هه‌ر له جیدا، دؤخی گوران، دؤخی گوران. هه‌ر له جیدا وهک نه‌نجیری ده‌تی ده‌ب روانین و فه‌سه‌فه‌ی ژبانی نیما ببینری.

نه‌نجیری‌نازهر

هیندی‌ک که‌س 'فوت و فن' (ورده‌کاری و تیکنیکی) هونه‌ری من تیگه‌یشتوون به‌لام که‌سیک هه‌یه که هه‌موو دهرد و ره‌نجی منی له رووی شیعره‌کانمه‌وه هه‌ست پیکردووه، نه‌مه له کاتیکدایه که نه‌وانه‌ی ژبانی میان‌دناسی نه‌یانتوانیوه به‌هوی ژبانی

بهشی یهکهم

منهوه له درده شاراوهکانی نیو شیعرهکانم تیبگهن. نهو یهک کهسه دردهکانی منی ودها ناسی که بووه بههوی سهرسوورمانی خودی خوم. له خودی خوم و له ههموو کهس باشتی ناسی. تهنانهت (له) نالی نههمهه. چونکه نالی نههمهه دیش زور له دردهکانی منی له رووی بهرهمهکانی منهوه ناسی. بهلام نههم یهک کهسه به جوریک من دناسی که من بوخوم دهبی لهو بیرسم نهری من کییم؟ نههم یهک کهسه لویکی کورده و پهریشانی روژگار. ناوی نهنجیری نازره. من له یادداشتهکانمدا لهوانهیه چهند جار ناوی نهوم هینابن. نهگهر توانیام شهو و روژ لهگهل نههم لاهو کورده پیکهوه له جیبهک بین، دهمتوانی شهو و روژ کار بکهه (بنووسم). جوژردانی ۱۳۳۴، لاپهري ۲۴۵.

نهی نازره

نهوهندهم قسه کرد، قسه گرنکهکانم لهبیرچوونهوه. دیسانیش لهوانهیه هه لېفریوین و لهبیرمان نهبی، چونکه قسه، کاتییک کرا، کاریگهریهکهی لهسهر خودی کهسهکه کهه دهبیتهوه. واته [قسه] له سهرنجراکیشبوونی خوی کهه دهکاتهوه. لاپهري ۲۴۶.

نهمرؤ چووم بو ئیدارهی 'معارف'. دوکتور جهننهتی به خانهنشینی منهوه ماندووه. سوپاسی دهکهه. موختهمییدی هاتا. جی سیفار (قوگی سیگار)یکی بو من هینابوو که له سنه دروستکراوه.

نازهر گوتی دویتنی له شوینیک هیندیک لاهو (نوسرته رهحمانی و کهسانی تر) هیرشیان کردوته سهر نهخهوان (نومید). لهسهر شیعریک که بهدژی من له گوڤارهکهیدا چاپی کردووه. نهخهوان بهوانی گوتبوو من دویتنی چوومه لای نیما، هیندیک یادداشتی دامی، له بارهی 'موشحات' یا شیعری نازادی کون.

لهسهر دیواری مائی کیشهمان ههیه، بهننایی هوز (ستیر)یش لهگوریدا ههیه. کاتی من به بهتالی و خورایی دهروا. یی پووشپهري ۱۳۳۴.

نازهر نهنجیری

نههم لاهو کورده لېوهشاهترین پیاویک بوو که نههمسال شانازی ناشنابوون لهگهل نههم ههیه. نههم لاهو، نالییم چهند زمانان دهزانن، نالییم شیعری نهمرؤ و دویتنی و شیعری ههر روژیک له ههر شاعیریک باشتی تیدهگا، نالییم شاعر نالی، بهلام دهزانی شاعر چیهه. نالییم تیگهیشتنیکی چنده مهنتیقی ههیه. نالییم له باری قهزاهوتهوه چنده گهشهی کردووه. نالییم چ کهسایهتیبهکه و خهریکی چیهه.

به شی په کهم

نهو گه ورتیرینی نهو مروغانه یه که من له ماوهی ژبانی خومدا تووشیان بووم. من زور جار تووشی مروقی هاوړوانگه و هاویری خوم بووم. نهو له هه مووی نه مانه ی تیپه پاندووه.

نهم لاهه کورده، و به تاییه تی کورد به واتای مروفا، له ته وای سالی ۱۳۳۴ و سالی ۱۳۳۳ دایه ی دننه وای من بوو. نهم کورده نه و نه ده تیگه یشتووه که تیگه یشتنی وی، له سه رووی زانای په وهیه و زانای په که ی له سه رووی تیگه یشتنه وهیه. من له باری زانستی نه ووهه، دیسان هیچ نایم. نهو زور شتی خویندوتوه و له که سانی دی باشتریان ده زانی. نه گهر به زمانی عیرقان قسه بکه م ده بی بلیم نهو گه یشتوته حق ایقینی زانسته کانی خوی.

نهو له سه رووی زانسته وهیه. زانستی که ده بی له گهل زانستی بیخه یته تایی ته رازوویه ک و که م و کورتیبه کانی زانستی مرویی، به و مه زنده بکه ی. لاپه ری ۲۵۲.

نهمرو له 'معارف'

نهمرو له 'معارف' لای نازهر بووم. شاهرودی و هی دیکه یش له وی بوون. من داوای مه ره خه سیم دا به نازهر، داوای خانه نشینی ش. 'ته لای' هات و وه ریگرت. من ده بی به (حسیبی) به نهو لاهه بیچارانه رابگه م. نازهر ده زانی من ده نیم چی. هه وا زور گهرم بوو. ژنه که م چووه بانک. به بوته ی خانه نشین کرانییه وه خه ریگی جیژن گرتن بوو.

نازهر نه نجری

نازهر، پیړی له به رچاوی خوم به شاهرودی گوتبوو: با نه بینه موزاحیمی حانی نیما، نهو (نیما) سه ریبه خو نییه. لیزه و له وی چیان بیستووه (۹) من زوری پی ناره حهت بووم. پیتم خوشبوو شهو و روژ نهم لاهه نه جیبه کورده م بدیبا. نهم لاهه خاوه ن زانسته و تیگه یشتووه که من ته نیا به نه جیب و مروفا ناوی ده بهم. کاتی که ده بی من خه ریکه ده گریم، گریانی دیت. من نهم لاهه ره نگدانه وه م نییه، نهو له مندا رهنگی داوه ته وه. من و نهو له په کتردا رهنگمان داوه ته وه. نهو ناوینه یه کی خاوینی ده رده ئینسانیه کانه. لاپه ری ۲۵۴.

نازهر

نهم لاهه تیگه یشتوو، خوینده وار و نه دیبه؛ سالی ۱۳۲۷ هاته تاران و روویکرده پیشه ی ماموستایه تی. دوایه دایک و

به‌شی یه‌که‌م

بابیسی هینانه تاران. برایه‌کی مرد و برایه‌کیشی نیستا 'محصل' (قوتابی) یه. بژیودهری بنه‌ماله‌یه. له ژووریکی به‌رپوژ (آفتاب رو) به سه‌ختی ده‌ژی.

شاعیری گه‌وره

نه‌نجیری‌نازه‌ر پیی گوتم له کۆبوونه‌وه‌ی ده‌سته‌ی نووسه‌رانی گوڅاری جه‌ننه‌تی قسه له‌سه‌ر ناوی من بوو که گه‌وره‌ترین شاعیر بی یان شاعیری گه‌وره. شاهرودیش هر نه‌مه‌ی ده‌گوت.

خه‌تک چهند چکوته‌ن که گه‌وره نابین و گه‌وره چ وشه‌یه‌که که تا نیستا نه‌وه‌نده خه‌تکی هه‌تفریواندوه...

خه‌تک بیروپرایه‌کی راسته‌وخو و مه‌نتیقیان نییه، نه‌گینا قه‌زاوه‌تکردنیان ناسان ده‌بوو. خه‌تک چهند ساویلکه‌ن که پییان وایه نه‌م قسانه کارم

تیده‌که‌ن. لاپه‌ری ۲۶۶، پاش یادداشتی روژی ۶ به‌فرانباری ۱۳۳۴ و به‌رنه یادداشتی ۱۵ ریبه‌ندانی ۱۳۳۴.

وینه. مانگی بانه‌مه‌ر

له‌گه‌ل ژن و مندا‌له‌که‌م چووینه لای Hadi و وینه‌مان گرت. بو‌مان روون نه‌بووه بوچی ناتوانین به جلوه‌رگی‌ک که پیمان خو‌شه، وینه بگرین.

بو‌وینه نی‌مه نه‌گه‌ر جلگی کوردیمان له‌به‌ردابایه نایا له‌و ناتیله نی‌مکانی وینه‌گرتنمان نه‌بوو؟ خچب ده‌یگوت وینه‌گرتن به جلوه‌رگی کوردیبه‌وه مومکین نییه مه‌گه‌ر له مائی خو‌تان.

دوکتور جه‌ننه‌تی په‌یتا په‌یتا ده‌یگوت: روانگه‌ی نی‌وه له‌گه‌ل ناغای هادی جیاوازه. من له‌گه‌ل هه‌موو تیگه‌یشتنمدا خه‌ریکم شیت ده‌بم، نه‌مه چ جو‌ره تیگه‌یشتنیکه.

نازه‌ر، میرفیندریسکی

هه‌ر دووکیانم له دوکانی 'ضیاء' دیت. هاتنه مائیم. بی نه‌وه‌ی هیج خواردنیکمان هه‌بی. له 'قلعه‌ی سقریم' چهند دیر شی‌عرم بو‌خویندنه‌وه. هه‌ردووکیان چهند دیره شی‌عریان یادداشت کرد و رو‌یشتن. سالی ۱۳۳۸، لاپه‌ری ۳۰۶.

سه‌رچاوه: کتیبی 'برگزیده آثار نیما یوشیج - نشر' تدوین: سیروس گاهباز، ۱۳۶۹.

ریکه‌وتی: ۶ی نه‌پرلی ۲۰۰۶

رؤژنامه نووسی سهرکه وتوو له سهرده می به جیهانیبوندا

شارستانه تیی زانیاری (تمدن اطلاعاتی) سهریبه ئداوه و له هه موو بواره کانی ژباندای خوی وه دیارخستووه. مروقی پترخواز و هه وئدر، قنیات به وه ناکا که هه یه تی و به دواي به ره وژووربردنی زانیای و پهره پیدانی دهسه لاتی خوی به سهر هه موو شتیکیایه.

ههر بویه دیسان تیده کوژی نه وهی هه یه تی پتر پهری پیدای. ئه م هه وئدانای له پیناوی پهره پیداندا، ئه گهر هه وئدره که که سیکی گونجاو و لیوه شاهه بی، شتیکی جوان و پیروزه، به لام ئه گهر وا نه بی، ئه گهریکی به هیز هه یه که بی به ئانتروپی و هیزیکی تیکدر. له راستیدا له ههر شوینیکی له نیوان ئامراز و ئامانجا جیگورکی پیکبی، ئامانجه مه جازیه کان، ئامانجی سهرکی له قه له مه روی تیور و مهیدانی کرده وه پاوده نیی و (ئه مه ییش) ئاکامیکی لیناکه وینته وه بیجگه له بشیوی و ئالوژی. ته کنوژی ده بی له گه ل به شه کانی دیکه ی پیکهینه ری سیسته م به شیوه یه کی هاوکیش و هاوهنگاو له هه ئسوکه وئدا بی. (۱)

سهرده می ئیستا به سهرده می به جیهانیبون ناوی دهر کرده وه. به جیهانیبونیش نه وه وه زعییه ته یا بارودوخ و هه لومه رجه یه که رووداو و ئالوگوره کان له زه مه نیکی کورتتردا له سهر شوینه دووره کان کاریگهر ده بن. ئه م کاریگهر بوونه ییش بهر له ههر شتیکی دیکه به ره هه می نه وه پیشکه وئنه سهر سوور هینه رانه یه که ته کنوژی پیوه ندییه کان و ئامرازه کانی راگه یاندن به خویانه وه دیتووه. به م پییه ده توانین بلین راگه یه نه کان رول و گرنگیه کی یه کجار گه وره یان له ژبانی سهرده می به جیهانیبوندا هه یه. چونکه ده توانن ده موده ست زانیاری پیویست له باره ی رووداو و ئالوگوره کان به پانتایی جیهاندا بلاویکه نه وه و زانیاری که پیویستترین کالای ژبان له م سهرده مه نوییه دایه، بگه یه ننه مروقه کان و توانای راده برین و بریاردانیان پیدهن.

توماس فریدمان خیرایی به پینانه ی باوی نیزامی نیونه ته وه یی به جیهانیبون داده نی؛ خیرایی له بازرگانیدا، خیرایی له هاتوچو و گواستنه وه و خیرایی له داهیناندا، هتد. نه وه له سهر بناغه ی ئه م پیوانه یه ملبه مله له دوو سهرده می جیاواز - سهرده می شه ری سارد و سهرده می به جیهانیبوندا - پیکه وه به راورد ده کا. له باره ی مملانی له سهرده می شه ری ساردا، ته عبیره که ی جان ها پکینز به کار دینن و ملبه مله ی نه وه سهرده مه به زوره وانایی ژاپونی (سومو) ده شو به یینن که دوو مروقی زور قه نه وه له نیو رینکدا هه تا کوتایی پیشبرکینه که که مترین پیوه ندییان به یه کتره وه هه یه و له دواساته کاندای دوراو به

پاښی رقه بهر كهی له رینك ده چیتهدر. هیج كسیش زیانی پیناگا. به لام ملبه ملبه سهردهمی به جیهانیوون له راکردنی خیرایی سهدمیتر دهچی، چونكه نهوه گرنك نییه كه چند جار سهردهكهوی، گرنك نهوهیه كه رۆژی دواتریش بتوانی بییهوه بۆ پیشبرکی. نهگهر به قهرا ۱% ی ورتكه (پانیه)ش لهم پیشبرکیه دا كهم بینی، وهك نهوه وایه سعاعاتیک دواكهوتبی.

رۆژنامه وهك یه كیک له راگهیه نهكان، له سهردهمی به جیهانیووندا سهره پای به ره وروبوون له گهڼ چاشی جوراوجور، هه روا پۆل و نه خشیکی گرنکی له ژبانی رۆژانهی خه لکی كۆمه له جیوازه كاندا ههیه. دیاره گۆران و له مهیش زیاتر، گۆرانی قه له مازانه (جهشی)، نه م بوار و پانتایی بهشی وهك زور له بواره كانی ژبان گرتوتهوه؛ به جوریک كه به هیج جور ناتوانین رۆژنامه نووسی نه م سهردهمه له گهڼ پیشوو وه كیهك سهیر بکهین. بهرچاوترین جیوازی نیوان رۆژنامه نووسی نه م سهردهمه له گهڼ رابردوو، له لایه كه وه ناماده بوون له فهزای سایبیر و له جیهانی نه له كتر و نیکدایه، له لایه كی دیکه یشه وه هه م له باری خاوه نیه تییه وه، هه م له لایه نی پیوه ندییه وه له خه لک نریك بوونه وه. به دهر برینیکی دیکه، ژبان و به رده و امیی رۆژنامه و رۆژنامه نووس پتر له هه موو سهردهمانی رابردوو، به رزاهه نیدی خوینه ر و به ردهنگ (مخاگب) به ستراونه وه.

نیستا له میزه نهو سهردهمه به سهرچوه كه تهنیا دهوئته و داموده زگای دهوئته دیانتوانی خاوه نی رۆژنامه بن، و رۆژنامه و رۆژنامه نووس بویان نه بوو له دهره وهی نهو چوارچینه و سنوورانهی دهوئته بوی دیاریكردوون، شتیك بلین. هاتنه دهری خاوه نیه تی راگهیه نهكان و یهك له وان یان زیاتر له زۆربه یان، رۆژنامه كان له دهست دهوئته و داموده زگاكانی سه ر به دهسه لات و پیوستی نه وان به دایینكردنی ره زاهه نیدی به ردهنگ له ریگه ی پیگه یان دی زانیاری دروست، نه مړو هه موو شونینیکی جیهانی گرتوتهوه، یان خه ریکه هه موو ولاتانی جیهان ده ته نیته وه.

مه سه له یه كی زور گرنك له پیوه ندی له گهڼ تیكوشانی راگهیه نهكان و به تاییه تی رۆژنامه كان كه مه بهستی نه م نووسینه ن، نه وهیه نه گهرچی ته كنولۆژیا و نامرازه كانی دیکه ی ژبان و سیسته م و جوری دهسه لاتاره تی له هه موو شونینیکی دنیا ی به جیهانیوون وه كیهك نییه. به لام چاوه روانییه كانی خه لک له راگهیه نهكانی ولاتی خوین له هه موو دنیا، له سه ر یهك وهكویهك وایه. نه مهیش ده گهریته وه بۆ نه م راستییه كه له به ركه تی هه رزانبوون و بلاویونه وهی به هاسانی هیندیك ته كنولۆژی وهك سه ته لایت، موبایل، ئینته رنیته وه، ناستی چاوه روانی خه لک له باره ی دهس تراگه یشتنی خیرا به زانیاری، سهره پای جیوازی ناستی ژبان و جوری سیسته میکی سیاسی كه به سه ریاندا زانه، وهكویهك به رز بۆته وه. هه روا كه تاكیکی كانادایی، سویسی و ئوسترا لیا یی ده یانه وی سات به سات زانیاریان له باره ی هه ر رووداویكه وه هه بی، كه پیوه نیدی به ژبانی نه وان وه هه بی، مروقیکی كورد، ئیرانی و سومالیاییش هه مان چاوه روانییان ههیه.

دیاره وهك گوترا خیرایی پیوانه ی باوی سهردهمی به جیهانیوونه. خیرایی له دهس تراگه یشتن به زانیاریشدا پیوه ندییه كی چروپری به ژبانی مروقی نه م سهردهمه وه ههیه. نه وان ه ی خوینه ری رۆژنامه ن به لایانه وه گرنكه كام رۆژنامه به ر له وان ی

دیکه پیوستی نهوان به ودهسته پینانی زانیاری له باره ی رووداو و گورانه کانه وه دابینده کا. به لام خیرای له گه ل نهویشدا که یه کهم مهرجی پازیکردنی خوینهر یان به ردهنگی نه م سهردهمه یه، تاقه مهرج نییه. مهرجی گرتگی دیکه نهوویه که کام روظنامه زانیاری دروست، نهویش زورترین زانیاری دداتی. شتیکی زور سروشتیه که خوینهران نهو روظنامه بکن به رووگه ی خوین که وردترین و زورترین زانیاریان پیده گه یه نن و لهو روظنامه نیش که دلپ دلپ و به پاریزه وه، به کلک و گو ی کراوی و ناتهواوی زانیاریان دده نن، به ربه ربه ده کشینه وه و متمانه بهوان له ده سته دده نن. به لام نه م دوو مهرجیش توزاوی نهو مهرجانه نین که په زامه ندی خوینهر و به ردهنگی روظنامه ی نه م سهردهمه دابین ده کن. مهرجی سینه م نهوویه پیوه ندی نیوان خوینهر و روظنامه دوولایه نه بیت. روظنامه و خاوه نه کانیان نابی خوین به تریبونیک بزنان که خه نک ههر ده بی قسه یان لیبیستی و په یامیان لیوه ریگری، نابی نهوان ههر سهرچاوه و ناوه ند بن و خه نکیش به ردهوام خوینهر و په یاموه رگر. خوینهران ده بی را و بچوونی خوین، دهنگیان و هه لویستیان له روظنامه ی خویناندا بیینه وه. نهووه که روظنامه نه له کتر و نییه کان پتر له روظنامه کاغه زییه کان سهرنجی خوینهر پاده کیش و پازیبان ده کن، هی نهوویه لانیکه م دوو لهو سی مهرجانه یان باشر بو جیه جی ده کری: هه م ده توان چاوه پروانی خوینهر له باری خیرای یه وه بهینه دی، هه م به پیکینانی دهرتانی پیوه ندی ده سته جی وه کو ناردنی نیمه یل و جیگه ته رخانکردن بو نووسینی بچوون له سهر بابته کان، خوینهر له مهو قعیته ی خوینهر بوونه وه بگواز نه وه بو که سیکی خاوه ن دهنگ و خاوه ن بچوون له سهر روظنامه که؛ دهنگ و بچوونیکیش که ده سته جی ده که ویته به رچاوی خوینهرانی دیکه.

کورتی قسه نه مه یه که خاوه ن روظنامه و راگه یه نه کان به تاییه تی لهو ولاتانه دا که به دواکه وتوو یا له حانی په رده س نه نداندا ده ژمیردین، ده بی به عه قلییه تیکی نیوه پروانه کاری روظنامه و راگه یه نه کانی خوین و له هه وئی تیگه یانندی خیرا و تیروته سه لی خوینهر و به ردهنگی خویناندا بن نه ک فریودان و چه واشه کردن و به لارید ابردی. راستی لیشاردنه وه و نه مده ست و نهو ده ست پیکردن و دابین نه کردنی مهرجه په واکانی په زامه ند بوونی خوینهر و به ردهنگ، که مترین زبانی نهوویه که نهوان روو له م جوړه راگه یه نه انه وهرده گین و متمانه ی پیناکه ن. نه مه ییش یانی شکستی نه م جوړه راگه یه نه انه و سهر نه که وتنی یان له ناراسته کردنی خه نک به ره وه نهو شوینانه که مه به ستیانه. به لام زبانی گه وره لهو نیوه دا قوربانیبوونی حه قیقه ت و ونبوونی راستیه کانه، نه مه ییش یانی کاره سات. چونکه حه قیقه ت و راستی ماکی سهره کی زانست و زانیارین و نه گه ر نه مانه نه بن هه موو بریار و لیکدانه وه کان له سهر بناغه یه کی بوش بنیات دهرین و خه نک و کومه ل و ولات له تیگه یشتن و سهرکه وتن دوورده که ونه وه.

(۱) دوکتور شه مسوالات زاهیدی، نقش فن آوری های نوین ارتباطاتی در مدیریت دمکراتیک جامعه، دموکراسی دیجیتالی، یه کشه مه، ۲۵ گه لاوړی ۱۳۸۳، سایتی آینه نگار.

سالی تازه ی جیهانی

نیمه ی کورد چ وهک نه ته وهیبه کی سهر به خوو چ وهک په کییک له نه ته وه کانی پیکهینه ری ولاتییک به ناوی نیران، سائمان له نه وروردا نوئ دهیته وهو، بهم پیره نابئ سالی زایینی به سالی خومان بزاین. به لام بهم هویه وه که زوربه ی نهو ولاتانه ی پشکیک له خاکی کوردستانو نه ته وهی کوردیان پیوه لکینراوه (تورکیه، عیراق، سووریه) و، ههروه ها چونکه زوربه ی نهو ولاتانه ی ژماره یه کی زور کوردیان لئ ده ژین (نوروپا، نهمریکاو ئوسترالیا)، سائنه کایان سالی زایینی یه، نویبوونه وهی سالی زایینی کومه لیک پیوه ندیی راسته وخوو ناراسته وخوی به نیمه وه هه یه. به تایبه تی نه گهر له بیرمان بی که نیمه له سهرده می به جیهانیبوون دا ده ژین، باوهر به سالی به جیهانیبووش دینین.

زاراوه ی سالی جیهانی بۆ په کهم جار شه هیدی نهر دوکتور سادق شه ره فکه ندی، نهویش له وتاریک دا به بونه ی کوئی سالی ۱۹۸۸ و هاتنی سالی ۱۹۸۹ ی زایینی (کوردستان، ژماره ۱۴۵، به فرانباری ۱۳۶۷) هیئایه نیو نه ده بیاتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی نیران. نه گهر نه وکات بیستنو دیتنی نه م زاراوه یه ته نانه ت بۆ که سانیک له نه ندامانی ده سته ی نووسه رانی کوردستانیش شتیکی نامو بوو، نیستا پاش تپه رینی ۱۷ سال له وکاتو هه رچی بچووکتور بوونه وهی جیهان له ناکامی شه پوله یه که له دوا یه که کانی به جیهانیبوون دا، کهم کهس گومان له جیهانیبوونی سالی نهو ده و نه ته وهو و شارستانه تی و که لتووور نابوو ریپانه دا ده کا که هیزی سهره کیی وه ریخه رو به ره و پشبه ری به جیهانیبوون.

نه گهر چی نیازو مه به ستو به ره وه ندی جیاوازو زور جار دژ به یه که له پشت ره وتو شه پوله کانی به جیهانیبوونو به جیهانیکردن دا هن، به لام تا نیره نه وهی به ختی به هوی به جیهانیبوونه وه وه خه بهر هاتوه گهلانی بیبه شکراو له نازادینو نه وان هه که گلوله یان که وتوته لیژی، نهو ریژیم و حکومتانن که له سیبه ری فه رمانه وایی به زهبری زور سهر کوتو له ناکامی دابرینی فه نه مره وی ده سته لاتداره تیپیان له جیهان، توانیویانه بمیننه وه. ولاته گه وره به هیزه کان نه وان هی له بواره کانی سیاسی، نابووری، تیکنولوژی و هتد له ناستی جیهان دا یه که مینن، ههروه ها نهو ناوه ندو دامه زراوه جیهانیو نیونه ته وهی یانه ی له هه وئی جیگیرکردن و پاراستنی مافو نازادی یه کانی مرؤف له جیهانی نوئ دان، له بیرکردنه وهو بریاردان، له سیاسه تو هه نویستو به رنامه دارشتن دا، جیهانین. نویبوونه وهی سال بۆ هه مووی نه وان ده رفه تیکه بۆ چاو خاندنه وه به کارنامه ی سالی رابردودا و گرتنه پیشی سیاسه تو هه نویستی نوئ.

سروشتی دنیای به جیهانیبوو له گه ل لاوازیوونی سنوره سیاسی و جوغرافیایی یه کان، له گه ل لاچوونی سیسته مه توتالیتریو

بەشى يەكەم

داخراۋەكان، ئەگەل ئازادبوونى تويژو چىنە جۇراوجۆرەكان لەكۆتو بەندى جۇراوجۆر، ئەگەل پەرەگرتتى بازارى ئازادو نەمانى ديوارو لەمپەرى جياواز لەسەر رىي بازارگانىدا، ئەگەل بال كىشانى تىكنۆلۇژىي پىئوئەندىيەكانو راگەيەنەكان بەسەر ھەموو جىگايەك دا، ئەگەل بلابوونەھەي دىمۇكراسى، ئەگەل پىكەو ھەوانەھەي جۇراوجۆرىيەكان، ئەگەل زالبوونى عەقلىيەتى مرقۇخوازانەو مرقۇپەرورەرانەو ئەگەل نەمانى توندوتىژىو تىرۆر، دەگونجى. نەك لەبەر ئەھەي دەسەلاتە گەرەكانى جىھان نەمەيان دەھى، بەئكوو بەم ھۆيەو كە مرقۇقى سەردەمى بەجىھانىبوون بەم عەقلىيەتە گەيشتوھو سەقامگىرىي جىھانى لە حالى گۆران دا، بەندە بە ئىنسانىبوونى بەجىھانىبوونەھەي.

سالى ۲۰۰۶ بە پتەوتر بوونى جى پىي كورد لەئىيو عىراقى نوئىدا، بە توندتر بوونى دووفلىقانى ئوروپا لەسەر مى توركىيە لەپىئوئەندى ئەگەل كورددا، بە دەست پىكردنى ژماردنى پىچەوانە (شمارش معكوس) بۆ كۆتايى ھاتن بە تەمەنى دىكتاتورىي فەردىو جىزبى لە سوورپەو بە ھەدىار كەوتنى نىشانەكانى يەگرتتىكى جىھانى بۆ يەك لا كردنەھەي تەكلىفى ياغىيەكى جىھانى بە ناوى كۆمارى ئىسلامىي ئىرانەھەي دەستى پىكردوھە. بەم ئاسۆيەھە، دەبى دوارۆژىكى گەش بۆ كوردو خەلكى ناوچە لەئىيو چاوانى سالى ۲۰۰۶دا بخوتىننەھەي، بەھەرجەي ئەم گەلەو گەلانى ناوچە بە باشى ئەم دەرفەتانە بقۆزەھە.

قادر وريا كوردستان ژومارە ۴۲۸

رىكەوتى: ۲۳ مارچى ۲۰۰۶

له پیناوی په ره پیدانی که لتوری مافی مروث له کوردستاندا

نهم بابته هی له بهرچاوتانه، پيشه کی کتیبیکه که من له زمانى فارسىییه وه وهرمگپراوه. نهم کتیبه که کومه نیک کونشانسیون و پروتوکول وپیرانامه ی نیوده ولته هی له بواری مافی مروثیدا گرتوته خو، له ژیر ناوی چوند دویومینتیکی نیوده ولته هی له باره ی مافی مروثه وه، له لایه ن ده زگای موکوریانییه وه، سه رته ای ماری نهم سال له ۱۸۴ لاپه رده ا چاپ و بلاویوه. هر لیره ا به دهرفته ی ده زانم سوپاسی نه و ده زگایه به گشتی و به تاییه تی بهرپرسه که ی، کاک ناسو که ریم، بکم که به گرینگپییدانیکی تاییه تییه وه ههم نه رکی خونندنه وه و به راوردی ده قی کوردی له گهل ده قه نینگیزی و عه ره بییه کانی گرتنه ستو، ههم هاسانکاری پیوستی نه نجامدا بو نه وه ی هرچی زووتر چاپ و بلاویته وه.

گرنگی فیرکردنی مافی مروث و رولی فیرکردن له په ره پیدان و بهرپیدانی ریزگرتن له ماف و نازادییه نینسانیه کانی له ناستی نه ته وه یی و نیونه ته وه پیدا نه و مه سه له گرنگانه یه که ههم له به لگه نامه نیونه ته وه یی په کانی (راگه یاندراره کانی، کونشانسیونه کانی، پروتوکوله کانی، به یاننامه کانی و پیراننامه کانی) ی ریکخراوی نه ته وه یه گرتووه کانی و بنیات و دامه زراوه کانی تاییه تی به مافی مروثی سه ر به و ناوه نده ا گونجیندراوه، ههم له لایه ن تیکوشه ران و دا کوکیکه رانی نه و مافانه، به بونه ی جوراوجوره وه پیی له سه ر داگیراوه.

به یاننامه ی جیهانیی مافی مروث، هه بوونی تیگه یشتنی هاوبه ش له باره ی ماف و نازادییه نینسانیه کانی به یه کی که له پیوستیه کانی به ریوه چوونی به ته واوی نه و ماف و نازادییانه ده زانی. پیوست به گوتن ناکا که تیگه یشتنی هاوبه ش له باره ی نه و مافانه، به بی ناگاداری و زانیاری هرچی زیاتر و وردتر نه وان پیکنایه. نه مه یش بهر له هر شتیکی دیکه، به فیرکردنی مافی مروث له ریگه ی جوراوجوره وه دیته دی. هر بویه له دیباچه (به رای) ی به یاننامه ی جیهانیی مافی مروثدا، به روونی باسی ره چاوکردنی نه و مافانه و په ره پیدانی نازادییه نینسانیه کانی به بارمه تی په روه رده و فیرکردن کراوه:

به م هویه وه که تیگه یشتنی هاوبه ش له باره ی نهم ماف و نازادییانه بو نه وه ی به ته واوی به ریوه بچن، گرنگیه کی تاییه تی هیه، کوری گشتی نهم به یاننامه جیهانییه ی مافی مروث وه ک نامنجی هاوبه شی هه موو خه لکان و میله تان راده گه یه نی تا هه موو تاکه کانی و سه رجه می بنیات و دامه زراوه کانی کومه لگه، هه موو کات نهم به یاننامه یه یان له بهرچاوبی و هه ولبدن به هو ی فیرکردن و راهینانه وه ره چاوکردن و به ریوه بردنی نهم ماف و نازادییانه په ره پیبدن و به دیاریکردنی ریوشونتی نه ته وه یی و نیونه ته وه یی روژ به روژ زیاتر ریگا بو به ره سه می ناسران و باشر به ریوه چوونیان چ له نیو خه لکی ولاتانی

نهدام و چ له نیو خه ئکی نهو سه رزه و پیا نه دا که له ژیر ده سه لاتی نه واندان، دابین بکه ن. (۱)

له ماده دى ۲۶ى به یان نامه ی جیهانی مافی مروقیشدا وپرای نهو که ده ستر اگه یشتن به په روره ده و فیرکردن به مافی هر که سیک دانراوه، ریزان له که سایه تیی مروث و په ره پیدانی په چا وکردنی ماف و نازادییه ئینسانیه کان وهک یه کیک له نامانجه کانی په روره ده و فیرکردن ناوبراوه: نامانجی په روره ده و فیرکردن ده بی پشکواندن هه مه لایه نه ی که سایه تیی ئینسان و بره ودان به په چا وکردنی مافه کانی مروث و نازادییه بنه ره تیه کان بی. په روره ده و فیرکردن ده بی له خزمه ت په ره پیدانی ئیکتیگه یشتنی باشر و ویکه ئکردن و دوستایه تیی نیوان هه موو نه ته وه کان و گشت ده سته و گروپه په گه زی یا ئابینییه کاندای بی، و هه روه ها یارمه تی به په ره پیدانی تیگوشانی نه ته وه یه کگرتو وه کان له پیناوی پاراستنی ناشتیدا بکا. (۲)

به وردبوونه وه له به لگه نامه و په سندکراوه کانی ریکخواوی نه ته وه یه کگرتو وه کان و بنیات و دامه زراوه کانی بره و پیندر و لاگری مافی مروث بومان درده که وی که له لایه که وه پی له سه ر ناشناکردنی مروثه کان به مافه تاکه که سی و هاوبه شه کانیان له ریگای فیرکردنه وه داگیراوه و له لایه کی دیکه وه داوا کراوه که به رنامه کان و سیاسه ته کانی فیرکاری له گه ل نیوه روکی مافی مروث یه کدیگر و له خزمه ت گه شه کردن و په ره پیدانی ئیکگه یشتن و ناشتی نیوان خه ئک و به هیژکردنی ریز و حورمه تی مروییدا بن.

ماده دى ۴ى په یمان نامه ی بنه ماکانی ویکه ئکردنیش که روژی ۱۶ى نوامبری ۱۹۹۵ له لایه ن ولاتانی نه ندای یونسکو وه په سندکراوه، به گرتگی پیدانی زوره وه نماژه به په ره پیدان و پاراستنی ماف و نازادییه ئینسانیه کان و بره و پیدان و به هیژکردنی ناشتی و ویکه ئکردن له ریگه ی فیرکردنه وه ده کا. ده قی ته واوی نه م ماده ییه به م جوړه یه:

۴.۱- فیرکردن گرتگترین نامازی پیشگیری له ویکه ئنه کردنه. یه کم هه نگاو له فیرکردنی ویکه ئکردن نه وه یه که خه ئک شاره زای مافه هاوبه شه کانیان و نازادییه کانیان بکرین؛ فیربکرین که ریز له و ماف و نازادییه بگرن و پشتیوانی نه وان له ماف و نازادییه کانی که سانی دیکه، زیاتر بی.

۴.۲- فیرکردن ده بی وهک پیوستیه کی زور گرتگ بو ویکه ئکردن سه یری بکری. هه ریویه بره و پیدانی شیوه کانی فیرکردنی عه قلا نی و سیسته ماتیکى ویکه ئکردن به مه به ستی رووبه روو بوونه وه له گه ل هوکاره که لتوری، کو مه لایه تی، نابووری، سیاسى و ئابینییه کانی پیکه وه نه حاوانه وه- واته ریشه سه ره کییه کانی توندوتیژی و بیبه شکردنی که سایه تی دیکه- پیوسته. به رنامه کان و سیاسه ته کانی فیرکردن ده بی یارمه تی به گه شه کردن و په ره پیدانی ئیکگه یشتن، هاویپوهندی و

ونکته نکرډن و لیبووردی له نیو تاکه کان و ههروه ها گروپه قهومی، کومه لایه تی، که لتوری و زمانیه کاند ا بکن. ۴.۳- فیرکردن له پیناوی ونکته نکرډن دهبی (له نیووردی) کاریگره ییه دوولایه نه کان که ترساندن و بیبه شکردنی که سانی دیکه یان لیده که ونه وه بکا به نامنج و یارمه تی به لاوان بکا تا توانای قه زاوه تی سه ربه خو، بیرکردنه وهی ره خنه گرانه و به لگه هینانه وهی داهینه رانه له خویندا گشه پیدهن (۳).

به سه رنجدان به گرنگی فیربوون و فیرکردن و پوئی هم کاره له پهره پیدانی که لتوری مافی مروفا، کوری گشتی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان دهیه ی ۲۰۰۴ - ۱۹۹۵ ی به دهیه ی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان بو فیرکردنی مافی مروفا ناو نابوو. کوری گشتی سانی ۲۰۰۴ له رۆژی جیهانی مافی مروفا (۱۰ دیسامبر)، له کۆبوونه وه یه کدا کۆتایه اتی نه وه دهیه یه ی راگه یانند. کوری گشتی به وه به رچا وگرتنی نه زمونی ۱۰ سانی رابردوو، به رنامه یه کی نویی بو فیرکردنی مافی مروفا هم دهیه ی پیمان ناو ته نیوی، پایش نیاز کرد. به گویره ی به رنامه ی راسپردراو له لایه ن کوری گشتیه وه، له ۳ سانی یه کمه ی به رنامه که دا (۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷) له سه ر فیرکردنی بابه ته کانی تاییه ت به مافی مروفا له قوئاغه کانی سه رته تایی و ناوه ندی خونندندا و گوینی ره وتی فیرکردن و شیوه کانی وانه وتنه وه، له هه مووی گرنگر به هیزکردنی که شوه وایه ک که کاری فیرکردنی تیدا نه نجام ددری، پیدایه او (۴).

کوفی عه نان، سکرتری گشتی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان، له په یامیکدا به بونه ی رۆژی جیهانی مافی مروفا وه گوتی: فیرکردنی مافی مروفا به شیکه هره گرنگ له وه هولا نه یه که به مه به ستی ته یارکردنی نه وه نویه کان به زانستی مافه حاشالی نه کراوه کانیان و رینگا کانی به کاره یان و دا کوی له و مافانه، گه لانه یان بو دانراوه. ناوبراو پاش نامه به دهیه ی فیرکردنی مافی مروفا و راسپارده نویه کانی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان له پیوه ندی له گه ل فیرکردنی مافی مروفا گوتی: فیرکردنی مافی مروفا زور به ربلو تر له وانه یه ک له قوتابخانه کاند ا یا بابه تیک بو رۆژیکی دیار بکراوه. ره وتیکه که به پیی نه وه دهبی خه نک به و نامه چه کدار بکرین که بو ژبانی تیکه لای و له گه ل ناساییش و ریزلیگرتن پیویسته یانه. له رۆژی جیهانی مافی مروفا رنکا بدن به دریزه دانی کار له گه ل یه کتر له پیناوی پهره پیدان و په روه رده کردنی که لتوری مافی مروفا له نیو نه وه کانی داهاتوودا، ناستی نازادی، ناساییش و ناشتی له نیو ته وای نه ته وه کانی جیهاندا به ره وژوور به رین. (۵)

لوییز ناربور، کومیسری به رزی مافی مروفا ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان، له په نجاوشه شه مین سانرۆژی دهرچوونی به یاننامه ی جیهانی مافی مروفا له سه ر گرنگی فیرکردنی مافی مروفا پیدایه اگرت. ناربور گوتی: فیرکردنی مافی مروفا رنکایه که بو ده ستر اگه یشتی هه موان به نازادی. هیشتا ژماره یه کی زور له خه نکی جیهان له مافی مروفا بیبه شن. رۆژی مافی مروفا بانگه وازیکه بو ده سته یکردنی هه وئیکی مه زن که بو به دیه اتی مافه ئینسانیه کانی یه که یه که ی خه نکی جیهان پیویسته. ته نیا رنکایه کیش که هم ناکامه ی لیده که ویتنه وه، فیرکردنی مافی مروفا. ناربور فیرکردنی مافی مروفا بو

پینکینان و پوره وده کړدی که لتوری مافی مروښ له کومه لنگه کاندای به کاریکې بنچینه یی زانی و نه و فیرکردنهی به شیوه یه ک بۆ هاندانی یه کسانو و به هیزکردنی به شداریی خه نک له ره و ته کانی بریاردان له نیو سیستمه دیموکراتیکه کاندای، دانا. کومیسیری به رزی مافی مروښی رنکخراوی نه ته وه یه کگرتوووه کان به پینداگرتنه وه کوتی: هر چه شنه به رنامه یه کی فیرکردنی مافی مروښ، کاتییک به راستی بایه خ په ی داده کا که به رپوه به رانی له ناستی خوچیی و نه ته وه ییدا، بۆ هیئانه مه ییدانی تواناکان و دیالوگ به مه به ستی به ره و پیشبردنی مافی مروښ له کومه لنگه کانی خو یاندای، که لکیان لینه ور یگرن. نارپور له په یامی خویدا ریزی له هه موو فیرکاران و ماموستایانی مافی مروښ نا و وه ک پاریزه رانی مافی مروښ که به م هویه وه له چوارچیه وه رمی و نافه رمییه کان، له کومه لنگه بچووک و گه وره کاندای و هیئدییک جاریش له هه لومهرجیکې پر مه ترسیدا یارمه تی به بنیاتنانی که لتوری مافی مروښ ده کهن، ناوی بردن (۶).

فیرکردنی مافی مروښ هه لنگاوکی بنه ره تییه له پیناوی په ره پیدانی که لتوری مافی مروښ. په ره پیدانی که لتوری مافی مروښی ده بیته هوی به ره و ژووو بردنی ناستی نازادی، ناساییش و ناشتی له جیهاندا. هه تا ناگاداریی و زانیاریی مروښه کان له باره ی مافه کانیانه وه قووتر و زیاتر بی، هه ولدان به مه به ستی وده سته یینانی نه و مافانه و خه بات له گه ل پیشیلکه ران و زه و تکه رانی نه وانیش زورتر ده بی و مه یدان له حکومته ته ده سه لاتپه رست، دیکتاتور و دژه یینسانیییه کان ته نگتر ده بیته وه. وه رگیرانی په سه ندرکراوه نیونه ته وه یی یه کانی تاییه ت به مافی مروښ و ناگادارکردنی هاو زمانان له نیوه روکی نه وان، یه کییک له رنکا کانی ناشنا کردنی مروښه کان به و ماف و نازادییانه یه که کومه لنگه ی نیونه ته وه یی به ره سمی ناسیون. هر بویه له چه ند سال له مه وه به ره وه پرؤزه ی وه رگیرانی نه و به لنگه نامانه م ده سته ییکردووه. له م کتیبه دا ژماره یه ک له و په سه ندرکراوانه به زمانی کوردی ده خمه به رچاوی نوگرانی ماف و نازادییه یینسانیییه کان. نیازم وایه له داهاتوویشدا زور په سه ندرکراوی دیکه که هیشتا نه کراون به کوردی، وه رگیرمه سه ر زمانه که مان. هیوادارم به م هه لنگاوه م خزمه تیکې بچووکم به په ره پیدانی مافی مروښ و ده و نه مه ندرکردنی که لتوری ریزنان له ماف و نازادییه یینسانیییه کان له کوردستان کردبی.

په راوړزه کان:

- (۱) و (۲) به یاننامه ی جیهانیی مافی مروښ.
  - (۳) به یاننامه ی بنه ماکانی ویکه لکردن.
  - (۴)، (۵) و (۶) په یامه کانی سکریتیری گشتیی رنکخراوی نه ته وه یه کگرتوووه کان و کومیسیری به رزی مافی مروښی رنکخراوی نه ته وه یه کگرتوووه کان به بونه ی رژی جیهانیی مافی مروښه وه، ۱۰ دیسامبری ۲۰۰۴، مالپه ری: ایران امروز.
- بۆ دیتن و خویندنه وه ی نه م کتیبه له یینته رنیتدا ده توانن برواننه به ره مه م چاپکراوه کانی سالی ۲۰۰۶ ی نه م ده زگایه له مالپه ری mukiryani.com.

داستانی جیایی من و خوښه ویستیک به ناوی شیعر

په شه مەدی ئەمەسالی بیتەوه، دەبیتە ههژده ساڵ که کۆتره کانی شیعر له بانیژهی ژبانی من هه تفریون. ههژده ساڵه پهری شیعر نه هاتوته وه ژوانم، لیم زویر بووه و نایه ته وه. ههژده ساڵه خونچه کانی بههره م، نیرگزه جاری هزر و نه ندیشه م، میرگی زهوق و ناوه نیای خه یال م تامه زروی شریخه ی هه وری شیعر و تینووی بارانی په حه مته ی شیعرن. ههژده ساڵه به ناوتم جاریکی تر دهسته ملانی بووکی شیعر ببه وه و له نامیزی نه فسووناوی نه شوخه میهره بانه دا وچان بده م. ههژده ساڵه چاوه روانم موعجیزه یه ک رووبدا، به لکو نه و خوښه ویسته ونبووه م بمدۆزیته وه و دهستم بگری و له گه ل خویدا بمباته وه جیهانه جوانه که ی جارن... به لام سه د مخابن نایه ته وه. به ته نیا جیم مه هیلن، نه مشه و زریان ده مچینی ته م و مژ دامه پوشت، مانگه شه و ده مرفیتی له گه ل میوانان و به شدارانی کورد و عه رب و نه مدیو و نه ودیوی حه وته مین فیستیقای فده رهنگی نه ده بیی گه لاویژدا ریگای هه له بجه مان گرتوته بهر. چه نده م پینخوښه که زیاره تی مه زاری شه هیدانی کیمیا بارانی هه له بجه له ریزی بهرنامه کانی فیستیقایا گونجیندراوه. به مه ناواتیکی له میژینه م دیته دی و جاریکی دی هه له بجه - نه ویش به دوا ی بزگاریی خو ی و کوردستان و له گه ل نزیکه ی سه د نه دیب و شاعیر و هونه ره منددا- ده بینمه وه.

دواجار و یه کهم جار که نه م شاره م بینی، نیوان پووشپه ر و گه لاویژی ۱۳۶۵ بوو. هه ر به م ریبه دا، به ته نیشته ناوه روونه که ی سه رچاوه ی زه تم به سه ید سادقا، هاتینه هه له بجه. له ویشه وه دوا ی کورته وچانیکی سه فده ی هه ورامانمان کرد و له گه رانه وه یشدا شه ویک له و شاره ماینه وه.

چاو به دیمه نه پاییزییه جوانه کانی نه م ناوه دا ده خشینم، به لام خه یال و بیرم لای نه و روژه یه که بو یه کهم جار نه م شاره م بینی. کئ ده یزانی سا ل و نیویک دوا ی نه م روژه نه م جوانه ساده و ساکاره ی له نامیزی بالامبو و شنرووی دا نوقره گرتوو، نه م گشته دارستان و نارستانه، نه م هه زاران ژن و پیاو و کچ و کوپ و منداله ی لیره شاهیدییان بو جوانی نه م نیشتمانه، بو بی نازاری میله تیک، بو زه حه تکیشی و زورلیکراوی و بیبه شیی گه ل و نیشتمانیکی ده دا، له چرکه ساتیکدا ژاری مه رگیان به گه روودا ده کری و توژی له نیوچوون و ماته میکی هه تاهه تاییان به سه ردا ده بارینری. کئ ده یزانی سا ل و نیویک دوا ی نه و روژه، هه رچی رو حده بهر و زیندووی نه م ناوه یه له کورپه ی بهر مه مکه انه وه تا ژنی دووگیان، له بووک و زاوای تازه به ویسالی یه ک شاد بووه وه بگره تا پیره پیاو و پیره ژنی سه دان نه زموون له ژبانی تال له هه گبه ی بیره وه ریدا هه نگرتوو، له په پووله ی سه ر بهرگی گو ل، له بولبولی سه ر چلی دار و له کهوی چیاکانی به رامبه ر شاره وه بگره تا دار و باغ و گو ل و کانی گشتیان ده کرین به نامانجی شه رامو بترین و وه حشیانه ترین جینه یه تی سه رده م؟ کئ ده یزانی به و ژوانه هه له بجه ده بی به به لگه ی مه زلوومییه تی نه ته وه یه ک؟ ده بی به په له یه کی ره ش به ته ویلی جیهانی خو کویر و

کەڕکردوو ئە ئاست مەرگەساتی بێبیرانەوهی گەلێکدا؟

دەروانمە دیمەنە پاییزییە جوان بەلام خەمینەکانی ئەمبەر و ئەوبەری ڕینگا. دەشتی شارەزوور بەو هەموو سەرزهوی و ئاوەدانییەوه، بەو چیا و بەرزاییانە دەوریان داوه، بە هەلکەوتی سەید سادق ئەپەنا چیاپەکدا کە هەر ئە کلکە خاڵەر دەچێ، دەشتی شنۆم دێنیتەوه بێر. بەلام دەستبەجێ دەچمەوه سەر درێژەدانی ئەو بێرە بە خۆیەوه خەریکی کردووم. ئەو تابلۆیانە ئەبارە کارەساتی هەلەبجەوه ئە مێشکدا هەن، وێنە عومەری خاوەر و کۆرپە باوەشی و دیمەنی تەرمی خەنگی بەکۆمەن کۆژراوی ئەو شارە ئە کۆلان و بەردەرک و ناوماڵی خۆیاندا؛ بە تەنیا جێم مەهیلنی رەفیق سابیرم دیننەوه بێر. ١٦ ١٣ شێرکۆ بیکەسم ئە گوێدا دەزڕینگیننەوه. بەم ١٦ ١٣ یە، یادی داڕانی ١٦ ساڵە خۆم ئە شیعرنووسین دەکەمەوه. وەبیرم دیتەوه ئەوکات کە هەلەبجە و لەگەڵ هەلەبجەدا هەموو کوردیکی شەریف و نیشتمانپەرور و خاوەنەستی ئینسانی ئە سیبەری دیکتاتۆری عێراقدا شوومترین رۆژی میژووی میللەتەکیان بە خۆیانەوه دیت؛ ئەوکات کە دواي چەند رۆژێک بە قوولایی و بەرینایی ئەم کارەساتەم زانی، هەرچی کردم نەمتوانی دەرد و ئازاری ئەم خەفەتە بکەم بە شێعر. نازانم من شاعیریکی بێدەسەلات بووم کە نەمتوانی ئەو تراژیدیە بکەم بە هەوینی شیعریک. یا خەمەکە هیندە گەوره بوو ئە شێعردا جینی نەدەبۆوه؟ لەگەڵ ئۆمە و سەرکۆنە خۆم بە بۆنە ئەو بێتواناییەم، بۆیەکەم جار چەخماخی وەلامی راستەقینە ئەو پرسیارەم بە مێشکدا دێ کە بۆچی هەژدە ساڵە لەگەڵ شێعر لێک زویر و نەبانین.

من و شێعر ئەو کاتەوه کە هەلەبجە لەنیو ژاری سیانید و خەردەلدا خنکا دەستمان ئە یەکتر بەرداوه. شێعر هەقیەتی دڵداری لەگەڵ شاعیریکدا نەکا کە نەتوانی بیکە بە خەمینترین و هەژنترین لاوک بۆ دەربیرنی گەورترین خەمی میللەتەکە. شاعیریش هەقیەتی مەیلی ئەو دڵبەر و خۆشەویستی بنی کە ئە تالترین ساتەکاندا نەیهتە ژوورسەری و کۆنی دەرد و نازارە پشتشکینەکانی لەگەڵدا هەلەبجە.

ڕینگەوتی: ١٦ مارچی ٢٠٠٦

تیشکی هیوا و خولیکي نوئی چاوه پروانی

سهرنه نجام رۆژی ۲۶ رېبه ندانی نه مسال (۱۵ فېوریه ی ۲۰۰۶)، که نائی فهزایی تیشک (Tishk tv) له ناگاداریه کدا مرگینی دا به ئوگرانی خوئی که به زوویی په خوشی نه زموونیی خوئی ده ستپیده کا. هه وائی دامه زرانی نه م کانا نه ته له فیزیونییه فهزاییه و مرگینییه ده ستبه کاربوونی به م زووانه ی، هه ر وه ک چاوه پروان ده کرا، شه پۆلیک له خوئی و شادمانیی له نیو رۆله کانی گه لی کورد به گشتی و نه دمانان و لایه نگران و دۆستانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیراندا به تاییه تی، وه ریخت.

له نیو شار و گونده کانی کوردستانی ئیران له م پیوه ندییه دا کۆمه ئیک چالاکیی جوراوجور هه ر له نووسینی دروشم له دار و دیوار و شوینه گشتییه کانه وه بگره تا ناگادار کورده وه ئوگران و دۆستانی حیزب له م هه وانه و شوین و کاتی بلاو بوونه وه ی به رنامه کانی، ده ستپیکرد. به سه دان بروسکه و په یامی پیروزباییش له ریگه ی ته له قون، ئیمه یل، فاکس و نامه وه بۆ رېبه ری، نوینه رایه تییه کان و ئورگانه کانی حیزب ره وانه کران.

دامه زرانی کانا ئیکي فهزایی سه ربه حیزبی دیموکرات و جوولانه وه ی گه لی کورد له رۆژه لاتی کوردستان، یه کیک له و خۆزگه و ئاواتانه بوو که نزیکه ی ۱۰ سال بوو له دل و دهروونی نه دمانانی حیزبی دیموکرات، خه ئکی کوردستانی ئیران و دۆستان و خه مخورانی بزوتنه وه ی نه ته وایه تی کورد له ئیراندا چه که ره یان کردبوو. ده توانم بلیم له نه ورۆزی ۱۳۷۲ (۱۹۹۳) وه که چه ند کادریکی کۆمیسیونی چاپه مه نی و رادیوی ده نگی کوردستان، ریزه به رنامه یه کیان به هوی نه و ده زگا په خشه وه بلاو کرده وه که پيشمه رگه کانی هیزی گیاره نگ له پینگه ی نیزامیی بیژوی (زستانی ۱۳۷۱) به ده سکه وت گرتبوویان، نه م خۆزگه و ئاواته سه ربه له دابوو. نه و کۆمه له کادره که بۆ نه م مه به سته ده ستپیشخه ر بوون، و من و چه ند هاوړنیه کی دیکه یشیان بۆ نامه کردن و پیشکیشکردنی چه ند به رنامه یه ک ره گه ل خوین خست، وه ک سه ره تایه ک بۆ برینی ریگای دوور و دریزی گه یشتن به راگه یه نیکی ئاوا گرنک، ده مانروانییه هه وانه کانه مان. نه م هه وانه بوو به هه وینی نه ورۆز تیقی که له و کاته وه تا ئیستا هه موو نه ورۆزان و له هیندیک بۆنه ی دیکه یشدا به رنامه ی ته له فیزیونی جوراوجوری له رووبه ریکی به رته سکدا بلاو کرده وته وه.

شانبه شانی ره گ و پنج داکوتانی هه رچی پتری نه م ئاواته و له گه ل ده رکه وتنی رۆژه رۆژ زیاتری پیویستی راگه یه نیکی گشتی گه رم که بی ئیزنی دوزمنانی ماف و نازادییه کانی گه لی کورد، سه ربه هه موو مانی کدا بکا، هه وئی جوراوجور له لایه ن رېبه ری حیزبی دیموکرات و نه دمانان و دئسوزانی نه م حیزبه وه له ده ره وه ی ولات، به تاییه تی له سالی ۲۰۰۰ وه بۆ

بەشی یەکەم

هینانەدیی ئەم ئاواتە درێژە هەبوو. ئەم هەولە هیندیک جار لە سنووری بەرھەمندان و گەشتن بە ئاکامی یەكجاریش نزیك دەبوو. بەلام كۆمە ئێك هۆ وەدیھاتنی ئەم ئارەزوو شیرینەیان داوخت. گرنگ ئەوھیه حیزب لەسەر هەولەکانی خۆی بەردەوام مایەو، بەردەوامییش یەكێك لە رەمزەکانی سەرکەوتن لە هەر هەولێکی پێرۆزدا. کوردگوتەنی کاروان بەرێو، هەر دەگاتە جی.

دامەزرانی تەلەفزیۆنی ماھوارەیی تیشك كۆتایی بە خولیکی چاوەروانی درێژخایەن هینا. بەلام هەر لەو کاتەدا خولیکی نوێ لە چاوەروانیی ئەگەڵ خۆیدا هیناوە. ئەگەر پرسیاری جارانی خەتک ئەو بوو ئەدی کە یحیزی خۆشمان و ئیمە ی کوردەکانی رۆژھەلاتی کوردستان دەبین بە خاوەنی کانی فەزایی، لەمەودا چاوەروان دەبن تا بزائن ئەم راکەپەنە لە نوێنەرایەتیکردنی خەبات و تیکۆشانی ئەوان، لە راکۆزتن و بلاکردنەوی هەولەکانی پێوەندیدار بە ژانیاندا و لە قووئکردنەوی بەرھەوپیئشبردنی خەباتی هەمەلایەنەیان بە مەبەستی رزگاری لە بن دەستی و گەشتن بە دیموکراسی و مافە نەتەوھییەکانیان، چلۆن هەنگاو دەنی و چەندە سەرکەوتوو دەبی.

جیگای خۆشحاڵییە کە رۆژھەلاتی کوردستان هاوکات ئەگەڵ تەلەفزیۆنی تیشکدا، بوو بە خاوەنی دوو کانی دیکە ی فەزایی (رۆژھەلات و کۆمە ئە تیقی). بەم سێ کانیەشەو ژمارە ی سەرچەم ئەو کانیە فەزاییانە ی هی کوردن، دەبن بە نزیك ۱۰ کانی. هەرچەند ئەزموونی بەرێوەبردنی کانی فەزایی بۆ کورد ئەزموونیک دووردرێژ نییە، بەو حالەیش کوردەکانی باکوور و باشوور لەچاوە کوردەکانی رۆژھەلات پێشینیەکی زیاتریان لەم بارەوھە هیە. بۆیە ئەزموونی ئەو کانیانە لەمیزترن و خالە لاواز و بەھیزەکانیان بۆ تیشك تیقی و کانیەکانی دیکە ی رۆژھەلاتی کوردستان دەتوانی بەنرخ و شیای گرنگییەدان بی.

لەم دەرفەتەدا هەر ئەوھندە دەتوانم بڵیم لە باری رێباز و نیوەرۆکەو تەلەفزیۆنیک سەرکەوتوو ی سەرکەوتوو دەبی کە سەرھەرای دابینکردنی زۆر مەرجی تەکنیکی و ھونەری پیوست، زۆرتین بایەخ بە ئازادی بیر و را بەدا؛ نوینگە ی جۆراوجۆرییەکانی نیوئەتەوی کورد و کۆمە ئی کوردستان بی - جا لە بیرواری سیاسیەو بگرە تا دەگاتە کەلتور و زاراوھ و ھتدەو؛ باوھری بە فرەدەنگی و فرەدەنگی ھەبی و بواری بۆ خۆدیتنەوھیان لە شاشە ی تەلەفزیۆندا برەخسینی؛ لەجیات ی خۆبەستنەو بە بەشیکی کوردستان، بە حیزبیک و تاقە کەسیک، ھەموو کوردستان، ھەموو حیزبەکان و ھەموو کەسەکان بیینی؛ ھەرچە کانی تەلەفزیۆنییەکانی دیکە سەبارەت بە ھیندیک بەرژەوئندی حیزبی و بچووک، خۆیان لی پاراستو، دووپاتی نەکاتەو؛ ئەو کارە باشانەیش کە ئەو کانیانە ئەنجامیان داو و بۆخۆمان وەک بینەرێک، وەک تاکیک و وەک حیزبیەک و وەک سیاسیەک، پیمان باش بوون، لییان فیڕ بی. با کانییک تەلەفزیۆنی ھەر لەو کاتەدا کە زمانجانی حیزبەکە ی و بەشیکی کوردستان دەبی، راکەپەنیک کوردستانی و نەتەوھیی بی. ئەگەڵ ئەمەیشدا لەبیری بی کە لە

بهشی یه كهم

سهردهمی ئیستادا بینهر یا بهردهنگ (مخاگب) - ههر كه سیك بی - نه پیوهندی له گهڼ راگهیه نه كه دا كومه ئیك مافی تایبته ت به خوی ههن كه یهك له وان راستگویییه. بویه له قوولایی باوهر مه وه كۆبوونه وهی ئهم تایبته تمه ندیپانه له تیشك تیخی و كاناڼه فهزایی یه كانی دیکه ی رۆژه لاتی كوردستاندا به ناوات ده خوازم و به بۆنه ی ده سته كار بوونیانه وه پیرۆزیایی له بهر یوه بهران و هه موو بینهران و ئوگرانیان ده كهم.

ریكه وتی: ۹ مارچی ۲۰۰۶

رۆزی گه شیبینی له باره ی دواړو ژهوه *

رۆزی ۸ مارسی ۱۸۷۵، ژناني کریکاری نیویورک که له کارگه و کارخانه کانی چین و رستندا کاریان دهکرد، بۆ نارهزایه تی دهربرین له نزمبوونی هه قدهسته کانیان و هه لومه رچی سهخت و دژی ئینسانیی کارکردنیان، خۆپیشاندا نیان وه ریخت. ئەم خۆپیشاندا نه به توندی له لایه ن پۆلیسه وه سه رکوت کرا. به لام خهباتی ژناني کریکار له سائنه کانی دواتردا ههر درێژهی هه بوو، به جوړیک که ۸ مارسی ۱۹۰۸، له ۳۳ سائهی سه رکوتی خونتایوی خۆپیشاندا نی ژناني کریکاری نیویورکدا، جاریکی دیکه ژناني کریکاری به شی چین، ههر له شاری نیویورک ریپوبلیکان به مه بهستی قهدهغه کرانی کاری مندالان و له پیناوی به رهسی ناسرانی مافی دهنگدان بۆ ژناندا، پیکهینی رووداوه کانی ئەم رۆژه بوون به هوی نه وه که سالی ۱۹۰۹، ۸ مارس وهک رۆزی نه ته وهی ژنان له نه مریکادا رابگه یه ندری. سالی ۱۹۱۰ یش کلارا زیتکین له کونگره ی نیونه ته وهی سوسیالیسته کاندا رۆزی ۸ مارسی وهک رۆزی جیهانیی ژنان پشینیار کرد که له لایه ن کونگره وه پشوازیی لیکرا و په سندکرا (۱).

ئاوردانه وهیهک له میژوی به ریوه چوونی ۸ مارس وهک رۆزی جیهانیی ژنان، دهریده خا که ئەم رۆژه ههر زور زوو له سنووری یادکردنه وهی خهبات و قوربانیدانی ژناني کریکاری نیویورک دهرچوو. ۸ مارس سال به سال و جار به جار زیاتر بووه به بۆنه یهک بۆ هاوپیوه ندی ژناني جیهان له گه ل یه کتر، بووه به دهرفه تیک بۆ وه ریکه وتنی زنجیره یهک کۆر و کۆبوونه وه و چالاکیی جوړاوجوری ژناني یه کسانیه خواز و پیاوانی پشتیوان و هاوخهباتی ژنان له هه وتدان بۆ ئەم ئامانجه ئینسانیهی دا. ۸ مارس هه موو سالی ده بیته بۆنه یهک بۆ نه وهی جاریکی دیکه سه رنجی مرؤقایه تی بۆلای نه وه هه لومه رجه پر له نابه رابه ریبه رابکیشری که له شوینه جوړاوجوره کانی جیهان به دژی ژنان هه یه. ۸ مارسی ههر سالیکی نوینگه یهک به پانایی ئەم جیهانه بۆ نیشاندا نی نه و ستم و نه هه مه تیانه ی ژنان له گه لیان به ره ورپوون، ریکده خا. نوینگه یهک که یهک له هه زاری نه وه دستدریژیانه ی ده کرینه سه ر ژنان و کچان، یهک له هه زاری نه وه قوربانیه یانه ی، توندوتیژی له ژناني ده ستینی و یهک له هه زاری نه وه مه رگ و تیداچوونانه ی ژنان به هوی ئییدز و بازرگانیی سیکس و شه ر و هه ژاریه وه تووشیان دهن، ده خاته به رچاوی مرؤقایه تی. به لام ۸ مارس ههر پانورامای چه وسانه وه و زۆریکران و تیداچوونی ژنان نیشاندا، به لکو نه وه سه رکه وتانه ییش که ژنان و پیاوانی یه کسانیه خواز له ره وتی خهباتی بی پسانه وهی خۆیادا وه ده ستیانه یان، نه وه ده سکه وتانه ییش که ژنان له بواره حوقوقی، سیاسی، کۆمه لایه تی، ئابووری و که لتوریه کاندا پینان گه یشتوون، به دنیا ده ناسینی. ژناني خه بانگی و له گه ل نه واندا نه و پیاوانه ی پشتگر و هانده ری بزوتته وهی ژنان بۆ رزگاری له ژێرده ستی و نابه رابه رین، هه موو سالی ۸ مارس ده که نه وه به دهرفه تیک تا سووربوونی خۆیان له سه ر خهبات و تیکۆشان بۆ نازادی و یه کسانی و دادپه ره ری دووپات بکه نه وه و به ده نگی به رز رابگه یه ننه وه

بەشی یەكەم

كە بەختیاریی كۆمەڵ ئە گرهوی ئازادیی ژناندا یە. ئەوێتا كوفی عەننان، سكرتیری گشتیی رێكخراوی ئەتەو یەكگرتووێكان ئە مەقامی نوێنەر و سەمبۆلی هاوێبەشی هەموو دەوڵەتان و میلیتەتان، ئە پەییامی خۆیدا بەبۆنەی ٨ی مارس ئەسائەو، دەئێ: لێكۆڵینەوێ یەك ئە دوا یەكەكان فێری ئێمەیان كرده كە هیچ ئامرازێك بەقەرا بەهێزكردنی ژنان، خزمەت بە پەرەپێدان ناكا. هیچ سیاسەتێکی دیکە بەم جۆرە، بەرھەمەپێنانی ئابووری بەرھوژوور نابا، یا پادەدی مەرگ و ئەنیوچوونی مندالان كەم ناكاتەو. هیچ سیاسەتێکی دیکە بەم پادەییە باشتەركردنی خۆراك و بـرەو پێدانێ لەشعایی، بۆ نموونە پێشگرتن ئە ئەخۆشیی ئێیدز، دەستەبەر ناكا. هیچ سیاسەتێکی دیکە بەم پادەییە ئە گەشە پێدانێ دەرفەتە فێركارییەكان بۆ ئەوێكانی دواتر، كاریگەر نییە (٢).

كەوا بوو دەتوانین ٨ی مارس وەك رۆژی گەشینی ئە بارەدی دواپۆژەوێش ناو ببەین. چونكە بە نیشاندا ئەوێ لێبراوی ژنان ئەسەر داواكردنی مافەكانیان و بە سەئماندنەوێ گەشەكردن و بەرەو پـ شـچووونی رۆژبەرۆژ زیاتری خەبات بۆ یەكسانی، سەرنجمان بۆلای دوورەدیمەنی ئاسۆی داھاتوو رادەكێشێ. بەلام من ئارەزوو دەكەم ٨ی مارس وێرای پاراستنی هەموو ئەو تاییبەتمەندییانە، لای ئێمە پیاوان و هەموو دامەزراویکی كۆمەلایەتی كە پیاوان رۆژی سەرەکی تێدا دەبینن، هەنگری پەيام و رۆل و تاییبەتمەندییەکی دیکەیش بێ. ئارەزوو دەكەم ٨ی مارس ئەلای هەموو ئەو پیاوانە یانگەشە ی مرۆقبوون و مودیرنبوونیان هەییە، لای هەموو جیزب و رێكخراو و كۆر و كۆمەڵ و ناوێندیک كە بۆ ئازادی و دیموکراسی تێدەكۆشن و دژی ستم و چەوسانەوێ جۆراو جۆر خەبات دەكەن، ببیتە رۆژی بەخۆداچوونەو و رەخنە ئەخوگرتن. با - فێر بین ئە ٨ی مارسدا سەبارەت بە كەمترخەمییەكانیان ئە پێوێندی ئەگەڵ ژناندا - سەخمەرات بە جۆری روانین و هەئسوكەوتمان هەمبەر بەوان و بەبۆنە ی نەرەخساندنی هەلومەرجێکی باشتەر بۆ راکێشانێ ئەو تۆیژە، بۆ گەشەكردن و بەرەو پێشچوونیان، رەخنە ئە خوێمان بگراین و هەر ئەو كاتەدا خوێمان بەرەوێدە بكەین كەموكورتییەكانمان ئەم پێوێندییەدا چارەسەر بكەین.

- ئەم سەردێرە بۆ یەكەم جار ئەلایەن دوكتۆر قاسملووی ئەمەرەو بۆ رۆژی ١ی مانگی مە، رۆژی جیھانیی كریكاران، بەكارھێنراو و سەردێری وتاریکی ئەو شەھیدییە كە ئە ژمارە ی مانگی بانەمەری ١٣٦٨ی كوردستاندا بلاو بووتەو.

(١) چەند ژمارە ی بلاو كراوێ آزادی زن.

(٢) پەییامی كوفی ئەننان بەبۆنە ی ٨ی مارسەو، مائپەری.

رێكەوتی: ٩ی مارچی ٢٠٠٦

بابه ته کانی سالی ۲۰۰۶

چه پکیک گول بۆ سر جیگای به تالی نووسه ریکی شه هیدی "کوردستان"

له ۶ روزهبری ۱۳۷۳د، حیزبی دیموکراتی کوردستان و بزوتنه وهی شورشگیرانهی نه ته وه که مان له رۆژه لاتی کوردستان رۆتیه کی به نرخو خه باتکاریکی به توانایان له ده ست دا. عه بدوللا شریفی نه ندای کومیتهی ناوه ندی و به رپرسی کومیتهی شارستانی مه هاباد، شهوی ۶ له سهر ۷ روزهبر له کاتی چوون بۆ ناوایی کاولان له ده راوی شه کراوی (ناوچهی گهورکایه تی مه هاباد) که وته بهر ده سرپژئی خؤفرؤشان و گیانی لئنه ستیندرا.

عه بدوللا شریفی له و سیمه ناسراوانه ی کادری ریبه ریی حیزبی دیموکرات بوو که توانا و لیها تووی خوی له مهیدانو سه نگره جورا و جوره کاند، به باشی نیشان دابوو. له و وه کادری سیاسی و ته شکیلاتی و وه ک به رپرسی کومیتهی شارستانه کانی مه هاباد و سهرده ست، کار له نیو کومه لانی خه لکی زه حمه تکیش و تیکؤشان و به ریوه بردنی به رپرسیایه تی سهدان کادرو پیشمه رگه له هه لومه رچی سه ختو پر مه ترسیی و قوناعی پارتیزانیی دا، به سهرکه و تنه وه نه نجام دابوو. هه ر وا که بۆ کادرو پیشمه رگه کانی هاوړی، دوستو هاوړی و رینوین بوو، له گه ل که سایه تیبه کومه لایه تیبه کانی گونده کانی کوردستان، مامؤستایانی ئایینی، مامؤستایانی قوتابخانه کان و زور سیمای خؤشناو و نیشتمانیه روه ر له شارو گونده کاند، پیئوه ندیبه کی دؤستانه به هیزی بووه. رابردوی به دوور له لاوازی سیاسی و نه سله مینه وه له که ندو کؤسپه کانی سهر ریگای تیکؤشان و، پیشاندانی به ریوه به ریته یه کی سهرکه و توو له کومیته و ئورگانه کانی ژیر سهر په رستی دا، کاک عه بدوللا ی کردبوو به چه ند که سایه تیبه کی زور دیاری نیو حیزبی دیموکرات. به تایبه تی که له ته نیشتمانیه کی کارنامه یه کی خاویزو پر له فیداکاری دا، ناگایی یه کی باش و نازایه تی یه کی شه خسی و سیاسی تایبه تی به خوی هه بوو. عه بدوللا شریفی پشت نه ستوو به م په ریزه خاویته ی خوی و خؤشه ویستی یه کی قوول که له نیو به دهنه ی حیزب دا به رامبه ر به خوی هه ستی پی ده کرد، هه م توانی بیته ناوی سهره کی به ره ره کانی نیو خوی به دژی تاقمبازی، پیاوانخوازی و ناوچه گه ریی به نه نقه ست په ره پیدراوی نیو حیزب له سالانی ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳ هه تاوی دا هه م به نازایه تی یه وه که وته ره خنه گرتن له سیاسی شه رکردنو دوزمه نیه تی له گه ل حیزب و ریکخراوه سیاسی یه کانی دیکه به تایبه تی له گه ل هاوړیانی پیئشوومان که له دوا ی کؤنگره ی هه شته مه وه ریزه کانی خویان جیا کردبووه. له و نه ک هه ر داوا ی راگرتنی شه ری داسه پیاو به سهر هاوړیانی پیئشوودا، به لک و خوازیاری لیک نزیکبوونه وه و یه کبوونه وه بوو. به بؤنه ی له م هه لویستانه شی یه وه که وته بهر رقی سکرتری گشتی له و

بهشی په کهم

کاتو هاوقوڼه کانیو ته نانه ت له هیندیک حه قو نیمتیا ز که مافی بڼه ملاوڼه ولای خوی بوون، به بونه ی سووربوون له سهر نهم هه لویستانه ی بیبه ش کرا.

به لام کاک عه بدوڼلا نه ک ههر له سهرده می تیگوشاندا، به لکوو له دوی مردنیشیه وه، له گه ل سته م و ناهه قی به ره وروو بوو. له جائیک دا له ۲ سان پيش شه هید بوونیشیه وه له نیو حیزبی دیموکراتو ته نانه ت له دهره وه ی حیزبه که ی به نالاهه لگری یه کبوونه وه ی حیزبی دیموکرات ناسرابوو، له ریوره سمی پرسه که ی دا، سکریتی ری نه و کاتی حیزب که بو یه کهم جار زمانی له چاکه و ستایشی کاک عه بدوڼلا شه ریفی دا ده گه را، له جیاتی قامک دانان له سهر تایبه تمه ندی یه کیه تیو ته بایی خواز بوونی نه و شه هیده، هه ولای دا له ناوو ناوبانگو خوشه ویستی و شه هید بوونه که ی بو په ره پیدانی رغو نه فره ت به دزی هاوړیانی پیشوومان که لک وه ریگری که دیاره نهم که لکوهرگرته نامراییه ههر نه و کات ولای پیویستی پڼ درایه وه. نه مسائیش له ۱۳ سانه ی شه هید بوونی کاک عه بدوڼلا شه ریفی دا، ته له فیزیونی تیشک راست هه مان به ش له قسه کانی ۱۳ سان له مه وه ری کاک مسته فا هیجری بلاو کرده وه. نه وه ش له جائیک دایه که له ماوه ی ۱۳ سان رابردوودا نه کاک مسته فاو نه هیج کام له هاوقوڼه کانی، جاریک له جارن، نه به دهم نه به نو سراوه، یادیکی به خیری نه و شه هیده گه وریان نه کردوڼه وه!

به لام دوور له هه موو نهم قسانه، عه بدوڼلا شه ریفی هه قی زوری به سهر نه ته وه که ی و حیزبه که یه وه هه یه، چونکه گیانی خوی له پیناوی ناواتو نامانجه کانی نه وان دا به خشی و ههر خزمه تیکی له پیوه ندی له گه ل نه وان دا له دهستی هات دریعی نه کرد. دیاره نه و رول به نرخه ی نه ته وه که مان هه قیکی تایبه تیسی به سهر روژنامه ی کوردستانه وه هه یه. چونکه نزدیک به ۴ سان هاوکاری نزیکی دهسته ی نووسه رانی بووو کومه لیک و تاری به پیزی نهم روژنامه یه دا بلاو بوته وه. کوردستان نه گه رچی چهند جاری دیکه یادی نه و نووسه ره شه هیده ی خوی کردوڼه وه، به لام به نه رکی خوی ده زانی له داهاتووش دا له یادکردنه وه ی غافل نه بی و یادیکی نه و تو ی بکاته وه که شایانی گه وریی نه و که سایه تیبه به رزه بی.

یادی له دلمان دا هه روا سهوزو،

ژینی کورت و پر له شانازی هه روا سهرمه شقان ده بی.

ریکه وتی: ۱۰ سپتته مبه ری ۲۰۰۷

به دههستی به شوین فرکردنی تالووی شکست دا!

له ۲۷ ی پووشپه پری ۱۳۶۷، هه واندهری یه کان هه وائی قبوولکردنی بریارنامه ی ۵۹۸ ی نهجومه نی ناسایشی ریکخراوی نه ته وهیه گگرتووه کانیان له لایه ن سهرکوماری نه وکاتو ریبه ری ریستای ریژی می نیسلامی نییران، خامه نه یی یه وه راگه یاندا. دوو روژ دواتر، خومه نی وه قسه هاتو، به م وشانه ددانی به قبوولکردنی شکستو راگرتنی شه پری ۸ ساله له گه ل عیراقدان نا:

... به لام له باره ی قبوولکردنی بریارنامه وه که بو هه مووانو تاییه تی بو من مه سه له یه کی زور تان و نه خوازراو بوو... (شته که) نه وه یه که... به هوی نه و رووداوو هوکارانه که جاری له ناوبردنیان خوده بویرم... له گه ل قبوولکردنی بریارنامه ی ناگر به س ره زامه ندیم دهربری...

هه ی به د حالی من که هیشتا زیندوومو جامی ژارایی قبوولکردنی بریارنامه م فرکرد. (۱)

مه ترسی تازه له سهر ری کوماری نیسلامی

خومه نی و ریبه رانی دیکه ی کوماری نیسلامی، ۸ سال بوو ته ندووری شه پ له گه ل عیراقیان گهرم راگرتبوو هه موو هه وول و دهره تیکیان بو راگرتنی شه پ، رت کردبووه. نه وان، مانه وه ی ریژی مه که یان و، دهر باز کردنی له قهیرانه جوړاو جوړه کانی سهر ریگیان له درنژه پیدانی شه پو گه یشتن به قودس له ریگای که ره لاهه ده دی. به لام کاتیک دیتیان له به ره کانی شه پدا، شکست به دوا ی شکست به نیسیی هیزه کانیان ده بن و، هه لومه رچی ناوچه یی و نیونه ته وه ییش له خزمه ت سیاسی شه پ خوازانه یاندا نیه و وه زعی نیوخوی نییران به ته وای شپرزیه، ملیان بو راگرتنی شه پ دا. نه گهر درنژه پیدانی شه پ، مه ترسی یه کی جیدی بوو له سهر مانه وه ی ریژی م، شه پ راگرتنی، کوماری نیسلامی له گه ل مه ترسی یه کی گه وره تر به ره و روو کردبوو: نه گهری هه لگه رانه وه ی سهدان هه زار نه رته شی و پاسدارو به سیجی که ۸ سال بوو نایه ی شه پریان له بن گو ی خویندرا بوو، پییان گوترا بوو ههر چه شنه باسو زهمزه مه ی شه پ راگرتن و ناشتی، خه یانته به نیسلامه؛ به لام نیستا بن نه وه ی هیج سهر که وتنی که له گور ی دا بن، ریبه ران و دهر پراسته کانیان له گه ل نیونه رانی حکومه تی عیراق له سهر یه ک میز بو و توویژ کوده بوونه وه. دیاره نه مه هه موو مه ترسی یه که نه بوو. خه لکی کیش که هه شت سال بوو به بیانووی له گور ی دا بوونی شه پ له گه ل عیراق، له هه موو مافو نازادی یه کو، ته نانه ت له دهر ساگه یشتن به پیدایستی یه کانی ژیریان روژانه شیان بن به ش بوونو، روژ نه بوو گیانی نازیریان و مال و سامانیان له سونگه ی نه م شه ره وه تیدا نه چی، نیستا ژیریانی نوی و وه دیه اتنی مافه زه و تکراره کانیان ده ویست. ریژی م به هه موو حیسانی که خوی له گه ل مه ترسی ته قینه وه ی ناره زایه تی یه کان دا، به ره وروو ده دی. بویه له ههر بیانوویه که ده گه را بو زه برو زهنگ نواندن و چاو ترساندن خه لک به گشتی و حیزبو و ریکخراوه

سیاسی به بهر هه ټستکاره کان به تایبه تی.

بیانوو دهست کهوتن بۆ جیبه جیکردنی نیازکی چه پهل

هیرشی نه رته شی رزگاریده ری ریکخواوی موجهیدینی گه لی ئیران له سنووری روژئاوای کوردستانی ئیرانه وه، له سهره تاکانی مانگی گه لاویژی ۶۷ و له ژیر ناوی فروغ جاویداندا . که له سهره تا دا پیشه وی په کی بهرچاوی به خووه بینی . بوو به و بیانویه که ریبه رانی کوماری ئیسلامی بۆ یه کلاکردنه وهی جیسیبی ریژی مه که یان له گه ل ټیکوشه رانی به ندرکراو، ئی ده گه پان. نه وان له گه ل ری کخستنی دژ هیرشیکی به ربلاو بۆ سهر موجهیدین و ټیک شکاندن هیرشه که یان و، هاوکات له گه ل ئیعدامی دیله کانی نه و شهره له بهر چاوی خه نک، به ریوه بردنی پیلانی کوشتاری زیندانی به سیاسی به کانی شیان دهست پی کرد. نه و پیلانه، نه گه ر له نیوه روکو و ناکام و نه نامه خویناوی به کانی دا، گه وره و به ربلاو و بی وینه بوو له ماوهی چند مانگدا، نه رکی خو ی که له نیو بردنی چند هه زار زیندانی سیاسی بوو، به سهر که وتنه وه به جی گه یاندا! له روانگهی ئیداری، قانونی و قه زایی و ټیکنیکی جیبه جیکردنه وه، ساده و هاسان و بی دهرده سهر بوو.

پیلان به دوا ی دیاریکردنی هه یئه ټیک پیکهاتوو له؛

۱- نه بییری (قازی شیری دادگا فه رمایشی به کان)

۲- ئی شراقی (دادستان)

۳- ره ئیسی (جیگری دادستان) و

۴- پووره چه ممدی (نونه ری وه زارته ئیتلاعات)، به راگرتنی مولا قاتی زیندانی به کان، دهستی پی کرد. نه رکی هه یئه ت پاککردنه وهی زیندانی به کانی ئیران له به ندی به سیاسی به خو راگرو به چوک دانه ها تووه کان بوو. خومهینی فه رمانی به وه هه یئه ته دابوو هه ر زیندانی به ک که به ری کخواوه که ی و نامه نه کانی وه فاداره و، له به رامبه ر نه شه که نه چه و ئازاردا، نامه ده بووه پشت له نامه چه پیروژه کانی بکا، ره وانهی نه و دنیا بکا.

نه و پرسیارو وه لامانه ی زیندانی به کانیان به ره و مردن ده برد

هه یئه تی مه نمووری قه لاچوی زیندانی به سیاسی به کان، له هه ر به ندی خانه یه که له ماوه یه کی کورتی چند سعه اتی دا، چاره نووسی سهدان زیندانی سیاسی به چند پرسیارو ساده به پی نه و وه لامانه ی ده یاندا به وه، روون ده کرده وه. پرسیاره کان (وهک نمونه) نه مانه بوون: موسوئمانی یا کومونیست؟ نویژ ده که ی یان نا؟ به ری کخواوه که ت وه فاداری یان نا؟ نامه دی له وتوو یژ ټیکدا، ری کخواوه که ت مه حکووم بکه ی؟ حازری بچی به به ره کانی شهر له گه ل عیراق و بچی به سهر مه یدان

مین؟ نامادهی هاوکاریمان بکهی؟ زیندانی یه کان که ناگاشیان له وه نه بوو له وه وه لامانهی دهیاندنه وه چ کاریگه ری یه کی له سه ر چاره نووسیان دهی، هر که وه لامیکی نه خوازوایان به ههینهت دهیایه وه، له وانی دیکه هه ل ده هاویردرانو بو سبهینی ته رمی به گولله دایبژراو یا به پهت خنکاوایان به کانتینیر هکانی راگویرتتی گوشت، رهوانه ی دهره وهی شاره کان دهکرا، تا له شویتیکی نه دیتووو دوور له چاوی خه لک ژیر خاک بکړین. هه موو مو حاکه مه ی زیندانی یه کان، له وه چهند پرسپاره بوو که له دهفته ری زیندان لییان دهکرا. بریار له سه ر چاره نووسی له وانیش له دهست زورایه تی له وه چوار له ندهمه ی ههینهت دابوو.

به مجوره له چهند مانگی هاوینو پاییزی ۱۳۶۷د، که خه رمانان گه رمه ی تاوانو جینایه ته که بوو، هه زاران زیندانیی سیاسی، هه زاران ئینسانی شه ریضو نازادیخواز که تاوانیان تیکویشان له پیناوی نازادی و به ختیاریی هاو نیشتمانیان دابوو، گیانیان له سه ستیندرا. هه زاران ژنو پیایو دل پر له له وین به گه ل و زه حمه تکیشان، هه زاران ره لای خه باتگیر، به میلیه ته و بیرو باوه ری سیاسی و به ستراوه یی ریکخراوه یی جیاوازه وه، به فه رمانی خومهینی و هاوده سه ته کانی . که تا له مه روش جله وی ده سه لاتی له وه ریژیمه یان به ده سه وه یه . مه زلوومانه شه هید کران. له هه مووی تالتر له وه یه به شیک له وه زیندانی یان ه دوامانگو ره ژه کانی مه حکوومیه ته ی خویان تپه ر ده کرد، هیندیک له وانیش به شیک له ته مه نی خویان له زیندانه کانی ریژیمی شادا بر دبووه سه ر.

بۆ له بیر نه چوونه وه ی تاوانیکی سامناک

له وه کاته وه تا ئیستا زور له وه که سانه ی له نزیکه وه ناگیان له ره وتو ره هه ندو لایه نه جوړاوجوره کانی له وه کوشتاره به کومه له بووه، هر له پاشماوه ی زیندانی یه سیاسی یه کانه وه تا ده گاته که سوکاری قوربانی یه کان، هه ولیان داوه به گپړانه وه ی بیره وه ری یه کانیان و بلاو کردنه وه ی زانیاری یه به نرخه کانیان، له وه تاوانه گه وره یه ی کوماری ئیسلامی، هه رچی پتر له قاویده ن. له ونیوه دا نابی کاری پر بایه خی له وه ناوه ند، کومه له، ریکخراو، گو قارو ما ئپه ره سیاسی، فه ره ته نگو و مرؤ قده ستانه ش له بیر بکه یین که کو کردنه وه ی وینه و به سه ره اتو ناوی قوربانی یه کانو، بیره وه ری شاهی دانو، به لگه نامه کانی پیوه ندیدار به و کوشتاره به کومه له یان کردوه به له رکی خویان و له م ریگایه وه هه ولیان داوه بیرو ری گشتی له نیوخوو دهره وه ی ولات له م تاوانه سامناکه ی کوماری ئیسلامی له نیو به ندیخانه کانی دا، نا کادار بکه نه وه.

کوماری ئیسلامی له هاوینو پاییزی ۱۳۶۷د، هه زاران زیندانیی سیاسی خوراگرو به چوکدانه هاتووی به م شیویه له نیو برد تا به خه یائی خو ی نوپوزیسیون و خه لکی نارازی ئیران چاوترسین بکاو بیرى وه ریخستنی جموجولی شورشگی رانه و به ره ته ستی و راپه رین له دژى له وه ریژیمه له میشکی خویان دهریکه ن. به لام له وه تاوانه گه وره و که م وینه یه ش نه ی توانی کومه لگه ی ئیران بکا به و کومه بیده نگه ی که خومهینی، خامه نه یی، ره فه نه جانی و به ریوه به رانی دیکه ی ریژیم ده یانه و یست. بویه له ده یه ی ۷۰ هه تاویدا خه باتو به ره به ره کانیی کاریگه ر به دژى کوماری ئیسلامی هر له بازنه ی تیکویشانی

ریځخواوه کانی ئوپوژسییون دا نه مایه ووهو، چووہ نیو قولایی کومه ل و توپژہ جوړاو جوړه کانی خه نک. هه رکه ته روښنگه رانه و نازایانه کانی توپژہ رووناکیبیره کانو، ناره زایه تی دهر پیرینو خویشاندانه جه ماوه ری یه کان له شاره جیوازه کانی ئیران، نه ویش له سهرده میکا دا که ئیعدامی تاق تاقو پؤل پؤل خه باتگپرانو تیروړو ره شه گوژی نازادیخوازان له پهره گرتن دابوو، نیشانی دا که جینایه ت، سهرکوتو زهبروزنگ چاره ساز نین. چونکه له جیاتی ترساندن خه نکو دهسته مؤکردنی ئه وان بو دهسه لاتداره تی ئاخونده کان، رقو نه فره تیگی بن سنوور له و دهسه لاتداره تی یه خوینرپژو نازادیکوژی له دنی داکوکردوونه ووه له دهر فته تیگ ده گهرین تا ئه م رقو نه فرته به گژ دهسه لاتداران دا بکه نه وه.

زیندانه کان هه روا جمه یان دی، به لام...

رووداوه کانی ئه م سالانه ی دواپی جاریکی دیکه دهر یان خست که نه کوماری ئیسلامی بی زیندانو ئه شکه نجه و کوشتن ده توانی حکومت بکا، نه خه نک خه باتگپری ئیران و نازادیخوازانو ولاته که مان نامادن سه بارت به سهرکوتو کوشتارو چوونه زیندانو قوربانیدان له پیناوی ستاندنی هه قو نازادی دا، گوشه ی عافییه ت هه ل بپژیرنو ته سلیمی نه و ریژیمه ببن. هه ر ئیستاش زیندانه کانی کوماری ئیسلامی له خویندکارانی ناگاو نازا، له روژنامه نووسانی بوپرو راستویژ، له وه کیلان و حقوقو قرانه نه ترسو هه قپاریزه کان، له لاوانی داواکاری نازادی و دیموکراسی و له ئه ندامان و لایه نگرانی ریځخواوه خه باتگپره کان، جمه یان دی. هه ر ئیستاش بیدادگاکانی نه و ریژیمه له ژووری دهرگا داخراودا، له دهرکردنی توندترینو دژی ئینسانی ترین سزاکان به تابه تی سزای ئیعدام له دژی خه باتکارانی گه لی کورد، غافل نین. به لام هه روا که یادو ناوی هه زاران شه هیدی هاوینو پاییزی ۱۳۶۷، هاو بیرو باوه پانی ئه وان و نازادیخوازانو ئیرانی له سهر خه بات به دژی نه و ریژیمه، شینگیرتر کرد، نه مرؤش هه ر تاوانو جینایه ت و ره قناریکی وه حشیانه ی دهسه لاتداران له زیندانو دهره وه ی زیندان دا به دژی نازادیخوازانو خه باتکارانی کولنه دهر، گیانی بهر بهر ه کانی له گه ل سته م و دیکتاتور ی له نیوخه لکا دا به هیژ ده کا. نه مرؤ خواهرانو نه و گوړستانانه ی بهر یوه بران و کابه ده ستانی کوماری ئیسلامی به بونه ی ژیر خاک کرانی نازادیخوازان له وان دا ناوی له عنه ت نابادیان له سهر دانان، بوون به زیاره تگه ی کومه لانی میلیونی خه نکی ئیران. نه مرؤ، کوشتاری به کومه لی هه زاران تیکوشه ری به ندرکراو، بووه به به لگه ی حاشا هه ننه گری تاوانی نه م ریژیمه له دژی مروقیه تی. نه مرؤ، خه نکی ئیران جگه له رووخانو له نیوچوون هیچ چاره نووسیکی دیکه به ریژیمیکه وه ره و نایبنین که به م چه شنه نازیزانو جگه رگوشه کانی قه لچوکردوون.

۱- گوڅاری ئرش چاپی پاریس، ژماره ۵۷، گه لویژ، خه رمانانی ۱۳۷۵

نه م وتاره له ژماره ۳۹۶ ی روژنامه ی کوردستان دا بلاو بوته وه

ریکه وتی: ۶ سیپته مبه ری ۲۰۰۷

زامی به ناسوری قارنی

به ره به یانی ۵۱ گه لاوړی ۱۳۶۷، سهره تاي نه و کاره ساته ئینساننیه گه وره و هرگیز فه راموش نه کراوه یه که نه خه رمانانی نه و سانه دا گه یشته چله پویه و خه زه توره و سه رماوه زی هه مال سالد ا نه کوتاییه کانی خوی نریک بوه.

خومه ینی هه موو هیزه کانی ریژیمه که ی بو هیرشبردنه سهر کوردستان دنگ داو شارو گونده کانی کوردستان نه هه واو زه وییه وه که وتنه بهر په لاماری شهریکی نابه رامبه ر. به لام هیرش نه شکرانی ریژیمی تازه نه گهل زه بره هه ماسی په کانی هیزی پیشمه رگه و خوراگری خه لکی مافویستو نازادیخوازی کوردستان به ره و بوو. نه و به شه نه روژهلای کوردستان که نه دابه شینی ئیداری ئیران دا به پاریزگه ی نازه ریا جانی روژناوا ناو دیتر کراوه، یه کیک نه گوره پانه کانی خوراگری خه لکی کوردستان به رامبه ر به نه شگری په لامارده ر بوو. دهسلای تازه به یارمه تیی ده ستو پیوه نده خوجیییه کانی هه ر نه خاکه لیوه ی ۱۳۵۸ هه و که وتبوه هه وئی وه ریخستنی شهر ی قهومی نه نیوان دوو گه لی برا کوردو نازه ری نه م ناوچه یه دا که به داخوه شهر ی دتته زینی نه غه ده ی لی که وته وه.

شکسته یه ک نه دوا ی یه که کانی پاش دهرکردنی فه رمانی جهاد، بووه هوی نه وه ده م راستو بریار به ده ستانی ده سلای تازه نه و ناوچه یه، چاری کاری خویان و ریژیمه که یان نه وه دا بیین که ویرای په ره پیدانی ناکوکییه قهومی و مه زه بییه کان، خه لکی گونده کانی کوردستان که پیگه و په نای روله پیشمه رگه کانیان بوون، چاوترسین بکه ن. قه لاچوی دانیش تووانی گونده کورده کان به هوی هیندی که چه کداری ناناگای نازه ری زمان و نه ژیر پشتیوانی تانگو توپی نه رته شدا، به شیک نه و پیلانه دژیوه بوو. کوشتاری به کومه ئی دانیش تووانی ناوایی قارنی به خانی ده ستیپیکی نه م پیلانه به ربلاوه ده ژمیردی که دواتر نه قه لاتان، سو فیان، سه رووکانی، ئیندرقاش، قه ره گول، سه وزی و سه رچنار، هه سه ن لولان، چه قه لمسته فا، خه ئیفه لیان و زور شوینی دیکه دوویات بوه.

قارنی نه چند کیلومتری شاری نه غه ده و نه سه ر پنگای سه ره کیی پیرانشار- نه غه ده هه لکه وتوه. خه لکی نه م دییه تا ئیستاش بو دابینکردنی پیوستی یه کانیان و بو کاروباری ئیداری هاتوچوی شاری نه غه ده ده که ن و هه ر نه کونه وه پیوه ندی یه کی گه رمیان نه گهل دانیش تووانی نازه ری زمانی شاری نه غه ده و ناوچه کانی سندوس هه بووه. بویه کاتیک روژی ۱۱ خه رمانان، به سه دان چه کداری ژ. ۳ نه شان و ته ور به ده ست نه ژیر پشتیوانی چند تانکو ماشینی نیرامی روویان نه م دییه کرد، باوه ریان نه ده کرد به م بی ره حمی یه بی وینه یه و ته نیا به تاوانی کورد بوون، قرانیان تی بخری و به کومه ل نه نیو بیرین.

بهشی په كهم

تاوانیک که دوانیوه رۆی ۱۱ خه رمانانی ۱۳۵۸ (۲۱ سپیتامبری ۱۹۷۹) به دهستی به کریگیراوانی کۆماری ئیسلامی و به هاندان و پشتیوانی کاربه دهستانی ئه و ریژیمه له قارنی رووی دا، له گپرانه وه نایه. له و رۆژهدا قارنی بوو به تاقیگه ی جیبه جیگردنی فهرانی جیهادی خومهینی. هیزی په لاماردهر هه رکه سینک دهستیان کهوت، هه ر له مندالی گاوانو شوان تا ژن وپیای سهر موجه ومهزرا و پیرو په ک کهوته ی نیو ئاوی، دایانه بهر دهسپریژی گولله یا به بیورو قه مه له ت له تیان کردن. ته نانه ت مامۆستای ئاوی، مه لامه جموودی بیته رزاده که قورئان له سهر دهست چووه نکایان بو ئه وه ی چیدی خه لکی قارنی نه کوژن، نه ک هه ر خاتری نه گیرا، به لکو کوشتیان و سهریان له له شی جیا کرده وه.

قارنی له ماوه ی چهنه کاترمی ردا بوو به کوشتارگه ی ۶۸ که س له دانیشتوانی و به م تاوانه ی دهره قی کرا، بوو به ناسنامه ی نه ته وه یه کی مافخوراو زۆرلیکراو که بانگو هاواری حه قخوازانه ی به دلره قی په کی بی وینه وه لام دهرینه وه.

قارنی وه ک دهیان گوندی هاوچاره نووس، وه ک دایکه زامداره که ی نیشتمان، رۆژه لاتی کوردستان، هه تا ئیستاش له نیو یادی خه مینی رۆله به ناحه ق کوژراوه کانی دا شه وو رۆژی ده خاته وه سهر یه ک. نه گه رچی تا ئیستا هیج ناوه ندیکی نیونه ته وه یی دادی خه لکی قارنی و هه موو خه لکی زۆرلیکراوی رۆژه لاتی کوردستان نه پرسیه وه به لام خه باتی نه ته وه که مان له رۆژه لاتی کوردستان بو رزگاری له بنده ستی نه ته وه یی و دیکتاتوروی بو به دیه یانی ئامانجی شه هیده کانی هه ر به رده وه امه و رۆژ به رۆژ به گورتر ده چینه پیش. سلاو بو گیانی پاک قوربانیانی ئه و تاوانه فه رامۆش نه کراوه. به ئاواتی ئه و رۆژی عامیلانی ئه م جوړه تاوانانه و له سه رووی هه مووانیانه وه سهرانی ریژی می کۆماری ئیسلامی دهرینه دهستی عه دانه ت و سزای ئه م تاوانانه یان لی ده ستیندرینه وه.

ریکه وتی: ۲۱ سپیتامبری ۲۰۰۷

مانگی گه لایوژو بیره وه ری یه خوښو ناخوښه کانی

مانگی گه لایوژو، له بیره وه ری گه لی کورد به گشتی و له حافیزه ی خه لکی کوردستانی ئیران به تایبه تی دا، جیگایه کی تایبه تی هیه. له لایه که وه بیره ی نه ره وه ی گرنګترین و خوښترین رووداوه له میژووی نوئی و هاوچه رخی گه لی کورد له کوردستانی ئیراندا، له لایه کی دیکه شه وه گه له که مان و خه لکی ئیران ده خاته وه یادی دوو رووداوی تال و خویناوی.

مانگی گه لایوژو، نه و مانگه یه که هه م کومه نه ی ژیا نه وه ی کورد (ژ. کا) ی تیدا دامه زراوه. هه م جیزی دیموکراتی کوردستان. نه م دوو رووداوه هه ر کامیکیان له میژووی گه لی کورد دا، جیگا و شوینی خوینا هیه. یه که میان، رووداویکی گرنګ بوو، چونکه یه که م نه زموونی خه لکی کوردستان نه و به شه ی نیشتمانه که یان له پیکه یانی ریکخراو و کومه نه ی سیاسی و خه باتگیرو نیشتمانه پهره ر دابوو، توانی بی بی به ده سایه و بنچینه بو دامه زراوی جیزیکی سیاسی و سرده میانه. دووهه م رووداویش، له یه که م رووداوی یه کجار گرنګتر بوو. چونکه وه رچه ر خانیکی له ژیا نی سیاسی به شیکی گه وره له نه ته وه ی کورد دا خو لقا ندو خه باتی نه ته وایه تی و نازادیخوازانه ی گه لی کورد له کوردستانی ئیرانی خسته سه ر ریږه ویکی نه پساوه، پشکه و تنخوازانو مؤدیرو، بوو به سه رچاوه و هه وینی رووداوو نالوګوری سیاسی گرنګو میژووی له ژیا نی میله تیک دا.

هه روه ک گوترا، به لام گه لایوژو بیرخه ره وه ی هیندیک رووداوی تال و خویناوی شه، که له هه مووانیان گرنګتر نه و رووداوانه ن که هه ر دووکیان راست له ۲۸ نه م مانگه دا، روویان دا. یه که میان کودیتای ۲۸ گه لایوژو ۱۳۳۲ ی ریژی می په هله وی به پشتیوانی و هاوکاری نه مریکا و ئینگلیس له دژنی حکومتی نیشتمانی دوکتور موسه ددیق، که بووه هوی له سه رکار لاچوونی موسه ددیقو، شکان و پاشه کشه ی بزوتنه وه ی نیشتمانی له سه رانه ری ئیران دا. دووهه م، راگه یان دننی فه رمان یا فتوا ی جیهاد له دژنی گه لی کورد له لایه ن خومه ی نی یه وه له ۲۸ گه لایوژو ۱۳۵۸! به لئ له ۲۸ گه لایوژو ۱۳۵۸، خومه ی نی ریبه رو بنیاتنه ری کوماری ئیسلامی ئیران، که شیلگیری و خوراگری خه لکی کوردستان له سه ر داواکردنی نازادی و مافه نه ته وایه تی یه کانیان، تووره و هه راسانی کردبوو، فه رمانی جیهادی له دژنی خه لکی کوردستان ده رکردو فه رمانی به قوا ی سه گانه دا به هه موو هیرو توانیا نه وه هیرش به رنه سه ر کوردستانو به فرۆکه و هیلکی کوپتیر پردیکی هه وایی بو نیو کوردستان سازیکه ن، له ماوه ی ۲۴ سه عات دا بیگرنو بوخوښی فه رمانده یی قوا ی سه گانه ی به ده سته وه گرت.

خومه ی نی بو جی به جی کردنی فتوا به دناوه که ی خو ی چه ندین مؤره ی جینایه تکاری وه ک مسته فا چه مران، سه ییادی شیرازی، که به قه سسابی کوردستان ناوبانگی ده رکردبوو، حه سه نی، نوینه ری خو ی له نازه ری ایجانی روژئاواو خه لخالیی جینایه تکار که ده ستووری ئیعدام کردنی ده یان رو لئ هی کوردی له بی دادگا کانی ریژی مه دا ده رکرد، وه ک به ریپرسی به ریوه بردنی فه رمانی خو ی

له کوردستان دیاری کردو هیژیکى زوری رهوانه ی کوردستان کرد... (۱)

سهرکه وتنى کودیتای ۲۸ گه لاویژ، له دوو باره وه بو خه لکی کوردستانی ئیران و حیزبی دیموکرات تال و ناخوش بوو، له لایه که وه نه وانیش وهک هه موو خه لکی ئیران جاریکى دیکه شایه دی زالبوونه وهی دیکتاتورى و سهره پوی به سهر نه و ولاته دا بوون، خه لکی ئیران بو ده وره یه کی نه وسهر نادیار له گه یشتن به مافو نازادیه کانیان دوور که وتنه وه. له لایه کی دیکه شه وه خه باتی گه لی کورد له ئیران و تیکوشانی حیزبی دیموکرات که له گه ل گه شه کردنی بزوتنه وهی نیشتمانی سهرانسهری، له دواى رووخانی کومارى کوردستانه وه به شیوه یه کی بی وینه په ره یان گرتبوو، ناچار به پاشه کسه بوون.

به لام خالی هاوبه شو و سهرنج راکیش له دواى ههر دوو ۲۸ گه لاویژ له کوردستان، به رده وایمی خه باتو تیکوشان له لایه ن حیزبی دیموکراتو گه لی کورد به دژی دیکتاتورى و سهرپویو له پیناوی نازادى و مافه نه ته وایه تی یه کانی نه و گه له دا بوو. دیاره له نیوان نه و دوو هه لومه رجه دا (هه لومه رجه سیاسی و گشتی ئیران، کوردستان و حیزبی دیموکرات له دواى ۲۸ گه لاویژى ۱۳۳۲ و ۱۳۵۸)، جیاوازی زور هه بوو.

نه گهر له دواى ۲۸ گه لاویژى ۱۳۳۲ هه، رۆنه خه باتیکه پره کانی گه لی کوردو تیکوشه رانی حیزبی دیموکرات، له نیو به ندیخانه کانو له دهر به دهری و دووره ولاتی دا نه یان نه یشت کوانوی خه بات به دژی ریژیمی پاشایه تی دابمرکی و له ساله کانی ۶ و ۷ دا نه م خه باته یان به راپه رینی چه کدارانه و پر له فیداکاریی خویان گه یانده چله پوپه، له دواى ۲۸ گه لاویژى ۱۳۵۸ هه، کوردستان بو ماوه ی نزیک به دوو دهیه، له ژیر پیی هیرشکه ران و ئینسانکوژانی کومارى ئیسلامی دا بوو به یهک پارچه ناگر. گه لی کورد له خه باتو به ربه ره کانی یه کی نابه رامبه ردا که به شی هه ره زوری قورسای یه که ی له سهر حیزبی دیموکرات بوو، نیشتمانی خوی کرد به سهره گه ری کۆنه دان و به چوک دانه هاتن له به رامبه ر زورداری و دیکتاتورى کومارى ئیسلامی دا. خه باتیک که نه مرۆ ره گو پنجه خوی به نیو زورترین چین و تویره کانی خه لکی کوردستان به تابه تی رووناکبیران، لاوانو، خویندکاران و ژنان دا، بردوته خوارى و له سهرتاپای کوردستانی ئیران و ههر شارو به شیکی ئیران که کوردی لى ده ژین، له شکل و شیوه ی جورا و جوردا، به ره و پيش ده چی. نه و خه باته به رین، هه موولایه نه و پر له قوربانیدانه، باشتیرین و جوانترین نیشانه ی زیندووی و نه وه ستان و وربابوونه وهی گه لیکه که تا گه یشتن به رزگاری و به ده سته وه گرتنی چاره نووسی خوی، نۆقره ناگرى. ههر له و کاته دا نیشاندهری نه و پیوه ندی و متمانه بی وینه و رۆژ به رۆژ به ربلاوتره شه که له نیوان خه لکی کوردستان و حیزبی دیموکرات دا هه یه و توانیویتی به رده وایمی خه باتی نازادیخوازانه له کوردستانی ئیران ده سته به ر بکا.

نه م راستی یانه ده مانبه نه وه سهر سهرچاوه یه ک که له ۲۵ گه لاویژى ۱۳۲۴ دا شاهیدی له دایکبوونی بووین. دامه زرانی

بەشى يەكەم

ھيزبى ديموكراتى كوردستان. كەوابوو رۆژى ۲۵ گەلاۋىژ ۋەك رۆژىكى مېژوۋىيى و ۋەك رۆژى دامەزرانى ھيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران، نەك ھەر بۇ ئىمە ئەندامانى ھيزب، بۇ خەلكى كوردستانىش شىاۋى پىۋەنازىن و جىژن بۆگرتنە، شتىك كە بە كردهۋە، دىتوومانە و دەيىبنىن. بەلام خۇشەۋىستىيى ھيزبى ديموكرات لە نىۋگەئەكەىداۋ شانازىيەكانى رابردوۋى، نابى رېبەرى، تىكۆشەرانو ئەندامانى ئەم ھيزبە لەم راستىيە غافل بگەن كە بۇ ئەۋەى ھيزبمان ھەروا خۇشەۋىست بىمىننەۋەو بۇ ئەۋەى بىين بەو ھيزبە كە خەلكەكەمان ئارەزوۋى دەكا، بەخۇداچوۋنەۋەيەكى رەخنەگرانە بە كارو تىكۆشانمانداۋ ھەول و تىكۆشانىكى ھەموولايەنە، جىددى و بەبەرنامە بۇ لەنىۋىردنى كەم و كوورى و ناتەۋاۋىيەكانمان، پىۋىستە.

(۱) كوردستان ئورگانى كومىتەى ناۋەندىيى ھيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران، ژمارە ۲۷۴ گەلاۋىژى ۱۳۷۸ وتارى ئاورىك لە بىست سال شەر لە كوردستاندا، م. مەروۋفى

لە ژمارە ۳۹۵ رۆژنامەى كوردستان دا بلاو بۆتەۋە

رىكەۋتى: ۱۱ ئاگۆستى ۲۰۰۷

تکایه چیتردزیمان لئ مه کهن!

خاوهنی ماڼپه ری پشمه رگه کان له م لیکه دا:

http://www.peshmergekan.eu/babet_pdf/wtekany_d_qasmlu.pdf

به بۆنه ی ۲۲ پووشپه ری ۱۳۸۶ (۱۸ سانه ی تیروری دوکتور قاسملوی ریبه رمان) ۱۸ لاپه ره له وته کانی نه و ریبه ره شه هیده مانی له سایته کدی دا بلاو کردو ته وه.

نه گهر که سینک نه و ۱۸ لاپه ره له گه ل لاپه ره کانی ۱۵۸ - ۱۳۴ ی کتیبی قاسملو له ری بازی دا زیندو وه دا به راورد بکا، زور به ناسانی بوی دهرده که وی که خاوهنی نه و ماڼپه ره ۲۴ لاپه ره له کتیبه کدی منی پاش سرینه وه ی به نه نقهستی ناوی کتیبه که و ناوی خاوهنه کدی، دهقاوده ق له توئی ۱۸ لاپه ره دا، به هه مان سه ردیرو تیترو سوتیتر، به هه مان ته رتیب، به هه مان ری نووسو خالبه ندی، به هه مان ژیر نووسو ته نانه ت ده توانم بلیم به هه مان تایپو پیچینه وه! له سایته کدی دا بلاو کردو ته وه.

دیاره من نه و ونانه ی دوکتور قاسملو یا هیج باب ته تیکی دیکه به ریکه وت له کتیبه که م دا نه هینان. هه رشتیکی که بۆ خوم نه م نووسیبی و بۆ خوم وه رم نه گپرابی، یا بۆ خوم کاری ناماده کردن، هه لبراردن، سه ردیر بۆ دانان و پیشه کی و روونکردنه وه بۆ نووسینم بۆ نه کردی، نه م گونجاندوه. پیشم خۆشه هه ر که س ولایه نیک به هه ر بیرو بۆچوونیک سیاسی یه وه، له م کتیبه م یا هه ر نووسین و وه رگپرانیک دیکه م له پیناوی خزمه ت به حه ق و حه قیقه تداو به تایبه تی بۆ ناساندنی بیرو بۆچوون و خه بات و تیکو شان و که سایه تی. د. قاسملوی نه م یا ریبه رانی شه هیدی دیکه مان، که لک وه ر بگرن. که وا بوو من نامه وی چونکی نه و شتانه هی منن، که لک لیوه رگرتیان له هیندیک که س و لایه ن مه نع بکه م. به پیچه وانه وه، به مه رجیک سه ره تایبترین نوسول و ریوشینه کان و مافه کانی پیوه ندیدار به به ره می مه عنه ویبه وه، ره چاو بکرین، زوریش مایه ی خۆشحالیم ده بی که به ره می هه وئی چه ندین ساله م، له لایه ن نۆگرانی بیرو بۆچوون و که سایه تی ریبه ریکه مه زنی وه ک د. قاسملو، که لکی شیای لئ وه رگپری.

خاوهنی ماڼپه ری ناوبراو جگه له ناوی کتیبه که و ناوی خاوهنی کتیبه که، ژیر نووسی لاپه ره ۱۵ ی کتیبه که ی منیشی به نه نقه ست قرتاندوه. چونکه له و ژیرنوسه دا ناماژم به هه و لیک نادرستی له چه شنی نه م هه و لایه نیستای خوی کردوه.

واته ناماژه به که لکوه رگرتنی نه ندامیکی ریبه ری حیزبه که ی نه و برادره، که نانه مینانه هیندیک له نووسین و وهرگیرانه کانی منی له کتیبیکي کو کراوی خویدا له باره ی دوکتور قاسملوو هیناون. به لام سهرنجراکیش نه وه یه به ریوه به ری ما لپه ری پیشمه رگه کان، له بی ری چوو نه و پیشه کی یه ماناداره ی له ده روازی کو نگره ی ۱۳ ی حیزب و له پارزه سانه ی ناوا بوونی هه تاویکدا بو گو لبریزیک له و ته کانی ریبه ری شه هیدمان نووسیومه، بقرتینی و بسریته وه. به م کاره شی بی نه وه ی به خوی بزانی، ریه که ی له خوی کردوته وه خوری و دهستی خوی روو کردوه!

لیره دا رووی قسم ده که مه خاوه نی سایتی پیشمه رگه کان و له گه ل نه ویشدا به هه موو به ریوه به ران و کاربه ده ستانی حیزبه که ی کاک سانه نه لوسی و راگه یه نه کانی سر به وان ده لیم:

به ریزان! فارس گوته نی شتر سواری دو لا دولا نمیشه. نیوه یا نابی دوکتور قاسملوو بکه ن به مو لکی بی نه م لاو نه و لای خو تان، یا نه گه ر وه ک تا نیستا نیشانتان داوه، ده تانه وی به ته وای له پاوانی خو تانی بگرن، نابی به نووسین و وهرگیران و لیکدانه وه و لیکو لینه وه و به ره می مه عنه وی که سانی که به هه موو توانا تانه وه هه ول دهن به نه یاری دوکتور قاسملوویان بناسینن، نه م کاره بکه ن! نه مه یان نی دی به دشناسی نیوه یه که زوربه ی نه و که سانه ی زورترین رو نیان له ناساندنی بیرو بچوون و که سایه تی و خزمه ته کانی دوکتور قاسملوو و ریبه رانی شه هیدی دیکه ی نه م حیزبه دا هه بووه، له گه ل نیوه دا نین. نیستا که وایه یا ده بی خو تان، قو لی له هه لمان و نه و کارانه ی مه مانان کردوومانن، سر له نو ی بیانکه نه وه له به ره می نی مه بی منه ت بن. یا نه گه ر هه ر ناچارن که لکیان له وهرگرن بو تان نیه ناوو مو رکو شوین په نجه ی نه و که سانه ی زه حمه تیان پیوه کیشاون، لییان بسر نه وه. چونکه نه گه ر هیندیک که سیش به م زه ونکردن وداگیرکاریه تان نه زانی، که سانی که هه ر په یدا دهن که هه ست به راستی مه سه له که بکه ن و گانته یان پی بی.

به ر استی زور سه یرو، هه ر له و کاته زور جی داخه له حالیکدا هیندیک حیزبو لایه ن هه ولکی زور دهن تا ریبه رانیان بکه ن به مو لکی هه موو نه ته وه که یان، له نیو له تیک له حیزبی دیموکرات دا هه ول ددری دوکتور قاسملوو یه ک که له میژه هه موو نه ته وه ی کورد به هی خوی ده زانی و شانازی پیوه ده کا، به زور زورداری بیکه ن به مو لکی جینا حیکو هیندیک که سی تایبه تی! نه مه وای کردوه راگه یه نه کانی شیان تووشی سانسوری سه یرو سه مه ره بن. بو وینه تیشک tv که له ۱۸ سانه ی شه هید بوونی دوکتور قاسملوودا ببوو شاه یه ک بو هه لاندانه وی نالیومی نه و وینانه ی کاک حه سن شه ره فی و چند که سینی دیکه له گه ل د. قاسملوو دا هه یانه، که چی هه ر نه و کاک حه سه نه ی له کاتی ریوره سمه دوامالاوایی له ته رمی دوکتور قاسملوو له نه نیستیتوی کورد له پاریس و له کاتی به خاک سپاردنی له گورستانی پیرلا شیزدا، هه ر نیشان نه دا! بو چونکه به ری زیان له گه ل ماموستا عه بدو لالا حه سه نزاده له و مه راسمه دا به شدار بوو! دیاره پیشتریش و له زور بوونه ی دیکه دا، له م جو ره کارانه یان کردوون. واته بریاربه ده ستان و به ریوه به رانی راگه یه نه کانیان، به سه خاوه ته وه زور برگه له

بهشی په کم

میژووی حیزبی دیموکرات سانسور دهکهن یا به نهقهست خوږانی تیندا قوت دهکهنهوه تا رواهتیکي ناواقیعی به قازانجی خوږیانو به زیانی لایهنی بهرامبهریان، پینشان بدن. نه مه وای کرده وزه کاتیکي زور بو هه لبرینی فیلمهکان، مونتازي وینهکانو سرینهوهو ورتانندن ودهسکاری دوکیومینت و نارشیوهکان و هه زفو سانسوری نهفه رهکان تهرخان بکهن. کاریک، که دروستکردنی میژوویهکی ساخته به قازانجی تاقمیکي مه بهسته و هیچی تر و، ته نیا ده بیته هوی سته مکردن له میژووو حهق و حهقیقهت. هه بویهش زور له بینهرانی بهرنامه راسته وخوکانی تیشک tv ناتوانن له ناست نه م جوړه هه ولانه بیدهنگ بنو پهیتا پهیتا به چاویان دا ددهنهوه!

بهریزان! نیوه تیتوئیک لهو سیسته مانه دادرن که دهیان سال هه وئیان دا زور که سایهتی و ناوو به رههمو جی په نجهو روئیان بهم هه ولانهی خوټان ناسایی له زهینی خه لک بسرنهوه، یا تی کوشان وهک نه یاری گهل و نه ته وهو هتد به کومه یان بناسینن، به لام عاقیبهت هه رهنج به خه ساریان پچ براو، خه لکی ناگا پیکه نینی بهم هه ولانه یان هات. لهو په کیه تی سؤقیه تهش دا که دوکتور قاسملوو سیسته می دهسه لاتداره تی نه ویی به کورته باسه که ی نه قد کردهوه، زور هه ول درا سولژنیته سکان، ساخاروفه کانو ره خنه گران و جیابیرانی دیکه، قهره تینه بکرین، له بهرچاو و زهینی خه لک لا بیرین و، روومای دهسپه روه دهی نه ملاونه ولا و، که سانیکی دوژمن به سؤقیه تو ناشتی و په کسانییان لی پینشان بدری، وهیچ له دروو بوختانو هدنگوو چاوورایش نه ما، بویان هه ل نه به ستری. به لام عاقیبهت چی؟ خه لک، له جیاتی هه لبراردنی قاره مانانی میژووی ساخته، نه وانه یان به هی خوږیان زانی که سیسته می سیاسی ولات ، به دوژمنی نه وانی ناساندبوون.

له جیاتی وه کارخستنی مقهستی سانسورو دزینی به رههمی که سانیتره که لک نیوه رگرتنیان بو مه بهستی تایبه تی خوټان، میشکو بیروقه له متان ده کار خه نو نه گهر تیگه یشتن و خویندنه وهیه کی نویترو دهوله مه نترتتان له باره ی دوکتور قاسملوو هه یه، پیشکیشی بکهن.

هه قه نیوه بزانی نووسینو وهرگیرانو به رههمی مه عنه ویی کونه هاوریانتان، بنکه و دارایی حیزبی نین تا به زور دهستی به سردها بگرنو له سه ر خوټانی تاپو بکهن!

ریکه وتی : ۱۹ ی جولای ۲۰۰۷

راگه یانندی کوردی و دنیا یهکی پر سهیرو سهمه ره

چهند سال له مهو بهر بابته تیکی کورتم بۆ یهکیک له روژنامه روژانهکانی هه ریمی کوردستان نارد. چهند روژ دواتر بابته ته کهم بلاو بۆوه، به لآم ئه م بابته ته کورته به ژماره ی دیرهکانی و بگره زور زیاتریش هه ئه ی چاپی تیدا بوو. هیندیگ له هه ئه کان زور عه تیکه بوون.

بۆ وینه له دهقه که ی من دا، مانگی ۱۲ و سالی ۲۰۰۱ و... هه بوو، پیتچنه که به و هۆبه وه ۲ ئیمه ی کوردی روژه لاتی کوردستان له ۳ لای ئه وان ده چی، هه رچی ۲ من بوو کوردبوونی به ۳، مانگی ۱۲ ببوو به مانگی ۱۳ و سالی ۲۰۰۱ ببوو به سالی ۲۰۰۱. ئه و پیتچنه له خۆی نه پرسیبوو ئه ری به راستی مانگی ۱۳ له گه ل سالی ۱۲ مانگی دا ده گونجی؟ یا سالی ۳۰۰۱ که هیشتا هه زار سالمان ماوه پیی بگه یین بۆچی له و نووسینه دا هاتوه؟! ئیستا کاری هه ئه چنو کاربه ده ستانی دیکه له و جۆره روژنامه نه دا که ئه م جۆره هه لانه نابیننو چاکی ناکهن، چیه؟ نازانه م.

یوه راستهکانی سالی ۲۰۰۴ کتیبیکی وه رگیدراوی خۆم برده لای یهکیک له ده زگا به ناویانگهکانی په خشو بلاو کورده وه ی هه ریمی کوردستان. هه ر ئه و کات پیمان گوتم به رنامه ی ئه مسالمان پر بۆته وه و چاپی کتیبه که ته ده که ویتته سالی ۲۰۰۵. گوتم به مه رجیک بکه ویتته نیوه ی یه که می سالی ۲۰۰۵، مه منوونیش ده بم. سالی ۲۰۰۵ چهند جاریک پرسیا ری کتیبه که ی خۆم کرد، گوتمان له بیرمانه و له به رنامه مان دایه. به لآم سال ته وا و بوو و هیج باس نه بوو. سالی ۲۰۰۶ یش چهند جاریک سه روسوراغی کتیبه که م پرسى، گوتمان هه ر باره گای تازه مان ئاوه دان بکه ینه وه چاری هه موو کاره دوکه و تووه کانمان ده که یین. راستی یه که ی چونکه هه م ژماره ته له فون و هه م ئادره س مایلی منیان لابوو، پیتشم عه یب بوو زوو زوو لییان پیرسه وه ئه ری کتیبه که م چی به سه ره ات، چی دیکه لیم نه پرسى یه وه. سالی ۲۰۰۷ یش نیوه ی روئی. روژی ۲۸ - ۶ - ۲۰۰۷ گوتم با ته له فونیک بکه م و هه والی کتیبه که م بپرسم. وه لآم وه رگرتته وه: خو کتیبه که ته سالی ۲۰۰۶ چاپ بووه، به س هه ئه یه کی بچووکی تیدا کراوه و ناوی وه رگیر له قادر وریا وه بۆته وریا قادر. گوتم له م هه ئه یه سه یرتر به لآمه وه ئه وه یه که له م بسته ری یه و له م سه رده می عه وله مه و شوړشی زانیاری ته یار بوونی هه موو ده زگا کان به ئینتیرنیته و مۆبایل و... دا، سالیگ دواتر پیم ده گوتری کتیبه که ته چاپ بووه! ئه ویش دواى ئه وه ی بۆ خۆم لیی ده پرسه وه!

ئه م روژانه به ریزیک له یه کیک له روژنامه کانه وه پیوه ندیی پیوه گرتم و له باره ی کۆبوونه وه یه کی پیوه ندیدا به کوردانی روژه لآت یه ک دوو پرسیا ری لی کردم. له باره ی پله و به رپرسیا یه تیم له حیزبه که ی خۆم دا هیچی نه پرسى و منیش بیگومان بووم که ئه مانه ده زانی هه ربۆیه ش پیوه ندیی پیوه گرتووم. کاتیگ وه لآمه که ی منی کوردبوو به هه ویتی هه واتیگ بۆ روژنامه که یان، کوردبوومی به ئه ندامی ده فته ری سیا سی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران! له حالیک دا نه که هه ر ئه ندامی ده فته ری سیا سی حیزب نیم، حیزبه که شم ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانه نه ک حیزبی دیموکراتی کوردستانی

ئیران! ئیستا نهو بهرینه بۆچی و له سهر چ بناغهیهک منی وا ناساندوه، بۆ خوی دهرانی!

ژماره ی پینشووی کوردستان ههر لهم ستوونه دا، یادی ۶۰ سالهی شههید بوونی چوار نهفسه ری شورشگیری کورد (عیزهت عبدالعزیز، مستهفا خوشناو، محمهد مهحمود قودسی و خهیروللا عبدالکریم)م کردهوه. چهند شهو دواتر بهو په ری سهر سورمانه وه گویم لی بوو بیژهریکی تیشک جش، به هه مان دارشتن، به هه مان نیوه روکو ته نانهت به زۆریه ی وشه و زاراوه کانی بابه ته که ی من، وتاریک له یادی نهو چوار نهفسه ره شههیده دا ده خوینیتته وه! روژی دواتر که دیتم به ناوی خوی وتاره که ی له هیندیگ ما پهر دا بلاو کردۆته وه، هاتم له گه ل نووسینه که ی خوم به راوردم کرد. دیتم نه من به هه نه چووو نه نهو دۆستانه ی لهو باره وه نیمه یلیان بۆ نارد بوومو بۆیان نووسی بووم نه وه هه مان وتاره که ی تۆیه که نهو بهرینه تیشکاندوو یه تی (به ناوی خوی دهرخواردی تیشکی داوه)!

نه م ستوونه ی دهیخویننه وه و نزیگ به ۶ سال ته مهنی هه یه، بنیاتنه ره که ی منم، ناوه که شی ههر من دام ناوه. کهس نیه خوینه ری کوردستان بیو ستوونی بهر له مالاوایی به ناوی بنیاتنه رو نووسه ره که یه وه، نه ناسیتته وه. که چی دوا ی له تبوونی حیزبی دیموکرات، لایه نی به رامبه ر له حالیکدا به داخه وه حیزبی دیموکراتی کوردستان و یه که یه کی تیکۆشه رانی وه ک دوژمنی خویان سهیر ده که ن، هه یج عه یبو ئیرادیکیان له وه دا به دی نه کرده که به هه مان ناوو له هه مان شوینی روژنامه که یان دا، ستوونی که سیکی دیکه له حیزبی دیموکراتی کوردستان له روژنامه ی خویان دا درنزه ی بی بدن!

نه مسال به ریکه وت، براده ریکی دیرینم، بیره وه ریبه کی زور سه رنجراکیشی له باره ی سه ره تاکانی دامه زرانی یه کیه تی نیشتمانی کوردستان و تیپه ر بوونی پر رووداوی ۳۲ سال له مه وه به ری ربه ران و پینشمه رگه کانی یه کیه تی نیشتمانی به ناوچه ی شنۆیهیدا بۆ گپرامه وه. گوتم نه م شتانه ی تۆ ده یانگیریه وه، زور گرنگن. قهت له هه یج کوئ نه م بیره وه ریبه ت بلاو نه کرده ته وه؟ گوئی نه وه ئلا. داوام لی کرد هه رچی زووتر بیانه یینیتته سه ر کاغزه تا به بۆنه ی ۳۲ ساله ی دامه زرانی نهو ریکخواویه بلاو بیتته وه. شته که ی به زه حمه تیکی زور تایپ کردو فایله که ی دامی. فایله که ییم هه م بۆ نادره سمایی روژنامه ی کوردستانی نوئ نارد، هه م بۆ نادره سی دس میدیا. ئیستاش که ئیستایه له م دوو راگه یه نه وه هه یج وه لامیکم بۆ نه هاته وه! به راستی که م روژنامه و گو قارو ده زگای راگه یاندنی کوردی هه یه که له جیاتی نادره س مایلیک چهند نادره سیان نه بی، به لام به هه لکه وت راگه یه نیک پهیدا ده بی که وه لامی نهو نیمه ییل و بابه تانه بداته وه که بۆیان ده نیردرین!

نه مانه مشتیکن له خهرواریک. حاشا له شته باشه کانی راگه یاندنی کوردی ناکه م. به لام ده پرسم نه ری به بوونی نه م جوړه هه له و بیسه ره و به ریبه و که م کورتیا نه وه نایا شته باشه کانیشیان که م رهنگو بی نرخ نابن!؟

له ستوونی بهر له مالاوایی روژنامه ی کوردستان، ژ ۶۶۵ (۱۲ - ۴ - ۱۳۸۶) دا بلاو بۆته وه

ریکه وتی: ۷ سیپته مبه ری ۲۰۰۷

شههیدانی ۱۹ی حوزهیران. هه میشه نهفسه. بۆ نه بهد سهردار

۱۹ی حوزیرانی نه مسال (۲۹ی جۆزهردانی ۱۳۸۶)، ۶۰ سال به سهر له سیدارهردانی چوار نهفسه ری شۆرشگیرو نیشتماندوستی کورد به دهستی ریژی می پاشایه تی عیراق دا، راده بری.

سهرهنگ عیزهت عه بدولعه زیز، سهرهنگ مستهفا خوشناو، سهروان محهمهد مه محمود قودسی و سهرگورد خه یرونلا عه بدولکهریم، نهو چوار نهفسه ری نه رته شی عیراق بوون که له جوولانه وهی بارزان دا به شدار بوونو، کاتیک جوولانه وه ناچار به پاشه کشه کرا، له گه ل بارزانی یه کان به سه رۆکایه تی بارزانی مستهفا روویان کرده رۆژه لاتی کوردستان.

به دوا ی دامه زانی جمهوری کوردستان دا، هه موو نهو کورده تیگۆشه رو نیشتمانپه روه رانه ی له ژیر گوشارو په لاماری ریژی می کۆنه په رستو دژ به کوردی عیراق دا، یا راست به مه بهستی خزمه تکردن بهو جمهوری به، روویان کردبووه رۆژه لاتی کوردستان و شاری مه هاباد، رۆئیکی گرنگو تایبهت به خو یان له خزمهت بهم جمهوری بهدا گرتنه نهستۆ. نه م چوار نهفسه رهش، زانای، پسپۆری و نه زموونی خو یان خسته خزمهت بنیاتنای سوپای میلی که بۆ پاریزگاری له کۆماری کوردستان بیک هات. نهوان له گه ل ژماره یهک نهفسه ری شۆرشگیری دیکه توانای خو یان بۆ ریکوپیک کردنو بینگه یاندنی سوپای میلی ته رخا ن کرد. مستهفا خوشناو و محهمهد مه محمود وهک راویژگاری نیزامی دهست به کار بوونو، نهوانی دیکه ش هه رکام فه رمانده یی به شیک له هیزهکانی باشووریان کرد که پاریزگارییان لهو کۆماره ده کرد. نهو چوار نهفسه ره شۆرشگیره تا کاتی رووخانی کۆماری کوردستان، ساتیک له خزمهتی سادقانه و دئسۆزانه بهم قیبله یه ی ناواتی کوردان غافل نه بوون.

به رووخانی جمهوری کوردستان، نه م پۆله رۆله شۆرشگیره ش وهک سه دان کوردی نه ته وه په رست که به دنیا یهک ناواته وه روویان کردبووه پینه ختی کۆمار، هیلانیه یان ئی شیواو په رته وازه بوون. بهو هۆیه وه که حکومتی عیراق قه ولی لیخۆشبوونی به کورده عیراقی یه کان دابوو، نهو چوار نهفسه رهش له گه ل به شیک له کورده کان گه رانه وه عیراق. به لام حکومتی عیراق، پیی ره به ئینی خوی خستو هه ر چواریانی له ۱۹ی جۆزهردانی ۱۹۴۷ له دار دا.

نامه یهک که نه م چوار نهفسه ره بهر له سیدارهردانیان روو له نه ته وه که یان نووسیویانه، وهک ژیا نه که یان و خزمه ته کانیان، جینگای شانازی به.

چونکه له لایهک پره له نامۆزگاریی دئسۆزانه ی نه ته وه یی و نیشتمانپه روه رانه بۆ رۆلهکانی نه ته وه که یان. له لایهکی

دیکه شهوه پیشاندهری وره بهرزو برپای پتهوو ئیمانی قوونئ نهوان به رزگاریی کورد له بندهستی نه تهوهی یه.

نهوان ههر وهک له ژیان دا رهچه شکین بوونو بو نهفسه رانی شوړشگیری دای خوځیان بوون به سه رمه شق، تا پسپوړی، زانییو نه زموونی خوځیان بخه نه خزمهت بزووتنه وهی رزگاریخوازانهی نه ته وه که یان، له رووبه پروو بوونه وه له گه ل مردنیش دا، بوون به سه رمه شقی نه وه کانی دای خوځیانو، که لتووری شق هه لدان له پله و پایهی ریژی مه زورداره کان له پیناوی نه ته وهی خوځاندا داهینا.

۶۰ سال به سه رمه له سینداره دانی نه مران عیزهت عه بدولعه زین، مسته فا خوځناو، محه مه د محمود قودسی و خه یروئلا عه بدولکه ریم دا راده بری. به لام ره نجی بی نه ژمارو خوینی به ناهق رزاویان به فیرو نه چوو. له و ساوه تا نیستا، نهک ههر ریژی می پاشایه تی عیراق چوته نیو زبلدانی میژوو، به لکوو میراتگره کانیسی که بو له نیو بردنی خه باتی کورد دهستیان له هیج تاوانیک دهره ق به م نه ته وهی نه گتیرایه وه، به دهردی ریژی مه کانی پیش خوځیان چوون. نه ته وهی کورد له باشووری کوردستان خاوه نی حکوومه تو پارلمانی خوځه تی و نه و نالییهی سه رده میک به دهستی نهوانو پیشمه رگه کانی دیکه ی جمهوری کوردستان ده شه کایه وه، نه مرؤ له دهستی ههر کوردیکو له هه موو به شه کانی کوردستان دا ده شه کیتته وه. نه گهر نه و کات، له هه موو لایه که وه نه هاهمه تی روی کرد بووه کوردو بو رووخاندنی کوشکی ناواته کانی نه و نه ته وهی، هه موو دوژمنانو نه یارانی دهستیان دابوو دهستی یهک، نیستا ناسوی رزگاریی کورد به گشتی روونه. کوردستانی نازاد، نه مرؤ شه قامو مهیدانه کانی به ناوی نه و چوار نه فسه ره شه هیده ناودیر کردوونو، ناوو یادو ژیاننامه و گلکوکانی نه و شه هیدانه، پاش ۶۰ سال لاوانی کورد بو خزمهت به نه ته وهو نیشتمانی خوځیان بانگه واز دهکن.

ناویان و یادیان هه روا بهرزو که شاهه بی

ریکه وتی: ۱۹ جونی ۲۰۰۷

نه گهر شهرفمان هه بی!

دوعا یه کهم کچ نیه که لهم کوردستانه، ببورن لهم بههشتی سهر زهمینه دا! له نیو نیمه ی کورد، ببورن له نیو نیمه ی نه ته وهی خاوهن میژووو دانیشتووی نیو لانکه ی شارستانه تی دا، له ژیر سیبه ری دهسه لاتی حکومته تی کوردی یا به وته یه کی دیکه له ژیر سایه ی دهسه لاته نمونه یی یه که ی ناوچه دا! به درندانه ترین شیوه، ده کوژری.

دوعا یه کهم نافرهت نیه که به مه زلوومانه ترین شیوه گیانی لی ده سیندری و به ناوی سرینه وهی نهنگو شوهری و کرینه وهی حه یاو شهرفه، کوئی به ژیانان دهینری و له گه ل خویاندا نابروو، ناوبانگ، خه ونو خویاو نارزه ووو داهاتووشیان تیرور ده کری. کهس نازانی ژماره ی نه و کچو ژنانه ی لهم کوردستانه ی سه قهت له حه یاو شهرفه تی گه یشتوو، به گولله ی کاکو بابو میروو ته نانهت ناموزای خالوزای پورزای نه و کهسه ی به مندای لییان ماره کراون کوژراون، چه نده؟ کهس نازانی چند کچو ژن له سالی دا، ناچار ده بن ناگر له جهسته ی خویان به ربه دن بو نه وهی چی دیکه نه م هموه غه درو تاوانو سووکایه تیبه درحه ق به خویان نه بین! نه دی نه وانه ی به نه وتو به نزن ناگر ده درینو به جهسته ی برژاوی بن گیانه وه، ده خرینه ژیر خاکو وهک په نابردن بوخو کوژی ده درینه قه نه م، چندن؟

دوعا یه کهم شه هیدی خوشه ویستی، یه کهم فریشته ی به غه در کوژراوو یه کهم کارمازی گورگان خواردوو ی نه م ولاته نیه. به هه زارانی وهک دوعا، بوون به نیچیری جهله و تاریکی و نه زانی، له ژیر دارو به ردو بلوکو مستو پینلاقه ی عه قلیبه تیکی دواکه وتووانه دا پلیشاونه وه. به هه زارانی وهک دوعا، هه ر به و تاوانه که ویستوو یانه بوخویان هاوژیانی هه تا سه ریان هه ل بژیرن، واتا به تاوانی خوشه ویستی، دئی پر له نه وینو سه ری پر له خویاو نارزه وو یان دایژداییز کراوه به نوره ی خویان بوون به و سه ربازه بن ناویشانانه ی هیج کهس هیج جاریک، چه پکه گولیک له سه ر مه زاریان دانانی. نهک هه ر نه وه، به نکوو گلکو ی بن نازو تووک لیکراویان، ده درینه به سه سووکایه تی، چونکه گوایه تاوانیان کردوهو حه یاو شهرفه ی پیاوانی بنه مانه و عیلو عه شیرته ی خویان برده.

مه رگی دوعا یه کهم شاکارو به ره می خویناوی که لتوو ریکی خینه کی و پیاوسالارو بوگه نیو نیه، مه رگی دوعا یه کهم کاره ساتی نیو نه ته وه یه کی به تاوان راهاتوو نیه، به لام یه کهم تاوانه که گه رده لوولیک له نه فرهتو تووره یی به رامبه ر به ژنکوژی، غه درو تاوان کردن به رامبه ر به ژنانه ی لهم کوردستانه دا وه ری خسته. له سایه ی حوزووری نویتیرن به ره می تیکنو لویزی پیوه ندی و راگه یانندن له سه ر زوی و نیشتمانی که کوئترینو، نامرؤفانه ترین نه ریتی دژ به ژن (به رده باران) ی لی به ریوه ده چی، مه رگی دوعا یا دهنگدانه وهی تاوانی ویژدان هه ژینی کوشتنی نه م کیژوله یه بووه به خالی ده سپیکی

بزاځیکې سهرانسهری. دهنګی دلیری ئەم بزوتنه وهییه، هه موو سنورهکانی برپوه. هه ر له سنووری جوغرافیایی یه وه بگره تا سنووری نه ته وایه تی، چینایه تی، ره گه زی، جینسی و هتد. ئەوه تا پیاوانی به راستی خاوهن هه یاو شه ر ه ف، له ریزی پینشه وهی ژنانی وه زاله هاتوو له بی مافی و ژنکوژی، له م هه ر ه که ته دا به شدارن. یه زیدی بوونی دو عاو موسلمان بوونی خو شه ویسته که ی، یا کورد بوونی ئەمیان و عه ر ه ب بوونی ئەویان . ئەگه رچی تاقمیک هه لپه رستو سه له فی هه وئیان داوه بیکه ن به ماکه ی شه ری تایفی . ئەسلی مه سه له که ی له بییر مرۆقه تیگه یشتووو خاوهن ویزدانه کان نه بر دۆته وه. وردبوونه وه له نیوه روکی ئەو هه موو بابه تانه ی رو به ری گوڤارو روژنامه و ماله په ر کوردییه کانیان دا پۆشیوه، هه روه ها هه لویستی ریکخراوه مه ده نییه کان و قسه ی دئی جه ماوه ری خرۆشاو، پیمان ده لئی ئیراده یه کی گه وره له هه ناوی کوردستان و له نیو کوردهکانی سهرانسهری جیهاندا خه ریکه شکل ده گری. ئیراده یه ک که نه ک هه ر چی دیکه چاو له م ژنکوژییانه له کوردستاندا نانو قینی، به لکوو ئەم جوړه شه ره فپاریزییه، به مایه ی نهنگو شه رشوړی بو خه لکی کوردستان و به هوکاری به ریاد دانی ئابروو نیعتیباری نه ته وهی کوردو ده سکه وتهکانی ده زانی.

گوئی له زایه لئی ئەم بزاځه به رینه بگرن تا دلنیا بن تیگه یشتنیک راسته قینه و سه رده میبانه له ئابروو، نامووس و هه یاو شه ره ف خه ریکه کوردستان داده گری. ئابروو و شه ره فی مرۆقی ئەم سه رده مه و بنه ماله که ی، نه ته وه که ی، کو مه لگه که ی و ده سه لاته سیاسییه که ی له دا بین بوون و پاراستنی مافو نازادییهکانی ئینسان دایه. ویزدانم، تیگه یشتنم، مرۆقبوونم و دل سو ز بوونم بو نه ته وه و نیشتمان و نیعتبارو ناویانگیان، پیم ده لئین بی شه ره فی به ته واو مانا، به شداری له ژنکوژی و تاوانخو قینی له ژیر ناوی پاراستنی شه ره ف و نامووس دایه و له مرۆشدا هیچ شه ره فیک له شه ره فی په یوه ستبوون به م بزوتنه وهییه، گه وره ترو پیرۆزتر نیه.

بو ستوونی خه مه کانمانی روژنامه ی کو یه نووسراوه

ریکه وتی: ۱۹ مای ۲۰۰۷

له پیناوی پهره پیدانی کولتووری مافی مروّف له کوردستاندا!

گرنگی فیرکردنی مافی مروّف و روئی فیرکردن له پهره پیدان و بره پیدانی ریژگرتن له ماف و نازادیه ئینسانیه کان له ناستی نه ته وهی و نیونه ته وهییدا، له و مه سه له گرنگانه یه که هم له به لگه نامه نیونه ته وهییه کان (راگه یاندر اووه کان **Declarations**، ریکه وتنامه کان **Conventions**، پروتوکوله کان **Protocols**، به یان نامه کان **Statements** و بریار نامه کان **Resolutions**) ی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان و بنیات و دامه زراوه کان تایبته به مافی مروّفی سر به و ناو نه ددا گونجیندراوه، هم له لایهن تیگوشه ران و دا کویکه رانی نه و مافانه، به بونه ی جورا و جوروه پینی له سره داگیراوه.

به یان نامه ی جیهانی مافی مروّف، هه بوونی تیگه یشتنی هاوبه ش له باره ی ماف و نازادیه ئینسانیه کان به یه کیک له پیوستییه کانی به ریوه چوونی به ته واوی نه و ماف و نازادیه نه ده زانی.

پینوست به گوتن نا کا که تیگه یشتنی هاوبه ش له باره ی نه و مافانه، به بی ناگاداری و زانیاری هه رچی زیاتر و وردتر له وان پیکنایی. نه مه ش بهر له هه ر شتیکی دیکه، به فیرکردنی مافی مروّف له ریگای جورا و جوروه دینه دی.

هه ر بویه له دیباچه (به رای) ی به یان نامه ی جیهانی مافی مروّف دا، به روونی باسی ره چا و کردنی نه و مافانه و پهره پیدانی نازادیه ئینسانیه کان به باره تیی په روه رده و فیرکردن کراوه:

به م هویه وه که تیگه یشتنی هاوبه ش له باره ی نه م ماف و نازادیه نه بو نه وه ی به ته واوی به ریوه بچن، گرنگییه کی تایبته ی هیه، کومه نه ی گشتی نه م به یان نامه جیهانییه ی مافی مروّف وه ک نامنجی هاوبه شی هه موو خه لکان و میلیه تان راده گه یه نی تا هه موو تاکه کان و سه رجه می بنیات و دامه زراوه کانی کومه لگه، هه موو کات نه م به یان نامه یه یان له به رچاوی و، هه وول بدن به هوی فیرکردن و راهینانه وه، ره چا و کردن و به ریوه بردنی نه م ماف و نازادیه نه په ریپیدنه و، به دیار یکردنی ریوشوینی نه ته وهی و نیونه ته وهی روژ به روژ زیاتر ریگا بو به رسمه ناسران و باشتر به ریوه چوونبان چ له نیو خه لکی ولا تانی نه ندانم و چ له نیو خه لکی نه و سه رزه وییانه دا که له ژیر ده سه لاتی نه وان دان، دابین بکه ن. (۱)

له ماده ی ۲۶ به یان نامه ی جیهانی مافی مروّفیشدا، ویرای نه وه که ده ستر اگه یشتن به په روه رده و فیرکردن به مافی هه ر که سیک دانراوه، ریژنان له که سایه تیی مروّف و پهره پیدانی ره چا و کردنی ماف و نازادیه ئینسانیه کان وه ک یه کیک له

ئامانجەکانی پەرورەدە و فێرکردن ناوبراوە: ئامانجی پەرورەدە و فێرکردن دەبێ پشکواندنی ھەموولایەنە یەکەسایەتی ئینسان و برەودان بە رەچاوەکردنی مافەکانی مەرۆف و ئازادییە بنەرەتییەکان بێ.

پەرورەدە و فێرکردن دەبێ لە خزمەت پەرەپێدانی لیکتیگەیشتنی باشتر و ویکەتکردن و دوستانەیی ئیوان ھەموو نەتەوھەکان و گشت تاقە و گروپە رەگەزی یان ئایینیھەکاندا بێ و ، ھەرھە یارمەتی بە پەرەپێدانی تیکۆشانی نەتەوھە یەگرتووھەکان لە پیناوی پاراستنی ئاشتیدا بکا. (۲)

بە وردبوونەوھە لە بەنگەنامە و پەسندکراوھەکانی ریکخراوی نەتەوھە یەگرتووھەکان و بنیات و دامەزراوھەکانی برەوپێدەر و لاگری مافی مەرۆف بۆمان دەرەدەکوئێ کە لەلایەکەوئێ کە لەسەر ئاشناکردنی مەرۆفان بە مافە تاکەکەسی و ھاوبەشەکانیان لە رینگای فێرکردنەوھە داگیراوە و ، لە لایەکی دیکەوھە داوا کراوە کە بەرنامەکان و سیاسەتەکانی فێرکاری، لەگەڵ نیوھەرۆکی مافی مەرۆف یەکیدگر و ، لە خزمەت گەشەکردن و پەرەپێدانی لیکگەیشتن و ئاشتی ئیوان خەتک و بە ھێزکردنی ریز و جورمەتی مەرۆیی دابن.

ماددە ۴ یە پیماننامە یە بنەماکانی ویکەتکردنیش کە رۆژی ۱۶ ی ئۆقەمبەری ۱۹۹۵ لە لایەن ولاتانی ئەندامی یونسکووھە پەسند کراوە، بە گرتگیبێدانی زۆرەوھە ئامازە بە پەرەپێدانی و پاراستنی ماف و ئازادییە ئینسانییەکان و برەوپێدانی و بە ھێزکردنی ئاشتی و ویکەتکردن لە رینگای فێرکردنەوھە، دەکا. دەقی تەواوی ئەم ماددە یە بەم جۆرە یە:

۴.۱ - فێرکردن گرتگترین ئامرازی پێشگیری لە ویکەتەنەکردنە. یەکەم ھەنگاوی لە فێرکردنی ویکەتکردندا ئەوھە کە خەتک شارەزای مافە ھاوبەشەکانیان و ئازادییەکانیان بکری، فێرکری کە ریز لەو ماف و ئازادییانە بگرن و پشتیوانیی ئەوان لە ماف و ئازادییەکانی کەسانی دیکە، زیاتر بێ.

۴.۲ - فێرکردن دەبێ وەک پێویستیھەکی زۆر گرتگ بۆ ویکەتکردن سەیری بکری: ھەر بۆیە برەوپێدانی شیوھەکانی فێرکردنی عەقلائی و سیستماتیکی ویکەتکردن بە مەبەستی رووبەر و بوونەوھە لەگەڵ ھۆکارە کولتووری، کۆمەلایەتی، ئابووری، سیاسی و ئایینیھەکانی پیکەوھە نەحاوانەوھە - واتە ریشە سەرھەکیھەکانی توندوتیژی و بێبەشکردنی کەسایەتی دیکە - پێویستە. بەرنامەکان و سیاسەتەکانی فێرکردن دەبێ یارمەتی بە گەشەکردن و پەرەپێدانی لیکگەیشتن، ھاوپیوھەندی و ویکەتکردن و لیبووردنی لە ئیو تاکەکان و ھەرھە گروپە قەومی، کۆمەلایەتی، کولتووری و زمانییەکان بکەن.

۴.۳ - فێرکردن لە پیناوی ویکەتکردندا دەبێ (لەنیوپردنی) کاریگەریھە دوولایەنەکان کە ترساندن و بێبەشکردنی کەسانی

بهشی یهکهم

دیکهیان لیددکه ونه وه، بکا به نامانچ و، یارمه تی به لاوان بکا تا توانای بپاردانی سه ربه خو، بیرکردنه وهی رهنه گرانه و به لگه هینانه وهی داهینه رانه له خویندا گه شه پیندنه. (۳)

به سهرنجان به گرنگی فیروون و فیگردن و روئی هم کاره له پهره پیدانی کولتووری مافی مروفا، کومه نهی گشتی ریخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان، دهیهی ۱۹۹۵-۲۰۰۴ به دهیهی ریخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان بو فیگردنی مافی مروفا ناو نابوو. کومه نهی گشتی، سالی ۲۰۰۴ له روژی جیهانی مافی مروفا (۱۰ دیسامبر)، له کوبوونه وهیه کدا کوتایه اتنی نه وه دهیهیهی راگه یاند. کومه نهی گشتی به وه به رچا و گرتنی نه زمونی ۱۰ سالی رابردوو، به رنامه یه کی نوی بو فیگردنی مافی مروفا هم دهیهی پیمان ناو ته نیوی، پینشیا زکرد. به گویره ی به رنامه ی راسپیدراو له لایهن کومه نهی گشتیه وه، له سی سالی یه که می به رنامه کدا (۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷) له سهر فیگردنی باب ته کانی تایه ت به مافی مروفا له قوناغه کانی سهرتایی و ناوهندی خویندندا و گوړینی رهوتی فیگردن و شیوه کانی وانه وتنه وه، له هه مووی گرنگتر به هیزکردنی که شو هه وایه ک که کاری فیگردنی تیدا نه نجام دهدی، پی داگیراوه. (۴)

کوفی عه نان، سکرتری گشتی ریخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان له په یامیکدا به بونه ی روژی جیهانی مافی مروفا وه گوتی: فیگردنی مافی مروفا به شکی هره گرنگی نه وه هولا نه یه که به مه به ستی ته یارکردنی نه وه نویه کان به زانستی مافه حاشا لینه کراوه کانینان و ریگاکانی به کارهینان و داوکی له و مافانه، گه لانه یان بو دانراوه. ناوبراو پاش نامه به دهیهی فیگردنی مافی مروفا و راسپارده نویه کانی ریخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان له پیوهندی له گه ل فیگردنی مافی مروفا گوتی: فیگردنی مافی مروفا زور به ربلوتر له وانه یه که له قوتا بخانه کاندایان باب ته تیک بو روژیکی دیاریکراوه. رهوتیکه که به پی نه وه ده بی خه لک به و نامه چه کدار بکرین که بو ژبانی تیکه ل و له گه ل ناسایش و ریژلیگرتن پیوستیانه. له روژی جیهانی مافی مروفا، ریگا بدن به دیرژدانی کار له گه ل یه کتر له پیناوی پهره پیدان و په روه رده کردنی کولتووری مافی مروفا له نیو نه وه کانی داهاتوودا، ناستی نازادی، ناسایش و ناشتی له نیو ته وای نه ته وه کانی جیهاندا به ره وژووور به رین. (۵)

کومیسیری به رزی مافی مروفا ریخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان، لوییز ناربوریش له په نجاو شه شه مین سالر ژوی دهرچوونی به یان نامه ی جیهانی مافی مروفا، له سهر گرنگی فیگردنی مافی مروفا پی داگرت. ناربور گوتی: فیگردنی مافی مروفا، ریگایه که بو ده ستر اگه یشتنی هه مووان به نازادی... هیشتا ژماره یه کی زور له خه لکی جیهان له مافی مروفا بیبه شن... روژی مافی مروفا، بانگه وازیکه بو ده سته پیکردنی هه ولتیکه مهن که بو به دیه اتنی مافه ئینسانیه کانی یه که یه که یه لکی جیهان پیوسته. ته نیا ریگایه کیش که هم ناکامه ی لیده که ویتنه وه، فیگردنی مافی مروفا. ناربور، فیگردنی مافی مروفا بو پیکهینان و په روه رده کردنی کولتووری مافی مروفا له کومه لگاکاندا، به کاریکی بنچینه یی زانی و نه وه فیگردنه ی به

به‌شی په‌کهم

شپوه‌یه‌ک بۆ هاندانی په‌کسانی و به هیژکردنی به‌شداریی خه‌نک له ره‌وته‌کانی بریاردان له نیو سیستمه دیموکراتیکه‌کاندا، دانا. کومیسیری به‌رزی مافی مروقی ریکخراوی نه‌ته‌وه په‌گگرتووه‌کان به پیداکرتنه‌وه گوتی: هرچه‌شنه به‌رنامه‌یه‌کی فیرکردنی مافی مروقی، کاتیک به‌راستی بایه‌خ په‌یدا ده‌کا که به‌رپوه‌به‌رانی له ناستی خوچینی و نه‌ته‌وه‌ییدا، بۆ هینانه مه‌یدانی تواناکان و دیالوگ به مه‌به‌ستی به‌ره‌وپن‌شبردنی مافی مروقی له کومه‌نگه‌کانی خویندا، که‌نکیان لیوه‌ریگرن. ناربور له په‌یامی خویدا ریزی له هه‌موو فیرکاران و ماموستایانی مافی مروقی ناو، وه‌ک پاریزه‌رانی مافی مروقی که به‌م هۆبه‌وه له چوارچینه‌وه فه‌رمی و نافه‌رمیه‌کان، له کومه‌نگه‌ بچووک و گه‌وره‌کاندا و هیندیک جاریش له هه‌لومه‌رجیکی پر مه‌ترسیدا، یارمه‌تی به بنیاتنانی کولتووری مافی مروقی ده‌که‌ن، ناوی بردن. (۶)

فیرکردنی مافی مروقی هه‌نگاویکی بنه‌ره‌تیبه له پیناوی په‌ره‌پیدانی کولتووری مافی مروقی، په‌ره‌پیدانی کولتووری مافی مروقیش ده‌بیته هۆی به‌ره‌ووژووبردنی ناستی نازادی، ناسایش و ناشتی له جیهاندا. هه‌تا ناگاداری و زانیاری مروقیه‌کان له باره‌ی مافه‌کانیان‌وه قووتر و زیاتر بڼ، هه‌ولدان به مه‌به‌ستی وده‌سته‌تینانی نه‌وه مافانه و خه‌بات له‌دژی پیشیلکه‌ران و زه‌وتکه‌رانی نه‌وانیش زووتر ده‌بڼ و ، مه‌یدان له ده‌وله‌ته ده‌سه‌لات‌په‌رست، دیکتاتور و دژی ئینسانیه‌کان ته‌نگتر ده‌بیته‌وه.

وه‌رگیرانی په‌سه‌ندکراوه نیونه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کانی تاییه‌ت به مافی مروقی و ناگادارکردنی هاوزمانان له نیوه‌روکی نه‌وان، په‌کیک له ریگاکانی ناشناکردنی مروقی به‌وه ماف و نازادیانیه‌یه که کومه‌نگه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی به ره‌سمی ناسیون. هه‌ر بویه له چه‌ند سال له مه‌وه‌به‌روهه پرژه‌ی وه‌رگیرانی نه‌وه به‌نگه‌نامانه‌م ده‌ست پیکردووه. له‌م کتیبه‌دا ژماره‌یه‌ک له‌وه په‌سه‌ندکراوانه به زمانی کوردی ده‌خمه‌ه به‌رچاوی نۆگرانی ماف و نازادییه ئینسانیه‌کان. نیازم وایه له داها‌تووشدا زور په‌سه‌ندکراوی دیکه که هیشتا نه‌کراون به کوردی، وه‌رگیرمه‌ سه‌ر زمانه‌که‌مان. هیوادارم به‌م هه‌نگاوه‌م خزمه‌تیکي بچووکم به په‌ره‌پیدانی مافی مروقی و ده‌وله‌مه‌ندکردنی کولتووری ریژنان له ماف و نازادییه ئینسانیه‌کان له کوردستان کردبڼ.

په‌راویزه‌کان؛

(۱ و ۲) به‌یاننامه‌ی جیهانیی مافی مروقی،

(۳) به‌یاننامه‌ی بنه‌ماکانی ویکه‌نکردن

(۴ و ۵ و ۶) په‌یامه‌کانی سکریتی گشتی ریکخراوی نه‌ته‌وه په‌گگرتووه‌کان و کومیسیری به‌رزی مافی مروقی ریکخراوی نه‌ته‌وه په‌گگرتووه‌کان به بۆنه‌ی روژی جیهانیی مافی مروقیه‌وه، ۱۰ دسامبری ۲۰۰۴، ما‌په‌ری: ایران امروز

ریکه‌وتی: ۱۰ مای ۲۰۰۷

شيعری "هه ژار"

له خزمهت بوژاندنه وهی گیانی کوردایه تی و نه ته وه په رستی دا به نیشانه ی هاودهنگی له گه ل فستیقای ریژنان له ماموستا هه ژار (ههویتر ۳، ۴ و ۵ ی ۲۰۰۲)

که ریمی حه مه دکو نه له باری ته مه نه وه نه وه نه ده له نیمه گه وره تر بوو، نه نه و موحیته ی تی دا په روه رده ببوو و تی دا ده ژیا، جیاوازی به کی نه وتوی له گه لپ هی نیمه هه بوو.

له باری ته مه نه وه هه ر یه ک دوو سالر له نیمه گه وره تر و له خویندنی دا سائیک له پیش نیمه وه بوو، سی ناوه ندی ده خویند. نه ویش وه ک نیمه له دیرا بو خویندن هاتبووه شار، هه روه ک نیمه له مشته ری به به رده وامه کانی سینه ماو فیلمه کانی نه و سهرده مه ی ئیران بوو. سه رو بنی قسه ی ناوی فریدین، بیک ایمانوردی، نایر ملک مگیعی، بهروز و پوقی، میری، وحدتو... بوو. ویردی سه ر زاری نه ویش وه ک زور میړمن دالرو لاوی نه و روژگار، گورانی به کانی آغاسی، ایرج، گلپایگانی... بوو.

به راستی له و سهرده مه دا که که لپ به موو به ند بوو، که خویندن، سینه ما، ته له ویزین، رادیو چا په مه نی هه موویان له خزمه تی شوشته وه ی میشکی نیمه و پشت کردنمان له هه موو پیناسه یه کی نه ته وایه تیمان دابوون، که ریم شيعری کوردستان، نه ی نیشتمانی له کوئ و له ک بیستبوو ته نانه ت هاتبووه به ریشی؟ له نیو کورو کالی نه و سهدان بنه ماله کورده ئاوارانه ی کوردستان عیراق که له ده ورو به ری شوی به گیرسابوونه وه، دوست و هاوړی پیدا کردبوون و له وانی بیستبوو؟ له خزم و که سه کانی لای کویه یان، که سیک هاتوچوی ده کرد و نه و جوړه شتانه ی فیرده کرد؟ نازانم.

به لام ده زانم نه گه ر به ریکه وت شه ویک له شه وان له کوړی چه ند که سیی نیمه ی دوستانی خویدا، چه ندین به یت له شيعری کوردستان، نه ی نیشتمانی له بهر بو نه خویندباینه وه، به سه رسورمانه وه لیمان نه ده پرسى: نه وه چ بوو گوتتا؟، نه ویش نه ی ده گوت: شيعری شاعیریکى کورد، نیمه ش به زاردا پچراوی و واق وړماوی نه مان ده پرسى: بو مه گه ر کوردیش شاعیری هه یه؟ نه ویش له وه لامدا نه ی ده گوت به لئ هه ژار شاعیری گه وره ی کورده و نه وه شيعری وی بوون. نه گه ر فارسه کان فیرده وسی یان هه یه، کوردیش هه ژاری هه یه. له سه ر کوردایه تی چه ندین سالر ده ربه ده ر بووه و له شوړشی نه ویدودا له گه ل مه لا مسته فا بووه و....

نه گهرچی زانیاری ئیمه نه و سالانه دا نه باره هه ژاره وه، نه وه ندهی که ریم پیی گوتین، تی نه په ری، به لام هه ر به و رووداوه درزیکی گه وره که وته نه و دیواره ی هه لومهرجی سه رده می نیزامی شایه تی له دهوری میشکی ئیمه ی هه ئچنیبوو. ده رک کردنی نه و هه قیقه ته ساده و ساکاره، بو من شتیکی بوو له چه شنی له خه و راپه رینی نوستوویه ک، له چه شنی وه خو هاتنه وه و په ی بردن به چه ندین سا ل نه خو بیگانه بوون، له چه شنی دانانی سنووریک بو نه بان بوون له زمان و میلیه تی خو م، سه ره تایه ک بوو بو هه ست کردن به هیندیکی راستی دیکه و دروست بوونی زور پرسیار له می شکم دا.

له تیگه یشتنی نه و سه رده مه ی ئیمه دا، شاعیرانیش وه ک زور که سایه تی و بژارده (نوخبه) ی دیکه ی کومه لپ شتیکی یه که چار جیاواز له خه ئکی ناسایی بوون و نه وانه بوون که که م که س بو ی هه بوو له نزیکه وه بیان بینی. به خه ونیشم دا نه ده هات روژیکی له روژان هه ژاری شاعیری کورد ببینم. بو یه یه ک دوو سا ل دواتر، کاتیک غه فوور راوه ندی رحمه تی له میتینگیک ی گه ورده که روژیکی دوی به خاک سپاردنی تهرمی خوالیخوشبوو مه لا مسته فا بارزانی، له مهیدانی فووتبالی شاری شنو پیک هات، رای گه یاند ئیستا ماموستا هه ژار شیعر ده خو نیته وه، له خوشییان وه خت بوو بفرم. بو نه وه ی جوانتر ببینم خو م گه یانده ریزه کانی پیشه وه ی خه ئکه که و به هه یه جان و سه رسورمانیکی که م وینه وه گویم بو راگرت و ئی رامام. نه وه نده به عه لاقه وه گویم ئی گرتبوو ده توانم بلیم زوری نه و شیعره ییم هاته بهر که له وی خو نیدی هه وه. ده ست به جیش بریارم دا هه ر که له خو نیندنه وه ی شیعره که ی بووه، خو ی بگه یه نم، تا به بیانوی کیشانی وینه یه کی یادگاری له گه ئی، چه ند که لیمه قسه ی له گه لپ بکه م و پیشی بلیم که عه لاقه م به شیعو شاعیری هه یه. هه رواشم کرد.

بیره وه ری روچوون به ناخی به شیک له شیعره کانی بو کوردستانی ماموستا هه ژاردا، وه ک بیره وه ری بو یه که م جار بیستنی ناوی و بو یه که م جار (و به داخه وه دوا جار) چاویکه وتنی، له لای من نازیزو له بیر نه کراون.

نیوان گه لایوژه خه رمانانی ۱۳۵۹ ی هه تاوی، گوندی سه رگیزی شنو بیجگه له په لیک پیشمه رگه ی ئکی شه هید مسته فا جه وان هه ر پازده بیست که سیک ژن و پیاوی خه ئکی ئاوی ئی ما بوون. به و هویه وه که چه ند روژیکی پیشتر هیزه کانی کوماری ئیسلامی له په لاماریک بو سه ر نه و گونده دا تیک شکابوون و تانگیکیشیان له لایه ن پیشمه رگه کانه وه به ده سکه وت ئی گیرابوو، که م روژ هه بوو له پیگه ی پیرناسرو خانله ره وه نه دریتته به رتوپ و خو مپاره. ته نیا په ناگه یه کی بریک قایم که له کاتی توپ و خو مپاره باران دا شکه مان ده برد، ژیرزه مینی مائی ناغای دی بوو. ئای چه ند خوش بوو که له نیو که لویه له کانی نیو نه و ژیر زه مینه دا که ده نگوت موزه خانیه ی شوینه واری له میژینه یه، (چونکه پر بوو له کوپه و گوژه و کاسه ...) جلدیک بو کوردستانم دوزییه وه. له و ساته وه تا نزیکی دوو مانگ دواتر، نه م دیوانه شیعره یه که م نه نیس و هاوده می من بوو. نه گه ر منی به داخه وه خو نینده وارترین که سی په ل، به ۱۷ سا ل ته مه نه وه، بوخوم له باره ی کوردایه تی و

به‌شی په‌گه‌م

نیشتمان‌په‌روه‌ری‌په‌وه قسه‌یه‌کی وام نه‌بوو یا شتیکی نه‌وتوم بۆ کو‌مه‌ئیک پیشمه‌رگه‌ی له‌خوم به‌شان و باهو‌تر و به‌ته‌مه‌نتر پی‌نه‌بوو، بۆ کوردستان به‌فریام گه‌یشتبوو و له‌هر دهره‌تیکی گونجاودا بۆ هاوړیانی پیشمه‌رگه‌م ده‌خوینده‌وه. شیعی‌ری هه‌ژار گیانی به‌رخودان و کو‌لنه‌دانی تیندا به‌هیز ده‌کردین، کوردستانی کی‌لراو به‌تۆپ و خو‌مپاره‌ی له‌به‌ر چاومان شیرین‌تر ده‌کردو پاریزگاری له‌خاک و نه‌ته‌وه‌ی خو‌مانی تاراده‌ی گه‌وره‌ترین عیباده‌ت، له‌لامان به‌رز ده‌کرده‌وه.

له‌و کاته‌وه هه‌تا نیستا هه‌ر کات ده‌مه‌وی گیانی کوردایه‌تی و نه‌ته‌وه په‌رستی له‌خومدا ببووژنمه‌وه، په‌نا ده‌به‌مه‌وه به‌ر شیعه‌کانی ماموستا هه‌ژار.

ریکه‌وتی : ۱۱ مارچی ۲۰۰۷

بۆ جوانی سهرهړی

من ناتوانم شاعیری گهوره گوران بم. به لام نه گهر بلیم وهک نه و جوان په رستم دروم نه کردووه. جوانی به ههر شپوهیهک و له ههر دیمه نیک دا وه بهرچاوم که وی، سهرنجم راده کیشی. نه ههرسه رنج راکیشانیکی ناسایی به لکو به ته واوی کار ده کاته سهر ههستم و ناخه دهبزویتی. کارتیکردنیکی وا که رهنگه ههتا هههه به بیري نه بهمهوه.

شعیری گورانیس وهک ههستی خوی جوانن بویه له میژه سهرهنجیان راکیشاوم. به تاییهتی نه و شاعرانهی که به جوریک پیوهندیان به ژبانی منه وه ههیه و دهئی قسهی دلمن نه و له تویی شاعرانهی دا جیی کردوونه وه. یه کیک لهه شاعرانهی گوران که له ژبانی پر بیره وه ری پیشمه رگایه تیم دا زورچار دهبوونه زمانی حائی من، جوانی سهرهړی بوو. بهر له وهی نه شاعر له دیوانی گورانی پایه بهرز دا خویند بیته وه، به گورانی بیستبووم.

دهنگی زولانی گورانی بیژه که، ناههنگی دلگری گورانی یه که وه نه و مه به ستانهی شعیری گورانی یه که ده ری دهبرن ههستی به ته واوی بزواند بووم.

پاشان که له دیوانی گوران دا به وردی جوانی سهرهړیم خویندوه وه هه مو نه و جوانانهم وه بیرخوم هینانه وه که له گهشت وگه رانی روژانی پیشمه رگایه تی دا دیومن و دینه سهر ریم، تیگه یستم که گورانی شاعیر چهنده ماموستایانه، حالته تی دهروونی و ههستی بیخهوشی نه و ریوارانهی به بیان کردوه، که له سهر ریگای خویان دا تووشی نه و شوخه ناسمانیانه دین و بی وهی چاو له دیتیان تیری، به ناچاری و به نابه دلی به جیان دین. ههر له وهش را بوو شاعرکه م هه مو له بهر کردبوو، له ههر جی یهک و له ههر سهرهړی یهک له جوانیک هه له نگو تبا و شوخیکی ئاوا به تیری چاوه جوان و دنبه رکه ی دلی پیکابام، دیر دیر به نه سپایی له دلی خوم دا پییدا ده هاتمه وه و ههستی خوم پی مشتومال ده دا. پاییزی رابردوو، نه و ریکه وته بۆ جاریکی دیکهش دووپات بووه. له میژ بوو گه رانیکی سیاسی - نیزامیمان دهست پی کردبوو، ماوه یه کی زور بوو نه تیر خه بووین و نه خوراکیکی باشمان خواردبوو و ماندوویی و شه که تی به سهرتاپای له شمانه وه دیار بوو. نه مهش گوشه یه کی زور بچووک له ژبانی پیشمه رگایه تیمان بوو. بهش به حائی خوم حهزم ده کرد ریگه مان له ئاوی یه کی نه من و مائیکی پوشته و په رداخ که وتبا، تا هه ماندوویی له نهش دهر بکهین و هه به پاک و خاوتنی خومان رابگرین. یه کیک له هاوړیانی دهسته چهند که سی یه که مان شوینیکی وای شک دهبرد.

له‌گه‌ل مالاوایی زهرده‌ی هه‌تاوی روژتکی دوا مانگی پاییز، به‌دوئیک دا شۆر بووینه‌وه.

دوای نیو سه‌عات رووکاری دییه‌کی چه‌ند مائیمان لی وده‌رکه‌وت.

دی چکوله‌ له‌ دوئیک و له‌ نیو دارستانیکی چر و پرده‌ هه‌لکه‌وتبوو، چوئیک له‌ ته‌نیشته‌ دی یه‌که‌ وه‌ک مار به‌سه‌ر سینگی زه‌وی دا بۆلای خواروو ده‌خوشی.

زنجیره‌ چپایه‌کی پر رژد و هه‌لدیر له‌م لاو نه‌ولای ناوایی چه‌قیبوو. شوئینیک بوو نارام و خوش. له‌ مائه‌که‌ی خواره‌وه‌ که‌ ده‌رگه‌و بان و هه‌وش و هه‌ساریکی خاوینی هه‌بوو لامان دا. داپیره‌ی به‌رده‌رگا زۆر به‌ رووخوشی سلای وه‌رگرتینه‌وه. نه‌وه‌نده‌ رووخوش ده‌هاته‌ به‌ر چاو که‌ وی ده‌چوو قه‌ته‌ نیو چاوانی له‌ هیج میوانیک تیک نه‌ناب. لایکی تازه‌ پیگه‌یشتوو به‌ره‌و پیرمان هات. دوای چاک و چوئی به‌ره‌و دیوه‌خان رینوئینی کردین. به‌لی له‌ مائی ناغا لامان دابوو. چه‌ک و ره‌خته‌که‌مان له‌خۆمان کرده‌وه. بۆ ده‌ست و چاو شوشتن چووینه‌ سه‌ر سه‌رچاوه‌یه‌کی ناو که‌ له‌ نیو هه‌ساره‌که‌یان دا بوو. دوو کچی شه‌رم و هی‌دی به‌ پاریزه‌وه‌ لی‌مان نزیک بوونه‌وه‌ و به‌خیره‌هاتنیان کردین، پاشان گورج تی په‌رین و دوور که‌وته‌وه. ده‌رفه‌تی نه‌وه‌نده‌ نه‌بوو به‌ جوانی لی‌یان بروانم. هه‌م تاریکی داکه‌وتبوو، هه‌م نه‌وانیش به‌په‌له‌ بوون. بۆ نان خواردن چووینه‌وه‌ ژوور. له‌ قه‌راغ کووره‌ی داران به‌رانبه‌ر به‌ ده‌رگای دیوه‌خان پالم دایه‌وه. کاتی نان دانان، هه‌موو جارێ ده‌رگای نه‌و ژووره‌ی لی‌ی دانیشتبووین تا نیوه‌ ده‌کرایه‌وه‌وه‌ دوو ده‌ستی پیدا ده‌هاتنه‌ ژوور. کورپ خاوه‌ن مالم له‌م دوو ده‌ستانه‌ سفرو قاپ و که‌چک و چیشتی وه‌رده‌گرت و دای ده‌نان.

نه‌و ده‌ستانه‌ ده‌ستی کچانی مائه‌که‌ بوون.

وادیار بوو له‌و مائه‌ دا باو نه‌بوو کچ و ژن، بیگانه‌ و میوانی نامۆ بیان بین. باوک و کور، هه‌موو جارێ هه‌ر له‌ ژووری و له‌سه‌ر جیگا‌که‌ی خۆیان را به‌ ده‌نگی به‌رز دوو ناویان دووپات ده‌کرده‌وه‌ و ده‌ست به‌جی ده‌رگا له‌پشته‌وه‌را ده‌کرایه‌وه‌وه. سه‌ره‌پای نه‌و دابوره‌سه‌مه‌ش، توانیم له‌ که‌لی‌نی ده‌رگای نیوه‌ کراوه‌وه‌، رووخساری یه‌کێک له‌و که‌سانه‌ که‌ مافی نه‌وه‌یان نه‌بوو خۆیان نیشانی میوان بده‌ن ببینم. ناویک که‌ ناغای خاوه‌ن مالم به‌سه‌ر زاری‌دا هاتبوو و ده‌نگیک که‌ له‌ پشت ده‌رگاوه‌ وه‌لامی به‌لی‌ی ده‌دایه‌وه‌ جوانی سه‌ره‌ ری‌ی نه‌و شه‌وه‌ی پی ناساندم. شیرین، جوانی سه‌ره‌رپی نه‌و شه‌وم بوو. کاتیک به‌ دالانی مائه‌که‌دا بۆ راگرتنی هه‌ستی ده‌وربه‌ری ناوایی هاتمه‌ ده‌ر، له‌به‌ر رووناکایی چرایه‌ک، جوانی نه‌وشه‌وه‌م باشتر دی. نه‌و له‌وی وه‌ستابوو، نه‌ نه‌و حه‌قه‌ی هه‌بوو بیته‌ دیوه‌خان و میوانه‌کان ببینی و نه‌ ده‌شی توانی له‌ حه‌ره‌مه‌خانه‌ خۆی زیندانی بکا. شیرین، له‌و جوانانه‌ بوو که‌ ته‌نیا زه‌ین و خه‌یالی هونه‌رمه‌ندان و ناسک هه‌ستان ده‌توانی شتی ناوا بخوئقیینی.

شاعیر گوته نی:

ته بیعت نه و کره ی وا ورد ته نیبوو که خوی جوانی له خوشیانی خه نی بوو هاتمه وه ژوو، ههستیکی تاییه تی نوقره ی لی هه نگرته بووم. زور به داخ بووم له وه که جوانیکی ناوا له قه فهس و کوټ و بهندی نه ریتیکی بوگه ندا نه سیره. بو دهبی نه م جوانه مافی روانینی نه بی و بو دهبی جوانی یه که ی له چاوی جوان پرستیکی بشارد ریته وه... هیچ نه چوومه نیو قسه و باسی هاوړیکام و خاوه ن ماله که وه و له جیهانی بیر و خه یالاتی خوم دا سهر گهرم بووم. دوور رویشته بووم، خه یال هه لی گرتبووم و بردبوومیه سهر مه زاری گورانی نه مر. وهک په یکه ره به ردینییه کانی سوژده بو په یکه ری گوران هه تروشکا بووم. له ویش، له بهر پالی گردی سه یوان شوخیکی شیرین، یان شیرینیکی شوخ به بهر چاوم به له نجه ولاره وه له هاتوچو دابوو. به ناههنگی نه مره ههنگای نه م شوخه وه گورانیم دهگوت. هه ویتی گورانی یه که م نه م دیرانه بوو: بو یهک شه و لای دایه نه م دئ یه ری ویتلمبه یانی روژه هلات سوار نه بم جیی دیتلموهک ساوای یهک شه وه که دئ پاش نه مانی نه م دئییه جی دیتلم بی نیشان، بی شوین پیته ی پهری سل مه که، لامه ده، بو لاری نه و نیگایه نیو که چه ی نه و چاوه مه ستانه شوړمه که بو بهر پی، بهرز و گهش بروانه شیرین، ده رگاکه ی به ره سی جارن کرده وه و هه ودا ی خه یانی پساندم. زووشه و چه ریان له دهستی وه رگرت و نه یان هیشت بیبینم. ده مزانی سل ناکا له مه یلی به گهرمی روانیم و ده زانی پیایویم جوانییه قیبله گای نایینم.

به لام نه وه داب و نه ریتی کج یه خسیرکه ری کو مه نه ده رگای نازادیی به رووی شیرین و هه زارانی له چه شنی نه ودا گاله داوه. به یانی، روژ هه لات و هزم نه کرد خوم قهرزدار ی ههستی ناسکی خوم بکه م و جوانی سهره ری دست به جی به جی بیلم. ده مه ویست بی دیوینم و خاتیرم هه لگرئ جوانترین نیشانی. به و نیگا نیو که چه ی من و نه و، نه م مه بهسته تا راده یهک هاته دی. دوانیوه رو مال ناواییمان خواست و وه ری که وتین. دووسن جهوتوو به سهر چوو، نیواره یهک به مه بهستی سه فهریک به ریگای به رامبه ر ماله که یاندا رابردمغ. به خوم نه بوو، شیعه رکه ی گوران، دیسان ببوو به هه ناسه و دهنگ و وهک گورانی منی ریوار نه م نیوه دا ناوازه ی ده داوه: سرنجیک من نه یده م له و به ژن و بالایه له سینه ی پاکه وه بوجوانی ته نیایه نه مه وئ که ده رچووم نه م دئ یه به یانی خاتیرم هه لگرئ جوانترین نیشانی چوونکی ناخ نه گهر چی نیوه من نه مریننه لام تو خوت و (دئ) ت لای من هه ر نه میننتویش له گه ل هه رجوانیک نه یینم تا نه مرم نه بیته مرواری بو ملوینکه ی شیعرم

ع. وریا گه وره دئ - ریبه ندانی ۱۳۶۴* نه م بابه ته پاش تیپه ریوونی ۲۰ سالر له نووسینی... بو یه که م جار له گو قاری لاوان دا بلاو بووه

ریکه وتی: ۱۰ فبروری ۲۰۰۷

نامانجیگی هاو بهش بو هه موو خه لکی جیهان

مافی مروّف واته به رسمی ناسینی حهق و مافه یه کسانه کانی مروّف له به رامبه ر یه کتردا. ئەم پیناسه یه نیوه روکی به رینی هه یه و بواره ئابوری، سیاسی، کۆمه لایه تی، فه ره ه نگی، زانستی، حوقوقی، کاری و ئینسانی یه کان و پیوه ندی یه نیونه ته وه یی یه کان و حکومه ته کان ده گرتنه وه. (۱)

چه مکی مافی مروّف و هه و ئدان بۆ وه ده سه ته یانی پشتیوانی نیونه ته وه یی له و، چه ن دین سه ده له لایه ن بزوتنه وه کۆمه لایه تی، دینی، سیاسی و فه لسه فی یه کان و هه روه ها له ولاته جوړاو جوړه کان دا بایه خی پئ دراوه و بره وی هه بووه. به لام به هۆی جوړاو جوړو یه ک له وان ناته بای قازانجی ده و ئه تان، له میژسال بوو هه روه ک به یان نامه یه ک ما بووه. هه ربویه ده توانین بلین نیزامی تازهی نیونه ته وه یی مافی مروّف، له راستی دا پاش شه ری جیهانی دووه م پیک هات. له کۆتایی شه ری دووه می جیهانی دا کۆنفرانسی سانفرانسیسکو له ژوئیه ۱۹۴۵ بۆ باس له به ره ی پیکه یانی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتنه وه کان پیک هاتوله کۆتایی هه رنه م کۆنفرانسه دا، به لگه نامه ی دامه زانی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتنه وه کان ئیمزاکرا. له مه نشوری نه ته وه یه کگرتنه وه کان دا، هیندیگ ریوشونیش له به ره ی ره چاوکردنی مافی مروّفه وه گونجیندران... له پیشه کیی مه نشوردا پئ له سه ر بره وی نه ته وه یه کگرتنه وه کان به مافه بنه ره تی یه کانی مروّف و نرخه که سایه تی مروّف، به رابه ری مافه کانی ژن و پیاو... داگیراوه. له به ندی ۳ مادده ی ۱ مه نشوریش دا که یشتن به هاوکاری نیونه ته وه یی، نیوه روکی ئابوری، کۆمه لایه تی، که لتووری و مروّف دوستانه وه، بره و پیدان وهاندانی ریزگرتن له مافی مروّف و نازادی یه بنه ره تی یه کان بۆ هه موان به بی هیج جیاوازی دانانیک، وه ک یه کیک له نامانجه کانی نه و ریکخراوه ناو بره وه. (۲)

مافی مروّف به واته مۆدی رنه که ی، کاتیک بۆ یه که مچار له شوړشی فه رانسه دا هاته گوړی، مه سه له یه کی نه ته وه یی و فه رانسه یی بوو. به لام مایه و هه وینی نه وه ی تیدابووکه سنوره کانی نه و ولاته به زینی. به یان نامه ی مافی مروّفی ئه مریکا له سالی ۱۹۱۷ داو پاشان بلاو بوونه وه ی وه ک نۆرمیک به هه موو ئوروپا و پاشان به کۆمه لگاکانی دیکه دا که لتووریک تازهی داهینا و سه ره نجام به دوا ی په سه ندرانی به یان نامه ی جیهانی مافی مروّف له ریکخراوی نه ته وه یه کگرتنه وه کان دا، وه ک نۆرمیک ره سمی نیونه ته وه یی له هات و په یمان نامه ی نیونه ته وه یی مافه مه ده نی و سیاسی یه کان و په یمان نامه ی نیونه ته وه یی مافه کۆمه لایه تی و ئابوری یه کان به ریوه چوونی نه و به یان نامه یه یان ده سه به ر کردوه و له سه ر ده و ئه تانی نه ندامیان کردوه به نه رک تا نیوه روکی نه م به یان نامه یه له قانونه نیوخوپی یه کانی خو یان دا بگونجینن. (۳)

رېنن کاسین له دارپژهرانی سهرتایی بهیاننامهی جیهانی مافی مروّف له باره یی ئه م بهیاننامه یه وه گوتوویه تی: (ئهم) بهیاننامه (یه) ئیده ئالیکه بو ه وول وتیکوشان و رینیشاندان له پیناوی بهرنامه یه کی بهرین دا. ئه م بهیاننامه یه نوینگی بهنما ئه خلاقی یه کانه. دهقیکی شکومه ندی پته و له سهرووی قانونه بنه رته یه نه ته وه یی یه کانه. ئیمه ئیدی ناتوانین رینگابدهین که هاواری زورلیکراوان به توندوتیژی وزه بروزه نگ بخنکیندری. ئیدی دادگای ویژدانی ئینسانی ناتوانی له بهرامبه ر داخواری زورلیکراوان دا بی ته فاوت بی وده بی دژکرده وهی خو ی به و په ری لیبراوی یه وه، به کرده وه نیشان بدا. (۴)

بهیاننامه ی جیهانی مافی مروّف وهک به لگه ی تیگه یشتنی دهوئته تان له باره ی مافه کان و نازادی به بنه رته یه کانی مروّفه وه ده بی به رده وام سه رنج و بایه خی پین بدریتا، مروّفه کان له نیوه روکی ناگدار بکرین و بو داواکردن و په چا وکردنی هان بدرین. ئه م بهیاننامه یه که له پیشه کی یه ک و ۳۰ ماده پیک هاتوه له ۱۰ دیسامبری ۱۹۴۸ دا له لایه ن ۴۸ ده وئته له ۵۶ ده وئته یی ئه ندای نه وکاتی نه ته وه یه کگرتووه کان دهنگی ره زامه ندی پین درا. هیچ ده وئته تیک به ده ژی په سه ندرانی دهنگی نه دا و ۸ دهنگیش مومته نیع بوون. له پیشه کیی نه و به یاننامه یه دا هاتوه:

کوری گشتی، نه و به یاننامه جیهانی یه ی مافی مروّف وهک نامانجی هاو به شی هه مووخه ئکان و میله تان راده گه یه نی، تا هه موو تاکه کان سه رجه م بنیات و دامه زراوه کانی کومه لگا، هه مووکات ئه م به یاننامه یه یان له به رچا وین و هه وول بدن به هو ی فیرکردن و راهینانه وه، په چا وکردن و به ریوه بردنی ئه م ماف و نازادی یانه په ره پین بدن و به دیار یکردنی ریوشوینی نه ته وه یی و نیونه ته وه یی، روژ له روژ زیاتر رینگا بو به ره سه ی ناسران و به ریوه چوونیان چ له نیو خه لکی ولاتانی ئه ندام و چ له نیو خه لکی نه و سه رزه و بیانه دا که له ژیر ده سه لاتی نه وان دان، دابین بکه ن. (۵)

له و کاته وه که به یاننامه ی جیهانی مافی مروّف وهک نامانجیکی هاو به شی هه موو جیهانی یه کان له لایه ن کوری گشتی رینخراوی نه ته وه یه کگرتووه کانه وه په سه ندرکراوه، زورده وئته وگرووپ، سه رچا وه گرتنی مافه مه دهنی و سیاسی یه کانی گونجا و نه و به یاننامه یه و کونوانسیونه کانی پیوه ندیدار به و به یاننامه یه له فله لسه فله ی هیومانیستی روژئاواو، جیاوازی یه ئابینی و که لتووری یه کانی کومه لگا کان و جورا و جوړی هه لومه رج و بارودوخی سیاسی، ئابووری له ناوچه جیا جیاکانی جیهانیان دا کرده به بیانو بو ریزنه گرتن و به ریوه نه بردنی ماف و نازادی یه کانی مروّف. به لام مافی مروّف چه مه کیکی جیهانی و سنوورنه ناسه. ههروهک دوکتور عه بدولکه ری می لاهیجی سه روکی کومه له ی دا کوکی له مافی مروّف له ئیران دا ده تی: مافی مروّف جیهانی یه و له به یاننامه ی مافی مروّف دا باسی هه ر مروّفیک کراوه. مافی مروّف جیهانی یه، واته ده ست راگه یشتنی مروّف به و مافانه ی به جوړی رهنگ و ره گه زو ئابین و که لتووری یه وه نه به ستر او ته وه. هو یه که شی نه وه یه که چه مکی مافی مروّف که په روه ده ی سه رده می نوی یه وه لامیکه به دهرده ئینسانی یه کان له درپژایی سه رده م و سه ده کان و یهک له وان هه ر ئه م سه رده مه نوی یه دا. کاتیک شه للافیک له له شی مروّفیک ده درپژیتو ژان به جهرگی دا دینتی، ئه م دهرده کاری به وه نیه که سه که له چ ئابین

و ره‌گه‌زیکه، هه‌رواکه بۆ شه‌نلاقه‌که فه‌رق نا‌کا وه چ له‌شیک ده‌که‌وئ، بۆ مافی مرؤفیش فه‌رق نا‌کا که هی‌کام مرؤف بی. مافی مرؤف هه‌ر له‌جی‌دا وه‌لامیکه به‌و شه‌نلاقه. مه‌به‌ستمان ئه‌وه‌یه که ده‌ئین مافی مرؤف، جیهانی‌یه. (٦)

سه‌رچاوه:

- (١) وتاری حقوق بشروجه‌هوری اسلامی، م.راد سه‌رچاوه: مائپه‌ری گویا نیوز
  - (٢) وتاری‌تحول نثری مفهوم حقوق بشرو جایگاه ین در روا‌بگ بین الملل مه‌جیده‌بیاسی ئه‌شله‌قی سه‌رچاوه: گو‌قاری اگلاعات سیاسی - اقتصادی، ژماره ٢٠٢-٢٠١
  - (٣) وتاری جنبش حقوق بشر، عیماده‌دین باقی، سه‌رچاوه: ویژه‌نامه‌ی نوروزی رۆژنامه‌ی شرق، ٢٧ یشه‌مه‌ی ١٣٨٢
  - (٤) وتاری نوع بشر در جهان یگانه و حقوق وحییت او جهانی است، عه‌لی شاهه‌نده ١٤ ای بانه‌مه‌ری ١٣٨٣، سه‌رچاوه: مائپه‌ری ایران امروز
  - (٥) پی‌شه‌کیی به‌یاننامه‌ی جیهانیی مافی مرؤف، وه‌رگی‌رانی بۆ کوردی قادر وریا، گو‌قاری ژنان ژماره ٤، سه‌رماوه‌زی ١٣٨١
  - (٦) ره‌وتی به‌ جیهانییوون و پرس‌جیهانی بوونی مافی مرؤف له وتویژ له‌گه‌ل دوکتور عه‌بدو‌لکریم لاهیجی‌دا. رادیوی ئالمان
- . به‌شی فارسی Dw.World DE

ریکه‌وتی: ای جانیوی‌ری ٢٠٠٧

خەلاتى ناشىيى نۆبىلى نەمسال بەرەسى ناسىنى مەترسى يەكى گەورە لەسەر مەرۇقا

كومىتەي نۆبىلى ناشىيى نە بىياننامە يەكدا كە رۇژى ۶ ى ئۆكتۇبر بلاۋ بۆۋە، رايگە ياندا كە خەلاتى ناشىيى نۆبىلى نەمسال (۲۰۰۵) بە ھاۋبەشى دەدا بە مەمەد ئەلبەرادى، بەرئۆبەرى گشتىيى ئازانسى نىۋنەتەۋەيى وزەي ناۋكى، ئەم ئازانسە بەگشتى. ئەم كومىتەيە، بەرئۆبەرى گشتىيى ئازانسى ناۋبراۋى بە پشتىۋانىكى نەترسى ھەۋلۋ تىكۆشان لە بارەي بەرتەسكردنى چەكە ناۋكى يەكان ناۋبردو گرینگىيى ھەۋنەكانى ئەم ئازانسەي بە لەرادەبەدەرو بىسنوور دانا. (۱)

بەخشىيى خەلاتىكى گرنگو بەناۋبانگى ۋەك نۆبىلى ناشىيى بە ئازانسىكى نىۋنەتەۋەيى تايبەت بە وزەي ناۋكىو بەرئۆبەرەكەي، ئەۋىش لە شىستەمىن سالىي بۆمبارانى ئەتۆمىيى شارەكانى ھىرۆشىماۋ ناكازاكىدا، نىشانەي گرنگيدانى جىھانى ئەمرو بەۋ مەترسىيانەيە كە خراپ كەكۆرگرتن لە وزەي ناۋكى، خولقنەريانە. ھەر ئەم كومىتەي بەخشىيى نۆبىلى ناشىيى پىشتىريش لە سالانى ۱۹۸۵ ۋ ۱۹۹۵، واتە لە چلەمىن ۋ پەنجايەمىن سالىي كارەساتى بۆمبارانى ئەتۆمىيى دوو شارى ھىرۆشىماۋ ناكازاكىي ژاپۇن دا، خەلاتى خۇي پىشكەشى تىكۆشەرانى بوارى بەرەرەكانى ئەگەن چەكە ناۋكى يەكان كەردبوو.

بەلام جيا لە ھاۋكاتىي بەخشانى خەلاتى نەمسالى نۆبىلى ناشىيى ئەگەن ۶۰ سالىي بۆمبارانى ئەتۆمىيى ئەۋ دوو شارە لە لايەن ئەمريكاۋە، رىژنانى كومىتەي نۆبىل لە مەمەد ئەلبەرادى ۋ ئازانسى نىۋنەتەۋەيى وزەي ئەتۆمىيى ھاۋكاتىشە ئەگەن ھەۋلى چرو بەردەۋامى ئەۋ ئازانسە بۆ تىشك خستتە سەر ھەۋلە ئەتۆمىيە گوماناۋى يەكانى چەند ۋلاتىك كە ئىران لە پىشەۋەي ھەموۋانەۋەيە. ئەم خەلاتە ئەكاتىكدا دەدرئ بە ئازانسى نىۋنەتەۋەيى وزەي ناۋكى ۋ مەمەد ئەلبەرادى، كە شوۋراي حاكمانى ئەم ئەنجومەنە لە سەرەتاي ئەم مانگەدا بە زۆرەي دەنگ برىارى دا پەروەندەي ئەتۆمىيى ئىران بۆ باسو برىاردان بچىتتە ئەنجومەنى ناسايشى رىكخراۋى نەتەۋە يەكگرتوۋەكان.

ئەلبەرادى بەدۋاي بىستنى ئەم ھەۋالە خۇشەدا گوتى: درانى ئەم خەلاتە (بە منو ئازانس) بە ماناي بەرەسى ناسىنى مەترسى يەكى گەورەيە كە ئىمە ئەمرو ئەگەلى بەرەۋرۋوۋىن. واتە لەراستىدا (مەترسىيى) ھەزاران چەكى ناۋكى، مەترسىيى پەرەگرتنى ئەۋ چەكانەۋ مەترسىيى ئەۋە كە زانستى ئەتۆمىيى بکەۋىتتە دەست تىرۋرىستەكان. ناۋبراۋ پىيى لەسەر ئەۋە داگرتەۋە كە ئەم خەلاتە، ئەۋو ئازانسى نىۋنەتەۋەيى وزەي ئەتۆمىيى لەسەر رىگايەك كە گرتوۋيانەتە بەر، شىلگىرتەر دەكاۋ

تیکوښانی ناژانس بۆ بهر بهر هه کانی له گه ل قهیرانه ناوکی په کانی ئیران و کوریا شیمالی به هیتر ده کا. (۲)

بۆ نه وهی بریک وردتر بچینه نیو نه و مه ترسیبانه که بوونی چه که نه تومی په کانی په ره گرتی نه و چه کانه و ده ستر اگه یشتی تیرورستان به زانستی ناوکی ده توانن بیان خولقیتن، به جیه له پیش دا نامه به دوو لایه نه بوونی مه ترسی په کانی پیوه نیدار به و چه کانه یا دامه زراوه کانی به ره مه پینانی وزه و چه کی نه تومی بکه ین. مه ترسی په که م ته نانه ت نه و کاته ش که مه به ستو نامه ج له هه بوونی دامه زراوهی ناوکی ناشتی خوارانه یه، ئیمکانی پیکه اتی هیه. نه م مه ترسی په ده گه رپته وه بۆ جوړی تیکنولوژی وزی نه تومی و جوړی راگرتو و پاراستنی دامه زراوه کانی، نه و ریوشوین و کارقایمبانه ی بۆ پیشگیری له روودای نه خواراوه به کار ده پینرین. وه ک نمونه له و باره وه ده توانین نامه به ته قینه وهی دامه زراوی ناوکی چی نوبیل له نیوه شه وی ۲۶ ی ناوړیلی ۱۹۸۶ دا بکه ین. نه م ته قینه وه یه که له نا کامی له کار که وتن یا خراپ بوونی ریناکتوریکی نه و دامه زراوه نه تومی په دا روی دا، گه و ره ترین روودای ناوکی سده ی بیسته می له که و ته وه. ژماره ی نه و که سانه ی له نا کامی نه و ته قینه وه یه دا کوژان ۲۵۰۰ که س بوون، به لام نه مه هه مووی کاره ساته که نه بوو. دوو که ل و هه وری پیکه اتو و نه و ته قینه وه یه، له باشووری روژناووه تا فینلاند، سوئیدو نورویژو، له روژناووه تا ئلمان، فه رانسو و بیلژیک رویشته. زیاتر له ۱۵۵ هه زار کیلومیتری چوارگوشه له زهوی وزاری ئوکرین، بلاروس و روسیه، که ۵۲ هه زار کیلومیتری چوارگوشه، زهوی کشتو کالی بوون، تیکه لای مه وادی رادیونه کتیف بوون. به پینی راپورتی ریکخراوی نه ته وه یه که گرتو وه کانی لانی که م ۹ میلیون که س له دانیش تووانی په کیه تیی سو قیه تی پیشو که و تنه ژیر کاریگه ریی شوینه واره خراپه کانی نه م ته قینه وه یه که زیاتر له ۳ میلیونیان، مندا ل بوون. بارینی رادیونه کتیف، ۴۶ هه زار کیلومیتری چوارگوشه له زهوی په کانی بلاروس واته چوار یه کی رو به ری نه و ولاته و سده ی ۲۰ زهوی په کشتو کالی په کانی و سده ی ۲۳ ئیره واره کانی پس کرد. به پینی هه لسه نگانده کانی نه و ولاته، زیانه نابووری په کانی سه رچاوه گرتو و نه و کاره ساته بۆ بلاروس له نیوان سالانی ۲۰۱۵ . ۱۹۸۶ زیاتر له ۲۳۵ میلیارده. زیانه نابووری په کانی ئوکرینیش هه ر نه و ماوه یه دا به ۲۰۱ میلیارده دۆلار به راورد کراوه. ۲/۷ میلیون دانیش تووی روسیه گیروده ی شوینه واره خراپه کانی نه و رووداوه بوون. نه وه نده رادیونه کتیفه ی به هوی نه م ته قینه وه یه چوه نیو نه تموسفیر، ۲۰۰ جار زیاتر له سه رجه می نه و بۆمه نه تومیبانه بوو که به سه ر شاره کانی ناکازاکی و هیرو شیمادا به درانه وه. دیاره گه شه ی سه رسوره پینه ری نه خوشی په کانی وه ک شیر په نجه، گرفتی هه ناسه دان، گرفتی هه رسکردن و به تاییه تی نه خوشی په کانی تاییه ت به مندا لان و ژنانی دوو گیان، به شیک دیکه له شوینه وارو ناکامه دریر خایه نه کانی نه و ته قینه وه ناوکی په بوون. (۳)

به مجوره له هه ر شوینیک تیکوښانی ناوکی و دامه زراوهی تاییه ت به به ره مه پینانی وزی نه تومی هه بی، به لام تیکنولوژی به ره مه پینانی نه و وزیه ئاستیکی نرمی هه بی، تیکوښانه که و ریوشوینه کانی دیکه ی پیوه نیدار به به ره مه پینانی نه و وزیه له گه ل ستاندارده کانی ناژانسی نیونه ته وه یی نه گونجاو بن، نه گه ری روودانی کاره ساتی له م چه شنه هه یه.

دووھەم مەترسی، ئەگەری کە لێکۆرگرتنی خاوەن چەکەکان لەو چەکە وێرانکەرانییە. ئەوەندە چەکە لە زەردادخانە ئەتۆمی یەکانی جیھاندا هەن، چەندین جار لەو رادەییە زیاتر کە بۆ لێکەوتنەکاندن تۆپی زەوی پێویستن. لە سالانی ۵۰ سەدەی رابردوودا ددان بەو دانرا کە بەکارھێنانی سەد چەکی ئەتۆمی دژی ھەر نەتەوویەکی، بەدەختی یەکی ئەوتۆی لێدەکەوتتەو، تان پۆی کۆمەڵایەتی ئەو نەتەوویە وھا لەبەرئەکە ھەل دەوھشیئێ کە کارەساتێکی ئەتوانابەدەر . لەنیوچوونی شارستانەتی یەک . ی بەدوادا دی. (۴) ئیستا کە زیاتر لە نیوسەدە بەسەر ئەوکات دا رابردو، بەداخەو ھەم تیکنۆلۆژی بەرھەمھێنان و ھاویشتنی ئەم جۆرە چەکانە زۆر پێش کەوتو، ھەم رادە چەکەکان زۆر زیاتر بوو، ھە ئگیرسانی شەڕیکی ئەتۆمی بەرفراوان دەتوانێ تەواوەتی تۆپی زەوی بخاتە مەترسی. ئەو پێوەندییەدا دەبێ ئەم راستیەمان لەبیر بێ کە چەند فاکتەرێک مەسەلەکیان ئائۆزترو، نیگەرانی لە کارەساتی ئەتۆمییان زۆر زیاتر کردو. پێوەست نەبوونی ژمارەییەک لە دەسلاتە ئەتۆمی یەکانی جیھان بە پەیماننامە ی پەرەپێنەدانی چەکی ئەتۆمی لە لایەکی، ئە لایەکی دیکەو ھەول و تیکۆشانی گوماناوی ئەو دەوڵەتانە بە رۆڵت پەیماننامە ی ناوبراویان مۆر کردو، بەلام بەکردو لە جیاتی مەبەستی ناشیخووانە، ھەولێ و دەستھێنانی چەکی ئەتۆمی دەدەن، ئەو فاکتەرانی. لەم سالانە ی دا، دەوڵەتانی یاخی لە رێشویژو و پەسندکراو نێونەتەووی یەکان و تاقمە تیرۆریستەکانیش بە توندی خەریکی دەستراگەیشتن بەو چەکە پرمەترسیانەن. رووداوی ۱۱ سیپتامبرو چەند ھەولێکی دیکە ی ریکخراوی ئەتقاعیدە بۆ کە لێکۆرگرتن لە چەکە کۆمەڵکۆژەکان، نیشانی دا ھیزی ئەوتو ھەن کە بە پێچەوانە ی دەسلاتە ناسراوەکانی خاوەن چەکی ئەتۆمی، راست لەبەر ئاگاداری ئە توانا و رادە ی وێرانکەر بوونی ئەم جۆرە چەکانە، ئامادەن دژی ئەیارانی خۆیان بەکاریان پێن.

بە سەرنجدان بەم جۆرە مەترسیانەییە کە دەتوانین گرنگی رۆلی ئازانسێ نێونەتەووی وزە ئەتۆمی و بایەخی ھەول و تیکۆشانی تیکۆشەرانێ دژی چەکی ناوکی تێبگەین. ئامانجی ئازانسێ نێونەتەووی وزە ئەتۆمی، بە وتە ی مەمەد ئەلبەرادعی، دنیابوون لەوویە کە جیھانێکی بێ چەکی ئەتۆمیمان ھەبێ، جیھانێک کە تیرۆریستەکان دەستیان بە چەکی ئەتۆمی رانەگا. (۵) جیھانی ئێمە پێویستی بە سیستەمیکی ئەمنییەتی ئەوتو ھەیە کە رێگە ئەدا زانستو پێشکەوتنە زانستی یەکان بۆ بەرھەوژووربەردنی ئاستی کوشتن و وێرانی کە ئکیان لێ وەرئگیرێ. ئەم ھەنگاوی کۆمیتە ی نوێی ئاشتی و ریزنانی ئە ئازانسێ نێونەتەووی وزە ناوکی، لە خزمەت ئەم پێویستی یە دا. بۆیە ئێمەش لەگەڵ بەرێوەبەری ئازانسێ ناوبراودا: ئاواتە خوایین ئەم خەلاتە یارمەتی کۆمەڵگە ی نێونەتەووی بەدا تا سیستەمیکی ئەمنییەتی ئەک دامەزراو لەسەر ھۆکارە بەرگێرەوکان، بە لکۆو وەلامدەری پێویستی یە ئەمنییەتی یەکانی ھەموو خەلک، بێنیئتە کایەو. (۶)

۵۰۰ سال لەمەو بەر، لە سەرەتای سەدە ی ۱۶ زایینی دا، فرانسوا رابلە، قسەییەکی جوانی کردو: زانست، بەبێ وێژدان دەبیتە ھۆ ی ھیلاکیی رۆح. (۷) ئیستا کە دەوڵەتانی فراوانخاوە دەستەو تاقمی بێ وێژدان و بێگانە لەگەڵ رۆحی سەردەم،

بەشى يەكەم

نەگونجاو ئەگەل ديموكراسى، مافى مروفو ويكەه ئكردن، لەزانستو تيكنيكو پيشكەوتنەكانيان بۆ بە بارمتەگرتنى جيهانزو سەپاندنى ويستەكانى خويان بەسەر كۆمەنگەى مروفىدا كەتك وەردەگرن، پيشوازى لەم ھەنگاۋەى كوميتەى نۆيىلى ئاشتى دەكەينو بۆ ئازانسى ئيونەتەۋەيى وزەى نەتۆمى و كۆمەنگەى ئيونەتەۋەيى سەركەوتن لە بنياتنانى جيهانئىكى بىچەكى نەتۆمىدا بەئاۋات دەخۋازين.

سەرچاۋەكان:

- (۱) BBC.Persian.com، ھەينى ۷ ئۆكتۆبرى ۲۰۰۵
- (۲) ھەمان سەرچاۋە
- (۳) كامران امين ئو، روزنامەى شرق، بارينى بارانى مەرگ (بە بۆنەى ھەقدەھەمىن سائى رووداۋى دامەزراۋى ناوكىي چيرونۆبيل)، سئشەممە، ۱۸ بانەمەرى ۱۳۸۳
- (۴) گۆقارى مانگانەى پيام يونسكو، بەفرانبارى ۱۳۶۸، ژمارە ۲۱۶، وتارى كايەى ناوكى، جان سى . پولايىنى
- (۵) و ۶. BBC.Persian.com، ھەينى ۷ ئۆكتۆبرى ۲۰۰۵
- ۷- گۆقارى مانگانەى پيام يونسكو، بەفرانبارى ۱۳۶۸، ژمارە ۲۱۶، وتارى روانگەيەكى ئەخلاقىي نوئ، فدرىكو مايور زاراگوزا

ريكەوتى: ۱ جانىۋىرى ۲۰۰۷

به لگه نامه ی لیک تیگه یشتنی کومه لگه ی جیهانی له باره ی مافو نازادی به بنه رته تی

به یان نامه ی جیهانی مافی مروځ ۵۰ ساله که چرای هو میدی بۆ جیهان داگیرساندوهو، پیاوونو ژنانه بویر هه ن که دا کوکی له مافی مروځ له هه ر ولاتیکدا ده که ن. دا کوکی که رانی مافی مروځ له ریزی پیتشه وه ی پاریزگاری دانو چرای سه وزی مافی مروځیان له تاریکترین سوچه کانی سته مو نه شکه نجه دا به داگیرساوی هیشتوته وه... تا ئیستا زور له دا کوکی که رانی مافی مروځ به که می ناسراونو زور له وان سه باره ت به نه نجامدانی نه رکه چاره نوو سسازده کانیان هه روا ده که ونه بهر هیرشو نازار.

ته نیا نه م جوړه که سه بویرانه بهر پرسی دا کوکی له مافی مروځ نین. به لکوو نه مه نه رکی هه موو ئیمه یه. ئیمه هه موومان ده ب دا کوکی له مافی مروځ بکه ینو باشتیرین ده سپیکیش بۆ دا کوکی له مافی مروځ، بهر بهر کهانی له گه ل که سانی که که بهر بهر کهانی مافی مروځ ده که ن. (کوفی عه ننان، سکر تیری گشتی ریخراوی نه ته وه یه گگرتووه کان) (۱)

واتای مافی مروځو هه ولدان به مه بهستی پشتیوانی نیونه ته وه یی له و مافانه، چهنده سه د سال بوو به هو ی بزووتنه وه کومه لایه تی، ئایینی، سیاسی و فله سه فی یه کانو، ههروه ها وه ک بۆچوونی ولاته جوړاوجوړه کان هاتبووه گوړی، به لام له بهر هو ی جوړاوجوړ، بۆ وینه نا کوکی نیوان بهر ژه وه ندی ده ولته تان، سالانیکی زور له سنووری کومه لیک به یان نامه ی ساکاردا مابووه. هه ر بویه ده توانین بلین که سیستمی نوی نیونه ته وه یی مافی مروځ له راستیدا پاش شه ری دووه می جیهانی پیک هاتوه. له کوتای شه ری جیهانی دا، کونفرانسی سانفرانسیسکو له ژونه ی ۱۹۴۵ بۆ باس له باره ی پیکه یانی ریخراوی نه ته وه یه گگرتووه کان بهر یوه چوو. له کوتای نه م کونفرانسه دا، به لگه نامه ی دامه زرانندی ریخراوی نه ته وه یه گگرتووه کان، واته مه نشووری نه ته وه یه گگرتووه کان مور کرا. له مه نشووری نه ته وه یه گگرتووه کاندا هیندی ک ریوشوین بۆ ره چاوردنی مافی مروځ گونجیندران که دیاره نه م ریوشوینو میکانیزمانه، له چاوهروانی یه کانو روانگه کانی سه رده می شه ر، دوور بوون. له پیتشه کی مه نشووردا، له سه ر بروای نه ته وه یه گگرتووه کان به مافه بنه رته تی یه کانی مروځو بایه خی که سایه تی مرویی، یه کسانیی مافه کانی ژنو پیاو... پی داگیراوه. له بهندی ۳ ماده ی ای مه نشووریشدا، گه یشتن به هاوکاری نیونه ته وه یی بۆ چاره سه رکردنی نه و کیشه نیونه ته وه یی یانه ی لایه نی نابووری، کومه لایه تی، که لتووری مروځدوستانه یان هه یه و، ههروه ها بره و پیدان و هاندانی ریزگرتن له مافه کانی مروځو نازادی به بنه رته تی یه کان بۆ هه مووان به بی هیچ چه شنه جیاوازی یه ک، به یه کیک له نامانجه کانی ریخراوی نه ته وه یه گگرتووه کان نوابرون.

به یان نامه ی جیهانی مافی مروځ وه ک به لگه نامه ی لیک تیگه یشتنی ده ولته تان له باره ی مافو نازادی به بنه رته تی یه کانی

بەشى يەكەم

مروفا كە ھەموو كات دەبى جىگاي سەرنج بى، بايەخى پى دەدرى و كارى پى دەكرى. ئەم بەياننامەيە لە ۱۰ ديسامبرى ۱۹۴۸ دا بە دەنگى ئەرىي ۴۸ ولات لە ۵۶ دەولەتى ئەندامى (ئەوكاتى) رىكخراوى نەتەو بەكگرتووەكان پەسند كرا. ھىچ دەنگىكى دژ نەبوو، ۸ دەنگى بى لايەن (ممتنع) یش ھەبوون. (۲)

ئامادەكردن و دارشتنى بەياننامەى جیھانىی مافی مروفا، ۸ قوناغ و دوو سائی ویست. ئەم ماوہیەدا ھەریەك لە خائەكانى بەیاننامە بەھوى نۆینەرانى خاوەن بیروپای جیاواز، لە ئوروپای رۆژھەلات و رۆژئاوا تا دەگاتە شارستانەتیە ناسیایی و ئەمریکاییەكان، لە سیستەمە حوقوقیەكانى ئەنگلۆساکسون و لاتینیەو بەگرە تا بیروباوەرە ئایینى و كەنتووریەكانى رۆژھەلاتى نیوہارستا، ھەموویان كەوتنە بەرباس و لیدوانى گەرم و ھەژینەر.

لە یەكەم كۆبوونەوہى شوورای ئابووری و كۆمەلایەتیى رىكخراوى نەتەو بەكگرتووەكان كە لە ۱۶ فېوریەى ۱۹۴۶ لە ئەندەن بەسترا، بریارنامەى دامەزراندنى كۆمىسیۆنى مافی مروفا رىكخراوى نەتەو بەكگرتووەكان پەسند كرا. ئەركى ئەم كۆمىسیۆنە پىشكیش كردنى پىشنيار،

راسپىرى و راپۆرت لەم بوارانى خوارەوہدا بە كۆنسۆلى ئابووری و كۆمەلایەتیى رىكخراوى نەتەو بەكگرتووەكان بوو:

ئەلف) بەلگەنامە نیونەتەوہیەكانى تاییبەت بە مافەكان

ب) بەیاننامە یا پەیماننامە جیھانىیەكان لەبارەى نازادىیە مەدەنىیەكان، وەزعی ژنان، نازادىی زانیاری و نموونەى دیکەى ئەم چەشنە.

پ) پشتيوانى ئە كەمایەتیەكان

ت) پىشگىرى لە جیاوازیدانان لەسەر بناغەى جنسیبەت (رەگەز)، زمان و ئایین

ئەم كۆبوونەوہیەدا ئەندامانى ناوكەى سەرەكیى كۆمىسیۆنى مافی مروفا ھەل بژىردران... لە یەكەمین كۆبوونەوہى كۆمىسیۆنى مافی مروفا (لیك ساكس - نیویۆرك، ۲۷ ژانویە تا ۱۰ فېوریەى ۱۹۴۷)

ئەم كەسانەى خوارەوہ وەك ئەندامى دەستەى بەرپۆہەرى ھەل بژىردران:

۱- لە ئەمریکا، خاتوو ئیلنور رۆزویلت (ھاوسەرى فرانكلین رۆزویلت، سەرکۆمارى كۆچكردووی ئەمریکا لە سەردەمى شەرى دووھەمى جیھانى دا) وەك سەرۆكى دەستەى بەرپۆہەرى. ئامادەكردن، دارشتن و پەسندكردنى بەیاننامەى جیھانىی مافی مروفا

له ژبې رینوینې و چاوه‌دیږی نه‌م ژنه خاکه‌راو ریزگر له که‌رامه‌تی مرویی، به‌ریوه چوو. نیلنور رۆزویلت له روانگه‌ی زور له خاوه‌نییرانه‌وه وهک به‌نفوزترین ژنی سده‌ی بیستم ناسراوه.

۲- له فهرانسه، به‌ریز ریټی کاسین وهک جیگری سه‌رؤک. ناوبراو پروفیسوری مافه مه‌ده‌نی‌یه‌کانو و پسرپوری مافه نیونه‌ته‌وه‌یی‌یه‌کان به‌تایبه‌تی پسرپوری مافی مروفا له زانستگه‌ی پاريسدا بوو. ریټی کاسین ژبانی خوی بو داوکوی له مافی ژنان، پیاوانو مندالان ته‌رخان کردبوو، به‌جوریک که له ده‌یه‌ی ۱۹۲۰د پیاوان ده‌گوت بابی هه‌تیوانی فهرانسه. ناوبراو سالی ۱۹۶۸ خه‌لاتی ناشتی نییولی سه‌بارت به‌ ناماده‌کردنی که‌لاله‌ی ته‌واوی به‌یاننامه‌ی جیهانی مافی مروفا وه‌رگرت.

۳- له لوبنان به‌ریز پروفیسور چارلز ه‌بیب مالک وهک راپورتووس. ناوبراو دوکتورای فله‌سه‌فه له زانستگه‌ی هاروارد بووو، باوه‌ری به‌ پیناسه‌ی مافی مروفا له روانگه‌ی مافه سروشتی‌یه‌کانه‌وه هه‌بوو. مالک هه‌ر له‌و کاته‌دا، سه‌رؤکی شوورای نابووری و کومه‌لایه‌تی ریکخراوی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کانو، له سالی ۱۹۴۸یش که به‌یاننامه‌ی جیهانی مافی مروفا له‌لایه‌ن کوری گشتی‌یه‌وه که‌وته به‌رباس و نیکو‌لینه‌وه، سه‌رؤکی کومیته‌ی سیهم (کومه‌لایه‌تی، مرویی و که‌لتووری) بوو. ناوبراو له کاملبوونو په‌سندکرانی به‌یاننامه‌ی جیهانی مافی مروفا رولیکي گرنگی هه‌بووه. سالی ۱۹۵۱یش بوو به سه‌رؤکی کومیسوونی مافی مروفا، پاشان بوو به سه‌رؤکی کوری گشتی ریکخراوی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کان.

۴- له چین، به‌ریز پروفیسور پینگ چونگ چانک، وهک جیگری سه‌رؤک. ناوبراو که له زانستگه‌ی کولومبیا دوکتورای وه‌رگرتبوو، له ماوه‌ی ناماده‌کردنو دارشتنی به‌یاننامه‌دا، ده‌نگی به‌هیزی ولاتانی ناسیایي بوو. نه‌و، پیشی هه‌ر چه‌شنه یه‌ک لایه‌نه روانی ده‌گرتو، زور له گیروگرته‌کانی پیوه‌ندی‌دار به‌ بۆچوونو دارشتنی به‌یاننامه‌که‌ی له ریگای وتوویرتو ته‌نانه‌ت هیندیک جار به‌ گاتته‌و که‌پ چاره‌سه‌ر ده‌کرد.

۵- به‌ریز پروفیسور جان پیټیر هامفیری، ماموستای مافه نیونه‌ته‌وه‌یی‌یه‌کان له زانستگه‌ی مه‌ک گیلی کانادا، سه‌رؤکی به‌شی مافی مروفا ده‌بیرخانه‌ی ریکخراوی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کان، نه‌گه‌رچی نه‌ندامی ره‌سمی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری کومیسوونو کومیته‌ی ناماده‌کردنی پیشنووس (که‌لاله) نه‌بوو، به‌لام ناماده‌که‌ری سه‌ره‌کی به‌نگه‌نامه سه‌ره‌تایی‌یه ۴۰۸ لاپه‌ره‌یی‌یه‌که‌و ناماده‌که‌ری پیشنوسی به‌یاننامه بو کومیته‌ی ناماده‌کاری پیشنووس بوو. جان پیټیر هامفیری له ماوه‌ی باسو لیدوانه‌کاندا، رولی نیوټریکاریکی به‌نرخي له نیوان فله‌سه‌فه جوراوجوره‌کاندا گرتنه‌ه‌ستو.

پاش دوو سال هه‌ولدانو بیوچان و ۱۲۳۳ ده‌نگ وه‌رگرتنی جیا جیا بو هه‌ر وشه‌یه‌ک، رسته‌یه‌ک، به‌ندیکو ماده‌یه‌ک، به‌یاننامه‌ی جیهانی مافی مروفا، له کوبوونه‌وه‌ی میژوویی ۱۰ی دیسامبری ۱۹۴۸ی کوری گشتی ریکخراوی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کاندا که له پاریس پیک هات، ده‌نگی بو وه‌رگیرا. له سه‌ره‌تادا نوینه‌ری له‌هیستان (پولونیا) پیشنیاری کرد بو هه‌رکام له به‌نده‌کانی پیشه‌کی و یه‌که‌یه‌که‌ی ماده‌کان به‌ جیا ده‌نگ وه‌رگیرئ و پاشان سه‌رجه‌می به‌یاننامه‌که‌ بخریته به‌ر ده‌نگدان که نه‌م پیشنیاره هه‌بوول کرا. ۴۸ ولات که ده‌نگی نه‌ری‌یان به‌م به‌یاننامه‌یه‌ دا بریتی‌بوون له: نه‌فغانستان،

ئارژانتىن، ئۇستراييا، بېلژىك، بۆلىۋى، بەرازىل، بېرمە، كانادا، شىلى، چىن، كولومبىيا، كاستارىكا، كۇبا، دانمارك، دومىنىكان، ئىكوادور، مېسر، ئىسپانىيە، جەبەشە، فىرانسە، يونان، گواتمالا، ھاىتى، ئىسلەند، ھىندوستان، ئىران، عىراق، لوبنان، لىبىيا، لوكزامبورگ، مىكزىك، ھولەند، نېوزلەند، نىكاراگوا، نۇروىژ، پاكىستان، پاناما، پاراگۋى، پېرو، فىلىپپىن، تايلىند، سوئىد، سوورىيە، تۈركىيە، بىرېتانيا، ولاتە يەكگرتوۋەكانى ئەمىرىكا، ئۇرۇگۋى و وىنزۋىلا.

۸ ولاتىش كە بىلايەنەنە دەنگىان دا، بىرىتى بوون لە: يەكەتتى سۆقىتەتى، بلارووس، چىكۆسلۆۋاكى، لەھىستان (پۆلۇنيا)، ئۆكرائىن، ئۇگوسلاۋى، ئەفرىقاي باشوورو عەرەبىستانى سەعوودى. ۲ ئەندامى كۆرى گشتىش لە كۆبوونەۋەكە نەبوون. ھىچ ولاتىكش بە دژى ئەم بەياننامەيە دەنگى نەدا. (۳)

بەياننامەى جىھانى مافى مرقۇ لە پىشەكىيەكو ۳۰ ماددە پىك ھاتو. لە پىشەكىيەكەدا ھاتو كە كۆرى گشتى، ئەم بەياننامەيە ھەك ئامانجىكى ھاۋبەش بۇ ھەموو خەكى جىھان و ھەموو مىللەتان رادەگەيەنى تا تىكرى تاكەكان و ھەموو كۆلەكەكانى كۆمەل ھەول بەدن بە رېشۋىن و ھەنگاۋى بەرەبەرى نەتەۋەيى و نىونەتەۋەيى، بەرەسى ناسىن و بەرپوۋەردنى ئەم مافو ئازادىيانە لە نىو ھەموو نەتەۋەكانى ئەندامدا مسۆگەر بكن. ماددەى يەكەم، بناغەى فەلسەفىي بەياننامەى جىھانى مافى مرقۇ رادەگەيەنى كە لەسەر ۲ گرېمانە دامەزراۋە:

يەكەم، مافى يەكسانى و ئازادى مرقۇ. دوۋەم، بەم ھۆبەۋە كە مرقۇ بوونەۋەرىكى عەقلانى و ئەخلاقىيە، ھىندىك لە مافو ئازادىيەكانى ھەن. لە ماددەى ۲يشدا ھەر چەشەنە جىاۋازىدانىك لەبارەى رەگەز، ئىيىن، زمان و جنسىيەتەۋە راگەيەندراۋە، لەسەر بنەماى يەكسانى و نەبوونى جىاۋازى، دىسان پى داگىراۋەتەۋە. ھەرۋەھا بە پى پۆلىنكردى ماددەى ۳، مافەكانى مرقۇ لە ۳ مافى بنەرتى و لىك گرېدراۋى مافى ژيان، مافى ھەبوونى ئازادى و ئاسايش پىك دى.

ماددەكانى ۳ تا ۲۱ بۇ مافە سىياسى و مەدەنىيەكان تەرخان كراون. لە ماددەى ۲۲يشدا لەسەر ئەۋە پى داگىراۋە كە ھەركەس كە مەرجەكانى ئەندامەتتى كۆمەنگايەك (member of society) ى ھەبى، دەتوانى بەشىك لە مافە سىياسى، كۆمەلەيتى و كەلتورىيانەى ھەبى. لە ماددەكانى دواتردا ئامازە بە ھىندىك لە مافانە دەكا.

بەندى ۲ى ماددەى ۲۹ كە بە يەكك لە ماددە زۆر گرنگەكانى بەياننامە دادەنرى دەلى:

- ۱- ھەركەس لە بەرامبەر كۆمەنگايەكدا كە گەشەى ئازادو بەتەۋاۋى كەسىتتى ئەم مسۆگەر دەكا، ئەركى لەسەر شانە.
- ۲- ھەركەس لە جىبە جىكردى مافەكان و كەلكوهرگرتن لە ئازادىيەكانى خۇدا، تەنيا گۆپرايەنى ئەم سنوورو

به ربه ستانه په که به هوی قانونه وه واته ته نیا به مه بهستی دابینکردن و به رسمه ناسین و ره چا وکردنی مافو نازادی په کانی که سانی دیکه و، بو پاریزگاری له پیویستی په ره وشتی په جوانه کان، نه زمی گشتی و ری بازی گشتی و، له هه لومره چیکي دیموکراتیکی کومه لگه دا، دیاری کراون.

نیوه روکی به یان نامه جیهانی مافی مروث به شیوه کی ته سه لتر له په یمان نامه نیونه ته وهی مافه مه دهنی و سیاسی په کان که له ۵۳ ماده و پیسه کی په ک پیک هاتوه، گونجیندراوه. نه م په یمان نامه په که دیسامبری ۱۹۶۶ له لایه ن کوری گشتی په وه په سند کراو، له مارسی ۱۹۷۶ شه وه دست کرا به به ریوه بردنی، ده و له تانی نه نام به ره عوده ده کا که مافه سه ره کی و گرنه کانی پی شیبی کراو له وه په یمان نامه په دا، به هوی گرنه به ری ریوشینی قانونی و به کرده وه له باره ی هه موو تاکه کانه وه به ریوه به رن. هه ر له وه په یمان نامه په دا هیندیک میکانیزم بو جیه جیکردنی به کرده وه نه م مافانه پی شیبی کراون. نه وه ده و له تانی نه م په یمان نامه په مورو په سند ده کهن، له سه ر شانیانه بریارو ریوشوننه کانی گونجاو له م په یمان نامه په دا، بیننه ریزی قانونه نیوخوی په کانیان، به ریوه یان به رن و راپورته که ی بدنه وه به کمیته ی مافی مروث. دیاره به وه هیوه وه که به ره عوده بوون، به ریوه سیاره تی له ناستی نیونه ته وهی دا به دو او په یه، زور له ده و له تان له کاتی نیمزاو په سند کردندا، له پیوه ندی له گه ل هیندیک ماده دا، مه رج داده نین. په یمان نامه نیونه ته وهی مافه نابووری، کومه لایه تی و که لتووری په کان (په سند کراوی دیسامبری ۱۹۶۶) که له ژانویه ۱۹۷۶ وه ده ست کرا به جیه جیکردنی، له زور باره وه له په یمان نامه مافه مه دهنی و سیاسی په کان ده چی، به لام مافه نابووری، کومه لایه تی و که لتووری په کانی ده ستیشان کردوون و مافه مروی په کانی له م بوارانه دا روون کردوونه وه. (۴)

له سالی ۱۹۴۸ وه که به یان نامه جیهانی مافی مروث په سند کرا، سیستمی ده سه لات داره تی ۷ ولات له و ۸ ولاته ی ده نگی بن لایه نیان به وه به یان نامه په دا، به ته وای گورانی به سه ردا هاتوه. به لام به گویره ی لیکو لینه وهی پرؤفیسور هو ریست هانوم ده ستوور (قانونی بنه رته ی) ی لانیکه م ۲۶ ولات به راشکاو ی باسی نه وه یان کرده که به یان نامه جیهانی له سه رووی خویان داده نین. هیندیک له و ولاتانه بریتین له: کامبوج، گینه ی نیستوایی، حبه شه (نیتیوی)، هائیتی، کابل، نیکاراگوا، نیجیریه، پورتوگال، رومانی، سینیگال، تانزانی، نیسپانیا.

نیوه روکی ماده کانی به یان نامه جیهانی مافی مروث له زور ریکه و تن نامه ناوچه یی و نیوده و له تی دا گونجیندراون و وه ک پاپشیتیک بو زیاتر له دو سه د به لگه نامه ی تایبه ت به مافی مروث یان له هاتوه. هه تا سالی ۱۹۹۵، ۲۳ دادگای فدراسه، ۶ دادگای اوسترالیا، ۷ دادگای هیندوستان، ۹ دادگای هولنده و ۱۱ دادگای بریتانیا، ۸۹ دادگای ویلایه ته په کگرتووه کان و ۱۱ دادگای ولاتانی دیکه به سه رنجدان به بریار نامه جیهانی مافی مروث بریار یان ده ر کرده. نه مه نیشانده ری سه نگو قورسای نه خلاقی نه م به یان نامه په له زور له ولاتانی جیهان دایه. هه و لی چه ندین ریخراوی ناده و له تی نیونه ته وهی (وه ک لیبووردنی نیونه ته وهی، چاوه دیری مافی مروث و فیدراسیونی نیونه ته وهی کومه لگه کانی

بەشى يەكەم

مافى مرۇف، سەدان رىكخراۋى نادەۋلەتتىي نەتەۋەيىۋ ھەرودھا تىكۆشانى خۆبەخشانەي ھەزاران رووناكبيرى داكۆكيكەرى مافى مرۇف لە ۋلاتانى جىھاندا، ھەمويان نيشاندەرى ئاگايىۋ دەرۋەستبۈۋنى ئەوان لە جىبەجىكردى ئىۋەرۋكى ئەم بەياننامە جىھانىيەي مافى مرۇف داہە.

بە سەرنجدان بەۋە كە بەياننامەي جىھانىيەي مافى مرۇف، بەئگەنامەيەكى جىھانگىرو نەمەرە، رىكخراۋى نەتەۋە يەكگرتۋەكان بۆخۋىۋ بەشۋەي رەسمى ۋەرى گىپراۋەتە سەر زياتر لە ۳۰۰ زمان تا ھەموو مرۇفەكان ۋەك يەك لىي تى بگەن.

رىكخراۋى نەتەۋە يەكگرتۋەكان، رۆژى ۱۰ دىسامبر ۋاتە سائىرۆژى پەسندكرانى بەياننامەي جىھانىيەي مافى مرۇف لەلايەن كۆرى گشتىيەۋە، ۋەك رۆژى مافى مرۇف ناۋدىر كردۋە. ھەر لەم رۆژەشدا، ھەموو سائى خەلاتى ئاشتىي ئۆبىل بە براۋەي ئەم خەلاتە پىشكىش دەكرى. (۵)

پەراۋىز

ئەم ۋنارە ۋەرگىپدرۋى ھەئىزاردەيەكە لەم بابەتەنەي خوارەۋە:

- ۱- پەيامى كوفى عەنان سكرتېرى گشتىي رىكخراۋى نەتەۋە يەكگرتۋەكان بەبۆنەي رۆژى جىھانىيەي مافى مرۇفەۋە (۱۰ دىسامبرى ۲۰۰۵) ماپپەرى ايران امروز
- ۲- گۆرانی تىۋورى لە ۋاتى مافى مرۇفداۋ جىگەي ئەم چەمكە لە پىۋەندىيە ئىۋنەتەۋەيىيەكاندا، مەجىد عەبباسى ئەشلەقى، (گۆقارى اگلاعات سىياسى - اقتصادى، ژمارە ۲۰۲ - ۲۰۱)
- ۳- بەياننامەي جىھانىيەي مافى مرۇف چلۆن پىك ھات؟ دوكتور ئەحمەد رەزا كەمەرىي، ۱۵ سەرمائەزى ۱۳۸۳، ماپپەرى

اخبار روز

۴- سەرچاۋەي ژمارە ۲

۵- سەرچاۋەي ژمارە ۳

رىكەۋتى: ۱ جانىۋىرى ۲۰۰۷

بابه ته کانی سالی ۲۰۰۸

ریگری له سه فهری میوانه نیرانییه کانی فیستیقالی گه لاویژ بۆ چی؟

بۆ دوازدهیه مین فیستیقالی نه ده بی و رووناکییری گه لاویژ ژماره یه که له نووسهران، نه دبیان، شاعیران و رووناکییرانی روژه لاتی کوردستان و نیران بانگه نشت کرابوون که به داخه وه به خت یاوه ریان نه بووو، کاربه ده ستانی ریژی می کوماری نیسلا می نیجازه ی تیپه رین له سنوور و به شداری له م فیستیقاله ی پی نه دان. ده گوتری له نیو نه م میوانانه دا که سانیکی وه ک سیمین بیپه هانی، نایدا هاوسه ری شاملوی نه مرو. هه بوون. نه م میوانانه تاسنه و مه ریانیش هاتبوون و راست روژیک پیش ده ست پیکردنی فستیقال، بییان راگه یانده بوون که ناتوانن بچنه نه و دیوو، به شداری نه و فیستیقاله سالانه یه بن.

پی م وایه که س گومانی له وه دا نیه که نه م ریگری به ی کاربه ده ستانی کوماری نیسلا می هیچ نیازیکی خیری له پشت نیه. نه کوماری نیسلا می نه وه نده که سایه تیپه نه ده بی و فهره نگییه کانی ولاتی نیرانی خوش ده ونن که بلین نیگه رانی نه منییه ت و سلامه تی نه وان له ولاتیکی دیکه ی دایه. نه له کوردستانی باشوور نانه منی نه ویش به نیسبه ت میوانانی فهره نگی هیه. هه ر له چی دا که سایه تیپه رووناکییرو فهره نگییه کانی نیران، نه وانه که سه ر به ده سه لاتداران نین و جیاییرو نازادبیرون، نه و کاتانه که له نیوخوی نیرانن ده بی نیگه رانی سلامه تی گیانیان بن و، هه رکات له فه نه مه روی ده زگای جاسوسی و سه رکوتی نه م ریژیمه دوور ده که ونه وه، ده توانن تو سقالتیک هه ست به نه منیه ت و ناسووده یی بکه ن.

له بهر عاده ت کردن به دژایه تی کوماری نیسلا می نیه که نه م قسانه ده که م، به لکوو به سه رنجدان به و رابردوویه که کوماری نیسلا می له گه ل توژی رووناکییرو نووسه ردا هه ییووه، به م چه شنه بیر ده که مه وه. دژایه تی کردن کاربه ده ستانی ریژی می نیران له گه ل به شداری نووسهران و نه دبیان نه و ولاته له فیستیقالی گه لاویژدا، هاوکات بوو له گه ل ده ساله ی له نیویردن و بی سه رو شوینکردنی ده یان نووسه ر و ره خنه گر که دوو نه ندای کانونی نووسه رانی نیران، محمه د موختاری و محمه د جه عفه ر پوویه نده له سیما هه ره دیاره کانیانن. هه ر نه و دام و ده زگایه ی برایم زانزاده، عه فار حوسینی، نه حمه د ته فه زوولی، نه حمه د میرعه لایی، مه جید شه ریف و پیرووز ده وانیی له نیو برد، نیازی نه وه ی هه بوو ده یان نووسه رو که سایه تیپه فهره نگیی نیران له سه فه ریکی فهره نگیی ریخراو بۆ ولاتی نه رنه نستان دا به هوی هه لداشتنی نوتوبوسه که یان له نیو بباو به روکی ریژیمه که یان له ده ست ره خنه ی نه وان رزگار بکا. به لام پیلانه که یان بهر له وه ی بگاته

ئاکامی دنجواز، ئاشکرا و پووچەڵ بۆوه. پێویست ناکا دوور برۆین. هەر ئەو کەسانە ئەمسال کۆماری ئیسلامی ری ئێ نەدان بێنە نیو خاکی هەریمی کوردستان، یا کەسانیکی وەک بەرێزان عەلی ئەشرەف دەرویشیان و مەنسوری یاقوتی، کە ئە یەک دوو فیسیتیشالی پێشودا توانیبووین خۆیان بگەیهننە هەریمی کوردستان، داستانیکی دوورو درێژیان ئە خۆینی دل خواردن بە دەست مەئموورانی وەزارەتی ئیرشادو ئەمەش زیاتر ئە چووئە زیندان و، دیتتی ئازارو ئەشکەنجەو رووبەر و بوونەوه ئە گەل هێرش و پەلاماری تاقمەکانی فشاری سەر بە دەزگاکانی ئەو رێژیمەدا هەیه. بۆیه دژایەتی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئە گەل سەفەری سیما ئەدەبی و فەرھەنگییەکانی رۆژھەلاتی کوردستان و ئێران بۆ ناوچەییکی ئازادی وەک هەریمی کوردستان، ئە جیبەکی دیکەوه سەرچاوه دەگری کە خراپ نیە هە ئۆیستەییکی ئە سەر بکری.

سەفەری نووسەرەن، هونەرەندان و رووناکییرانی ئازادییرو جیاگیری ئێران بۆ ناوچەییکی وەک هەریمی کوردستان ئە چەند لایەنەوه هیچ قازانجییکی بۆ رێژیمی ئێران تێدا نیە. ئەوان دین ناوچەییکی دەبینن کە ئەمنیەت، ئاسایش، بەرەو پێشچوون، ئازادی و دیموکراسیی تێدا یە. ئەوانەش هیچکامیان ئە گەل ئیددیعاکانی ئەو رێژیمە کە بەردەوام باسی ئەھامەتییەکانی خەلکی ئێراق ئە سایە حوزووری ئەمریکاوه دەکا، ناگۆنجن. ئە لایەکی دیکەوه ئێرە ئە هەریمی کوردستان پارلمان و حکومەتیک ولات بەرێوه دەبن کە خەلک خۆیان هە ئێران بژاردوون. بەلام هەر ئەو ئەتەوهیی ئێرە دەسلاتی خۆی گرتۆتە دەستو سەرزەوی و ولاتەکی خۆی کردو بە نمونەیی دیموکراسی و پێکەوه ئێران ئە ناوچەدا، ئە ئێران ئەو مافەیی پێ رەوا نایینری پارێزگار، فەرماندارو بەخشدارەکانیش ئە خۆی بن! ئێرە کەسایەتییە فەرھەنگییەکانی فارسو عەرەب و ئەتەوهکانی دیکە ئە بن دەواری فیسیتیشالو کۆرۆ کۆبوونەوه کولتووری و رۆشنیریەکانی ئەو ئەتەوهییەدا، ئەو پەری رێژییگەرانو ئاسوودەیی و ئازادی دا، ئیک کۆ دەبنەوهو بە دوور ئە سانسۆرو هەرەشانەیی لای ئەوان هەیه تەمی خۆشی ئازادی تاقی دەکەنەوه.

ئە مانەش گرینگتر ئەو یە ئە رینگای بەشداری ئەم جۆرە فیسیتیشالانەدا، بژاردە کولتووریەکانی ئێران بە چاوی خۆیان داھینانی هونەری و ئەدەبی و توانای فکری، کولتووری و رووناکییری رۆلەکانی ئەتەوهییکی کە ئە تەلەفیزیۆن و سینەماو راگەیهنەکانی دیکە رێژیمەکانی ناوچەدا هەمیشە بە دواکەوتووو شەرخواز پێشان دراون، بە چاوی خۆیان دەبینن، بپرو بەم راستییە دینن کە ئەم ئەتەوهیی شایانی ئەو یە ئە بئەستییەتەوهکانی دیکە بێتە دەرو بە سەر بەستی بژی.

میوانانی ئێرانی ئەم جۆرە فیسیتیشالانە، ئەگەر سەر بە کۆماری ئیسلامی بن، ئەو هەچ کەس ئە بەشداران، رووی خۆشیان پێ نیشان ناداو، ئەگەر ئەوانەش بن کە رێژیم چارە ناوین، بیجگە ئە درکاندن راستییەکانی ولاتی خۆیان لای بەشداری فیسیتیشالو، شایەدی دان بە قازانجی حکومەتو ئەتەوهی خانەخۆی ئە کاتی گەرانەوه بۆ ئێراندا، هە ئۆیستییکی دیکەیان نابن. ئەمەش هەر بە زانی کۆماری ئیسلامییە. بۆیه نابن لۆمەیی ئەو رێژیمە بکری ئەگەر دژی بەشداریی نووسەرانی ئێران ئەم جۆرە فیسیتیشالانەدا بێ.

مافی مروّف ناواتیکي له میژینه ی پیرۆز

به بۆنه ی ۱۰ دیسامبر)

سائروژی دهرچوونی به یاننامه ی جهانیی مافی مروّفه وه)

مافی مروّف ناواتیکي له میژینه ی پیرۆز.

میژووی مروّفایه تی پره له هه وڼو تیکووشانی مروّفه کان بو دست نیشانکردن. به رهسی ناسینو رهچاو کرانو پاریزرانی مافو نازادی به کانیان. کاکله و نیوه روکی نه و مافو نازادی یانه ش. له گه ل هه موو نه و هه موو بیروبوچوونه جیاوازه دا که له دریزایی میژووی مروّفایه تی دا، له باره یانه وه هه بووه. ده کرئ له م چه ند رسته یه دا کورت بکه ینه وه: هه موو مروّفه کان به نازادی له دایک ده بنو له باری نابرووو که رامه تو مافه کانیانه وه، له گه ل یه ک به رامبه رنو هیچ هیژیک بو ی نیه له م مافو نازادیانه بن به شیان بکا.

له م مافانه ی له به یاننامه ی جیهانیی مافی مروّفدا هاتوونو له لایهن ده و له تانی نه ندای ریکخراوی نه ته وه یه گرتووه کانه وه ددانیان پیدا نراوه و به رهسی ناسراون، له راستی دا به ره می ده یان و سه دان سا ل هه وڼو تیکووشانی مروّفایه تی به گشتی و به تایبه تی بیرمه ندان، فیلسوفان، کومه نسان، حقوقو قرانان، ده و له تمه ردان له بواری گه لانه کردنو پیناسه کردنی مافو نازادی به کانی مروّف دان. وه ک نموونه یه ک له وه ولانه ده توانین هیندیک ده قی به ناو بانگ له به ستینی مافه کانی مروّفدا ناو به رین که له ره وتی گه لانه بوونو جیگیربوونی نه و مافانه دا که نه مړو نیوه روکی به یاننامه ی جیهانیی مافی مروّفیان پیک هیناوه، جیگای خو یان هه یه. "مه نشووری مه زن" (1215) (Magna Carta)، داوا کردنی مافه کان (۱۶۲۸) و مه نشووری مافه کان (۱۶۸۹) له نینگلستان، له سه ده ی هه ژده هه میشدا بو یه که م جار له میژووی مروّفایه تی دا مافه سروشتی به کان (ریوشوینی هاوبه شو وه ک یه ک بو هه موو هاو نیشتمانان) وه ک مافیکی قانونی به ره سی ناسراو بوو به به شیکی بناغه یی له قانونی بنه ره تیی زور له ولاتان. نه مه هه وڼیکی گرنگ بوو له پیناوی دیاریکردنو جیگیرکردنی پیوه ندیی دوو لایه نه ی تاکو ده و له ت، به گویره ی ریکه وتنو له سه ر بناغه ی ره زامه ندیی دڅوازانه ی تاک.

به لام له م ده قانه ش کاملتر و گرنگر ده بی به یاننامه ی فه رانسه یی "مافه کانی مروّفو هاو نیشتمانان" (۱۷۸۹) و مه نشووری مافه نینسانی به کانی هاو نیشتمانانی نه مریکایی (۱۷۹۱)، ناو به رین که نه ندیشه و مه غزای به یاننامه ی جیهانیی مافی مروّف تا راده یه کی زور له وانه وه وه رگیراوه.

هر کام له دهقانهی ناویان برا، له گهڼ نه وهشدا به شیک له مافو نازادی یه کانی مروقیان تیدا گونجاوه، به لام له سنوړیکی جوغرافیایی دیاریکراودا ئیعتباریان هه بووهو مروقه کانی دهرهوی سنووری ئه مه تشوورو به یانامانه له و مافانه بن بهش ماونه وه. هر نه و راستی بهش وای کردوه مروقه له و کاته وه که مافه کانی خوئی ناسیوهو شاهیدی وه دیهاتنی نه وان له به شیکئی توپی زهوی دا بووه، ناروزو بکا که به ره سمی ناسران و وهر بهر چاو گیرانی مافه کانی، هه موو دانیش تووانی سه رتوپی زهوی بگریته وه. پئ به پیی رهوتی میژوو نه و خه ون و ناواته له هه قیقه تو ودر است گه ران، نزیک بوته وه. ریکه وتنی ویستفالی (۱۸۴۸) و ریکه وتنامه ی هه ئوه شانده وی کوپله یی (۱۸۱۵ ی قبیهن) وه ک یه کهم هه نگاوه کان له بواری نیونه ته وه یی کردنی پاراستنی مافه کانی مروقدا دهر میردرین. له نیوهی دووهه می سده ی نوزده هه میشدا کو مه ئیک ریکه وتنامه ی دیکه له باره ی هه ئوه شانده وه کوپله یی ئیمزا کران، بو وینه ریکه وتنامه ی واشنگتون (۱۸۶۲) به لگه نامه کانی کونفراسه کانی بروکسیل (۱۸۶۷ و ۱۸۹۰) و بیړلین (۱۸۸۵). مهیدانیکئی دیکه ی هاوکاریی نیونه ته وه یی، دانانی یاسای تایبته به شهر بوو: به یاننامه ی پاریس (۱۸۵۶)، یه که مین و دووهه مین په یماننامه ی ژنیف (۱۸۶۴) و (۱۹۰۶)، به ئیننامه کانی لاهه و ۱۹۰۷، پیکه ئینانی کومپته ی نیونه ته وه یی خاچی سوور (۱۸۶۴)

به دوا ی شهری یه که می جیهانی دا ئه م بیره روژ به روژ پتر په ری گرت که حکومه ته کان به ته نیایی و به بی بوونی ناوه ندیکئی نیونه ته وه یی، ناتوان له پاریزگاری له مافه کانی مروقدا که پیوستیان به دسته به ره نیونه ته وه یی یه کان هیه، سه رکه و توو بن. "کو مه له ی میله تان" (جامعه ملل) که یه کهم ریکه خراوی نیونه ته وه یی جیهان بوو، به ره می نه و پیوستی به بوو. دیاره له شیکردنه وه ئه رکه کانی ئه م کو مه له یه دا ئیشاره یه ک به مافی مروق نه کرابوو. به و حاله ش "کو مه له ی میله تان" هه وئی دا به که ئک وهر گرتن له ئامرازه نیونه ته وه یی یه کان ئه م مافانه پیاریزی، به لام هه و له کانی زوریان بر نه کردو له چوارچینوی دیاریکردنی هیندیک مهرج بو پاریزگاری له که مایه تی یه کان له چند ولاتدا مایه وه.

به یاننامه ی جیهانی مافی مروق به ره هم و ناکامی شهری دووهه می جیهانی

"شهری جیهانی ئه م دوا یانه (دووهه م)، له بنه رته ترا شهری مافی مروق بووه که لایه نگرانی روانینیکئی ره گه زپه رستانه ی سامناک نه ویان به سه ر گه لان دا سه پاندوه. شهریک که به دپنده یی و وحشیکه ری یه کی بن وینه و به رنامه بو دانراوه وه، له یه ک کاتدا به دژی مروق و کو مه لگه ی ئینسانی به ریوه دهره ا."

"رنه کاسن" حقوق و قرانی به ناویانگی فه رانسه یی و وهرگری خه لاتنی نویلی ناشتی ۱۹۶۸.

شهری دووهه می جیهانی نیشانی دا که پیشیل کردنی به ربلاوی مافی مروق له ناستی ئیوخوئی دا، له وانه یه ئیکچوونی ناشتی

نیونه ته وهی به دواوه بې. به دواى به دبه ختی و رۆژره شی یه کانی هم شهردا بوو که به ره سمی ناسینی نابرووو که رامه تی زاتی هه موو نه دمانی بنه مانه ی مروقیه تی و مافی به رامه رو زوت نه کراوی نه وان، "وهک بناغهی نازادی، عه دانه تو ناشتی له جیهان دا" ناسرا.

به دواى شه ری دووه می جیهانی دا، هیزه سه ره کی یه کانی هاوپه یمانان، قوئیان له ناماده کردنی بناغه کانی ریکخراوی کی گه وری نیونه ته وهی که پاراستنی ناشتی و یارمه تی به پاریزگاری له مافه بنه ره تی یه کانی مروقی بکا به نه رکی خوی، هه ئمائی. نه وان له پله ی یه کهم دا ده بوايه پاراستنی ناشتی و نه منیه ت بکه ن به ته وری هه و نه کانیان تا. به گویره ی دسته واژه کانی مه نشووری نه ته وه یه کگرتووه کان. "نه وه کانی داهاتوو له به لای شه ر له نه مان دا بن."

مه نشووری نه ته وه یه کگرتووه کان له ۲۶ ی ژوونه نی ۱۹۴۵ دا نیمزا کرا. هم مه نشووره جگه له نامانجی "دوور پاکرتنی نه وه کانی داهاتوو له به لای شه ر"، "راگه یاننده وه ی پروا و نیمان به مافه بنه ره تی یه کانی مروقی، حه یسییه تو که رامه تو بایه خی نینسان و به رابه ری ژنو پیاوان ی وهک نامانجی سه ره کیی خوی ناو برده بوو. مادده ی یه کی مه نشوور ده ئی: "یه کیگ له نامانجه کانی نه ته وه یه کگرتووه کان گه یشتن به هاوکاری نیونه ته وهی له ریگای په ره پیدان و هاندانی به ریوه چوونی مافه کانی مروقی و نازادی یه بنه ره تی یه کان بو هه موو مروقیه کان بې وه به رچا و گرتنی جیاوازی یه ره گه زی، جنسی، زمانی و نایینی یه کانه."

دواى پیکه اتنی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان، له ژوونه نی ۱۹۴۶ هه تا دیسامبری ۱۹۴۸ له چوارچیوه ی نه و ریکخراوی هه دا هه وئیکی به رده وام بو ناماده کردنی به یاننامه ی جیهانی مافی مروقی له گۆر دا بوو. له فیتوریه ی ۱۹۴۶ دا شوورای نابووری و کومه لایه تی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان "کومیسوونی مافی مروقی ی پیک هیئا تا هم نه رکه بگریته نه ستو.

که سایه تی یه نه سل یه کانی نه و کومیسوونه بریتی بوون له:

- ۱- "نیلینور رۆزوتیت، هاوسه ری فرانکلین رۆزوتیت سه رکۆماری پیشووی نه مریکا، سه رۆکی کومیسوون
- ۲- پ. س چانگ (چینی که په روه رده ی نه مریکا بوو) جیگری به رپرسی کومیسوون.
- ۳- چارلز مالک، (خه ئکی لوبنان) که نه خشی راپورت نووسی کومیسوونی هه بوو
- ۴- "رین کاسین" حوقوقزانی فه رانسهی که یه کهم پیش نووسی به یاننامه ی جیهانی مافی مروقی نووسی
- ۵- "جان. پ. هامفیری" به ریوه به ری به شی مافی مروقی له کاروباری کومه لایه تی له نیو ده بیرخانه ی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان دا. ویرای نه و که سایه تی یانه چه ندین ریکخراوی ناده و نه تییش هه بوون که له ناماده کردنی به یاننامه که دا

نه خشی گرنگو بهرچاویان هه بوو.

باوهرهینان به مافی مروّف خه ربکه ده بیته فهرهنگیکی جیهانی

بهیاننامهی جیهانی مافی مروّف که له پیشه کی په کو ۳۰ ماده پیک هاتوه، له ۶۰ سائدا که له په سند کرانی رابردوه، له وه درچووه که وهک به لگه نامه یه کی نیونه ته وهی سهری بکری. نهم بهیاننامه یه هر له میژ سائو بووه به سهرچاوه یه کی موخته بهر بو نینسانه کان و کورکو مه ل و ناوه ندو دهو له تان تا به پشت بهستن به نیوه روکه که ی، داوای وه دیه اتن و ره چا و کردنی نه و مافو نازادی یانه بکه ن که مروّف شیایو نه وان و نه وان هه قی بی نه م لاو نه ولای مروّفن. نهم بهیاننامه یه رینوین و نیشاندهری کومه لگه ی مروّفایه تی یه له دابین کردنی هه لومهرجو پیویستی یه کانی پاراستنی که رامه تو نابروو بایه خه بهرزه کانی مروّفدا.

به تیپه رینی زیاتر له نیوسه ده له په سند کرانی بهیاننامه ی جیهانی مافی مروّف، نه و بریارنامه یه نهک هر له گرنگی و بایه خی که م نه بو ته وه، به لکوو پتر له هه موو کاتیک بووه به و زمانه هاوبه شو و ویزدانه بی خه وشه که کومه لگه ی مروّفایه تی ته نیواو ته نیا به که لک وه گرتن له وو به په ره پییدان و قوونکر دنه وهی نیوه روکه که ی و ره چا و کردن و پاراستنی یهک به یه کی نه و مافانه ی له ودا گونجاون، ده توانی به ره و به ختیاروی ناسووده یی راسته قینه هه نگاو بنی.

به داخوه تا نیستاش به شیکی زور له دهو له تانی دنیا فیری قسه کردن به و زمانه هاوبه شو به ریوه بردنی کومه ل و ولات له سیبه ری نه و ویزدانه بی خه وشه دا نه بوون. هیشتا زور کومه ل و ولاتی جیهان هه ن که له بنه رته دا وه دیه اتن و دابین بوونی نه و مافانه یان به نه دمان و دانیش تووانی خو یانه وه ره و نه دیوه. هیشتا زور هیزو ده سالات هه ن که بی ترس له هه رچه شنه لپیرسیینه وه و فشارو سزایه کی نیونه ته وهی، مافو نازادی یه کانی نینسانه کان پیشیل و زهوت ده که ن. به لام سه ره رای نه و راستی یه تالانه، جیگای خوشحالی یه که باوهرهینان به مافی مروّف و بهرپر سیاری بوون له به ره سمی ناسینی نیوه روکی بهیاننامه ی جیهانی مافی مروّف و ره چا و کردن و پاراستنی، به دهر له ویستو نیراهی دهو له تان و هیزو ده سالاته دژی نینسانی یه کان، خه ربکه ده بیته فهرهنگی باوی جیهانی نه مرؤ. جیگیر بوونی نه و فهرهنگه له میشکی به میلیارد مروّفی نه مرؤدا، وای کردوه جوولانه وه یه کی به رین به پانایی توپی زهوی به به شداری به میلیون که سایه تی مروّف دوستو هه زاران بنیاتو کومه نه و ریکخراوی پاریزگاری له مافو نازادی یه کانی مروّف، کومه لگای مروّفایه تی به ره و نه و ناقاره به ری که نینسانه کان له دینزایی میژو ودا، ناواتیان بووه. بیگومان نهم جوولانه وه یه هه ورازو لیژو که ندو کوسپو ته نگو چه له مه ی یه کجار زوری دیکه شی له پیشن. به لام وهک ده بینین هه ر روژه ی له ولاتو ناوچه یه کی دنیا به سه ر دژومنانی مافو

بەشى يەكەم

ئازادىيەكانى مرقۇدا سەردەكەوى؛ دوژمنانىك كە ئە سەنگەرى ئايىن و ئىدئولۇژىي جۇراوجۇرداو بە ناوو بيانوى فریودەرانەى وەك نەتەوہ پەستى، پاراستنى يەكپەتتى خاك و لاتو زۇر بىرو بيانوى سەيرو سەمەرەوہ، شەرى ئە و مافو ئازادىيانە دەكەن.

***

زۆربەى زانىارى يەكانى ئەم وتارە دەقاو دەق يا بە كورتكراوہىي لەم دوو كتیبە وەرگىراون:

- ۱- "پرسش و پاسخ درباره حقوق بشر"، ليالوين، وەرگىران بۆ فارسى (لە فەرانسەيىيەوہ) نەمر محەممەد جەعفر پوويەندە
- ۲- "اعلاميه جهانى حقوق بشر و تاريخچه ىن" گلین جانسون، وەرگىران بۆ فارسى (لە فەرانسەيىيەوہ) شەھید محەممەد جەعفر پوويەندە

رىكەوتى : ۱۰ دىسەمبەرى ۲۰۰۸

خوینی قوربانیانی قه تله زنجیره ییبه کان به تیشترینی زه مان له بیر ناچیته وه

له بهر بهری ۱۰ سالی قه تله زنجیره ییبه کان دا، بنه مائه ی قوربانییبه کانی نه و تیروره بهرنامه بؤدانراوه، له راگه یه ندر او یک دا که رژی ۶۱ خه زه توره نه مسال بلاو بووه، رایان گه یان دوه: "نیمه له سهر داخوازی خومان که ناشکراکردنی هه موو راستییه کی پیوه نیدار بهم جینایه ته دژی مروییانه و، پیکهینانی دادگایه گی خاوهن سه لاجییه ت بؤ راگه یشتنی بهم جینایه تانه، پښ داده گرین. قه لاچوی جیابیران له نیران که به شیوه ییبه کی ریکخراو و له دهر وونی دامه زراوه حکومته تییه کانه وه بهرنامه ی بؤ دارنژرابوو، برینیکی سارنژنه بووی نیو ویزدانی گستی کومه لگای نیرانه. ههر یه ک له نیمه له جیی خومان هوه له داخوازی له باره ی نه م جینایه تانه وه خومان به بهرپر سیار ده زانین." نه و که سایه تییه تانه ی به شهیدانی قه تله زنجیره ییبه کان ناویان دهر کردوه بریتین له: داریووش و په روانه ی فرووه هر، محهمه د موختاری وجهه عفر پوویه نده. به لام پیش تاوانی تیروری نه م چند که سایه تییه ش، دیکه له رووناکییران وده سته قه نه مانی جیابیر له لایه ن وه زارته ی نیتلاعاتی رژی می کوماری نیسلا مییه وه تیرور کرابوون. له وانه ده توانین براین زانزاده، پیروز ده وانی، نه حمه د میرعه لایی، غه فار حوسیتی، نه حمه د ته فه زوولی، حوسیتی به رازنده و ژماره ییبه ک رووناکییرو که سایه تییه نایی نی سوننی مه زه هب، قه شه مه سیحیه یه کان و هتد ناو به یین. نه و مروقانه ی به پیلان و نه خشی وه زارته ی نیتلاعات و به ناگاداریی جله و به ده ستانی نیزامی فه رمانده و له چوارچیوه ی قه تله زنجیره ییبه کان دا گیانیان لئ نه ستیندرا، هه موویان مروقی زانا و رووناکییر، به لام ره خه نگری ده سه لات بوون و بویرانه دژی دیکتاتوری و سته م ده نگیان به رز کردبووه. کازم کوردووانی، له یه کی به فرانباری ۱۳۷۷ له رنوره سمیک دا که بؤ یادی قوربانیانی نه م قه تله زنجیره ییبه تانه له لایه ن یه کیه تییه بلاو که ره وه کتیب فروشانی تاران له مرگه وتی نور (مهیدانی د. فاتمی) له تاران پیک هاتبوو، وتاریکی زور جوان و پر نیوه روکی پیشکش کردبوو له بهر بهری ۱۰ سالی نه م قه تله زنجیره ییبه تانه دا، به شیک له م وتاره وه بیردینینه وه. کوردووانی ده لئ وتاره کورته که ی خوم له و مه جلیسه دا، به و قسه یه ده ست پا کرد که دوا کتیبی بلاو بووه ی (تا نه وکات) ی محهمه دی موختاری، "تمرین مدارا" (راهاتن به ویکه لکردن) هو، دوایین کتیبی بلاو بووه ی جهه عفر پوویه نده له باره ی "مافی مروق" هوه یه. یه کیان باسی "ویکه لکردن" ی کرده و نه وی دیکه باسی "مافی مروق". به لام به په تی خنکاندن و لامیان درایه وه. لایا ده کرا له نیوان "ویکه لکردن" و "مافی مروق" و "کوشتن" دا پیوه ندیبه ک هه با؟ دوایه نه مه شم لئ زیاد کرد: "رشیدالدین فچل-الله وزیر" له کتیبی "جامع-التواریخ" دا ده نووسا ده وروبه ری سالی ۶۱۸ کوچی، چه نگیز خانی مه غوول، نیازی هیترشکردن بؤ سهر خاره زم و قه لاچوی خه لکی نه ویی هه بوو. به لام ده یزانی که "نجم-الدین کبری" له عارفان و مه زنانی سو فییه ی سه ده ی شه شه م و حه وته م، له خاره زم ده ژی. بویه که سیکی نارده لای نه جمه دین و لئی راسپارد که من خاره زم قه لاچو ده کم با نه و له نیویان دا نه مینا و نه و آ به جا بیتا. که دیاره نه جمه دینی مه زن، نه مه ی قبول نه کرد و له گه ل خه لکی خاره زم دا کوژرا. چه نگیز، هیترشکه ر و خوینخوړیک که به هه زاران سهری ده بری، له کوشتنی مه زنیکی بواری

فهرهنگ، پرینگایه وه و ته نانه ت لپی راسپارد که له شار وه در که او تا نه که ویتته بهر تیغی نهو. به لام هه شته د و چهند سالی دواتر و له بهر بهری هه زاره سیهم، له ممله که تیک دا که به پیی قسه ی کۆنینه ناسان و میژووزانانی موعته بهر، پیشینه ی شارستانه تی و کلتور ه که ی ده گاته ۷ هه زار سالی له موه بهر، دین بۆ خویمان به با به شداری که سه که، دادگا پیک دینن و هه بۆ خویمان ناوی "مورته د" و "نایی" له سهر داده نین و هه بۆ خویشان فه رمانی کوشتنی دهرده که ن و دواتریش به درنده ترین و ترسؤکانه ترین شیوه، نهو حوکه مانه ی هه بۆ خویمان دهریان کردوه، جیبه جیی ده که ن. نایا نه گه ر بلیین نه م دله شه جینایه تپیشانه له مه غوول پیستن، قسه یه کی ناروه امان کردوه؟ "به لآ به هوی قه تله زنجیره ییبه کانه وه، شه ریفتترین و فه رزانه ترین که سایه تپیه کانی بواری کلتور و هزر نه ئیران دا، له نیو بران. له دوا ی نه م قه تلانه و له ژیر گوشاری خه لکی وه زانه هاتووی ئیران دا، ریژیم ناچار بوو به شیوه ی کاتی و به و ناشکرایه یی، کوشتاری جیابیران بوه ستینا. ته نانه ت هیندیک کاربه ده ست و مؤره ی چنگ به خوینی خوی بۆ دامرکاندنه وه ی ناره زایه تی خه لکی ئیران به روا له ت له کاره کانیان دوور خسته وه. روژنامه حه قیقه تخواز و روژنامه نووسه بویره کان ده ستیان کرد به له قواودانی کارنامه ی پرتاوان و جینایه تی دام و ده زگا جاسوسی و سه رکوتکه ره کانی نه و ریژیمه و به ریوه به ران و کاربه ده ستانیان. به لام، به و هویوه که سه ری هه موو داوه کان ده چوونه وه لای به رزترین ده سه لاتدارانی نه و ریژیمه و، ناوه که له سه ر چاوه وه ئیلر بوو، نه ک هه ر ره وتی لیکۆلینه وه و له قواودانه کانیان وه ستاند، به لکوو هه موو نه و که سانه ش که پییان نابوو ه مه یدان ی دادخوازی نه و قوربانینیان و، کاریان بۆ روونبوونه وه ی حه قیقه ته کان ده کرد، خسته به ر رق و غه زب وله به ندیخانه یان په ستاوتن. نیستا که به ره و بیره وه ری ده یه مین سالی نه م قه تله زنجیره یی یانه ده چین، ده با ده نگ ی خو مان بخه یه نه گه لری ده نگ ی بنه مانه ی قوربانینیبه کانی نه م تاوانه پر شووره ییانه و به ده سه لاتدارانی خوینریژ و تاوانباری دوینا، که نه مپروش هه روا جله وی ده سه لاتیان به ده سه وه یه، به ده نگ ی به رز رابگه یه نین: تپیه رینی زه مان، جینایه ته کانی نیوه و خوینی روئه کانمان له بیر ناباته وه و، له سه ر ناشکرا کردنی راستیبه کانی پیوه ندیدار به م تاوانه و پیکه اتنی دادگایه کی خاوه ن سه لاجیبه ت بۆ راگه یشتن به م جینایه تانه، هه روا پیداکرین.

۲۵ نومبر، رۆژی جیهانی نه هیشتنی توندوتیژی به دژی ژنان

له سالی ۱۹۸۱ هوه، رۆژی ۲۵ ی نومبر وهک رۆژی خهبات له دژی توند توتیژی بهرامه به ژنان ناسراوه. هه لېژاردنی رۆژی ۲۵ ی نومبر بۆ نه وهی به رۆژی جیهانی نه هیشتنی توندوتیژی به دژی ژنان، ناودیر بکرا دهگه ریته وه بۆ نه و رووداوه دلته زینه ی له ۲۵ ی نومبر ۱۹۶۰ له ولاتی دۆمینیکه ن رووی دا.

له و رۆژهدا سا ژن (پاتریا، مینروا و ماریا تریزا) که به خوشکانی میرابال ناویان دهرکردوه، به هوی دهست و پیوهنده کانی "تروئیلو" دیکتاتوری دۆمینیکه ن، کوژران. پاتریا، مینروا و ماریا تریزا کچی "ئینریکه میرابال" و "ماریا میرسدیس" بوون. یه که میان سالی ۱۹۲۴، دووهه میان سالی ۱۹۲۷ و سینهه میان سالی ۱۹۳۵ له ناوچه ی "سیباس" ی کۆماری دۆمینیکه ن له دایک ببوون. ههرسیکیان خوینده وارو ماریا تریزا، ته نانه ت پله بهرزه کانی خویندنی زانستگه شی بریبوو. نه م سال خوشکه و میرده کانیان له خهباتگیرانی شینگیری دژ به ریژی می "تروئیلو" بوون و، ههرسیکیان نمونه ی بهرزی خهبات و خۆپاگری به دژی حکومهتی مله ورانه ی نه و دیکتاتوره بوون. له رهوتی خهبات دا ههرکامیکان چه ندین جار که وتبوونه به ندیخانه. له ژانویه ی ۱۹۶۰ پاتریا، سه رۆکابه تی کۆبوونه وه یه کی گرته دهست که دواتر بوو به هه وینی بزوتنه وه ی نه یینی ۱۴ ی ژوئنه ی ۱۹۶۰. دوو خوشکه که ی دیکه شی بوون به نه ندای نه و بزوتنه وه یه. تیکۆشه رانی نه م بزوتنه وه نه یینی یه له سه رانه ری ولات دا که وتنه بهر پاوه دوونان. سه ره تاکانی نومبر ۱۹۶۰، تروئیلو دیکتاتور پایگه یاندا که له گه ل دوو گرفت به ره و روویه: یه کیان کلیسا و نه وی دیکه خوشکانی میرابال. له ۲۵ ی نومبر ۱۹۶۰ دا، خوشکانی میرابال، له کاتیک دا، بۆ دینتی میرده به ندرکراوه کانیان ده یان بردن، به دهست به کریگیراوانی "تروئیلو" به فه رمانی راسته وخوی ناوبراو، کوژران. نه م تاوانه به جوړیک بووه هوی وه ریخستنی تووره یی و بیزاریی گشتیی خه لک که بۆخوی بووه یه کیک له هۆکاره کانی به ره و پینش بردنی خهبات به دژی دیکتاتوری تروئیلو. سائیک دوا ی کوشتنی خوشکانی میرابال، حکومهتی مله وری تروئیلو کۆتایی پیهات. نه م خوشکانه که نازناوی **Involvidables Mariposas** (په پوهله له بیرنه کراوه کان) یان پیدراوه، بوون به سه مبولی خۆپاگری و خهبات به دژی سته م دهرچه ق به ژنان. بیره وه ری خوشکانی میرابال، هه وه کانیان له پیناوی نازادی داو ریژنانیان له مافه کانی مرۆف، نه وانی بۆ هه میشه کردوه به سه مبولی خۆپاگری، سه رچاوه ی نیلهام بۆ هه موو خهباتگیرانی لایه نگری نه م بایه خانه. نه وان نمونه ی هه ره دیاری خهبات له گه ل هه ر چه شنه هه لاوردن و ده مارگرژین و، ژیان و مردنیان نیلهامدهری هه موو نه و که سانه یه که دوا ی مردنیان، له گه ل ژبانه خهباتی نه وان ناشنا ده بن. نه م رۆژه له سه ر پینشیاری نوینه رانی کۆماری دۆمینیکه ن، و به دوا ی په سه ند کرانی له لایه ن ریخراوی نه ته وه یه کگرتوه کانه وه، وهک رۆژی جیهانی نه هیشتنی توندوتیژی دژی ژنان قبول کرا. توندوتیژی دژی ژنان کۆسپی سه ر ری گه یشتن به یه کسانی، پینشکه وتن و ناشتی یه و، بناغه یه که بۆ پینشیکردنی مافی مرۆف و نازادیه

بنه‌رته‌تیبه‌کانی ژنان. یه‌کیک له‌و میکانیزمه‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌ گرنگانیه‌ که ژنان ناچار ده‌کا مل بۆ پله‌ و پایه‌ ە پینگه‌ی نزمتر له‌ چاو پیاوان رابکێشن. به‌ سه‌رنجدان به‌م جو‌ره‌ راستی یانه‌ بوو که کۆری گشتیی ریکخراوی نه‌ته‌وه‌ یه‌گرتوو‌ه‌کان له‌ ۲۳ ی فیه‌ریه‌ی ۱۹۹۴ دا "به‌یاننامه‌ی پیشگیری له‌ توندوتیژی دژی ژنان" ی په‌سه‌ند کرد. "توندوتیژی دژی ژنان" هه‌ر کرده‌وه‌یه‌کی توندوتیژ له‌سه‌ر بناغه‌ی جنسه‌ت ده‌گرتیه‌وه‌ که بیه‌ته‌ هۆی ئازاردان و زیان پینگه‌یانندی جه‌سته‌یی، جینه‌سی یا ده‌روونی ژنان، یا له‌وانه‌یه‌ بیه‌ته‌ هۆی ئەم جو‌ره‌ ئازارو زیانانه‌. هه‌ره‌شه‌ یا کرده‌وه‌ی هاوشیوه‌، زۆری کردن له‌ ژنان، بیه‌شکردنی زۆردارانه‌ی ئەوان له‌ ئازادی که له‌به‌رچاوی خه‌لک یا له‌ چوارچێوه‌ی ژبانی تایبه‌تی‌دا روو ده‌دن، له‌ ریزی ره‌فتاره‌ کرده‌وه‌ی توند وتیژ دان. لیکدانه‌وه‌ی توندوتیژی دژی ژنان ئەم خالانه‌ی خواره‌وه‌ ده‌گرتیه‌وه‌، به‌لام هه‌ر به‌و نمونه‌ نابه‌سه‌رتیه‌وه‌: له‌لف) توندوتیژی جه‌سته‌یی، جینه‌سی و ده‌روونی که له‌ بنه‌مائه‌دا روو ده‌دن، بۆ وینه‌ لیدان، ئازاردانی جینه‌سی کچانی مێرمنداڵ له‌ ماڵ دا، توندوتیژی پێوه‌ندی‌دار به‌ جیاز (جه‌یزیه‌)، ده‌ستدریژی له‌لایه‌ن مێرده‌وه‌، خه‌ته‌نه‌کردنی ژنان و ئەو دابونه‌ریتانه‌ی زیان به‌ ژنان ده‌گه‌یه‌نن، توند وتیژی له‌ پێوه‌ندی به‌ده‌ر له‌ ژن و مێردایه‌تی دا و توند وتیژی تایبه‌ت به‌ چه‌وساندنه‌وه‌ی ژنان.ب) توندوتیژی جه‌سته‌یی، جینه‌سی و ده‌روونی که له‌ به‌ستینی ژبانی به‌کۆمه‌ل دا روو ده‌دن، بۆ نمونه‌: ده‌ستدریژی، که‌لکی خراپ وه‌رگرتنی جینه‌سی، ئازاردانی جینه‌سی و ترساندن له‌ شوینی کار، له‌ ناوه‌نده‌ فیکاریه‌کان و شوینه‌کانی دیکه‌دا، کپین و فرۆشتنی ژنان و له‌شفروشی به‌ زۆری.پ) توندوتیژی جه‌سته‌یی، جینه‌سی و ده‌روونی که به‌هۆی ده‌وله‌ته‌وه‌ نه‌نجام ده‌دری یا له‌لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه‌ پشنگوی ده‌خری. ئەو به‌یاننامه‌یه‌ له‌ ده‌وله‌تانی ده‌وی توندوتیژی دژی ژنان مه‌ه‌کووم بکه‌ن و، نابج هیچ داب و نه‌ریت یا تیبینی ئایینی بکه‌نه‌ بیانوو بۆ نه‌نجام نه‌دانی نه‌رکه‌کانیان له‌ پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ نه‌هیه‌شتنی توندوتیژی دا. له‌م پێوه‌ندییه‌دا به‌یاننامه‌که‌، کۆمه‌لێک نه‌رکی گرنگی خسته‌وته‌ سه‌ر شانی ده‌وله‌تان تا له‌ ناستی خۆجینی، نه‌ته‌وه‌یی و ناوچه‌یی دا هه‌نگاوی بۆ هه‌ڵ بگرن. له‌ راستی دا ئەوه‌ی له‌باره‌ی ژنانه‌وه‌ به‌تایبه‌تی له‌ پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ توندوتیژی به‌رامبه‌ر ژنان، هاتوون، هه‌موویان باش و گرنگ و له‌جیی خۆیان دان. به‌لام دانسانی ده‌وله‌تان به‌و مافانه‌ و ملدان بۆ ئەو لێپرسراویانه‌ی کۆمه‌لگه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی خسته‌ویه‌ته‌ سه‌ر شانیان، کاروتیکۆشانی زۆر و نه‌پساوه‌ی ده‌وی. جیگیر بوونی مافه‌ ره‌واکان و بایه‌خه‌ دنیا په‌سه‌نده‌کان، کۆتایی هاتن به‌ توندوتیژی و هاتنه‌دی یه‌کسانی ژن و پیاو له‌ بنه‌مائه‌ و کۆمه‌ل دا له‌ گره‌وی چهندو چۆنی ئەو خه‌باته‌ دایه‌ که ژنان به‌تایبه‌تی و مرۆقه‌ یه‌کسانیخوازه‌کان به‌ گشتی، به‌ریوه‌ی ده‌به‌ن.

سه‌رچاوه‌: چهند وتاری ماڵپه‌ری "ایران امروز" کتیبی "چهند دۆکیۆمێنتیکی نیوده‌وله‌تی له‌ باره‌ی مافه‌کانی مرۆقه‌وه‌"، وه‌رگێرانی: قادر وریا

بەرەو ٦٠ ساڵی دەرچوونی بەیاننامەی جیهانی مافی مرۆف

١٠ دیسامبری ئەم ساڵ، ٦٠ ساڵ بە سەر دەرچوونی بەیاننامەی جیهانی مافی مرۆف دا را دەبرێ. شێستەمین ساڵی دەرچوونی بەیاننامەی جیهانی مافی مرۆف، جێی خۆیەتی لە کوردستان دا بایەخی تایبەتی پێ بدرێ و وەک بۆنەیەکی گەرم سەیری بکری.

بە داخووە هەتا ئێستاش کۆمەڵگەی نێونەتەوهیی و بریاربەدەستانی دنیای ئەمڕۆ، نامادەنین پرسی کورد لە زۆریەتی بەشەکانی کوردستان، بە جۆرە کە هەیهو، وەک پرسیکی سیاسی و کێشەتی نەتەوهییەکی ولات داگیرکراو و بێبەشکراو لە مافی پێکەوهانی کیان و دەوڵەتی خۆی سەیر بکەن. ئێستا دەبێ شوکرانەبژێر بین کە لانیكەم نامادەن لە دەلاقی مافی مرۆفەوه سەیری ئەم کێشەیه بکەن و لەم چوارچۆییەدا دوو قسەتی خێر بۆ نەتەوهکەمان بکەن، ئەگینا لە سەردەمانی پێشتردا، کوردیان بە تەواوی پشت گۆی خستبوو تەنانەت نامادەنەبوون لە سەر مافە ئینسانییەکانی تاکی کوردیش وەجواب بین. بەیاننامەی جیهانی مافی مرۆف لە میژ ساڵە بوو بە رینۆین و رینیشاندەری مرۆفەکان بۆ ئاگادار بوون لەو ماف و ئازادییەکانی دنیای دانی پێ دا ناو و سەلماندوونی. بوو بە پێوەریک بۆ هەڵسەنگاندنی کارنامەی دەوڵەتان لە پێوەندی ئەگەر ئەوێکی ژێردەسەلاتداریتی ئەوان دا. ئەگەر ئەم ماف و ئازادییەکان لە زۆر ولاتی جیهان دا، نیهادینەو جیگر بوون و لە رینگای پەسەندکردنی کونوانسیۆن و پەیماننامە تایبەتیەکانەوهو پێکھێنانی دەزگا و دامەزرای جۆراوجۆرەوه، هەوڵی قوولکردنەوهو پەرەپێدانیان دراوه، لە زۆر ولات دا بەداخووە هێشتا دانیان پێدانەنراوه، دانیشتووانیان بە تەواوی ئییان بێهەشن. ئێرانی ژێردەسەلاتداریتی کۆماری ئیسلامی، نمونەتی ئەو ولاتانەیه کە هیچ چەشنە ریزیک بۆ نیوهرۆکی ئەو بەیاننامەیه دانائین و بە هەر شیوهرۆیک هەوڵ دەدەن دانیشتووان و خەڵکی ژێر فەرمانرەوایی خۆیان، لە هەرچی ماف و ئازادییەکی بە مرۆفەوه رەوا بینراوه، بێهەش بکەن. بەلام خەڵکی ئێران و لە پێشەوهی ئەوان نەتەوهی کورد لە رۆژەلاتی کوردستان، لە ئاکامی ناسینی ماف و ئازادییەکانی خۆیان دا لە لایەک و لە لایەکی دیکەوه بە ئاگاداری ئە بایەخانی کۆمەڵگەی نێونەتەوهیی بە مافی مرۆف، خەباتیکی مەدەنیی بەربلاویان لە شکل و شیوهرۆی جۆراوجۆردا دەست پێ کردوه کە دا بین کران و بە رەسمی ناسرانی ماف و ئازادییەکانی مرۆف لە ئێرانی ئەمڕۆدا، ئامانجی سەرەکیەتی. سەرەرای هەموو بەر بەست و کەندو کۆسپ داتاشینیکی، رۆژەلاتی کوردستان خاوەنی ریکخراوی مافی مرۆفی کوردستان و سەدان تیکۆشەرۆ چالاکي ئەم بوارەیه. ئەگەرچی سەرۆکی ئەم ریکخراوهو دەیان تیکۆشەری بواری مافی مرۆف بە تەواوی ئەقوادانی پێشیکارییەکانی مافی مرۆف و، هەوڵدان بۆ هاتنەدی ئەو مافانە، ئێستا لە بەندیخانەتی کۆماری ئیسلامی دان، بەلام خەباتی مەدەنی و هەوڵدان بۆ ئەم ماف و ئازادییە مۆبیانەتی بەیاننامەی جیهانی مافی مرۆف

بەشى يەكەم

و پەيماننامەكانى سەر بەو بەلگەنامە مېژوۋىيى و جىھانئىيە بە رەسمىي ناسيون، بە شىۋەي جۇراۋجۇر بەردەوامە. ئەم مانگرتنە پېشكۆيەي بەندىيە سىياسى و مەدەنىيە كوردەكان لە بەندىخانەكانى رېژىمى ئىران، لە مانگەكانى خەرمانان و رەزبەرى ئەمسال دا بۆ ماۋەي ۴۵ رۆژ بەرپۆيەيان برد، خەركەتتېك بوو لە خزمەت ملكەج كردن بە رېژىمى كۆمارى ئىسلامى لە ئاست مافەكانى مروفا دا. بەلام نەتەۋەي كورد لە رۆژھەلاتى كوردستان، وختايەك ئاكامى دئخواز لە ھەول و تېكۆشانى پېر لە قوربانيدانى رۆلەكانى خۆي لە پىناۋى مروفا دا وەردەگرئ كە يەكپەتەي، يەكگرتوۋىيى، ھاوكارىيى و تەبايى لە ئىوان سەرجم تېكۆشەرانى سىياسى و مەدەنىي كورد لە نېوخۆۋ دەرەۋەي ولات دا ھەبئ. ۶۰ سائەي دەرچوونى بەياننامەي جىھانئىي مافى مروفا دەتوانئ بۆنەيەكى گونجاو بئ بۆ پىشاندانى ھاۋەنگاۋى و ھاۋدەنگى و، داواكردنى ماف و ئازادىيە مۆيىيەكانى گونجاو لەم بەياننامەيەدا. نېۋەرۆكى ئەو بەياننامەيە دەتوانئ ويستى ھاۋبەشى ھەر ھەموو جىزب و رېكخراۋە سىياسىيەكان و تېكۆشەران و چالاكانى مەدەنى و مروفاۋست بئ. با لە ئىستاۋە بېر لە كارى ھاۋبەش لە كوردستان و دەرەۋەي ولات بکەينەۋەو پېكەۋە بە پىشۋازى ۶۰ سائەي دەرچوونى بەياننامەي جىھانئىي مافى مروفاۋە بچين. بە دئنيايىيەۋە دەئيم، ھەم لە نېوخۆي كوردستان دەتوانين گەۋرەترين خەركەت بە نىشانەي بىزارى لە كارنامەي پېر لە تاوان و جىنايەتەي كۆمارى ئىسلامى وەرئ بخەين، ھەم لە دەرەۋەي كوردستان و لە پىۋەندى لەگەل رېكخراۋە مروفاۋستەكان دا دەتوانين شوين لە سەر بېريارى ئەوان لە پىۋەندى گەل رېژىمى ئىران دا دابئين، بەو مەرجمەي يەك بگرين، دەنگمان بکەين بە يەك و، ھېزو تواناكانمان لە پىناۋى گوشار ھىنان بۆ كۆمارى ئىسلامى و ملكەج كردنى بۆ مافى مروفا، بخەينە سەر يەك.

رېكەۋتى: ۲۴ ئۆكتۆبەرى ۲۰۰۸

گۆران له فورم

کوشتنی بې عوزرو بیانوی خه لکی بیتاوان له کوردستان له لایه ن داموده زگا و هیزه سه رکوتکه ره کانی کوماری نیسلا مییه وه، شتیکی تازه نیه و، به درېژایی ته مهنی نه و ریژیمه، له شکل و شیوهی جوراوجوردا دوویات بوته وه.

هیئدیك له و تاوان و جینایه تانه، به بیانوی سنووربه زانندن، هیئان و بردنی که لویه لی قاچاخ نه نجام ده درین و، قوربانیه کانیان، خه لکیکی زحمه نکیش و کهم داها تن که ژیا نی خویان و بنه مائه کانیان له ریگای کونکیشی و ها توچوی سنوورده کان، به ریژه ده بن.

به شیکی بهرچاو له و خه لکه ش که له درېژایی ته مهنی نه و ریژیمه دا له کوردستان، گیانیان لی نه ستیئندراوه نه وانه بوون که له سته م و دستدریژیه کانی کاربه ده ستانی کوماری نیسلا می و هیزه جینایه تکاره کانیان وه زاله ها توون و بو دربرینی بیژایی خویان، په نایان بردوته بهر خویشاندان و، له ناکام دا که وتوونه بهر ده سرژی چه کی هیزه سه رکوتکه ره کان. ریژه یه کی زور له قوربانیه کانی تاوان و جینایه تی ریژی می نیسلا می نیان، له و که سانه پیک دی که به تاوانی هاوکاری له گه ل بزووتنه وهی نه ته وهی و نازادیخواری کوردستان و حیزب و ریخراوه کانی به شدار له و بزووتنه وه یه دا، ره وانه ی زیندان کراون و له ژیر نازار و نه شکه نجه، یا به دوا ی مو حاکه مه یه کی سه ریچی، به مهرگ مه حکووم کراون.

شاراوه نیه که هه زاران که سیش له سونگه ی شه ری داسه پاوی کوماری نیسلا می به سه ر کوردستان دا به هوی ناگرو ناسن باراندنی فرۆکه و تانگ و توپ و چه که قورسه کانی دیکه ی نه رته ش و سو پای نه و ریژیمه به سه ر خه لکی شارو گونده کانی کوردستان دا، گیانیان له ده ست داوه. جاری واش بووه نه ک ویرانیی شار یا گوندیك به لکوو راست قه لاچوی دانیش تووانیان مه به ست بووه. که وه ک نمونه ده توانین ناماژه به کوشتاری به کومه لی خه لکی گونده کانی قارن، قه لاتان، نیندرقاش، سو فیان، سه روکانی و هتد بکه ین.

به م هه مو تاوان و جینایه ته شه وه کوماری نیسلا می نه ی توانیوه رو حی مت بوون و خو به ده سته وه دان به سه ر خه لکی کوردستان دا زال بکاو کوتایی به خه باتی نازادیخواری و بهر به ره کانیی به حه ق به دژی کوماری نیسلا می بی نی. هه ر بو یه ما وه یه کی زوره له ریگای ده زگا نی تلاعاتی و نه منییه تییه کانه وه قو لی له چاندنی تووی مهرگی بهر به ره ی لاوان و می رمن دالانی کوردستان هه لمانیوه. بلا و کردنه وهی ماده بیهوشکه ره کان له نیو لاوانی کوردستان له ریگای ده ست و پیوه نده کانی ده زگای سه رکوت و جاسووییه وه، بو ار ره خساندن بو تیوه گلانی نه و تو یژه له م به لا مائویرانکه ره دا، شه ریکی پر قوربانیه دیکه ی کوماری نیسلا می دژ به خه لکی کوردستانه که به داخه وه، زیا نی زوری به سلامه تی کومه لکه گه یاندوه.

بهشی یه که م

روخسارېکی دیکه ی تاوان و جینایه تی کۆماری ئیسلامی له کوردستان، نهو تیرۆرانه یه که به شیوه ی قه تلّه زنجیره ییبه کانی نه نجام دهر دین. نه م ریژیمه له ده یه کانی رابردوودا، پښ به پیی تیرۆری نه یاران و جیابیران له دهره وه ی ولّات، له نیوخوی ولّاتیش به بهرنامه، چالاکانی سیاسی، رووناکییران و که سایه تیبه فهره نگی و ئایینیبه نازادبیره کانی ره خنه گری ده سه لّاتی، له نیو دهر د. چله پۆپه ی نه م تیرۆرانه له نیوخوی ولّات دا، له دوو سالی یه که می سه رکۆماری محهمه د خاتمه ی دا بوو که کۆمه لّیک که سایه تیبه وه ک داریووش و په روانه ی فهره وه هر، محهمه د موختاری، جه عفر پوویه نده و چهن د نووسه ری دیکه یه ک به دوا ی یه ک دا له لایه ن وه زاره تی ئیتلاعاته وه له نیو بران. مه لا محهمه د ره بیعی که پاییزی ۱۳۷۵ به شیوه یه کی گوماناوی له کرماشان، گیانی ئی نه ستیندرا یه ک له قوربانیه کانی نهو قه تلّه زنجیره ییبه کانی بوو..

نه گهرچی بیسه رو شوین کردن و کوشتنی به نهینی و گوماناوی چالاکانی سیاسی و نارازییان له ده سه لّات یا مراندنیان به دوا ی هاتنه وه له زیندان دا، هیچ کات له بهرنامه ی ده زگای ئیتلاعات و نه منیبه تی کۆماری ئیسلامی له کوردستان وه لا نه نراوه، به لّام ماویه که نه م جوړه له نیو برده ی به ره نه تستکاران و نارازییان له کوردستان رووی له زیادبوون کردوته وه. مه رگی گوماناوی نه شرف حوسین په ناهی برای چالاکی مه دهنی به ندرکراو نه نوهر حوسین په ناهی، هیرش بو سه ر وئیلانگنوس و ره خنه گر داوود نازادفر به نه تیبه کوشتنی له مه هاباد، تیرۆری دوو مامۆستای ئایینی، مه لا نه بوویه کر تینا (له مه هاباد) و مه لا نه بوویه کر قادریانی (له پیرانشار) تازه ترین نمونه ی لهو جوړه کوشتنه گوماناویبه ن.

له راستی دا، نه وه ی له ماوه ی ۳۰ سالی رابردوودا له پیوه ندی کۆماری ئیسلامی و خه لکی رۆژه لّاتی کوردستان دا، گۆرانی به سه ر هاتوه فۆرم و جوړی دوژمنایه تیبه نهو ریژیمه له گه لّ خه لکه که یه. نه گینا هه م خه لک هه روا له سه ر هه لویستی خو یانن که داوا کردنی مافه نه ته وه یی و ئینسانیه کانیانه و، هه م کۆماری ئیسلامی له سه ر سیاسه تی پینشووی خو ی ده روا که دوژمنایه تی کردنی نهو خه لکه و له نیو بر دنیان به شکل و شیوه ی جوړا و جوړه.

رنگه وتی: ۲۴ ی ئۆکتۆبه ری ۲۰۰۸

هەر نه گری، نه کوژی،

نه دهی له گهر دن "

خه لکی ئیران هه موو سائى له مانگی خه رمانان دا، یادی یه کیک له تالترین و گه وره ترین کاره ساته کانی میژووی دهسه لاتداره تیبی ریژی می ئیسلامی ولاته که یان ده که نه وه. یادی کوشتاری به کومه ئی چهند هه زار زیندانیی سیاسی له هاوینو پاییزی ۱۳۶۷دا که مانگی خه رمانان چله پۆپه ی کاره ساته که بوو.

یادی قه لچۆی هه زاران به ندیی سیاسی که زۆربه یان یا ماوه ی حوکمدارانه که یان ته واو کردبوو هه روا له خۆوه له زیندان دا راگیرا بوون، یا خه ریک بوون دوایین مانگه کانی "ماوه ی مه حکومیه ته که یان" ته واو بکه ن. به لام نه وان به دوا ی راوه ستانی شه ری مائویرانکه ری ئیران و عیراق دا که خومه ی نیو ریژی مه که ی ناچار بوون جامی ژاری ناگر به سو له راستی دا جامی ژاری شکست له به ره کانی شه ردا فر بکه ن، بوون به قوربانیی سیاسه تیکی تازه ی ریژی مه. سیاسه ته که ش نه وه بوو، بو نه وه ی رقو بیزاریی کومه لانی خه لک له ۸ سال شه ری بئ ناکام نه ته قیته وه، هه روه ها بو نه وه ی ئیران ه یچ که سیکی وای تی دانه مینی که سه ر بو دهسه لاتی جه هه ننه می و دژی ئینسانیی ناخونده کان دانه نوینی، پیویست بوو به ندی یه سیاسی یه کان قه لچۆ بکری ن، تا به مجۆره هه م گه وره ترین زه بر له ریکخواه سیاسی یه کانی ئوپۆزیسیۆن بدری و هه م سه رجه می نه و هاو نیشتمانانه ی نیازی به ره له تست بوونه وه ی نه و ریژی مه یان هه بوو، چاوترسین بکری ن.

دهسه لاتدارانی کۆماری ئیسلامی له مو حاکمه می سه ری بیی دا، هه موو نه و زیندانی یه سیاسییانه ی ناماده نه بوون رابردووی سیاسی خۆیان و ریکخواه که یان مه حکووم بکه ن، یا داوای "هه یئنه ته کانی مه رگا" که به شداری له کوشتنی هاو بر واو هاو زنجیره کانیان دا یه ک له وان بوو، قبول بکه ن، ره وانیه ی کوشتارگا کرد. به م هۆیه وه ش که ژماره ی ئیعدامی یه کان یه کجار زۆر بوو، هه روه ها بو نه وه ی تاوانه که یان له چاوی بیرو رای گشتی به ار نه وه، به هۆی کانتینیر هکانی راگوا ستنی گۆشتو له تاریکی شه ودا له و چال و قوولکانه دا که هه ر به و مه به سته هه ئیان که ند بوون، ژیر خاکیان کردن. شه ره گه وره کانی ئیران و هه موو نه و شارانه ی به ندیخانه ی سیاسی یا به ندیی سیاسییان ئی بوون، شایه دی نه م کاره ساته بوون. زیاتر له سه د تیکۆشه رو نا زادیخوازی کوردیش له ورمی، سنه، کرماشان، ته وریزو تاران له و کوشتاره به کومه له دا گیانیان له ده ست دا.

نه م کوشتاره که وه ک ده یان په ئه ی پرشوره یی دیکه بو هه تا هه تابه به نیو چاوانی ریژی می کۆماری ئیسلامی یه وه ده مینیته وه، نه گه رچی تا ئیستا له لایه ن حیزبو و ریکخواو که سایه تی یه کانی ئوپۆزیسیۆن ئیران و تیکۆشه رانی بواری مافی

مروځ، زوری له سهر نووسراوه، به لام هیشتا زور ره هندو لایه نی به لیلیو شاراوه یی ماوه ته وه. دهسه لاتدارنی ریژیمیش نهک ناماده نه بوون په رده له سهر دهیانو سهدان نهینی پیوه نیدار بهو کومه لکوژی به لابدهن، به لکوو ههر که سیکیش له نیوخوی ولات دا، راستی به کی له باره یی هم تاوانه سامناکه له قاو دابی، یا له سهر پیوستی روونبوونه وهی راستی به کانو ناساندن و موحا که مه ی بریارده ران و به ریوه به رانی هم کومه لکوژی به پیی داگرتبی، په روه ندهیان بو دروست کردوه له زیندانیان په ستاوتوه. تازه ترین هه وئی به ریوه به رانی کوماری نیسلامی بو شارنده وهی شوینه وارو به لگه کانی تایبته بهم کومه لکوژی به یان، بریاری نو یکردنه وه و ریخستنه وهی گوستانی خاوه رانه. هم گوستانه که تهرمی به سهدان زیندانیی سیاسی به کومه ل تیدا ژیر خاک کراوه، خه لکی نیران وهک به لگه به کی زیندووی کوشتاری سالی ۱۳۶۷ ی به ندی به سیاسی به کانی نیران سهیری دهکن، نیستا شاره داری تاران به روانه ت خه یائی نوژن کردنه وهی هه یه! به لام مه به سته که یان ناشکرایه و، وهک یه کی که له زیندانی به سیاسی به کانی پیشووی نیران له و پیوه ندی به دا گوئی: "کار به ده ستانی سیستمی خوداسالار نیستا که نه یان تانویوه میژوو بسرنه وه، قوئیان له قه لچوی جوغرافیای تاوان هه نامایوه" (۱)

وهک له پیشه وه گوتم کوشتنی به کومه نی هه زاران مروځی نازاد یخوازو شه ریف که زوره یی یا به شیک یی زوری ته مه نی خوئیان بو خبات له پیناوی نازادی به ختیار یی هاو نیشتمانانیان دا تیپه ر کردبوو، یهک له سهدان تاوانی گه وهی نه و ریژیمه یه. هم پیش هاوینو پاییزی ۱۳۶۷ و هم دواتر، کوماری نیسلامی لاپه ری ره شی دیکه ی له دژایه تی نازادی و نازاد یخوازانو کوشتنی مروځه خه بانگی ره کان دا، خستوته سه رکار نامه ی خوئی. دوا یین نمونه کانی هم جوړه تاوانو جینایه تانه، سه رکوئی درنده ی هم هاوینه ی ناره زایه تی خه لکی راپه ریوی کوردستان و گرتنی زیاتر له هه زار که سو و شهید کردنی به ره به ره ی ژماره یهک له وان له ژیر نازارو نه شکه نچه دایه.

به رده وای و دوویات بوونه وهی هم جوړه تاوانو رهفتاران هه درژیای ته مه نی کوماری نیسلامی دا له لایه کو، له لایه کی دیکه وه، له مهیدان وه دهرنران و سوو کایه تی پیکران و زیندانی و نازارو نه شکه نچه درانی زور که سایه تی سیاسی، نیایی، که لتووری و رووناکبیری ره خنه گرو ناره زای نیوخوی ریژیم، نیشاندهری راستی به کی زور گرتن.

راستی به که ش هم یه که هم ریژیمه له نیوه روک دا دژی مروځو مافو نازادی به کانی هه تی. بویه له ریزی به ریوه به ران و کار به ده ستانی دا، نه وان هه "مقبول" و له پینش که له مروځو لکوژی و خوینرشتن و سه یرکردنی مروځه کان وهک نازه لیک که ده بی هه وساریان به ده ست وه لیس همی موسولمانانه وه بی، له ریزی پیشه وه دان. هم نیوه روک دژی نیسانی و تاوان خوئیانه یه که تاوان به دوا ی تاوان دا به ره هم دینیته وه و، له سه ره تای دووه هم چاره که چهرخی ته مه نی کوماری نیسلامی دا، سه رکواری کی بارمه گرو تیرو ریستو کابینه یه کی نه منیبه تی و پولیس یی له ده که ویته وه.

بەشى يەكەم

بەلام ئايا رېژىمى ئىستاي ئىران بەم نيوەرۆكەووه بەمجۆره رېبەرانو ھەئسووریتەرانەيەووه، دەتوانى خەئكىكى تىنووى نازادى كە دەيان ھەزار ئە جگەرگۆشەكانيانو نازيزانيان ھەر بە ھۆى ئەم رېژىمەووه كوژراون، ئەگەئ خۆىدا بباتەووه بۆ تارىكايى سەدەكانى نيوەپاست؟ يا سەرنەنجام ھەر بە دەستى ئەو خەئكەو سەبارەت بەو ھەمووھ تەوانەى دژى ئەوان كەردوويەتى، رەوانەى زېلدانى مېژو دەكرى؟

ئەژدەھاك! ئەى دېوى لە بېر زراو چوو
ئەى ناشتاي مارانت بە مېشك كەردوو
ھەر ئەگرى، ئەكوژى، ئەدەى لە گەردن
مېشك دەرخوارد ئەدەى بە ماری نەوسن
تا رۆژىك ئەو خوينەى بە ناھەق رشتت
ئەو بېرەى وات زانى يەكجارى كوشتت
تاو ئەدەن تەنوورى دەماری كاوه
ئەو چەكوش وەشىنەى رۆئە كوژراوه
ئەخرۆشىو ئەجۆشىو كۆمەئ رېك ئەخا
ھەر ھەئسا ئەبىنى زېندان ت رووخا (۲)

(۱) مەدى اصلاى ئە بەندىيە سىياسىيەكانى پېشوو، تېكۆشەرى مافى مرؤفا، دانەرو كۆكەرەووى وەسىيەتتامەى ئىعدام كراوھكان ئە وتووئژ ئەگەئ رادىوى دوپچەوئە، ۲۹ - ۸ - ۲۰۰۵ مائپەرى DW

(۲) چەند بەيتىك ئە شىئەرى "ئەژدەھاك"ى شاعىرى نەمر "گۆران".

رېكەوتى: ۲۸ى ئاگۆستى ۲۰۰۸

فرمیسیک بۆ مه رگی ناوهختی ماموستای خوښه ویست هیدایهت عه بدوللا هیران

ژوونه نی نهم سالو له ماوهی که متر له یهک هه وتوودا، زمانو نه ده بی کوردی دوو خه مخوړو خزمه تکاری دلسوزی خوین له دهست دا. له یهکی ژوونه دا دوکتور نیحسان فوادو له شهشی ژوونه دا دوکتور هیدایهت عه بدوللا هیران ماناواویان له ژیان کردو دۆستانو نۆگرانو قه درزانانی خوین له نیو خه مو ماتهم دا به جیهیشت.

نه گهرچی مه رگی دوکتور نیحسان فوادیش به بونهی خزمه ته کانی به نه ده بی کوردی و به و هویه وه که چنه د جاریک له نزیکه وه به خزمه تی گه یشتبووم، بۆ من خه به ریکی ناخوش بوو، به لام نایشارمه وه که هه وائی مه رگی دوکتور هیدایهت پتر ماتهمباری کردم. ناخر دوکتور هیدایهت جگه له وهی هیشتا زوری به به ره وه مابووو به راستی بۆ مردنی زوو بوو، ماموستام بوو، شانازی نه وه م هه بوو له سائی سیهه می زانکوډا مورفولوزی لی فیتر بم که نک له توانای زانستی نه و زمانه وانه به نرخه وه ریگرم. نیستا که چوار سال به سه ر نه وکات دا راده بری و له خویندنی بالا خویندکاری ماسته ر له زمانی کوردیم، به دنئیاییه وه ده نیم نه وهی له قوناعی به کالوری داو له بواری مورفولوزی دا له و فیتری بووین له وهی له قوناعی ماسته ردا دهیخوینین و فیتری ده بین، که متر نیه.

به لام نه وهی به لای منه وه گرینگه و له بیری ناکه م، هه ر ته نیا زال بوونی نه و ماموستایه به سه ر نه و وانانه دا نه بوو که پیی ده گوتین. دوکتور هیدایهت عه بدوللا هیران له هه نسوکه وت له گه ل قوتابییه کانیشتی دا ماموستا بووو لی فیتر ده بووین. نه و چونکه باوه ری به خوئی و توانا زانستی یه که ی خوئی هه بوو، له گه لمان زور خویمان هه سیممی بوو. هیج پییستی به خو گرژو مۆن کردنو خو گرتنو به زور خو سه پانندن به سه ر خویندکاران دا نه بوو. هه موومان وهک باوکو برای دلسوزی خویمان سهیرمان ده کرد، هه ستمان به بوونی دیواریک له بهینی خویمان و نه ودا نه ده کرد. نه ویش وهک کچو کوری خوئی، وهک خوشکو براو هاوړی و دۆستی نزیکی خوئی له گه لمان ده جوولایه وه. نه م چه شنه هه نسوکه وته ی له گه لماندا . به پیچه وانه ی تیگه یشتنی چه وتی هیندیگ وشکه ماموستا . نهک هه ر نه ببوو هوی که لکی خراپ وه رگرتنمان له رهفتاری نه و، به لکوو قه درو ریرو خو شه ویستی نه وی له لای ئیمه چنه د به رامبه ر کردبوو. نه وهه مووه نه رمو نیانی و گهرمو گوری و ساده یی و خاکه راییه ی نه و ته نانه ت بۆ یه کجاریش نه بووه هوی نه وه که یه کیگ له نیمه چل قوتابی نی نه و، نیزنی رهفتارو کرده وه یه کی نه شیواو به خویمان به دینو بیلین لیمان برهنجی.

دوکتور هیدایهت خویندکاری چالاکو به مایه ی خوش ده ویستو له گه لیان ده بوو به دۆستو برادره. هه رکات خویندکاریکی

بهشی یه کهم

نهمه گناسی خوی دواي چهند سال دواتریش له شونتینیک دیتبا، بهو پهړی گهرمو گوربیه وه له گه ئی بهره وروو ده بووو له چاره نووسی خویندنه که ی ده پرسو بو بهره وپیش چوونی زیاتر هانی ددها.

رینگای نیوان سلیمانی و کویه به تابه تی له زستانان دا ریگه یه کی ناخوشو پر رووداوه. دوکتور هیدایه ت له سلیمانی یه وه بهیانی زوو وهړی ده که وت. بو نه وهی له کولیزئی په روه رده ی کویه وانهمان پی بلیته وه. هه موو جارئ له سهر "مجاچه" زهنگی موبایله که ی لی ددهاو نیمه له ولامه که ی را که ده یگوت "نا نا رۆله گیان به سلامه تی گه یشتووینو نیستا له مجاچه رم" ده مانزانی یه کی که له مندا له کانیه تی. سهره نجام رۆژی پیی گوتین نه وه کچه که یه تی که هه موو جارئ هه وائی به سلامه ت گه یشتنی ده پرسو! ههر نه وکات له لای دۆستانی هاو پۆلم ده مگوت که سیک له گه ل قوتابی و خویندکارانی دا پیوه ندی یه کی نه وه ندده دۆستانه و پر له خوشه ویستی هه بی، هه قی خویه تی نه وه ندده لای نه ندامانی بنه ماله که ی خوشه ویست بی و هه موو جارئ به په رۆشه وه چاوه ری هاتنه وه ی بن. دوکتور هیدایه ت، له سهر "مجاچه" هه رکه ده رفه تیک مابایه وه، له سهر داوای نیمه له نه زموونی شاعیری خوی ددهاو هیندیک جاریش شیعیری بو ده خویندینه وه. نه گهر لیم پیرسن حه ز ده که ی کام دیمه ن له ژبانی نه و شاعیره بکه ی به پۆستیریکو بیخه یه بهرچاوی نۆگران ده لیم نه و ساته ی له نیو دره وشانه وه ی چاوه هه نگوینی یه کانی له نیو پۆل دا له ژبانی ناویته به هیرانو جوانی باوکی ددها، یا باسی یه کهم رۆزانی پیشمه رگایه تی خوی له قهره داغو نه وینی کچه لادیی یه کو ناوی گۆزه ی ماله خانه خوینه که ی بو ده کردین.

ته مهنی هه رکه سیک نه گهر له کورتیش نه بریتته وه، سهره نجام له جینگایه ک کوتایی پی دی. نه وه ی گرینگه کورتو دریشی نه و ته مهنه نییه، به لکوو نه و بیرو ناویه که مرقه کان له داوی خویمان به جیی دین. بهم پییه، دوکتور هیدایه ت نه گهرچی کهم ژبا، ههر به ختیاره.

چونکه، فارسی گوتنه ی:

از خاکر دلها نرود یاد تو هرگز
ای ئنکه به نیکی همه جا ورد زبانی،
(خوشه ویستیت له دلّه کان ناسپرتنه وه، هه رگیزاو هه رگیز.
نه ی نه و که سه ی ناوبانگی چاکیت به سهر هه موو زارو زمانیکه وه یه)

ریکه وتی: ۲۰ ی جوونی ۲۰۰۸

ئاواتىك بۇ كۆنگرەي داھاتووى ھاوپۇيانى پىشووومان

ھيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران ئە مانگەكانى داھاتوودا، كۆنگرەي خۇي دەبەستى. ئەم كۆنگرەيە دەتوانى رۇئىكى گىنگى ھەبى ئە چارەنووسى ئەم ھيزبەو پىئوھندى نىوان ھيزبى ناوبراوو ھيزب و رىكخراوھكانى دىكەي رۇژھەلاتى كوردستان و يەك ئەوان ھيزبى ديموكراتى كوردستان دا.

بە مەرچىك كە ئەم كۆنگرەيەش ھەك كۆنگرەي چارەدەيەمى ھيزبى ديموكراتى كوردستان، بىئى بە كۆنگرەي بەخۇداچوونەوھو رەخنە ئە خۇگرتن و مالاوايى كىردن ئەو جۇرە روانىن و بىر كىردنەوانەي كە ئەمىژە سەردەمىيان بەسەر چووهو ھىچ خىرو دەسكەوتىكىيان بۇ ئەم ھيزبەو بزووتنەوھى ئازادىخووزى ئە رۇژھەلاتى كوردستان ئىنەكەوتتەوھو.

ئەگەر ھيزبى ئىمەش ئەبارەي لايەنى بەرانبەريەوھو، ھەر ھەك ھاوپۇيانى پىشوو ئەبارەي خۇمانەوھو بىرى كىردبايەوھو، دەبوايە "خەونى گولانە" بە كۆنگرەكەيانەوھو بىيىنم و ئارەزوو بەكەم ئەم كۆنگرەيەدا ئەبەريەك ھەل بوشىن و ھتد. بەلام بەپىچەوانە، ئارەزوو دەكەم كۆنگرەكەيان كۆنگرەي سەركەوتتى ئەو بىروبوچوون و روانگانە بىئى كە پىشكەوتتى ھيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران ئە بەخۇداچوونەوھو دووركەوتنەوھو ئە دەمارگىزىو ملدان بۇ راستىيەكان دا دەبىيىن و، سەركەوتتى ھيزبەكەيان و جوولانەوھى كورد ئە رۇژھەلاتى كوردستان بە يەكتر قىبوولكىردن و تەبايى و ھاوكارىي نىوان ھەموو ھىزو لايەنەكانى نىو ئەو جوولانەوھى دەبەستەوھو.

خۇ ئەگەر ئە روانگەي بەرژەوندى تەسكى ھيزبايەتتەيەوھو سەيرى كۆنگرەي داھاتووى ھاوپۇيانى پىشووومان بەكەم، بە قازانجى ھيزبى ئىمەيە ھىچ ئەو گۇراناھى ئە كۆنگرەي چارەدەيەمى ھيزبى ديموكراتى كوردستان دا روويان داو، ئىعتبارى ئەم ھيزبەيان بە شىوھەيەكى حاشا ئىنەكراو پىبەرزىوھو، ئە كۆنگرەي داھاتووى ئەوان دا، روونەدەن. چۈنكە ئەوكتات، ئەو قىسانەي ئەوان پىش كۆنگرەي چارە ئەبارەي ئىمەوھو دەيان كىرد، ئەبارەي خۇيانەوھو وەرەست دەگەرئى. ئەگەر رۇژىك ئە رۇژان ئەوان بە ئىمەيان دەگوت " ئەوانە راست ناكەن، باوهرىيان بە گۇران و نوبوونەوھو نىو، كىشەكەيان كىشەي كورسى و دەسەلاتە " و ھتد، ئەم حالەتەدا ئىمە . كە سەلماندىمان ئەم قىسانە راست نىن . دەتوانىن بەوان بلىيىن ئەتانتوانى مل بۇ گۇران بەدن و ئە پىناوى پاراستنى بەرژەوندىي شەخسى و گرووپى و رىكخراوھبييدا، خۇتان ئە زۇر كارى پىويست بوارد. بەلام ئىمە قازانج و بەرژەوندىيەكى ئەوتۇمان بۇ ھيزبى خۇمان ناوئى كە سوودى ئەتەوھەكەمانى تىدا ئەبى. ھەربۇيە ئارەزوو دەكەين كۆنگرەي داھاتووى ھاوسەنگەرانى پىشووومان، كۆنگرەي رەخنەگرتن ئە رابردوويەكى پىر ئە ملەلانىي ناپىرۇز و، كۆنگرەي ئەزموون وەرگرتن ئەو چارەنووسە بىئى كە ھيزبەكانى رۇژھەلات يەك بەدووى يەك بەسەريان دا ھات.

زۇر باشم ئەبىرە ئە دواي كۆنگرەي ھەشت كە بەشىكى بەرچاو ئە ھاوپۇيانمان رىزى خۇيان ئە ئىمە جىاكىردەوھو ئەژىر ناوى "ھيزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران . رىبەرايەتتىي شۇرشىگىر" دا، دىرژەيان بە خەبات و تىكۇشان دا، ھەبوون كەسانىك ئە

نیو نیمه دا دهیانگوت "نوخهیش حیزبه کهمان پاک بۆوه نه مجار به ناسوودهیی کاری خومان دهکین". به لام هیشتا نه چووبوینه نیو ساوونی کونگره ی نویه م که جاریکی دیکه مملانی و ریزبه ندی سهری هه ل دایه وه، نه و هاوړی هاودلانی سالیکی پیشتتر خویان به خادیمی کوردو بهرحه ق و، "ریه رایه تیی شۆرشگیز یان به چی و چی دهزانی، هه ر نه م قسانه یان به یه کتر گوته وه که تا دۆینی پیکه وه به نه یاره هاویه شه که یان دهگوت! له دوا ی له تبوونی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیرانیس، بیستمان و خویندمانه وه که "نوخهیش حیزبه کهمان پاک بۆوه و نه مجار به ناسوودهیی کاری خومان دهکین". به لام ناشاردیته وه که نه و حیزبه به و ته عبیری گۆرین هه ر "پاک" نه بوته وه و نه م "ناسوودهیی" یه ی ناره زوو دهکرا، زوری نه خیاندوه! نه مه هه ر تایبهت به حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران نیه. له نیو حیزبه کانی دیکه ی روژه لاتی کوردستانیس دا، هه ر نه م سیناریوییه دووپات بوته وه. هۆیه که شی زور روونه. نه وه که سه کان نین به هاتنیان بو نیو حیزبیک، کیشه ی بو دروست دهکانه بو ره یشتتیان حیزبه که پاک ده بیته وه. گرته که له خودی حیزبه کانو عه قلیه تی زال به سه ر حیزب و ریکخراوه کان دایه. سه رچاوه ی سه ره کیی نه خوشیه که نه و نه ریته یه که له نیو هه ر حیزب و ریکخراویک دا، هیندیک که سه ر ریکخراوه که به ملکی خویانو خوشیان به پیروژ دهزانن و، هه ر که سیش نای به م جوړه بیرکردنه وه و ده ر نه نجامه کانی گوت، هه ول دهری له په راویز بخری و وه ده ر بنری. تازه بو نه م هه ولش له هه مان میتودو میکانیزی "تهدید" و "تکفیر" که نک وهرده گیری که له میژه سه رده میان به سه ر چوو.

حیزبی دیموکراتی کوردستان به پیکه یانی سه رکه تووانه ی کونگره ی چارده یه می خوی، مالاوایی له م نه ریت و عه قلیه ته ماتیوانکه ره کرد. نه م مه ترسییه شی له به رچاوه که نه گه ر له جیه جیکردنی بریارو په سندرکراوه کانی کونگره که ی له به ره ی دیموکراسی نیوخوی غافل بی، تووشی هه مان نه خوشی ده بیته وه که پیشتتر به ده ستییه وه نالاندوویه تی. هیچ گومانیشم له وه دا نیه حیزبیک که گه یشتیته نه و پله یه له پیکه یشتوویی و نازیه تیی فکری که واقیعیانانه به رابردووی خوی دا بچیته وه و بتوانی کیشه کانی نیوخوی به شیوه یه کی دیموکراتیک و سه رده مییانه چاره سه ر بکا، ده ستوانی له دامه زرانندی پیوه ندی له گه ل هیزو ریکخراوو لایه نه کانی دیکه داو، له بو ار ره خساندن بو پیکه یانی کۆدهنگی و هاوکاری له ناستی نه ته وه یی و نیشتمانیدا، سه رکه وتوو بی.

به سه رنجدان به م خویندنه وه یه یه که ناره زوو ده که م کونگره ی داهاتووی هاوړیانی پیشوومان له خزمهت وازه یانان له دوگماتیزم، ده مارگری، داخراوی و مملانی ناسالم دا بی، دیموکراسی نیوخوی له نیو نه وان دا په ره پی بدا، کولتووری کراوه یی و یه کتر قبوونکردن و ویکه لکردن له نیوخوی نه وان و له گه ل دهره وه ی خویان دا، بره و پینداو، ریگا بو نزیکبوونه وه له حیزبی دیموکراتی کوردستان و ده ست پیکردنی قوناغیکی نو ی له میژووی هاوخه باتیی ریکخراوه سیاسییه کان له روژه لاتی کوردستان دا خوش بکا

ھەئۆستە يەك لە سەر كۆنگرەى چاردەيەمى حيزبى ديموكراتى كوردستان

قادر وريا ھەرەك لە بەياننامەى رۆژى ۱۵ ماسى كۆمىتەى ناوئەندىى حيزبى ديموكراتى كوردستان دا ھاټو، لە رۆژانى ۶ تا ۱۴ ماسى ۲۰۰۸ (۱۶ تا ۲۴ رەشەمەى ۱۳۸۶ى ھەتاۋى) چواردەيەمىن كۆنگرەى حيزبى ديموكراتى كوردستان لە بىنكەى دەقتەرى سياسىى ئەم حيزبە بەرئۆه چوو.

كۆنگرەى چاردەيەمى حيزبى ديموكراتى كوردستان ھەرەك چاۋەرۋان دەكرا، لە كەشو ھەوايەكى تەواۋ ديموكراتىك دا ئەو كارو ئەركانەى لە دەستۋورى كارى ئەم كۆنگرەيەدا بوون، ھىنانىيە بەرباس. كۆنگرەى چاردەيەمى حيزبى ديموكراتى كوردستان ھەرەك چاۋەرۋان دەكرا، لە كەشو ھەوايەكى تەواۋ ديموكراتىك دا ئەو كارو ئەركانەى لە دەستۋورى كارى ئەم كۆنگرەيەدا بوون، ھىنانىيە بەرباس. كۆنگرەى ئەمجارەى حيزبى ديموكراتى كوردستان بە جۆرىك رىك خرا بوو كە بتوانى نۆينەرانى جۆراۋجۆرىيەكانى نىو حيزبو ھەنگرانى روانگەو بۆچۈنە جياۋازەكان لە دەورى يەك كۆپكاتەو. نۆينەرانو بەشدارانى كۆنگرە كە خۆيان لە ۲۰۰ كەس دەدا دەرەتانى ئەوھيان ھەبوو لە ھەر كام لە بەرگەكانى كارى كۆنگرەداو لە بارەى ھەريەك لەو بەنگانامانەى ھەئەسەنگاندىنو پەسەندكردىيان لە دەستۋورى كارى كۆنگرەدا بوو، بەو پەرى سەربەستىيەو ھەريۋاى خۆيان دەرېبېن، كەم و كوروى و ناتەواويەكان دەست-نیشان بكنو پىشنيارو بەدىلى خۆيان بىننە گۆرى. كۆنگرە بە ھەست كردن بە پىويستى رىفۆرمو نۆيوونەو لە حيزبى ديموكراتى كوردستان دا ۋەك ۋلامدانەو گونجاو بەو چاۋەرۋاننىيەنى لە نىو خۆو دەرەوئەى حيزب ئەم پىئەندىيەدا پىنك ھاټبوون، بە چاۋىكى رەخەگرانە، ئاۋرى لە رابردوۋى حيزب دايەو ھەئۆستو پىرۆژەكانى ئەمەوداۋى حيزبى ديموكراتى كوردستانى بە سەرنجدان بەو پىويستىيە پەسەند كرد. راپۆرتى كۆمىتەى ناوئەندىى حيزب بۆ كۆنگرەى چاردەيەم كە لە داھاتوويەكى نىك دا دەكەوئە دەست ئۆكرانى ئەم حيزبە، لىكۆئىنەوويەكى واقىع بىنانەى لە بارەى ھەلومەرجى نۆينەتەوھىي و گۆرانو فاكترەكانى پىئەندىدار بە خەباتى نەتەوئەى كورد لە خۆ گرتو ھە بەر رووناكايى ئەم لىكدانەوھىيەدا، ئەركەكانى حيزبى ديموكراتى كوردستانو پىرۆژەكانى ئەم حيزبە بۆ چالاك بوونەو ھەئەستۆگرتنى رۆلىكى زياتر لە بەرەوپىشېردنى خەباتى نەتەوئەى نازادىخوۋازانەى خەلكى رۆژھەلاتى كوردستان دا خستوونە روو. بەرنامەى تازەى حيزبى ديموكراتى كوردستان كە كۆنگرەى ۱۴ ئەم حيزبە پەسەندى كردو، رەنگدانەوئەى ويستى نەتەوھىي و ديموكراتىكى ئىستى خەلكى كوردستانە. چارەسەرى كىشەى كورد لە ۋلاتى ئىران لە روانگەى بەرنامەى نۆيى حيزبى ديموكراتى كوردستانەو لە سەر بناغەى پىكەو ژیانى داخوۋازانەى نەتەوھەكانى ئىرانو دابىن بوونى مافى ديارىكردنى چارەنووس بۆ گەلى كورد لە رىگای دامەزرانى كۆمارى كوردستان لە ئىرانىكى ديموكراتىكو فیدرال دايە. بىنەماكانى پىكەتەى كۆمارى كوردستان، جۆرى پىئەندىى ئەو كۆمارو

دوولته فیدرالو پرنسیپو نهرکه گرینگهکانی نهو کوماره له بهرنامهی نویی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا به جوړیک دارنژراون که ههم له خزمهت پاراستنی بهرز راگرتنی پیناسهی نهتهوهی کوردو فراوان کردنی مافی بهشدار بوونی نهه نهتهوهیه له دهسهلاتی سیاسی دابن، ههم پارنیزرو پهرهپندهری دیموکراسی و مافی مروّف له نیو کومهل و ژبانی سیاسی و کومهلایهتی دابن. پشتیوانی له گهشه سهندنی کومهلگهی مهدهنی له کوردستان و بهستین سازی بو دووباره بنیاتنانهوهی شیوهی پیوهندی دوولایهتهی نیوان کومهل و حکومت له سهر بنهمای فهرهنگیکی دیموکراتیکو بایهخدان به دادپهروهی کومهلایهتی له کومهل دا لهو پرنسیپو نهرکه گرنگانهن که کوماری کوردستانیان پی دناسریتتهوه. حیزبیک که رزگاری نهتهوهکهی و نازادی تاکهکانی نیوکومهلی بهلاوه گرنگ بی و له پیناویان دا خهبات بکا، دهبی نهه نازادییه بو نهندامانی خووی تاکهکانی پیکهینهری حیزبهکesh دهسته بهر بکا. پیروهی نیوخوی حیزبی دیموکراتی کوردستان که له چواردیههیمین کونگره ی نهه حیزبه دا پهسند کراوه، شایه دی بو جینگیربوونی نهه تیگهیشته نوییه له نیو حیزبی دیموکراتی کوردستان دهه. نهه حیزبه که له کونگره ی دهیه می خویه وه مافی کهمایهتی و نازادی دهربرینی بیروای جیاوازو ته نانهت پیچه وانهی سیاسهتی رهیمی حیزبی له نیوخوی حیزبه که ی دا بهرهمی ناسیبوو، نهه کونگره یه دا "بوونی گروپو و فراکسیونی ناشکرای فیکری و سیاسی له نیوخوی حیزب دا" به رهیمی ناسی و بهم ههنگاوه رهچشکین و نازیانهیه، بروای خووی به رنفرورم نویبوونهوه نیشان دایهوه. دیسانترالیزه کردنی نوزگانیزاسیونی حیزب و رهخاندنی دهرهتان و بوار بو هاوبهشی (مشارکتی) ههچی زیاتری نهندامان له بریاردان و سیاسهت دارشتن و بهرپوهبردنی حیزب دا، که له پیروهی نیوخوی تازهی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا به روونی بهدی دهکری، نهه خاله گرینگهیه که نیستاو رابردووی نهه حیزبه لیک جیا دهکاتهوه. نهه گوران به تاییهتی لهو روانگهیهوه شیای لی وردبوونهوهو بایهخ پیدانه که حیزب به ههر رادهیهک پتر له نیوخوی دا بهرهوکرانهوه بروا، لهگهل نهتهوهو کومهلگاو خه لکی دهرهوهی حیزب دا کراوه تر دهبی و دهرگا و په نجه رهکانی بهرووی نهوان دا، زیاتر دهکاتهوه. ربهریههک که کونگره ی چارهیه می حیزبی دیموکراتی کوردستان هه لی بژاردوه، به ریکهوت نهبووه. ته ریکیی نهو ربهریهه و تواناکانی، دهری دهخا که کونگره به ناگایییه کی زورهوهو به سه رنجدان بهو نهرکه قورسانهی، کومیتهی ناوهندی له قوناغی نویی تیکوشانی حیزب دا دهکونه سه رشان، ربهریی بو حیزب هه ل بژاردوه. نهه ربهریهه دا، کومه لیک سیمای له میژینه، به نه زمون و شویندانه ر، لهگه ل ریژهیه کی بهرچاو له لاوانی پیکهیشتهو که هه لگری بیرو بۆچوون و خویندنهوهی نوین، شانبهشانی کومه لیک ژنی بروا به خووی یه کسانبخواز پیکهوه کار دهکهن بو نهوهی حیزبی دیموکراتی کوردستان بکهن بهو حیزبه که نهسهکانی نه مرؤی کوردستان نارهزووی دهکهن. بوونی سیمای ناسراوو خوشه ویستهکانی دیموکرات له ناوچه جوراوجورهکانی کوردستان لهم ربهریهه داو ههروهها زیادبوونی ریژهی کادرهکانی دهرهوهی ولاتی نهه حیزبه له ربهرایهتی دا، زهمینه بو چالاکبوونی حیزب و په رهگرتنی تیکوشانی ههم له ناوچه جوراوجورهکانی کوردستان و ههم له ولاته جیاوازهکانی جیهاندا، خوش دهکا. نهه ربهریهه که له به تواناترین کادرهکان و سیماکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان پیک هاتوه، پشتیوانی و هاوکاری نهو که سایه تیبیه خوشه ویستهو به نفوزانهشی له پشته که نزدیک به نیو سهده لهم حیزبه دا تیکوشانیان هه بووهو نهه حیزبه یان له سهختترین قوناغهکان دا بهرپوه بردوه.

بهشی یه كهم

ئهو كه سایه تیبیا نه به ئاگایی یه وهو به دځوازی خویان، ریبه رایه تیی حیزبی دیموکراتی کوردستانیان سپارده دهستی ریبه رانی له خویان لاوترو دنیاشیان کردن که له هیچ هاوکاری و پشتیوانییه کی ئهم ریبه ریبیه، ده ریغی ناکهن. ئهم ره چه شکینی یه ی به ریزان ماموستا عه بدوئلا هسه ن زاده، جه لیل گادانی، حوسینی مه ده نی و فه تاح کاویان، شیاوی لی فیر بوون و جیگای شانازییه. ئه وان به هه وئله کانیان بو به رپوه چوونی هه رچی سه رکه و تووانه تری کونگره ی چارده یه می حیزبه کهایان، ریفورم و نوییوونه وه یان له خویان راده ست پښ کردو، به م هه نگاوه یان نه گه رچی به روا نه ت له نیو کادی ریبه ریی حیزب دا نه ماون، به لام جیگه و پیگه یه کی زیاتریان له نیو دلی ئهم ریبه ریبیه و سه رجه م حیزبی دیموکراتی کوردستان دا بو خویان کرده وهو له ریبه رانیکی ره سمی و ته شکیلاتی یه وه بوون به ریبه رانیکی مه عنه وی و که ریزو خو شه ویستی یان بو هه می شه ده پاریزری.

ریکه وتی: ۳ ئه پرلی ۲۰۰۸

دیموکراتیه ته و دلفروانی کوردو، شوقینیزمو نینکاریه ته دهسه لانداری تورک

سهماوړی نه مسال له یازدهه مین سائرۆژی کوچی دوايي یه کیک له خوشه ویستریین سیماکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان کاک نه بی قادری دا، فیلمیک له باره ی ژبانی نه و که سایه تیبه تیکۆشه ره له کانی ناسمانی kurd بلو بووه. سهرنجراکیشترین بهشی نه و فیلمه له روانگی منه وه دیالوگیک بوو له نیوان رحمه تی، کاک نه بی قادری و سه فیبری تورکیه له ولاتی دانمارک دا.

وا دیار بوو سه فیبری تورکیه بۆ ولام دانه وه به پرسیاره کانی پارلمان تییران و میدیاکان و نوینه رانی ریکخواه سیاسیه کان بانگ کرا بووه پارلمان. نه ونده ی له و به شه ی فیلمه که بۆ من درکه وت پرسیارو ره خنه ی کاک نه بیی قادری و زور له به شداران. له باره ی سیاسه تی ده ولته تی توکیه به رامبه ر به کورد له ولته که ی دا بوو. جه نابی سه فیبر وا دیار بوو له سهر هه مان سیاسه تی ناسراوی دهسه لانداری شوقینیزستی ولته که ی ده رویشته و دا کوکی لئ ده کردن بی نه وه ی جاریک له جاران ناماده بی ناوی کورد بیئی. لیبره دا بوو که کاک نه بیی قادری به هیمنی به لام زور موسته ده ل و قورس و قایم به سه فیبری تورکیه ی گوت نیوه وه ک تورکیه نه و هه مووه بوختانه ناروه ایه ی وه ک تیروریست و هتد ده دنه پال کورد، به هه موو هیزتانه وه کورد سه رکوت ده کن، به لام ته نانه ت سه فیبری نه و ولته لیبره له پارلمانی دانمارک ناماده نیه ناوی کوردی به زاری دا بی، له حائیک دا کوردان چه ندین میلیون کهس له هاو نیشتمانانتان پیک دینن نه دی چلون ده توانن کیشه ی هه رگرنگ و سه رکه یی ولاتی خوتان چاره سه ر بکه ن؟ نیوه برا چوکه بییش به نه ته وه ی دووه می ولاتی خوتان روا نابینن و ناماده نین له گه لیان بکه ونه دیالوگ و وتووێژ و ته نانه ت نوینه رانی هه لبر لراوی نه وان له پارلمانی ولته که تان دا به تاوانی قسه کردن به زمانی خویان ره وانیه ی زیندان ده کن! باشه چون ده چنه نیو یه کیه تی نیوروپا که دانان به مافی نه ته وه کان و تاکه کان و دابینکردنی نه و مافانه له میژه بووه به به ردی بناغه ی دیموکراسی یه کانیان؟ نه م قسانه ی کاک نه بیی قادری به سه فیبری تورکیه ی گوتون ده گه ری نه وه بۆ به ر له مردنی نه و مرۆقه خه بانگی ره، واته لانیکه م هی ۱۲- ۱۳ سال له مه و به رن. منیش که لیبره دا نامازه م پی کردوون به و جوهره م هیناون که له بی رمن نه ک ده قناوده ق. به لام شتیکی زور سه یرو هه ر له و کاته دا به ته واوی جیی داخ نه وه یه عه قلیه ت و تیگه یشتنی نه مړی دهسه لاتبه ده ستانی تورکیه هه مان عه قلیه تی نه و کاته و نه گوراوه. ده ولته تی تورکیه و ته نانه ت پارلمانی نه و ولته هه روا به عه قلی نه فی و نیکارو هه ره شه و سه رکوت، له گه ل نه ته وه ی کورد له چوارچیوه ی نه و ولته و له ده ره وه ی سنوره کانی تورکیه دا ده جووئیته وه. پارلمانی تورکیه هی رشی سوپای نه و ولته بۆ سه ر باشووری کوردستان ده خاته به ر ده نگدان و ده نگی پی ده دا و، ده ستی ده ولته و سوپای تورکیه بۆ هی رش کردنه سه ر باشووری کوردستان ناوه ل ده کا! دهسه لاتبه ده ستانی تورک له حکومه ت و به ریوه به رانی نه و شوننه ش که هی رشی سوپایی ده که نه سه ر تووره ن، چونکه گوایه هاوکاری "تیروریستان" ده که ن و دالده یان ده دن!

به‌لام ناماده نین دان به‌و ده‌سه‌لته شه‌ری یه‌ قانونییه‌ دا بنین که له‌و هه‌ریمه‌ هه‌یه‌. واته‌ حکومه‌تیک و سه‌رۆکیک که پارلمانی کوردستان هه‌لی بژاردوون و ده‌نگی پی داون هه‌ر وه‌ها پارلمانیک که خه‌لکی باشووری کوردستان به‌ نه‌ته‌وه‌و نایینی جۆراوجۆره‌وه‌ هه‌لیان بژاردوه‌، به‌ره‌سمی ناسن به‌لام داویان لی ده‌که‌ن بینه‌ ژاندارمی تورکیه‌ و خه‌باتگێرانی کوردی باکوور که په‌ریوه‌ی سنوره‌کانی ئه‌م هه‌ریمه‌ بوون قۆلبه‌ست بکه‌ن و ته‌حویلیان بده‌نه‌وه‌. ئه‌وه‌ له‌ حالیک دایه‌ که تورکیه‌ بۆخۆی به‌ ناوی هاونه‌ته‌وه‌یی و دئسوژی بۆ تورکمانه‌کانی کوردستان، زۆر پیلان له‌ دژی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان و ده‌سکه‌وته‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌م به‌شه‌ی کوردستان ده‌گێری و به‌ناشکرا خۆشحالیی خۆی له‌ جینه‌جی نه‌بوونی ماده‌ی ۱۴۰ راده‌گه‌یه‌تی. بیته‌وه‌ی ئه‌م راستی یه‌ له‌ به‌رچاو گری که ئه‌و ریزه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ باشووری کوردستان و سه‌رۆکی هه‌ریم و حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان و یاساکی پارلمانی کوردستان له‌ تورکمانه‌کانی ده‌گرن و، ئه‌و مافانه‌ی بۆ ئه‌وان و که‌مینه‌ نه‌ته‌وه‌یی و نایینی یه‌کانی دیکه‌ به‌ره‌سمی ناسیون، ده‌گری ببن به‌ سه‌رمه‌شقیک بۆ ولاتی ناوچه‌ تا بناغه‌ی یه‌کیه‌تی و پیکه‌وه‌ ژبانی نه‌ته‌وه‌و نایینه‌ جۆراوجۆره‌کانیان له‌ سه‌ربنیات بنری. به‌راوردیک له‌ نیوان ماف و نازادییه‌ به‌ره‌سمی ناسرا و به‌کرده‌وه‌ به‌ دیهاتووه‌کانی که‌مینه‌ نه‌ته‌وه‌یی و نایینی یه‌کانی هه‌ریمی کوردستان له‌گه‌ڵ ئه‌و بارودۆخه‌ پر له‌ سه‌رکوت و بیبه‌شی یه‌ که‌ چه‌ن دین میلیون کورد له‌ تورکیه‌ تیی دایه‌، ده‌ری ده‌خا که کام عه‌قلیه‌ت له‌ گه‌ڵ ئه‌م سه‌رده‌مه‌دا بیگانه‌و نه‌گونجابه‌ و شایانی ئه‌وه‌یه‌ به‌ زبانی میژوو بسپێردری: دیموکراتیه‌ت و دئفراه‌وانیی کورد یا شوقینیزم و ئینکاریه‌تی ده‌سه‌لاتداری تورک؟! جیگای داخه‌ ده‌وله‌تانیک که خۆیان به‌ ناله‌نگری په‌ره‌پیدانی دیموکراسی و جیگرکردنی سیسته‌م دیموکراتیکه‌کان و پیکه‌وه‌ژبانی به‌ناشتیی نه‌ته‌وه‌کان و ولاته‌ جۆراوجۆره‌کان له‌ ناچه‌ی رۆژه‌لاتی نیوه‌راست دا ده‌ناسینن له‌ جیاتی دژیته‌تی له‌ گه‌ڵ له‌شکرکیشیی تورکیه‌ بۆ سه‌ر کوردستان و داکوکی له‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ک که ده‌یه‌وی له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ براو خاوه‌ن به‌ش بی نه‌ک کۆیله‌و ژێرده‌ست، پاساو بۆ ده‌ستدریژی و تاوانه‌کانی ده‌وله‌ت و سوپای تورکیه‌ دیننه‌وه‌ ئه‌وه‌ش هیج مانایه‌کی نیه‌ بیجگه‌ له‌ قوربانیکردنی دیموکراتیه‌ت و دئفراه‌وانی و هه‌قخوازی له‌ به‌ریی شوقینیزم و زۆرداری و به‌رچاوته‌نگی دا که بیگومان ئه‌م سیاسه‌ته‌ نه‌ خزمه‌تی نامانجی گه‌رانه‌وه‌ی ناشتی و هینمی و سه‌قامگرتووی بۆ ئه‌م ناوچه‌یه‌ ده‌کا، نه‌ جیگیربوونی دیموکراسی و پیکه‌وه‌ژبانی به‌ناشتیی لی ده‌که‌ویته‌وه‌.

ریکه‌وتی: ۱۲ی جانیویری ۲۰۰۸

جیاوازیهکانی کارو باری کونگره‌ی نه‌مجاره‌مان

له نیوه‌ی یه‌کهمی به‌فرانباری نه‌مسال دا، دوايين کونفرانسی تایبته به کونگره‌ی چارده‌یه‌می حیزبی دیموکراتی کوردستان که کونفرانسی کادره‌کانی حیزب له کوردستان بوو، به‌رپوه‌چووو، نوینه‌رانی کادره‌کانی حیزب له کوردستان بو کونگره‌ی چارده‌یه‌م هه‌ل بژیردران.

دهست پیگردنی ره‌وتی کارو باره‌کانی ناماده کردنی کونگره‌ی چارده‌یه‌م ده‌گه‌ریته‌وه بو به‌هاری رابردوو که کومیتته‌ی ناوه‌ندی حیزب له کۆبوونه‌وه‌ی خوی‌دا کومیتته‌ی ناماده کردنی کونگره‌و هه‌یه‌ته‌ی نووسینه‌وه‌ی به‌رنامه‌و پیره‌وی نیوخوی حیزبی دیاری کرد.

له‌م بابته‌ه کورته‌دا ناکرئ به قوولی بچینه‌نیو ورده‌کاریه‌کانی کارو باری پیوه‌ندی‌دار به کونگره‌ی ۱۴ حیزب. هه‌ر بویه قامک له سهر دوو جیاوازیی بنه‌ره‌تی‌ی کاری نه‌م کونگره‌یه‌ له‌گه‌ل کاره سهره‌تاییه‌کانی کونگره‌کانی پیشوو داده‌نیو هه‌ لویسته‌یه‌کیان له‌سهر ده‌کهم.

حیزبی دیموکرات به درپژایی میژووی خوی، کونگره‌ گرتن و چونیه‌تی‌ی به‌رپوه‌برده‌که‌ی به پرسیکی حیزبی و ریکخراوه‌یی و نیوخوی زانیوه، بویه‌ش هیچ کات هه‌وتی نه‌داوه خه‌لکی دهره‌وه‌ی حیزب له کاروباری پیوه‌ندی‌دار به کونگره‌ دا به‌شدار بکا. به‌لام نه‌مجاره‌یان مالاوایی له‌م جوړه روانینه کردو بۆخوی هه‌نگاوی یه‌کهمی نا تا دوستان و ئوگرانی خاوه‌ن نه‌زهری دهره‌وه‌ی حیزبیش، له نووسینه‌وه‌ی به‌رنامه‌و پیره‌وی نیوخوی نه‌م حیزبه‌داو له کاروباری پیوه‌ندی‌دار به کونگره‌که‌ی‌دا به‌شدار بن. نه‌م بانگه‌وازه‌و باوه‌ش کردنه‌وه بو ره‌خنه‌و بیرو رای جیاواز، بوو به‌هوی نه‌وه له نیوخو دهره‌وه‌ی کوردستان رووناکبیران و ئوگرانی کاری سیاسی که ناره‌زووی نویبونه‌وه‌و به‌ره‌وپیشچوونی حیزبی دیموکراتی کوردستانیان هه‌یه، ده‌یان وتارو بابته‌ه له‌م پیوه‌ندی‌یه‌دا بو حیزبی دیموکراتی کوردستان بنیرن یا له مایه‌ره ئینتیرنیته‌یه‌کان دا بلاویان بکه‌نه‌وه‌و، تیشک بخه‌نه سهر لاوازی و که‌م کورتیه‌کانو، ئیده‌و پیشنیاری جوان به‌ینه‌ه گۆرئ. نه‌گه‌ر له‌م دوو سئ کونگره‌ی پیشوو‌دا، بووتنه‌ی کونگره‌ هه‌ر بونیوخوی حیزب دهره‌چووو ته‌نیا نه‌ندامانی حیزب ده‌یانتوانی بوی بنووسنو بیخوینه‌وه‌و، نه‌مجاره‌یان هه‌موو که‌س مافی نه‌وه‌ی هه‌بوو بو بووتنه‌ی کونگره‌ بنووسی‌و، بووتنه‌ن له نامیلکه‌یه‌کی نیوخوی‌یه‌وه، بوو به‌بلاو کراوه‌یه‌کی ناشکرا که هه‌موو که‌س ده‌یتوانی ده‌ستی پ‌ن‌رابگا و بیخوینیتته‌وه. نه‌گه‌ر به درپژایی میژووی حیزب، ره‌خنه‌و نووسینی ره‌خنه‌گرانه‌ی که‌سان و لایه‌نه‌کانی دهره‌وه‌ی حیزب له پیوه‌ندی له‌گه‌ل نه‌و حیزبه‌ دا، به‌ساردی وه‌رگی‌راوه زۆرجاریش به‌توندی ولایمان دراوه‌ته‌وه، نه‌مجاره‌یان هه‌ول درا واقیعیاننه‌ه سه‌یری نه‌م جوړه ره‌خنه‌و هه‌سه‌نگانداننه‌

بکړی و، نه گهر شتی دلسوزانه و دروستیان تیدا یه، پيشوازييان لى بکړی و، نه گهر ره خنه کان له جیى خویان دا نین، به نهرمی و سینگ فراوانی یه وه و لامیان بدریته وه.

دووه م جیواو زبی کارو بارى سهره تایی کونگره ی نه مجاره نه گهل کونگره کانی پيشوو، نه و ریوشوین و میکانیزمانه دا بوو که بو هه لبراردنی نوینه رانی کونگره که لکیان لى و درگی را. حیزبی دیموکراتی کوردستان بریاری به خؤدا چوونه وه و دهرس وهرگرتن له هه له و که م و کورتیبه کانی رابردوو ی داوه. بویه زور بی مانا و سهیر دهبوو نه گهر نه زمونه خراپه کانی پيشوو له بواری هه لبراردندا دوویات بکاته وه. دهسته به ندیى نه یینی که له کونفرانسه کانی کونگره ی ۱۳، چاره نووسی هه موو هه لبراردنه کانی له پيشه وه دیاری کردبوو، نه و دیارده دزوانه بوو که دهبوو جاریکى دیکه ریگای پی نه دریته وه تا هه لبراردنیکی سالم به ریوه بچی. دیاره مملانیی جه ناهی له کونفرانسه کان و کونگره کانی پيشتریش دا هه بووو وای کردبوو ته نیا سهرکه و تنی قوئیک به سهر قوئیکی دیکه دا، ببیته نامانجی سهره کیى هه لبراردنه کان و له سوئگه ی نه مملانییبه وه شایسته سالاری و زور له مافه کانی جورا و جوریه کانی نیو حیزب ببوونه قوربانى. به نه زمون و درگرتن له م رابردوو و ناخوشه بوو که کومیته ی ناماده کردنی کونگره ی ۱۴ ی حیزب هه ولى دوزینه وه ی میکانیزمی نوی و گونجاوی داو، نه م هه و له شى دا به دهنه ی حیزبی به شدار کرد. به وهرگرتنی راو بۆچوونی کادره کان و نه ندامانی حیزبو و پیکه ی نانی کؤبوونه وه و سمیناری تایبه تا و تاوتویکردنی پيشنیاره جورا و جوره کان، میکانیزمی نه و توی دوزینه وه که جورا و جوریه کانی نیو حیزب جگه له وه ی دانیان پیدا بنری، بتوانن راسته و خو نوینه رى خویان بو کونگره بنیرن. له کونگره ی ۱۴ ی حیزب دا، ریژه یه کی بهرچا و له ژنانی نه ندامی حیزب حوزووریان ده بی به جوریک که ده توانین بلیین له میژووی حیزب دا نه م حوزووره، بن وینه یه. ههر ولاتیکی که ژماره یه کی دیاریکرا و نه ندامی حیزبی لى یه، نوینه رى له م کونگره یه دا هه یه. ژنان و لاوانی نه ندام له که مپه حیزبی یه کانی، نوینه رى راسته و خویان بو کونگره هه ل بژاردوه، نه ندامانی حیزبیى دانیشتووی شارو شاروچکه کانی هه ری می کوردستان چه ندین نوینه ریان له کونگره دا ده بی. پيشه مرگه کانی نه ندامی حیزبیش، به ده یان نوینه ریان له م کونگره یه دا هه یه. له م هه لبراردنه نده دا، جورا و جوری نه سه لکان، جیواو زبی ناوچه یی و جوغرافیایى تیکوشه رانی حیزب، و بهرچا و گیراوه. نه و میکانیزمانه ی له هه لبراردنه کانی نه مجاره دا به کار هیتران، نه گهرچی ئالوزتر له هی جارن بوون و، دوزینه وه و جیبه جیکردنیان، کاتی زیاتری ویست، به لام به و هویه وه که ریژگرتن له جورا و جوریه کانی نیو حیزبو و لامدر بوون له ناست چاوه روانیبه کانی نه مړوی به دهنه ی حیزبیان مه به ست بوو، نه گهل که مترین ناره رایه تی به ره وروو بوون و به گهرمی پيشوازييان لى کراوه.

لیره دا له باسی فهزای دیموکراتیکو سالمی زال به سهر نه م کونفرانسانه دا، له بهر درنژ نه بوونه وه ی نووسینه که م خؤم دهبویرم و باسه که م به م قسه یه کؤتایی دینم که حیزبی نیمه له گرتنی کونفرانسه کان و هه لبراردنی نوینه رانی کونگره دا نیشانی دا ده توانی لاپه ریه کی تازه هه ل بداته وه و خو نوی بکاته وه، له به ریوه بردنی کونگره ی ۱۴ ی خو ی و هه لبراردنی

دیدو بۆچوونەکانی ھاوڕێ د. قادر وریا

بەشی یەكەم

رێبەرایەتی داھاتووش دا، دەبێ ئە کەم و کورتییەکانی رابردوو دەرس وەرگیرێ و ھەوڵ بەدا کۆنگرەکە ی ئە باری نیوەرۆک و ئاکامەکان و میکانیزمەکانی ھە ئێژاردنی رێبەری و بریارەکانییەو، گۆران و نوێخوازیی پێوھ دیار بێ.

رێکەوتی: ٧ فېبروئەری ٢٠٠٨

ههنگاو یکی پر بایه خ له پیوهندی له گه ل زیندانییه سیاسییه کانی روژهلای کوردستان

روژی ۸ سهرماوهزی ئەم سال، بزووتنه وهی ئازادیخوازانە ی نه ته وه که مان له روژهلای کوردستان شایه دی له دایکبوونی دامه زراوه یه کی تابهت به بهندییه سیاسییه کانی روژهلای کوردستان بوو.

ئەم روژەدا "ئەنجومەنی بەرگری له زیندانییه سیاسییه کانی روژهلای کوردستان" له کۆنفرانسیک دا که له بنکه ی دهفته ری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان به رپوه چوو، دامه زرا ی خوی راگه یان دو هەر ئەم روژەش له یه کهم کۆبوونه وه ی کۆری گشتی ئەنجومەن دا، پیره وه ی نیوخوی ئەم ئەنجومە نه ی په سند کرد. له پيشه کیی پیره وه ی نیوخوی ئەنجومە نه ی نابراودا، به م جوړه نامه به پيوستیی پیکه اتنی ئەم دامه زراوه نوئییه کراوه: "به راشکاوی ده ب بلیین بزووتنه وه ی رزگار یخوازانە ی خه لکی کوردستان به زور هو که به شیکیان به دەر له ئیراده ی ربه ریه تیی بزووتنه وه ی، نه ی توانیوه به م جوړه ی پینویسته به زیندانییه سیاسییه کانی و بنه مائه به ریزه کانیان را بگاو پاداشتیکی هه رچه ند نیوه چل به فیداکارییه کانیان بداته وه. بویه وه ک هه ولدانیک بو قه ره بوو کردنه وه ی ئەوه ی له ده ست چوووه بو پرکردنه وه ی که لینیکی وا به رچاو له به جیگه یان دنی ئه رکی شو ر شگیره نه ی بزووتنه وه دا، له سه ر داوا و ده ستیشخه ری هیندیک له زیندانییه سیاسییه ئازاد بووه کان "ئەنجومەنی بەرگری له زیندانییه سیاسییه کانی روژهلای کوردستان" پیک هات. ئەم ئەنجومە نه " هه موو زیندانی یه کی سیاسی ئازاد بوو له زیندانی زۆرداری و هه موو دئسۆزیکي بزووتنه وه ی کوردو ئوگری پشتیوانی له زیندانییه سیاسییه کان ده توانی بیته ئەندامی "به مه رچیک کوردی روژهلای یان دانیش تووی روژهلای کوردستان بی، باوه ری به ئامانجه کانی ئەنجومەن هه بی و،

بو به جیگه یان دنی ئه ر که کانی ئەنجومەن تی بکوژی و...". ئەنجومەنی به رگری له زیندانییه سیاسییه کانی روژهلای کوردستان ئامانجه کانی خوی به م جوړه ده ست نیشان کردوون:

أ. ناساندنی ئامانجی ئینسانی زیندانییه سیاسییه کان به ریکخواه کانی مافی مرؤفو کۆمه له کانی دیفاع له زیندانییه سیاسییه کانو به چه شینیکی گشتی بیرو رای گشتی له جیهان دا.

ب. کۆمه ک به ئازاد بوونی زیندانییه سیاسییه کان و هه ر نه بی که م کردنه وه ی حوکه کانیان به پشتیوانی بیرو رای گشتی ئیران و دهره وه و کۆروکۆمه له کانی دیفاع له زیندانیانی سیاسی.

ج. هه ولئ بنه بر کردنی ئەشکه نه جی له شی و روحی له زیندانه کانی ئیران دا.

د. کۆمه کی ماددی و مه عنه وه ی به زیندانییه سیاسییه کان و بنه مائه به ریزه کانیان به پیی توانا.

ه: هر هه وئیکې دیکه که خزمهت به قازانجی زیندانییبه سیاسییهکان یان بنه مائه نیان بکا. "نه نجومه ن، کومه ئیک ئه رکی بنه پرتیشی بۆخوی دیاری کردوون که له ریگای ئه ندامه کانیه وه جیبه جی ده کرین. ئه و ئه رگانه بریتین له:

کۆکردنه وهی ناوی زیندانییبه سیاسییهکانی رۆژه لاتی کوردستان و ئه و تۆمه تانه ی لییان دراوه، ماوه ی زیندانییبه کانیان، شوین و رۆژی گیرانیان، ئه و زیندانه که تیتی دا گیراون و هر زانیارییه کی به سوود له باره ی ئه وانه وه.

ب: ناگاداری له وه زعی له شساغی زیندانییبه کان و چونیه تیی پیراگه یشتتینان له باری دهرمانی و خوراکي و به گشتی پینداویستی یه کانیان له لایه ن زیندانه وانه کانه وه.

ج: روونکردنه وهی وه زعییه تیی بنه مائه یی: سه لتی و خیزانداري، ژماره و ته مه نی مندالان، وه زعی گوزهران و راده ی داها تی بنه مائه کان و ناسینی خزمانی نزیکیان و هر زانیارییه کی به سوودی دیکه.

د: کۆکردنه وهی یارمه تیی دئسوزانی بزووتنه وهی کورد و ریکخواه مرؤف دۆسته کان به مه به ستی کومه ک به ژبانی زیندانییبه کان، گرتتی وه کیل له و جیگایانه ی ئیمکانی وه کیل گرتن هه یه و له هه مووی گرتگتر کومه ک به ژبانی بنه مائه ی ئه و زیندانییبه که سه رچاوه ییه کی داها تیان نیه، بۆ ئه وه ی ژبان و به رپوه چوونی خیزانه کانیان ئی دابین بکری.

ه: به سه ر کردنه وهی په یام ناردن بۆ زیندانییبه سیاسییهکان و بنه مائه کانیان له بۆنه نیشتمانی و نه ته وه یی یه کان دا.

و: پیکه یینانی کۆبوونه وهی سیمینار به مه به ستی زیاتر ناساندنی زیندانیانی سیاسی و نامانجه پیرۆزه کانیان به بیرو رای گشتی و راکیشانی سه رنج و پشتیوانی ئه وان بۆ لای چاره نووسی ئه و تیکۆشه رانه. "دیاره ئه نجومه نی به رگری له زیندانییبه سیاسی یه کانی رۆژه لاتی کوردستان، دامه زراوه یه کی نوییه و، پیره وی نیوخو و نامانج و ئه رکه کان و چونیه تیی ئه ندام وه رگرتن و به رپوه چوونی، له چوارچیه ییه کی سنووردار دا، گه لائه و په سه ند کراون و کومیتته ی به رپوه به ری و هه یئه تی ئیجرائی یه که شی له کۆریکی گشتی به به شداریی یه که مین ئه ندامانی ئه نجومه ن دا، هه ل بژیردراون. بیگومان ئه نجومه ن به تپیه راندنی ئه زموونی سالیک کارو کۆکردنه وهی ئه ندامانی زیاترو خۆده و ته مه مند کردن له بواری جوراوجور دا، ده توانی له هه موو باریکه وه خوی بۆ جیبه جیکردنی ئه و ئه رکه گرتن و پیرۆزانه ی له سه ر شانیه تی زیاتر ناماده بکا. ئیستا گرتن ئه وه یه، هه م ئه و ئه نجومه نه له کاری خوی دا جیددی بی و ئه و رۆله کاریگه ری له پینوه ندی له گه ل زیندانییبه سیاسییه کانی رۆژه لاتی کوردستان دا لئی چاوه پروان ده کری، به جی بگه یه نی. هه م ئه و که س و لایه نانه ی پینویستی ناوردانه وه له به ندییه سیاسییهکان و بنه مائه کانیان ده رک ده که ن، پشتیوان و هاوکاری ئه م دامه زراوه نوییه بن. به بۆنه ی دامه زرانی ئه نجومه نی ناوبراو، پر به دل پیرۆزبایی له دامه زرینه ران، به رپوه به ران و ئه ندامانی ده که م. به م هوییه وه ش که نامانجه کانی به شتیکی پیرۆز و گرتن ده زانم هاوکاری بیدریغ له گه ئی به ئه رکیکی ئینسانی و نیشتمانی داده نیم. به هیوای سه رکه وتتی ئه م دامه زراوه نوییه و به ئاواتی رزگاریی هه موو به ندییه سیاسییه کانی کوردستان و ئیران.

دەستخۇشېك بۇ بىنكەى ژين بە بۇئەى "سەرتۇپى كارەكانى تا ئىستا" يەوہ

مانگەى دوایی دا "بىنكەى ژين بۇ بوورژاندنەوہى كەلەپوورى كوردى بەنگە نامەيىو رۇژنامەوانى كوردى" لە پرۇژەيەكى ھاوبەش لە گەل دەزگای چاپو بلاو كردنەوہى "ئاراس" دا، ۸۲ ژمارە لە ژمارەكانى "كوردستان" بلاو كەرەوہى يىرى جىزبى دىموكراتى كوردستانى لەگەل پىنج ژمارەى رۇژنامەى "ھاوارى نىشتمان"ى سەردەمى كۆمارى كوردستان و وىكراو پىنكەوہ لە تويى موجهلەدەك دا سەر لە نوئ چاپو بلاو كردەوہ.كارىك كە بىنكەى ژين بە ھاوكارىى "دەزگای چاپو بلاو كردنەوہى ئاراس" كروويەتى، وەك لە بانگەوازی ئەو بىنكەيە بۇ لە چاپدانەوہى رۇژنامەى "كوردستان"ى سەردەمى كۆمارى كوردستان لە مەھاباد (۱۱ شوباتى ۲۰۰۴) دا ھاتوہ:

رېژىلېنان لە ماندوويى و گيانى پاكى بەرپىرسان و رۇژنامەوانانى ئەو رۇژنامەيە و سەرجەمى شەھيدانى ئەو كۆمارە كوردىيەو بۇ فەراھەم كردنى سەرچاويى دانسقى (دانستە) و گرانبەھا بۇ نوسىنەوہى مېژووى ئەو رۇژگارە و، بۇ رۇژگار كردنى ئەم يادگارە مېژوويىيە لە فەوتان" و. بىنكەى ژين لە پىشەكى يەك دا كە بۇ ئەم كارە تازەيەى خۇى نووسىويەتى، ئەم كارەى بە "سەرتۇپى ھەموو كارەكانى تا ئىستاي خۇى" ناوبردوہ، چوونكە بە دروستى پەى بە بايەخى ئەم كارە بەنرخە بردوہ. وەك لە پىشەكى يەكە دا ھاتوہ: "يەكەمجارە زۆرتىن ژمارەى ئەم بەنگەنامە مېژوويىيە گرانبەھا و دانسقى و خۇمائىيە ئەخرىتە بەر دەستى خويىنەران و لىكۆلەران، ئەشى پىشت بەستوو بە "كوردستان" خويىندەوہىيەكى نوئ بۇ مېژووى حكومەتى مىللى كوردستان و ئەو سەردەمى مەھاباد بكرى. "كوردستان ھەر لەوہ بەتر (پتر) لە بارەيدايە بىتتە سەرچاوى دەستى يەكەم بۇ لىكۆلەينەوہى ھەموو جۆرەى زمانەوانى و ئەدەبى و كۆمەلايەتى و... لەگەل ۸۲ ژمارەى "كوردستان"ى سەردەمى كۆمارى كوردستان و "ھاوارى نىشتمان"ى ئەو كات كۆمەلىك نووسىن و لىكۆلەينەوہى بابەت بلاو كراونەتەوہ كە بايەخى "سەرتۇپى كارەكانى تا ئىستاي" بىنكەى ژينيان ئەوئەندەى دىكە بردۆتە سەر. ئەو ھەموو زانىارىيە وردەى لىكۆلەرى ھىژاو دلسۆز كاك سەدىق سالىح لە بارەى رۇژنامەى "كوردستان"ى ئەو سەردەم بە گشتى و بە تايبەتى ئەو ۸۲ ژمارەيە گۆى كروونەوہو پۆلىنى كروون، بە راستى جىگای پىزانىن. لەمەودوا ھەر كەسىك بىھەوئ لە بارەى نىوەرۆك، بەرپىرسان، نووسەران و ھاوكارانى "كوردستان"ى سەردەمى كۆمارو زۆر لايەنى دىكەى ئەو رۇژنامەيە، لىكۆلەينەوہ بكا، ئەگەر چاويك بەو كارە بەنرخەى مامۇستا سەدىق سالىح دابخشىنى، كاتىكى زۆرى بۇ دەگەرئىتەوہو، بە كەلكوەرگرتن لەو زانىارىانە، بە ھاسانى دەتوانى بە مەبەستەكانى خۇى بگا. ئەم بابەتە دەولەمەندە كە لە رانائىكى گشتى، ناوەرۆكى كوردستان و پىرتىتى ئەو ۸۲ ژمارەيە پىك ھاتوہ، لەمەودوا رىنوون و رىنئىشاندەرى ھەموو ئەو كەسانە دەبى كە بيانەوئ لە "كوردستان" و رۇژنامەنووسانى سەردەمى كۆمارو ھاوكارانى ئەو رۇژنامەيە بكوئنەوہ. وەك گوتم لەگەل ئەم ۸۲ ژمارەيەى "كوردستان"، ۵ ژمارەى رۇژنامەى ھاوارى نىشتمان" سەر لە نوئ چاپ و بلاو كراونەوہ. ھاوارى نىشتمان"، نۇرگانى "يەكەيتى لاوانى

دیموکراتی کوردستان ی سهردهمی کۆماری کوردستان بووهو، سه دیقی نهنجیری نازهر، مودیر مهسئولی نه م روژنامهیه بووه. نهگه ل نه م ۵ ژمارهیه دا، وتاریکی زور جوانی سیاسی و نه دیبی ناسراوی کورد بهریز سه لاجه دین موهته دی له ژیر ناوی گه وهه ریگی گومبوو! دا بلاو بوته وه که به حق شایانی گه وره یی که سایه تیی خه بانگیرو رووناکیبر سه دیق نهنجیری نازهر و خه باتی سه ختی یاران و خوشه ویستانی نه و مرۆقه به ناهه ق کوژراوه یه. "سه رتوی کاره کانی تا نیستی بنکه ی ژین" به به لگه نامه یه کی میژووی و گرنگ کۆتایی دی که به یاننامه ی راگه یاندنی دامه زرانی حیزی دیموکراتی کوردستان به نیمزای دهیان که سایه تیی نه و سهرده مه یه. به لام "بنکه ی ژین" بیجگه له م کاره به نرخه ی نه م دوایی یانه ی هه ر له مه جالی بووژاندنه وه ی که له پووری روژنامه وانیی کوردی دا، زوری کاری باشی دیکه ی کردوون: چاپ و بلاو کردنه وه ی گوڤار روژنامه کانی "نزار"، "دیاری کوردستان"، "بانگی کوردستان"، "روژی کوردستان"، "بانگی هه ق"، "نومیدی نیستقلال"، "ژیانوه"، "ژیان"، و "روژی کورد" نه و هه نگاوانه ن. چاپ و بلاو کردنه وه ی چه ندین کتیی میژووی و به نرخیش ده بی بخریته سه ر نه م کارنامه یه. نه گه ر کارنامه ی بنکه ی ژین ناوا خاوینو ده و نه مه نده، کارنامه ی دوو کۆته که ی سه ره کیی نه م بنکه یه، دوو برای به خزمه ت و ماندووی نه ناس مامۆستایان ره فیق و سه دیق سالح له مه ش دریترو ده و نه مه نده تره. به تایبه تی بایه خدانی نه وان به که له پووری به لگه نامه یی و روژنامه وانیی روژه لاتی کوردستان و شاعیران و نه دیبانی نه م دیو، شتیگ نیه که مه مانان پیی نه زانین و ریژی لی نه گرین. به بوته ی چاپ و بلاو بوونه وه ی دووباره ی "کوردستان" و "هاواری نیشتمان ی سهردهمی کۆماری کوردستان ده ستخۆش و پیروزیایی به بنکه ی ژین و ده زگای نارس و هه موو نه و به ریزانه ده نیم که رو لیان له به دیه یانی نه م ناو ته له میژینه یه ی نوگریان دا هه بووه. به ناو تم هه موومان هاوکار و خه مخوری نه و جوړه ده زگا و مرۆقه دئسوزانه بین له جیبه جی کردنی سه رکه وتوانه ی نه رکه پیروژه کانیان دا.

ریکه وتی: ۱۲ ی جانویری ۲۰۰۸

بابه ته کانی سالی ۲۰۰۹

چوار سالی سخت بۆ ریکخراوی داکوکی له مافی مروښ له کوردستان

له ۲۰۰۹ څخه څه لږمه لږمه مسالدا، چوار سال به سهر دامه زراڼی ریکخراوی داکوکی له مافی مروښ له کوردستان دا (پتتخ) به سهر وکایه تیی روژنامه نووس و تیکوشه ری بوری مافه مرویی په کان، محهمه د سهدیق که بوودوه ند، رابرد.

ریکخراوی داکوکی له مافی مروښ له کوردستان، له گه ل دامه زراڼی دا، نامانجه سهره کبیه کانی خوئی بهم جوړه راگه یاند:

- ۱- هه وڼدان بۆ هیئانه دیی ماف و نازادییہ دانپیدانراوه کان له به یاننامه ی جیہانیی مافی مروښدا و... هاندان بۆ چوونه نیو په یماننامه کانی تایبته به مافی مروښ و قبوونکردنی پیوانه و روښووننه نوئیپه کانی مافی مروښ.
- ۲- هه وڼدان بۆ به روښووننه و ره چاوکردنی مافه مه ده نی و سیاسیپه کان، مافه نابووری، کومه لایه تی و فهره تگیپه کان و مافه گشتی په کان... هاندان بۆ ره چاوکردنی بنه ما جیہانداگرو دابه شنه کراوه کان و پیکه وه به ستر او هیی دوو لایه نه ی هه موو مافه کانی مروښ.
- ۳- هه وڼدان به مه به سستی چاوه دیی و پاریزگاریی مافی مروښ، دژکرده وه نیشانان به رامبه ر پیتیلکردنی مافی مروښ و پیتگیی له م پیتیلکردنانه، هاندان بۆ نه هیشتنی بواره کانی ترس و رهنج و نه داری و پیویستی و هه لاوردن و، ده ستر اگه یشتن به نازادی، دادپه روه ری، ناشتی و هه موو مافیکی مروښ.
- ۴- هه وڼدان بۆ فییرکردن و پروه پیدانی مافی مروښ و دیموکراسی، ره چاوکردنی دیموکراسی وه ک بناغه و هه وینی پاراستنی مافی مروښ، به هیزکردن و به ره و پیتیلکردنی دیموکراسی، حکومه تی قانون و په ره پیدانی کومه لگه ی مه ده نی، هاندانی گیانی جیاوای و جوړاو جوړی، قبوونلی نه ویترو ویکه لکردن، به پرسیار بوون، نه مانی توندوتیژی، هاوپیوه نندی و، به ریختنی هاوه ننگای و هاوکاری له سیستمی نیونه ته وه یی مافی مروښ دا.

۵- هه وڼدان بۆ په ره پیدانی پیوه نندی دۆستانه ی نیوان نه ته وه وه قه ومه کان، ده ستر اگه یشتن به لیک تیگه یشتنی هاوبه ش له سهر بناغه ی په کسانیی مافه کان، بنه مای نه مانی هه لاوردن و، پیکه وه ژبانی ناشتیخوازانه، هاندانی ریژگرتن له

خودموختاری و مافی دیاریکردنی چاره‌نووسی نه‌ته‌وه‌کان، میلییه‌ته‌کان و قه‌ومه‌کانی دانیشتووی ئیران و ولاتانی ناوچه به گویری نیوه‌روکی مه‌نشوری نه‌ته‌وه‌یه‌گرتووه‌کان و مه‌نشوری مافی مروث.

هر له سهره‌تاوه دیار بوو دامه‌زیننه‌ران و نه‌ندامانی ریکخراوی مافی مروث له کوردستان، شانیان داوخته ژیر نه‌رکیکی زور قورس و پر مه‌ترسی. نه‌وان له کاتیکیدا خوین بو خزمه‌تی مافی مروث و کار بو نامانجه‌کانی ریکخراوه‌که‌یان ته‌رخان کرد که به زال‌بوونه‌وه‌ی کونه‌پاریزان به‌سهر هه‌موو ناوه‌نده‌کانی ده‌سه‌لات و برپاردان دا، هه‌لومه‌رجیکی سه‌خت و که‌شوه‌وه‌یه‌کی پر له سه‌رکوت به‌سه‌رنی‌راندان، زال ببووه. نه‌و راستییه‌شیان ده‌زانی که کارکردن بو مافه‌کانی مروث و دیموکراسی له ئیران به‌گشتی و له روژه‌لاتی کوردستاندا به‌تایبه‌تی، وه‌ک رویشتن به‌نیو مه‌یدانی مین دایه‌و، زور زه‌حه‌ته به‌سالمه‌تی له‌و مه‌یدانه‌تیبه‌رن. نه‌وان چاره‌نووسی زور له‌و که‌سایه‌تیبانه‌یان له سالانی پیشترا دیبوو که به‌تاوانی ده‌نگ هه‌لبرین دژدی دیکتاتور و سانسور سه‌رکوت و، سه‌بارته به‌له‌قاودانی پیشیلکرانی مافی مروث، تیرور یا بی سه‌روشوین کرابوون، یا له نه‌شکه‌نجه‌گاکانی کۆماری ئیسلامی‌دا، به‌دهم نازارو نه‌خۆشی و که‌م نه‌ندامییه‌وه‌ ده‌تلانه‌وه.

بو سه‌ختی و پر مه‌ترسیبوونی کاری به‌رپرسان و په‌یامنی‌رانی ریکخراوی داکۆکی له مافی مروث له کوردستان هه‌ر نه‌وه‌نده به‌سه‌ بزانی له ولاتیکی وه‌ک ئیراندا که‌سایه‌تیبه‌کی له ناستی دنیا‌دا ناسراوی وه‌ک شیرین عیبادی که‌خه‌لاتی ناشتی نوبیلی وه‌رگرتوه، نازادی تیکۆشان له‌بواره‌که‌ی‌دا نیه‌و، به‌رده‌وام له‌گه‌ل بی‌پیزی، بی‌انوو پیگرتن، کارشکینی و هه‌ره‌شه‌ی ده‌سه‌لاتداران به‌ره‌وروویه. شتیکی زور سه‌روشتییه، نه‌وانه‌ی سه‌ربازیکی بی‌ناو نیشانی مروثییه‌تین و له ناستی ولات و ناوچه‌و دنیا‌دا، پشتیوانییه‌کی کاریگه‌ریان لی ناکری، زور به‌هاسانی سه‌رکوت ده‌کری. به‌لام تیکۆشه‌رانی سه‌ر به‌ ریکخراوی داکۆکی له مافی مروث له کوردستان، سه‌ره‌رای هه‌موو کۆسپ و هه‌ره‌شه‌و مه‌ترسییه‌ک، نه‌رکی پیروزو مروث‌دۆستانه‌ی خوین به‌ره‌و پیش برده‌و. داخرانی ویبلاگ و ماپه‌ره‌کانیان، بانگ کرانی په‌یتا په‌یتایان بو به‌ناو دادگاکان و په‌روه‌نده‌سازی وه‌زاره‌تی ئیتلاعات بو هه‌ر کامیکیان، په‌لکش کرانیان بو به‌ندیخانه‌و، له‌ده‌ستدانی کارو بژیوی ژیان و زور سه‌ختی دیکه، هه‌نگای به‌وان شل نه‌کردوه.

هیچ روژیک نیه‌ په‌یامنی‌رانی ریکخراوی داکۆکی له مافی مروث چه‌ندین نمونه له پیشیلکردنی مافی مروث له کوردستان له‌قاو نه‌ده‌ن و خه‌نگی کوردستان و، بیروپای گشتی و میدیاکانی ئی ناگادار نه‌که‌ن. شانازی نه‌و ریکخراوه هه‌ر له‌وه‌دا نیه که له داهینانی کولتوری کاری ریکخراوه‌یی و به‌کۆمه‌ل له پیناوی مافی مروث‌دا، له کوردستان ره‌چه‌شکین بووه، به‌لکوو له‌وه‌ش دایه که به‌گیرانی سه‌رۆک و به‌ریوه‌به‌ران و په‌یامنی‌رانی، کارو تیکۆشانی مروث‌دۆستانه‌ی ریکخراو ناوه‌ستی و، کۆمه‌لیکی دیکه له چالاکانی سه‌ر به‌و ریکخراوه‌ دینه مه‌یدان و ره‌سائه‌تی خوین درێژه ده‌ده‌ن. سه‌رۆکی نه‌و ریکخراوه، به‌ریز محهمه‌د سه‌دیق که‌بووده‌ند، که له پووشپه‌ری ۱۳۸۷ه‌وه‌ گیراوه‌ یازده سال زیندانی دراوه‌تی، بو خۆی نمونه‌یه‌کی

بهشی په کهم

زور بهرز له فیداکاری له پیناو نامانجه بهرزه کانی خوئی و ریکخواوه کهای دایه. چونکه سهره پای نه خوشکه وتنی له زینداندا و هه موو هره شهو فشاریک، نهک ههر له بهران بهر ویستی دهسه لاتداراندا کوئی نه داوه، به لکوو له بهندیخانه شهوه، له نه رکه کانی غافل نیه و به نامه و په یامه کانی، به رده وام دهستدریژی دهسه لاتداران و دهزگای قهزایی و نۆرگانه جوړاوجوره کانی کۆماری ئیسلامی بۆ سهر مافه کانی هاو نیشتمانانی له قواو داوه.

بنیات و دامه زراوه مروقدوسته کانی جیهان له یهک دوو سالی دواپی دا، چه ندجار ریژیان له تیکوشانی ریکخواوی دا کوئی له مافی مروف له کوردستان ناوه که دوا نمونه یان به خشین خه لاتی بنیادی "بریتیش پریس نیوارد" له ۳۱ مارسی نه مسال دا به سه روکی نه و ریکخواوه بوو. با له سهره تای پینجه مین سالی تیکوشانی نه و ریکخواوه دا، هه مووی نیه وهک تاکیک له کۆمهالی کوردستان و نه ته وهی کوردو، وهک نه و حیزب و ریکخواوه سیاسیانه ی بۆ مافی مروف و نازادییه کانی نه ته وه که مان خه بات ده که یین، ریز له و ریکخواوه و تیکوشه رانی بگرین و پشتیوانی له هه وله به نرخه کانیان بکه یین به نه رکی هه میشه یی خومان.

نهم نووسینه م به چند رسته یهک له په یامی که بوودوه ند به بونه ی چواره مین سالپوژی دامه زرانی ریکخواوی RMMK، کۆتایی پی دینم: "هیوادرم نه مسال بکه یینه سالی مافی مروف له کوردستان و سالی به نیونه ته وهی کردنی پرس مافی مروفی، خه لکی کوردستان و سالی به جیهانی کردنی تیکوشانی ریکخواوی دا کوئی له مافی مروف له کوردستاندا...".

پیروزی بی تیبه کردنی سهر به رزانه ی سالیکی دیکه له تیکوشان له پیناوی نامانجه به رزو پیروزه کانددا.

به هیواوی نازادیی که بوودوه ندو تیکرای تیکوشه رانی به ندرکراوی بواری مافی مروف

به ناواتی په ره گرتنی هه رچی زیاتری بزوتنه وهی خه بات له پیناو مافه کانی مروف له کوردستاندا و سهرکه وتنی نه و بزوتنه وهیه.

ریکه وتی: ۲۲ ی نه پرلی ۲۰۰۹

ماموستا مومتاز حیدری و پرۆزه ی گوڅاری K21

لهم دوايانه دا ژماره ۴ (ژماره ی تایبته) ی گوڅاری K21 بلاو بۆوه. گوڅاری K21 (کوردستانی سدهی ۲۱ هه ر له یه کهم ژماره یوه سهرنجی راکیشاوم. راستی یه کهی، هه ر دوا به دوا ی دیتنی ژماره ای نهم گوڅاره، ویستم وهک ریزلینان له هه ول و زهحه ته کانی ماموستا مومتاز حیدری (سهرنوسه ری K21)، شتیك به بۆنه ی دهرچوونی گوڅاره که بنووسم.

به لام به هه ر هۆیه ک بوو بۆم نه کرا. تا راده یه کیش پیم باش بوو بزانه نهم هه ولهی ماموستا مومتازوهاوکاره کانی دهستیان پی کردوه، دهگاته کوئ و چه ند دوا م دینئ. چونکه دهرکردنی ریکویکی گوڅاریکی وهزیی ۵۰۰ - ۴۰۰ لاپه ری به هه ولئ تا راده یه کی زور تاکه که سی و بی له پشت بوونی دهزگا و دامه زراویکی حکوومی و دهولته تی و، به هو میدی هیمه ته تی مایی نهم یا نهم بهرپرس و که سایه تی دئسۆز، کاریکی یه کجار به زهحه ته.

ئینستا که له ماوه ی که متر له سالیك دا ۴ ژماره ی گوڅاری K21 بلاو بۆته وه، له گه ل نه وهش دا داوا و چاوه روانییه که ی ماموستا مومتاز حیدری نه هاتۆته دی و، نه یتوانیوه ببئ به خاوه نی دهزگا و دامه زراویک بۆ هه ر چی باشتر که لکوه رگرتن له و سامانه به نرخه ی له نه زمون و نه رشیقی نه ودا هه یه، به کاری ماندوویی نه ناسانه و پشوودریژی که م وینه ی خوی و، به هاوکاری مایی هیندیك بهرپرس و دۆست، له مانهش گرنگتر به هاندان و دنگه رمیی خه لکی که وهه رناس و پیزان، پرۆزه که ی بردۆته پیش. له وتووێژو نووسینه کانی سهرنوسه ر را دهر ده که وی نه ونده یارمه تییه مایی یه تاک و ته را و ناسه قامگیره ی به گوڅاره که ده کری، به زهحه ته به شی دهرچوونی ژماره یه ک له گوڅاره که ده کا و، بۆ ژماره ی داها توو، کاک مومتاز ده بی دیسان قوئی لی هه لمالیته وه و، چاوه ری کهره می نهم یان نهم به ریزه بی. واته ده بی به رده وام له نیو نیگه رانی و دله کوته و چاوه روانی دا بژی! به لام په یدا کردنی یارمه تی مایی و دا بین کردنی تیچووی بلاو کردنه وه ی گوڅاره که، ته نیا یه کیک له خه مه کانی ماموستا مومتازه نه ک سهرجه م خه مه کانی. نهم هه مووه زهحه ته ش که سهر نووسه ر ده بی بۆ نامه کردنی بابه ته کان و نیوه روکی گوڅاره که بیانکیشی، جا له نووسینی خویه وه بیگه ره تا داوا ی نووسین و لیکوئینه وه له که سایه تییه کان و، گه ران به نیو نه رشیه ده وله مه نده که ی خوی دا و هه لبراردنی وینه و ده ستنوس و نامه و دیکو مینتی به نرخ، ههروه ها پیدا چوونه وه به بابه ته کان و، ناردن و گه یاندنی گوڅاره که به دامه زرا و که سایه تییه سیاسی و فه رهنگی یه کان، به شیکی دیکه له و رنج و ماندوو بوونه ن که کاک مومتاز له پیناوی نامانجیکی پیرو زدا، دئخوا زانه گرتوونیه نه ستۆ.

نه ماموستا مومتاز پیویستی به پی هه لا گوتنی من هه یه و، نه من به درکاندنی نهم راستی یه ی له باره ی کار و

بهشی په کم

خزمهته کانی نه و بهرینه ناماڅی پې ده کم هیچم دست ده که وئ. به لام نه خلاقې ئینسانی و نه ته وهی و پېشه یی حوکم ده کا همووی ئیمه نه و که سانه ی خه می نه ته وه و میژوو و زمان و فهره ننگ و ولاتی خومانمان له بهره، نه و همووه دئسوزی و ماندوو بوونه ی نه و که سایه تیبیه به نرخه ببینین. کاک مومتاز نه گهر له ژبانی خوی دا بیجگه له پیکه وه نانی نه و نه رشیقه ی له ماڅه که ی خوی دا پاراستوویه تی، هیچی دیکه ی نه کردبې، هیشتا هر به خزمه تکاریکی به وه جی نه ته وه که ی دیته نه ژمار. نه و کاتانه ی، زور که س به وده سته ی نانی سامان و هه وئدان بۆ بردنه سهری پله و پایه ی ئیداره ی و حکوومی و حیزبی و، سوودگه یانندن به شه خسی خویان، بردوو یانه ته سهر، کاک مومتاز به کۆ کردنه وه ی به لگه نامه ی نه ته وه یی و پاراستنیان، تیی په راندوه. نه ویش له هه لومه رجیک دا که ریژیمی به عس هه وئ فیه وتانندی هه موو شتیکی نه ته وه که مانی ددها و، گه ران به دوا ی زور نه و به لگه نامه دا و راگرتنیان "بشه" بوو.

مومتاز حیدره ی به کتیبخانه که یه وه، به نه رشیقه که یه وه، به نووسین و نه زمونه کانیه وه و، به هه ولانه ی له پیناوی روژنامه نووسی کوردی دا داوئی، له که سایه تیبیه کی نووسهر و رووناکییر، تیی په راندوه. نه و بۆ خوی ئیستا دامه زراویکه زور به خزمه تتر له هیندیک دام و ده رگا که ده یان کارمهند و چهن دین میلیون دینار مانگانه یان هه یه. دوا به ره می هه وئ کانیسی، گه نجینه یه که که ههر خوینده واریک ده توانی گه وه هری ونبووی خوی تیدا بدوزیته وه. ۲۱ به راستی گه نجینه یه که که مروقی ورد و خاوه ن لیکدانه وه، ناتوانی پینی سهرسام و دلخوش نه بې. ههر بویه له لایه ن خومه وه و، له جیاتی هه موو نه و بهرینه یی وه ک من ده روانه ژبانی پر له خزمه ت و تیکوشانی نه و ماموستا خوشه ویسته، ده ستخوشی له کاک مومتاز ده کم. ته مه ندریژی و به رده وامیی نه و له هه وئ به نرخه کانی دا به ئاوات ده خوازم و هیوادارم بهرپرسان و لایه نه پیوه نیداره کان ناوری جیددی له پروژهی ۲۱ بده نه وه و، نه وه ی شایانی خاوه نی نه م پروژیه یه، بوی بکه ن.

ریکه وتی: ۸ نه پرلی ۲۰۰۹

ریفراندوم یا "کەس نه بیینه" ی خاکه لیبوهی ۱۳۵۸

له ۱۲ ی خاکه لیبوهی ۱۳۵۸ ی هه تاوی دا، ناکامه کانی ریفراندوم بۆ دیاریکردنی سیستمی حکومته تی دواى ریژیمی شایه تی له ئیراندا راگه یه ندرا. به گویره ی نه و ناکامانه، نزیك به ۹۹% ی دهنگدهران دهنگیان بۆ سیستمی "کۆماری ئیسلامی" دا بوو.

له ریفراندومی خاکه لیبوهی ۱۳۵۸ دا، خه لکی ئیران دوو ریگه یان له بهر بوو: "کۆماری ئیسلامی، به ئی یان نا؟". ئیدی ریگه ی سیهه م نه بوو. نهگه رچی به قسه ی رهفسه نجانى، ئیمام گوتبووی "خه لک نهگه ر بۆچوونیکى دیکه یان هه یه دهتوانن له پشتی بهرگی دهنگدان بینووسن" (۱) به لام نه و کات، کەس نه م قسه یه ی نه بیست. نهگه ر قسه یه کی نه و توش کرابی، نه وه به هیج جوړیک وهک ریگه یه کی دیکه بۆ خه لک، چاوی لى ناکری. نهگه ر دهسه لاتدارانی نه و سه رده م و به تاییه تی خومه یینی، مه به ستیان دهست ناوه لا کردنی خه لک له هه لبراردنی جوړی سیستمی دلخوازی خو یان دا بوايه، له جیاتى یه ک جوړ سیستمی حکومته تی، چه ند سیستمی لیک جیاوازیان پینشیار ده کرد تا خه لک به ویستی خو یان له نیوان نه واندان دهنگ به یه کیکیان بدن. نه وان به نه نقه ست و به ناگاییه وه، ریگه یه کی دیکه بیجگه له هه لبراردنی "کۆماری ئیسلامی" یان بۆ خه لک نه هیشته وه. شتیکی زور روون بوو که خه لک - ریژیمی پاشایه تی که به تازه یی له شوړشیکى خویناویدا رووخاند بوویان - هه ل نابزیرن. بیجگه له سیستمی "کۆماری ئیسلامی" یس که شتیکی نه و تو یان له باره ی نیوه روکە ی نه ده زانی، سیستمیکی دیکه یان له بهرگی دهنگداندا نه بوو تا دهنگی پى بدن. خومه یینی و شه ریکه دهسه لاته کانی به که لک وهرگرتن له بیژراویى ریژیمی شایه تی له نیو خه لکداو، ریزو خوشه ویستیان بۆ ئایینی ئیسلام . که ناخونده کان هیشتا فریا نه که و تبوون نه و هه مووه تاوان و جینایه ته به ناویه وه بکه ن . دهنگیان بۆ نیزامیک له خه لک وهرگرت که هه ر بۆ خو یان دهیانزانی چیه! له راستیدا خه لکی ئیرانیان تووشی یاریی "کەس نه بیینه" کرد.

ئیسنا که پاش ۳۰ سال یادی نه و "کەس نه بیینه" یه دهکه یینه وه، چه ند خالیکى گرنگ که پیوه ندییان به و رووداوه وه هه یه، شایانی هه لویسته له سه ر کردن و لى وردبوونه و من:

کۆتایی هینان به ته مەنى نیزامی ۲۵۰۰ ساله ی شایه تی له ئیراندا

نهگه رچی به سه رکه وتنی شوړشی که لانی ئیران له ۲۲ ی ریبه نداندا، ریژیمی پاشایه تی رووخا بوو، به لام ریفراندومی ۱۰ ی خاکه لیبوهی ۵۸، که ناکامه که ی ۲ روژ دواتر راگه یه ندرا . لایه نی قانونی و دیموکراتیکى به وه لانانی سیستمی ۲۵۰۰

سائهی شایه تی له ئیراندا. چونکه نه مجاره له ریفراندومیکی گشتی داو له ریگهی سندووقه کانی دهنگدانه وه، خه لکی ئیران سیستمیکي دیکه یان له جیاتی سیستمی پاشایه تی هه ل بژارد بوو. خه لکی ئیران بویه دژی سیستمی پاشایه تی راپه رین و رووخاندیان چونکه هه موو دهسه لاتی ولات له دست که سیکدا که "شای ناو بوو، کوبووه، "شا" سیبهری خودا بوو له سهر زوی، دیکتاتوری بالی به سهر هه موو لایه نیکی ژبانی خه لکدا کیشابوو. شونینه واریک له نازادی و دیموکراسی به دی نه ده کراو ههر چه شنه نارهبزایه تیبه ک به توندی سهرکوت ده کرا. ههر سی دهسه لاتی قه زایی، قانوندانان و به ریوبه بری (دهولت) له لایه ن شاره کونترول ده کرا. سهره ریوی و سانسور ته نگیان به خه لک هه لچنیبوو. نازادی چاپه مه نی، نازادی پیکه یینانی حیزب و ریخراوی سیاسی، نازادی کورو کوبوونه وی سیاسی لهو سیستمه دا جیگایه کیان نه بوو. نه ته وه کانی ئیران له سهره تاییتزین مافه کانیان بیبه ش کرابوون و، ههر چه شنه هه ولکیان بو لابرندی سته می نه ته وه یی یا ته نانه ت بوو ژانندنه وه ی زمان و فهرهنگی نه ته وه ییان، به توندی سهرکوت ده کرا. نه م وه زعیه ته ش ههر تاییه ت نه بوو به سهرده می حه مه ره زای په هله وی. له سهرده می ره زانندا، وه زعه که له وه باشتر نه بوو. نه گهر له جیگای حه مه ره زاشاش، که سیکي دیکه هاتباو سیستمی شایه تی ههر له جی خوی مابایه وه، گورانیکی بنه رته ی به سهر نه م وه زعه دا نه ده هات. سیستمی پاشایه تی له ولاتیکی روزه لاتی که هیچ کات دیموکراسی به خویبه وه نه دیبوو، نه ییده توانی به کرده وه بیجگه له دیکتاتوری شتیکی دیکه ی لی شین بیته وه. به م پنیه شورشی گهلانی ئیران و ریفراندومی خاکه لیوه ی ۵۸، که توماری ته مه نی دوورو درژی سیستمی شایه تی تی که وه پیچا، هه نگاویکی میژووی روو له پیشه وه ی هه لگرت.

دهنگدان به "کوماری ئیسلامی" گه رانه وه بو دواوه بوو یا به ره و پیشچوون؟

شتیکی ناشکرایه سیستمیکي حکومه تی که به رزترین ریبه ران و کاربه ده ستانی به دهنگی خه لک هه ل ده بژاردین، و خه لک روئیان هیه له به ریوبه برندی سیستمه که و کاروباری ولاتی خویاندا (سیستمی جهووری)، زور له سیستمیکي دیکتاتوری باشتره. سیستمی جن نشینی پاشایه تی ناوی "جهووری" لی نرابوو، ناوه لئاویکی "ئیسلامی" شی درابوو پال. نه مانه ش هیچیان به ریگه وت نه بوون و، ههر دوویان بو هه لخه له تاندنی خه لکی ئیران بوون. خه لکی ئیران وایان بیرده کرده وه نه گهر سیستمی کوماری هه لبرین، نه مه ودوا له به ریوبه برندی دهسه لات و بریاردان له سهر چاره نووسی ولاتی خویان به شدارییان ده بی. به و هویبه شه وه که نه زمونیکیان له دهسه لاتی ئایینی نه بوو و ئیسلام له کونه وه سهرچاوه ی ریوشوننه کانی ژبانی کومه لایه تییان بوو، ناته باییه کی نه وتویان له نیوان قه واره ی کوماری و نیوه روکی ئیسلامی دا هه ست پ نه ده کرد. نه مه ش به جیگه ی خوی که جگه له سیستمی "کوماری ئیسلامی" گوزینه یه کی دیکه یان له به رده م دا نه بوو تا هه لی بژیرن.

به لام دهنگدانی خه لک بو سیستمیکي کوماری به ناوه لئاوی ئیسلامی یه وه، دهستی خومه یینی و ناخونده دهسه لاتداره کانی بو

به تالکړدنه وهی خسلته دیموکراتیکي سیستمی کوماری به هوی چه سپاندنی ریښوینه دینی - یه کانه وه ناوہ لا کرد. جیایی دین له دهولته که یه کیک له پایه کانی دیموکراسی یه، له سیستمی حکومتی تازہی ئیراندا، نهک هر جیگه یهک بۆ هینانه گوری نه ما، به لکوو دین کرا به سرچاوهی قانونه کانی نهو سیستمه حکومتی یه. نه سلی "ویلایه تی موته قه ی فہقیه" به ردی بناغہی سیستمی تازہی له سر بنیات نراو، "جمهوریت"ی سیستمی حکومتی و که لک وه رگرتنی له هه ئبژاردن و دهنگدانی خه لک، له بهر پیی دهسلاتی بئ سنووری "وهلیی فہقیه" دا قوریانی کران. هر به که لک وه رگرتن له یاساو ریښوینه کانی نهو نیسلا مہی خه لک دهنگیان بۆ دابوو، بهرگی "جمهوریت" له نیزام دارناو، خسلته دیموکراتیکي ئی نه ستیندرا یه وه. نیهادو ئورگانه خوسه پین (انتصابی) یه کان بوون به بریاردہری سہرہکیی سیستم و ولات و، مه جلیس و سہرکومارو شووراکان که خه لک هه ئیان ده بژیرن، کران به گوئیاریه ل و بهر نه مری نهو دامه زراوانه. خه لکیک که ریژی می شایه تییان به هوی دیکتاتوربی سیستمه که وه، زهونکردنی دیموکراسی و ماف و نازادییہ بنه رته تییه کانی هاو نیشتمانان رووخاند بوو، سیستمی حکومتییان به سر خویاندا زال کرد که نهک هر نازادی و دیموکراسی و مافی مرقی بۆ دابین نه کردن، له زور باریشه وه بۆ دواوهی گیرانه وه.

هه ئویستی خه لکی کوردستان به رامبه ر به ریفراندومی خاکه لیوهی 1358

خه لکی کوردستان به ریښوینی حیزبی دیموکراتی کوردستان و ریڅخواوه سیاسی یه پیښه وه کانی دیکه، هه ئویستیکی جیاواز نه گهل خه لکی به شه کانی دیکه ی ئیرانیان له پیوهندی له گهل نهو ریفراندومه دا گرتہ بهر. نه وان رایان گه یاندا نهو ریفراندومه دا به شدار نابن چونکه نه ریژی می پاشایه تییان قبوئوه، نه نامادهن دهنگ بۆ کوماری نیسلا مہ بدن که نازانن چ نیوه روکیکی هه یه وه له باره ی گرنگترین داخوازه کانی نه وان که دیموکراسی و مافی نه ته وه یه تی یه، چی له باران دایه. له حالیکدا، نهو هه ئویسته هه ئویستیکی گشتی بوو و، دهسلات به دست حیزب و ریڅخواوه کورده کانه وه بوو، بۆ به شداري له ریفراندوم و چوونه سہر سندووقه کانی دهنگدان ریگه له کهس نه گیرا. بهو حاله ش له بهشی زوری شارو ناوچه کانی کوردستاندا، که مترین خه لک به شداري ریفراندوم بوون و، دهنگیان بۆ کوماری نیسلا مہ دا. کاتیکیش نهو سیستمه حکومتی یه بهم شپوه یه ی پیښتر باسی کرا، بۆ ئیران دیاری کراو، نوره گه یشته سہر هه ئبژاردنی مه جلیسی دامه زرینه ران تا نیوه روکیکی نهو سیستمه حکومتی یه دیاری بکا، یا نهو کاته ی هه ئبژاردنی یه کهم دهوړی مه جلیسی شوورای میلی له که شوه وایه کی نازاد دا به ریښو چوو، دواتریش که گه لاله ی یاسای بنه رته تی نیزامی تازہ دهنگی بۆ وه رگیرا، خه لکی کوردستان و له پیښه وهی نه وان حیزبی دیموکراتی کوردستان به وشیار و ناگای یه وه، هه و ئیان دا رولی تایبه ت به خویان هه بئ. نه وان به پیچه وانہ ی خه لکی به شه کانی دیکه ی ئیران له جیاتی نه وه ی ببن به نامرازیک بۆ سه قامگیرکردنی سیستمی حکومتی ناروون و نه ناسراو، له م دهرفه ت و میکانیزمانه بۆ هینانه گوری ویسته کانی خویان و شویندانان له سر رهوتی رووداوه کان به قازانجی نازادی و دیموکراسی و مافی نه ته وه یی، که لکیان وه رگرت. که لک وه رگرتن له

بهشی یه کهم

د هرهفته کان بۆ به دهسته پینانی مافه کان یا لانیکه م هینانه گۆری داخوازه کان و، نه بوون به نامرزیک له دهست سیستمیکي دیکتاتورو دواکه وتوودا، نه و رهفته ره سیاسي و ناگایانه یه که خه لکی رۆژه لاتی کوردستان له یه کهم رۆژه کانی هاتنه سر کاری کۆماری ئیسلامیه وه تا ئیستا، زۆرجار له خویان نیشانیان داوه. نه مهش دهگه رپته وه بۆ ناستی به رزی تیگه یشتی سیاسي نه وان و رهگ و ریشه داکوتانی بزووتنه وه یه کی نه ته وه یی و دیموکراتیک له نیویان دا. سنوور و پیوه ندیی نه و خه لکه له گه ل دهسه لاتداران و ههر سیستمیکي حکومه تی، نه ک به ریکه وت و له رووی ساویلکهی و خوشخه یائی، به لکوو به گویره ی وه لام به ویسته کانی نه م بزووتنه وه یه دیاری ده کری.

دوا قسه

۳۰ سائنه کۆماری ئیسلامی له سهر کاره. به لام دریش بوونه وه ی ته مه ن نه شه ریعت ده دا به و ریژی مه و، نه به لگه یه بۆ رازیبوونی خه لک له و سیستمه حکومه تی یه. ئی مه به رده وه ام شایه دی ره تکر دنه وه ی نه و ریژی مه له لایه ن خه لکی ئیرانه وه یین. ههر نه وه که پیشه نگان و ریبه رانی خه لکی ئیران راشکاوانه داوای چاوپیداخشان دنه وه ی قانونه کانی نه و ریژی مه، داوای جیایی دین له ده ولت، داوای کورتبوونه وه ی ده ستی نه هادو دامه زراوه خۆسه پینه کان، داوای هه لپژاردنی نازادو داوای ریفراندۆم له ژیر چاوه دیری ریکه رانی نه ته وه یه کگرتووه کانداه که ن، بیزاری نه وان له و سیستمه حکومه تی یه ده گه یه نی. نه وان خراپترین جوړی دیکتاتوری و سهره رووی له ژیرناوی "جمهوری" یان دا، تاقی کردوته وه، نه زموونی ژیان له سینه ری ده سه لاتیکی حکومه تی توتالیته ر به نیوه رۆکی ئیسلامی یه وه یان هه یه و، نرخیکی زۆر گرانی شیان بۆ نه م نه زموونانه ی خویان داوه. ئیستا پاشی ۳۰ سال، نه گه ر سهر له نوئ ریفراندۆم بکری و جاریکی دیکه هه مان پرسیاری ریفراندۆمی ۱۰ خا که ئی وه ی ۱۳۵۸ به ره ورپووی خه لکی ئیران بکریته وه که "کۆماری ئیسلامی، به لئ یان نه"، به دنیایی یه وه ۹۰٪ خه لکی ئیران ناگایانه وه لامیان "نا" ده بی. ریبه رانی کۆماری ئیسلامی که نه و هه مووه به پیگه ی قوولئ ریژی مه که یان له نیو خه لکی ئیراندا هه ل ده ئین، له هه موو که س باشتر له و راستی یه ناگادارن، بۆیه به هیج جوړ مل بۆ ریفراندۆمیکي دیکه یان هه رچه شنه هه لپژاردنیکي نازاد ناده ن و زۆر به توندی ش دژی ههر داوایه ک له باره ی چاوخشان دنه وه به یاسای بنه ره تی کۆماری ئیسلامی، ده وه ستنه وه.

(۱) — رۆژنامه ی کیهان؛ ۱۱ - ۱۱ - ۱۳۸۲

ریکه وتی: ۲۲ نه پریلی ۲۰۰۹

رؤژه لاتی کوردستان، سائیک که رابرد

سالی ۱۳۸۷، سپهه مین سالی دهسه لاتداره تیبی ریژیمی نیسلایمی نییران بوو. خه لکی نییران و رؤژه لاتی کوردستان، له سالی تیپه ریووش دا، وهک سالانی رابردوو له گه ل سته م و بی عه دالته تی و دیکتاتوری به ره ورو بوون. به لام نه وهی سالی ۱۳۸۷ له سالانی دیکه جیا ده کاته وه، چهندو چونی خه بات و به ربه ره کانی خه لک و هیزه خه بات گیره کان له گه ل کوماری نیسلامی له و ساله دا بوو. چونکه له م باره یه وه، کوردستان شایه دی هیندیک رووداوو گوران و جیاوازی بوو که به کورتی نامازهیان پی ده که یین:

۱- جالاکبوونه وهی حیزبی دیموکراتی کوردستان له نیوخوی ولات دا

حیزبی دیموکراتی کوردستان به دواي کونگره ی ۱۴ خوی که له به ره به ری سالی ۱۳۸۷ د پینکی هینا، به لینی خوی له باره ی چالاک کردنه وهی تیکوشانی حیزب به تایبه تی له رؤژه لاتی کوردستان دا، جیبه جی کرد. گرنگترین خال له و جالاکبوونه وهی ده، ناماده بوونی تیکوشه رانی حیزب له قوولایی چهن دین ناوچه ی جیاوازی کوردستان داو، پیوه ندی گرتی راسته وخویان به کومه لانی خه لکی کوردستانه وه بوو. حیزبی دیموکراتی کوردستان، له جیبه جی کردنی له م به لینه ی خویدا، مایه ی له گیانی به وه جترین رونه کانی خوی دانا. چوار تیکوشه ری به رخ حیزب: شیخ غه رب حه سه نی، هه مزه سارته کی، قادر نه زمی و قادر قادری له کاتی کارو تیکوشان و به ره چرچنده وهی په لاماری به کریگیراوانی کوماری نیسلامی، گیانیان به خشی. نه گه چی له ده ستچوونی له م مروه شورشگیرانه، زیانیکی گه وره بو حیزبی نیمه بوون، به لام حیزبی دیموکراتی کوردستان سه لماندی که له توانایدا هیه هه رکات نیرا ده بکا، در به شه وزه نگی بیادی بداو، هومید بگه ریئیته وه نیو کومه لانی خه لک. خه لکی کوردستانیش نیشانیان دایه وه که هه ر وهک رابردوو پشت و په نای له م حیزبه ن، باوه شیان بو له نامیزگرتی تیکوشه رانی دیموکرات ناوه لایه و، له هیج هاوکاریه ک له گه نیان دریغ ناکه ن.

۲- به ره گرتی خه باتی گشتی و جه ماوه ری له رؤژه لاتی کوردستان دا

سه ره رای زیاتر بوونی هه ره شه و هیرش و سه رکوت له لایه ن کاربه ده ستان و هیزو دامه زراوه سه رکوتکه رو جینایه نکاره کانی کوماری نیسلامی، به ربه ره کانی و ناره زایه تی ده ربیرین دژی سته م و تاوانه کانی له و ریژیمه، له نیو خه لکی رؤژه لاتی کوردستان دا به ریئیترو به ربلاوتر بووه و، به شیوه ی گشتی و جه ماوه ری خوی نواند. له ۲۲ پووشپه ری ۱۳۸۷ (۱۹ ساله ی تیروری د. قاسملوی ریبه ر) دا، خه لکی شاره کانی مه هاباد، سه قزو شنو به شیوه یه کی گشتی مانیان گرت. له زور له

شارهكانی دیکه‌ی کوردستانیش، به‌شیکه‌ی به‌رچاوی خه‌نک دوکان و بازاربان داخست. له‌ مانگی ره‌شه‌مه‌ی نه‌و سا‌له‌شدا، خه‌نکی مه‌ریوان وه‌ک ناره‌زایه‌تی ده‌ربرین له‌ داخستنی سنوورو ده‌ستدریژی و تاوانی هی‌زه‌کانی کۆماری ئیسلامی دژی خه‌نکی کۆئبه‌رو کاسبکار، بۆ ماوه‌ی ۵ رۆژ، مانگرتنی گشتیان راگه‌یانندو، دوکان و بازاربان داخست. نه‌وان به‌ رێپێوان و خۆپێشانانی هی‌مانه‌ له‌ به‌ر ده‌رکی فه‌رمانداری و ئیداره‌ ده‌وله‌تیه‌کان، ویست و داوای ره‌وای خۆیان هی‌نایه‌ گۆڕی و رێژیمیان ناچار به‌ پاشه‌کشه‌ کرد. له‌ هه‌ر دووی ئه‌م هه‌ره‌که‌تانه‌دا، یه‌کده‌نگی به‌رین و هاودێیی خه‌نک له‌ لایه‌ک و له‌ لایه‌کی دیکه‌وه‌ ده‌ربرینی ئیعترازو بی‌زاری به‌ شیوه‌ی ئارام و هی‌مانه‌، جیگای سه‌رنج بوون. ئه‌مه‌ نیشان ده‌دا که خه‌نکی کوردستان له‌ پیلانی رێژیم که‌ بردنی رووداوه‌کان به‌ره‌و توندوتیژییه‌، ئاگادارن و بی‌ ئه‌وه‌ی بی‌انوی سه‌رکوت به‌دن به‌ ده‌سه‌لاتداران، هه‌ره‌که‌تی ئیعترازی خۆیان به‌ره‌وپێش ده‌به‌ن.

۲- روو له‌ زیادبوونی خه‌باتی مه‌ده‌نی و کۆئنه‌دانی چالاکانی نه‌و بواره

له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ش دا که کۆماری ئیسلامی هه‌ر چه‌شنه‌ هه‌وێیک بۆ ناچار کرنی نه‌و رێژیمه‌ بۆ ریزگرتن له‌ مافه‌کانی خه‌نک یا ته‌نانه‌ت به‌رپه‌رینی یاساکی خۆی به‌ سه‌رکوت و لایه‌ ده‌داته‌وه‌، داکوکیکه‌رانی مافی مرۆف، لایه‌نگرانی یه‌کسانی و، داواکارانی ئازادی، دیموکراسی و مافی نه‌ته‌وه‌یی له‌ سا‌ی ۱۳۸۷، چالاکترو شینگیرتر له‌ پێشوو، خه‌باتی مه‌ده‌نی و هی‌مانه‌ی خۆیان به‌ره‌وپێش برد. له‌ سا‌ی تێپه‌رپه‌ودا ده‌یان ژن و پیاوی چالاکی مه‌ده‌نی، به‌ تاوانی داواکردنی یه‌کسانی و، نه‌مانی سته‌می نه‌ته‌وه‌یی و، به‌ گوناھی ره‌خنه‌گرتن له‌ کرده‌وه‌و ره‌فتاری کاربه‌ده‌ستان دژی خه‌نکی کوردستان، چوونه‌ زیندان و حوکی زالمانه‌یان به‌ سه‌ردا سه‌پینرا. به‌لام توێژی رووناکیرو ئازادیخواز، له‌م کرده‌وانه‌ بینه‌نگ نه‌بوون و به‌ ریکه‌ستنی که‌م په‌ین و به‌ راگه‌یانندی هه‌لوێستی خۆیان، بی‌زاری خۆیان و خه‌نکی کوردستانیانه‌م کرده‌وه‌و ره‌فتاره‌ زالمانه‌ پێشان داو داوای ئازادی چالاکانی مه‌ده‌نی به‌ندکراویان هی‌نایه‌ گۆڕی.

له‌ نیو به‌ندیخانه‌کانیش دا، مانگرتنی که‌وره‌ که‌ نزیک به‌ په‌نجا رۆژی خایاندو ده‌وره‌یه‌ری ۱۰۰ به‌ندی سیاسی کورد تێیدا به‌شدار بوون، به‌رپه‌و چوو. نه‌و مانگرتنه‌ له‌ رووی ویست و داواکانیه‌وه‌، ره‌وا، ئینسانی و دیموکراتیک بوو. له‌ باری به‌ربلاییه‌وه‌، چه‌ندین به‌ندیخانه‌ی له‌ کوردستان و شاره‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی ئێران گرتنه‌وه‌و، له‌ باری ماوه‌ی مانگرتن و راده‌ی خۆراگری مانگرتووان له‌ ئێراندا بی‌ وینه‌ بوو. ئه‌گه‌رچی مانگرتووان نه‌یانتوانی رێژیم ناچار به‌ قبوول کردنی داخوازه‌کانیان بکه‌ن، توانیان سه‌رنجی خه‌نکی رۆژه‌لاتی کوردستان و میدیاکانی جیهان و بی‌روای گشتی و ناوه‌نده‌ مرۆف دۆسته‌کانی جیهان بۆ لای بارودۆخی دلته‌زینی به‌ندییه‌ سیاسیه‌کان له‌ به‌ندیخانه‌کانی رێژیمی ئێران رابکێشن.

۴- دۆزمنایه‌تی، پیلانگیرێ و پلانداریشتنی کۆماری ئیسلامی له‌ دژی بزووتنه‌وی کورد

له‌ سا‌ی ۱۳۸۷یش دا، کۆماری ئیسلامی له‌ پیلانگیرێ به‌ دژی بزووتنه‌وه‌ی کورد له‌ به‌شه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی کوردستان غافل

نه بوو. له نیوخوی روژه لاتی کوردستاندا، پتر له پیشوو پهری به دیاردهی چهک هه نگرتن بۆ ریژیم و جاسوسی و خوځوښتی له ژیر ناوی به سیجی دا. شانبه شان ته نینی سنوره کان به هیزی زوری نیزامی، که مین دانان و مین ریژ کردنی ریگاو بانه کان و هه لکه ندنی خه ندهک و دروستکردنی دیوار به مه بهستی پیشگیری له هاتوچوی شوږشگیران و بهرله نستکاران، هیزیکی زوری پیکهاتوو له پاسدارو جاش و به سیجی له نزیک نه و ناوچانه کو کردهوه که کاردو پیشمه رگه کانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، کاری سیاسی و ته شکیلاتی و ته بلیغیان تیدا ده کرد، بۆ نه وهی دهرهت له و روئه تیکوشه رانه بینن و زه بریان لی بوه شینن. نه و ریژیمه له ناستی ناوچه ش دا، ویرای هاوهه نگاهی له گهل تورکیه له باراندنی ناگرو ناسن به سهر ناوچه سنووریبه کانی هه ریعی کوردستان دا، له گهل حکومته کانی تورکیه و عیراق، داوای هاوکاری له دژ هیزه بهرله نستکارو خه باتگیره کانی روژه لاتی و باکووری کوردستانی هینایه گوړی و نه م مه سه له یه ی کرد به هه وینی سه فهره سیاسی و دیپلوماتیکه کانی کاربه دهسته پایه بهرزه کانی بۆ نه م دوو ولاته.

کاناله ته له فیزیونیبه کانی ریژیمیش له سالی ۱۳۸۷ سیاسه تی له میژ سانه ی بیده نگی له ناست بزووتنه وهی نازادیخوازی له روژه لاتی کوردستانیان شکاندو، زنجیره یه ک به ناو دیکومینت و بهرنامه ی تاییه تیبیان له باره ی نه و جوولانه وهیه و حیزبی دیموکرات بلاو کردهوه. مه به ست له و بهرنامه نه به راوه ژوو نیشاندانی راستیبه کانی دوتی به نه سلئ نه مړو، به دناو کردنی حیزبی دیموکرات و جوولانه وهی نازادیخوازی گه لی کورد له هه رته نیو بوونه وهو بووژانه وهیان داو، پاکانه کردن بۆ کارنامه ی پر له تاوان و جینایه تی کوماری نیسلامی له کوردستان بوو.

پوخته ی "راپورتیکی نهینی ناوه ندی لیکولینه وهی ستراتیژیکی کوماری نیسلامی له باره ی کوردستان" که له کوتاییه کانی سالی ۱۳۸۷ که وته دست حیزبی دیموکراتی کوردستان، وه حشته ی نه و ریژیمه له پهره گرتنی بزووتنه وهی نه ته وهی له به شه جوړاوجوره کانی کوردستان، زالبوونی گوتاری فیدرالیزمخوازی و، کاریگه ری دهسکه وته کانی کورد له عیراقی نویدای، دهرده خست. نه و راپورته له سی ناستی ناوچه یی، نه ته وهی و نوستانی دا، ستراتیژی پیشنیارکراوی ناوه ندی ناوبراوی خستبووه روو تا کوماری نیسلامی به گرتنه پیش و جیبه جی کردنیان، به شیوه یه کی کاریگه رتر دژایه تی هیزو ریکخواه سیاسیبه کانی روژه لاتی کوردستان و بزووتنه وهی کورد له م به شه و به شه کانی دیکه ی کوردستان بکا.

به م پی یه، سالی ۱۳۸۷، نه گهرچی سالی له ده ستچوونی کومه لیک مروقی خه باتکار له سه نگره جوړاوجوره کانی تیکوشان داو، سالی له زیندان مانه وهو چوونه زیندانی دهیان و سه دان لاوی تیکوشه رو، سالی کوژرانی ژماره یه کی زوری دیکه له خه لکی بیتاوان به دست هیزه کانی کوماری نیسلامی بوو، سالی دهرکه وتن و سه لمینرانی لیبراوی خه لکی کوردستان و روئه خه باتگیره کانیان له سهر شیوه جوړاوجوره کانی خه بات، سالی هه ستانه وهو بهرله وپیش چوونیش بوو. با به نه زموون و وانه کانی تیکوشانی سالی تیپه ر بوو، خه باتی سالی نوی و تیکوشانی له مه ودوامان ده و ته مه ند بکه یین.

کوټایي سهرده‌می یه‌ک نه‌ته‌وه‌و یه‌ک زمان له نیړاندا

(به بیانوی ۲۱ فېوریه، روژی جیهانی زمانی زگماکی)

نیړان ولاتیکی فره‌ته‌وه‌و هر به‌م پییه، فره‌زمانیشه.

به‌لام بیجگه له زمانی فارسی که زمانی نه‌ته‌وه‌ی ده‌سه‌لاتداره‌و، به رسمی ناسراوه‌و له ناستی سهرانسهریدا پیی ده‌خویندری، هیچ کام له زمانه‌کانی نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ی پیکه‌ینه‌ری ولاتی نیړان، به رسمی نه‌ناسراون و پینان ناخویندری. نیستاش که نیستایه، به میلیون مندالی نه‌ته‌وه نافرسه‌کانی نیړان (کورد، نازهربایجانی، به‌لووچ، عهره‌ب، تورکه‌من و ...) له خویندن به زمانی زگماکی خویندن به‌شن. یه‌که‌م روژی چوونه قوتابخانه که ده‌شی یه‌کیک له خوشتین ساته‌کانی ژبانی هر مروفتیک بی، بو‌هو مندالانه‌ی له‌و ساته‌وه خویندن و نووسین و قسه‌کردن به زمانیکی جیاواز له زمانی خویندن به سهردا ده‌سه‌پیندری، ده‌بیته تالترین ساتی ژبان.

هیچ که‌س ناتوانی نکولی له شوننه‌واره دهرووینییه خراپه‌کانی داسه‌پانی زمانیکی دیکه به سهر مندالدا بو خویندن و فیربوون بکا. بیبه‌شیی مروفت له فیربوون و خویندن به زمانی زگماکی خوی و، ناچارکردنی به خویندن و نووسین و قسه‌کردن به زمانیکی دیکه، رولی گرنگی هیه له نامو‌بوونی له شوناسی راسته‌قینه‌ی خوی و، توانه‌وه یا چوونه ژیر کاریگری شوناسیکی دیکه. نه‌گهر له زور شوننی جیهان، مندالانیک یا ناخپوه‌رانی زمانیکی به هوی دوورکه‌وته‌وه‌و داپران له ولات و نه‌ته‌وه‌ی خویندن و، جیگیر بوون له نیو ولاتان و میلیه‌تانی دیکه‌دا، ناتوانن به زمانی خویندن، له هیندیک ولات بو‌نموونه نیړان، تورکیه‌و سوریه، مندالانی نه‌ته‌وه بنده‌سته‌کان به نه‌نقه‌ست له خویندن به زمانی زگماکی خویندن بیبه‌شن ده‌کرین و، ناچار ده‌کرین به زمانی نه‌ته‌وه‌ی بالاده‌ست (فارس، تورک و عهره‌ب) بخوینن. سهرنجراکیش نه‌وه‌یه، روله‌کانی نه‌و نه‌ته‌وه بنده‌ستانه، کاتیک ناواره‌و په‌ریوه‌ی ولاتانیک ده‌بن که له‌وان دا مروفت و مافه‌کانی ریزيان لی ده‌گیری، سهره‌رای که‌می ژماره‌و، "په‌نابه‌ر" و "بیگانه" بوونیان، دهره‌تانی فیربوون به زمانی زگماکی بو منداله‌کانیان و پاریرگاری له زمانی خویندن بو پیک دی. به‌لام له ولاتانی وه‌ک نیړان، تورکیه‌و سوریه و له سهر نیشتمانی هه‌زاران ساه‌ی خویندن به زمانی زگماکی پنی ندری. نه‌ته‌وه‌ی کورد که خوی و خاکه‌که‌ی به سهر چوار ولاتی نیړان، عیراق، تورکیه و سوریه‌دا دابه‌ش کراون، له‌م باره‌یه‌وه نمونه‌یه‌کی زور به‌رچاوه. سهره‌رای نه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌کی چه‌ن‌دین میلیون که‌سییه، هیشتا له سی ولات له‌م چوار ولاته، نه‌و مافه سهره‌تاییه‌ی پنی ره‌وا نه‌بیینراوه به زمانی زگماکی خوی بخوینن! له‌م ولاتانه‌دا به نه‌نقه‌ست هه‌ول دهری زمانی نه‌ته‌وه‌ی کوردو نه‌ته‌وه بنده‌سته‌کانی دیکه له نیو بچن، بو

نه وهی له نه ته وهیه کی جیاواز، بشورینه وهو، له نیو نه ته وهی بالاده ستدا بتوینه وه. نه م سیاسه ته شوقینستییه ش له زانینی نه و راستییه وه سرچاوه دهگری که زمان گرنګترین و بنه رته تیرین پایه ی شوناسی نه ته وهیه که و، هه ولدان بۆ رووخانی نه م پایه یه، هه ولدانیکی ناګایانه و به نه نقه ست بۆ تواندنه وهی نه ته وه بنده سته کان له نیو نه ته وهی بالاده ست دایه.

فله سه فه ی سهره کی په نابردنی ریژیمه شوقینستییه کان بۆ به کاره یانی سته می نه ته وهی و سهرکوتی زمانی نه ته وه بنده سته کانی ولاتانی خویان، هیشتنه وهی بالاده ستی یه که نه ته وه و یه که زمان و، پاراستنی یه کیه تی و یه کپارچه یی نه رزی ولاته که یان به قیمه تی تواندنه وهی نه ته وهو زمانه بنده سته کانی نیو ولاته که یانه. به لام نه و سیاسه ته که ده یان سانه له ناستی جوراوجوردا هه زینه ی بۆ ددری، نه گهر له زیانگه یانیدن به و نه ته وهو زمانه شدا تا راده یه کی زور سهرکه وتوو بووین، له نه سللی مه به سته که ی خویدا، هه ر ناکام و تیکشکاو بووه. چونکه به کرده وه بیجگه له بیزاریی نه ته وه بنده سته کان له ژیان و مانه وه له چوارچیوه ی نه و جوره ولاتانه داو، ره تکرده وهی شوناسی داسه پاو، به ره ه میکی دیکه ی لی نه که وتوته وه.

پینداگری روژبه روژی په ره نه ستینی چالاکانی سیاسی و فره رهنګی نه ته وه بنده سته کانی ئیران له سهر پیوستی خویندن به زمانی زګماکی و پاریزګاری له زمانه کانیان، که چند سالیکه به تایبه تی له سهر و به ندی ۲۱ ی فیوریه، روژی جیهانیی زمانی زګماکید، خوی دهنوننی، نیشاندهری نه م راستییه که نه ته وه بنده سته کانی ئیران چی دیکه پشتگوینخرانی زمانی خویان ته حه ممول ناکه ن. نه و که مپه یاننه ی چند سالیکه هه ر جاره ی هه زاران واژو بۆ پشتیوانی له داوای خویندن به زمانی زګماکی له ئیراندا، کو ده که نه وه، نه و ریورسمانه ی خویندکارانی کورد، به لووچ، نازه ربایجانی و... له زانکوکانی ئیران به داکوکی له زمانی خویان پیکی دینن، نه و ناره زایه تی دهر برینانه ی له پیوه ندی له گه ل سووکایه تی به زمانی نه ته وه بنده سته کاند، به ره ورووی کوماری ئیسلامی دهنه وه، هه موویان به لگه ی به ره وژور چوونی شووورو ناګایی نه ته وهی و نیشانه ی سهر ریژکردنی پیاله ی سهری نه ته وه بنده سته کانی ئیران. ئیران چی دیکه ناتوانی ولاتی یه که نه ته وه و یه که زمان بی. ئیران ولاتی چند نه ته وهو چند زمانه و، به رده وامبوون له سهر سیاسه تی ئینکاری نه م راستییه، له جیاتی خزه مت به یه کپارچه یی ئیران، خزه مت به نه مانی نه و یه کپارچه یی ده کا

ریکه وتی: ۱۲ ی مارچی ۲۰۰۹

ځاننتاین له کوردستان

چه ند سائیکه یاد کردنه وهی ځاننتاین (روژی خوشه ویستی)، به شیوه یه کی به رته سک به لام روو له زیاد بوون،

هاتوته نیو ژبانی لاوانی نیمه ی کوردیش و، له میدیاکانیشمان دا ورده ورده بایه خی پی ددری.

نوا دوو سی سائ هه ر که له ۲/۱۴ سائی زایینی نزیک ده بینه وه، ځاننتاین ده بیته بونه یه ک بو نه وهی له نیو کوری لاهوکان، له نیو بنه مائه کان و له سه ر لاپه ری گوځار و روژنامه کان یا له به رنامه رادیوی و ته له فیزیونی کان دا، باس له خوشه ویستی بکری. له خودی روژی ځاننتاینیش دا رهنګ و بو و تام و چیژی نه م بونه یه، به شیوه ی جوراو جوړ به دی بکری. به دیان هه زار کورته نامه که هه وینه که ی خوشه ویستی یه، له نیو کج و کوره لاهوکان دا دی و ده چی، گولی "روژ" رمین په یدا ده کا و وه ک دیاری ددریته ده ستی خوشه ویست دیاری تایبته به م روژه ددری به که س یا که سانی نازیز و، جیلوه جوانه کانی خوشه ویستی و یه کتر ویستن، زورتر له روژانی دیکه، یا راشکاوانه تر و بویرانه تر له روژانی دیکه خویان ددره خه ن.

له سه رده می به جیهانی بوون و، پیکه وه به سترانه وهی تاکه کانی جیهان له سینبه ری پیشکه وتنی تیکنولوژی پیوه ندیبه کان و نه مانی سنوور و به ربه ست له به رده م رادیو و ئینترنیټ و ته له فیزیون دا، شتیکی سروشتی یه که زور له دیارده کان و نه ریته کانیخه سلته تی گشتی و جیهانی به خویانه وه بگرن. به ریوه بردنی روژی ځاننتاینیش که نه ریتیکی روژناوایی یه، له م ریگایه وه، له سنووری ولاتانی روژناو دهرچوه و ئیستا بووه به نه ریتیکی جیهانی.

له میژه له پیوه ندی له گه ل به جیهانی بوون دا باس له دوو پرسی گرنګ دکرې، یه که میان دروستبوونی کولتورویکی هاوبه شی جیهانی یه،

دوهه میان چاره نووسی کولتوروی نه ته وه که م ده سه لاته کان له به رامبه ر هرووژمی کولتوروی نه ته وه و کومه لگه ده سترویشته وه کان دا بمانه وی و نه مانه وی نه م کولتوره هاوبه شه جیهانی یه، دروست بووه و خه ریکه روژ به روژ ده وله مه ندتر ده بی. له خورانیه هه لسوکه وتی لیک نزیک، بیر کردنه وهی وه کیه ک و زور به ها، ره قنار و کرده وه و بونه ی لیکچوو له نیوان تاکه کانی سه رانه ری گوی زه وی دا، سه ره رای جیاوایی زمان و نایین و هه لکه وتی جواغرافیایی، له زیاد بوون دان. نه وه

بهشی په کهم

شیتیک نیه من و تو و نهوی دیکه بتوانین پیښی پی بگرین. هیندیک لهو رهفتارو بیر کردنه وه و بهایانه نهک هر نابی پینشان پی بگرین به لکوو دهبی به پیشوازیبشیا نه وه بچیین چونکه ژیرانه، پیشکه و تنخوازانه و نینسانین. نهگه وهک کورد شیتیکش به حقه به ناموو نهگونجاو و زیانبار دهزانین و دهمانهوی له نیو کومهل و نهتهوهی نیمه دا پنج دانه کوتن و پهره نهستین، دهبی نهک به زهبر و زهنگ و سه رکوت، به لکوو به پیکهیتانی زه مینه و که شو هه وایه کی له بار، به له نیو بردنی هویه کانی سهر هه لدانی دیارده زیانبار هکان و، به دوزینه وهی ریگا دروسته کانی فییر کردن و ولآمدانه وهی نیازو پیویستی په کانی مندال و لاه و گه ووهی له م سهرده مهی کومه لی خومان، به رهرو روویان بینه وه. لیره دایه که پرسى دووهم واته چاره نووسی کولتووری کومه ل و نه ته وه کهم دهسه لاته کان له به رامبه ر چاره نووسی کولتووری نه ته وه دهسترویش تووه کان دا، زهق ده بیته وه. نهگه ر ده مانه وی به کولتووری جوان و به ها و بایه خه جوانه کانی خومانه وه له دنیای به جیهانی بوودا جیگه و پیگه یه که مان هه بی، نهگه ر ده مانه وی له به رامبه ر لهو هه موو شته دا که وهرمان گرتوه و وهی ده گرین، شیتیکشمان له میژوو و کولتوور و شوناسی خومان پی بی، دهبی ژیرانه بجوو لینه وه.

پیش هه موو شیتیک دهبی له هه وی خو به هیز کردن و جی پی خو قایم کردن وهک نه ته وه یه ک دا بین. به بی هه بوونی دهسه لات، به بی هه بوونی نابووری، به بی هه بوونی فهره ننگ و شارستانیه تیکی گونجاو له گه ل عه قلییه ت و بیر کردنه وه و نیازه کانی مروقی سهرده می به جیهانی بوون، هیچ کاریک ناکری.

دیمه وه لای قانتاین. نهگه ر پیشت له نیو نیمه دا روژیک به ناوی روژی قانتاین نه بووه، خو هه ر له کونه وه خوشه ویستی هه بووه! هه ر لهو خوشه ویستی په ی له هه موو جیگایه کی جیهان به شیکی دانه براو له ژیانى نینسانیه له نیو فهره ننگ و نه ده بیاتی خومان دا، هه وی و سه رچاوه ی هه زاران بهیت و چیروک و داستان و له راستیدا هه وینی ژیان بووه، نه دی بوچی له مروقه کانی ولاتی خومان کردوومانه به تاوان و گوناجیکی گه ووه؟! بوچی به تاوانی یه کتر خوشیستن، کور و کچه کانه مان ده کوژین؟ بوچی ناچاریان ده که یین "خوشه ویستی" له هه شارگه ی دلنه کانیان و ماله کانیان و موبایله کانیان دا هه ل بگرین و نه ویرن بیدرکینن؟ رهگو پنجه کام دیارده ده گه ریته وه بو نیو کولتووری نیمه؟ کوشتن له سه ر خوشه ویستی؟ یا خوشه ویستی و ریژگرتن له نه وین و یه کتر ویستن؟ له هه ر حال دا نیمه رابردوو کولتوورمان هه ر جوړیک بووی، دهبی قبول بکه یین خوشه ویستی و یه کتروستن نیازیکی حاشالینه کراو و مافیکی بی له م لاهو لای مروقه کانه و، نهگه ر به م چاوه سه یری نه که یین، ژیان له ده ورو به رمان و له ناکام دا له خومان ده که یین به دوزه خ. با لهو پیشوازیبه ی لاهو کانه مان له قانتاینی ده که ن، له پیویستی خوشه ویستی تی بگه یین و "خوشه ویستی" به ره می بناسین.

ریکه وتی: ۲۱ فبروری ۲۰۰۹

نه و په له یه، بهم هه له یه ناسپ یته وه!

له سهره تاي رېبه ندانی نه مسالدا هه واندهریبه كان رایانگه یاند كاربه ده ستانی كۆماری ئیسلامی له ژیر ناوی "بازسازی" دا، به بۆلدزیر بهر بوونه گۆرستانی خاوه ران و، به ناوی تهخت كردن و خوځ تیکردن و نه مام ناشتن، هه وئیان داوه شوینه واری گلکۆ به كۆمه له كان له م گۆرستانه بسر نه وه، نه و کیل و نیشانانه ی دایکان بۆ دیاریکردنی گلکۆی جگه رگۆشه کانیان دایان نابوو، له نیویان بردوون.

خاوه ران، نه و شوینه یه كه تهرمی زور له قوربانیانی كوشتاری به كۆمه ئی سالی ۱۳۶۷ی به نندیبه سیاسییه كانی ئیرانی ئی شاردراره وه.

خومهینی، رېبه ریژی می كۆماری ئیسلامی به دوا ی فرکردنی جامی ژاری شكست له شهر له گهڻ عیراق دا، بۆ چاوترساندنی خه ئکی ولات و پیشگیری له راپه رینیکی جه ماوه ری، فه رمانی دا به هه زاران به ندیی سیاسی ئیران كه له به ندیخانه كانی نه و ریژی مه دا بوون، قه لاقچۆ بكرین. زور له و به ندییانه حوكم درابوون و چه ند سالیكیش له حوكمه كه یان بریبوو. هی وایان تیدا بوو كه له دوا مانگ و دوا رۆژه كانی ته و او كردنی نه و ماوه زیندانه دا بوون كه بۆیان برابوو. له سهر فه رمانی خومهینی له ماوه ی چه ند مانگیك دا (له مانگی گه لاویژ را تا كۆتاییه كانی پاییز) به هه زاران مروقی نیشتمانپه روه ر و نازادیخواز كه له به ندیخانه ی دیکتاتوری دا بوون، به درندانه ترین شیوه كوژران. "خاوه ران" نه و پارچه زهوییه ی، ئیستا كاربه ده ستانی ریژی مه به بۆلدزیر تی بی به ربوون، له شی نه نجن نه نجن كراو و پارچه پارچه ی بووی ژماره یه کی زور له و قوربانیانه ی گرتنه نامیز. له راستیدا مروقكۆژه كانی كۆماری ئیسلامی تهرمی نه وانیان هیناو، له م شوینه هه ئیان رشتن و گلیان وه سهر كردن. ته نیا نه و كاته ی دال و سه گ و چه قه ل به بۆنی نه و ته رمانه وه هاتن و كه وتنه دانه وه ی خاکی نه وئو، هیندیك له ته رمه كان ده ركه وتن، خه ئك به و راستییه یان زانی كه رۆنه به ناحه فكوژراوه كانیان لی ره ژیر خاك كراون.

له و ساته وه ی رازی خه وتنی نه و هه مووه نازادیخوازه شه هیده له ژیر خاکی خاوه ران دا ئاشكرا بوو، "خاوه ران" بووه به ژوانگه ی سالانه ی بنه مانه كانی نه وان و، ئوگرانی باوه ره به رزه كانی نه و شه هیدانه. خاوه ران، هه موو سالی شه پۆل شه پۆل خه ئکی بیزار له م ریژی مه مروقكۆژه، خه ئکی تینووی نازادی له ده وری خو ی كۆده كاته وه تا پیکه وه ویرای مه حكووم كردنی نه و تاوانه گه وریه ی كۆماری ئیسلامی، وه فاداریی خو یان به نامانجه كانی رۆنه شه هیده كانیان دوویات بکه نه وه. گوتزاری خاوه ران نه گه ر بۆ كه سوکاری شه هیده كان و، بۆ بزووتنه وه ی نازادیخوازی و مروقه به ویزدانه كان بووه به ره مزیک بۆ له بییر

به شی یه که م

نه بردنه وهی تاوانیکى سامناک و، هاندهریک بۆ دادخوازى، له ریبهران و کاربه دهستانى کۆمارى ئیسلامى بووه به مۆته که یهک، مۆته که یهک که رۆژیک له رۆژان سهرى نه و ریژیمه دهخوا. چونکه جگه له وهی به شیوه یهکی به ردهوام و همیشهی بیره وهری شه هیدهکان و نامانجهکانى قوربانىانى کوشتارى به کۆمه لى سالى ۱۳۶۷ له گه ل خه لکی ئیران دا، زیندوو رادهگرئ، دهشکرئ وهک به لگه یهکی حاشا لینه کراو بۆ کوشتارى به کۆمه ل، له دژى نه و ریژیمه به کار بهیترئ و خوازیارانى حه قیقهت و دادپهروهرى و ناوهندهکانى داکوکى له مافى مرؤف دهتوانن به یارمه تى گۆره به کۆمه لکان و شوننه وارکانى سهر ئیسک و پروسكى نه م قوربانىیانه، په رده له سهر گۆشه یهک له و جینایه ته گه وره یه هه ل بده نه وه که کۆمارى ئیسلامى له هاوین و پایبىزى ۱۳۶۷ دا نه نجامیان دا.

ئىستا به رنوه به رانى نه و ریژیمه ده یانه وئ به ته ختکردن و دار لى ناشتن، سیمای گونزارى خواهران له گۆرستانى زۆرلیکراوان بۆ دارستانى زۆرداران بگۆرن. نه م پیلانه هه لگرى کۆمه لیک تاوانى دیکه یه. ههر له و کاته دا که بیبه شکردنى که سوکارى قوربانىییه کان له مه زارگه و گلکۆى نازیه کانیان و هه ولدان بۆ پچراندنى پیوه ندی عاتیفى له گه ل نه و نازیه بیناز خه وتووانه یه، سپینه وه و له نیو بردنى شوننه وارى تاوانیکى ئینسانى گه وره شه. تیکدانى ژوانگه یه که که عاشقانى نازادى و مرؤفایه تى هه موو سالى تیدا کۆده بنه وه و، له ویه هاوارى زۆرلیکراویى خه لکی ولاتیک، بانگه وازى نازادى و، نرکه ی دادخوازى خویان به گویى دنیا ده گه یه نن. نه گه رچى کۆمارى ئیسلامى به م پیلانه پرشوره ییه ی، ناتوانى تاوانى هاوین و پایبىزى ۱۳۶۷، بسریتته وه و بشاریتته وه، به و حاله ش نه رکی هه موو داکوکیکه ریکى مافى مرؤف و ههر لایه نگرى حه قیقهت و دادپهروه ریه، دژى نه م تاوانه نویه دهنگ به رز بکه نه وه و پيش به جیه جى بوونى نه م پیلانه بگرن.

ریکه وتى: ۹ فېبرویرى ۲۰۰۹

دهستیکی سائی نوی له ژیر بارانی ناگرو ناسن دا

له بهر بهری نویوونه وهی سائی نوی زاینی و، له دوی سال نویوونه وهش، خه لگی چند ناوچه یه ک، له جیاتی خو ناماده کردن بۆ جیژن و، خه ریکبوون به خوشی و شادی به وه، ساته کانی خو یان له ژیر بارانی ناگرو ناسن دا تیپه ر کرد.

هر لهم نزیکانه ی خو مان و له داوینه کانی هه ندیل بهم زستانه خه لگی هه ژار و زه خه تکیشی ده یان گوند له ژیر بومبارانی فرۆکه کانی تورکیه و ناگری توپخانه کانی ئیران، شه وو روژیان خسته وه سه ریه ک. له شونیکی دوورتر له که رتی غه ززه و باشووری ئیسرائیلیش، ژن و مندال و پیرو لوی بی تاوانی فه له ستینی و جووله که له ژیر ناگرو ناسنی بومبه کانی فرۆکه ئیسرائیلیه کان و راک یته کانی حماس دا، مالاوایی یان له سائی پار کردو پیمان نایه سائی نویوه.

باس له هه موو ویکچوون و جیاوازیه کانی خه لکانی تووشبووی نه م چاره نووسه و دهو له تانی پیوه ندیدار به و هیرشانه، رهنگه له هه وسه له ی نه م بابه ته به ده ری. به و حاله ش ناگری دوو جیاوازیی سه ریه کی له نیوان لایه نه کانی نه وئ وئیره باس نه که یین. به پیچه وانه ی حکومته کانی تورکیه و ئیران که هه میشه دژی ریکه وتن له گه ل هیزه به ره له ناستکاره کانی نه ته وه ی کوردو، چاره سه ری ناشتیخوازانه ی پرسی کورد له دوو ولاتی تورکیه و ئیراندا بوون، حکومتی ئیسرائیل له سائی ۱۹۹۴ هه که ریکه وتن نامه ی بنچینه یی له گه ل ریبه ری فه له ستینییه کان مور کرد، ملی بۆ پیکه اتنی دهو له تیکی فه له ستینی له دراوسینه تیی خاکی ئیسرائیل، داوه. له و کاته وه نه که رچی پرۆسه ی ناشتی نیوان ئیسرائیل و فه له ستینییه کان به قورت و پیچی سه خت دا تیپه ریوه و، جیبه جیکردنی زور له خاله کانی ریکه وتن دواکه وتوون، به لام ئیسرائیل هه ر نامه دیه دهو له تیکی سه ریه خوی فه له ستینی که به دیالوگ و ریکه وتنه کان و ناشتی پابه ند بی، قبول بکا. دیاره ئیسرائیل ته ره فیکی له باره ی عه قلیه ت و بیرکردنه وه جیاواز له حماسی، له نیو ده سه لاتی فه له ستینی دا هه بوو، به لام خو بواردنی دهو له ته کانی ئیسرائیل له جیبه جیکردنی به وه ختی به شیک له خاله کانی ریکه وتن، هیوا به و ته ره فه (فه تح) و، هومید به ناکامه کانی ناشتی له نیو فه له ستینییه کان دا لاواز کرد و زه مینه ی بۆ سه رکه وتنی ره به ری فه تح واته "حماس" خوش کرد. بهم جوړه ئیسرائیلیش ناراسته وخو روئی له سه رکه وتنی حماس و نه ده ستدانی ته ره فیکی مه عقوول دا هه بوو. دیاره هوکاری دیکه ش بۆ نه و گورانه سیاسییه له ده سه لاتی فه له ستینی دا هه بوون که له بهر دریژ نه بوونه وه ی بابه ته که خوی لی ده بوئرم.

له و ساته وه حماس، ده سه لاتی فه له ستینی گرتوته ده ست، ناشتی نیوان ئیسرائیل و فه له ستینییه کان له هه موو نه و ماوه یه دا که پرۆسه ی ناشتی ده ستی پیکردوه، زیاتر که وتوته مه ترسی. حماس ده ی توانی نه گه ر له گه ل دهو له تی ئیسرائیل، پیوه ندی و هاوکاری دوولایه نه شی نه بی (که نه مه ش سیاسه تیکی هه له یه)، لانیکه م به ناگریه س له گه ل ئیسرائیل وه فادار

بڼ و نامادهی درېژکردنه وهی بڼ و، به ریځای دیکه دا بۆ چاره سهری گرفتہ کانی له گهل ئیسرائیل ههول بدا. به لام سیاست کردن و دوه تداره تی به عه قلییه تیکی توندروانهی نه گونجاو له گهل راستیه کانی سهردهم له لایه ک و، له لایه کی دیکه وه پشتگهرم بوون به یارمه تی سیاسی، مالی و تهقه مهنی بیدریخی کوماری ئیسلامی لهم وهزعه دلته زینهی بهرهم هیناوه که دهییینین.

به لام له روژه لات و باکووری کوردستان، ریژیمه دژ به کوردهکان نهک ههر نامادهی ریکه وتن له گهل نه ته وهی بندهستی کورد نین، به لکوو خه باتی هینانوه مه دهنی تیکوشهران و چالاکانی لهم نه ته وهیه سهرکوت دهکن و به بیانوی جوړاوچور دژبان دوهه سته وه. نه گهرچی نه ته وهی کورد لهم دوو به شهی نیشتمان هکیدا، له هه بوونی کیانی نه ته وهی تایبهت به خوی و ته نانهت له سهره تاییتین مافه کانی بیبه شه، بهو حاله ش چاره نووسی خوی نه سپاردوته دست عه قلییه تیکی توندرو و چه قبوستوو. هه مووکات پیشوازی له وه کردوه که پرسه نه ته وهیه که به شیوهیه کی هینانوه چاره سهر بکری. له راستیدا نه و هیزانه ش که چه کیان بۆ داکوکی له خویان گرتوته دست (و به روانهت ههر لهم چه که، له لایه ن ریژیمه کانی ئیران و تورکیه وه کراوه به بیانوی هیرش بۆ سهر هه ریمی بنکه و په ناگاکانیان) خودی نه و ریژیمانه تی دا تاوانبارن.

له ههر حال تاوانبارانی سهرکی هه لایساندن شهر ههر دوه لات و لایه نیک بڼ، هیچ له مه ناگوری که کوشتاری خه لکی بڼ تاوان و بڼ دیفاع و، هه ره شه بۆ سهر ژبانیان مه حکومتوه. هه موو په یمان نامه و ریکه وتنه نیونه ته وهیه کانی پیوه نندیدار به مافی مروقه، کوشتاری خه لکی بڼ تاوان و له مه ترسی خستنی ژبانی نه وان ته نانهت له گهرمه ی شهر ی چه کدارانه ش دا مه حکومت دهکن. راسته هه ماس بهرپرسی سهره کییه له و شهر ی خه لکی فه له ستین له غه زه له گهل به ره وروون، به لام سیاست و کرده وه کانی هه ماس به ههر رادهیه کیش چه وت و چه پروهانه بڼ، حیسیبی ژن و مندال و پیرو لوی بڼ تاوانی فه له ستینی، ده بی له مووشه که او یژان و خو کوژه کانی سهر به هه ماس، جیا بکریته وه. مروقه بڼ تاوانه کان که روئیکیان له هه لایساندن شهر دا نیه، چه ئیسرائیلی بڼ، چه فه له ستینی، جوو بڼ یا موسولمان یا بیدین، ده بی گیان و ژبانیان پاریزراو بڼ. ههر باوهر بهم راستیه ش وای کرده داوای راوه ستانی شهر و کوتایی هاتن به کوشتاری مروقه بڼ تاوانه کان، بڼ به داوای بیروای گشتی له ولاتانی جوړاوچوری دنیا دا. ته نانهت له نیوخوی ئیسرائیلیش دا لهم دهنگه بهرز بوته وه. به لام جیی داخ نه وهیه لهم بیروا گشتیه، ته نیا کوشتاره کهی نه وی دهیینی و، ناوړیکی له وهزی دلته زینی دانیش تووانی ناوچه سنووریه کانی هه ریمی کوردستان و ژبانی پر له مه رگه ساتی نه وان له بڼ ناگرباراندنه کانی تورکیه و ریژیمی کوماری ئیسلامیدا، نه داوه ته وه.

بابه ته کانی سالی ۲۰۱۰

بۆ ۲۲ ی ریبه ندانی نه مسال ده بی چی به خه لکی خو مان بلین؟

۲۲ ی ریبه ندانی نه مسال، هم بۆ سه رانی کوماری نیسلا می و هم بۆ بزووتنه وهی سه وز گرینگیه کی تایبه تی هه یه. جاری کی دیکه ده رفه تیک هاتوته وه سه ر ری نه بزووتنه وه یه تا به سه رانی کودیتاچی نه ریژیمه ی سه له مین ته سلیم هه په شه کانیان نابی و نه بونه یه ش ده کاته وه به سه حنه ی بیزاری ده برینی به رینی خه لک له ده سه لاته دیکتاتورو ناشه ری-یه.

له حایک دا نه ۲۲ ی ریبه ندان نزیک ده یینه وه که پیوستی هاویپوهندی و پشتیوانی له بزووتنه وهی سه وز، بووه به پرسى روژی زوری ه ی حیزبه کانی روژه لاتی کوردستان و نه گه ر له سه رنه تادا، نه وه حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو له پیوستی پشتیوانی له بزووتنه وه یه و راکیشانی سه رنجی بزووتنه وه که بۆ لای پرسى نه ته وه یی ده دوا، نیستا کومه لیک حیزب و ریکخواوی دیکه تیکه ل به م گوتاره بوون.

۲۲ ی ریبه ندانی داها توو، هه لیکه بۆ نه وهی خه لکی کوردستانیش . که له به ره ره کانی ریژیمی دیکتاتوری کوماری نیسلا می دا هه موو کات پشه نگ بووه - پشتیوانی و هاویپوهندی خوی له گه ل بزووتنه وهی نازادیخوازی ئیران پشان بداو به خه لکی تاران و شاره گه وره کانی ئیران و سه رانه ری دنیا رابگه یه نن که کوردستانیش له داواکردنی نازادی و دیموکراسی و کوتایه اتن به دیکتاتوری و مله وری دا، هاودهنگی هه موو خه لکی ئیرانه. به لام خه لکی کوردستان له ۲۲ ی ریبه ندان دا چ بکه ن و کام هه نویت له خویان نیشان بدن تا له لایه ک هاویپوهندی خویان له گه ل بزووتنه وهی سه وز پشان داب و له لایه کی دیکه ش نه م کرده وه و هه نویته یان به قازانچی ریژیم نه شکیته وه؟

له تاران و شاره گه وره کانی وهک ته وریز، نیسفه هان، شیراز، مه شه د و .. خه لک که دینه سه ر شه قامه کان، به ره نگى سه وزو هه نگرتنی وینه ی ریبه رانی نه م بزووتنه وه یه و زیاتر له درووشمی "یا حسین میر حسین" ریزی خویان له لایه نگرانی تاقمی ده سه لاتدار جیا ده که نه وه. جگه له مه ش چوونه سه ر شه قام له بونه حکوومی و مه زه به ی و گشتی په کان داو دروشمان به درژی ده ولته تی کودیتا و خامه نه یی دیکتاتور بووه به عاده ت، نه گه ر چی نه م کاره هه زینه شی هه نگرتنی. له

بەشی یەکەم

کوردستان، خەڵک ئەگەڵ ئەووی ئە خەڵکی بەشەکانی دیکە ئێران زیاتر ئە کۆماری ئیسلامی بیزارن، تا ئیستاش شوناس و ویست و داخوازەکانی خۆیان ئە رەنگی سەوزدا نەدۆزیوئەتەو. کوردستان ئە ٧ مانگی رابردوو دا نیشانی داو بە رەنگی سەوزو بە هەنگرتنی وینە رێبەرائی ئەم بزووتنەوویە، نایەوی بێتە سەر شەقام، ئەم هەلۆیستەشی ئە خۆرا نیە. ئەوئەش بە جیگای خۆی کە بە شیوئەیک گشتی و تیکرای، خەڵکی کوردستان هەم سەبارت بە بوونی ٣ دەیه سەرکوتی خۆیناوی و پێرەمانە، هەم بە هۆی بچووکیبونی شارەکان و ئە پەراویزدا بوونی ناوچەکە و دەنگنەدانەووی تاوان و سەرکوتی رێژیم ئەکاتی خۆپیشاندانەکان دا و بە تەنیا مانەو ئە رابردوو، روویان ئە خۆپیشاندان نیە. ئە بەرامبەردا، زیاتر پێشوازییان ئە مانگرتنی گشتی وەک شیوئەیک ئە نەرەزایەتی دەربرین کردو کە هەزینەشی ئە خۆپیشاندان کەمترە.

ئە ٢٢ رێبەندانی ئەمسال دا، خەڵکی کوردستان ئایا بە مانگرتنی گشتی دەبی هاوپیئەندیی خۆیان ئەگەڵ خەڵکی بەشەکانی دیکە ئێران نیشان بدەن؟ ئەوئەش ئەکاتیئەدا کە ئەلایەن رێبەرائی بزووتنەووی سەوزو، بۆ بەرەرهکانی ئەگەڵ تاقمی دەسەلاتدار ئە تاران و شارە گەورەکانی دیکە، هاتتە دەر ئە ماڵ و چوون بۆ سەر شەقام ئەم رۆژەدا پێشنیار کراو! ئایا خەڵکی کوردستان ئەگەر وەک عادەتیانە، بێ رەنگی سەوزو نیشانەکانی ئەم بزووتنەوویە بچنە سەر شەقام، رێژیم ئە حوزووری پێرەنگی سەوزی ئەوان بە قازانجی خۆی کە ئە تەبلیغاتی وەرناگری؟ ئایا دەگونجی خەڵکی کوردستان بە مۆرکی کوردانە و دروشمی تابیەت بە خۆیانەو کە هەم هاوئەئۆستی ئەگەڵ بزووتنەووی گۆرانخوازانە خەڵکی ئێرانی پێو دیار بێ، هەم نەرەزایەتی و بیزارای ئە رێژیم، بێنە سەر شەقام؟

لێرەدایە کە جاریکی دیکە پێوئستی دیاڵۆگ، هاوکاری و هاوئەئۆستی ئەئێوان حیزبەکانی رۆژەلاتی کوردستان
Normal 0 21 false false false SV X-NONE AR-SA
خۆی دەرەدەخاتەو. خەڵکەکەمان چاویان بریوئەتە هەئۆیست و دەنگ و رەنگی حیزبەکانیان. حیزبەکانیش سەرەرای داننان بە پێوئستی و هاوپیئەندیی بزووتنەووی نازادیحوازی ئە کوردستان و ئێران و پێشبرکیی شوئیدانان ئەسەر بزووتنەووی سەوز، کاریکی ئەوتۆیان بۆ هاوئەئۆستی و هاوئەنگاوی ئەئێوان خۆیان و ئەئێو خەڵک دا نەکردو!

تا ٢٢ رێبەندان هەوتوویەکی ماو. با ئەم یەک هەوتوویە دا هەئۆیستمان بکەین بە یەک و، ئەوئەندەمان نازایەتی و هەستکردن بە بەرپرسیایەتی تێدابی، کە هەئۆیستیکی شیای چاوەروانیی خەڵک ئەم ساتە میژوویی-یە دا بگرین.

سەرۆتاری ژمارە ٥٢٨ ی رۆژنامە "کوردستان" ئۆرگانی حیزبی دیموکراتی کوردستان

رێکەوتی : ٢٢ مارچی ٢٠١٠

بۆ نه وهی "له نیستاوه بیرمان له داها توو کردیته وه!"

له پراوړی په یامی لیخو شپوونی سکریتی حدکا بۆ چه کداره کان و هاوده ستانی کوردی ریژیم دا)

مه سه لهی چۆنیه تیی خوئاماده کردن بۆ رووبه رووبوونه وه له گه ل ئانوگۆره کان و، ئیداره و به ریوه بردنی کوردستان له نه گه ری په ره نه ستاندنی خه باتی جه ماوه ری و لاواز بوونی ده سه لاتی ناوه ندی یا گۆرانی ده سه لاتی له ئیران دا، له میژه له لایه ن حیزبی دیموکراته وه گرنگی پیدراوه.

یه کیک له هۆیه کانی هه وئدانی ریبه ری حیزبی دیموکرات له نیوهی دووه می ده یی هه فتای هه تاوی و سه ره تاکانی نه م ده یه ده دا بۆ پیکه یئانی هاوکاری له نیوان حیزب و ریخراوه کانی روژه ه لاتی کوردستان ده رکی گرنگی و بایه خی نه م مه سه له یه بووه. له و پلاتفورمه پشینیارییه ش دا که نه و کات ریبه ری حیزب، بۆ باس له گه ل ریخراوه کانی دیکه ئاماده ی کردبوو، ئیداره و به ریوه بردنی کوردستان له قوئاعی تیپه رین (گنار) له م نیزامه وه بۆ نیزامیکی دیکه، بایه خیکی تایبه تی پیدراوو.

له راستی دا هه ر سیناریویه ک بۆ داها تووی کوردستان و ئیران پیش-بینی بکه ین، کۆمه لیک پرس هه ن که بریاردان له باره یانه وه، کاری تاقه حیزب و ریخراویک نیه. له و پرسانه پینوه ندییان به هه موو خه لکی روژه ه لاتی کوردستانه وه هه یه. بۆیه چۆنیه تیی به ره رووبوون له گه ئیان و بریار دان له باره یانه وه، ده بی به هاوبه شی هه موو حیزب و ریخراوه کان و به ره زامه ندی و پشتیوانیی سه رجه م خه لکی کوردستان بی. له مه ش دا گومانیک نیه که نه گه ر نه مرۆ بواره کانی هاوکاری و هاو فکری له نیوان نه م حیزب و ریخراوانه دا خو ش نه کری و، نه وان نیستا له سه ر ئامانجه کان و چوارچیوهی هاوپه یمانه تیبیه ک ساغ نه بنه وه، سه به ینی دره نگ ده بی. له م حاله ته دا، نه ده توانن له ده رفه ته کان به قازانجی نه ته وه که یان که لک وه ربگرن و وه ک کورد به قازانجی خو یان شوین له سه ر ره وتی رووداوه کان دابنن، نه ده شکری ولاییکی گونجاو و دروست به پرسه گشتی و هاوبه شه کان بدریته وه.

پرسی نه و که سانه ی خزه تیان به دام - وده زگا سه رکوتکه ره کانی نه م ریژیمه و خه یانه تیان به نه ته وه و نیشتمانی خو یان کردوه، یه ک له م پرسه گرنگانه یه. له دريژایی ۳۰ سائی رابردوودا، هه مووکات، که سانیک به بیانوو و ناوی جوړاوجوره وه له خزه مت سیاسه تی سه رکوتکه رانه و به رنامه و ئامانجه دژی گه لیبه کانی کۆماری ئیسلامی دا بوون و، شانبه شانی کاربه ده ستان و هیزه جینایه نکاره کانی ریژیم، جاری واشبووه له پیشه وهی نه وان، هه ئیان کوتاوه ته سه ر خه لک و نه ک هه ر سه ره تایبترین ماف و نازادیه کانی دانیش تووانی کوردستانیان پشیل کردوه، به لکوو تاوان و جینایه تیان له دژی نه وان

بهشی په کم

نه نجام داوه له دژایه تیکردنی بزووتنه وهی نازادیخوازانو د وژمنایه تی به شداران و هاوکارانی خه باتی رزگاریخوازانهی خه لکی کوردستان درنیغان نه کردوه. هر نیستاش له هه موو ناوچه کانی کوردستان ژماره یه کی به رچاو له و که سانه هه ن که به ناشکرا یا نهینی، هاوکارو هاودهستی تاوان و جینایه ته کانی نه م ریژیمه ن.

په یامه کی به ریژ مسته فا هیجری له م پیوه ندیبه دا که رژی ۲۵ - ۱۰ - ۱۳۸۸ له ته له فیژیونی تیشک و دواتر له سایته کانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی نیان دا بلاو بووه، له چه ند باره وه شیای هه نویسته له سه ر کردنه. له م باره یه وه که نه و که سانه ی له خزمهت سیاسه تی سه رکوت و تاوانی نه م ریژیمه دان ده بی وریا بکریته وه وه هان بدرین بو نه وه ی واز له خه یانته به نه ته وه که یان و هاودهستی له گه ل نه م ریژیمه بینن، په یامه کی سه کرتیری حدکا به شتیکی باش ده زانم. هیج کامیکمان چ وهک حیزب و چ وهک تاکیکی نازادیخوازی نابی له م وریا کردنه وانه غافل بین و، پیویسته هه رچی زیاتر کار بکه یین بو نه وه ی نه م ریژیمه به تاییه تی له کوردستان، له نیو خه لک دا ته ریک بکه ویته وه، نه و که سانه ی به ده وره وه نه مینن که له ژیر ناوی جوړاوجوردا، بو سه رکوت و جاسووسی له دژی خه لک، له خو ی کو کردونه وه. به لام له دوو لایه نی دیکه وه، نه م شیوه په یقین و په یام ناردنه، شیای ره خه لیگرتنی جیددیبه:

په کم: نه کاک مسته فا هیجری و حیزبه کی، نه هیج که سایه تی و حیزبیکی دیکه، بو یان نیه له سه ر پرسیک که پیوه ندی به هه موو حیزب و ریکخواه کان و سه رجه م خه لکی کوردستانه وه هه یه، یه ک لایه نه و به ته نیا، بریار بدن. کیشه ی نیوان حدکا و گروویک چه کداری دژ به م حیزبه نیه تا ریبه ری نه م حیزبه چونی بوخوی پیی باشه، له گه نیان پیک بی و له نیستاوه مه سه له که بیرینیته وه!

دووه م: لایه نیک که به گوتاری یه کتر به خشین و له یه کتر بوردن به ره ورووی نه و که سانه ده بیته وه که به هه ر هو یه ک له خزمهت ریژیم و له به ره ی دژ به نه ته وه که یان دان، حق نه وه یه له پیوه ندی له گه ل حیزبیکیش دا که له هاوسه نگه ران و

Normal 0 21 false false false SV X-NONE AR-SA

هاوړیانی چه ندین سانه ی خو یان پیک هاتوه، چاو به هه نویستی خو ی دا بخشینیته وه نه رمی بنوینن. "له یه کتر خوشبوون و سینگ فره وانی" و "خو گریته دان به رابردوو" و وه لانانی "فکری تو له کردنه وه"، که له په یامه کی به ریژ هیجری دا هاتوون پیش نه وه ی له رووبه روو بوونه وه له گه ل هاودهستان و خزمهتکارانی کوردی ریژی می جینایه تکاری کو ماری نیسلامی دا که لکیان لی وه ربگری، پیویسته له پیوه ندی و مونسباتی حیزب و ریکخواه کانی روژه لاتی کوردستان، به تاییه تی له روانگو خویندنه وه ی حدکا به رامبه ر به حیزبی دیموکراتی کوردستان دا خو ی ده ربخا. له م حالته دایه که ده توانین بیرکردنه وه ی له نیستاوه ی کاک مسته فا هیجری "له داهاتووی کوردستان" به جیددی بگرین.

ریکه وتی: ۲۰ جانیویری ۲۰۱۰

بابه ته کانی سالی ۲۰۱۲

نازادې په کجاری، مافی که بوودو ونده نه ک مەرەخه سیی 4 رۆژه!

خوشحالم که بهرینز محمەد سەدیق که بوودو ونده، سەرۆکی به ناحەق به نەندکراوی ریکخراوی مافی مرۆقی کوردستان، سەرەنجام مەرەخه سییه کی پیدرا بۆ ئەووی سەردانی ئەندامانی بنه مائه کهی به تایبه تی کورپ نه خوشه کهی، پیژمان بکا. به لام چون مەرەخه سییه کی؟ مەرەخه سییه کی ۴ رۆژه، پاش ۵ سال و نیو به نندکران و تووش هاتنی نه و هه مووه نازار و نه خوشییه، نه ویش له پاش دانانی وه سیقه ی ۷۰۰ میلیۆن تمه نی!!

بینگومان بۆ هۆگران و داکوکیکارانی مافی مرۆف و هه موو نه و که سانه ی له ماوه ی چەند سالی رابردوو دا هه وئیان داوه دهنگی مه زلومییه تی نه و تیکۆشه ره به گوپی دنیا بگه یه نن، ملدانی ده سه لاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ نه و مەرەخه سییه، به سه رکه وتن ده ژمیردری. به لام نابی له بیرمان بچی، مافی بینه ملاونه ولای که بوودو ونده بووه که له ماوه ی ئەم پینج سال و نیوه دا، ده بیان جار، به مەرەخه سیی و به سەردان بگه ریته وه بۆ نیو بنه مائه کهی، به لام نه و مافه ی لی پیشیل کراوه. ته نانه ت نه و کاتانه ش که بۆ خوی نه یویستوه مل

بۆ هیندیک مه رجی چوونه مەرەخه سیی بدا، حەق هەر به ناوبراو و ناحەق و سته مکار هەر ده سه لاتی کۆماری ئیسلامی بووه. هەر نه و مه رجه ی ئیستا (دانانی ۷۰۰ میلیۆن تمه ن وه سیقه) بۆ ۴ رۆژ چوونه مەرەخه سیی، زالمانه یه. نه و به م ۴ رۆژه فریای راگه یشتن به کام گرفت و کیشه ی کورپه کهی و دهر د و نازاره کانی خوی ده که وی؟ ملنه دانه کانی پیشووی که بوودو ونده بۆ مه رجه زالمانه کانی چوونه مەرەخه سیی، وه ک مانگرتنه دریزخایه نه کهی، له هه لویستی مرۆقدۆستانه و خۆنه ویستانه و که راهه تپاریزانه ی نه و که سایه تیه وه بوون و جینگای ریزن.

وه ک زۆر جاری دیکه ش له کاتی نووسین و وتووێژ و قسه کردن له باره ی ئەم تیکۆشه ره سه ره رز و خۆبه ختکه ره ی داکوکی له مافی مرۆف و توومه، که بوودو ونده به مایه دانان نه ک هەر له سلا مه تی و ته مه ن و ژبانی خوی، به نکوو له هی ئەندامانی بنه مائه کهی، ئالای داکوکی له مافه مرۆپیه کانی هاوزمانان و هاو نیشتمانانی به رز راگرتوه. به لام وه ک له لیدوان و ناماژه کانی که سانی نزیک له و تیکۆشه ره را دهر ده که وی، ۴ مانگیان هه ول داوه تا توانیویانه ۷۰۰ میلیۆن تمه ن

بهشی په کهم

وهسیقهی بۆ ئهم مه ره خه سیبهی بۆ دابین بکهن، تازه بهشی هه ره زوری ئهم بره پاره یه ش هه ر له ریگای له گره ونانی ماله کهی خوی و به شاری خزمیک و هیمه تهی ناسیایکی وهک هاوسه ری ئیجسانی هۆشه مند، دابین بووه. نه دی نه خش و به ده نگه وه هاتنی نه و خه لکه ی که بوودونه خوی و داها تووی منداله کانی کردوون به قوربانی، به تاییه تی کورده ده سترویش توو وده و نه منده کان، له و نیوه دا چهنده؟! نه و کهسه دارا و ده سترویش توونه ی نهک له خه بات و تیکۆشانی پره زینه ی وهک پیشمه رگایه تی و تیکۆشان له ریزی حیزبه سیاسییه شۆرشگیره کاند، به لکوو له خه باتی هیمنانه و مه دهنی به دا کۆکی له مافی مرۆفیش، خو دهنه وه، نه دی بۆ نه ته وه که یان و بۆ مرۆفایه تی، چ سوود وچا که یه کیان ده بی؟ خو لانیکه م ده توانن له کاریکی ئیسانی و خیرخوازانه ی وهک هاو به شی له دابین کردنی وهسیقه، یا پیراگه یشتنی مائی و ئیسانی به بنه ماله ی تیکۆشه رانی به ندرانو دا به شدار بن.

نهک هاتنه ده ری کاتی و بۆ مه ره خه سی، به لکوو به ریوونی به یه کجاری له به ندیخانه ی کۆماری ئیسلامی، مافی بیئه ملاولای به ریز موحه ممه د سه دیقی که بوودونه ده. مه حکوم کردنی که بوودونه به ۱۱ سال زیندان که ۵ سال و نیو له و ۱۱ ساله ی له هه لومه رجیکی دژوار له به ندیخانه دا تیپه ر کرده، سته م وناحه قییه کی ناشکرایه که ده سه لاتداری کۆماری ئیسلامی، ته نیا و ته نیا به تاوانی دا کۆکی نازیانه له مافه کانی مرۆفا، به سه ر نه و مرۆقه تیکۆشه ره یان دا سه پاندوه. ئیستا که به ریز که بوودونه به مه ره خه سی که راوه ته وه نیو بنه ماله کهی، هیوادارم، به هه وئی هه موو لایه ک که رانه وه که ی بیته که رانه وه ی یه کجاری.

ریکه وتی : ۲۳ ی دئسه مبه ری ۲۰۱۲

با نالای کوردستان هه وینی یه کببونمان بیت

پارلمانی کوردستان له سالی ۲۰۰۴هوه (به بریاری ژماره ۴۸ له ۱۹ - ۶ - ۲۰۰۴) روژی ۱۷ - ۱۲ ی هه موو سانیکی به روژی ریزگرتن له نالا دهسنيشان کردوه.

له ۲۶ ی سه رماوهزی ۱۳۲۴ (۱۷ دیسامبهری ۱۹۴۵)، خه لکی مه هاباد به رینوینیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، دهستیان به سه رشاره وانی وهک دوا بنکه ی سه رکوتی ریژی می شایه تی له مه هاباد داگرت و هه ر له سه ر بینایه ی نه و بنکه یه، بو یه کهم جار نالای کوردستانیان هه لکرد.

به چه ککردنی شاره وانی مه هاباد، دهسه لات له و شاره به ته وای که وته دهستی خه لک و رینخوشکه ر بوو بو پیکه اتن و راگه یانندی جمهوری کوردستان له که متر له مانگ و نیویک دوی نه و رووداوه دا. چه کداربوونی خه لک بناغه یه ک بوو بو پیکه اتنی سوپایه ک بو پاریزگاری له کوماری کوردستان که به سوپای میلیلی کوردستان ناودیر کرا وچه کداره کانی نه و سوپایه ش، هه ر له لایه ن نه و کوماره وه، ناوی پیروزی پیشمه رگه یان له سه ر دانرا. هه ر له سه ر نه م بناغه یه ش بوو که ربه ری حیزبی دیموکرات، هاوینی ۱۳۶۳ (۱۹۸۴) له گه رمه ی خه بات و به ربه ره کانیی هه ماسیی چه کدارانه ی هیزی پیشمه رگه له گه ل هیزه هیرشکه ره کانی کوماری نیسلا می، روژی ۲۶ ی سه رماوهزی وهک «روژی پیشمه رگه ی کوردستان» ناودیر کرد و له و کاته وه تا نیستا که نزیکه ی سی دهیه دهکا، هه موو سالی، له ۲۶ ی سه رماوه زدا، حیزبی دیموکرات و له گه ل حیزبی دیموکرات دا لایه نی دیکه ش و ریژه یه کی به رچا و له خه لکی پیشمه رگه په روه ری کوردستان، ریزیان له پیشمه رگه ی کوردستان، گرتوه.

نه وه که له هه ری می کوردستان، رووداوی روژی ۲۶ ی سه رماوهزی ۱۳۲۴ وهک یه کهم هه لکردنی به ره سمیی نالای کوردستان، له لایه ن پارلمانه وه، وهک روژی نالا، ناودیر کراوه، جیگای خوشحالییه. هه م لیک گرتدانه وهی دوو به شی نه ته وهی کورد و دوو پارچه ی کوردستانه به یادکردنه وهی بونه و بیره وه ریبه کی نه ته وهی، هه م به رزراگرتنی جیگه و پیگه نالای کوردستانه که ره مزی هاو به شی نه ته وهی بیمانه. نه وه که له روژه لاتی کوردستان بیره وه ری رووداوی ۲۶ ی سه رماوه ز، وهک روژی ریزگرتن له پیشمه رگه ی کوردستان تا راده یه کی زور جی که و توه، هیج ناته باییه کی له گه ل ته رخانکردنی نه م روژه بو ریزگرتن له نالای کوردستان نییه. به پیچه وانه وه «پیشمه رگه» و «نالا» پیوه ندیبه کی زور پته ویش له نیوانیان دا

هه‌یه. چونکه، جگه له‌وهی هه‌ر دوویان له پرۆسه‌ی دامه‌زرانی کۆماری کوردستان دا، له دایک بوون، هه‌ر له بنه‌ره‌تدا، هه‌ر دوویان له رهمزه جیی شانازییه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کوردن. نه‌گه‌ر ئالا، هی‌مای نه‌ته‌وه‌ی کورده، پێشمه‌رگه‌ش پارێزه‌ری ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه و ناسنامه و ده‌سکه‌وت وه‌یماکانییه‌تی و میژووویه‌ک به‌ قه‌را ته‌مه‌نی ئالای کوردستانی له‌ خه‌بات و قوربانیدان له پیناوی رزگاری و سه‌ربه‌رزیی ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه دا هه‌یه. هه‌ر بۆیه ده‌کرێ هه‌روه‌ک له رۆژه‌لاتی کوردستان، له گه‌ڵ ریزگرتن له پێشمه‌رگه‌ دا، یادی یه‌که‌م هه‌تکردنی ئالای کوردستان ده‌کرێته‌وه، له هه‌ریه‌می کوردستانیش، رۆژی ئالای کوردستان، رۆژی ریزگرتن له پێشمه‌رگه‌ش بیت.

به‌لام خانی جیگای سه‌رنج ئه‌وه‌یه، له هه‌ریه‌می کوردستان، له رۆژی خۆی دا یادی یه‌که‌م هه‌تکردنی ئالای کوردستان ناکه‌نه‌وه، و هه‌ر ئه‌مه‌ وای کردوه دوو به‌شی کوردستان له دوو رۆژی جیادا یادی رووداویکی دیاریکراو بکه‌نه‌وه که ئه‌مه‌ش له گه‌ڵ فه‌لسه‌فه‌ی یه‌کیه‌تییه‌ نه‌ته‌وه‌یی و یه‌ک ئالایی رۆنه‌کانی ئه‌م نه‌ته‌وه‌یه له ناته‌بایی دایه. مه‌سه‌له‌که ئه‌وه‌یه له رۆژه‌لاتی کوردستان، رۆژی ٢٦ی سه‌رماوه‌ز، یادی یه‌که‌م هه‌تکردنی ئالای کوردستان ده‌کرێته‌وه و ریز له پێشمه‌رگه‌ی کوردستان ده‌نریت، که مه‌رج نییه هه‌موو سائێ بکه‌ویته ١٧ی دیسامبر و سائێ وایه ئه‌م رۆژه له گه‌ڵ ١٦ی دیسامبر، ریکه‌وت ده‌بێ! راسته ٢٦ی سه‌رماوه‌زی ١٣٢٤ ریکه‌وته له گه‌ڵ ١٧ - ١٢ - ١٩٤٥، به‌لام به‌و هۆیه‌وه شوینی رووداوه‌که، رۆژه‌لاتی کوردستانه، دروست وایه رۆژمه‌یه‌ کوردی و هه‌تاوییه‌که بکریته بناغه‌ی یادکردنه‌وه‌که نه‌ک رۆژمه‌یری زایینی. پارلمانی کوردستان، ده‌توانی به‌ ناو‌دی‌کردنی «٢٦ی سه‌رماوه‌ز» وه‌ک «رۆژی ریزگرتن له ئالای کوردستان» (له جیاتی ١٧ یا ١٦ی دیسامبر) یه‌کیه‌تی له یادکردنه‌وه‌ی ئه‌م بۆنه نه‌ته‌وه‌یه‌یه دا، دروست بکاته‌وه.

«ئالای کوردستان» هه‌تا دیت پتر ده‌بیته رهمزی نه‌ته‌وه‌یی رۆنه‌کانی نه‌ته‌وه‌که‌مان له به‌شه جوراوجۆره‌کانی کوردستان. با به‌ دروستکردنی یه‌کیه‌تییه‌کی هه‌رچی به‌رینتری نه‌ته‌وه‌یی له یادکردنه‌وه و به‌رزگرتنی ئه‌و رهمزه دا، ئه‌و لایه‌نه سیاسییه کوردانه‌ش که هه‌تا ئیستا به هه‌ر بیانوویه‌ک له داننان به‌م رهمزه نه‌ته‌وه‌یه‌مان خۆ ده‌بوی‌ن، ناچار به چاوخاندنه‌وه به هه‌تۆستی خۆیان دا بکه‌ین.

به‌لام خانی جیگای سه‌رنج ئه‌وه‌یه، له هه‌ریه‌می کوردستان، له رۆژی خۆی دا یادی یه‌که‌م هه‌تکردنی ئالای کوردستان ناکه‌نه‌وه، و هه‌ر ئه‌مه‌ وای کردوه دوو به‌شی کوردستان له دوو رۆژی جیادا یادی رووداویکی دیاریکراو بکه‌نه‌وه که ئه‌مه‌ش له گه‌ڵ فه‌لسه‌فه‌ی یه‌کیه‌تییه‌ نه‌ته‌وه‌یی و یه‌ک ئالایی رۆنه‌کانی ئه‌م نه‌ته‌وه‌یه له ناته‌بایی دایه. مه‌سه‌له‌که ئه‌وه‌یه له رۆژه‌لاتی کوردستان، رۆژی ٢٦ی سه‌رماوه‌ز، یادی یه‌که‌م هه‌تکردنی ئالای کوردستان ده‌کرێته‌وه و ریز له پێشمه‌رگه‌ی کوردستان ده‌نریت، که مه‌رج نییه هه‌موو سائێ بکه‌ویته ١٧ی دیسامبر و سائێ وایه ئه‌م رۆژه له گه‌ڵ ١٦ی دیسامبر، ریکه‌وت ده‌بێ! راسته ٢٦ی سه‌رماوه‌زی ١٣٢٤ ریکه‌وته له گه‌ڵ ١٧ - ١٢ - ١٩٤٥، به‌لام به‌و هۆیه‌وه که شوینی

بهشی په کهم

رووداوه که، روژه لاتی کوردستانه، دروست وایه روژمیره کوردی و هه تاوییه که بکریته بناغهی یادکردنه وه که نهک روژمیری زایینی. پارلمانی کوردستان، ده توانی به ناودیرکردنی «۲۶ی سه رماوه» وهک «روژی ریزگرتن له نالای کوردستان» (له جیاتی ۱۷ یا ۱۶ دیسامبر) یه کیه تی له یادکردنه وهی نهم بۆنه نه ته وهییه دا، دروست بکاته وه.

«نالای کوردستان» هه تا دیت پتر ده بیته ره مزی نه ته وهی روژه کانی نه ته وه که مان له به شه جوراوجوره کانی کوردستان. با به دروستکردنی یه کیه تییه کی هه رچی به رینتری نه ته وهی له یادکردنه وه و به رزراگرتنی نه وه ره مزه دا، نه وه لایه نه سیاسیه کوردانه ش که هه تا نیستا به هه ر بیانوویه ک له داننان به م ره مزه نه ته وهییه مان خو ده بویرن، ناچار به چاوخاندنه وه به هه نویستی خویان دا بکهین.

له ژماره ۹۸ی روژنامه ی «کوردستان» دا بلاو بۆته وه.

رینکه وتی: ۲۲ی دیسه مبه ری ۲۰۱۲

بۆ نه‌وهی بانگه‌واز ه‌کانمان چی دیکه بی ولام نه‌میننه‌وه

حیزبی دیموکراتی کوردستان، وهک بایه‌خدان به‌خباتی مه‌دهنی و وهک ریزگرتن له‌چالاکانی مه‌دهنی له‌نیوخو و دهره‌وهی روژهلالاتی کوردستان، له‌ماوهی چهند سالی رابردوو دا، له‌ریزی پیشه‌وهی پشتیوانانی نه‌و بانگه‌واز و که‌مپه‌ینانه‌ دا بووه که ههر جاره‌ی به‌دهسپیشخه‌ری کۆمه‌لیک چالاکانی مه‌دهنی و هه‌تسووراوانی بواره‌کانی مافه‌کانی ژنان، مافی مروفا و هتد، وه‌ری که‌وتوون. ره‌نگه‌ له‌هه‌لوئستگرتن له‌م جوړه‌کاتانه‌ دا په‌کهم شت که به‌میشکی ریبه‌ری حیزبی دیموکرات و تیکۆشه‌رانی دا هاتوه، ئامانج و نه‌فسی ههره‌که‌ته‌که‌ بووه. ههر کات، بانگه‌وازه‌که‌ یا که‌مپه‌ینه‌که‌، ئامانجیکی پیروژ و ئازادیخوازانه‌ و دژ به‌سته‌م و دیکتاتوری هه‌بووه و دا‌کۆکی له‌قوربانانی سته‌م و نابه‌رابه‌ری و هه‌لاواردن کردوه، هه‌م هاندهر بووه بۆ نه‌وهی تیکۆشه‌ران و نه‌ندامانی، پشتی بگرن، هه‌م راگه‌یاندن و ئیمکاناتی دیپلوماسیی خۆی، بۆ پشتیوانی له‌م جوړه‌هه‌که‌تانه‌ وه‌کار خستوه که‌ دیاره‌ ئه‌م کاره‌ هه‌روه‌زی و به‌کۆمه‌لانه‌، سوود و ده‌سکه‌وتی خۆیان هه‌بووه، ههر وا که‌ لاوازی و که‌م و کووری خۆشیان هه‌بووه.

ئێستا و دوا‌ی بلا‌بوونه‌وه‌ و وه‌ریکه‌وتنی چهن‌دین بانگه‌واز و که‌مپه‌ینی له‌م چه‌شنه‌ له‌م چهند سالی دوا‌یی دا، که‌ دوا‌ نمونه‌یان، بانگه‌وازی تایبه‌ت به‌ ۲۷ه‌ه‌زه‌لوهر بوو، جیی خۆیه‌تی ههر کام له‌ حیزب و ریکخراوه‌ سیاسیه‌کان و ههر وه‌ها سه‌ره‌جم که‌سانی ده‌سپیشخه‌ر و چالاک له‌م جوړه‌هه‌که‌تانه‌ دا، به‌چاویکی ره‌خنه‌گرانه‌، نا‌ور له‌و که‌مپه‌ین و بانگه‌وازانه‌ بده‌ینه‌وه‌ و خاله‌ لاوازه‌کانیان ده‌ستنیشان بکه‌ین، بۆ نه‌وهی به‌رده‌وام رابردوو و نه‌زمونه‌ ناسه‌رکه‌وتوو و بی‌ناکامه‌کان دوویات نه‌که‌ینه‌وه‌.

بلا‌و کردنه‌وه‌ی بانگه‌واز به‌مه‌به‌ستی وه‌ریخستنی ههره‌که‌تیکی گشتی وه‌ک مانگرتنی سه‌رانسه‌ری له‌ روژهلالاتی کوردستان له‌ روژتیکی دیاریکراودا، نه‌ویش پاش نه‌وه‌ی به‌رواله‌ت چهن‌دین ریکخراوی سیاسی و سینفی پشتیان گرتوه، نه‌گه‌ر هیج جووله‌ و ولامیکی به‌دوا‌ دا نه‌یه‌، ناب‌ی ههر وا به‌سه‌ری دا تپه‌ر بین. ئایا کۆمه‌لگه‌، هیج حیساییک بۆ ئه‌م جوړه‌ بانگه‌وازو لایه‌نه‌کانی پشتگر و پشتیوانیان ناکا؟ یا کۆمه‌لگه‌ ئاماده‌یی هه‌بووه‌ بۆ جووله‌ی داواکراو و ولامدانه‌وه‌ به‌ بانگه‌وازه‌که‌، به‌لام بانگه‌وازه‌که‌ی پینه‌گه‌یشته‌وه‌؟ یا بانگه‌وازه‌که‌ی پیگه‌یشته‌وه‌ و نه‌و هیز و لایه‌نانه‌ش که‌ بانگه‌وازیان بلا‌وکردوته‌وه‌ به‌ هی خۆی ده‌زان‌، به‌لام به‌هۆی بارودۆخی نه‌منیه‌تی و زالبوونی که‌شوه‌ه‌وای سه‌رکوت، ناتوان‌ی داواکه‌یان جیه‌جی بکا؟ زور تال‌ ده‌بیت نه‌گه‌ر کۆمه‌لانی خه‌لک، بانگه‌وازه‌که‌یان بیستب‌ی و داواکه‌ش - بۆ وینه‌ وه‌ریخستنی مانگرتن بۆ پشتیوانی له‌ به‌ندیه‌ سیاسیه‌کان - به‌ره‌وا بزانی و هه‌لومه‌رجیش بۆ ولامدانه‌وه‌ به‌ بانگه‌وازه‌که‌، گونجاو بیت، به‌لام وه‌ک پشتکردن و بیزاری ده‌برین له‌ حیزب و ریکخراوه‌ سیاسیه‌کان، ولامی بانگه‌وازه‌که‌ی نه‌دایته‌وه‌. نه‌وه‌ش ههر جیگای ئیوردبوونه‌وه‌یه‌ که‌ چهن‌دین ریکخراو و گروپ و سه‌دان چالاکانی سیاسی و فره‌ه‌نگی و میدیایی، بانگه‌واز روو به‌خه‌لکی روژهلالاتی کوردستان

بلاو بکه نه وه، بهلام داواکەیان چووکتیرین جموجول لانیکه م له ناستی نه ندامان و لایه نگران و دوستانی خویمان دا وهړی نه خا و شتیکی نه وتویان به دهسته وه نه هاتبی که به رووی خویمانیه وه بگرن..

عەیبی کار له کوئ دایه؟ به دنیایه وه، نه و قسه راست نییه که حیزب و ریکخواه سیاسیه کان، پینگه یه کی نه وتویان له نیو خه لک دا نییه. وه رینه که وتی حه ره که تیکی دیاریکراو و جینه جینه بوونی داوا و بانگه وازیکیش، به مانای دهسته لگرتی خه لک له و حیزب و ریکخواه نیی. نه دی نه گهر وایه حیکمه تی نه و به دهنگه وه نه هاتنه چیه؟ نیا حیزب و ریکخواه سیاسیه کانی روژهلای کوردستان، هیچکات یه کگرتووانه و به هاوبه شی داوا یه کی دیاریکراویان له خه لکی روژهلای کردوه و بۆ جینه جیبوونی نه م داوا به ش هه موو توانای خویمان خستوته گهر؟ نه گهر ولامه که، نه ریبه، نه و کات نه و پرسپاره خوئ دهسه پینتی که ولامی خه لک به و داوا و بانگه وازه یه کگرتووانه یه چ بووه؟ نیا هه لومه رچی گشتی بۆ جینه جیبوونی داوا که له بار بووه؟

نه زموونی مانگرتنه گشتیه که ی ۲۳ بانه مه ری ۱۳۸۹ پیمان ده تی نه گهر هاوده نگی و یه کگرتووی حیزب و ریکخواه سیاسیه کان له لایه ک و زمینه ی ناره زایه تی ده برپینی گشتی خه لک له لایه کی دیکه ده ست بده نه ده ستی یه کتر، نه و جوړه بانگه وازانه، به شیوه یه کی سه رکه وتووانه، ولام ده ده نه وه. له وانیه نه گهر تووره یی و ناره زایه تییه گشتیه که له نیواری ته قینه وه و سه رپرژکردن داییت، و که شه وه واکه ش بۆ ده برپینی گونجاو بیت، خه لک چاوه روانی بانگه وازی یه کگرتووانه ی لایه نه سیاسیه کانیش نه بن و بانگه وازی به ته نیای لایه نیک، یا کومه نیک چالاکي مه ده نی، به س بیت بۆ نه وه ی حه ره که تیکی گشتی وهړی بکه وئ. بهلام نه و کاتانه ی که بارودوخ و هه لومه رچ، بۆ ناره زایی ده برپین گونجاو نییه، ته نانه ت بانگه وازی یه کگرتووانه و یه کده نگی حیزب و ریکخواه سیاسیه کانیش، به زحمه ت ولام وه رده گرتیه وه. بهلام له هه ر حال دا، یا ناییت نه م جوړه بانگه واز و چاوه روانیانه، به ره رووی خه لک بکرتنه وه، یا نای هه ر لایه نیک، و کومه نه چالاکیک، بیدروستبوونی یه کگرتووی و هاوده نگی به کرده و ی لایه نه سیاسیه کان و وه گه رکه وتی توانای ریکخستن و راگه یانندی نه وان، به خوئ نیجازه بدا، داوا و چاوه روانییه کی گه وره به ره رووی خه لک بکاته وه. با چالاکانی مه ده نیی ده ره و ی ولات، دنیایا بن که وه ریخستنی حه ره که تی گه وره له نیوخوئ ولات به بن به شداري و هاوبه شی جیددی حیزبه کان ناکریت، نه ویش به شداري و هاوبه شییه کی یه کگرتووانه و به کرده وه. دیاره گریکویره ی کاره که ش، نه بوونی نیرا ده بۆ یه کگرتووی و کاری هاوبه ش له نیو حیزب و ریکخواه سیاسیه کان دایه. هه ر بویه له جیاتی بلاو کردنه وه و وه ریخستنی نه و جوړه بانگه واز و که مپه یه بن ته نسیر و بیولامانه، وه رن با قورسای کاری خو مان بخه یه سه ر دروستکردنی نیرا ده ی یه کگرتن و کاری هاوبه ش له نیوان حیزب و ریکخواه سیاسیه کانی روژهلای، چونکه، به دنیاییه وه، بیدابینکردنی نه م پیوتیسییه، بانگه وازه کانمان هه روا بیولام ده میننه وه..

له ژماره ۵۹۶ روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۱ نوڤه مبه ری ۲۰۱۲

کاره ساتی به کۆمه لکوشتنی دانیشتووانی نیندرقاش له بیر ناکه یین

خه لکی رۆژه لاتی کوردستان، به شوین سهرکه وتنی سۆرش دژ به ریژی می پاشایه تی دا، به هیوا بوون خه باتی له میژینه یان له پیناوی مافه نه ته وه بییه کانیاندا، به رهه م بدا و له سیبه ری رووخانی دیکتاتوریی شایه تی دا، به ئاره زووه دیرینه کانیان بگه ن. به لام ههر له یه کهم رۆژه کانی هاتنه سهرکاری ریژی می تازه وه، پیچه وانهی چاوه روانییه کانیان هاته دی و ههر جاره ی له شوینیک به ره ورووی هیژی هیزی چه کدار و ده ستوپیه ونده هاندر او هکانی ریژی می تازه بوونه وه. پیشتتر له نه غه ده، قارنی و قه لاتان، قه لاجوی خه لکی بیتاوانی کورد، به هاندان و پشتیوانی ریژی می تازه رووی دابوو. له ۱۳ خه زه لوه ری ۱۳۵۹ دا، نه م جاره یان گوندی نیندرقاش له ناوچه ی شارویران بوو به نامانجی چه قوکیش و قه مه و ته ور به دهسته کانی سهر به ریژی می تازه و کاره ساتیکی دیکه له به کۆمه لکوشتنی خه لکی کوردستان، رووی دا.

نه و دینشینانه ی کوردستان که له سا له کانی ۱۳۵۸-۱۳۶۲ به تایبه تی له شار و ناوچه کانی پاریزگه ی ورمی، که وتنه بهر په لاماری رق و جه هلیکی هاندر او به ده مارگرژی نه ته وه یی و نایینی، له راستیدا بیجگه له کورد بوون و داوا ی مافه نه ته وه بییه ره واکانی خویان، هیج گوناح و تاوانیکیان نه بوو. خه لکی نیندرقاشیش که رۆژی ۱۳ خه زه لوه ری ۱۳۵۹، که وتنه بهر شالاوی کوشتاری به کۆمه ل، ههر به م جو ره. تاوانی وانیش نه وه بوو که پشتیوانی رۆله پيشمه رگه کانیان و حیزبی دیموکراتی کوردستان بوون که داوا یان ده کرد خه لکی کوردستان ده بی مافه نه ته وه بییه کانی بو دا یین بکری و بو خوی کارو یاری خوی به ریوه بیا. جگه له و په ری جه هاله ت و بیبه ری بوون له ههسته مرۆییه به رزه کان، ده بی رقیکی په نگخوار دوو و نیندر او له لایه ن دوکاندارانی دینفرۆش و ده مارگرژییه کی کویرانه ی دژ به کورد و پشتنه ستور بوون به پشتیوانی نه رته ش و کار به ده ستانه وه، لیک کۆ بووبنه وه بو نه وه ی به ستینی تاوانیکی نه وه ونده سامناک ناماده بکه ن. کوشتنی ۳۵ کهس ژن و پیاو و پیر و لاوی و هر زیر و زه حمه نکیش له سهر زهوی و له نینو گوند و مائو حالی خویان، و له توپه ت و قه لتویر کردنیان وه ک گوشتی قوربانی، له بهرچاوی منداله خوچه شاردا وه کانیان، به راستی له گپرانه وه نایه. من بو نه م یاد کرد نه وه یه به داخه وه ته نیا ناوی ۳۰ کهس له و ۳۵ که سه م ده ست که وت که لیره دا ده یخه مه بهرچاوی خوینه ران:

- ۱- حاجی مسته فا، ۲- سه یید عه لی، ۳- ره حیم نه ندررز، ۴- سالیح نه ندررز، ۵- ره حمان شه وقی، ۶- مه حموود مه مه مد ناغا،
- ۷- سلیمان مه مه مد ناغا، ۸- مه مه مدی قه نه بری، ۹- خدر قه نه بری، ۱۰- عه لی قه نه بری، ۱۱- سه یید ره حمان، ۱۲- ئیره ج
- جه مه دوکی، ۱۳- زویه یده جه مه دوکی، ۱۴- مه حموود شیخی، ۱۵- که ریم سه ییده، ۱۶- سلیمان که ریم سه ییده، ۱۷- ره سو ل
- سه ییده، ۱۸- خو سین خدر حاجی، ۱۹- عوسمان سه عید لولو، ۲۰- خوسره و حاجی وه یسی، ۲۱- خالید حاجی وه یسی، ۲۲-

په ریزاد، ۲۳- عه بدوئلا مه محمود رحیمی، ۲۴- دهر ویش محمدهد، ۲۵- عه لی نه حمدهد شیخه، ۲۶- بیلال عه جهه م ۲۷- حوسین خویی، ۲۸- حاجی خویی، ۲۹- سلیمان گاقوئه، ۳۰- نه حمدهد حه سه ن نه وهی له ۳۲ ساله ی نه م کاره ساته دا پیوسته باسی لی بکری، ویرای و بیهره یئانه وهی قوربانیانی نه و تاوانه، نه رکمان له پیوهندی نه گه ل سهر جهه م نه و کوشتاره به کومه لانه دایه که به تایبته تی نه دهی یه که می دهسه لاتداریتی کوماری نیسلامی دا له کوردستان به ریوه چوون. گه لی کورد به گشتی و، حیزب و ریخراوه سیاسییه کان، تیکوشه رانی بواری مافی مروف، نووسه ران، روژنامه نووسان، لیکوئه ران، هونه رنه ندان، تیکوشه رانی بواری مافی مروف و چالاکانی مه دهنی به تایبته تی نه پیوهندی نه گه ل کوشتاره به کومه نه کانی خه لکی کوردستان دا، کومه نیک نه رکیان له سهر شانه.

هیندی که له و نه رکانه له روانگی منه وه بریتین له:

- ۱- زیندوو راگرتنی یاد و بیروه وریی نه م رووداوانه و ریژگرتنی قوربانییه کانیان به بونه ی جوړاوجوره وه، ناشنا کردنی نه سله کانی نه مرو به قولایی نه م تاوانانه و، پیشگیری نه وه که به تیپه رینی زه مان له بیر بچنه وه.
- ۲- کوردنه وهی به لگه نامه و زانیاری جوړاوجور له سهر هه ر کام له و کاره ساتانه (وهک ناو و ته مه ن و وینه ی قوربانییه کان، لیدوانی شاهیدانی رووداوه کان، روئی کاربه ده ستانی ده ولته تی و حکومته تی و دام و ده زگاکانی ریژیم له و تاوانانه دا، ناساندنی به ریوه به ران و نه نجامده رانی تاوانه کان.)
- ۳- پیکه یئانی که یسی تایبته تی بو هه ر کام له م کوشتاره به کومه لانه و راسپاردنی پاریزه ران و که سانی لینه شاهه بو وه که رخستنی په روهنده ی نه م تاوانانه و تو مار کردنی سکالا له سهر به ریوه به ران و نه نجامده رانی تاوانه کان.
- ۴- ناگادار کردنی بیرواری گشتی و به تایبته تی ناوهنده کانی داکوکی له مافی مروف له م تاوانه گه ورانه و هینانه گورپان له ناستی دنیادا وهک نمونه یه کی ناشکرا له ژینوساید و تاوان دژی مروقیه تی و داوای به ریوه چوونی عه داله ت له م پیوهندییه دا.
- ۵- توژنینه وهی بی لایه نانه و به دوور له ده مارگرژی له و هه لومه رج و هؤکارانه ی نه م کوشتاره به کومه لانه یان لی که وته وه. هه روه ها لیکوئینه وه له شوینه واره ده روونی، کومه لایه تی و سیاسییه کانی نه م تاوانه له سهر بنه ماله و که سوکاری قوربانییه کان، بو نه وهی سیاسییه کان، رووناکییران و نوخبه کانی نییران به گشتی و به تایبته تی هی دوو گه لی کورد و نازه ربایجانی، ده رسیان لی وه ریگرن و پیش به دووپاتبوونه وه یان له داهاتوودا بگرن.

له ژماره ۹۵ ی روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه

ریکه وتی: ۷ نؤقه مبه ری ۲۰۱۲

«زه ویی بهر پئی نیمه، خو له میشی بابو با پیرانمانه»

زور جار که دیمه نیکي هماسی له دیمه نه شانازی خوئینه کانی خوشه ویستی خاک و ولات له روله کانی نه ته وه که ی خوّم بهرامبدر داگیر که رانی سهرزه ویی باب و با پیران و دایک و داپیرانیان ده بینم، یه که راست ده که ومه وه یادی نه وه ده قه ی که نزیکه ی ده سال نه وه پیش بو یه کهم جار خویندمه وه و به قوولی که وته بهر دتم، به جوریک که نه متوانی وه ری نه گپرمه سهر زمانی کوردی بو نه وه ی که سانیکی دیکه ش که وه که من زور له زمانانی دیکه نازانن، لانیکه م به کوردی یه که ی خوّمان خویند بیتیان ه وه. دیاره نازانم چهنده له وه رگپران ی نه م ده قه به رزه دا سهرکه وتوو بووم، به لام هه ست ده که م له گه ل نه وه ش دا که من ده قه که م نه که له زمانه سهره کییه که ی خو ی به نکوو له زمانی فارسیه وه کرده به کوردی، دیسانیش وه رگپردراوه که تا راده یه که هه لگر و راگو یزه ری بییره ورد و بۆچوونه جوانه کانی ناو ده قه نه سلویه که یه.

نه م روژانه که جار یکی دیکه خوشه ویستی هاو زمانان و هاو نه ته وه که ی خوّم له باکووری کوردستان بو خوشه ویستی خاکی کوردستان و رزگاریی خو یان له بنده ستی له نیوه ندی شاری نه نکارا و له ره وتی به ریوه چوونی کونگره ی پارتی ناشتی و دیموکراسی (ب.د.پ) دا به و هماسه ته جیی شانازی به وه بین ی، به لاینم به خوّم دایه وه که جار یکی دیکه، وه رگپراوی نه وه ده قه بخه مه وه به رچاوی خوینده ران.

نه م ستانه ی ناتوانین پیتان بفروشین

سالی ۱۸۵۴ «فرانکلین پیترس» سهرکو ماری نه و کاتی ویلایه ته یه کگرتو وه کانی نه مریکا، له نامه یه که دا بو سهروکی هوزی سیاتل، داوای کرد سوور پیسته کان زهوی یه کانی خو یان به و بفروشن. سهروکی هوزی سیاتل، وه لام یکی به و نامه یه دایه وه که نیشاندهری زور خالی تازه له جور ی روانینی مروقه کان بو جیهانه. نامه ی سهرکو ماری نه مریکا له میژه له بییر چوته وه، به لام وه لامی سوور پیستی بلیه مت، تا نیستاش شیایو تیپامان، شایانی خویندنه وه جوانه.

با به یه که وه نه م نامه یه بخوینینه وه:

چلون ناسمان و گهرمای زهوی ده فروشری؟ کاتیک نیمه خاوه نی خاوی نیی هه وا و پرشنگی ناو نین، چلون ده توانین به تو یان بفروشین؟

نهم سهرزهوی په، ههمووی بو خه لکی من پیروژن، گه لا باریک و دریزووکه و بریقه داره کانی سنه و به ره کان، نیواره رهمی په کان، تهمو مژی نیو لیره واره کان، ده عبا و چرو جانه و هره جوان و پر هه راو هوریاکان، به تی نهمانه ههموویان له بیره و هری و نهموونی خه لکی من دا پیروژن. ته رای په ک که به ره گی داره کان دا ده گه ری، بیره و هری په کانی پیماوی سوور پیستیان تیکه له.

زهوی دایکی نیمه په، نیمه به شیکین له زهوی و زهوی له تیکه له نیمه. گولانی بونخوش خوشکمانن. ناسکان، نهمسپانو هه لو گوره کان، برامانن. تروپکه به ردینه کان، ناونگی چیمه نه کان و تینی له شی نهمه کان و مروقه کان، ههمووی بنه مانه په کن. نهم ناوه روونه ی به جوگه کان دا راده بری و نهم چومانه، ههر ناوینن، خوینی بابو بایپیرانی نیمه ن که راده برن. نهم گهر نیمه نه و سهرزهوی په تان پی بفروشین ده بی له بیرتان بی که نیره بو نیمه پیروژه و، نهم دیمه نه ناروونو لیلانه ی له گه ل نهم ناوه دا راده بوورن، نه و به سه رهات و بیره و هری بانه ده گپرنه و که له ژبانی خه لکی نیمه دا، روویان داوه. چپه ی ناو، دهنگی باوکی باوکی منه.

رووباره کان برای نیمه ن، نه وان تینویتییمان داده مرکینن، به له مه کانمان ده ناژون و، بزوی مندا لانمان ده دن. نهم گهر سهرزهوی خومانان پی بفروشین ده بی له بیرتان بی و مندالانی خوشتان فیر کن که نهم روویارانه، برای نیمه و برای نیون و له موه و دا، نه و سوژو هه ستو به زه یی په برایانه یی برا ههمه بر به برا دهینوینی، ده بی له ناست نه و روویارانه بینوینن.

له شاره کانی سپی پیستان دا، شوینیکی هیمن و نارام ده ست ناکه و، جیگایه ک به دی ناکه ی که گویت له خشپه ی لاونته ری گه لا به هاری په کان و سپره ی بائی چرو جانه و هره ان بی. رهنگه نه و قسانه ی نیمه له ووه سه رچاوه بگرن که نیمه خه لکیکی و وحشین! به لام و هختایه ک که مروق له بیندهنگی نیوه شه وان دا نه توانی دهنگی خویندنی تاقه بالنده ی شه و قره ی قورواقی تالوان بیسی، نیتر ژبان به لای ویه ووه چ مانایه کی ده میتی. سوور پیسته کان شنه شی شنه یان، نه و کاته ی به شینه یی به سه ر تالو و گو میله کان دا راده بری و، بوئی خوشی بایان، نه و ده مانه ی ناوینته ی خوناوکه بارانی نیوه روویان ده بی و، بوئی خوشی گه لا باریکو دریزه کانی سنه و به رانیان، به لاهه خوشه ویست تره.

ههوا به لای سوور پیسته کانه وه، به نرخ و بایه خداره. چونکه هه ناسه دانی ههمووان به ووه به نده. ناژهل دارو دره ختو مروق ههمو له م هه وایه هه لده مژن. نهم گهر نیمه سهرزهوی خومانان پی بفروشین، ده بی له بیرتان بی که ههوا ژبانمان پی ده به خشی و به لامانه وه به ریزه، رحو خوشی ژبان به بهر سه رجه می بوون دا ده کا. ههر نه و بایه ی بایپیری من به هه لمژینی نه و ده ژبا، ههر نه ویش دا هه ناسه ی مالاوایی له ژبانی، لی نه ستاند.

بەشى يەكەم

ئەگەر ئىمە سەرزەۋىي خۇمانتەن پىنفرۆشىن، ئىۋە دەبى ئەگەل زىندەۋەرانى ئەم سەرزەۋىيە ۋەك براكانى خۇتان بچوۋىنەۋە. بەلى، ئىمە كىۋىنۋ ناتۋىن ئە ھۆى قەلاچۆى ھەزاران بوۋقائوۋ تىبگەين! ئىۋە دەبى مندالانى خۇتان فىر كەن كە زەۋىي بەرپىيى ئەۋان، خۆلەمىشى بابو باپىرئىانە. كەۋابوۋ دەبى سەرى رىز بۆ سەرزەۋىي خۇيان دانۋىنۋ ئەۋانىش مندالانى خۇيان فىر كەن كە زەۋى دايكى ئەۋانە. ئەۋەى زەۋى بەسەرى بى، ئە رۆلەكانى سەرزەۋىيىش روو دەدا. ئەگەر مروفا تف ئە زەۋى بكا، تفى ئەخۆى كردوۋ. نابى ئە بىرمان بچىتەۋە كە مروفا رايەلى ژيانى رانەھىشتوۋ، بەلكوۋ مروفا بۆخۆى رايەلىكە ئە رايەلەكانى ژيان.

سەرچاۋەى نامەكە: «ھمشەرى»، ژمارە ۱۸۵۳، ۱۶ ژۇنەنى ۱۹۹۹

ۋەرگىپرانى نامە بۆ فارسى: خوسرەۋ باقرى

ئە ژمارە ۵۹۴ رۆژنامەى "كوردستان" دا بلاۋ بۆتەۋە.

رىكەۋتى : ۲۲ ئۆكتۆبەرى ۲۰۱۲

پرسی کورد، دیالوگ و نه زموونه کانی دوو ولاتی تورکیه و ئیران

دوايين ليدوانی سكرتيری گشتی حیزبی ديموکراتی کوردستان، نه و وتاره بوو که رۆژی ۱۴ ئۆکتوبری نه مسال نه دووه مین کۆنگره ی ناسایی پارتی ناشتی و ديموکراسی (ب.د.پ) دا پيشکەشی کرد و تیی دا ویرای پینداگرتنه وه له سهر پیوستی ههولدانى جیدی دهولتی تورکیه بۆ چاره سهری پرسى کورد، خهباتی پارلمانى و ناشتیخوازانه و دیالوگی وهک باشتیرین ریگه و شیوهی خهبات بۆ چاره سهرکردنی پرسى کورد له باکووری کوردستان ناو برد.

سكرتيری گشتی حیزبی ديموکراتی کوردستان، بۆ رۆژه لاتی کوردستان و پرسى کورد له ناستی ئیرانیس دا، دیالوگ و ههولدان بۆ نه م پرسى به ریگای دیالوگ و ناشتیخوازانه دا، به باشتیرین ریگا زانی. نه و، که نه م قسانه ی دهکرد دهیزانی که له نیوان تورکیه و ئیران و چۆنه تیی رووبه رووبوونه وه له گه ل پرسى کورد دا، نه گهر له هیندیك رووه وه ویکچوون ههیه، به لام له یهک رووه وه جیاوازییه کی گه وه ههیه. نه ویش نه وهیه، له تورکیه، سهره پای هه موو گرفت و به ربه سته کان، خه لکی کوردستان، ده توانن حیزبی قانونی خویان هه ب، به شدارى پيشبرکینه کانی هه لبراردنی سهرانسهری بکه ن، شاره وانیه کانی خویان بۆ خویان هه لبرێرن، نوینه رانی راسته قینه ی خویان بنیرنه پارلمان و نوینه رانیان پشت نه ستور به و خهباته جه ماوه رى و مه ده نییه سهرانسهریه ی به ره وپیشی ده بن ده توانن قسه ی دنی نه ته وه که ی خویان له نیو پارلمان دا بکه ن. له تورکیه راست له نیوه ندی پینته خته که یدا، پارتیکی وهک پارتی ناشتی و ديموکراتی، ده توانی کۆنگره و کۆبوونه وه ی هه زاران که سیی خوی به به شدارى ربه ران و نوینه رانی حیزبه کانی به شه جوراوجۆره کانی کوردستان، پیک یینی و له دهر و ژووری کۆنگه ره که یدا بانگ و داواى نازادى نوجه لان و هاوپیوه ندی له گه ل پ.ک.ک به رز بکاته وه.

به لام له ئیرانی ژیر ده سه لاتی کۆماری ئیسلامی دا، کام زه مینه بۆ دیالوگ له نیوان خه لکی رۆژه لاتی کوردستان و نوینه رانی پرسى کورد له گه ل ده سه لاتی ناوه ندی دا هه یه؟ چ دهره تانیک بۆ خهبات به شیوه ی هیمانه و ناشتیخوازانه هه یه؟ نه و ریژیمه جگه له وه ی هه ر له رۆژی یه که مه وه، به شه ر و سه رکوت به ره ورووی داخوازه کانی خه لکی کوردستان بۆوه، کاتیکیش له سالی ۱۳۵۸ بۆ یه که م جار نه و دهرفته به بۆ خه لکی کوردستان ره خسا که نوینه رانی راسته قینه ی خویان (بۆ مه جلیسی دامزینه ران و مه جلیسی شوورای میلی) هه لبرێرن، کۆماری ئیسلامی ریگای چوونی نوینه رانی نه وان بۆ مه جلیسی به ست و ناکامه کانی هه لبراردن له کوردستانى هه نه شانده وه. له مانه ش تانتر و سه رسوپینتر نه وهیه نه م ریژیمه، هیج دهرسى له بیناکامی شه رفروشی و گرتنه به رى ریگای سه رکوت وه رنه گرت و ریگای دیالوگیشی ته نیا بۆ نه وه نده ویت که سكرتيری گشتی حیزبی ديموکرات و دیارترین ریبه رى بزووتنه وه ی کورد له رۆژه لاتی کوردستان، د. قاسملوی

پخ له داو بخا و تیروری بکا!

پرسی کورد له تورکیه نه زموونیکې باشه نه گهر که سانیک عه قلی لیوه فیبروونیان هه بی. بو ماوه دیان سال، دهوله ته شونیشته کانی نه و ولاته، به توندترین شیوه کانی سهرکوت هه و لیان دا، «کیشه» ی کورد و به ره نست و به ره ره کانی نه و نه ته وهیه بو دا کوکی له مانه وهی خو ی و گه یشتن به مافه کانی، نه ک هه رله قوولایی شار و ناوچه کانی باکووری کوردستان، به لکوو له سنوره کانی نه هیلن. به لام «کیشه که» نه ک هه ر لیان دوور نه که وه وه، به لکوو وه ک ده بیین له ناکارا و له نه ستانبول به ربینگی پیگرتوون! هه ر نه وه شه وای کردوه نه و عه قلییه ته نه و ولاته دا سهره ل بدا که ده بی تورکیه نه و پرسه، به ریگایه کی غهیری سهرکوت، توانده وه و ئینکار، به دیالوگ چاره سهر بکا. نه و عه قلییه ته له سهره تای ریگه دایه و هیشتا کو سپی زوری له به رده مه، به لام به دنیا ییه وه نه گهر به راستی پشتی پی به ستری، ده توانی بناغیه کی پته وه بو پیکه وه ژبانی بریانه و ناشتیانه و به دوور له خوینریژی، بو دوو نه ته وهی کور و تورک له و ولاته بدوزیتته وه. به لام له ئیرانی ژیر ده سله تاتی کوماری نیسلامی دا هیج ناسه واریک له په یدابوونی بیرکردنه وهیه کی نه وتو دیار نییه و نه ک هه ر ده سله لاتداران، به لکوو زور له و کس و لایه نانه ش که ئوپوزیسیونی نه و ریژیمه ن، له پیوه ندی له گه ل پرسى کورد و نه ته وه بنده سته کانی ئیران دا وه ک ده سله لاتداره شونیشته کان بیر ده که نه وه و هه ر وا دم له ئینکار و سهرکوتی نه ته وه کانی دیکه ده دن.

به لام ئیران ولاتیکی فره نه ته وهیه و نه ته وه بنده سته کانی، به سیاسه تی ئینکار و سهرکوت، له نیو ناچن. نه و نه ته وه جوړاوجورانه ده بی به یه که وه و به دیالوگ و دانیشتن و ریکه وتن، بناغیه داها تووی هاو به شیان، دابنن. به م دواروژبیینییه وهیه که حیزی دیموکراتی کوردستان، له هه وئی پیکه یتنانی دهره تیک دایه که به م زوانه هیز و لایه ن و که سایه تییه کورد و ئیرانییه کان، له سهر بناغیه قبوئی جوړاوجور ییه کانی ئیران رو به روو له گه ل یه کتر بکه ونه دیالوگ، بو نه وهی نه زموونه کانی ده وله تانی ناوچه له رو به روو بوونه وه له گه ل پرسى کورد دا درسیان لی وه ربگیری و ئیران و ئیرانییه کانی داها توو، ناچار نه بن به رده وام رابردووی خو یان دوویات بکه نه وه.

له ژماره ۹۴ ۵۰ رۆژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۲ ئوکتوبری ۲۰۱۲

ناوا بوونی نه ستیره یه ک (یادیک له هاوړی نه هر عوسمان ره حیمی)

دوانیوه روی سی شه ممه ۲۰۰۷ی خه رمانان (۱۱ سپتامبری ۲۰۰۷) کاک عوسمان ره حیمی نه ندامی ده ستی راویژگاری ده قته ری سیاسی و تیکو شوری دیرین و ناسراوی حیزبی دیموکراتی کوردستان به هوی سه کته می شک کوچی دواپی کرد.

کاک عوسمان ره حیمی، کوری همه سانه، سالی ۱۳۳۵ ی هه تاوی له بنه مانه یه کی خه بانگیرو نیشتمانیه روه ردا له شاری بانه له دایک بوو. باوکی کاک عوسمان یه ک له پیشمه رگه کانی کوماری کوردستان بوو و هه تا دوا ساتی ژیانی به نامانجه کانی کوماری کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستان وه فادار مایه وه. برایه کی کاک عوسمانیش به ناوی عومهری ره حیمی که نه ندامی کومیتته ی شارستانی بانه بوو، سالی ۱۳۶۲ له کاتی تویبارانی کونفرانسی کومیتته ی شارستان له لایه ن کوماری نیسلامی یه وه گیانی له ده ست دا. عوسمان ره حیمی خویندکاری سالی پینجی دام پزیشکی زانکوی تاران بوو که شورشی گهلانی نییران به دژی ریژی می پاشایه تی سهرانسهری ولاتی داگرت. به هوی رابردوی سیاسی بنه مانه که یو تیکه لاوی له گهل کورو کومه له خویندکاری و خه بانگیرو کان، وه ک خویندکاریکی شورشگیرو ناگای کورد، رولیکی چالاکي له ری کجستنی خویبشاناندانه کانی سالی ۱۳۵۷ ی شاری بانه دا گرتنه نه ستو. ههر نه و سانه ش بوو به نه ندامی حیزبی دیموکراتی کوردستان و له و کاته وه تا کاتی کوچی بیوه خت و له ناکاوی هه موو توانای خوی بو خزمه تی حیزبه که ی و بزوتنه وه ی رزگاربخوزانه ی نه ته وه که ی له روژه لاتی کوردستان ته رخان کرد.

ناگایی به رزی سیاسی، خه لکدوستی، خاکه رای، ماندوویی نه ناسی و ناماده پی بو به ریوه بردنی نه رک و به پرسایه تی حیزبی، زور زوو عوسمان ره حیمی کرد به سیمایه کی ناسراو و خوشه ویستی حیزبی دیموکرات له شارستانی بانه. ههر بویه به پرسایه تی جوراوجوری سیاسی، ته شکیلاتی و ناموزشیی له ناستی کومیتته ی شارستان و هه یه تی نیجریی دا پی سپیردرا. کاک عوسمان له ناکامی نیشاندانی لیوه شاوه پی له خوی و سه رکه وتنی له نه رکه پی سپیردراوه کانی دا، له کونگره ی هه وته می حیزبی دیموکراتی کوردستان به نه ندامی کومیتته ی ناوه ندی هه ل بزیردراو به پرسایه تی کومیتته شارستانی بانه ی پی سپیردرا.

هاوړی به نرخ عوسمان ره حیمی له ماوه ی نزیک به ۳۰ سال تیکوشانی شیلگیرانه له حیزبی دیموکراتی کوردستان دا، هه موو کات یه ک له به ریوه به ران و به پرسه به توانا و به خزمه ته کانی حیزبه که ی بووو، بو ماوه ی زیاتر له ۲۰ سال له کادری ریبه ری حیزب دا، به پرسایه تی جوراوجوری گرتنه نه ستو. نه گهر له هه لومه رچی دژواری خه باتی پارتیسانی دا،

بهشی په کهم

به پر سیکي فیداکار، مودیریکي سه رکه وتوو، سیاسی په کی ناگا و فه رمانده په کی به توانا بوو، له به ریوه بردنی ته شکیلاتی نهی، نه ندانه تیی دهستی نووسه رانی روژنامه ی «کوردستان» و ئیداره کردنی رادیوی دهنگی کوردستانیش دا، سه رکه وتوو سه ربه رز بوو. نه و خزمه تانه ی عوسمان ره حیمی له بواری فکرو نووسین و فیر کردنو راگه یانندن دا به حیزبی دیموکراتی کوردستان و خه باتی شورشگیرانه له روژهلای کوردستانی کردوون، له خزمه تانه کی دیکه ی که متر نین.

عوسمان ره حیمی وهک روونکبیریکي شورشگیر دلی له گهل رووداوه کانی خه باتی رزگاربخوازانه ی نه ته وه که ی دا لپی ددها و، تیکوشانی راسته وخو له نیو جه رگه ی نه م بزوتنه وه یه ی دا به نه رکی بی نه م لاو نه ولای خو ی ده زانی. هر بویه نه گهل نه وه ی هه موو مهرجه کانی گیرسانه وه له نوروپای بو دابین ببوو، کاتیک دوا ی ۳ سال له نه نمان گه راپه وه کوردستان، له نیو تیکوشه رانی خوراگری حیزبه که ی و نه ته وه که ی دا مایه وه تا روئیکي کاربگه رتری له به ره وپیشبردنی تیکوشانی حیزبه که ی و خه باتی گه له که ی دا هه بی. هاوړی عوسمان ره حیمی سالی ۱۳۷۳ له گهل خاتوو په خشان کچی تیکوشه ری دیرین ماموستا نه بوو به کر فه لسه فی ژبانی هاو به شی پیک هینا. به ره می نه و ژبانه هاو به شه ۲ کورو کچیکن به ناوه کانی سامان، سوورکیو و سنوور. ژبانی تایبه تی و بنه مانه یی کاک عوسمان و هاوژبانه رووسوورکه ی، پیشانده ری لایه نیکي دیکه له که سایه تیی به رزی نه و دوو تیکوشه ره بوو. چونکه ژبانی هاو به ش و نه رکه بنه مانه یی په کان هیچ کات نه بوون به ریگر له به رده م خزمه تی بیوچانی عوسمان ره حیمی به حیزبی دیموکرات. له لایه کی دیکه وه مانی کاک عوسمان هه موو کات شوئینیک بووه بو دالده دان و خزمه تی تیکوشه ران و هه لوه دایانی کوردایه تی و نازادی.

به کوچی دوا یی عوسمان ره حیمی حیزبی دیموکراتی کوردستان خه باتگیریکي کارامه و که سایه تیبه کی خوشه ویست و په کیک له ربه ره پیگه یشتووو لیوه شاهه کانی خو ی له ده ست دا. ۵ ساله عوسمان ره حیمی به جه سته به جیی هیشتووین، به لام یادی و ناوی به بو نه ی ته مه نیک خزمه ت به حیزبی دیموکرات و نه ته وه که ی و، نه خلاق و ره قاری به رزی، له نیو نیمه ی هاوړبیان و هاوسه نگه ران و دریزه ده رانی ریگاکه ی هر به زیندووی ماوه ته وه. و بووه به سه ر مه شقی نه وه نوییه کانی حیزبی دیموکراتی کوردستان.

هه زاران سلاو له گیانی پاکي عوسمان ره حیمی رو له ی خوشه ویستی حیزبی دیموکرات و خوشه ویستی کومه لانی خه باتگیري کوردستان

له ژماره ۵۹۲ ی روژنامه ی «کوردستان» دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۴ سپتیه مبه ری ۲۰۱۲

مانگی گه لایوژ و بیره وهری یه خوښو ناخوښه کانی

مانگی گه لایوژ، نه و مانگیه که هه کومه نهی ژبانه وهی کورد (ژ. کا) ی تیدا دامه زراوه، هه م حیزبی دیموکراتی کوردستان. نه م دوو رووداوه هه ر کامیکیان له میژووی گه لی کورد دا، جیگا و شوینی خوین هه یه. یه که میان، رووداویکی گرنگ بوو، چونکه یه کهم نه زموونی خه لکی کوردستان له و به شهی نیشتمانه که یان له پیکه پیکانی ریکخراو و کومه نهی سیاسی و خه باتگیرو نیشتمانیه روهر دابوو و، توانی بی به دهمایه و بنچینه بۆ دامه زراوی حیزبیکی سیاسی و سه رده میانه. دووهه م رووداویش، له یه کهم رووداویه کچار گرنگر بوو.

چونکه وهرچه ر خانیکی له ژبانی سیاسی به شینی گه و ره له نه ته وهی کورد دا خولقاند و خه باتی نه ته وایه تی و نازادیخوازانه ی گه لی کورد له کوردستانی ئیرانی خسته سه ر ریره و پیکه نه پساوه، پیکه و تنخوازانه و مؤدیرو، بوو به سه رچاوه و هه وینی رووداوی و نالوگوری سیاسی گرنگو میژووی له ژبانی میله تیک دا.

هه ره وک گوترا، به لام گه لایوژ بیرخه ره وهی هیندیگ رووداوی تال و خویناویشه، که له هه مووانیان گرنگر نه و رووداوانه ن که هه ر دووکیان راست له ۲۸ نه م مانگیه دا، روویان دا. یه که میان کودتای ۲۸ گه لایوژی ۱۳۳۲ ی ریژی می په هله وی به پشتیوانی و هاوکاری نه مریکا و ئینگلیس له دژی حکومه تی نیشتمانی دوکتور موسه ددیق، که بووه هوی له سه رکار لاجوونی موسه ددیق، شکان و پاشه کشه ی بزوتنه وهی نیشتمانی له سه رانه ری ئیران دا. دووهه م، راگه یاندنی فه رمان یا فتوای جیهاد له دژی گه لی کورد له لایه ن خومه یینی په وه له ۲۸ گه لایوژی ۱۳۵۸! به ئی له ۲۸ گه لایوژی ۱۳۵۸، خومه یینی ریبه رو بنیاتنه ری کوماری ئیسلامی ئیران، که شینگیری و خوراگری خه لکی کوردستان له سه ر داواکردنی نازادی و مافه نه ته وایه تی یه کانیان، تووره و هه راسانی کردبوو، فه رمانی جیهادی له دژی خه لکی کوردستان ده رکرد و فه رمانی به قوای سه گانه دا به هه موو هیزو توانایانه وه هیرش به رنه سه ر کوردستان و به فرۆکه و هیلکی کوپتیر پردیکی هه وایی بۆ ئیو کوردستان سازیکه ن، له ماوه ی ۲۴ سه عات دا بیگرن و بۆخوښی فه رمانده یی قوای سه گانه ی به ده سته وه گرت.

خومه یینی بۆ جی به جی کردنی فتوا به دناوه که ی خوی چه ندین مؤره ی جینایه تکاری وهک مسته فا چه مران، سه ییادی شیرازی، که به قه سسابی کوردستان ناوبانگی ده رکردبوو، حه سه نی، نوینه ری خوی له نازه ربایجانی رۆژناوا و خه ئخالی جینایه تکار که ده ستووری ئیعدام کردنی ده یان رۆله ی کوردی له بی دادگا کانی ریژی مه دا ده رکرد، وهک به رپرسی به ریوه بردنی فه رمانی خوی له کوردستان دیاری کرد و هیژیکی زوری ره وانه ی کوردستان کرد.

بهشی په کهم

سهرکه وتنی کودیتای ۲۸ گه لویژ، له دوو باره وه بۆ خه لکی کوردستانی ئیران و حیزبی دیموکرات تال و ناخوش بوو، له لایه که وه نه و انیش وهک هه موو خه لکی ئیران جاریکی دیکه شایه دی زان بونوه وی دیکتاتور و سهره پویی به سهر نه و ولاته دا بوون و، خه لکی ئیران بۆ دهوره یه کی نه و سهر نادیار له گه یشتن به مافو نازادی به کانیان دوور که وتنه وه. له لایه کی دیکه شه وه خه باتی گه لی کورد له ئیران و تیکوشانی حیزبی دیموکرات که له گه ل گه شه کردنی بزوتنه وه نیشتمانی سهرانه ری، له دوی رووخانی کوماری کوردستانه وه به شیوه یه کی بئوینه په ره یان گرتبوو، ناچار به پاشه کسه بوون.

به لام خالی هاو به شو سهرنج راکیش له دوی ههر دوو ۲۸ گه لویژ له کوردستان، به رده و امیی خه بات و تیکوشان له لایه ن حیزبی دیموکرات و گه لی کورد به دژی دیکتاتور و سهر پویی و له پیناوی نازادی و مافه نه ته وایه تی په کانی نه و گه له دا بوو. دیاره له نیوان نه و دوو هه لومه رجه دا (هه لومه رجه سیاسی و گشتی ئیران، کوردستان و حیزبی دیموکرات له دوی ۲۸ گه لویژ و ۱۳۳۲ و ۱۳۵۸)، جیاوازی زور هه بوو.

نه گهر له دوی ۲۸ گه لویژ و ۱۳۳۲ هه، رۆله خه بات گه لکی کورد و تیکوشه رانی حیزبی دیموکرات، له نیو به ندیخانه کانو له دهر به دهری و دووره ولاتی دا نه یان هیشت کوانووی خه بات به دژی ریژی می پاشایه تی دابمرکی و له سانه کانی ۶ و ۷ دا نه م خه باته یان به راپه رینی چه کدارانه و پر له فیداکاری خویان گه یانده چله پوپه، له دوی ۲۸ گه لویژ و ۱۳۵۸ هه، کوردستان بۆ ماوه ی نزیک به دوو دهیه، له ژیر پی هیرشکه ران و ئینسان کوزانی کوماری ئیسلامی دا بوو به یهک پارچه ناگر. گه لی کورد له خه بات و به ره ره کانی یه کی نابهرامبه ردا که به شی ههره زوری قورسای په که ی له سهر حیزبی دیموکرات بوو، نیشتمانی خوی کرد به سه نگه ری کۆنه دان و به چوک دانه هاتن له به رامبه ر زورداری و دیکتاتور و کوماری ئیسلامی دا. خه باتیک که نه مړو رهگ و پنجه خوی به نیو زورترین چین و تویره کانی خه لکی کوردستان به تاییه تی رووناکییران، لاوان و، خویندکاران و ژنان دا، بردوته خور و له سهرتاپای کوردستانی ئیران و ههر شارو به شیکی ئیران که کوردی لئ ده ژین، له شکل و شیوه ی جورا و جوردا، به ره و پیش ده چی. نه و خه باته به رین، هه موولایه نه و پر له قوربانیدانه، باشتین و جواتترین نیشانه ی زیندووی و نه وه ستان و وربا بونوه وی گه لیکه که تا گه یشتن به رزگاری و به ده سته وه گرتنی چاره نووسی خوی، نۆقره ناگری. ههر له و کاته دا نیشاندهری نه و پیوه ندی و متمانه بئوینه و رۆژ به رۆژ به ربلا وترشه که له نیوان خه لکی کوردستان و حیزبی دیموکرات دا هیه و توانیوتی به رده و امیی خه باتی نازادی خوازانه له کوردستانی ئیران ده سته بهر بکا.

نه م راستی یانه ده مانبه نه وه سهر سه رچاوه یه ک که له ۲۵ گه لویژ و ۱۳۲۶ دا شاهی دی له دایکبونی بووین. دامه زرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان. که وابوو رۆژی ۲۵ گه لویژ وهک رۆژیکی میژووی و وهک رۆژی دامه زرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، نهک ههر بۆ ئیمه نه دامانی حیزب، بۆ خه لکی کوردستانیش شیای پیوه نازین و جیژن بۆگرتنه، شتیکی که به

بهشی په كهم

كردوه، دیتوومانه و دهییینین. بهلام خوشه ویستی حیژی دیموکرات له نیو گه له كهی داو شانازی په كانی رابردوی، نابی ریبهری، تیكوشه ران و نه دمانی نه م حیژه له راستی په غافل بكن كه بؤ نه وهی حیژمان هه روا خوشه ویست بمینیته وه و بؤ نه وهی بیین به و حیژه كه خه لكه كه مان ناره زوی دهكا، به خؤدا چوونه وهیه کی رخنه گرانه به كارو تیكوشانمان داو هه ول و تیكوشانیکی هه موولایه نه، جیددی و به به رنامه بؤ له نیو بردنی كه م و كووری و ناته واوی په كانمان، پیویسته.

له ژماره ۳۹۵ ی روژنامه ی "كوردستان" سالی ۱۳۸۶ هه تاویدا بلاو بؤته وه.

ریكه وتی: ۳ ی ناگۆستی ۲۰۱۲

نیازم وایه هر لّو وه مینم (به بونهی روژی جیهانی لاوانه وه

نزیکی ۲۰ ساله نهم وته جوانهم له کهسیک خویندو ته وه که «مرؤقه کان به تیپه پوونی سالانی ته من پیر نابن، به له دستدانی ناواته کانیان پیر دهن، مرؤف تا ناواتی له دل دابیت هر لّوه و کهسیک که بیپهوا و ناوات بی، نه گهر به ته مینش لاو بی، هر پیره.»

له و کاته وه که یه کهم جار نهم وته یه م خویندو ته وه و به دلم بووه کردووه به رینون و فلهسه فهی ژیانم.

خو نه گهر بهم جوړه روانینه نه بوویمه وه لاویش، لانیکه م خوم قه ناعت بیپهناوه که هر لّوم چونکه هیوام له دل دایه، هیوا به ژیان، هیوا به داهاتوو، هیوا گه یشتن به روژانیک که کاتیکش دابنیم بو ژیان و رامن له ژیان و ناوردانه وه له ژیانیه که له هر کار و تیکوشان و سختی و مهینه تیپه کانی ژیان خه بانکارانه، نه متوانیوه تیان دا بژیم. بهم پیپه من بریارم داوه به لاوی وه مینم و دان به به سالد اچووی و پیری خوم دا نه نیم.

چون قبول بکه م که به ره و پیری دچم، خو نه و دوانیوه رو پاییزییهی سالی ۱۳۵۸ ده لئی دوتی بوو سهرم به بنکهی ریکخواوی لاوانی حیربی دیموکرات له شاری شو دا کرد و وتم نیستا که ته منم بوته ۱۶ سال، ده توانم ببه نه ندایم نه و ریکخواوه، که واته نام بنووسن. نه و کاتهی بو یه کهم جار کومیتیهی به ریوه به ری گشتی یه کیه تی لاوانی دیموکراتی کوردستانی ئیران پیک هات و «خداوئی» ی سهر ریگای پیرانشار - سهردهشتی کرد به بنکهی خو و من بووم به نه ندایم، تازه ببووه ۱۸ سال. کاتیک له خه زه لوه ری ۱۳۶۰ ی هه تاوی دا یه کهم ژماره گوفاری «لاوان» دهرچوو و من شانس و شانازی به شداری چالاکانهیم له ناماده کردنی دا هه بوو، وهک ده لئین تازه خه تم دابوو. یانی ناوا زوو زیاتر له سی دهیه به سهر نهم رووداوانه دا تیپه ری؟ یانی نهم تیپه ری نی سال و زه مانانه، منی له لاوه تی و لاوی کرده و نیستا که وهک میوان له شه شه مین کونگره ی یه کیه تی لاوانی دیموکراتی کوردستان دا به شدارم، لاو نیم؟ واداده نیم من لوم، نه دی کچه که م که به ۲۰ سال ته مه نه وه وهک نه ندایم و نوینه ری کونگره له گه ل باوکی دا لهم کونگره یه دا به شداره، چیه؟ نه ویش لّوه و مینش هر لّوم؟ قبول کردنی سه خته. راستییه که یه کهم لّوه نیوه دا لاو نیین. نه و یه کهش منم.

حه زی مندالته بوون و بوون به دایک و باوک، له و غه ریزه و له و نارزه وووه سهرچاوه ده گری که مرؤف دهیه وی نی دایمیهی هه بی. نه گهر خویشی وهک جهسته و گیان له نیو ده چی، نه جهسته و گیان و ژیانیه که سیکی دیکه دا که منداله که یه تی،

بهشی یه کهم

پیی خوشه درېژدی هه بئ. نه ندامه تیی هانای کچم له یه کیه تیی لاوان و به شداریی چالاکانه ی له کۆر و کۆبوونه وه و تیکۆشانی جوراوجوری نهو یه کیه تیبه دا، جوریکه له درېژه کیشان و بهرده وایمی من له یه کیه تیی لاوان دا. بهو هویه شه وه که نهو ریکخراوه یه ی لاوان، بو من و سهدان وهه زاران لاو، قوتابخانه ی فیربوونی کاری به کومه ل و راهاتن به نه ل فویبی تیکۆشان و خویندنی وانه کانی خوشیستنی نه ته وه و نیشتمان بووه، بوونی هانا له ریزه کانی و له کۆنگره که ییدا بو من زیاتر له یه ک مانای هه یه. هه م بهرده وایمی دایک و باوکه له جهسته و رۆحی کچه که ی دا (نه گهر چی جاری بو خوم له ژیانیش دا مابم)، هه م به واتای درېژه دانی ریگای خه بات و تیکۆشانی دایک و بایبه تی. بویه ناحه قم نه بوو، نهو کاته ی نهوم له پشت تریبوونی کۆنگره به رامبه ر به خوم دی، له لایه که وه نوقمی بیرکردنه وه نهو سالانه بم که منی له میړمندا لیککی ۱۶ ساله ی ۳۳ سال له مه و به ره وه کردوه به باوکی یه کیک له نه ندامانی شه شه مین کۆنگره ی یه کیه تیی لاوان و له لایه کی دیکه شه وه هه ست به شانازی بکه م که نه م ریگایه ی چهنه د دیه له ته مه نی به هه زارانی وه ک منی، هه لوشیوه، بی ریبار نامینیتته وه.

به لئ من دانی پیدا بنیم یا نا، له سیمادا شوینه واری تیپه رینی زه مان و «هه یکه لی عومریکی حه سره نکیش» یا به واتایه کی دیکه، هه لکردنی شنه بای مهوسی خه زانی ته مه ن، به دی ده کری. به لام به م هویه وه که دل و میشکم، بیرم، هه ستم» پرن له هیوا و له لایه کی دیکه وه چونکه «نیمتی داد» ی خوم له کۆری تیکۆشان دا به هوی به ره هه می شیرینی ژیانم، هانا وه ده بینم، سه رم بو پیری دانانه وینم، نیام وایه هه ر لاو وه میتیم.

له ژماره ۵۸۹ ی رۆژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۳ ی ناگۆستی ۲۰۱۲

ناکامتر له هه میشته له بوون به رووگهی جیهان دا

پینکھانتی کۆبوونه وهی ریبهرانی ولاتانی نه ندامی بزووتنه وهی بی لایه نه کان له چهند روژی داهاتوو دا له تاران، قهرار بوو دهرفته تیک بی بو ریژی می کۆماری نیسلامی تا له لایه که وه ته ریککه وتنه وهی خوئی له رادهی جیهانی دا پی قهره بوو بکاته وه و نهو گوشارو گه ماروه نابووری و سیاسییی پی بهر په رچ بداته وه که له لایه نه ئه مریکاو به گشتی روژئاووه خراوته سه ری. له لایه کی دیکه کۆدهنگی و هاووه ئوئیستییه ک هه ر نه بی له رادهی ولاتانی نیسلامی دا به پشتیوانی له ریژی می به شار نه سه دی وه ری بخا و نه م کۆنفرانسه بکاته که دار خورمای رزگارکردنی دیکتاتوری له حالی نوقمبووندا.

«تاران» ی پیتته ختی کۆماری نیسلامی له وه تا نهو ریژی مه هاتوو ته سه ر کار، خه ون بهو روژه وه ده بی نی که بیته رووگه یه کی جیهانی و نه ک هه ر دنیا ی نیسلام به لکوو هه موو نهو ولاتانه ی له گه ل روژئاوا (به واتا سیاسی و فه لسه فییه که ی) له دژایه تی دان، رووی تی بکه ن. نه م ئاواته و نه م خه ونه، له گه ل تیپه ری نی زه مان، هه تا هاتوه کاتر بوته وه و نه ک ولاتانی نا نیسلامی دژی روژئاوا، به لکوو ولاتانی نیسلامی بی، روژ به روژ له م رووگه یه، دوور که وتوونه وه. نه گه ر چهند ریژی میکی وه ک ریژی می سووریه و چهند بزووتنه وه و گرووییکیش له ئاستی ناوچه و جیهان دا، پیوه ندیی خو یان له گه ل نه م ریژی مه پاراستوه، له بهر نهو یارمه تییه بی دیریغه بووه که کۆماری نیسلامی له به ی توئمائی خه لکی ئیران به مه به ستی بردنه بی شی مملانی بی خوئی له گه ل نه یاره ناوچه یی و جیهانییه کانی، پیشکه شی کردوون.

کۆنفرانسی چهند روژی داهاتوو ی سه رانی ولاتانی نه ندامی بزووتنه وهی بی لایه کان له تاران، له گه ل نه وهی له میژه کاری بو ده کری و هه زینه یه کی زوری تووشی کۆماری نیسلامی کردوه، له جیاتی نیشاندهری جیگه و پیگه ی به هیزی نهو ریژی مه له ریبه ریکردنی بزووتنه وهی بی لایه نه کان دا به له میتی، ناکامی هه رچی زیاتری کۆماری نیسلامی له بوونی به رووگه یه کی جیهانی دا دهرده خا. نه وه که زۆریه ی ولاتان و له نیو نه وان دا ده سه لاته ئوئییه کانی به ره می راپه ری نه نیسلامییه کانی نه م دوایی یانه ی هیشتا به ئینیان نه داوه له بهر زترین ئاست دا به شداری نه م کۆنفرانسه بن، نه وه که بانکیمون سکرتری گشتی ریخراوی نه ته وه یه گرتوو هکان ناماده نییه بو نه م کۆنفرانسه بیته تاران و نه وه که له ئیستاوه دیاره، سیاست و هه لویسته کانی نهو ریژی مه له باره ی سووریه و ئیسرائیل و روژئاواوه، نابن به سیاست و هه لویستی کۆنفرانس، رهنج به خه ساری و ناکامی کۆماری نیسلامی له پینکھیتانی نه م کۆنفرانسه له تاران دا، ده سه له میتن.

له ژماره ۵۸۹ ی روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۳ ی ناگۆستی ۲۰۱۲

ھومبیدیگ بۆ ھەڵاتنی خۆری نازادی لە خۆراوای کوردستان

دیكتاتۆری سووریه و رێژیمەكەى قەیرانیترین رۆژانی تەمەنى خۆیان تێپەر دەكەن. پەنابردن بۆ ئەوپەرى توندووتیژی و كوشتاری بەكۆمەڵ و درندانەى خەلك كە نمونەكەى كوشتنى زیاتر لە سەد ژن و منداڵ لە رۆژێك دا لە شارى «الجولە» بوو، ھێرشكردن بە تانگ و تۆپ و ھیلیكۆپتێر بۆ سەر خەلكى وەزائەھاتوو و دەست نەپاراستن لە كوشتار و وێرانى و گەیشتنى بەرپەرەكانى خەلك بە شار گەورەكان، ھیندیگ روخسارى ئەم قەیرانە بۆ وینەى پێشان دەدەن. باسكردنى راشكوانەى خاوەنپرایان و چاوەدێرانى سیاسى لە شكستى گەڵاڵەى ٦ ماددەى كوفى عەننان بۆ كۆتایى ھینان بە قەیرانى سووریه و بەجى ھیشتنى ئەو وڵاتە ئەلایەن چاوەدێرانى كە بۆ سەرپەرستى بەرپۆچوونى ئەو گەڵاڵەى ناردرابوونە سووریه، نیشانەكانى دیکەى ئالۆزى ھەرچى زیاترى بارودۆخەكەن.

باسى ئەو ھەش دەكرێ رووسیه، ھاوپەیمانە بەو ھاكەى ئەسەدى دىكتاتۆر، دوو كەشتى جەنگى ئامادە كردووە تا لە ئەگەرى ھەر رووداوەكدا لە پێگەى دەریایى رووسیه لە بەندەرى تەرتووس جیگیر بن و ھاوولاتانى روس لە گەرمەى قەیراندا دەرباز بكەن.

لە لایەكى دیکەو، لە بەرى ئۆپۆزىسیۆندا، د، عەبدولباست سەیدا، لەم داوایانەدا جیگای بورھان غەلیونى گرتەو. سەرۆكى نوێى ئەنجومەنى نیشتمانى سووریه كوردە و ھەلبژێرانى كوردیك بە سەرۆكایەتى ئەنجومەنىكى ئەوتۆ كە ئەمڕۆ لە ژوورەو و دەرەو و وڵات، ھەموو چاویان تێپرسو، ئەو ھەش لە وڵاتى كە نەك دەسەڵاتەكەى، بەلكوو زۆر لایەنى ئۆپۆزىسیۆنىش ئامادە نین دان بە قورسایى كورد لەم وڵاتەدا بێن، مانایەكى سیاسى گەورەى ھەیه. ھەر لە ماوى رابردوودا زۆریك لە لایەنە كوردەكانى خۆراوای كوردستان كەوتنە دیاڵۆگ و بیرورا

گۆرینەو بۆ خو ئامادە كردن و باس لە چۆنیەتى پاراستن و بەرپۆبەردنى شار و ناوچەكانیان كە خەرىكە سێبەرى دىكتاتۆرییان لەسەر لادەچى.

ئىستا سووریه لەسەر دوورپایى چارەنووسساز داھە. یەكەم، یەكلا نەبوونەوى مەلانى نىوان خەلك و رێژىمى ئەسەد و بەردەوامى قەیرانەكە لە شىوێ شەرىكى نىوخۆیدا. دووھەم: سەرکەوتن بەسەر دىكتاتۆرى و دەستپێكردنى سەردەمىكى نوى لە مێژووى ئەو وڵاتەدا.

به‌شی یه‌که‌م

له‌وه ناچې پش‌تیوانی به‌ ناشکراو به‌رژوه‌وند په‌رستانه‌ی زله‌یزه‌کانی وه‌ک رووسی‌ه و چین و پش‌تگی‌ری و یارمه‌تی هه‌مه لایه‌نه‌ی کۆماری ئیسلامی ئیران، چی دیکه بتوانن دیکتاتورۍ سووری‌ه، له‌سه‌ر پې را‌بگرن.

ده‌نگی شه‌قبردنی پایه‌کانی کۆشکی ده‌سه‌لاتی به‌شار نه‌سه‌د، ده‌گاته گویمان و نه‌سه‌دو ریژی‌مه‌که‌ی ده‌بی برۆن. ده‌می‌نیت‌ه‌وه سه‌ر ئوپۆزیسیونی سووری‌ه و نه‌و ولاتانه‌ی به‌رژوه‌ندیان له‌ سووری‌ه‌دا هه‌یه. ئایا هاندرو ریخۆشکه‌رو هاوکار ده‌بن بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکی سووری‌ه بۆ یه‌که‌م جار نازادی و دیموکراسی له‌ ولاته‌که‌ی خۆیان دا تاقی بکه‌نه‌وه؟ نه‌م هه‌موو خوینه‌ی خه‌لکی سووری‌ه نه‌م یه‌ک سانه‌دا له‌به‌ریان رویش‌توه و نه‌م هه‌موو سته‌م و بی‌مافییه‌ی ده‌یان سانه‌ی خه‌لک له‌و ولاته‌ نه‌گه‌نی رووبه‌روو بوون، ته‌نیا به‌ هاتنه‌ سه‌رکاری سیسته‌میکی سیاسی دیموکراتیک و جیگی‌ربوونی نازادی و دیموکراسی، قه‌ره‌بوو ده‌کرنته‌وه. سیسته‌میک که‌ به‌ر له‌ هه‌موو شتیکی دیکه، ده‌توانن به‌ داننان به‌ مافه‌ نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانی کورد له‌و ولاته‌و ریژگرتن له‌ ئیراده‌ی خۆبه‌ریوه‌بردنی، جیاوازی‌بوونی خۆی له‌ ریژی‌می پش‌شوو سه‌له‌می‌نن .

ریکه‌وتی: ۲۱ یوولای ۲۰۱۲

رؤژه لاتی کوردستان دا نه بوو. راستوژی و راستگوښوونی له گهڼ گوښه کانیسی، هر وهها ناوهرؤکی نازادخوازانه و پیشکته وتوانه ی په یامه سیاسی و میدیاییه که ی نه و نه ده ی دیکه پرستیژی نه م رادیوییه بردبووه سر. هر نه م تاییه تمه ندیانه ش وایان کردبوو، نه و نه ده ی له نیو خه ټک و گوښه کانی دا خوښه ویست بوو، نه و نه ده ش جیگای ترس و نیگه رانیی کوماری نیسلا می ب و له ریگای پارازیتیکی به هیز و هیرش هه وایی و توپخانه و پیلانی دیکه وه، هه وئی بیده نگکردنی نه م رادیوییه بدا. به لام به ریوه به ران و پیرونیلی دلسوز و نه رکناسی دهنگی کوردستان به ناگاداری له رؤئی گرنگ و بو هه موو لا دیاری نه و رادیوییه له خه باتی حیزبی دیموکرات و بزووتنه وه ی شوړشگیرانه ی که له که یان دا، نه ویندارانه و ماندوویینه ناسانه، کاریان ده کرد و نه م دهنگه خوښه ویسته یان به رز و به رده وام راده گرت.

له قوناعی نیستا دا، حیزبی دیموکراتی کوردستان و بزووتنه وه ی نه ته وه یی له رؤژه لاتی کوردستان به خوښییه وه بوون به خاوه نی که نائی ناسمانی. ته له فیزیون و ماپه ری نه نترنیتی و توره کومه لایه تییه کان جیگیان به راگه یه نه کانی پیش خویان ته نگ کردوه و بوون به هوی نه وه راگه یه نه کانی وه ک دهنگی کوردستان و رؤژنامه سه ره پای به رده وامبوونیان له سه ر دریژهدانی نه رکی خویان که مرهنگ بینه وه. به لام، نه و وه زعی نیستا، نابی له دوو راستی غافلمان بکا. یه که م نه وه که نه و رابردوه پرشانازییه ی راگه یه نیکی وه ک دهنگی کوردستان و هه وول و زحمه ته کانی ده یان و سه دان تیگوشه ری حیزبی دیموکرات و بزووتنه وه ی نه ته وایه تیمان له ماوه ی ۳۲ سالی رابردوو دا، سه بارت به مه وقعیه تی نیستای نه م راگه یه نه نابی به هیج جوړ له بیر بکری و ژیله موی فه راموشی لی نیشتی. دووه م، رادیو وه ک راگه یه نیکی دهنگی و خیرا، له داهاتووشدا ده توانی بیته وه خاوه ن رؤئی گرنگ له تیگوشانی سیاسی حیزبی دیموکرات و بزووتنه وه ی نه ته وایه تیماندا. بویه له سه رمانه نه زموونی ۳۲ ساله ی تیگوشانی دهنگی کوردستان پیاړیزین وه همیشه به و روانینه وه به ره و داهاتوو بچین که نه م رؤل به نرخ و حیاتیه ی جارن، به خویندنه وه یه کی نوی له دور و نه خشی هر کام له راگه یه نه کان له سه رده می نویدا، بو رادیوی دهنگی کوردستان بگرینه وه.

له سه رته ای سی وسیه مین سالی تیگوشانی رادیوی دهنگی کوردستان دا، ریز و سلاوی نه مه گناسیم پیشکشی هه موو نه و مرؤقه تیگوشه ر و دلسوزانه ده که م که سالانیک له ژبانی سیاسی و ته مهنی خه باتگیرانه ی خویان بو خزمه تی نه و رادیوییه و خزمه تی شوړشی نه ته وه که یان له ریگای نه م رادیوییه وه ته رخان کردوه. به تاییه تی سلاوی وه فا و پیاړیزین بو نه وانه که گیانیان له ریگای نامانجه کانی پشتیوان و خاوه نی سه ره کیی نه م رادیوییه، واته حیزبی دیموکرات و بزووتنه وه ی نه ته وه یی له رؤژه لاتی کوردستان دا به خت کرد، هه روه ها بو نه وانه ش که مه رگ مه ودا ی نه دان وه دیه اتنی ناواته له میژینه کانی خویان و نه ته وه که یان له رؤژه لاتی کوردستان ببینن. ریز وده ستخوش و پیاړیزین بو نه وانه ش که نه یان هیشتوه و ناهینن خاموشی روو بکاته ناورگی دهنگی کوردستان و نه م دهنگه به نه مری دیلنه وه.

ریکه وتی: ۱۶ جولای ۲۰۱۲

نه وانه بۆچی و بۆ کئی له زنجیردان؟

دیمه نى دلته زینی به نندیی سیاسیی نه خوش، نهرگس محهمه دى له سهر کورسییه ک له حالیکدا به چوار هاوبه ند دهبه نه ملاقاتی جگه رگوشه کانی، سالانیکی زور له بیره وهریى نه و که سانه دا ده مینیتته وه که ویزدانیان هه یه. دیمه نى کوره به سه ختی نه خوشه که ی محهمه د سهدیق که بوود و نندیس له سهر ته ختی نه خوشخانه له چاوه روانی باوکیک دا که به تاوانی دا کۆکی له مافی مروّف بۆ شه ش سالّ ده چى به نه خوشی له به نندیخانه دایه و تهنانه ت ریگای نه وه ی پینادری بۆ دیدار و چاره سهری نه خوشیی جگه رگوشه که ی له به نندیخانه بچیتته دهر.

له ویزدانه کان دا ده مینیتته وه. که بوود و نه ند بۆ خوی نه خوش و دهرده دار له به نندیخانه دایه و په ژمانی کوریشی دوور له چاوه دیری و دلته وایى باوک، به ده ست نه خوشی شیر په نجه ده تلپته وه و وه کو مؤم تنوک تنوک ده توتته وه. نه وه ی په ریناز خانم، هاوسهری که بوود و نه ند و دایکی په ژمان، به م و زعه وه ده یچیژی، نمونه یه که له نازاری سهدان و هه زاران دایک و هاوسهر له ئیرانی ژیرده سه لاتی کۆماری نیسلامی دا.

له ماوه ی زیاتر له سی ده یه ده سه لاتداره تیی نه و ریژمه دا، به نندییه سیاسییه کان، نه وانه ی داواکاری نازادی بوون، دا کۆکییان له مافی مروّف کرده و دژی دیکتاتوری و سهره رویی ده نگیان هه ل بریوه، هیچ کات بارودوخیکی له نهرگس محهمه دى و محهمه د سهدیق که بوود و نه ند باشتریان نه بووه. ههر بۆیه روون نییه نه وانه که وه بهر شه پۆلی نیعدامه کان نه که وتن و زیندوو مانه وه بۆ نه وه ی به ده ست نه خوشی و دهر د و نازار له نیو به نندیخانه دا به ره بهر بمرن، به ختیار بوون، یا نه وانه ی دم و ده ست درانه بهر ده سرینژ و نه جاتیان بوو و نه و هه موو نازار و نه زیه ته یان نه بیینی؟!

چاره نووسی تیکه ل به م هه موو سته م و بیعه دانه تیبیه ی نازاد یخوازان و دا کۆکیکارانی مافی مروّف له ولاتی ئیران، ده بی هه موومان به ره ورووی نه و پرسیاره بکاته وه که نه مانه بۆ کئی و بۆ چی له زنجیر دان؟ بۆ چی که وتوونه بهر رق وتوله ی

بهشی یه کهم

دهسه لاتدارانی قین له سک و دوژمنی نازادی؟ نایا رهوایه له بهرچاوی مروقیایه تی بهم چه شنه زهجر و نازار بدرین و له بهرامبهر نهو دهسه لاته زاتم و نههریمه نییبه دا تاک و تهنیا بن؟ نه ری کاتی نهوه نه هاتوه به دهنگیکي بهرز، به دهنگیک که هموو نیران بهه ژین، هاوار بکهین و بلینن هم هموو نازار دان و توله لیکردنه وه تا که ی؟ به راستی کاتی نهوه نه هاتوه زنجیره یه که هره که تی گشتگیر له نیوخو و دهره وهی ولات به پشتیوانی له بهندیبه سیاسیبه کان و بو رزگارکردنیان له هم هه لومه رجه دتته زینه ی تیبیدان، وه ری بخری؟ نهو مروقه خو نه ویست و خه باتکارانه، ژیانی خو یان و تهنانه ت گیانی خو یان و چاره نووسی جگه رگوشه کانیشیان، له پیناوی به ره و پینشبردنی نامانچ و ناواته کانی خه لکی ولاتی خو یان دا وه لاناوه. با نیمه ش، به هه وندانمان بو رزگارکردن له بهندی بیدادی، لانیکه می پاداشیان بدهینه وه.

له ژماره ۵۸۴ ی روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۴ ی جوونی ۲۰۱۲

که بوود و هند بیکهس نییه، نه ته وه یه ک پشٹیوانییه تی

مهمه مد سهدیق که بوود و هند، تیگوشه ری بیپه روای بواړی داکوکی له مافه مروییه کانی خه لکی کوردستان، ته مهن و چاره نووسی خووی و ته نانه ت چاره نووسی هاوسه ر و منداله کانی له ریگای داکوکی له ماف و نازادییه کانی دانیشتوانی کوردستان قوربانی کردوه. نه و که به ناحق و ناروا خراوته به ندیخانه، له به ندیخانه ش به رده وام له گهل گوشار و مه حدودییه تی جوراوجور به رده ورو بووه. هه لومهرجی خراپی ناوبه ندیخانه تووشی کومه لیک نه خوشی کردوه. به لام که بوود و هند به و هوییه وه که له به ندیخانه شدا، له نهرکی مروقدوستانه و مروقپاریزانه ی خووی غافل نه بووه، که توتته به ر رق و قینی کاربه دهستانی کوماری نیسلامی و ته نانه ت ریگای موعالیجه له دهره وه ی زیندانیان پیته داوه. له مهش دلتته زینتر، نه و هنده یان مه رده خه سی پیته دا له زیندان بچیتته دهر و خووی بۆ چاره سه ری نه خوشی کوره که ی تهرخان بکا که به داخه وه له وه زعیکی ناله بار دا دهرد و نازاد ده چیژی. که بوود و هند وه فای خووی به نه ته وه که ی و نیسانییته به باشترین شیوه سه لماندوه. نیستا نوری نه ته وه که ی و مروقه به هه لویست و خاوه ن ویژدانه کانه وه فا و پیزانیی خویان به رامبه ر که بوود و هند، به سه لمینن. که بوود و هند هه موو ژیان و ته مهنی خووی بۆ میله ته کی داناوه، نیستا نوری نه ته وه که یه تی که ته نیا روژیکی ژیانی خویان بۆ ناوردانه وه له که بوود و هند و پشٹیوانی له و روته به وه جه ی خویان تهرخان بکه ن. ۳۰ ژوئهن، روژی هاویپوهندی له گهل که بوود و هند، روژی پشٹیگیری تیگریایمان له و مروقه به رزه یه که رق و سته م و بیعه داله تی ده سه لاتدارانی کوماری نیسلامی، نه ییتوانیوه سه ری پیته وه ی بکا. با له هه موو شارو گوندیکی روژه لاتی کوردستان و له هه ر جییه کی کوردیکی روژه لاته ده ژی، له روژی ۳۰ ژوئهن (۱۰ ی پووشپه ر) ده نگمان به رز بکه ینه وه و داوای نازادیی که بوود و هند بکه ین. با نیشانی بده ین که بوود و هند بیکهس نییه و نه ته وه که ی و هه موو هاو نیشتمانه خاوه نویژدان و به هه لویسته کانی که سی نه و و په نا و پشٹیوانی نه ون.

ریکه وتی: ۲۷ ی جوونی ۲۰۱۲

بۆ نه وهی تاوانی ۱۹ ی بانه مهړ دوویات نه بیته وه!

بهره به یانی ۱۹ ی بانه مهړی ۱۳۸۹ پینج مروقی تیکوشهر و نازادیخواز که چوریان کورد بوون، ئیعدام کران. نهو پینج مروقه بریتی بوون له:

- ۱- فرزاد که مانگر.
- ۲- فرهاد وه کیلی.
- ۳- عهلی حهیده ریان.
- ۴- شیرین عه له م هولی.
- ۵- میهدی ئیسلامیان.

ئیدامی نهو پینج مروقه، کاتی خوی شه پوئیکی گه وره له توورهبی، نه فرت و بیزاری له ریژی می ئینسانکوژی کوماری ئیسلامی وهړی خست. ههر پینج روژ دواى ئیدامی نهو پوئله لاهو بوو که خه ئکی کوردستان وهک ولامدانه وه به بانگه وازی حیزب و ریخواوه سیاسیه کانی روژه لاتى کوردستان و چالاکانی مهده نیی کورد، مانگر تئیکى سهرانسهری و گشتیبیان وهړی خست.

ئستا که به ره و دووه مین سالفه گهړی نه تاوانه گه وره بهی کوماری ئیسلامی ده چین، یاد کردنه وهی له چند باره وه له جیگای خوی دایه:

یه کهم؛ شه هیده کانمان به تاییه تی نه وانه ی به ندیی سیاسی بوون و به تاوانی تیکوشان له پیناوی مافه نه ته وایه تییه کان و

داوا کردنی نازادی گه‌له‌کەیان، له سیداره دراوڼ یا گولله‌باران کراوڼ، نابې هیج کات فه‌رامۆش بکه‌ین.

ئێعدامی ۵۹ لای مه‌هاباد له جوژه‌ردانی ۱۳۶۲دا نمونوی هه‌ره دیاریانه، بکه‌ینه‌وه بۆ نه‌وهی هیج کات درنده‌یی و دڼه‌قیی دوژمنانمان له بیر نه‌به‌ینه‌وه نه‌گه‌ر دوژمنانمان ده‌یان‌ه‌وئ به له‌نیو بردنی رۆله‌کانمان، خه‌باتی نه‌وان و بی‌ری نازادیخوازان له‌نیو نه‌ته‌وه‌کەیان و وره و ئیراده و بریاری تیکۆشان لاواز بکا، ده‌بی ئیمه به به‌رز راگرتنی ناو و یادیان، بیسه‌لمینین که به پیچه‌وانه، به‌م جوژه تاوانانه بی‌ری نازادیخوازی و خه‌بات له پیناوی رزگاری و وره و بریارمان بۆ به‌رده‌وامی ریگای شه‌هیده‌کانمان ده‌گه‌شینه‌وه و به‌هیزتر ده‌بی.

دووه‌م؛ ده‌بی یادی نه‌م تاوانه و تاوانه‌کانی پیشت‌ر بۆ وینه چهند جاری دیکه ئێعدامی به کۆمه‌ئی به‌ندییه سیاسیه‌کان که ئێعدامی ۵۹ لای مه‌هاباد له جوژه‌ردانی ۱۳۶۲دا نمونوی هه‌ره دیاریانه، بکه‌ینه‌وه بۆ نه‌وهی هیج کات درنده‌یی و دڼه‌قیی دوژمنانمان له بیر نه‌به‌ینه‌وه. با هه‌میشه له‌بیرمان بی‌ت که یاسا و دام و ده‌زگای قه‌زایی و ریوشوینه‌کانی ده‌سه‌لاتداریتی ریژی ده‌سه‌لاتداری ئیران و داگیرکهرانی به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان، که هه‌ر له جیدا نادیموکراتیک و زالمانه، کاتیک ده‌گاته سه‌ر تیکۆشه‌رانی کورد و نازادیخوازی دیکه، به ته‌واوی وه‌لاده‌ترین و رق و بریاری دام و ده‌زگا نه‌منیه‌تی و سه‌رکوتکه‌ره‌کان، جینگای قانون و دام و ده‌زگای قه‌زایی ده‌گریته‌وه. له جیاتی ده‌سه‌لاتی به‌ریوه‌به‌ری ملکه‌چی یاسا و ریوشوینه قه‌زاییه‌کان و دادگا بڼ، ده‌زگای قه‌زایی و دادگا و هتد، ده‌بی به نه‌م و فه‌رمانی ده‌زگا نه‌منیه‌تی و سه‌رکوتکه‌ره‌کان بچووئینه‌وه.

سیه‌م؛ هۆ بۆ یادکردنه‌وه‌ی تاوانی ۱۹ی بانه‌مه‌ری دوو ساڵ له‌مه‌وه‌به‌ر، ریژدانان بۆ نه‌و هه‌لوسته نه‌ته‌وه‌یی و گشتی‌یه‌یه که حیزب و ریکخواه سیاسیه‌کان، چالاکانی مه‌ده‌نی و خه‌ئکی رۆژه‌لاتی کوردستان له خویان نیشانیان دا. مانگرتنی گشتی و سه‌رانسه‌ری ۲۳ی بانه‌مه‌ری دوو ساڵ له‌مه‌وه‌به‌ر، وه‌ک بی‌زاری ده‌برپین له‌م تاوانه گه‌وره‌یه‌ی کۆماری ئیسلامی، له‌و رووداوانه‌یه که ده‌بی به شانازییه‌وه یادی بکریته‌وه. له‌م هه‌لوسته زۆر په‌یامی روونی بۆ بکوژانی رۆله‌کانی خه‌ئکی کوردستان تیدا‌بوو. گرینگترین په‌یام نه‌وه بوو که مه‌رگی رۆله‌کانمان به‌هۆی سیداره‌ی بی‌داد، ریزه‌کانمان یه‌گرتوو و وره و ئیراده‌مان بۆ کۆتایی هی‌نان به‌ سته‌م و بی‌به‌شی شینگیرتر ده‌کا. خه‌ئکی کوردستان نه‌و په‌یامه راشکاوانه‌یان به ریژی ئیران دا که، به هاسانی له مه‌رگی رۆله‌کانمان نابووین و کوشتنی تیکۆشه‌رانی کورد، بۆ کۆماری ئیسلامی تیچووی سیاسی قورسی به‌دواوه ده‌بی.

چواره‌م؛ به‌داخه‌وه هه‌ر ئیستا چهن‌دین تیکۆشه‌ری دیکه‌ی کوردستان له به‌ندیخانه‌کانی کۆماری ئیسلامیان که حوکمی ئێعدامیان هه‌یه. به دنیا‌یییه‌وه کۆماری ئیسلامی نه‌گه‌ر پیوست بکا خه‌ئکی کوردستان له به‌رامبه‌ر ئێعدامی نه‌وان دا بی

بهشی یه‌که‌م

ته‌فاوت ده‌بن، سزای زانمانه‌ی خۆی له‌سه‌ریان به‌ڕێوه‌ ده‌با. یادی دوو ساڵه‌ی تاوانی ١٩ی بانه‌مه‌ر و بی‌ره‌وه‌ریی مانگرتنه‌ پر شکو‌یه‌که‌ی ٢٣ی بانه‌مه‌ر، ده‌رفه‌تیکی باشه‌ بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو لایه‌که‌مان له‌ حیزب و ریک‌خراوه‌ سیاسییه‌کان، چالاکانی سیاسی و داکوکیکاری مافی مرۆف له‌ نیوخۆ و ده‌ره‌وه‌ی ولات و به‌گشتی خه‌ڵکی کوردستان، داوای نازادیی تیکۆشه‌رانی کورد و هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی حوکمی ئیعدامی ئه‌وان بکه‌ین. هه‌ر له‌و کاته‌ش دا له‌گه‌ڵ یه‌کتر په‌یمان نوێ بکه‌ینه‌وه‌ که‌ نه‌گه‌ر جارێکی دیکه‌ کۆماری نیسلامی تاوانی له‌م چه‌شنه‌ له‌دژی رۆنه‌کانمان ئه‌نجام بداته‌وه‌، یه‌کگرتوانه‌تر له‌ جاری پیشوو، به‌دژی ده‌وه‌ستینه‌وه‌.

له ژماره ٨٢ ٥٥ رۆژنامه‌ی "کوردستان" دا بلاو بۆته‌وه‌.

ریکه‌وتی: ٦ مای ٢٠١٢

چه ند لایه نیک له کاریگه ریی نه نته رنیت له سر راگه یاندن و پټوه ندییه گشتییه کان

نماژ: له روژنی ۲۲ - ۲۴ ناوریلی نه مسال، فستیقالیکي روژنبری به بونه یادی ۱۱۴ ساله ی روژنامه نووسی کوردی له شاری سوران به پروه چوو. نه م باسه م که بونه فستیقاله نامه کردبوو، له روژی دووه می فستیقال دا، پیشکش کرد.

سهرده می نیستا به سهرده می پټوه ندییه کان ناودیر کراوه. مه به ست له پټوه ندی، نه و که رهسته و نامرازانیه که پټوه ندی مروفه کان به هو ی نه وانه وه پیک دی و سهرجه م دیارده فیکرییه کان و که رهسته ی راگواستن و پاراستنی نه وان له شوین و زه من دا و له سر نه م بناغه یه، پهره ده ستین.

دیاره نه م پیناسه یه دا، نه ه موو پټوه ندییه ک مه به سته و نه ه موو که رهسته یه ک. مه به ستی من «پټوه ندی راسته وخو و که سی» نییه. هه روه ها مه به ست م پټوه ندی ناراسته وخو و «غیره شخصی» نییه. چونکه له یه که میان دا پټوه ندی له نیوان په یامنیر و په یام وهرگردا به بی «واسطه»، دروست ده بی. له دووه میشان دا، «واسطه» یا پردیک هه یه که پټوه ندییه که دروست ده کا، به لام په یامنیر (به ریکه ری په یام) و په یام وهرگر، یه کتر نانس. مه به ستی من «پټوه ندی گشتی» یه.

پټوه ندی گشتی، پټوه ندییه کی ناراسته وخو یه که له ریگای ته له قیزیون، رادیو، چاپه مه نیی پر تیراژ و راگه یه نه گشتییه کانی دیکه وه پیک دی. واته نه م ریگایه وه پټوه ندییه کی گشتی له نیوان هه زاران که س دا دروست ده بی، نه گهرچی یه کتریش نانس. نه م جوړه پټوه ندییه نه دا، نه م سنوره زه مه نی و شوینی یه که له پټوه ندییه راسته وخو و که سییه کاند ا هه بووه و هه یه، به دی ناکری.

گشتی بوونی نه نته رنیت

له کوتایی سده ی بیستم و سهره تای سده ی ۲۱ دا، جیهانی پټوه ندییه کان شایه دی گورانیکي گه وره بوو. گشتییر بوونی نه نته رنیت، هوکاریکی بنه رتیی نه م گورانه مه زنه له جیهانی پټوه ندییه کان دا بوو.

بەشى يەكەم

ئەنتەرنېت ۋەك تۈرىكى جېھانى بۇ ئالگوڭورى زانىارى، جگە ئەۋەى كۆمەئىك ھاسانكارىي خستە بەردەست سەرجهم راگەيەنەكانى دىكە، جۈرىكى نۆى ئە رۆژنامەنوووسىي داھىنا، كە برىتى بوو ئە رۆژنامەنوووسىي ساييېر . سالى ۱۹۹۲ يەكەمىن رۆژنامەى ئۇنلاين ئە تۈرى جېھانىي ئەنتىرنېت دا سەرى ھەئدا كە "شىكاگو ئۇنلاين" بوو. رۆژنامەنوووسىي ساييېر ئەگەئ خۆى دا كۆمەئىك گۆرانى ھىنا، ھەم ئە فۆرم و ھەم ئە ناورۆك دا. ئازادىي كردهۋى بەرۆژنامەنوووسان دا و دەرەتانى بەشدارىي بەردەنگ ئەم جۆرە رۆژنامەنوووسىيەى دا پىك ھىنا.

ئە رۆژنامەنوووسىي ساييېردا، ژمارەيەكى كەم بۇ ژمارەيەكى زۆر بابەت بەرھەم ناھىنن، بەئكوو ژمارەيەكى زۆر بۇ ژمارەيەكى زۆر بابەت بەرھەم دىنن. ئەمە گرىنگىترىن گۆران و گرىنگىترىن جىاۋازى ئە نىۋان رۆژنامەنوووسىي ساييېر و راگەيەنېكى ۋەك تەلەقىزىۋن يا رۆژنامەيەكى كاغەزى داىە. ئە فەزاي ساييېردا، ھەرتاكىك بۇ خۆى سەرنوووسەرىكە. ئەم راستىيە بەتايىبەتى ئە ۋىبلاگەكان دا، خۆى دەرەخا .

ئەگەر بەمەۋى دىارتىرن تايىبەتمەندىي رۆژنامەنوووسىي ساييېر باس بگەم، ئەو تايىبەتمەندىيە برىتىيە ئە "دەسەلاتدان بە بەردەنگ". ئەم تىكنۆلۇژىيە، بوۋە بە ھۆى ئەۋە بەردەنگەكان كۆنترۆئىكى زىاترىان بەسەر بلاۋكردنەۋى زانىارى دا ھەبى و ئەسەر ھەئۆىستى راگەيەنەكان، شوئن دابىنن.

ھۆيەكانى پەرەگرتنى رۆژنامەنوووسىي ساييېر:

ھۆگرى بە راگەيەنە ساييېرىيەكان دەگەرىتەۋە بۇ ھىندىك ھۆ و ھەرۋەھا ئەو تايىبەتمەندىيە بىن ۋىنانە كە ئەو جۆرە راگەيەنە ھەيانە .

ئىرەدا ئامازە بە ھىندىكىان دەكەم:

۱- رەھا بوون لە زەمەن و شوپن (نەبەسترانەوہ لە چوارچىۋەى زەمەن و شوپن دا)

راگەيەنى سايبىرى، شتيك بە ناوى زەمەن و مەكان نانسى. خوينەرى راگەيەنيكى سايبىرى، ھەر كە چووہ بەرامبەر لۆپ تابەكەى يا رووبەرۋوى شاشەى كامپيۇتيرەكەى دانىشت، دەچىتتە نيو جىھانى سايبىر. ئەمەش يانى دەستراگەيشتنى راستەوخۆ و خيرا بە زانىارىيەكان. گرنگ نيبە ليرە كاتژمير ۸ بەيانىيە و ئەوسەرى دنيا نيوەشەو، مەوداى زەمەنى و مەوداى جوگرافى، ئەدەستراگەيشتن بە زانىارى دا رۆل نابىنى.

ئەوساتەى زانىارىيەك دەچىتتە نيو جىھانى سايبىر، ئە ھەركويىەكى جىھان بى و ھەركاتىكى شەو و رۆژ بى، دەستت پىي رادەگا. وەك رۆژنامەى كاغەزىش نيبە، بەفر و باران و توفان و خراپ بوونى ريگاوبان و درەنگ ھەستان و وەرپكەوتنى فرۆكە و پاپۇر وشەمەنەفەر، كارىگەرى لە سەر درەنگ يا زوۋ گەيشتنيان بە خوينەردا ھەبى.

۲- دەستراگەيشتن بە ھايبىرتىكست **hypertext**، ئەدەبىياتى جىھانىي واژەكان، زانىارى زياتر لە دەقەكە) زۆر جار لە كاتى خويندەنەوہى دەقىكى ئەنتەرنىتىدا دەبينىن ھىندىك وشە لەوانى ديكە درەوشاوتەرن يان بە رەنگىكى ديكە بە تايبەتى بە شىنيكى كال نووسراون، كە ئە سەريان كليك دەكەين، كۆمەنيك زانىارى و لىنكەمان لە بارەى ئەو وشەيە دەدەنى. بەم جۆرە ھەر واژەيەكى لەم چەشنە لە درەوہى دەقەكە چەندىن زانىارى پىئوہندىدار بەومان پى دەدا. ئەوہندە زانىارىيە لە رۆژنامەى كاغەزى و تەنانت لە ئارشىفەكانىشاندا دەست ناكەوى.

ھەر وەھا ئەنتەرنىت، بە دايبىنكردنى خەدەماتى سىرچ(گەران بۆ زانىارى جۇراوجۆر)، گۆرانىكى لە رووى چۆنايەتییەوہ پىئوہنى لە كارى رۆژنامەنووسى و پىئوہندىيە گشتىيەكاندا پىك ھىناوہ. واى لىھاتوہ بەكارھىنەر(كاربەر) بۆ زانىارى دانامىنى و لە بارەى ھەر كەس و ھەر شت و ھەر بابەت و دياردەيەكەوہ، پىئوستى بە زانىارى، وینە وشتى ديكە ھەبوو، بە ھۆى خەدەماتى سىرچ لە ئەنترنىت دا، دەيدۆزىتەوہ.

۳- كەلكوہرگرتن لە دەنگ، موزىك، وینەى جىگىر و جوولائو لە رۆژنامەى كاغەزى دا، نە دەنگ ھەيە، نە موزىك، نە وینەى جوولائو، تەنيا وینەى جىگىر(ثابت) ھەيە. بەلام لە راگەيەنى سايبىرى دا،

گرافىكى جۇراوجۆر و جوولەدار، وینەى جىگىر و جوولائو، دەنگ، مۇسقىا، يارمەتى ھەوائەكان، راپۇرتەكان و وتارەكان دەدەن بۆ ئەوہى بابەتەكان زۆرتىن كارىگەرى دابىنىن.

۴- دروستکردنى پېۋەندى بە بى «واسطە» ئە رۆژنامەنووسى سايبيرى دا، ئەنيوان راگەيەن و بەردەنگ ھىچ «واسطە» يەك نىيە. ھەر دوو لا ھەموو كات دەستيان بە يەك رادەگا و دەتوانن پەيامەكانيان بگەيەننە يەكتر.

۵- دوولايەنە بوونى پېۋەندى نيوان راگەيەن و بەردەنگ يەكك ئە راکىشەرتىن تايبەتمەندىيەكانى رۆژنامەنووسى سايبيرى، دوولايەنە بوونىيەتى. ھەروا كە رۆژنامە سايبيرى دەتوانن زانيارى بدا بە بەردەنگ، رىگاش ھەيە بو ئەۋەى بەردەنگ زانيارى بگەيەننە راگەيەنەكە. واتە زانيارى گەياندن و زانيارى گۆرىنەۋە دوولايەنەيە. ئىمەيل ناردن و كامىنت نووسىن ئەۋ رىگايەنەكە بەردەنگ دەتوانن قسەى خۇى بگەيەننە راگەيەنەكە .

ۋىبلاگەكان نوئىرىن جۆرى رۆژنامەنووسى سايبيرىن!

رۆژنامە سايبيرىيەكان و مائپەرە ئەنتىرىتتىيەكانىش، رىكابەرى تايبەت بە خۇيان ھەيە كە تەنگيان پى ھەئچيون. ئەۋانىش ۋىبلاگەكانن. جاران شتىكىمان ھەبوو بە ناۋى رۆژنامەى ديوار (روزنامە ديوارى) كە نووسەرەكەى يا ئامادەكارەكەى بە پىيى ھەز و زەوق و بەھرەكانى خۇى ئامادەى دەكرد. ۋىبلاگەكانى ئەمپرو، رۆژنامە ديوارىيەكەى جارانن ئە فۆرمىكى مۆدىرن و ئەمپروى دا. ئە راستى دا ۋىبلاگنووس بە كلىك كرنىك، دەقىك دەخاتە سەر جىھانى دەقەكان. ۋىبلاگەكان يا نووسەرانى ۋىبلاگ ئەم ترس و نىگەرانى و بەربەستانەشيان ئە بەردەم نىيە كە راگەيەنە بە ناۋيانگەكانى جىھان ئەگەئيان بەرەۋروون. ھەر بۆيە بە بى ترس و بە دئى خۇيان، دەنووسن. گرنگىرىن تايبەتمەندىي ۋىبلاگەكان، سەربەخۇ بوونىانە ئە دامەزراۋە رەسپىيەكان. ۋىبلاگنووسەكان، پىۋىست ناكە ئەندامى سەندىكاي رۆژنامەنووسان بن يا كارتى پىناسى ھەۋائىرى و رۆژنامەنووسىيان ھەبى. ئەۋان بە كدەۋە ھەن و كارى رۆژنامەنووسى دەكەن ، بە بى ئەۋەى ئە سەر ئىزن و ئىجازەى دام و دەزگا دەۋلەتتىيەكان، پەكيان كەۋتې. ديارە خوينەر يا بەردەنگى ۋىبلاگەكانىش، تايبەتمەندىي خۇيان ھەيە. ژنان و مندالان كە ئە راگەيەنى نووسراۋ دا كەمتر بايەخيان پىدەدەرى، يا كەمتر مەيدانىان ھەيە، مامۇستايان و خويندكارانى توندرەۋ، لاۋانى نوئىخواز و دژە باۋ، بەردەنگى ۋىبلاگەكانن. «بلاگىر» (بەريۋەبەرى ۋىبلاگ) ھەكان جگە ئەۋەى بۇخۇيان بەردەنگى راگەيەنە سايبيرىيەكانن، بۇخۇشيان ئە بەرھەمەننىانى زانيارى دا بەشدارن.

پىكھاتنى تۆرە كۆمەلەيەتتىيەكان ئە دنياى مەجازى دا

يەكك ئە دياردەكان و بەرھەمە گرینگەكانى پىشكەۋتنى تىكنۆلۇژىي پېۋەندىيەكان، پىكھاتنى تۆرە كۆمەلەيەتتىيەكان ئە جىھانى مەجازى دا. بەكارھىنەران و بەردەنگانى تىكنۆلۇژىي پىشكەۋتوۋى پېۋەندىيەكان بەتايبەتى ئەنتىرىت، ئە زۆربەى ولاتان دا لاۋەكانن. لاۋەكان لايەنگرى جۇراۋجۆرى (تنوع) و نوئىخوازين و ئەنتىرىت، ۋلامدەرى ئەم ھەز و مەيلەى لاۋەكانە. ئەم تىكنۆلۇژىيە، لانىكەم زانيارى ئە بارەى نوئىخوازي و جۇراۋجۇرىيان پى دەدا. ئەم تىكنۆلۇژىيە، دەست

بهشی په کهم

به سهر داگرتنی دهو له تان و دامه زراوه کانی دیکه به سهر سه رچاوه کانی زانیاری دا به زان دوه و تاکه کان به هوی دستراگه یشتنی هه رزان و هاسان به راگه یه نه کان، دهه لاتی دهو له تانیان له بواری چاوه دیریکردن و کونترولی زانیاریه کان دا، کهم کردو ته وه. بهم جوړه پیوه نندی تاکه کان له چوارچینوهی ولاتیگدا، هه روه ها پیوه نندی دانیش تووانی ولاتانی جوړاوجوړ پهری گرتوه.

تاکه کان دوور له چاوی دامه زراوه فهرمییه کان ده توان بینه نه ندای توره کومه لایه تییه کان و بهم هوی به لهم جوړه پیوه نندی ده سانسور و کونترول نییه، تاک هه ست به ناسووده یی دهکا. به تایبه تی لهو ولاتانه ی، خه نک به راستی له نازادی بیبه شن و له دنیای حه قیقی دا ناتوان دامه زراوه ی مه ده نی و پیوه نندی ناشکرا و ریکخراویان هه بی، روو کردن له توره کومه لایه تییه کان زور له بره و دایه. له راستی دا له دنیای مه جازی، له ئینتیرنیت دا، دامه زراوه ی مه ده نی دروست بو.

له توره کومه لایه تییه کانی هک فه یسبووک، تویتیر و هی دیکه دا، به کارهینه ران بیوه به رچاوه گرتنی سنوره جوگرافی، نه ته وه یی، رهگه زییه کان، پیکه وه ئالوگوری بیرورا ده کهن و لیک فیر ده بن. نه وان لهم ریگایه وه جیهانی پیشکه وتوو ده ناسن و هه ول ده دن جیهانی ده ورو به ری خویشان، وهک جیهانیه پیشکه وتوو که لی بکه ن. به سه رنجدان بهم راستیانه و کاریگه ری توره کومه لایه تییه کان له سه ر بیر کردنه وه و پیکه یانی گورانه کانه که شوړش و راپه رینه کانی نه م دوو سانه ی دواپی ولاتانی باکووری نه فریقا و روژه لاتی نیوه راست به شوړشی فه یسبووکی ناوبانگیان ده رکردوه.

دیاردی بوونی خه لکی ناسایی به هه واننوسی (شهروند خبرنگار)

له ناکامی پیشکه وتنی تیکنولوژیای پیوه نندییه کان و ده سترگه یشتنی به هاسانی خه نک به نه نترنیت به تایبه تی توره کومه لایه تییه کان، ئیستا له نیو خه لکی ناساییش دا له هه ر ولاتیک دا به سه دان و هه زاران، هه واننوس هه لکه وتوون که ده توان به هوی مؤبایله کانیانه وه، وینه و فیلمی رووداوه کان بگرن و چهند ده قیقه دواتر له توریکی وهک یوتوب و فه یسبووک دا بیخه نه به رچاوی بینه ران و خوینه ران. له ره وتی خویشاندانه کانی دوو سال له مه وه ری ئیران و له کاتی هاتنه سه رشه قام و راپه رینه کانی نه م یهک دوو سانه ی تونس، میسر، لیبی و سووریه دا، ئیمه کاریگه ری نه و دیارده یه مان له گواستنه وه ی خیرای هه وال و راپورتی رووداوه کان دا بینی. نه مه ش پیشکه وتن و گورانیکی گرنه که روژنامه نووسی و کاری میدیایی له سه رده می ئیستا دا.

ناکام:

به خویشیه وه، پیشکه وتنی تیکنولوژیای پیشکه وتووی پیوه نندییه کان کوردستان و نه ته وه که ی ئیمه شی گرتو ته وه. دیاره نه و

داپوښینه یا نه‌و گرتنه‌وهییه له هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان وهک یه‌ک نییبه. له هه‌رېمی کوردستان، به‌هوی بوونی ده‌سه‌لاتی کوردی و هه‌بوونی دیموکراسی و که‌نکه‌رگرتن له به‌روبوومه‌کانی تیکنولوژیای پیوه‌ندییه‌کان و کاریپکردنیان، له به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان زیاتره. نیستا له کوردستان و له نیو نه‌ته‌وه‌ی کوردیش دا روژنامه‌نووسی سایبیر وه‌ری که‌وتوه. راگه‌یانندن هه‌تا دئ پتر پشت به‌ نه‌نتیرنیت ده‌به‌ستی و بلاووبونه‌وه‌ی توری نه‌نتیرنیت و ده‌ستراگه‌یشتنی خه‌ک به‌ نه‌نتیرنیت بووه به‌هوی نه‌وه مائپه‌ر و وی‌بلاگ و نووسین و کاری راگه‌یانندن له دنیای سایبیر دا، له په‌ره‌گرتن دابسی. توره کومه‌لایه‌تییه‌کانیش، جیگای خوین کردوته‌وه و کاریگه‌ریشیان هه‌م له‌سه‌ر راگه‌یانندن کوردی، پیوه‌ندیی تاکه‌کان و جموخته سیاسی وکومه‌لایه‌تییه‌کان داناوه، هه‌م یارمه‌تییه‌کی زوریان به‌ گه‌شه‌ فیکری و پیکهاتنی گوران له بیر کردنه‌وه‌ی تاکه‌کان و پال پیوه‌نانیان به‌ره‌و خوړیکه‌ستن له‌گه‌ل دنیای مؤدیرن دا هه‌بووه. به‌لام نه‌وه‌نده‌ی من بوم ده‌رکه‌وتوه، کاریگه‌ری پیکه‌وتنی تیکنولوژیای پیوه‌ندییه‌کان و روژنامه‌نووسی سایبیر، له راگه‌یانندن کوردی دا، که‌متر باسی لی ده‌کری. هه‌روه‌ها له ناوه‌نده‌کانی توژینه‌وه و له دامه‌زراوه ره‌سمییه‌کانیش دا، لیکوئینه‌وه و پلان و به‌رنامه له‌م پیوه‌ندییه‌دا به‌ که‌می ده‌بینری.

سه‌رچاوه‌کانی نه‌م باسه:

- ۱- فناوریهای نوین ارتباطی و تاثیر آنها بر ارتباطات انسانی، سایت آینده‌نگار
- ۲- چالشهای روزنامه‌ناگری الکترونیکی در برابر روزنامه‌نگاری مطبوعاتی، رادیویی و تلویزیونی کنونی - یونس شکرخواه
- ۳- نقش وسایل نوین ارتباط جمعی در توسعه فرهنگی - موسی کاظم زاده

له ژماره ۸۲ ۵۵ روژنامه‌ی "کوردستان" دا بلاو بوته‌وه.

ریکه‌وتی: ۴۴ می ۲۰۱۲

با ریچکھی «کوردستان» ی دایک و بهدرخانی پېشنگ، ون نه کهین

کاروانی روژنامه نووسی کوردی له گه ل کۆتایی هاتنی سهدی نۆزدهیم دا کهوته ری. سهدیهک دواتریش له کاتیگدا، سهدی بیستمی جی دههشت و پیتی دهنايه سهدی ۲۱، چهند ناسۆیهکی گهش هاتنه سهر ری. لاچوونی سینبهری دهسه لاتی ریژی می دیکتاتور ی بهس لهسهر بهشی ههره زۆری خه نک و خه نک ی باشووری کوردستان یهک لهو ناسۆ گهشانه بوو. چونکه به دروستبوونی دهسه لاتی کوردی و وه دیار کهوتنی نازادی لهه بهشهی کوردستان، هه لومه ریجیکی نوی بو روژنامه نووسی کوردی هاته کایه وه که بهرکهت و شوینه واره کانی ههر بهو بهشهی کوردستان نه ویستا و بهشهی کانی دیکهی کوردستانی شی گرته وه .

ناسۆیهکی گهشی دیکه که له کۆتایی سهدی بیستم و سهره تاکانی سهدی ۲۱، خوی نیشانی کورد و نه ته وه بندهست و بی کیانه کان دا، نهو دهره تانه بوو که له سۆنگهی پشکه و تنی تیکنۆنۆژیای پیوه ندییه کان پهیدا بوو. نهه پشکه و تنه هه روا بهرده وامه و هه تا دی خیراتر و سهر سوور هینه تر ده بی و نهه شانی بو نه ته وه بی ده و له ته کان، بزووتنه وه رزگاریخوازه کان و ته نانهت تاکه کانیش دروست کردوه که له جیهانی پیوه ندییه کان و سهرده می گهشی بی وینه می دیا دا، دهنگ و رهنگیان دیار بی و ههست به بوونی خویان بکه ن.

دهسپیکی سهدی دووه می ته مهنی روژنامه نووسی کوردی ههر ته نیا شایه دی ده و له مهنیدی نهو کاروانه له رووی زور بوونی گوشار و روژنامه و په ره گرتنی جورا و جویری میدیای نووسراو نه بوو، به لکوو له دایکبوونی ته له قیزیونی کوردی و میدیای نه لیکترونیسی له گه لدا بوو. ته یار بوونی نه ته وه ی کورد، بزووتنه وه رزگاریخوازه کهی و تاکه هه می شه سهر کو تکراره کهی به نامراه نوییه کانی راگه یانندن و پیوه ندی، توانای نه وانی، هه م له بهر په رچدانه وه ی هیرش و په لامار و شه پۆله کانی

میدیای نهیارانی دا، بهرهو ژوور بردوه، هم هیزی نهوانی له داوکو له زمان و کولتور و ناسنامهی خویان دا، زیاد کردوه. هر بهم پییه، دنگ و پهیامیشیان، به پیچهوانه ی رابردوو، به هاسانی سنوره دسکردهکان و مهودا زهمانی و مهکانیبهکان دهرې و بهردهنگی خوی ددوژیتهوه.

هر لهو کاته شدا وای کردوه میدیا و رۆژنامه نووسی کوردی، پیوهندیبهکی هراوتر له جارانی له گه ل تاکهکانی کومه ل هه بی، ژماره ی بهردهنگ بهردهوام له زیادبوون دابی و پیوهندی راگه یهن و بهردهنگ، بیته دوولایه نه.

داگیرکه رانی کوردستان و زهوتکه رانی مافهکانی نهتهوه ی کورد، هه روا که نه یانتوانی به هوی سنوره دسکردهکانیان و هیزه نه هریمه نیبهکانیان هوه، پیشی دستراگه یشتنی کورد به به رهه مەکانی زانست و تیکنو لۆژیای مؤدیرن به تایبه تی له بواری میدیای و پیوهندیبهکاندا بگرن، به دنیاییه وه ناشتوانن بهر به شه پۆلی بن نامانی شورش و راپه رینی رزگاریخوازانه بگرن. گرنگ نه وه یه خاوه نی میدیای کوردی و هه موو نه وانیه له کاروانی رۆژنامه نووسی کوردی دا به شداریی کاریگه ریان هه یه، نه و ریچکه یه به رنه دن که «کوردستان» ی دایک و میقداد میدحەت به درخانی پیشهنگ، ۱۱۴ سال له مه وه بهر، له سهری رۆشتن. ریچکه یه که ده کری بهم جوړه بیخوینی نه وه: سوود وه گرتن له که ره سته و نامیز و زانستی سهردهم له پیناوی رزگاریی خاک و نه ته وه و رۆشتنی به ره وه پیشه وه شان به شانی نه ته وه نازاد و به خته وه ره کان.

سپه م ناسوی گه ش له به ردهم رۆژنامه سیی کوردی که له م سالانه ی دواپی دا، گیانیکی نوی وه بهر نه م کاروانه پرشانازیبه ناوه ته وه، که شه ی هه ست و بییری نه ته وه یی له هه موو به شهکانی کوردستان و لای هه ر تاکیکی کورد له شوینه جوړاوجوړهکانی جیهانه. گه شان هوه و بووژانه وه نه م گیانه نه ته وه ییبه که بوخوی به ره م به ره وه ژوور چوونی وشیار و ناگیاییه، هه تا راده یه کی زور، قه رذاری گه شه و هه لدانی میدیا و پیوهندیبهکانه .

هر لهو کاته شدا وای کردوه میدیا و رۆژنامه نووسی کوردی، پیوهندیبهکی هراوتر له جارانی له گه ل تاکهکانی کومه ل هه بی، ژماره ی بهردهنگ بهردهوام له زیادبوون دابی و پیوهندی راگه یهن و بهردهنگ، بیته دوولایه نه.

داگیرکه رانی کوردستان و زهوتکه رانی مافهکانی نهتهوه ی کورد، هه روا که نه یانتوانی به هوی سنوره دسکردهکانیان و هیزه نه هریمه نیبهکانیان هوه، پیشی دستراگه یشتنی کورد به به رهه مەکانی زانست و تیکنو لۆژیای مؤدیرن به تایبه تی له بواری میدیای و پیوهندیبهکاندا بگرن، به دنیاییه وه ناشتوانن بهر به شه پۆلی بن نامانی شورش و راپه رینی رزگاریخوازانه بگرن. گرنگ نه وه یه خاوه نی میدیای کوردی و هه موو نه وانیه له کاروانی رۆژنامه نووسی کوردی دا به شداریی کاریگه ریان هه یه، نه و ریچکه یه به رنه دن که «کوردستان» ی دایک و میقداد میدحەت به درخانی پیشهنگ، ۱۱۴ سال له مه وه بهر، له سهری

دیدو بۆچوونه کانی هاوړئ د. قادر وریا

بهشی یه کهم

رؤیشتن. ریچکه یه ک که ده کړئ بهم جوړه بیخوینینه وه: سوود وهرگرتن له که رهسته و نامیز و زانستی سهردهم له پیناوی رزگاریی خاک و نه ته وه و رؤیشتنی به ره وپیشه وه شانبه شانی نه ته وه نازاد و به خته وهره کان.

له ژماره ۸۱ ۵۵ رۆژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۱ ی نه پرلی ۲۰۱۲

پښتیی دیالوگ له نیوان کورد و تورک دا. با له نه زمونی شهری نه غده دهرسی وهر بگرین

له ۳۱ څاکه لیوهی ۱۳۵۸، شاری نه غده و دانشتووانی کورد و تورکی نه شاره و ناوچه کانی دهوروبه، له شهریکی نه خوازراهوه گلان. شهریک که زیانیکی گه وری له پیوهندی برابندی نه دوو نه ته ویه دا و هتا نیستاش شوننه واره کانی به ته ووهتی کوتاییان پښتیهاتوه.

۳۳ سال له مه ویه، حیزبی دیموکراتی کوردستان له هه لومهرجی نوی دواي رووخانی ریژی می شایه تی دا به مه بهستی ناساندنی نامانج و بهرنامه کانی به کومه لانی خه لک و راکیشانی پشٹیوانییان بۆ لای خوی،

هر جاره له شار و ناوچه یه که میتینگ و کۆبوونه وهی گه وری به به شداریی نؤگران و لایه نگرانی خوی پینک دینا. له ۳۱ څاکه لیوه دا، متتینگیکی له م چه شنه له ستادیومی وهرزشیی شاری نه غده پینک هینا تا له ویدا، سکرتری گشتی، دوکتور عه بدولره حمان قاسملو له باره ی سیاسته کانی حیزب له هه لومهرجی نوی دا، قسه بۆ ناماده بووان بکا. دیاره له نه غده رۆله کانی دوو نه ته وهی کورد و تورک پیکه وه ده ژیان و تورکه کان که له باره ی به ریوه بردنی کاروباری شاره که وه هر له سه رده می ریژی می پیشووه و بالاده ست بوون، بهرام بهر به جموؤتی سیاسی کورده کان بۆ نه م متینگه هه ستیار و ته نانه ت به دبیین بوون. به لام کاربه ده ستانی نه و کاتی حیزبی دیموکراتی کوردستان که هر له جیدا نیازیکی ناشتیخوازانه یان له پیکهینانی نه و متینگه له و شاره هه بوو، ده لیلیکیان بۆ به هیند گرتنی نیگه رانی و هه لوه شانددنه وهی بریاری متینگه که نه بوو.

میتینگی حیزبی دیموکرات هر له یه که م دهقیقه کانی ده ستپیکردندا و له کاتیکدا، دوکتور قاسملو، خه ریکی پیشکه شکردنی وتاره که ی خوی ده بی، به هوی ته قه و ده سرپژلیکران له گه رکه تورک نشینه کانی نه و شاره وه، ده شیوی. به شدارانی میتینگ له کاتی وده ر که وتن له ستادیومه که و تیپه ربوون به کۆلانه کاندایه گه ل ده سرپژ له سه ربان و مائی تورکه کانه وه به ره وروو ده بن و به م جوړه شهریکی نه خوازراویان به سه ردا ده سه پښتیه. ته قه و تیکه ه لچوونی دوو لایه نه له شیوه ی شهری کورد و تورک دا خوی ده بی نیته وه و مه رگی ژماره یه کی چه ندین که سیی مروقی بی تاوان له هر دوو لایه ته تایبه تی له کورده کانی لی ده که وینه وه.

بهشی یه کم

له گهڼ نه وهی حیربى دیموکرات بۆ پیشگیری له تهنه نه کردنى زیاترى شهرکه و که مکردنه وه له زیانى گیانى و مائى دانیشتونى شار، بریارى بردنه دهرى هیزی چه کداری خوی ددها، به لام نهرتهش و دهمراست و کاربه دهستانى ریژی می تازه له نوستانى نازره به یجانى رۆژناوا، له جیاتی به ریوانى بى لایه نانه، به پشتیوانى تورکه کان و به دژى کورده کان، دینه نیو رووداوه که. له ناکامدا تیکرای دانیشتونى کوردی نهو شاره، به دهستی به تال و له حالیکدا زۆریک له وان که سوکاریان له شه په دا له دست دابوو، نه غده به جى دین و په ریوهی شار و ناچه کانی دیکه ی کورده ستان ده بن. نه گهرچى به شی زۆرى نه وان له سالانى دواتردا و به دواى هیور بوونه وهی به ره به ره ی بارودوخه که ده گه ری نه وه نهو شاره، به لام به شداری کورد له به ریوه به ری کاروبارى شاری نه غده ددها، ته نانه ت نه چووه دوخه نابره ام به ره که ی جارانش. له دواى شه ری نه غده کار به ده ستانى تورکی نه م شاره گیانى کی تو له نه ستینانه و پشتگرم به سیاسه ته کانی ده ونه تی ناوه ندی، له هر بوار و ناستیکدا، به و په ری دست ناوه لایى یه وه، سیاسه تی هه لاواردنى نه ته وه یی و نایینیان له دژى دانیشتونى کوردی نهو شاره به ریوه برد.

نه م هه لاواردنانه هه تا نیستاش دریزه یان هه یه و نه ک هر له پشتگونخستنى به نه نقه ستى کورده کان له به ریوه بردنى ناوه نده نیداریه کان و داموده زگا ده ونه تیبه کان، به نکوو له سیمای گه ره که کورده نشینه کان و شه قام و مه یدان و قوتابخانه و مزگه وت و پارک و سرجه م شوننه گشتیه کانی نه واندا به ناشکرا به دی ده کری.

شه ری هه نگیرساو له نیوان کورد و تورک له ۳۱ ی خاکه نیوه ی ۱۳۵۸ له شاری نه غده دا، گهڼ هه موو تاییه که یدا، شیواى وه بیر هینانه وه و ناوړ لیدانه وه یه، نه ک بۆ نه وهی رق و قینى نایینى و نه ته وه یی له نیوان رۆله کانی نهو دوو نه ته وه یه ی پى بورووژینى. نه م شه ره بویه ده بن ناوړى لى بدریتنه وه چونکه زیانى کی قه ره بوونه کراو یا زور به دره ننگه وه قه ره بوو کراوى له پیوه ندی بریانه ی نهو دوو نه ته وه یه داوه و له سه ر رى هاوخه باتیى دوو نه ته وه ی وه کیه ک بیبه شکراو له زور مافى نه ته وه یی، بۆ ماوه یه کی زور بوو به کۆسپ. نه م شه ره و رووداوه کانی دواتر وه ک به شداریى تورکه کان له کوشتارى دانیشتونى گونده کانی کورده ستان له به رگی هیزی چه کداری ریژی می کومارى نیسلامیدا، چه ندین ده یه پیوه ندی ناسایى و دۆستانه ی تورک و کوردی که م ره نگ کرده وه و به دگومانی و بى متمانه یی به سه ردا زال کرد.

ریکه وتى: ۱۹ ی نه پرلی ۲۰۱۲

تاوانی خنکاندنی شاریک

نماژ: له رۆژانی ۲۲- ۲۴ ناوریلی نهمسال، فستیځالیکی رۆشنییری به بۆنه یادی ۱۱۴ سالهی رۆژنامه نووسی کوردی له شاری سوران بهریوه چوو. نهم باسه م که بۆنهم فستیځاله ناماده کردبوو، له رۆژی دووهمی فستیځال دا، پینشکەش کرد.

سهردهمی ئیستا به سهردهمی پیوهندییهکان ناودیر کراوه. مهبهست له پیوهندی، نهم کهرسته و نامازانهیه که پیوهندیی مرقهکان به هوی نهوانهوه پینک دی و سهرجه م دیارده فیکرییهکان و کهرستهی راگواستن و پاراستنی نهوان له شوین و زهمەن دا و له سهر نهم بناغهیه، پهره دهستیین.

نهمگه نهمانهوی ههست و بیر و ویزدانی خومان بهوتوانهوه خهریک بکهین، دهتوانین رواهتی مهسهلهکه لای خومان ساده بکهینهوه و مرقهکان تهنیا وهکوو ژماره سهیر بکهین. بهلام نهمگه بمانهوی وهک مرقیکی بهویژدان و لهمهش زیاتر وهکوو تاکیکی بههه ئوست و خاوهن ههست و بییری نهتهوهی بهرهووی نهوتوانانه بیینهوه که له نهتهوهکهمان کراون، دهبی خومان له جیگای نهوه کهسانه دابنیین که کهوتونهته بهر شالای نهنقال و کیمیاباران. دهبی بچینهوه نیو قوولایی نهوساتانهی نهوکارهساتانهیان تیدا خوتقا. دهبی نهم وهحشەت و نیگهرانی و بی پهناهی و ناهومیدیانه وینا بکهینهوه که مرقهکانی هاوژمان و هاونهتهوهمان نهوساتهوهختانه دا، توشی بیوون. ههرکام لهوه بهکۆمه لکوشتانه، له ههناوی خویان داله سهدان و ههزاران رووداو پینک هاتوون. له سهر ههر یهکیک لهم رووداوانه، بۆ وینه تیداچوونی بنهمانهیهک، هه ئوسته بکهین، له ژانی لیکدابران و زیندهبهچال بوونی خهون و خوزگه و ناواتهکانیان و داخ و کهسهه و مهینهتی کهسوکاریان وردیینهوه، لهوانهیه کهمتاکورتیک ههست به ژان و ناسۆری گۆشهیهکی بچووک له کۆی تاوانهکه بکهین. لهبیرمان نهچن ههرمرقیک بهو پیوهندییهکانی لهگه ل دهوور و بهری خوی دا دروستیان دهکا، بهو خهون و خهیا ل و بیروهووری و ناواتانهی لهگه نیان دا دهژی، بهو کاریگهرییهی لهسهه بنهمانه و کۆلان و گهپهک و گوند و شاری خوی ههیهتی، جیهانیکی بچکۆلهیه.

ئیمه نهوه کاتانه ههست بهو گهورهی یه ههر مرقییک دهکهین که نهک لهگه ل سهدان و ههزاران مرقی دیکه و له رهوتی شالویک دا، به لکوه به تهنیا دهمری. له دۆخی ناسایی دا که نازیزیکمان دهمری، ههست دهکهین که له ژبانی دایک و باوک و خوشک و برا و ژن و مندا ل، کهسو کار و دهروجیران و ناسیاوانی دا، لانیکهه بۆ ماوهیهک چ بۆشایی یهک دروست دهکا. سروشتیه که نهمگه نهوه مردنانه سهر له ههزاران کهس بدا و مردنیشیان به هوی تاوانیکی درندانهوه بی، مهینهت و

ناسوړی له دهستانیان له سهر که سوکار و نیزیکانیان جارانی هزارو هزاران ده بیته وه.

له هه نه بجه و له گهرمیان و له بارزان و له ههر شوینځ که شالوی نه نفال و گازی کیمیاوییان گه یشتوتی، ههر به تهنیا سهدان و هه زاران مروقی کورد گیانیان لی نه ستیندراوه. هه زاران و دهیان هه زاری دیکه ش، نه گهرچی گیانیان له بهردا ماوه به لام ژبانیان به دوختی ناسروشتی دا تیپه رده بی، چوونکه جیگای به تالی که سوکاره به ناحه فکوژراوه کانیان و شوینه واری رهوانی له دهستانی به کومه تی دایک و باوک و خوشک براو، کچ و کور و دهزگیران و ژن و میرد و ناشنا و روشناکانیان بۆ ساتیکش به جییان ناهیلی.

۲۴ سال له تاوانه گهره که ی کیمیاوی بارانی هه نه بجه پابردوه. روانه تی شار، گورانی به سهر داهاتوه، به لام ناخی خه لکه که وهک رووخساریان، ناشاد و ماته مباره. ماته می له دهستانی پینچ هزار نازیز و که سوکاره تاوانیکی ناوا گه وره و له بهرچای جیهان، هیشتا به ناخه کان و روخساره کانه وه دیاره. چی بکری بۆ نه وهی ساریژ بوونه وهی نه م برینه له جهسته میژوومان دا، نه وهنده دریزه خایه ن نه بیته؟ چی بکری بۆ نه وهی نه م جوړه تاوانه گه ورنه نه ک ههر له دژی نه ته وه که مان، به لکوو له دژی هیچ نه ته وهیه کی دیکه دووپات نه بیته وه؟ چی بکری بۆ نه وهی نه م تاوانه هه میسه له بیره وهی نه ته وه بیمان دا، به زیندوی بیلینه وه به لام نه ک بۆ نه وهی هه میسه له ماته م دا بین، به لکوو بۆ نه وهی قه دری نه و ده سته و تانه بزانیان که «هه نه بجه» کانمان له نرخیان داوه؟.

له ژماره ۵۷۹ ی روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۲۷ مارچی ۲۰۱۲

گۆقارى «ژنان» نەو نەمامەى بوو بە دار

«... ھەر چەشەنە ئەرک وەخۇگرتنىك بە مەبەستى بەرەوپىشچوونى خەبات و تىكۇشانى ژنان بۇ مرۇقىك كە دىموكرات و پىشكەوتنخواز بى، نەك ھەر ھىچ مەنتىكى نىبە، بەلكو ئەركىكى ئىنسانى و پىرۇزىشە.»

۱۰ سال ئەمەوبەر، كاتىك ھاندان و بەشدارىم ئە ھەۋى وەپىخستنى گۆقارى «ژنان» دا گەيشتە ئاكام و نۇبەرەى يەكەم ژمارەى گۆقارى يەكەتتى ژنانى دىموكراتى كوردستان خەرىك بوو پى بگا، ئە بابەتتىك دا بۇ يەكەمىن ژمارەى ئەو گۆقارە، ئەم دىپرانەم نووسى كە ئىستا كردوومە دەسپىكى ئەم بابەتە. ھەر ئە ھەمان ژمارە بەلام ئە سەرەتای دوا بابەتتى دا، ئەم وتە جوانە كە نازانم ھى كىبە، وەبىر ھىتابوۋە: «بىرنى دىپرتىرەن رىگاكانىش ئە يەكەم ھەنگاۋەكانەۋە دەست پى دەكەن.»

ئەمشەۋ كە ئە نىۋەراستى مانگى رەشەمە و ئە بەرەبەرى رۇژى جىھانىى ژنان دا، بەنىازى نووسىنى ستوونى «بەر ئە مالاۋاىى» ژمارە ۵۷۸ «كوردستان» دەستم بۇ قەلەم بەرد، «كوستان» ۱۰ سالە بوونى گۆقارى «ژنان» ى وەبىرم ھىنايەۋە. زۇرىش مەمنوونى بووم كە ھەم سوژەى بۇ نووسىنى پى دام، ھەم بوو ھۇى ئەۋە بەۋەخت ئاۋر ئە رووداۋىكى خۇش و ۱۰ سال ھەۋى بەردەوام بەدەمەۋە.

۱۰ سالە گۆقارى ژنان ھاتۆتە رىزى گۆقارە كوردىبەكان. ۱۰ سالە ژنانى دىموكراتى رۇژەلەتى كوردستان و پىاۋانى يەكسانىخواز، ئەۋانەى دەستى نووسىن و ۋەرگىپرانىان ھەبە و بايەخ بە كارى رۇژنامەنووسى دەدەن، تىرىبوونىكىان بۇ راگەياندىنى بىروپاى خۇيان و بلاۋكردنەۋەى بەرھەمى ئەدەبى، فەرھەنگى، كۆمەلەبەتى و سىياسى پىۋەندىدار بە ژنان دەست كەۋتە. ۱۰ سالە ئەم گۆقارە بە ھەۋل و ھىمەتتى يارانى كۆن و نۆى، بە بەردەۋامى ئەگەرچى ۋەرزانە بلاۋدەبىتەۋە و ھەر جارەى ھەگبەبەك پى ئە بابەتتى جۇراۋجۇر و ھەۋال و راپۇرتى پىۋەندىدار بە ژنانى كوردستان، ئىران و جىھان، سەر بە مائى ئۆگران و خوينەرانى خۇى دا دەكا. ئە ماۋەى ئەم ۱۰ سالەدا، «ژنان» ھاندەر و رىخۇشكەر بوو بۇ ئەۋەى چەندىن ژن دەست بۇ قەلەم بەرن و كارى نووسىن و ۋەرگىپران بەكەن كە ئەم سۆنگەبەۋە ھەتا رادەبەكى باش بەرەوپىش چوون. زۇر ژنى كورد و ئىرانى و بىيانىش كە ژيانى خۇيان بۇ خزمەتى مرۇقايەتتى و بەرەو پىشبردنى خەبات دژى ستەم و چەوسانەۋە و نابەرابەرى تەرخان كردو، ئە رىگاكى لاپەرەكانى گۆقارى «ژنان» ۋە بە خوينەران ناسىندراۋن. بىگومان ئەم گۆقارە بە نۇرەى خۇى رۇلى ھەبوۋە ئە بەرەو ژووربەردنى زانىبارى خوينەرانى بەتايبەتتى ئە بارەى پىرس و بابەتەكانى پىۋەندىدار بە ژنانەۋە.

بەشى يەكەم

ئىرەدا ناكرى بگەومە ھەئسەنگاندنى زياتر لئ ۳۰ ژمارەى گۆقارى «ژنان» كە لئەم ۱۰ سائەدا بلاءوبونەوہ. ديارە ئەگەر بە من بى، يەكپەتپى ژنانى ديموكراتى كوردستان و يارانى كۆن و نوپى ئەم گۆقارە، ئەم بۇنە و يادە دەقۆزنەوہ و كۆر و سمينارى تايپەت بۇ ھەئسەنگاندنى ئەم ۱۰ سائ بەردەوامىيە و لايەنە جۆراوجۆرەكانى گۆقارى «ژنان» پىنك دىتنن. با ھەر ئىرەشەوہ و بۇ دووھەم جار ئەم پىشنيارەى خۆم وەبىر يەكپەتپى ژنانى ديموكراتى كوردستان بىنمەوہ كە لئ ۸ مارس (رۆژى جىھانىي ژنان) تا ۲۴ رەشەمە (رۆژى دامەززانى ئەو يەكپەتپىيە) دەكاتە ھەوتوويەك. ئەم ھەوتوويە كاتپكى زۆر گونجاوہ بۇ چر كرنەوہى چالاكىي جۆراوجۆر و بەتايپەتپى كۆر و سمينار و ورك شۆپ. دەبا يەكپك لئ چالاكىيەكانى ئەمسائىشتان ھەئسەنگاندنى ۱۰ سائ بەردەوامىي گۆقارى «ژنان» بى.

لئ ۱۰ سائەى لئ دايكبوونى گۆقارى «ژنان» دا بە خۆشچائپىيەوہ يادى ئەم رووداوہ دەكەمەوہ و رىز و سوپاس و پىزانىنى خۆم پىشكەشى ئەو كەسانە دەكەم كە لئ ۱۰ سائى رابردوودا لئ پىناوى بەردەوامى و بەرەوپىشچوونى گۆقارى «ژنان» زۆرتىر لئەرك و زەھمەتپان لئ ئەستۆ بووہ.

لئ ژمارە ۵۷۸ رۆژنامەى "كوردستان" دا بلاءو بۆتەوہ.

رىكەوتى: ۲۳ مارچى ۲۰۱۲

خەمێك بە گەورەیی تاوانی خنكاندنی شارێك

٢٤ ساڵ بەسەر ئەو رۆژەدا رابرد كە رێژی می گۆرکراوی بەعس لە چاوی تروکاندنێك دا بەشی قێکردنی هەزاران مەروفا، بۆمی کیمیایی بەسەر خەلکی هەتەبجەدا باراند.

٢٤ ساڵ، هەتەبجەو «٣/١٦» و مەرگی بە کۆمەڵی چەند هەزار ژن و پیاو، پیر و لاو و ساوا و میرمندانی کورد، چووئە سەر تاوانی «ئەنفال» و سەدان و هەزاران تاوانی دیکە ی رێژی می دێندە بەعس. ٢٤ ساڵ هەرچی لە بەری «هەتەبجە» و «ئەنفال» هە دەوی خۆینەههه و دەبییسەم و دەبیینەم، لە رۆمان و لیکۆئینەههه، لە لاوک و سروود و مۆسیقا و لە فیلم و تابلۆ و بەرهەمی هونەری، ئەیانئوانیوه قوولایی ئەو کارەساتانە، بەرینایی تاوانەکان و گەورەیی ئێش و نازار و خەم و مەینەتی سەرچاوه گرتوو ئەم تاوانانەم پێ نیشان بەن.

نەك لەبەر ئەوهی قەلەمی بەتواناو ئەندیشهی دەتەمەند و مێشک و هەست و دەست و پەنجە ی خۆئینەههه ئەدەب و هونەری بەرز لە ئێو ئێمەدا نەبووه بەلکۆو بەم هۆیههه کەهیچ شاکاریکی ئەدەبی و هونەری و رۆژنامەنووسی ناتوانی رەهەندە جۆراوجۆرهکانی ئەم تاوانە گەورانە بەجاریک بخاتە روو.

ئەگەر نەمانههه هەست و بیر و وێژدانی خۆمان بەوتوانههه خەریک بکەین، دەتوانین روائەتی مەسەلەکە لای خۆمان سادە بکەینههه و مەروفاکان تەنیا وهکوو ژماره سەیر بکەین.

بەلام ئەگەر بمانهههه وهک مەروفاکی بەوێژدان و لەمەش زیاتر وهکوو تاکیکی بەهەئۆیست و خاوهن هەست و بیری نەتەوهی بەرەورووی ئەوتوانانە بیینهههه کە لە نەتەوهکەمان کراون، دەبێ خۆمان لە جیگای ئەو کەسانە دابنێین کە کەوتوونەتە بەر شالای ئەنفال و کیمیاباران. دەبێ بچینهههه ئێو قوولایی ئەوساتانە ی ئەوکارەساتانەیان تیدا خۆتقا. دەبێ ئەو وهشەت و نیگەرانی و بێ پەنایی و ناھومییدیانە وینا بکەینهههه کە مەروفاکانی ھاوزمان و ھاوانەتەوههههمان لەوساتەوهختانە دا، تووشی بیوون. هەرکام لەو بەکۆمەلکۆشتانە، لە هەناوی خۆیان دالە سەدان و هەزاران رووداو پیک هاتوون. لە سەر هەر یەکیک لەم رووداوانە، بۆ وینە تیداچوونی بنەمائەیهههه، هەئۆیستە بکەین، لە ژانی لیکدابران و زیندەبەچال بوونی خەون و خۆزگە و ئاواتەکانیان و داخ و کەسەر و مەینەتی کەسوکاریان وردبینەهههه، ئەوانەیههههه کەمتاکورتیک هەست بە ژان و ناسۆری گۆشەیههههه بچووک لە کۆی تاوانەکە بکەین. لەبیرمان نەچی هەرمەروفاک بە

بهشی یه کم

پتوه نندیانہی له گه ل دور و بهری خوئی دا دروستیان دهکا، بهو خهون و خهیا ل و بیره وهری و ناواتانهی له گه نیان دا دهژی، بهو کاریگه ریبهی له سر بنه مائه و کولان و گه رکه و گوند و شاری خوئی هه یه تی، جیهانیکی بچکو ته یه.

نیمه نهو کاتانه هه ست بهو گه وهری یه ی هر مرؤقیک دهکین که نهک له گه ل سهدان و هه زاران مرؤقی دیکه و له رهوتی شالویک دا، به لکوو به ته نیا ده مرئ. له دؤخی ناسایی دا که نازیزیکمان ده مرئ، هه ست دهکین که له ژبانی دایک و باوک و خوشک و برا و ژن و مندال، که سو کار و دهروجیران و ناسیاوانی دا، لانیکه م بؤ ماوه یه ک چ بؤشایی یه ک دروست دهکا. سروشتیبه که نه گه ر نهو مردنانه سر له هه زاران که س بدا و مردنیشیان به هؤی تاوانیکی درندانه وه بی، مهینه ت و ناسؤری له ده ستدانیان له سر که سوکار و نیزیکانیان جارانی هه زارو هه زاران ده بیته وه.

له هه له بجه و له گه رمیان و له بارزان و له هر شوینخ که شالوی نه نفال و گازی کیمیاوییان گه یشتوتی، هر به ته نیا سهدان و هه زاران مرؤقی کورد گیانیان لی نه ستیندراوه. هه زاران و دهیان هه زاری دیکه ش، نه گه رچی گیانیان له به ردا ماوه به لام ژبانیان به دؤخیکی ناسروشتی دا تیپه رده بی، چوونکه جیگای به تالی که سوکاره به ناحه فکوژراوه کانیان و شوینه واری رهوانیی له ده ستدانی به کومه تی دایک و باوک و خوشک براو، کچ و کور و ده زگیران و ژن و میرد و ناشنا و روشناکانیان بؤ ساتیکیش به جیبیان ناهیلی.

۲۴ سال له تاوانه گه وهره کی کیمیاوی بارانی هه له بجه رابردوه. روانه تی شار، گوړانی به سر داهاتوه، به لام ناخی خه لکه که وهک رووخساریان، ناشاد و ماته مباره. ماته می له ده ستدانی پینج هه زار نازیز و که سوکاره تاوانیکی ناوا گه وهره و له به رچاوی جیهان، هیشتا به ناخه کان و روخساره کانه وه دیاره. چی بکری بؤ نه وهی ساریژ بوونه وهی نه م برینه له جهسته ی میژوومان دا، نه وهنده درنژه خایه ن نه بیته؟ چی بکریت بؤ نه وهی نه م جوړه تاوانه گه ورنه نهک هر له دژی نه ته وه که مان، به لکوو له دژی هیج نه ته وه یه کی دیکه دوویات نه بیته وه؟ چی بکری بؤ نه وهی نه م تاوانه هه میسه له بیره وهی نه ته وه بیمان دا، به زیندوی بیلینه وه به لام نهک بؤ نه وهی هه میسه له ماته م دا بین، به لکوو بؤ نه وهی قه دری نهو ده سته و تانه بزاین که «هه له بجه» کانمان له نرخیان داوه؟.

ریکه وتی: ۲۱ مارچی ۲۰۱۲

هه ټویستی وهک یهک و پټویستی کاری هاوبه ش.

له ۱۲۷ رشممهی نهمسال دا نۆبهمین دهوړی هه ټبژاردنی مه جلیسی شووړای نیسلامی له ئیران دا بهرینوه دهچی. تا ئیستا ههموو حیزب و ریکخواوه سیاسییهکانی رۆژهه لاتی کوردستان له پټوهندی له گهل نهم هه ټبژاردنه دا هه ټویستی خوږیان راگه یانده.

دهکړی بلین ههر ههموویان داوای بایکۆتی نهم هه ټبژاردنه له لایهن خه لکه وهیان کردوه. هه ټویستی ته حریم له کوردستان له کاتیکدا خسله تی پیدایا کردوه که له راده ئیرانیش دا، نۆپۆزیسیون، چ نهموانه ی به نۆپۆزیسیونی دهروهی ولات ناوده برین و چ نهموانه ی به نۆپۆزیسیونی نیوخو ناسراون، زۆربه ی ههره زۆریان له گهل به شداری نه کردن و ته حریمی نهم هه ټبژاردنانه دان.

هه ټویستی وهک یهک چ له ناستی ئیران و چ له ناستی رۆژهه لاتی کوردستان دا، دهرفه تیکی باشی هیناوه ته پیش بو نهموی حیزب و ریکخواو و گرووپه سیاسییهکان و که سایه تی و بژارده کان، پیکه وه و ویکرا کار له سهر نهم هه ټویسته یان بکه ن. خو نهم گهر له ناستی ئیران و نۆپۆزیسیونی ئیرانی دا، ههنگاو یه کخستن و به یه که وه کارکردن بو بایکۆتی نهم هه ټبژاردنه، کاریکی به ریلاو و به زحمه ت بی، له ناستی رۆژهه لاتی کوردستان و حیزب و ریکخواوهکانی سهر به م به شه ی کوردستان دا، کاره که نهم ونده به زحمه ت نییه.

پیکه وه کارکردنی حیزب و ریکخواوهکانی رۆژهه لاتی کوردستان له سهر سهر خستنی هه ټویستی ته حریم، ده بیته هو ی نهم وه:

خه ټک له خو شی هاوخه باتی، یه که دهنگی و پیکه وه کارکردنی ریکخواوه سیاسییهکانیان، باشتر به بانگه وازیانه وه دین و پیشوازی له هه ټویستی ته حریم ده که ن.

- میکانیزمی چۆنیه تی بایکۆتی هه ټبژاردن، به هاوبه شی دیاری دهکړی و ههر لایه نه ی بوخوی میکانیزمی خو ی پیشنیار ناکا و سهر له خه ټک ناشیو ی، له ناکامدا ههر میکانیزمیک به هاوبه شی دیاری بکړی، کاریگه ری پتر داده نی.

- دهنگ و رهنگ و قورسای خه ټکی کوردستان و هه ټویستیان به رامبه ر به کۆماری نیسلامی، دیار و بو ههموو لا ناشکرا

دهبې و بۆ دنیا درده کهوئ که گه لی کورد که خاوهنی پرسیکی رهوایه و هه ئویستی گونجاو له گه ل پرسی خوشی هه یه.

- نهم دهسپیکه، ده بیته سهره تای کولتووریکی نوئ له پیکه وه کارکردن و هه نگرتنی ههنگای هاوبهش له نیو حیزب و ریکخواه سیاسییه کانی رۆژه لاتی کوردستاندا و ریکخوشکه ر دهبې بۆ نه وهی له داها تووشدا دوویات بیته وه و ته نانه ت بناغی هاوخه باتی و هاوکاری دریک خایه نی له سهر دابنری.

خه لکی کوردستان وهک له رابردووشدا نیشانیان داوه، به یه کگرتووی و کاری هاوبهشی حیزب و ریکخواه کانیان هومیدیان دیته وه بهر و به شیوه یه کی به رفروانتر، گشتگیرتر و راشکاوانه تر، دینه مهیدان و خه باتی نه وان چ مهده نی و چ جه ماوه ری گیانیکی تازهی دیته وه بهر.

نه زموونی چهند سالی رابردوو، جوړیک له ملنه دانی هیندیک لایه ن بۆ کاری هاوبهشی تیدایه که جیگای داخه.

دهش دهره تته وهک یه کبوونی هه ئویست له باره ی هه ئبژاردنی مه جلیس و ههروه ها بارودوخی ناوچه و نه وه نه گه رانه ی له به رده م کۆماری ئیسلامی دا هه ن، پائنه ر و هانده ری هه موو لا بن بۆ به خودا چوونه وه و هه ست کردن به به پرسایه تی و ملدان بۆ کاری هاوبهش و پیکه وه کارکردن. به لام نه گه ر لایه نیک له لایه نه کان به هه ر هویه ک و بیانوویه ک، نه یویست به شداری هاوبه شییه کی نه وتو ب، ئایا رهوایه لایه نه کانی دیکه کاری خوینی له سهر په ک بخه ن؟

حیزبی دیموکراتی کوردستان، هه ئویستی وهک یه کی حیزب و ریکخواه کانی رۆژه لاتی کوردستان به دهره تته کی له بار دهرانی بۆ کاری هاوبهش له نیوانیان دا له سهر سهر خستنی هه ئویستی ته حریم. نهم باره یه شه وه هه وئی خوئی ده دا بۆ نه وهی نهم کۆدهنگی و یه کگرتووی و هاوهنگاوییه دروست ببی. له و باوه ردهش داین هه ر چه شنه کۆسپ و ته گه ره دروستکردنیک، هه ر جوړه خو بواردنیک له پیکه وه بوون و کاری هاوبهش، نهک به زیانی هه ئویستی وهکیه کی هه موولامان له رووبه روو بوونه وه له گه ل هه ئبژاردنی نه مجاره، به لکوو به زیانی نه وه دهره تته ش ته واو ده بې که له داها توودا بۆ خه لکی کوردستان و هیزه سیاسییه کانی رۆژه لاتی کوردستان دینه پیش دهش دهره تته وهک یه کبوونی هه ئویست له باره ی هه ئبژاردنی مه جلیس و ههروه ها بارودوخی ناوچه و نه وه نه گه رانه ی له به رده م کۆماری ئیسلامی دا هه ن، پائنه ر و هانده ری هه موو لا بن بۆ به خودا چوونه وه و هه ست کردن به به پرسایه تی و ملدان بۆ کاری هاوبهش و پیکه وه کارکردن. به لام نه گه ر لایه نیک له لایه نه کان به هه ر هویه ک و بیانوویه ک، نه یویست به شداری هاوبه شییه کی نه وتو ب، ئایا رهوایه لایه نه کانی دیکه کاری خوینی له سهر په ک بخه ن؟

بەشى يەكەم

حيزبى ديموكراتى كوردستان، ھە ئويستى ۋەك يەكى حيزب و رېڭخراۋەكانى رۇژھەلاتى كوردستان بە دەرفەتتىكى لەبار دەزانى بۆ كارى ھاوبەش لە نيوانيان دا لە سەر سەرخستنى ھە ئويستى تەحرېم. لەم بارەيەشەۋە ھەۋنى خۆى دەدا بۆ ئەۋەى ئەم كۆدەنگى و يەكگرتوۋىي و ھاۋەنگاۋىيە دروست بېئى. ئەو باۋەرەش داين ھەر چەشەنە كۆسپ و تەگەرە دروستكردنىك، ھەر جۆرە خۆ بۋاردنىك لە پىكەۋە بوون و كارى ھاوبەش، نەك بە زىانى ھە ئويستى ۋەكىەكى ھەموولامان لە روۋبەرۋو بوونەۋە ئەگەل ھە ئبژاردنى ئەمجارە، بە ئكوو بە زىانى ئەو دەرفەتەش تەۋاۋ دەبى كە لە داھاتوۋدا بۆ خەلكى كوردستان و ھىزە سىياسىيەكانى رۇژھەلاتى كوردستان دىنە پىش.

لە ژمارە ۵۷۶ى رۇژنامەى "كوردستان" دا بۆلۈ بۆتەۋە

رېكەۋتى ۵ى فېبرىۋىرى ۲۰۱۲

بابه ته کانی سالی ۲۰۱۳

پېشمه رگه، نه و چه مکه ی پېویسته سهر له نوی پېناسه بکریته وه

چه مکه کانی نیو نه ده بیاتی شورشگېرانه و خه بانگېرانه ی نه ته وه که شمان وهک زور چه مکی سیاسی و کومه لایه تی، به تپیه رینی زه مان و روودانی گورانی جوراوجور، نالوگورپان به سهر دا دیت. به تپیه رینی زه مان، بیرکردنه وه و روانینی مروقه کان له بواری جوراوجوردا ده گورې. ههر بویه پېویسته زور چه مکه، له گه ل گورانی سهرده مکه کان و نویوونه وه ی بیرکردنه وه کان، سهرله نوی پېناسه بکریته وه. «پېشمه رگه»، یهک له و چه مکه یه.

بو ماوه ی زیاتر له نیو سهرده، پېشمه رگه، ناویک بوو بو نه و مروقه خه باتکاره چهک له شانانه ی له بزووتنه وه ی رزگاربخوازی کوردستان دا، شه رکه ری شورش بوون. دیاره نه و پېناسه فره وانتریش ببووه و به شیوه یه کی گشتی ههر کهس له نیو بزووتنه وه ی شورشگېرانه ی کوردستان دا، چهکی پی بویه، با کاره که شی شه رکردن و چوون بو به ره کانی شه نه بویه، مادام به شیوه یه کی ته واو وهخت له خزمه تی دابینکردن و راپه راندنی پېویستییه کان و کاروباره کانی خه باتیکې چه کدارانه و بزووتنه وه یه کی شورشگېرانه دا بویه، وهک پېشمه رگه ناوی دهره. بهم جوره، پېشمه رگه، واتایه کی تایه تی و واتایه کی گشتی هه بوو. به لام نه و واتا گشتییه هه رگیز نه وهنده فره وان نه بووه که نه و که سانه بگریته وه که چه کیان پی نییه و له دهره وه ی حیزب و ریکخراوه کانی به شداري بزووتنه وه، بو نازادی و مافه کانی نه ته وه که یان و خه لکی کوردستان، به شیوه ی دلخوازی خویمان خه بات ده کهن و ژیان و گیانی خویمان له م پیوه ندییه دا ده خه نه مه ترسییه وه. ته نیا جاروبار و به ته عاروف، رپه ران و راگه یه نه کانی حیزب و ریکخراوه سیاسییه کانی بزووتنه وه ی کوردستان، هیئدی که سیان له دهره وه ی نه و پېناسانه ی سهره وه، وهک پېشمه رگه ناو دهره د.

به لام کاتی نه وه هاتوه بو پېناسه یه کی به رینتر له پېناسه ی ته شکلاتی و ریکخراوه یی و وهزیفی بو پېشمه رگه، بگه رین. پېناسه یه ک که له گه ل یه که م واتا و واتای یه که مینی پېشمه رگه بیته وه. وهک دهرانین پېشمه رگه به واتای مروقی خو به ختکه ره، به تایه تی خو به ختکردنیک که له ریگای گه ل و نه ته وه و نیشتمان بیت. نه گه ر نه م واتایه مان قبول بیت، نه و کات به لامانه وه گرنگ نابی که مروقه خو به ختکه ره که له چیا ده ژی یا له نیو شار؟ قه له می پنیه یا چه کا؟ تیکوشه ری سهر به حیزب و ریکخراویکی سیاسی نیشتمانپه روره، یا چالاکیکی مه دهنی داکوکیکاری مافی مروق و پاریزه ری

ژینگه؟ كه سيك كه سهارهت به داواكردى ماف و نازاديه كانى هاو نيشتمانانى به شيويه كى ناشتيخوازانه، له ولاته كهى خوى راوناوه يا كه وتوته به نديخانه، چ جياوازيه كى هه يه له گه ل كهيك كه سهارهت به هاوكارى له گه ل هم يا نه و حيرب و ريگراوى سياسى خه باتكار، تووشى به نديخانه و دهر به دهرى بووه؟ نه گهر پيوهره كانى خويه ختكردن، مايه دانانى ناگايانه له مال و ژيان و گيان له پيناوى خه لك ونيشتمان و بهرزه وهندى گشتى دا بى، نايه جوړى نه و نامرزانه ي خه باتيان پى ده كين، نه و شپوه خه باتانه ي به كاريان دينين، جوگرافيايه ك كه دهيكه ين به شوينى تيكوشانمان، جياوازي و جوړاوجوړى نه و بوارانه ي دلسوژى خومان بو نه ته وه كه مان و نيشتمان كه مانى تيدا ده سه لمينين، چ شتيك له نه سلى مه سه له كه ده گورن؟ با يه كمان له نيو زهر و زهنگى ده سه لاتی دوژمنى به خاك و زمان و كونتور و ميژوومان، خه ريكي پاراستنى نه م توخمانه ي پيناسه ي نه ته وه ييمان بيت، يه كيكيش له چيا و بن به ردان به رهنگارى هيرشى سوپايى داگيركهران بو سه ر نيشتمان كه مان بيته وه و نه و يتر له كوړ و كوهمل و ناوه نده ديپلوماسى و مرؤفدوسته كانى جيهان، هاواري زورليكراوى نه ته وه كه مان به رز بكا ته وه. كه سانيكيش به نيازى ولامدانه وه به پيويستيه كانى داهاتوو وشاره زايى به ده سه تهيان بو دانانى بناغه كانى كوردستانى رزگار بووى سه ينى، فيرى زانست و خوييگه ياندى بن. نايه له م روانينه وه، هه موويان شياو و موسته حه قى ناوى خوشه ويست و پرشانازى پيشمه رگه نين؟

له ژماره ۶۲۲ى رۇژنامه ي "كوردستان" دا بلاو بوته وه

ريكه وتى: ۲۲ى ديسه مبه رى ۲۰۱۳

بۆ دهیښ بهشی هسته فا شیخه لیره ش هەر به ندیخانه بی؟!

رۆژی ههینی ۲۲ی نوڤه مبر، دهیښته دوو هه وتووی ته واو که نووسه ری ئه م ستوونه هسته فا شیخه له گه ل ۶ که سی دیکه له کورده کانی رۆژه لات له هه ولیر له به ندیخانه دایه.

مسته فا شیخه میدیا کارێکی کوردی خه لکی رۆژه لاتێ کوردستانه که له هه ولیر گیرساوته وه. شیخه له ئیران له دهیهی ۶۰هه تاوی له سه ر حیزبایه تی و کوردا یه تی زیاتر له سائیک چوو به ندیخانه ی کۆماری ئیسلامی و له سه رده می ئیعدام و کوشتوبړی زیندانیا نی سیاسی دا، شانسی هینا و گیانی خۆی دهرباز کرد. له نیوهی دووه می دهیه ی حه فتای زایی نییدا، بوو به یه ک له ئه ندامه چالا که کانی ئه نجه مه نی ئه ده بیی شاری شو.

سه ره تای دهیه ی هه شتای هه تاوی ، له گه ل هه موو کۆسپ داتاشین و سانسۆر و قه دهغه و قۆرغیک که به سه ر بواری کار و تیکۆشانی کولتووری و رۆژنامه نووسی دا زال بوو، سه ره پای هه موو ده سکورتی و بیئه نواییه ک، له کاری رۆژنامه نووسی و چالاکی فه ره نگی غافل نه بوو. به و هۆیه وه که کۆماری ئیسلامی ئیمتیازی دهرکردنی بلاوکراوه ی به کورده کان نه ده دا، له گه ل خاوه نی تورکی حه وتوونامه ی «فردای ما» ریک که وتبوو که لقی تاییه ت به «شنۆ» ی ئه م حه وتوونامه یه له ژیر ناوی «کیله شین» دا بلاو بکاته وه. کاریک که پیشتر له بۆکان و نه غه ده کرابووو دواتر له پیرانشاریش کرا. دیاره، شیخه پیشتر له گه ل گوڤار و بلاوکراوه کانی دیکه به نووسین و درگیان هاوکاری هه بوو. به لام «کیله شین» یه که م ئه زموونی سه رنووسه ری و به ریوه بردنی رۆژنامه یه ک له لایه ن هسته فا شیخه وه بوو. دوو حه وتوونامه ی «کیله شین» بوو به تروسکه ی هومیدیک بۆ ئه وانه ی خولیا ی کاری نووسین و رۆژنامه نووسییان هه بوو. به ناگاداری له چه ره سه ری کاری رۆژنامه نووسی له جه هه ننه میکی وه ک کۆماری ئیسلامیدا و به گیرفانی به تال، به لام دنیا له پیروزیوونی ئه و خزمه ته ی له م رینگایه وه به خه لکی ده که ن، له ده وری ئه م روناکییه کۆ بوونه وه .

شیخه ، هه رله میرمندا ئیبه وه شوخ و قسه خوش و خاوه ن سه رنج و روانینی تاییه ت به خۆی بوو و مایه ی ته نزویژی و گه پنووسی تی دا بوو، بۆیه کاتیگ به جیددی هاته بواری کاری رۆژنامه نووسییه وه، به به ر کاره کانی دیکه یه وه، توانای خۆی له ته نزووسییش دا تاقی کرده وه. له «میرگزان» ی ده سته خوشکی «کیله شین» که لقی پیرانشاری حه وتوونامه ی «فردای ما» بوو، ستوونی «بشه» ی نووسی. به لام چونکه چۆغه ی کاری نووسین و رۆژنامه نووسی له سیبه ری کۆماری ئیسلامیدا به به ژنی وی زۆرته نگ بوو، هاوکات هاوکاری راگه یه نه کان و ناوه نده کانی بلاوکردنه وه له هه ری می کورده ستانی شی ده کرد.

کاربه دهستانی دهزگای سیخوری ئیتلاعات که له میژ بوو دهستیان له دهسته مۆبووئی مستهفا شوشتبوو و گومانی نه وهشیان کردبوو که هاوکاری میدیاکانی ههریمی کوردستان دهکا، هه ئیان کوتایه سهر مائه کهی و دهستیان به سهر کامپیوتیر و کومه ئیک دهستتووس و که لویه له کانی داگرت. شیخه ههر نه وهندهی بۆ کرا خوی نه داته دهستیان و به رهو کوردستانی گهرمین رابکا. نزیکه ده سائه مستهفا شیخه له هه ولیر دهژی. نه وانهی له میدیاکان و داموده زگا کونتوریه کانی ههریم هاوکاری بوون، شایه دیم بۆ ده دن که له قسه خۆشی، زمانپاراوی، کار جوانی و نه رکناسی دا نموونهی میدیاکاری سهر که وتوو و داهینه ربوو. نه ک ههر نه بووه به په سنبیژی هیچ لایه نیک، ته نانهت ره خهشی له ههر کهس و لایهن و دهزگایه ک گرتوه که به پیوستی زانیوه. له گه ل نه وهی نه دنامی هیچ حیزب و ریکخراویکی سیاسی نیه، دۆستایه تی و هاوکاری ههر هیز و که سایه تی و تیکۆشه ریکی کردوه که نیازی خزه تکردنی پرسی ره وای نه ته وهی کورد و به ها به رزه کانی مروقایه تی هه یه. به کوردی و به کورتی نانی ره نجی شانی خوی خواردوه و ده خوا. به هوی سه لماندن ک سایه تی خوی و نیشاندانی به رزی عیززه تی نه فس و راستگویی و دتسۆزی له خوی، بووه به که سیکی جیی متمانه و خۆشه ویستی زۆربه ی ههره زۆری نه و میدیاکار و چالاکه سیاسی و مه ده نییانه ی له رۆژه لات کوردستان را و نراون و له ههریم به تایه تی له هه ولیر گیر ساونوه. مستهفا شیخه یه ک له و سیمایانه یه که رۆئی سهره کیان له بیکه یان و به رده وام راگرتی نه نجومه نی زید و نه نجومه نی رۆژنامه نووسانی رۆژه لات دا هه بووه.

مستهفا شیخه نزیکه دوو سائه ستوونیک له ژیر ناوی «هه له چینی» دا بۆ رۆژنامه ی «کوردستان» ده نووسی. نه و به ته نز، له م ستوونه دا ره خه له و هه له و که موکووریانه ده گری که نووسهران، روناکیبران و نوخه کانی کورد، سهرچاوه و داهینه ریان و له به ستینی زمان و نووسین و کاری میدیایی دا، ده یانچینن!! نه م ژماره یه ی «کوردستان» له کاتیک دا ده رده چی که شیخه له گه ل ۶ میدیاکار و چالاکی مه ده نیی رۆژه لات کوردستان، له به ندیخانه دایه. نه و ۷ که سه دوی نه وه له لایهن پۆلیسه وه گیران که کومه ئیک کوردی رۆژه لاتیی تووره له ئیعدامی به ندیبه سیاسییه کان له لایهن کۆماری ئیسلامی، کۆنسۆلخانه ی نه و ریژیمه یان له هه ولیر دایه به ر به رد.

نه وه بوو به دوو حه وتوو نه و ۷ که سه، بئ نه وهی تاوانیکیان کردب، له هه ولیر به ند کراون و له گه ل ده یان که سی دیکه، له شوینیکی ته نگ و به رته سک دا، راگیران. نه وان ته نیا ریکخه ری کۆبوونه وه یه کی هیمانه ی کورده کانی رۆژه لات له پارکی شانه دهر بوون وهیج به رپرسایه تی و پنه وندیبه کیان له پنه وندی له گه ل به ردبارانی کۆنسۆلگه ری ئیران له هه ولیر دا نیه. لیره دا له وه ده گهریم که به ردبارانی کۆنسۆلگه ری ریژیمیک که به ریژی پت و سیداره ناوانگی ده ر کرده و بۆ خوی بیدعه تی داگیرکردنی سه فاره تخانه و به بارمه گرتی دیپلوماته کانی ولاتانی دیکه ی داهیناوه، به رد به کابه دا دان نیه. نه و خاکه ی کۆنسۆلگه ری ئیرانی تیدا به ردباران کراوه ههر نه و خاکه یه که که به سه دان تیکۆشه ر په ناخواری کوردی رۆژه لات له سهری دراونه به ر ده سرنژی به کریگیراوه تیرۆریسته کانی کۆماری ئیسلامی و به داخه وه هیچ هیز و لایه نیک

دیدو بۆچوونەکانی ھاوڕێ د. قادر وریا

بەشی یەکەم

دەسەلاتبەدەستیش ئیى ئەپرسیوونەو. بەلام ئەگەر سەرەرای ئەم راستییەش بەردبارانی کۆنسۆلگەریی کۆماری ئیسلامی کاریکی جیى لێپرسینەو، مستەفا شىخە و ھاوڕیانی ھاوبەندی، رۆئیکیان تیى دا نەبوو. هیوادارم کاریبەدەستان ئەو دەنگانە بیسن کە داواى نازادکردنى ئەم ۷ گىراو دەکەن و کۆتایی بە دەستبەسەرکردنى پاساوه ئنەگى ئەوان یئن.

ئە ژمارە ۶۲۰ ی رۆژنامەى "کوردستان" دا بلاو بۆتەو

رێکەوتى : ۲۰ نوڤەمبەرى ۲۰۱۳

هه تا بانگه وازی کی تر. ماډوا خه لکی کوردستان! (له باره ی ناکامه کانی بانگه وازی 23 ی خه زه لوه ره وه)

شیتیکی سروشتییه نه گهر که سانیک له ناکامی بانگه وازه که ی تاییه ت به ۲۳ ی خه زه لوه ره پیرسنه وه. نایا خه لک پیشوازی لیکرد و هیچ جموجول و حهره که تیک بهم بونه یه وه کرا؟ نه گهر بانگه وازه که سهرنه که وت هی نه وه بوو که هه موو کومه نه کان و یه ک له دیموکراته کان پشتیان نه گرت یا نه گهر نه وانیش پشتیان گرتبا، نه نتیجه که ی هه ر نه وه ده بوو که هه یه؟

بانگه وازی ۲۳ ی خه زه لوه ره ی کومه لیک ریخراو و گرووی مروقدوست بوو. له حالیک دا روژه لاتی کوردستان هه موو جوړه حیزبیکسی هه بوو (گوره، بچووک، نه ته وه یی، کومونیست، سه ربه خو بیخواز و هتد) و که شوه وه ای سیاسی له روژه لاتی کوردستانیش، پیوستی به ریخستنی حهره که تیک بو دژایه تیده رپرینی نیعدامی به ندییه سیاسییه کان هه بوو، حیزبه کان هیچیان نه کرد. نه به ته نیا و هه ر کامیک بو خو یان له خو یان رادیت نیبیتیکاری عه مه ل بگرنه ده ست، نه ناماده ش بوون پیکه وه له سه ر حهره که تیک ساغ بنه وه و به هاوده نگی ویه کگرتووانه، خه لک بو به شداری له و حهره که ته، بانگه واز بکه ن. دیاره حیزبی دیموکراتی کوردستان، هه ر زوو نه م پیوستییه ی له بانگه وازی ۷ ی خه زه لوه ره ی خو ی دا وه بییر حیزبه کانی دیکه هینایه وه، به لام نه وان بی هیچ پاساو وده لیلیک، خو یان له ولامدانه وه ی بوارد. نه و هیممه ت و بویرییه شیان - به هه ر هو یه ک بووه - نه بوو، بو خو یان پیشقه ده م بن و به حیزبی دیموکراتی کوردستان و لایه نه کانی دیکه بلین وهرن پشتیوانی له نیبیتیکاری نیمه بکه ن.

راست له فه زای چاوه روانی و بی نیقدامی حیزبه سیاسییه کانی روژه لاتی کوردستان دابوو که نه و کومه نه ریخراوه، به بلاوکردنه وه ی بانگه وازی تاییه ت به ۲۳ ی خه زه لوه ره، هاتنه مه یدان. کاری نه وان، هه م پیکه وه بلاوکردنه وه ی بانگه وازه که و هه م ولامدانه وه به چاوه روانییه کانی ریژه یه ک له خه لک، جیگای ریژ و پیزانین بوو. لانیکه م نه وان هه بوون که به خه لک بلین که سانیک هه ن بییر له چاوه روانییه کانی نیوه ده که نه وه.

به لام نیبیتیکاره که ی نه وان، چند که م و کووری پیوه دیار بوو که له وانیه بو خو یان وه ک خالی به هیز و وه ک شتی موسبه ت (به سه رنجدان به فه زای سیاسی و نه منبییه تی و لات) له به ر چاویان گرتبی. یه که م نه وه که (به بروای من ناگیانه) روژی عاشوورایان هه لبراردبوو بو دهر برینی جوړیک نارزه یه تی. دووه م که م و کووری بانگه وازه که یان نه وه بوو که له جیاتی نارزه ی تیده رپرین یا مانگرتن، داوای ماته مینی گشتییان کردبوو! ده ی باشه روژی عاشوورا، بو خو ی (نه ک

هەر لە ئێران، ئیستا لە عێراقیش بە هەریەک کوردستانیشە (رۆژێکی تەعتیلییه و لە بەر ئەوەش ساڵپۆژی مەرگی ئیمام حوسینە، لە هەر جیبەک خەلکەکە ی شیعەمەزەهەب بن، ماتەمینی گشتییە. بەو حالەش، حیزبی دیموکراتی کوردستان کە نزیکەی دوو هەوتوو، لە چاوەروانیی ساغبوونەوه لە گەڵ حیزبە سیاسیهکان لە سەر بانگەواز و هەرکەتیکە هاوبەش دا تێپەر کرد و بە داخەوه ئاکامیکە نەبوو، پشتیوانیی لەم بانگەوازی ریکخراوه مرقودۆستهکان کرد. ئێمە ئەگەر چی تییینی خۆمان لە سەر بانگەوازهکە هەبوو، سەرەرای ئەوەش کە کاتیکی کەممان بۆ ۲۳ی خەزەلەر مابوو، بەلام هەر بۆ ئەوەی ولامی ئەرتیمان بە بانگەوازهکە داویتەوه و ریزمان لە هەست بەبەرپرسیایەتیکردنی ریکخراوه مرقودۆستهکان کردبێ، پیشوازی و پشتیوانیمان لێ کرد. دیارە حیزبی ئێمە لە جیاتی ماتەمی گشتی داواکاری بەرپۆهچوونی ئیعترازی گشتی بوو. پێویستە بکوئێر چەندین حیزب و ریکخراو و ئەنجومەنی دیکەش، رۆژی ۲۲-۲۳ی خەزەلەر بە یەکەوه پشتیوانییان لەم بانگەوازه کرد.

ئایا بانگەوازهکە، ولامی درایەوه؟ ئەگەر مەبەست لە ولام وەرگرتنەوه، بەرپۆهچوونی ماتەمی گشتی بێ، دەکرێ بلیین بە شیوهی ریزهیی (نیسبی)، بە ئێ. چونکە رۆژی عاشوورا، لە سەرانیسەری ئێران تەعتیلی رەسمییە و تەنانەت دام و دەزگا دەولەتی و حکوومهتییهکانیش، هاندهری رەشپۆشی و عەزادارین. زۆر زەحمەتیش دەزانرێ کە ئەم ماتەمداگرتنە چەندی بە عادهتی جارێ لە بەر عاشوورا و لە سەدا چەندیشی لە بەر خاتری بانگەوازهکە بووه. ئەوەندە بە ئێمە گەیشتووتەوه لە هیندیک شار و ناوچه سەردانی هیندیک بنەمائهی بەندی سیاسی و بنەمائهی شههیدانی جهور و تاوانی کۆماری ئیسلامی هەبووه. دیارە ئەوەی ئێمە ئاگامان لێهەتی پێوهندی هەیه بە دلسۆزان و لایهنگرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و بێگومان جموجۆل و چالاکیی ئەوتۆش هەبووه کە هەواڵ و راپۆرتەکە ی بۆ ئێمە نەهاتوه.

لەوانهیه پرسیار بکرێ حیزبی ئێوه ئەگەر ئەو تییینیانە لە سەر هەرکەتیک لە رۆژی عاشوورا دا هەبوو، بۆ ئە گەڵ ریکخراوه مرقودۆستهکان باستان نەدەکرد یا بۆ چی پشتیوانیتان لێ دەکرد؟ دیارە خۆ پیشتر لە سەر پۆژهکە و جۆری داوا لە خەلک، راویژر لە گەڵ حیزبی دیموکراتی کوردستان نەکرابوو تا حیزب تییینییهکانی خۆی بەو ریکخراوانه بلی. کاتیکی بانگەوازه هاوبەشهکە ی ریکخراوه مرقودۆستهکان بلأو بووه، خۆ لیبواردن و پشتتیکردنی بۆ حیزبیک کە بۆ خۆی هاندهری یهکگرتویی و کاری هاوبەش لە پێوهندی لە گەڵ مەحکوومکردنی ئیعدامهکان لە نیوخۆی ولات دایه، نادروسته. ئاخر وهک دەلین "یا سخنی داشته باش دلپذیر، یا دل داشته باش سخن پذیر". نەدەکرا ئیمەش یەک لەوانه بین کە نە بۆ خۆیان پیشنیاری هەرکەتیک دەکەن، نە ئەگەر هی دیکە کردیان، رهگه ئی دهکەون.

لە گەڵ هەمووی ئەوانه دا، نەفسی هاوکاری و هاوئەنگیی کۆمه ئیک ریکخراوی داوکی لە مافی مرقودۆ بۆ راگەیانندی بانگەوازیکی هاوبەش و داوای هەرکەتیک لە خەلک لە باره ی مەحکوومکردنی ئیعدامهکان، بە دەسکەوتیک دەزانم. با لانیکه م ئەو ریکخراوانه، بە دەردی حیزبە سیاسیهکان نەچن و پەتای ویکه ئنەکردن و پیکه وه کارنەکردن، لەوان دوور

بهشی یه کهم

بکه ویتنه وه. نهو ۱۲ حیزب و ریکخوا و نه نجومه نهش که دهنگی خویان نه پشتیوانیکردنی بانگه وازه که دا کرده یه که، جیگای خوشحالی بوو. نه گهر بۆ یه که جاریش بووه هه موو حیزبه گه وره یا خو پینگه وره کان، نه یاننتوانیوه له حه ددی به یاننامه یه کی هاوبه ش دا له گه ل یه که رینک بکه ون، جیگای خوشحالی به که حیزب و ریکخواه کانی دیکه که من نیجازه به خوم ناده م به حیزب و ریکخوای بچووک ناویان به رم، توانیان پیکه وه به یاننامه یه کی هاوبه ش بلاو بکه نه وه.

ناکامی نهو باسه:

نهم قسه یه که کومه لنگه یا خه لکی رۆژه لاتی کوردستان ناماده یی به ریوه بردنی حه ره که تیکی گشتی و سه رانسه ری و هک مانگرتنی گشتی نییه، هه ر بۆ خوی قسه هه ل ده گری. نه گهر ناماده یی نییه، هویه که ی چیه؟ نایا هه ر نهم په رشوبلاوی و بیبه رنامه یی حیزبه کان بۆ کارکردن له سه ر ناره زایه تیبه کانی نیوخو، یه که له هویه کانی نااماده یی کومه لنگه نییه؟ پاشان نه گهر کومه لنگه ناماده یی تیدا بیت، نایا هه ر ریکخوا یه یا کومه له ریکخوا یه ک، داوای جوولان و ناره زایه تیده رپرین و مانگرتنی گشتی لئ بکا، به قسه یان ده کا؟ نایا هه ر خودی یه گرتن و پیکه وه کارکردنی حیزبه سیاسی به کان و هاوده نگیی ریکخوا و کومه له مه ده نییه کان بۆ خوی نابیت به به شیک له و متمانه و وزه و هیوایه که کومه لنگا بۆ جوولان ناماده ده کا؟

من له و بریوایه دام به پیله وه (به پیره وه) نه چوونی یه که یه چهند بانگه واز له لایه ن خه لکه وه، نابن بیته هوی ساردبوونه وه ی بانگه ران له به رده و امبوونیان له کار له سه ر ناره زایه تیبه کانی خه لک و دروستکردن و ریکخستنی جووله ی گونجاو له گه ل ناست و گه وره یی ناره زایه تیبه که. نیمه ده بی پیره و نییه کی دائیمی، زیندوو و رۆژانه له نیوان حیزبه کان و، ریکخوا و چالاکانی مه ده نی دروست بکه ین. له فه زایه کی دیموکراتیک و چاره دۆزانه دا باس بکه ین و گوئ له یه کتر بگرین. نهم باس و دیالوگه نه وه نده دریزه بده ین تا میکانیزمی گونجاو ده دۆزینه وه. میکانیزمی گونجاو بۆ نه وه ی له هه لومه ج و بارودوخه تایبه ته کان دا، له جیاتی ده سته وه ستانی و چاویککردن و چاوه روانی و به هه دهردانی کات و ده ست له سه رده ستدانان تا خاوبوونه وه ی ناره زایه تی و تین و گوری خه لک، خیرا و به وه خت و لایمی چاوه روانی کومه لنگه بده ینه وه، و لایمیک که هه مووان به هی خوی بزنان و هه مووان له جیه جیکردنی دا به شداربن.

تیبینی:

نهو بابته تانه ی به ناوی خوم بلاویان ده که مه وه، له گه ل نه وه ی هه ول ده ده م له چوارچیوه ی سیاست و هه لونه سته کانی حیزبی دیموکراتی کوردستان دابن، به و حاله ش بۆ خوم له نیوه رۆکیان به رپرسیارم نه ک حیزب.

ریکه وتی: ۱۶ ی نوڤه مبه ری ۲۰۱۳

نایا نهم سووکایه تیبه ئینسانی و نه ته وه ییبه قه بوول ده که ین؟

چاوه پروانی سهرچاوه گرتوو له دروشم و به ئینه کانی هسه ن روحنی له باره ی ئیعتدال (میان رهوی) و مافه کانی هاو نیشتمانان له نیو خه لکی ئیران به تایبه تی نه ته وه بنده سته کان، جیگای خو ی داوه به ماتهم و نیگه رانی تایبه ت به ئیعدامی به نندیبه سیاسییه کان. له به لووچستان، دوا ی نه وه ی پاسگایه کی سهرسنور که وته بهر هیرشه چه کدارانه ی "جیش العدل" و، کوژانی ۱۴ سهر یاز و دهره جه داری کوماری ئیسلامی ئیکه وته وه، ۱۶ بهر ره ئستکاری به لووچ که له به ندیخانه کانی نه و پرتیمه دابوون، به توله ی نه و هیرشه ئیعدام کران.

له کوردستانیش، کوماری ئیسلامی، توله ی کوژانی کومه ئیکی هکه سی له مؤره کورده به دنواوه کانی سهر به سو پای پاسداران (جاشه کونه کاره کان) له تیکه ه لچوونیکه چه کدارانه له ناوچه ی بانه خه ریکه به ئیعدامی به نندیبه سیاسییه کان ده ستینیتته وه! ژماره ی نه و به نندیانه سیاسیانه ی تا ساتی نووسینی نهم دیرانه ئیعدام کران، بوون به سی که س. کومه ئیک به ندی سیاسی دیکه ش که له پیشوو دا حوکمی ئیعدامیان به سهر دا سه پیندراوه، چاوه پروانی جینه جیکرانی حوکمه کانیان.

گه لی عه ره بی ئیرانیش نیگه رانی نه وه ن مؤته که ی ئیعدام نهم روژانه دا به ربینگ به روژه کانیان بگری. داموده زگا نه منیه تی و سهر کوته که ره کانی کوماری ئیسلامی، راست نهم روژانه دا له سناریوی ناشکر کردنی چه ندین رایه لکه ی جاسوسی بو بیگانه له خوزستان ده دوین! نه مه ش ده توانی ده سپینکی پیلانی له نیو بردنی روژه خه باتکاره کانی نه و گه له بی.

شه پو لی نوی ئیعدامه کان، به داخه وه نه وه نده ی مه سه له ی خودی به نندیبه سیاسییه کان و بنه مائه کانیانه، نه وه نده مه سه له ی حیزب و ریکخواه سیاسییه کان نییه. نه وه نده ی مه سه له ی حیزب و ریکخواه سیاسییه کان و چالاکانی مه دده نی و دا کوکی کارانی مافی مروقه، نه وه نده مه سه له ی خه لکی ناسایی نه ته وه بنده سته کان نییه. نه وه نده ش مه سه له ی نه ته وه بنده سته کانی ئیرانه، نه وه نده مه سه له ی خه لکه فارسیزمانه که ی ئیران نییه. ههر وه ها نه وه نده ی دنیای مه جازی به خو وه خه ریک کردوه و له توره کومه لایه تیبه کان و میدیای کوردی روژه ه لات دا ده نگدانه وه ی هه بووه، له دنیای حه قیقی و له میدیای ئیرانی فارسیزمانی دهره وه دا، نیو نه وه نده هه ستی پیناکری.

نهم ره هه نده ی مه سه له که، که ده وله ت و سهر کوتماری نوی پرتیمی ئیسلامی ئیران، ده که ونه کوئی نهم ئیعدامانه؟ و کام

بهشی یه کهم

مهرجه عی دسه لات و کیه دام و دهزگای سهرکوت له پشتی هم شه پوله نوییه ی ئیعدامی بهندییه سیاسییه کانز؟ و چ پیوهندییه که له نیوان به ئینه کانی پیش هه ئبژاردن و چاوه پروانییه کانی دواى هاتنه سهرکاری جه سن رۆحانی و نهو ئیعدامانه هه یه، باسیکی جیاواز و تاییه ت هه ل دهگری. ئیستا هه نووکه بیترین پرس نهو هیه چی بکری بۆ نهو هدی هم شه پوله شوومه ی ئیعدام بوه ستیندری و ریگه ی پینه دری گیانی ژماره یه کی دیکه له پوله به ندرکراوه کانی به لووچ و کورد وعه رب و هتد بستینی؟ چی بکری بۆ نهو هدی خه می له داردرانی لاوانی خه باتکار و نازادیخوان، هه ر ته نیا مه سه له ی کومه ئیک میدیاکار و چالاکى سیاسى ومه ده نی و راگه یه نه کانی چه ند حیزب و ریخراوی سیاسی نه ته وه نافارسه کانی ئیران نه بی؟ چ بکری بۆ نهو هدی هم بی ریژییه پرووه له مالوانه یه ی کوماری ئیسلامی به م یا نهو نه ته وه، هه ر وا هاسان و بی تیچووی سیاسی، به سه ری دا تیپه ر نه بی؟

ئیعدامی نارازیان و خه باتکارانی به ندرکراوی به لووچ و کورد وهک تۆه ستاننده وه له گروویه به ره هه ئستکاره کان، هه رته نیا گالته جاربوون و دزی ئینسانییوونی ریوشوینه قه زایی و حقوقییه کانی هم ریژییه ناگه یه نی. نهو په ری بیباوه ری نهو ریژییه به ستاندارو پیوانه جیهانییه کانی ره قنار له گه ل به ندییه سیاسییه کان، هه روه ها بیمنه تییه کی ته واو له قه زاوه تی بیرووا ویزدانی گشتی جیهانیانیش له به اری نهو تاوانانه ده گه یه نی. له مانه ش زیاتر عه مدیکی ئاشکرای له سووکایه تیکردن به غورووری نه ته وه یی و مرؤقبوونی نهو نه ته وه و کومه لگایه ی تیدا ده بیئرئ که به ندییه ئیعدامکراوه کان سه ر به وان. هم بیمنه تی و نه ترسبوونه وه ی بریارده ره جه لاده کانی کوماری ئیسلامی، ئایا له و راستییه تاله وه سهرچاوه ناگری که دژکرده وه یه کی گشتی و یه کگرتووانه ی جیدی به رامبه ر به تاوانه کانی خو ی له نیو نه و میلیه تانه دا به دی ناکه ن؟

ئیعدامی به ندرکراوه سیاسییه کان، سووکایه تییه کی ئاشکرا به و نه ته وه و کومه لگایه ن که نه وانی لیوه هاتوون. هم نه ته وه و کومه لگایه به حیزب و ریخراوه سیاسییه کان و کومه لگه مه ده نییه که یه وه، به دانیش تووانی شار و لادییه وه، به سه رجه م چین و تویره کان و به هه موو تاکه کانییه وه، نه گه ر نه توان و لامیکی شیوا به م سووکایه تییه بده نه وه، مانای نه وه یه سووکایه تی به ئینسانه تی و غورووری نه ته وه یی خو یان قبوول ده کن. رۆژه لاتى کوردستان نه گه ر به جه ره که تیکی گشتی له چه شنی ۲۳ گولانی ۱۳۸۹ هم ئیعدامانه وه ده ست نه یه، شایانی خو سه رکونه کردنیکی میژوو ییه. هم خو سزادانه شدا، به شی حیزب و ریخراوه سیاسییه بیئیدام و نایه کگرتووه کانی، زور سروشتییه که له وانی دیکه فورستر ده بی.

ریکه وتی: ۶۱ نوقه مبه ری ۲۰۱۳

له پراویزی ولامدانه و ولامنه دانه وهی حیزبه کان به ره خنه ی دلسوزانه ی کومه ټیک له ژنای چالاک

دوای بلاو بوونه وهی ولامی حیزبی دیموکراتی کوردستان و کومه نه ی زحمت کیشتانی کوردستان به نامه ی دلسوزانه ی کومه ټیک له ژنای چالاک کوردستان، له دنیای مه جازیدا، هیندیک تانه و تهر له ولامانه دران. دیاره که سانیکیش هه بوون، به پرنه وه باسی نه فسی ولامدانه وه که بیان کرد و به کاریکی بهرپرسیارانه و ولامدانه بیان ناو برد.

دهستخوش و سوپاس بۆ ههر که سینک دهنیرم که کرده وهی جوان ده بینن و ریزی لی ده گری. ههر وه ها رییز و سوپاسیشم بۆ که سانیکی که کاری جینگای ره خنه ده بینن و دلسوزانه و به زمانیکی مه نتیقی ره خنه ی لی ده گرن. به لام هیندیک به رییز خه ریکن له نه سلی مه سه له که خو ددز نه وه و به پراویزه کانییه وه خو خه ریکی ده که ن. لیتره دا راست رووی قسه م له وه به رییزانه یه:

تکایه به شتی لاهوکی باسه که به لاری دا مه به ن. له باره ی نامه ی نه و کومه نه خانمه و ولامدانه وه یا ولامنه دانه وهی حیزبه کان به وان،

پرسیاره نه سلویه کان نه مانه ن – نه گهر ولامیکتان بویان هه یه:

۱- نایا کاره که بیان و داوا که بیان (رووی ره خنه و قسه کردن له حیزبه کان به مه به سستی به خودا چوونه وه و هه نگاوان به ره وه کاری پیکه وه و هاو به ش و هه لویستی هاو به ش به تاییه تی له روویه روو بوونه وه له گه ل ئیعدامی به ندویه سیاسییه کانی کوردستان، باشه یان خراب؟

۲- به رییز و حورمه ته وه، ولامدانه وه به م جوړه ره خنه و داوایانه له لایه ن ریبه ری حیزبه کانه وه، کاریکی باشه یا خو لی بیده نگ کردنیان و حیساب بۆ نه کردنیان؟ زحمت نه به ی ولامی نه و پرسیره ش بده نه وه که له ناست ولامنه دانه وهی حیزبه که ی یا حیزبه کانی خوتان به داوای نه و خانمانه بۆ بیده نگن؟ بۆ ره خنه ی لی ناگرن؟

۳- نامه ی نه و خانمانه نامه ی سه رئاوه لایه، واته نه گهر به تاییه تییش بۆ حیزبه کانی نه نیرن، مادام له راگه یه نه کان دا بلاو بوته وه، به رده نگه کانیان ههر پیویسته له به رامبه ری دا ولامدنه بن. به و حانه ش وه که له خویانم بیستوه بۆ هه موو

بهشی یه کهم

حیزبه کانیان ناروده. خو ږوی قسهی نهوان له ژناني نه ندامی حیزبه کان نییه، ږویان له ریبه ری حیزبه کانه. به راستی نهو حیزبه کانی ولامیان نه داووتهوه، له بهر نه وویه که نه م خانمانه پیوه نندیان به ژناني نه ندام له ریبه کانی نه وانه وه نه گرتوه؟ هر له جی دا ژنان و نه ندامانی نهو حیزبه کانه تا چوند نهو ماف و نازادیه یان هیه بی نیجازه ی ریبه ری حیزبه کانیان، به شداری یا پیشوازی له داوا و هه وئیکی ره خنه گرانه به لام دئسوزانه بکه ن که رووی له حیزبه کانی نه وانیسه؟!

۴- نهو خانمانه پیکه وه هه نگوونکیان به هاو به شی و هاو دهنگی هه لگرتوه، خو حیزب و ریخراویان پیک نه هیناوه تا چاوه روان بین بزانیان ده توان بؤ ماوهی مانگیک، درپژه به پیکه وه بوون و پیکه وه مانه وه بدن، جا نهو جار و بهو مهرجه ولامی نهو داوایه ی نیستیان بدهینه وه!! بؤ چی نهو جوړه کاره هاو به شان هشیان با کاتی و ناو به ناویش بیت به کهم بگرین و له جیاتی خستنه ژرپر سیار هانده ریان نه بین بؤ په ره پیدان و به رده وامبوونیان؟!

۵- چهن که سیک، دیاره هیندیکیان به ناحهزی و دهر برینیکی نابهداشتی، ره خنه یان نهو به شهی ولامه ی حیزبی دیموکراتی کورستان گرتوه که ده لی "پیمان وایه نهو ره خنه ی نیوه که متر ږویان له حیزبی دیموکراتی کوردستانه و ژور به که می نیمه ده گرتوه". له ولامی نهوان دا ده لیم "آفتاب آمد دلیل آفتاب"! نهو خانمانه ده لین نیوه حیزبه کان پیکه وه به یان نامه بدن، به یه که وه و به هاو به شی هه نویست بگرن و یه گرتوو بن له سه رپرسی گشتی. نایا حدک که بهر لهو ره خنه یه ش به چهن دین جار عهینی نهو داوایه ی له گه ل حیزب و ریخراوه سیاسییه کانی دیکه باس کردوه و وتوویه تی با هاو دهنگی و هاوه نویستی به ره ورووی نهو رووداو و پرسانه بینه وه که پیوه نندی به هر هه موومان و خه لکه که مانه وه هیه، حه قی نییه بللی "نهو ره خنه یه نهو خانمانه که متر رووی له نیمه یه، بهو حاله ش به دئسوزانه ی ده زانیان و پیشوازی لی ده که ین".

۶- نیستا دوا ی هه موو نهو تانه و ته شه رانه تان، قسه ی حیسابیتان چیه؟ وهک خوتان و نه ندامی حیزبیک، قبوولتانه حیزبه که تان یا حیزبه کانتان له گه ل حیزبه کانی دیکه، پیکه وه کو بینه وه، به یان نامه ی هاو به ش بدن و له سه ر روژنیک بؤ مانگرتنی گشتی یا هر حه ره که تیکی گشتی و پیکه وه، ساغ بینه وه؟

ریکه وتی: ای نوقه مبهری ۲۰۱۳

درفه ته كانی له مه و دوا و نهركی نیمه بۆ هاندانی كار و خهباتی سیاسی له نیوخو

(هه لویسته یه ك له سه ر روانین و لیكدانه وهی پلینومی هه شته می حیزبی دیموکراتی كوردستان)

نامازه:

له رۆژانی ۷ تا ۹ رهبه ر (۲۹ سپتامبر تا ۱ ئۆکتوبری ۲۰۱۳)، هه شته مین پلینومی كۆمیتهی ناوه ندی هی لبرئیراوی كۆنگره ی پازده یه می حیزبی دیموکراتی كوردستان به رپوه چوو. نه و پلینومه به و هویه وه كه یه كهم پلینومی رپه رپی حیزب بوو كه دوا هی لبرئاردنه كانی سه ركۆماری له ئیران و ده سته كاربوونی سه ركۆمار و ده ولته تی نوئ و ئالوگۆره كانی نه م دوا یانه ی كۆماری ئیسلامی پیک ده هات، گرنگیه کی تابه ته هی هه بوو. پلینوم له لایه كه وه هه لومه رچی نوئی ئیرانی لیک دایه وه و له لایه کی دیکه وه له به ر رووناکایی نه و لیكدانه وه یه، روانگه و رینوینی و راسپارده ی خوئی له به ره ی تیکۆشانی له مه و دوا ی حیزب، دیاری کرد. له م وتاره دا هه ول دده م له سه ر هه ر دووی نه م ته وه رانه ی باسه كانی پلینومی هه شته م هه لویسته یه ك به كهم:

نه گه شینی له خوړا. نه قه تیسمانه وه له بازنه ی داوه ریه کلیشه یه كان دا

«پلینوم ویرای وریاییدان له و به ره وه كه كۆمه لانی خه لک و لایه نه سیاسییه كان، له لایه كه وه نابئ تووشی گه شینی و خو شینی له خوړا و داوه رپی به په له بن، له لایه کی دیکه نابئ له بازنه ی داوه ریه کلیشه یه كانیان له به ره ی كۆماری ئیسلامیه وه قه تیس بمیننه وه، داواكاریش بوو حیزبی ئیمه و هیژولایه نه كانی به شدارنه بزوتنه وه ی ئازادیخوازی له نیوخو و دهره وه ی ولات دوو پرسى گرنگ له بیر نه كهن و به جیددی کاریان له سه ر به كهن.» (۱)

نه و بیرو رایانه ی رپه ری كۆماری ئیسلامی له م دوا یانه دا دهری برین، بۆ وینه له به ره ی پیوستی نیشان دانی «نه رمشی قاره مانانه» و خو تیه نه قوتان دنی سوپای پاسداران له كاروباری سیاسی دا، به گۆرانیکی چا ورواننه كرا و گرنگ دهرمیردین. نه رمبوونه وه و گۆرانی راپوێژ و دهر برینی كۆماری ئیسلامیه ی له پیه وندی له گه ل پرسى ناوکی و ملدانی رپه ری نه و رپه ریه بۆ گفتموگۆ ته له فونیی سه ركۆماره كانی ئیران و نه مریكا و پیکه وه دانیشتنی هه یئه ته پایه به رزه كانی دوو ولات، گۆران و رووداویکی بی وینه له میژووی كیشه و ناكۆکیه كانی چه ند دیه ی رابردووی ئیران و نه مریكا دا بوون. هاوكات نیشانه كانی گۆران له چه ند بواریکی دیکه دا، خو بان نواند. وه ك نه موونه له سه ركار لابر دنی هی ندیك له

به پرسیانی زانکووی و بنیاته فهره نگییبه کان که سهر به قوئی کونه پاریز بوون و دانانی که سانی میانه ره و له جیان، وهرگرتنه وهی سکالی دولت له سهر چا په مه نییبه کان، نازادکردنی ژماره یه که به ندیی سیاسی، دستپیکردنی هیندیک هه وئ به مه به سستی به ره وکوئی بر دنی دستبه سهری میرحوسین مووسه وی و میهدی که پرووی، ده توانین ناو به بهین. دیارپیکردنی یونسی، وه زیری نیتلاعات له کابینه ی خاتمه ی بۆ کاروباری که مایه تیبه کان و قسه کانی سهرپرستی وه زارته ی په روه رده و فیکردن له باره ی نه ولییبه ته کانی وه زارته که ی که جیبه جیکردنی نه سلی ۱۵ ی قانونی نه ساسی بوو، به شیکی دیکه نه و نالوگورانن که هه تا نیستا به دی کراون.

پلینومی کومیتته ی ناوه ندی، له جیاتی نینکارکردن و به که مگرتنی نه و نالوگورانن، نه وانی به گرنگ لیک دایه وه. به لیکدانه وهی پلینوم، ریبهیری کوماری نیسلا می، نه مچار به پیچه وانه ی هه لبراردنی پیشووی سهرکوماری، به رژه وه ندی و مانه وهی نیزامی کوماری نیسلا می له قبوونکردنی دهنگی خه نک و وهرگرتنی په یامی نه واند ا که بیزاری له سیاستی توندروانه بووه، دیتوه. بویه ملی بۆ گورانی سیاسی داوه. دستته لگرتن له سیاستی توندروانه، له درتزه ی خویدا ده توانی لاجوون یا سووکردنی گه ماروی نابووری، دوورکردنه وهی هه ره شه ی دهره کیی به دوا دا بیت. به لام نایا نه م گورینه تاکتیکی و کاتی ده بی، یا ده بیته سیاسی تیکی هه میشه یی و به رده وام؟ پاشان نایا ریبهیری کوماری نیسلا می، ریگه ددها له ناستی نیوخوی و له بواره کانی دیکه ی ده سه لاتداره تییش دا، سیاسی تیکی نهرم و میانه ره وانه به ریسه بچی؟ پلینومی کومیتته ی ناوه ندی، ههر وا که حاشاکردن نه و نالوگورانن و نه بیینی کاریگه ری و شونینه واره کانیان له ناستی دهره کی و نیوخوی دا به کوسپ و ریگر له سهری لیکدانه وهی دروستی هه لومهرجی نویی ئیران زانی، هه لخه ته تان و فریوخواردن و په له کردن له گه شینی له باره ی نه و گورانانن شه ی، به مه ترسی و زیانبار بۆ خه نک و هیزه سیاسیبه کان دانا.

مه سه له که نه و هیه نه گه ر خومان نه و بیرکردنه وه کلیشه ییبه دا به ند بکه یین و پیمان وایت که کوماری نیسلا می مل بۆ ریکه وتن له گه ل نه مریکا، یا سازش له سهر که یسی ناوکی نادا، یا نه و شتانه ی له رابردوودا وهک هیلی سوور ته ماشای دهرکردن نایان به زیتی، ته نیا وهک بینه ری رووداوه کان و له دهره وهی رووداوه کان ده مینینه وه و ناتوانین راسته وخو ناراسته وخو هیچ کاریگه ریبه کمان له سهر ناکام و شونینه واره کانیان هه بیت. دیاره به پیچه وانه شه وه، نه گه ر بکه ویینه خوشینی ساویلکانه و نه خووه و پیمان وایت له هه موو به ستینه کان دا، دهنگی خه نک ده بیسی و پی به پیی چاوه روانیبه کان یا گونجاو نه گه ل داخوازه کانی خه نک، پاشه کسه دهکا و ته نانه ت بۆ جیبه جیوونیان ریخوشکه ر ده بی، توشی هه نه ی سیاسی و هه لگرتنی دروشم و هه لویستی نه گونجاو و ناواقیعی ده بین. به م جوړه راسپیری و ته نکیدی پلینوم نه وه بوو که له لایه که وه واقیعیبانه، روودا و نالوگوره کانی ئیران بخوینیینه وه، له لایه کی دیکه شه وه، خومان ناماده بکه یین بۆ قوستنه وهی دهرفه ته کان و که لکوه رگرتن له که شوه وایه ک که له ناکامی نه و نالوگورانن دا پیک دین

زهرفیهت و دهرفتهكان له كۆماری ئیسلامیدا

كۆماری ئیسلامی سیستمیكی دژهدیموکراتیکه و سنووری دنگ و هه ئویستی خه ئك له نا ئوگۆر پیکهینان له بهرینه بهریتي و سیاسهته كانی نه و ریژیمه دا، به ته وای بهرته سگ و كۆنترۆل كراوه. به و حاله ش ههر نه و ونده مه جاله بهرته سگ و كۆنترۆل كراوهی خودی سیستمه كه داویه به هه ئبژاردن و دنگی خه ئك، جوری ته عامولی هیز و لایه نه كانی نیو ده سلات و دهرهوی ده سلات له گه ل هه ئبژاردن، وای كرده كه له گۆره پانی یارییه سیاسییه كانی نیو خوی ئیران دا، ریبهری و شووړای نیگابان و دامه زراوه كانی سهر به ریبهری، ته نیا نه كتهر و ته نیا یاریكهر نه بن و نه توانن به ته نیا له سهر چاره نووسی یارییه كه بریار بدن.

خانیکی دیکه كه سروشتیکی تایبه تی به نیزامی ده سلاتداری ئیران داوه و وای كرده هه قۆله كانی نیو ده سلات و هه م هیز و لایه نه سیاسییه كانی ئیران- نه وانه كه له چوارچیوهی یاساکان و له ژیر ده سلاتداریه تی نه و ریژیمه دا، كاری سیاسی ده كهن- ههر په كهی به جۆریك له بهرزه ونندی خویاندا به كاری بینن، ناوه رۆکی هیندیك فسل و ژماره یه ك له ماده كانی قانونی نه ساسی ئیرانن. نه و فسل و نه سله ناماژه پیدراوانه ی قانونی نه ساسی، لانیكه میك له مافه كانی خه ئکیان گرتووته خو. نه ویش نه و مافانه كه له میژ سانه له ریزی پیشه وهی ویسته كانی پیکهاته جیاوازه كانی خه ئکی ئیران دان.

نه و دوو تایبه تمه ندیه (ساختاری و قانونیه) ی كۆماری ئیسلامی، هه تا ئیستا له بهرزه ونندی ریژیم دابوون، چونكه به یارمه تی نه وان:

- ۱- به شیوه یه کی سنووردار و كۆنترۆل كراو ریگای به ده ستاوده ستردن ده سلات و جیگۆرکیی كه سه كان له ناستی سه ركۆمارو نه ندامانی مه جلیس و شووړاكانی شار و دی داوه.
- ۲- جۆریك له هومید به باشتر كرنی وه زعه كهی له نه گه ری كه لكوه رگرتن له م دوو زهرفیه ته ی نیزام، له نیو خه ئكدا به نیوه گیان هیشتوته وه و ناره زایه تییه سیاسییه كانی نیو قۆله كانی ده سلات و نیو كۆمه لگای له بازنه یه کی دیاریكراو دا پاگرتوه.
- ۳- ناراسته و ناكامی هه ئبژاردنه كانی به گویره ی پیویستی مانه وهی نیزامه كه به سیاسه تی توندروانه یا كرانه وهی سیاسی له ناستی نیو خو و دهره وه دا، قۆستوته وه و به م جۆره قه یران و گوشاره دهره کی و نیو خوییه كانی له سهر خوی تیپه راندوه.

هر له و کاته شی دا له بهرزه وهندی خه لک و هیژ و لایه سیاسیه کانی نیوخوش دابوون، چونکه:

۱- که شوهه وای هه لېژاردنیان بۆ خستنه رووی داخوازه کانیان قوستوتوه و هر کات به شیوهیه کی جیددی و نامانجدارانه و یه کگرتووانه، له گه ل دهرفته شی هه لېژاردن بهروره و بوونه ته وه، ئیراده شی خویمان به سهر ئیراده شی ناوکه شی سهره کی دهسلات دا سهر خستوه.

۲- به پشتبهستن هر به و زهرفیه ته بهرته سکه شی قانونی نه ساسی، نه گهر که شوهه وای سیاسیه ولات کرانه وهیه کی تیدا بووه، توانیوانه به شیوهیه کی مه دهنی داخوازه کانی خویمان بخه نه روو و دهسلات و دامه زراوه حکومه تییه کان سه باره ت به پشتگوینستن و جیهه جینه کردنی نه م فسل و نهسلانه شی قانونی نه ساسی بخه نه ژیر گوشار.

چون ده توانین دهرفته کان بقوزینه وه؟

«یه کم:» نه و نالوگورانه شی کوماری ئیسلامی له دوا شی هاتنه سهرکاری حه سه ن رووحانی ملیان بۆ راده کیشی، له خزمه ت مانه وه شی نه و نیزامه و دوورکردنه وه شی هه ره شه و مه ترسییه نیوخوئی و دهره کییه کان له و نیزامه دان، به لام هر له و کاته شی دا، ریخوشکهر ده بن بۆ کرانه وه شی که شوهه وای سیاسیه و دروستبوونی دهرفته بۆ هاتنه گوړی ویسته کانی خه لک.

دوو هه م؛ راده شی ملدانی دهسلات بۆ نالوگور له به ستینی ریژگرتن له داخوازه کانی چین و توپزه جیاوازه کانی کومه ل، له گره وه شی هاتنه مهیدانی وشیارانه شی خه لک و بوونی بزوتنه وه جوراوجوړی نه وان دایه. هر بویه کار کردن له سهر ریگخستنی نارهایه تییه کان و خستنه رووی چاوه پروانییه کانی خه لک و قوستنه وه شی زهرفیه ته کان و دهرفته ته کان، ده بی بیته یه ک له نه و له وییه ته کانی تیگوشان و خه باتی هیژکی بهرپرس و خاوه ن پیگه شی وه ک حیزبی دیموکراتی کوردستان.» (۲)

پلینومی کومیتنه شی ناوه ندی حیزبی دیموکراتی کوردستان، له و بر وایه دابوو که که شوهه وای سیاسیه ئیران هر وه ک له نیشانه کان را دیاره، کرانه وهیه کی بهر به ره شی تیدا پیک دی. نه و که شوهه وایه ده بی هاندهر شی خه لک بیت بۆ هیئانه گوړی داخوازه کانیان. ئیستا کاتی نه وهیه نه و خه لکه شی هه لېژاردنی سهر کوماری دا دهنگیان به حه سه نی روحنی دا، به تابه تی ریژهیه کی زور له دهنگدهرانی کوردستان، له و قه ول و به ئینانه پیرسنه وه که ناوبرا و له کاتی کانیدیدا توریدا پیی دابوون. نه و قه ول و به ئینانه که له به یاننامه شی ژماره ۳ نه و دا دهنگیان دابوو، لانیکه می نه و مافه ره وایانه که خه لک و تاکه کان له سیسته میکی دیموکراتیکدا هه یانه. به لام هر نه و لانیکه مه که له یاسای بنه ره تی ولاتیشدا دهنگیان داوه ته وه، زیاتر له ۳ دهیه به له بیر کراون.

به دوا دابوون و داوکردنی نه و مافانه له لایه ن خه لکی کوردستان و نوینهران و پیشه نگان شی نه وان وه، نابی وه ک حه ره که تیکی

بهشی پهکهم

سیاسی پرههزینه چاوی لیبکړئ و به پارېزهوه بوی بچن. چونکه له لایهکوه داوایهکی قانونین، له لایهکی دیکهشهوه، ههلاوردن و ستهمی جوراوجور به دژئ نهتهوه نافارسهکانو کهمایهتیبه ئایینییهکان و ئاخپوهرائی زمانه نافارسیییهکان راستیییهکی حاشالینهکراون و ههن، ههر بویه هیئدیک له کاندیداکانی سهرکوهماریش، له بهرنامه و بهیاننامهکانی خویان دا، ئاوریان ئی ددهنهوه و قهولی کهمکردنهوه و نههیشتیان ددهن.

پیشگرتن له خویندن به زمانی دایک که داوایهکی له میژینهی خهئکی کوردستانه، ریگری له گهیشتی کهسانی لپوهشاهوی کورد به پوخته گرنکه دهولتهتییهکان، سپیئدرانی کاروباری شارونوچهکانی کوردستان به کاربهدهستانی لاهوکی، گوشارهینان بۆ سهر پهیرهوانی ئایینی یاری و سووکایهتی پیکردنیان، بایهخنه دان به پهرهسندن و پیشکهوتی شارو ناوچهکانی کوردستان له روهی ئابووری و کولتورییهوه، کهلهکه کردنی گوشاری نهمنیییهتی لهسهر دانیشتوانی روزههلاتی کوردستان، له بهند دا هیشتنهوهی به سهدان کهس له خهئکی کوردستان به تاوانی تیکوشانی سیاسی، بهشیکی کهم نهو پرس و بابتهانهن که خهئکی کوردستان دهبی له هه لومهرجی ئیستا دا بیانکهن به هه وینی خهبات و نارهزایهتیده رپرینی هیمنانهی خویان و داوی کوتاییهاتنیان بکهن.

بهلام نهو داوایانه چوئن و له کوی بخرینه روو؟ چوئن بکرین به هه وینی هاتنه مهیدانی توپزه جوراوجورهکانی خهئک؟ پیشهنگانی سیاسی و چالاکانی مهدهنیی کومهل، چ ئه رکیکیان دهکوهتته سهر شان؟ حیزب و ریکخواه سیاسییهکانو به تاییهتی حیزبی دیموکراتی کوردستان، چ رۆئیکیان له پپوهندی له گهئ نهو خهباته دا دهبی؟

نهوانه کومهله پرسیارکن که دهبی ببن به هه وینی باس و دیالوگ له ئاستی حیزب و ریکخواه سیاسییهکان و چالاکانی نیوخو. پیویسته راگهیهنه گشتیییهکان به تاییهتی تهلهقیژونه کوردیییهکانی روزههلاتی کوردستان، له سهر نهو پرسیارانه، کاری جیدی بکهن. نهو پرس و بابتهانه دهستتیشان بکهن که دهتوانن ببنه هه وینی هرهکتهت و جوولهی سیاسی له کومهلدا، ئیدهی نئی و گونجاو بۆ راکیشانی توپزه و بهشه جوراوجورهکانی کومهل بۆ نیو خهباتی مهدهنی بخهنه روو.

دهبی بزاین خهباتی هیمنانه بۆ بردنه پیشی نهو داوایانه، کاتیک زورتترین کاریگهری دهبیته که:

- ۱- هه ئبژارده و پروپیتکراوانی خهئک که نوینه رایهتی داواکانی خهئک دهکهن له چوارچیوهی یهک یا چهند ته شهکولی مهدهنیی ریگه پیدراودا لیک کو ببنهوه.
- ۲- ژمارهیهکی ههر چی زیاتری چین و توپزهکانی خهئک پشتیان بگریته.

- ۳- هه موو ریځگان، زهر فییه ته کان، دهر فته کان و تریبونه کان، بوییداگری له سهر نه و داویانه، به کار بهیترین.
- ۴- حیزب و ریځخواه سیاسیه کانی کوردستان ریځوین و ههر له و کاته دا پشتیوانی حهره کته مه دهنیه کانی نیوخوی کوردستان بن.
- ۵- به پرؤژه و بهرنامه وه بهرو هه ئبژاردنه کانی دها تو به تایبه تی هه ئبژاردنه کانی مه جلیس وشووراکان بچین.

ناکام

کوماری نیسلامی چاره یه کی جگه له چاوخشان دنه وه به سیاسه ته دهره کی و نیوخوییه کانی و ملدان بۆ کرانه وه یه کی سنوورداری سیاسی له نیوخوی ئیران دا نییه. نه و ئالوگورانه ریځوشکهر و هاندهری خه نک بۆ هینانه گوری داخوازه له میژینه کانیان و بوورانه وهی خه باتی هینمانه و مه دهنی ده بن. خه لکی کوردستان دهیان سانه له گه ل بیبه شی و بیمافی و گوشار و سهر کوتی سیاسی بهر و ورون و ههر له و کاته دا ئاستیکی بهرز له وریایی سیاسی و نه زمونیکه ده و نه مه ندی خه بات و تیکوشانیان هیه. ههر بویه چاوه روان ده کری نه م هه لومهرجه نوییه خه باتی سیاسی و مافخوازانه ی نه وان بیوژنیته وه. له بهر رووناکایی نه م لیکنانه وه یه پلینومی هه شته می کومیتته ی ناوه ندی هه ئبژیردرای کونگره ی پازده یه می حیزبی دیموکراتی کوردستان، ریبهری حیزبی راسپارده و دهستی ناوه لا کرده بۆ کارکردنی جیددی له سهر نه و دهره تانه ی نه مه و دوا بۆ کارو خه باتی سیاسی له ئاستی ئیران به گشتی و به تایبه تی له ئاستی رۆژه لاتی کوردستان دا دینه پیش. نه مه ش نه رک ده خاته سهر ریبهری و ئورگانه پیوه ندیداره کان و سهرجه م تیکوشه ران و نه ندامانی حیزب. به دوا داچوون و چاوه دیری روودا و ئالوگوره کانی نیوخو، به هیز و ده و نه مه ندکردنی ناسین و زانیاری له باره ی کیشه وگرفته کانی خه نک، په ره پیدانی پیوه ندی له گه ل نوخه کانی کومه ل و هه ئسووراوانی سیاسی و کونتووری وهتد، ناسینی زهر فییه ته کان و پوتانسیه له کان و بهرنامه ریژی بۆکه لکوهرگرتنی به وهخت له وان، به شیک له و نه رکانه ن.

په راویز:

- (۱) و (۲) له به یاننامه ی ده فته ری سیاسی به بونه ی پیگه اتنی پلینومی هه شته می کومیتته ی ناوه ندی حیزبی دیموکراتی کوردستان، هه ئبژیرای کونگره ی پازده یه م، وه ریگراوه.

له ژماره ۶۱۸ ی رۆژنامه ی "کوردستان" دا بلا و بوته وه

ریکه وتی: ۲۴ ئۆکتوبه ری ۲۰۱۲

كارەساتى لامپيدوسا، زەنگىك بۇ ۋەخەبەرھىنانى وىژدانە نووستوھكان

لە ھەر جىيەك مەرگە كوزرانى مرقۇھەكان دەپىتە بەشىك لە رووداۋەكانى رۇژانە، خەلك وردە وردە عادەتتەيان پىدەگرنو ئەو ھەستىيارى و دژكردەوانەيان نامىنى كە پىشتەر بەرامبەر بە ھەۋالى ئەو جۆرە رووداۋانە ھەيانبوۋە. لە رۇژگارى ئەمرۇدا دەتوانىن تەقىنەۋەكانى عىراق، ئەو تەقىنەۋانەى رووژانە لە بەغدا و كەركوك گىانى خەلك دەستىن بە نموۋنە بىننەۋە. يا پەلامارى بەكرىگىراۋانى رىژىمى ئىران بۇ سەر موحاھىدىنى خەلق لە كەمپەكانى ئەشرف و لىبىرتى لە نىو خاكى عىراقدا. يا كوشتنى كۆلبەرانو كاسبكاران لە رۇژھەلاتى كوردستان بە ھۆى ھىزە چەكدارەكانى كۆمارى ئىسلامى كە بوۋە بە فەقەرەيەك لە رووداۋەكانى رۇژانە.

سەردەمانىك، سەربىنى مرقۇھە جىابىرەكان بە تايبەتى رۇژنامەنووسان، نووسەران، ھونەرماندان لە ئەلجەزايىر بە ھۆى ئىسلامىيە توندەرەۋەكان، ئەۋەندە بىۋونە رۇژانە كە خويئەران، گوڭگرانو بىنەرانى راگەيەنەكان، عادەتتەيان پىكردىبوون. تىرۇرى رىبەران و تىكۆشەرانى كوردى ئۆپۇزىسيۇنى ئىرانىش لە لايەن تىرۇرىستەكانى كۆمارى ئىسلامى لە كوردستانى عىراق، توركيەو ئوروپا، ئەو تىپە رووداۋە رۇژانە بوون كە ئەگەر بۇ ماۋەيەك دووپات نەببەنەۋە، نائاسايى دەھاتنە بەر چاۋ. تەنيا ئەو كاتانە گۆمى راھاتن بەم تاۋان و كارەساتانە، دەشلەقا كە رووداۋە خويئاۋىيەكان، گەۋرەتر بىانو ژمارەى قوربانىيەكانىان ئەۋەندە زۇر بوايەن كە خەلكى دەۋرۋەرو وىژدانى گشتيان راتلەكاندا. لەو كاتانە دابوو كە ھەستت دەكرد وىژدانەكان تا رادەيەك جوۋلاۋون و خەرىكە جموجۆلىك، ھەۋلىك، تەكائىك بۆمشوورخوردن لەو تاۋانانە يا لانىكەم كەمكردنەۋەيان، ۋەرى دەكەۋى.

مەرگى پەناخوزان، ئەو كەسانەى لە دەست ھەژارى و ستەم و توندوتىژى ۋلاتى خۇيان بە جى دىلنو بە دواى ئەمنىيەتو كارو ئازادىدا، روو دەكەنە ئوروپاۋ ئوستراىيا ھتد، سالانىكى دوور و درىژە بوۋە بە شتىكى ئاسايى. واى لىھاتوۋە بلاۋبوۋنەۋەى ھەۋالو راپۇرتى مەرگى تاقولۇقەۋ چەندىن كەسىى ئەۋان، سەرنجى كەمتر بىنەرو خويئەرىكى مىدىاكان رادەكىشىتو تەنيا ئەو كەسانە بە بىستنو بىننىيان دئيان دادەخورىپى كە كورو كچيان، خوشكو برايان، ژنو مندائيان، دايكو باوكيان، لەم رىگايانە دان. دەبى چەند جارى دىكە، پەناخوزان، بەلەم بەلەم و پاپۇر پاپۇر لە نىزىك لىۋارەكانى ئەندۇنىزى، ئوستراىيا، ئىتالىيا، دوورگەكانى سىسىلو لە ئاۋەكانى نىۋان توركيەو يۇناندا بخنكىن، تا راگەيەنەكانى جىھان و وىژدانە خەۋتوۋەكان، بۇ ماۋەيەك خۇيانى پىۋە خەرىك بەكەن؟

نډو کاره ساته شی ۳ نۆکتوبری نه سال (۱۰ رزبه ر) له نزیک دورگه لاپیدوسای نیتالیا به سهر نزیکه شی ۵۰۰ په ناخوازی سۆمالیایی و نیرتریی هاتو مهرگ و بیسروشوینبوونی زیاتر له ۳۰۰ کهس له وانی لیکه و ته وه، خه ریکه ده بیته نډو رووداوه شی که ویزدانه نووستوو هکان وه خه به ر دینی. راکه یه ندرانی ماته مینی گشتی له نیتالیا و هاودردیی پایه به رترین کاربه ده ستانی نډو ولاته له گه ل لیکه و ماوان، ههر وه ها به رزیوونه وه شی دهنگی رخنه له یاسا کانی نیتالیا دژ به په ناخوازانی نیاسایی له نیو خه لکی نډو ولاته دا، به شیک له کاریگه ریه کانی نډو کاره ساته له سهر ویزدانی گشتی خه لکی نډو ولاته ن. به لام شه پو لی کاریگه ریه کانی نډو کاره ساته، له نتالیا تپیه ریوه و بووه به شه پو لیکي جیهانی. چونکه وهک نانجینو لافانسو وه زیری دهره وه نیتالیا گوتی نډم تراژیدییه ههر تاییه ت به نیتالیا نییه و شی هه موو نورو پایه.

نانتونیو گوتریس به ریوه به ری ریکه راوی کۆچهرانی نه ته وه یه کگرتوو هکان، ویرای قه درزانی له ده ولته نیتالیا سه بارت به هه وله کانی بو رزگارکردنی په ناخوازه لیکه و ماوه کانی باسی گه شه شی روو له زیادبوونی په ناخوازان و به ره و ژوو رچوونی مردنی په ناخوازان له ناوه کانی دا کرد. فرانسیس کریو، لیکو لهری تاییه تی نه ته وه یه کگرتوو هکان بو کاروباری په نابهران، رخنه شی له سیاسه ته کانی یه کیه تی نوروپا له باره شی په نابهرانه گرت و وتی: "ده کرا پیش به مهرگی نډو په ناخوازانه بگیری". ناوبراو له کوری گشتی سالانه شی نه ته وه یه کگرتوو هکان دا وتی: ته نیا به هه نگای سه رکوتکه رانه ناتوانین له گه ل کۆچکردن به شیوه نیاسایی به ربه رکانی بکه یین، نډم سیاسه ته ته نیا ده سلاتی قاچاغچیه کانی دهریا زیاد دهکا. کریو داوای له کومه لگه شی نیوده ولته تی کرد نیمکاناتی کۆچکردنی قانونی زیاتر بکا. نډو گوتی "گه ماروکان نابی ناوارهکان و کۆچه رانی نیاسایی بگرنه وه، به لکوو ده بی روویان له و خاوه نکارانه بی که کار به کۆچه رانی نیاسایی ددهن. به لام هیندیگ له هه لویسته سیاسییه کانی له بهر دم نډو نامانجه، ریگرن." نډو گه وره کاربه ده سته شی نه ته وه یه کگرتوو هکان پیی وایه که ده بی ولتانی په ناده ر(خانه خوئی په ناخوازان) یش بیرکردنه وه ییان له باره شی جوراوجویری کولتوردهکان بگوری.

سهرنجراکیش نه وه یه له کاتیکدا دنیا سهرنجی خوی بریوه ته سهر چاره نووسی دلته زینی مسافیرانی نډو که شتییه، له نیتالیا هیندیگ کهس و لایه ن هه ره شه شی نه وه ییان کردوه دژ دالده دان و وه رگرتی ۱۵۵ په ناخوازی رزگاربوو له لایه ن ده ولته تی ولاته که ییان، سکالا ده کهن! بولدرینی سه رۆکی پارلمانی نیتالیا له و پیوه ندییه دابوو که وتی سه رکوت، هیچ گرفتیک چاره سهر ناکا. ده بی بیر له هۆکاره کانی نډو راکردنانه بکرتیه وه. هۆکاره که پیشیلکرانی مافی مروقه. به لام بیرو رای چهوت و سه قهت، له گه ل نه مه دا نین!

له سالی ۲۰۱۲ جیهان، خاوه نی ۴۵ میلیون په ناخوازی کۆچه ر بووه. ههر له سالی ۲۰۱۳ دا که هیشتا چه ند مانگی شی

بەشى يەكەم

ماوه ۳۵ ھەزار پەناخۋازى ئىرېترەيى، سۆمالييى و سوورى بە شىۋەى ناياسايى ھاتوونە نيو ۋلاتى ئىتالييا. ژمارەى ئەو پەناخۋازانەى ھەر ئە مانگى سىپتامبردا، ئە ئاۋەكانى مېديتەرانە دا خنكاۋن، نزيك بە ھەزار كەس دەبى.

چارە چىيە؟ چ بكرى بۆ ئەۋەى ئەو جۆرە كارەساتانە دووپات نەبنەۋە و ويزدانى مرقفايەتى تۈۋشى نازار نەبىتەۋە؟ بېگومان چاوخشاندەۋە بەو ياسا و بەربەست و رېۋشونەتوندانەى ئەبەردەم كۆچى ناياسايى ھەن، ئەم جۆرە كارەساتانە و قوربانىيانى رېگاي چوونى ناياسايى بۆ ئوروپا و ئوستراليا وئەمريكا و ھتد كەم دەكەنەۋە. بەلام ئايا دەكرى ھەر ۋلاتيىك شەرو توند و تىژى و قاتى و قىرى و برسېيەتى و بىكارى و بىنانى و بىمافىي ئىيە، خەلكەكەى ھەمووى بار بكنەن و بچنە ئەو ۋلاتانەى ژيان و ئاسوودەبىيان تىدايە؟ چ بكرى بۆ ئەۋەى خەلكى ھىندىك بە شى جىھان، بە ئىشاۋ ۋوو نەكەنە ھىندى بەشى دىكە و ئە ۋلاتى خۇيان بىننەۋە؟

بەئى دەبى بىر ئە ھۆكارەكانى راکردن ئەو ۋلاتانە و ئەو بەشانەى جىھان بكرىتەۋە و چارەسەريان بۆ بدۆزىتەۋە. چارەسەرى زور ئەو كىشە و گرفتانەش بى پشتيوانى و يارمەتتى جىھانى، ئە تواناي خەلك و دەۋلەتان خۇيان بەدەرە. جا ئەو كىشە و گرفتانە چ ئەسەركارېۋونى سىستەمى سىياسىي زۇردار و بىكىفيايەت بن، چ قەيرانى ئابوورى، شەرى نىوخۇيى ، زۇرېۋونى جەشيمەت و ھتد.

ئە ژمارە ۶۱۷ى رۇژنامەى "كوردستان"دا بلاۋ بۆتەۋە

رىكەۋتى: ۹ى ئۆكتۆبەرى ۲۰۱۳

نايا گۆرانيك نە سىياسەتەكانى كۆماری ئىسلامىدا بەرپۆە يە؟

پەرۋەندەى ناوكىي ئىران نە شووراي بەرزى ئاسايشى نەتەۋەيىيەۋە ۋەرگىراۋەتەۋەۋە دراۋەتە ۋەزارەتى دەرەۋە. سەرکۆماری نوئى بە گوتارو راۋىژىكى نەرمو ھىمانانەۋ جىاۋاز نە سەرکۆماری پىنشوو، نە كىشەى ئىرانو رۇژاۋا نە سەر پەرۋەندەى ناوكى دەدوئى.

باراك ئوباماۋ ھەسەن روحانى، نامەيان نە گەل يەكتەر گۆرپۆەتەۋەۋە ھەر دوويان بە گەشېيىيەۋە، نە داھاتوۋى پىنەندىيەكانى ئەمريكاۋ ئىران دەدوئىن. خامەنەيى رېبەرى كۆماری ئىسلامى، باس نە پىنۆبىستى "نەرمى نواندىنى قارەمانانە"ى كاربەدەستانى رېژىمەكەى بەرامبەر رۇژاۋا دەكاۋ دەستى سەر كۆمار ھەسەن روحانى بۇ رېككەۋتن نە سەر كەيسى ناوكىي ناۋەلا كرددو.

نە ئاستى نىوخۆيىشدا، نىشانەكانى ھىندىك گۆراني سىياسى بەدى دەكرىن. سوپاي پاسداران كە دەۋلەتى پىنشوو نە چنگى خۆى گرتبوو و نە داۋى رېبەرى نىزام، ۋەك بەھىزترىن بېرادەر نە رېژىمى كۆماری ئىسلامىدا دەناسرى، ئىستا نە لايەن شەخسى خامەنەيىۋ نە لايەن سەرکۆماری تازەشەۋە، داۋى خۆتېھەنەقوتاندىن نە كاروبارى سىياسىي نە دەكرى. پەرۋەندەى مووسەۋى و كەرۋوبى سېردراۋەتە دەستى شووراي بەرزى ئاسايشى نەتەۋەيىۋ پىشېيىنى دەكرى ئەمە سەرەتايەك بى بۇ كۆتايىھىنان بە دەستبەسەرييان. كۆمە ئىك بەندى سىياسىي (۱۱ كەس) نەم رۇژانەدا ئازاد كراون. بە گويرەى ھەۋالى ھىندىك سەرچاۋە، روحانى داۋى كرددو سكالاي دەۋلەت نە سەر ھىندىك راگەيەنۋ راگەياندىنكار ۋەرېگىرېتەۋە. كۆمە ئىك نە بەرپرسانۋ كاربەدەستانى پىنشوو كە دەۋلەتى نەھمەدېنەژاد و قۆلى كۆنەپارېز داينابوون، نە سەر كار لادراون و جىگايان بە كەسانىك پىر كراۋەتەۋە كە لانىكەم بە قەرا ئەۋانى پىنشوو نە نىۋ خەلكدا بېزراۋ نىن.

ھەم خە ئكى ئىرانۋ ھەم دىيىاي دەرەۋە، چاۋەرۋانى پىنكەتتى گۆران نە سىياسەتەكانى كۆماری ئىسلامىدان. گەيشتى دەۋلەتى نوئى بە رېككەۋتتىك نە گەل دىيىاي دەرەۋە نە سەر پىرسى ناوكى، كارېگەرىي راستەۋخۆى نە سەر كەمكردنەۋەى گۆشارى دەرەكى نە سەر رېژىمى ئىران دەبى. يەك نەۋ گۆشارانە، گەمارۆ ئابوورىيەكانن كە نە سەر ئابوورىي ئىرانۋ ژيانى خە ئكى نەم ولاتە، كارېگەرىيەكى زورىان ھەبوۋە.

كىشەۋ ناكۆكىي دىيىاي دەرەۋە نە نە گەل كۆماری ئىسلامىي ئىران، نە سەر پىرسى ناوكى و ھىندىك سىياسەتى ناۋچەيى نەۋ

پىژىمەيە. بەلام كىشەي خەلكى ئىران لە گەل ئەو پىژىمە، زۆر بواری ديكەش دەگىرتتەو. بىبەشى لە جۆرەكانى نازادى وەك نازادىي بىروا دەرىپىن، نازادىي دەستراگەيشتن بە رايە نكە جىهانىيەكانى ھەوال و زانىارى، نازادى ئەمنىيەتى ھەلبىزىران و ھەلبىزاردن، بەردەوامى سەركوتى سىياسى و نەبوونى دەرەتان بۆ پىنكەتتى حىزب و پىنكەتتى جۆراوجۆر، زەوتكران و پىشپىكرانى سەرەتايىترىن مافەكانى تاك، سەركوتى ويستو داخووزە نەتەوويى و فەرەنگىيەكان، درىژى ھەلاواردنى رەگەزى، دىنى، نەتەوويى و زمانى، دەستبەسەرداگىرانى سامان و داھاتى و لاتو بە كارھاتنى بە قازانجى توپۇژ و گرووپەكانى بەشدارى دەسلەت، بەشىكى كەم لە كىشە كەلەكەبووەكانى خەلكى ئىران لە گەل ئەو پىژىمەن.

جارى زووہ بۆ ئەوئە دەولەتى تازە تەنيا راپوژى خۇي لە مەسەلەي ناوكى دا بەرامبەر دنيا گۆرىوہ يا ھەر بە راستى ئىرادەو بىرارى چوونە پىش تا ناستى مۆر كردنى پىكەوتنىشى پىيە. بەلام گرىمان نامانجەكەي تەنيا كاتكرىن و دەواختنى گوشارى زياتر نىيەو دەتوانئ ئەو ناكۆكى و كىشە درىژخايەنە لە گەل رۆژئاوا چارەسەر بكا. لە ئەنجامى چارەسەركردنى ئەم كىشەيەدا، با وای دابنىين گوشارى سەرچاوەگرتوو لە تەحرىمەكان و مەترسىي رويەروو بوونەوئە دەركى لە سەر كۆمارى ئىسلامى كەم دەبىتتەو. بەلام ئەو ھەرەشانەي لە ناوہو كۆمارى ئىسلامى لە گەل ئىيان بەرەروويە، چ ئى دەكەن؟

كۆمارى ئىسلامى، ھەم لە سەردەمى سەركۆمارى ھاشىمى رەفسەنجانى و ھەم لە ماوئە ھەشت سال سەركۆمارى مەمەدى خاتەمىدا، ھەولدا روخسارو گوتارىكى نەرم لە خۇي نىشانى دنيا بدا. روخسارو گوتارىك كە گوشارى دەرەكى لە سەر ئەو پىژىمە كەم بكا تەوہو ھەر لەو كاتەدا دەولەتانى رۆژئاوا بە پىوہندىي بازركانى و ئابوورى لە گەل ئىران، ھىوادار بكا. ديارە ئەوئەندە گۆرانەي لە گوتارو رووخسارى دەرەوى كۆمارى ئىسلامىدا پىك ھاتبوو، تاكتىكى و روائەتى بوون، بەو جانەش گۆران لە سىياسەتە نىوخويەكانى ئەو پىژىمەيان لە گەل دا نەبوو. دەولەتى رەفسەنجانى لە نىيەت و ماھىيەتدا نەبوو و دەولەتى خاتەمىش- بە ھۆي بوونى دامەزراوہ ھاوتەرىبەكانى سەر بە بەيتى رىبەرى و كۆنە پارىزان و كارشكىنىي و پىلانگىرىبەكانىيان- لە تواناى دا نەبوو. دواترىش كە ئەمەدەنەژاد بۆ ماوئە دوو دەورە كرا بە سەركۆمار، سىياسەتى دەرەكى و ژوورەوہ، ھەر دوويان توندەرەوانە پىر بە پىستى يەكتر بوون و ئەوئە حىسىبى بۆ نەكرا، مافو نازادىيەكانى خەلكى و لاتو خۇگونجاندىن لە گەل ئىرادەي نىودەولەتى بوو.

خەلكى ئىران لە ۲۴ جۆرەدانى ئەمسالدا، لە نىوان دوو سىياسەتى توندەرەوانە و ميانەرەوانە (اعتدال)، لە رىگاي دەنگدان بە ھەسەنى روحانى، رىگاي دووھەميان ھەلبىزارد. ديارە بۆزىرە (گىزىنە) يەكى سىيەم - رىفۇرم يا رادىكالتىر لە رىفۇرم-يان لە بەردەم دا نەبوو تا دەنگى پى بدن. ئەوان لە رىگاي پىشتىوانى لە بەرنامەي روحانى و دەنگدان بە ناوبراو، تەنيا توانيان لانىكەمىك لە ويستو داوا كەلەكەبوو و سەركوتكراوەكانى خۇيان بخەنە روو. بە واتايەكى دىكە پىويستى و نىيازى

بەشی یەکەم

خەڵک و کۆمەڵی ئێران بە گۆران و کرانەوه له بوارهکانی سیاسی، ئابووری، کولتووری، کۆمه‌لایه‌تی و هتد زۆر له‌وه زیاتره که به‌نامه و دروشمه‌کانی روحانی له‌سه‌ردهمی هه‌تێژاردن له‌خۆیدا جێی کردبوونه‌وه. ئه‌گه‌ر گۆرانی سیاسی سه‌ردهمی سه‌رکۆماریی روحانی ته‌نیا له‌ نه‌رمینواندن له‌ پرسی ناوکی به‌رابه‌ر کۆمه‌لگه‌ی نیوده‌وه‌ته‌تی دا خۆی بیهێتته‌وه‌و چاوخشانده‌وه به‌ سیاسه‌ته‌ نیوخۆبیه‌کانی ئه‌و پرژیمه‌ی به‌ دوا دا نه‌یه، هیوای پیکهاتنی گۆرانی سیاسی له‌ ڕینگای هه‌تێژاردن و سندووقه‌کانی ده‌نگدان که ئه‌مسال جارێکی دیکه له‌ نیو خه‌ڵکی ئێران دا سه‌ری هه‌ندایه‌وه، به‌ یه‌کجاری ده‌مڕۆ و خه‌ڵکی ئێران ناچار ده‌بن ڕینگای دیکه بۆ پرگاره‌بوون له‌ زیاتره له‌ سێ ده‌یه دیلی و ژبانی بنده‌ستی و بیه‌شی بدۆزنه‌وه.

گۆمانی تیدا نیه بۆ له‌ گۆڕیدا بوونی بزوتنه‌وه‌ی چین و توێژ و به‌شه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی کۆمه‌ڵ و پێداگرتن و شینگیربوونیان له‌ سه‌رمافو ئازادبیه‌ زه‌وتکراو و ویست و داخوازه‌ سه‌رکوتکراوه‌کانیان، بۆ هاته‌وه مه‌یدانی خه‌ڵک له‌ ده‌رفه‌ته‌کانی داها‌تووداو سه‌رخستنی ئیراده‌ی خۆیان به‌ سه‌رده‌سه‌لاتداران‌دا، به‌ ئینه‌کانی روحانی و چاوه‌ڕوانیی پیکهاتنی گۆران له‌ سیاسه‌ته‌کانی تا ئیستای کۆماری ئیسلامی، نایه‌نه‌ دی و ده‌که‌ونه‌ ژێر ژێله‌مۆی فه‌رامۆشی. هه‌ربۆیه ئه‌وه‌ی به‌ر له‌ هه‌ر فاکنه‌ریکی دیکه، هیز و لایه‌نه‌ سیاسییه‌کان به‌ تاییه‌تی و خه‌ڵکی ئێران به‌ گشتی ده‌بی پشته‌ی پێ ببه‌ستن و هه‌وڵی به‌ هیزکردنی بدن، خه‌بات و بزوتنه‌وه‌کانی نیو هه‌ناوی کۆمه‌لگایه‌.

له ژماره ٦١٦ ی روژنامه‌ی "کوردستان" دا بلاو بۆته‌وه

ڕیکه‌وتی : ٢٢ ی سینیته‌مه‌ری ٢٠١٣

«له سیماتانا به دیم کرد هه یکه لی عومریکی زه حمه تکیش»

پوړی ۲۸ گه لاویژی نه مسان، حیزبی دیموکراتی کوردستان ریژی له کومه نیک له و ژنانه گرت که زیاتر له بیست سانه له ریزه ناشکراکانی نه م حیزبه دا خزمهت ده کهن. له ریوره سمیکدا که له بنکه ی دهفته ری سیاسی بو نه م به به سته پیک هاتبوو، نه و ژنانه ریژیان لی گیرا که وهک نه ندای بنه ماله ی تیکوشه رانی دیموکرات، وهک هاوسه ری خه باتکیرانی ریزه کانی پیتشه وی نه م حیزبه، پتر له دوو دهییه، چاره نووسی خویان له چاره نووسی حیزبی دیموکرات گری داوه و نه ک هه ناخوشی و سه ختییه کانی ژیان شورشگی رانه یان ته حه ممول کردوه، به لکوو له هه موو حاله تیکدا خه مخورو پشتیوانی نه و حیزبه بوون و چی له هاوکاری و دلسوژی بو نه م حیزبه له دهستیان هاتبی، درتیغان نه کردوه.

که سیک له نیو بنکه کانی پیتشه رگه و که مپه کانی تیکوشه ران دا نه ژیبی، نه وی ژیان پیتشه رگایه تی له قوناغه جوړاوجوره کان نه دبیبی، نازانی نه و ژنانه که هاوخه باتو هاوچاره نووسی حیزبی دیموکرات بوون، چیان چیتشه و چوون خویان راگرتوه. نه و کاتانه م له بیره که هاوړی حیزبیمان هه ر له نه ندای ریبه ری به رپرسی کومیته ی شارستان یا فه رمانده هیزه وه بگره تا کادی ته شکیلاتی و ده رمانی و پیتشه رگه و هتد، خویان بو چوونه وه بو نیو زاری نه ژدیها ناماده ده کرد. سه رو سیمو رو خساری هاوسه رانیانم له کاتی به ریکردن و مالاوایی دا ده دیتو ده روونیانم ده خوندده وه. ده مرانی زوره ی نه و خاتونوانه، نیگه رانی نه وهن که شه ریکی ژیبانیان و باوکی مندانه کانیان یا روته پیتشه رگه کانیان، له م سه فه رانه دا نه گه رینه وه. زوری وایان تدا هه بوو، نه م نیگه رانییه یان و ده رووی خویان نه ده هینا، بو نه وه ی کاریگه ری خراپ له سه ر بریارو نیراده ی خو شه ویسته کانیان دانه نیو به دتقایمی به شوین کارو به رپرسیایه تییه شورشگی رانه کانیان دا بچن. زوریان ده ناسم نه وه نده یان پاشه که وت نه بوو که دوو مانگ سه ری خویانی پیرابگرن و بتوانن سه ره تاییترین پیویستییه کانی نه و ژیان ساده ی پیتشه رگایه تی پی دابین بکه ن، به لام نه وه نده به نیمان و به پروا و له خو بو ردوو بوون که که مترین پرتوه بوته و گله بییت لی نه ده بیستن.

نه و کاتانه شم له بیره که هه وائی شه هیدبوونی هاوسه رو هاوژیبانی یه ک یا چهند له و خانمانه ده هات. به ر له وه ی هه وانه که به خویان بگا و ببیته گشتی، به حوکی کار له راگه یانندن و نزیکبوون له سکرتریانو ناوه ندی به ریوه به ری حیزب به مه مانان ده گه یشت. نه و ساتانه م ده هینا پیش چاو که نه و خه به ره دتته زینه به هاوسه رو جگه رگوشه کان یا دایکی نه و شه هیدانه راده گه یه ندری و نه م دنیا پر له ساده بیه شیان لی ده شیوندری. مروف ده بی زور خو راگر بی تا به دیتن و ژیان له گه ل دیمه نانه نه چه می، چ جای نه وه ی کاره ساته کان به سه ر خوی بین. له وه ش خه ماویتر و هه ستبزوینتر نه و کاتانه بوون

كە پايىزان، ھىزەكانى پىشمەرگە دەگەراندەۋە بىنكەكانىيانو بىنەمالەكان و ئەو ھاوپۇيانەى ئەو بىنكانەو ئە كۆمىسىۋنەكان خىزمەتپان دەكرد، دەچۈۋىنە پىشوازيان. دىمەنى ئەو مىندالانەى باوكيان، و ئەو ژئانەى مىردىيان، ئە گەل ئەو كاروانانە نەبوون و لەم سەفەرە نەگەرانبوونەۋە، ھىچ كات ناتوانم فەرامۇش بىكەم.

ئەو دىمەنانە ئەۋەندە كۆنىش نىن. ھەر لەم سالانەى دوايىدا، ئە نىوماندا دووپات بوونەۋە. ئەو كاتانەى دەستە دەستە تىمى تىكۆشەرانى دىموكرات، چوونەۋە نىو قوۋلايى خاكى رۆژھەلاتى كوردستان، ئەو ساتانەى شىخ غەرىب، كەمال شەرىفى، ھەمزە سارتكەيى، قادر نەزمى، قادر قادرى، محەممەد نەدىمى و بېھرووز رەزانەژاد و... نەگەراندەۋە، جارىكى دىكە سەختى و مەترسى و مەينەتى و خۇراگىيەكانى ئەو ژئانەمان چاۋ پىنكەۋتەۋە.

زۇر ھەۋرازو بەرزايى دىكە ئە ژيانى سى دەيەى پابدوۋى خۆمانم دا دىۋە كە ژئانى دىموكرات بە سەربەرزىيەۋە پىدا تىپەرىيون و نەك ھەر تىپىدا نەۋەستاۋن بە ئكۈۋ يارمەتىدەرۋ ھاندەرۋ پىشتىۋانى پىاۋانى ھاوپۇ و ھاۋژيان و ھاۋخەباتى خۇيان بوون. ديارە تەمەنى خەباتو تىكۆشانى ھىندىك ئەو ژئانە ئە سى دەيە زىاتەرۋ تەنانەت ئە سەردەمى رىژىمى پاشايەتى، ئە كاتى خەباتى چەكدارانەى ۴۶-۴۷ و ئە ژيانى دوورە ۋلاتى و مائىبەكۆلىي پىش شۆرشى ئىراندا، يارى غارى حىزبى دىموكرات بوون. ھەر ئە ساتەۋەختى ھىرشى كۆمارى ئىسلامى بۇ سەر كوردستانو بە جى ھىشتىنى شارو گوندەكانو گىرسانەۋە ئە شاخو چىپاكانەۋە بگرە، تا ساتەكانى ئەو كۆستو كارەساتانەى ئە قۇناغە جۇراۋجۇرەكاندا تووشمان بوون، ۋەك تىرۇرى رىبەرانمان، كۆرەۋە مېژوۋىيەكەى ھىزەكانى دىموكرات بە دواى بۇمبارانى شىمىيىي ھەنەبجە، بۇمبارانو موۋشەكبىرانى بىكە و بارەگاكانمان ئە سەر سنوورەكان، راگۈنژتە ناچارىيە يەك بە دواى يەكەكان، ئەشكركىشى كۆمارى ئىسلامى بۇ سەر حىزبى دىموكرات ئە قوۋلايى خاكى ھەرىم و ھتد دا.

لەم كورتە نووسىنەدا، ناتوانم ئەو خىزمەتو ۋەفايەى ئەو ژئانە بەرامبەر حىزبى دىموكراتو بزۋوتنەۋەى شۆرشگىرانەى كوردستانم دىۋە، ھەقى خۇى بدەمى. ئەوان ھەروا كە ئە تالى و ناخۇشىدا پىشتىۋانو كۆلەكەى خۇراگرتى حىزبەكەيان بوون، ئە خۇشىو سەرکەۋتەكانىشدا، رۇل و دەۋرىان ھەبوۋە فەزاي ژيانو تىكۆشانو خەباتى حىزبى دىموكرات، بە حوزۋورى ئەو ژئانەۋە، ئىنسانىتر، رەنگاۋرەنگتر و جوانتر بوۋە.

لېرەدا جى خۇيەتى ئەۋەش بلىم، ئەو ژئانەى ئەمپۇژانە ئە لايەن دەفتەرى سىياسىي حىزبى دىموكراتى كوردستانەۋە، پىزىيان لىنرا، ھەموو ئەو ژئانە نەبوون كە دەبى رىزىيان لىنرى. سەدانو ھەزاران ژنى دىكە ھەن كە ھەمان چارەنۋوسو سەربردەيان ھەبوۋە كە ئىستا ئە نىوخۇى ۋلاتن يا پەرىۋەى ھەندەران بوونو نەدەكرا ھەموۋىان ئە رىۋرەسەمپىكدا كۆ بىكىنەۋە. بەلام خەباتو تىكۆشانو قوربانىدانو خۇراگىي ھەر ھەموۋىان جىگى رىزو پىزانىنە. بەو ھىۋايەى ئە

بهشی یه كهم

هه لومه رجیگی باشتردا سه رجه می نه و ژنانه ی میژووی حیزبی دیموکراتو بزووتنه وه ی كوردستان، قهرزدار ی دلسۆزی،

نیشتمانپه روهری، له خۆبردووی و خۆراگری نه وانه، به و جۆره ی شیواویانه، ریژیان لی بنری.

له ژماره ۶۱۴ ی رۆژنامه ی "كوردستان" دا بلاو بۆته وه.

ریكه وتی : ۲۲ ی ئاگۆستی ۲۰۱۳

له دوینی پښنگداره وه به ره و داهاتوو (وهستانیک له سره رابردوو، نیستاو داهاتووی هیزی دیموکرات)

له ۲۵ گه لاوړی ئه سال دا، هیزی دیموکراتی کوردستان پی ده نیته شیست وه هه شته مین سالی تیکوشانی خوی.

ئهم هیزه کاتیک ئاوپ له ۶۸ سال خهبات و تیکوشانی خوی ده داته وه، به رابردووی خوی سه به رزه. چونکه:

- ۶۸ سال له مه وه بهر که به دهستی پیشه وای نه مر قازی محمهد دامه زرا، یه که مین هیزب له هه موو میژووی نه ته وهی کوردا بو که به بهرنامه یه کی روونو پیشکه وتوانه ی سیاسی به وه پی نایه مهیدانی خهبات بو رزگاری گه لی کوردا توانی هه موو چینو توپزه کانی کومه ل بو ئامانجیکی نه ته وهی له دهوری خوی کو بکاته وه.

- هر له یه که م سالی تیکوشانی خوی دا، به که لکوه رگرتن له هه لومهرجی تایبه تی کوردستان و ئیران و ناوچه، بو یه که م جار له میژووی نه ته وهی کوردا، «کوماری کوردستان» ی دامه زرانو له سینهری ده سه لاتو خزه ته کانی نه و کوماردا به شیکي زور له رونه کانی گه لی کوردا له روزه لاتی کوردستان له گه ل نازادی و مافی به ده سه ته وه گرتنی چاره نووسی خویان ئاشنا بوون.

- له ده سپیکي تیکوشانو له قوناغه کانی دواتری خهباتی خوی دا، بایه خی به راکیشانی روونا کبیرانی شورشگپری کوردا داوه، ژانی بو هاتنه مهیدانی تیکوشانی سیاسی و کومه لایه تی و خهبات له پیناوی و ده سه ته هینانی مافو نازادی یه کانیان دا هان داوه، به گرنگی دانی تایبه ته وه روانیویه ته تیکوشانو پینگی یاندنی لاوانو، دامه زرتنه ری یه که م ریکخواه کانی تایبه ت به لاوانو ژنان له کوردستان، بووه.

- نه که هر له کاتی په لاماری دیکتاتوروی و کونه په رستی به مه به سستی تیک رووخاندنی کوماری کوردستان، به لکوو له سه رانسه ری میژووی خوی ناوی خوی دا، هر له ساده ترین نه دئامانیه وه، تا پایه به رزترین ربه رانی له گیان به خشین له مهیدانی دیفاع له نازادی و موجودییه تی گه لی کوردا ده سه ته کانی خهباتی نه و گه له، نه پرینگاونه وه.

- له نوینه رایه تی کردنی ویستو داخوازه کانی چین و توپزه دیموکراتو پیشکه وتن خوازه کانی کومه لی کورده واری دا، له بواری هاوکاری و هاو خهباتی له گه ل گه لانی دیکه ی ئیران و هیزبو ریکخواه سیاسی یه کانیان و له پیوه ندی له گه ل گه لی کوردا له

بهشی په کم

به شه کانی دیکه کوردستان دا، هه روه ها له پیوه ندی په کانی خوی له ناستی ناوچه و جیهانیش دا هه لگرو خاوه نی بهرنامه و سیاسه تو هه لویستی مرؤفدۆستانه، نازادی خوازانه و مه نتیقی بووه.

- له سهر نه و پروایه ی خوی که «مه سه له ی کوردستان ریگا چاره ی نیزامی نیه» به رده وام و پیداکر بووه و هه موو کات ناروزوی نه وه بووه به خه باتی سیاسی و هیمنانه و به شیوه ی ناشتی خوازانه بو وه دی هیمنانی ویستو داخوازه ره واکانی خه لکی کوردستان هه نگاو بنی. به لام که ده سه لاتداران دهره تانی تیکۆشانی هیمنانه و قانونی یان پینه داوه و ریگای سه رکوتی خه باتی گه لی کوردو له نیوپردنی رۆله تیکۆشه ره کانی نه و گه له یان گرتۆته بهر، کۆلی نه داوه و دهستی به رنه داوه ته وه. نه ندامان و لایه نگران و پشتیوانانی خوی بو راوه ستان و به ره ره کانی له گه ل زۆرداران و هیرشکه ران و په لامارده ران هان داوه و به خۆراگری و فیداکاریی نه وان هه زاران جه ماسه ی له میژووی خوی و گه له که ی دا تۆمار کردوه و سه ره به رزانه قوناعه سه ختو نه سه مه کانی بریوه.

- له بلاوکردنه وه ی بیرى نه ته وایه تی و پرگاری خوازانه له نیو خه لکی کوردستان دا، له داهینان و جیگیرکردنی نه ریتو به هاو پرهنسییه به رزه کانو له بنیاتنان و به رزکردنه وه کۆشکی فه ره نگو نه ده بیاتی سیاسی. شۆرشگیرانه ی کوردو له ده و نه مندکردنی نه زموونی خه باتگیرانه ی نه ته وه که مان دا، خاوه نی جیگایه کی به رزو تاییه ته که حاشالی کردنی بو هیچ کهس هاسان نیه.

- هه موو ده سه که وتیکی سیاسی جیددی گه لی کورد له رۆژه لاتی کوردستان و هه ر جوړه به ره و پیداکر چوونیکى بزووتنه وه نازادیخوازانه که ی له ماوه ی زیاتر له نیوسه ده ی رابردوودا، به جوړیک له جوړه کان له گه ل خه باتی نه و حیزبه له پیوه ندی دا بوون و به ره مه ی راسته و خو ناراسته و خو ی تیکۆشانی نه و حیزبه و پشتیوانی خه لک له سیاسه ته کانی بوون.

حیزبی دیموکراتی میژوویی نه گه ر رابردوویه کی جیگای شانازی هه یه و پی سه ره رزه، له به رامبه ردا له گه ل نیستایه کی جیگای هه لویسته له سه رکردن و ره خه لی گرتن و شیای چاره سه رکردن به ره و پروویه. نیستایه ک که:

۱- یه کگرتووی، یه کپارچه یی و به هیژبوونی حیزب، له سه ره تای ده یه ی هه و ته می ته مه نی نه و هیژه وه جیگای خوی داوه به ناکۆکی و ته فره قه و له تبوونو، تیکۆشه ران و نه ندامان و جه ماوه ری حیزبی دیموکراتی میژووی، به سه ر دوو حیزبدا دابه ش بوون. نه مه ش ناسه واری جوړاوجوړی هه بووه که شوینی زیانباریان له سه ر خه باتی سیاسی و نه ته وه یی له رۆژه لاتی کوردستان داناوه.

۲- له گه ل نه وه ی هه ر دوو حیزبی دیموکرات، هه ر کام به شیوه ی خویان و به گویره ی خویندنه وه و تواناکانیا،

داکۆیکار و درېژدهری پوځ و پنگا و شانازی یه کانی دیموکراتی میژووین و له مهیدانه جوړاو جوړه کاند خه ریکی تیکووشان، به لام چاره نووسی نه م سالانه ی دواپی حیزبی دیموکراتی میژووی، هه لی بو ناحه زان و نه یارانئ ره خساندوه تا خه یائی له مهیدان وده رنن و سپرنه وهی له گوره پانی سیاسی کوردستان، له میشکی خوینان دا په روه رده بکه ن.

۳- ناوچه ی روزه لاتی نیو پراست و نه و ولاتانه ی کوردستانیان به سر خوینان دا دابه ش کردوه، له نیوخوو دهره و پرا، له گه ل ته وژمی گورانی سیاسی جوړاو جوړ به روه ورون. نه م بارودوخه ی حیزبی دیموکراتی میژووی نیستا تی دایه، یارمه تیده ری بزوتنه وهی کورد له ته و او ته یی خویدا و به تایبه تی له روزه لاتی کوردستان نیه بو قوستنه وهی دهره ته کان و مامه له ی گونجاو و به وخت له گه ل رووداو، بگره پنگر و له مپه ریکی جیددیشه.

داها تووی حیزبی دیموکراتی میژووی له گره ی چوئیه تی چاره سه رکردنی نه م «نیستا» یه ی خویدا یه. دیموکراته کان چ له چوارچیوه ی حیزبی یه کگرتوودا، یه ک بگره وه - که نه مه یان نارزه ووی کومهلانی خه لکی کوردستانه - چ له ژیر چه تری به ره و هاو په یمانی یه کی تایبه تدا یه ک بگرن، هه ر وا که خاوه نی رابردوویه کی جی شانازین، ده توان خاوه نی داها توویه کی جی هیوا و موسته حقی نه م رابردوویه بن.

چونکه:

- نه گه رچی نه و حیزبه به ته مه تترین حیزبی خه بانگی ری کوردستانه، به لام به پیچه وانه ی نی ددیعا ی نه یاران و ناحه زانی، ده وری به سه ر نه چوه. هه م نامانجه کانی له بره وستاندن و په گاژووی دان، هه م پیگه و نفوز و خوشه ویستی خو ی - سه ره رای نه و ره خنه به حه قانه ی لی ده گیری ن و له سه ری ته ی - پاراستوه.

- نه گه ر سه رده میک تیکووشان و نفوز و خوشه ویستی حیزبی دیموکرات ناوچه یه کی به رته سک له روزه لاتی کوردستانی ده گرتوه، نیستا دوا ی زیاتر له سی سال خه بات له دژی کوماری نیسلامی، نفوز و خوشه ویستی و تیکوشانی حیزبی دیموکرات، سه رانسه ری روزه لاتی کوردستانی له سه روتترین هه تا خواروتترین ناوچه کانی روزه لاتی کوردستانی گرتوته وه و له هه ر جیه ک له ئیران و دهره وهی کوردستان چه ند کوردی روزه لاتی ده ژین، خوشه ویستی و تیکوشانی حیزبی دیموکرات به دی ده کری.

- حیزبی دیموکرات به ده نه مه ندکردن و قوول کردنه وهی روانین و داخوازه کانی له توانا و زه رفیبه تو ما هیبه تی دا هه یه حیزبی نه و توژه تازانه و، نه و ویستو داخوازه نوینانه و، نه و بزوتنه وه و جموجوله کومه لایه تی و فه ره نگی و سیاسی یانه ی نه مړی کومه ل بی که خوازیاری بنیاتانی کومه لگه یه کی نو ی له سه ر بناغه ی دیموکراسی، پلورالیزم، داد په روه ری

کۆمه لایه تی و ره تکرده وهی هه موو چه شنه فهرقو جیاوازی دانانیکي ره گه زی، نه ته وهی، نایینی و جینسین.

- حیزب بۆ به ره و پێش بردنی نه رکه کانی له مه و دوو گه یشتن به ئامانجه کانی، سه رمایه یه کی مه عنه ویی بۆ وینه و به نرخی هه یه. ده رسو نه زمونه کانی ده یان ساڵ خه بات له قو ناعی جو و او جو و تپیه رین به هه ورازو لیژه زۆره کانی ریگای دوو و درێژی تیکۆشان دا، کارنامه یه کی پر له فیداکاری و خۆبه ختکردن که به ئاره قه ی ده یان هه زار نه ندامی ماندووی نه ناسو به خوینی نزیک به پینج هه زار تیکۆشه رو ده یان سه رکرده و ربه بری حیزب نه خشاوه، هه رو هه پینگه یان دنی سه دان تیکۆشه رو کادری لیوه شاوه که ناماده یی به ریوه بردنی به پر سابه تی ته شکیلاتی، سیاسی، نیزامی، دیپلۆماسی، ته بلیغاتی و هتدیان له شوینی پێویستدا هه یه، به شیک له و سه رمایه یه ن.

- به لام بینگومان سه رمایه ی له هه مووی نه وانه گرنگتر نه و ئیعتیباره گه و ره یه یه که حیزبی دیموکراتی میژووی له نیو گه له که ی، خه ئکی ولاته که ی و له ناستی نیونه ته وه یی دا هه یه تی. نه م ئیعتیباره نه گه رچی له ئاکامی مه لانی و ته فره قه ی نیو خۆیی و خۆبه خوی دیموکراته کان له م سالانه ی دوایی دا زیانی پینگه یوه، به لام هه تا نیستاش هه یج هیزیک له رۆژه لاتی کوردستان، نه گه یه وه ته نه و راده یه له نفوز و خۆشه ویستی.

- حیزبی دیموکراتی کوردستان، به پله ی یه که م حوزووری پر هیژی حیزبیکي نوینکراوه و یه کگرتووی دیموکرات، و به پله ی دووه م هاو په یمانی و یه کگرتووی دیموکراته کان به مه رچی ده سته به رکردنی دا هاتوویه کی شیای نه م میژووه پر شانازی یه ده زانی. ناماده یی هه نگاونان له راستای هینانه دیی هه ر دووی نه م بژاردانه شی هه یه. خه ئکی کوردستان و سه رجه م هۆگران و دئسۆزانی حیزبی دیموکراتی میژووییش، بۆ پشتیوانی نه م بانگه وازه به پر سانه یه، بانگه یشت ده کا.

له ژماره ۶۱۳ ی رۆژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بۆته وه.

ریکه وتی: ۸ ئاگۆستی ۲۰۱۳

بەداخېۋونىك بۇ مەرگى ناۋەختى دوو كەسايەتسى گەورە

لەم رۆژانە دا دوو كەسايەتسى گەورە مەيدان خەبات و تىكۇشانى نەتەۋەبى و مرقۇدۇستانە و دوو رۇشنىبىر و بىرمەندى شۇنئىدىارى كوردستان، بە ناۋەخت بە جىيان هېشتىن. يەكەمىيان مامۇستا فەلەكەدىن كاكەبى بوو، كە من ئەو كاتەى ۋەزىرى رۇشنىبىرى بوو (۱۹۹۸)، بۇ يەكەمجار بە خزمەتى گەيشتەم. بە ھەمان سادەبى و خۇمانەبوونى سەردەمى پىشمەرگايەتى. چەندە خۇشحال بووم كە دەمدىت ئەو كەسەى لە بەرامبەرى دانىشتووم ، خاكەرايى و خۇمانە و خەلكى بوونەكەى و لايەنە خەباتگىرې و رۇشنىبىرىيەكەى، ۋەزارەتى لى جوان كردوۋە. واتە ئەو پۇستى ۋەزارەت نەبوو كە سەنگى ئەۋى بردبوۋە سەر بەلكو ئەو، بە تايىبەتەندىبە بەرز و مرقۇدۇستانەكانى سەنگى ۋەزىر و ۋەزارەتى بردبوۋە سەر. دواتر، ۋا كەوتبوۋە بەر دلم لە ھەر گۇقار و چاپەمەنىيەك تۈۋشى نووسىنى بىام، يا لە ھەر رادىۋو و تەلەقىزىۋونىك، گۈبم لە وتوۋرئىكى با، لە كىس خۇم نەدەدا. لە راستىدا پىم وابووۋ ئىستاش پتر لە سەر ئەو رايەى خۇم ھەم كە فەلەكەدىن كاكەبى زانا و رۇشنىبىرىكى مرقۇدۇست و خەباتكار بوو كە پۇست و دەسەلات و سامان، نەيتوانى لە خشتەى بەرى و لە خويندەنەۋە و بىركردنەۋە و خزمەتى بى فرتوقىلى نەتەۋەكەى و بەرەۋپىشېردنى ھزر و كولتورى پىشكەوتوانەى كۇمەنگەكەى، داىبېرى.

دوۋەم كۇستى ئەم جەوتوۋىە، مەرگى شاعىرى گەورە مامۇستا شىركۇ بىكەس، يەكەم ۋەزىرى رۇشنىبىرى ھەرىمى كوردستان بوو. ھۆگرى من بۇ شىعى ئەو شاعىرە شۇرئىگىرە، دەگەرىتەۋە بۇ سەرەتاي سالى ۱۳۵۸ ھەتاۋى، ئەو كاتەى "تريفەى ھەئبەست" لى خويندەۋە و زانىم ئەو شاعىرە، كورى مامۇستاي بە ناۋبانگ، فايەق بىكەسە. دواتر شانۇگەرى "كاۋەى ناسنگەر" بىنى كە دەفەكەى ھى مامۇستا شىركۇ بىكەس بوو و ھاۋرئى عەبدوئلا سەيدا، بەرپرسى ئەو كاتى يەكەبىتى لاونى شنو، كارى دەرھىنانى بۇ كردبوو. كاتىك بۇ يەكەم جار رىم كەۋتە سلىمانى (رىبەندانى ۱۳۶۲) لە چاوساغىك دەگەرەم رىنۇنىم بكا بۇ ئەۋەى ئەو زاتە لە نزيكەۋە بىنىم. لە پەرتووكخانەى سلىمانى، رەۋاشاد عومەرى مەكتەبە، تىبى گەياندم كە مامۇستا شىركۇ لە شار نەماۋە و چوۋە بۇ شاخ. چەند خۇشحال بووم كە دواتر لە رىگاي بەرنامەكانى رادىۋى دەنگى كوردستان و لاپەرەكانى رۆژنامەى "كوردستان" و خودى كاك ھاشمى كەرىمىيەۋە زانىم كە مامۇستا شىركۇ، ھۇشىكى ھەر لە سەر "گۈنچىكەلى راستى دلى" واتە رۇژھەلاتى كوردستان و شۇرئىگىران و خەباتكارانى ئەو بەشەبە و شىعىرى "تاجى خويناۋى" بەنگەى ئەو ھاۋدلى و ھاۋپىۋەندىبەى بوون. ئىتر لىرە بە داۋە، لە ھەر رووداۋ و كۇست و كارەساتىك دا كە بەرەۋروۋى خەبات و شۇرشى رۇژھەلاتى كوردستان دەبوۋە، دەنگ و شىعر و ھەلوئىستى دلىرانە و بەرزى مامۇستا شىركۇ بىكەس، بزەى دەخستە سەر لىۋى شۇرئىگىرانى رۇژھەلات. بەلام مامۇستا شىركۇ بىكەس، ھەر ھى باشوور و رۇژھەلات و ھەر

بهشی یه کهم

هی توپژیک نه بوو. هی هه موو به شه کان و هی هه موو توپژه کان و هی هه موو پرسه ره واکان بوو.

له قوولایی دئمه وه بۆ مه رگی ناوه ختی ماموستایان فه له که دین کاکه یی و شیرکو بیکه س به داخم و مردنیان به خه ساریک بۆ ئه دهب و هزر و رۆشنییری نه ته وه یی و ئینسانی له نیو کۆمه لگه ی کورد، ده زانم. به م بۆنه یه وه سه ره خوشتی له بنه ماله که یان و هه موو هۆگرانی نه و که سایه تییه به رزانه ده که م.

له ژماره ۶۱۳ ی رۆژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بۆته وه.

ریکه وتی: ۶ ی ئاگۆستی ۲۰۱۳

تەهای کەریمی، ئەو رێبوارە ی مردن ناتوانی شوێن پێیەکانی بسپرتەو

تەهای کەریمی، ئەگەر هیچ بەرھەمیکی سینەمایێکی دیکە و هیچ فیلم و سیناریۆ و نووسینیکی دیکە جگە لە "کوستانی سپی" نەبووایە، بەس بوو بۆ ئەوێ وەک هومیدیک و وەک سەرماپەییەکی گەورە بۆ سینەمای کوردی، ئێی بروانین.

جاری وایە بەرھەمیک بەسە بۆ ئەوێ روانین و بیرکردنەو و تواناکان و کەسایەتی مرقیکی پێھەئەئەنگینین. فیلمی "کوستانی سپی" تەهای کەریمی، لای مە پێوانەییەکی بۆ ھەئەئەنگاندنی ئەو ھونەرمانەندە و دەتوانی ناسنامە ی کەسیک بێ کە داھاتوویەکی پێ لە خزمەت و داھینان، چاوەروانی دەکرد.

"کوستانی سپی" م چەند جار دیوہ. دوو سال ئەوہ پێش کاتیک بە رێکەوت بە سەر ئەو فیلمەدا کەوتەم، ئەوئەندەم پێ جوان بوو کە بە خۆم ئەوہستام و چەند جارێکی دیکەش سەیرم کردەوہ و ھەوئیشم دا بیخەمە بەر سەرئەنجی دۆستان تا ئەوانیش بێبینن، دواجاریش دوا ی مردنی سیناریست و دەرھینەرکە ی دیتەوہ. جارەکانی یەكەم کە سەیری فیلمەکەم دەکرد، زۆرتر نوقمی رووداوہکان و دیالۆگی ئێو فیلمەکە دەبووم. کەمتر بیرم بە لای ئەوئەدا دەچوو کەخاوەنی فیلمەکە کێیە. بەلام دوو مانگیک ئەمەوہەر کە زانیم ئەو سینەماکارە کوردە رۆژھەلاتیە ی لە سلیمانی بە رووداویک گیانی لە دەست دا، تەهای کەریمی دەرھینەری فیلمی "کوستانی سپی" یە، جارێکی دیکە بە دیار تەماشای فیلمەکەوہ دانیشتم تا ئەمجارەیان کەسایەتی سیناریست و دەرھینەری فیلمەکە ی تێدا بخوێنمەوہ.

"فەقی برایم" ئەو کاراکتەرە ی فیلمەکە یە کە دەتوانین دنیا بینی وروانینەکانی تەهای کەریمی لە کلاوژنە ی مۆنۆلۆگ و دیالۆگەکانی ئەوہوہ، تێبگەین. پیرەپیاویک کە چیرۆکی تانی بەسەرھاتی شۆرشی نەتەوہییەکی دا بەشکر او و خاکداگیرکراوی لە سینگی خۆی دا ھەلگرتوہ. چیرۆکی ویکەئەئەکردنی حیزبەکان و پێکھەئەپرژانیان، لە سەر خاکی نیشتمانیک کە جارێک حکومەتی تورکیە و جارێک حکومەتی عێراق و جارێک حکومەتی ئێران ھێرشی دەکەنە سەر. بەلام ئەوانە ی دەبێ بەرھەنگاری ھێرشکەرەن ببنەوہ، بە شەری چە پە ئی خۆکوژی و یەکتەرکوشتنەوہ، خەریکن. فەقی برایم بە خۆی و ئەسپەکە یەوہ لە ئێوان جامانە رەشەکان و جامانە سوورەکان و جامانە سەوزەکان دا دیت و دەچێ، جارێک تەرمی کوژراوی دەستی ئەم لایەن و جارێکی دیکە تەرمی کوژراوی دەستی ئەو لایەن، لە مەیدانی شەر دوور دەخاتەوہ.... "جەنازە ی ١٦ حیزبی گۆرپوہتەوہ" و "بە تەنیا جەنازە ی دوازە کەسی بە خاک سپاردوہ". ئەگەرچی جامانە رەشەکان، تەرمی کوژراوی سەر بە جامانە سوورەکان، و جامانە سوورەکانیش تەرمی کوژراوی سەر بە جامانە سەوزەکان بە گلاو دەزانن، بەلام فەقی برایم، شێوہی فەرھادی جوانەمەرگی کوری خۆی لە سیمای ھەر ھەموویان دا، دەبینی. چەندین ژنی کورپکوژراو دەباتە سەر

به‌شی یه‌که‌م

تاقه‌یه‌ک گ‌لکۆ بۆ ئه‌وه‌ی تیر و پ‌ر له‌ سه‌ری ب‌گرین، به‌ هه‌مووانیشیان ده‌ئێ ته‌رمی خۆشه‌و‌یسته‌که‌تم ئێره‌ به‌ خاک سپاردوه‌! گرنگ نیه‌ ئه‌وه‌ی له‌ ژێر خاکه‌که‌ دایه‌ کورده‌که‌ی خۆیا نه‌ یان هی دایکیکی دیکه‌، چونکه‌ ده‌ردی هه‌موویان هه‌ر یه‌ک ده‌رده‌ و "خۆشه‌و‌یسته‌یه‌که‌یان له‌ یه‌ک ده‌چی".

له‌ هه‌ر دۆلیک شه‌ر ده‌کرێ، فه‌قی ب‌رایم به‌ردی سپی داده‌نی. وه‌ک ئه‌وه‌ی بیه‌وه‌ی چه‌ په‌ ئی و دزیوی یه‌کت‌رکوشتن، به‌م به‌ردانه‌ بشاریته‌وه‌." به‌ شوین که‌سیکه‌دا ده‌گه‌رێ داستانی ئێره‌ی بۆ ب‌گیریته‌وه‌ و داره‌ سووتاوه‌کانی ئێره‌ی پ‌شان بدا، له‌ گه‌ل به‌رده‌کان ناشای ب‌کا... باسی ئۆتۆپیا و ئه‌و دوا‌پۆژه‌ی بۆ ب‌کا که‌ کاتی خۆی - ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی گه‌نج بوو و پرووی کردبووه‌ پ‌شمه‌رگایه‌تی - له‌ زمانی "کاک دوکتور" وه‌ ب‌یستبووی، به‌لام شه‌ری ویکه‌ه‌ ئه‌کردن نه‌ی ه‌یشتوه‌ ب‌یته‌ دی:" ئه‌و پۆژه‌ی چی دی مندا له‌کان مل‌باریک نین، زه‌رد و زه‌عیف نین، ژنان چا‌و‌ن‌یشه‌ ناگرن، ده‌سته‌ زه‌ره‌کان نه‌رم و سپی ده‌بنه‌وه‌، وه‌ک په‌نیری تازه‌یان ئی دی...."

چه‌ند مایه‌ی شانازییه‌، لاییک که‌ ته‌مه‌نی مندا ئی و گه‌نجیته‌ی خۆی و خوینده‌نه‌که‌شی له‌ ژێر ده‌سه‌لاتی ر‌یژیمیکی دیکتاتۆر و دژه‌کورددا ت‌یپه‌ر کردوه‌، سه‌ره‌رای هه‌موو به‌ره‌ستی، خۆی پ‌ده‌گه‌یه‌نی و بواری فیلم و سینه‌ما بۆ خزمه‌تی نه‌ته‌وه‌که‌ی و گه‌یاندنی په‌یامی مرۆقه‌کانی ن‌یشتمانه‌که‌ی هه‌ل‌ده‌ب‌ژێری. وه‌ک مه‌مانانی عومریک ت‌یکۆشه‌ری ئامانجی ر‌زگاری کورد و کوردستان، کوردستان ده‌کا به‌ پرووگه‌ی خۆی. خه‌م و نازار و کاره‌ساته‌کانی کوردستانه‌که‌ی له‌ کۆلی فیلمه‌کانی ده‌نی و ولات به‌ ولات و فستیقال به‌ فستیقال ده‌یان‌گیرێ.

سه‌یری ئه‌و چاره‌نووسه‌ که‌ن، هه‌رکه‌ یه‌کیکه‌مان پ‌ده‌گا و هومیدی ئه‌وه‌ی ئی‌ده‌کرێ ب‌یته‌ سه‌رچاوه‌ی داهینان و خزمه‌تی گه‌وره‌، مه‌رگی ناوه‌خت ل‌یمان ده‌ستین! ئه‌وه‌ ژیلای حوسینی، ئه‌وه‌ ماری ئاغایی، ئه‌وه‌ ته‌های که‌ریمی، هه‌مووشیان به‌ بووداوی وه‌ک یه‌کا!

ته‌های که‌ریمییش به‌ داخه‌وه‌ که‌م ژیا. به‌لام هه‌ر له‌و ماوه‌ کورته‌ی ته‌مه‌نی‌دا، وه‌ها دره‌وشایه‌وه‌ که‌ مردن، نه‌توانی له‌ ب‌یر نه‌ته‌وه‌که‌ی به‌ریته‌وه‌.

له‌ ژماره‌ ٦١٢ی رۆژنامه‌ی "کوردستان" دا ب‌لاو بۆته‌وه‌.

ر‌یکه‌وتی: ٢٣ی جوولای ٢٠١٣

له مهیدانی ته قسیمه وه هه تا گوره پانی ته حریر

نهم پهک مانگه دوايې دا دوو ولات، که له هدر دووکيان دا لايه نی نیلامی به دهنگی زورینه هاتوونه سهر کار، شایه دی وهستانه وهی خه ټک، بهرهورووی دهسلاتی خوین بوون:

له کوتاییه کانی مانگی مای دا، دهولته تی تورکیه که سهر به حیزبی داد و گه شه پیدان (A.K.P)، دواي نه وهی ویستی داره کانی پارکی گه زی له نهستانبول بېری و نهو پارکه بکا به ناوه ندیکی بازرگانی، له گه ل بهر هه نستی لاهوکان بهرهوروو بووه. نهم بهر هه نستی به، بزووتنه وهیه کی گهری نارهازیه تی دهر بېری به به شداری چینی ناوهندی و به تاییه تی لاهوکان له مهیدانی ته قسیمه نیستانبولی لیکه و ته وه و نه کهر نهو شاره، به لکوو نانکارا و چند شاریکی گه وره و گرنگی دیکه تی تورکیه شی گرتوه. نه گهرچی هوی نی نهم بزووتنه وهیه هه نیستیکی ژینگه پاریزانه بوو، به لام له راستی دا بوو به دهره تییک بو ته قینه وهی نارهازیه تی توپژ و به شه جورا و جوره کانی کومل. نارهازیه تی له هه مبه ر پاوانخوازی و دهسلاتخوازی، له هه مبه ر به رته سک کردنه وهی نازادی به مهده نی په کان و خوه لقتواندن دی دهولته له ژیانی تاکه که سی و کومه لایه تی دانیش تووانی تورکیه دا و هه ولدان بو به نیلامی کردنی پوخساره جیاوازه کانی ولاته که یان. نهم بزووتنه وهیه و خوراگری دریخایه نی نارازی یان له ناوهندی شاری نیستانبول، نهویش له هوناغیکدا که وا دهاته بهرچا و دهولته تی تورکیه له ناستی نیوخوی و دهره کی دا، سهرکه وتنی باشی وه دست هیناوه، بوو به په کی که له گه وره ترین کیشه و گیروگرفته کانی به ردهم نهو دهولته و حیزبی دهسلاتدار. نه گهرچی دهولته به زهبری گوشار و به هه لکوتانه سهر نارازی یان، توانی بلاوه یان پی بکا، به لام بیریاری دادگای به پیوه بیری نیستانبول، که بیریاری تییکدانی پارکه که ی راگرت و به زیانباری زانی له لایه ک و له لایه کی دیکه، خوده رخستنی نارهازیه تی شاره وهی میلیونی له توپی نهم بزووتنه وه خورسک و چاوه رواننه کراوه دا، هه لگری په یامیکی گرنگ بوو که دواي گه رانه وه له مهیدانی ته حریری قاهره دیمه وه سهری.

له کوتای مانگی ژونه نی نه سال دا، مهیدانی ته حریری شاری قاهره، له سائوه گهری هاتنه سهرکاری محهمه د موری دا، جاریکی دیکه بووه به گوره پانی لیک کویونه وهی خه لکی نارازی له سهرکومار و دهسلاتی که سائیک له وه پیش به دهنگی زورینه دی دهنگدرانی نهو ولاته هاتبونه سهرکار. نهم جاریان، ههم ژماره ی نارازی یان، له ژماره ی به شداری هه موو خوپیشاندانه کانی تاییه ت به نارهازیه تی دهر بېری نهم په کسالی تیپه راند، ههم مللانیی خه لکی نارازی له سهرکومار محهمه د موری و دهولته و دهسلاته که ی، به شیوهیه کی جیاواز له جارانی پاردوو، کوتای پی هات. خه لکی که له قاهره و شاره کانی دیکه ش هاتبونه سهر شقام و ژماره یان ساتبه سات زیاتر ده بوو، له پاوانخوازی موری ودهسلاته که ی، له هه ولتی دهستبه سهر دارگرتنی هه موو ده رگا و دامه زراوه کانی ولات له لایه ن حیزبی دهسلاتدار و نیخوانی په کانه وه، له زالکردنی شریعه تی نیلامی به سهر دهستوری ولات دا و له پشتگوینختن و نه بیینی ئیرادهیه کی

بەھێزی لیبرال وخوازبازی سکولاریزم لە ھەناوی کۆمەنگەکەدا، لە ستاندنەووی ماف و نازادییە تاکەکەسی و کۆمەلایەتییەکان لە خەتک، لە داماووی دەسەلات لە وەلامدانەووە بە چاوەروانییە ئابووری و کۆمەلایەتییەکان و ھتد، بیزار بوون. ھەر بۆیە داوای ھەلبژاردنی پیشووەخت و پەسندکردنی دەستووریکی داھینکەری ماف و نازادییەکانی خۆیانیان دەکرد.

سەرئەنجام، نەرتەشی میسر، بە دەنگی خەتکی ناپارزایییەووە ھات. محەممەد مورسیی لە سەر کار لابرد، دەستووری ولاتی ھەلپەساردو سەرۆکی دادگای قانونی بنەرەتی ولاتی کردە سەرکۆماری کاتی. ئەم ھەنگاوی نەرتەشی میسر جگە لە پیشوایی خەتکی ناپارزی، لە گەل پشتیوانیی شیخی ئەزھەر و رێبەری ئابینی مەسیحییەکانی ولات، بەرھەرۆو بوو. بەلام کاردانەووی جیاواز و جۆراوجۆر بەم بریارە نەرتەشی میسر لە ئاستی نیوخۆیی و دەرەکی دا، ھەر وا درێژە ھەیە. ئەووی ئەو نیووەدا جیگای لەسەرپاوەستانە، ھاتتەووە سەر شەقامی خەتکی ناپارزی میسر بۆ رووخاندنی دەسەلاتیک بوو کە لە روانەتادا، ھەلقولای شۆرشی ئەم دوايانە و بەرھەمی ھەلبژاردن و دەنگی زۆرینە دەنگدەران بوو.

خۆپیشاندانەکانی دوو مەیدانی تەقسیم و تەحریر، سەرەرای جیاوازی جۆراوجۆر لە سیستەمی سیاسی دوو ولات و، جیاوازی لە ناکامی ھەر کام لەو نەرەزایەتیدەرپرینە گەورانەدا، پەيامی وەک یەکیان لێدەخویندریتەووە. ئەووە کە جیزیک و کەسایەتی بەک، با بە رینگای دیموکراسی و ھەلبژاردن و دەنگی زۆرینەشدا ھاتبە سەر کار، ناکرێ ولاتەکە و ھەموو بوارەکانی ژبانی سیاسی و ئابووری و کەلتووری و کۆمەلایەتی، بە پوانی خۆیان بزائن، و پشتنەستوور بە دەنگی زۆرینە، بەمەیلی خۆیان و بێسەرئەنجام بە دەنگ و مەیل و ئیرادە بە ھیزەکانی دیکە نیو کۆمەل، ولات بەرپۆە ببەن، پەيامی ئەو ھەرکەتە گەورانە بوو. دەسەلاتگرتنەدەست بە رینگای دیموکراسی و میتۆد و میکانیزمە دیموکراتیکەکاندا، شتیکی زۆرباش و لە پێویستییەکانی سەرەمی ئیستایە، بەلام ئەووە تەنیا روویەکی مەسەلەکەییە. روووەکی دیکە، ئەوویە کە دەسەلاتگرتنەدەست بە رینگای ھەلبژاردن دا، ناتوانێ بیئە پاساوی گەرانەووە بۆ داوای، پوانخوازی، قۆرغکردنی دەسەلات، دروستکردنی کۆمەنگەییکی ئیدئۆلۆژیک و ستاندنەووی ماف و نازادییەکانی خەتک.

رێژیی کۆماری ئیسلامی ئێران، ۳۳ سال ئەمەووەر، لە پەنا ئەم "رەوایی شۆرشیگێرانە"یە و دەنگی زۆرینە رێفراندۆمیکدا، وەک دۆلپایەک سواری ملی گەلانی ئێران بوو و ھەتا ئیستا دانەبەزیووە. ئایا ئەووی بە سەر گەلانی ئێران ھات بەس نیە بۆ ئەووی خەتکی ولاتانی دیکە عیبرەت وەرگرنو، لە سەدە ۲۱ دا، رینگا نەدەن ئەم جۆرە چارەنووسانە، دووپات ببەووە؟!

لە ژمارە ۶۱۱ی رۆژنامە "کوردستان" دا بلاو بۆتەووە.

رێکەوتی: ۷ جۆولای ۲۰۱۳

وتاری دهفتهری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان له رپورهمی یادی ۳۰ سالهی نیعدامی ۵۹ لای کورددا

قادر وریا: ئەم تاوانانه به تیپهړینی زه مان له بیر خه ئکی کوردستان ناچنه وه

خوشک و برایانی بهرپر!
هاوړییانی خوشه ووست!

له لایهن دهفتهری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستانه وه به گهرمی به خیرهاتنتان ده کهم بۆ به شداری له م کوره دا. ههروه ها سوپاسی یه کهیه تی لایانی دیموکراتی رۆژه لاتی کوردستانیش ده کهم که ئەم کوره یان پیک هیناوه بۆ به زرراگرتنی یادی ۵۹ لای کورد که رۆژی ۱۲ی جوژهردانی ۱۳۶۲ی ههتاوی له لایهن کۆماری نیسلامی به وه نیعدام کران.

رۆژی ۱۲ی جوژهردانی ۳۰ سال له مه مه و بهر ۵۹ میرمندا ل و لای له لایهن کۆماری نیسلامی به وه، به حوکمی به ناو دادگایه ک له ته وریز نیعدام کران. جینی خۆیه تی نه مرۆ که ۳۰ سالهی ئەم یاده یه، نیمه وه کوو حیزبی دیموکراتی کوردستان و یه کهیه تی لایانی دیموکراتی رۆژه لاتی کوردستان که ئەم یاده ی پیک هیناوه، ههروه ها خه ئکی کوردستان و بزوتنه وه ی کورد به گشتی یادی ئەم رووداوه بکه ی نه وه.

یادکردنه وه ی ئەم رووداوه له چه ند باره وه پیویسته. له پیش دا بۆ نه وه ی درنده یی نیزامیک، خوینخۆربوون و خوینپرێژبوونی نیزامیک بناسین که له ئیران دا له سه ر کاره. هیچ دادگایه ک، هیچ مه حکمه یه ک و هیچ سیسته میکی قه زایی نایه ۵۹ که س که هیندیکیان هیشتا نه گه یشتوونه ته مه نی قانونییش، هه روا گولله باران بکا. نه وه نه وه پهری درنده یی نیزامیک ده گه یه نی، نه وه پهری بیبه ری بوونی نیزامیک له خه ئکی ولاته که ی ده گه یه نی که ناوا به هاسانی ۵۹ که س له رۆنه کانی خه ئک نیعدام بکا به بی هیچ مه حکمه یه ک ی دروست و حیسابی، به بی نه وه ی که پارێزه ریان هه بی، بی نه وه ی مافی داکۆکی کردن له خۆیان هه بی. ئەمه تاوانیکه که هیچ کات نابی له بیر بچینه وه.

له لایه کی دیکه «تاوان» یان «جوړم» ینگ که نه وه که سانه ی له سه ر نیعدام کران، جینگای هه ئویسته له سه ر کردنه. نه وه که سانه تاوانیان نه وه بوو که نه ندام یان لایه نگری حیزبو ریکخراوه سیاسی به کان بوون. به لام ئایا نه ندام یان لایه نگری بوونی ریکخراویکی سیاسی، جوړمیکه یان تاوانیکه که ئینسانی له سه ر نیعدام بکری؟ به تاییه تی حیزبو ریکخراوی

وهکوو حیزبی دیموکراتی کوردستان که پینگه له نیودنی خه لکه که یدا هه یه، هه لگری ویستو داخوازیکی ره وایه. تازه نهو نه ندامو لایه نگرانه، وا نه بوو که کاری چه کدارانه یان کردبئ یان دهستیان له کوشتنی که سدا بووی. نا، ته نیا له که شوه وای شۆرشگێرانه ی نهو کاتدا، نه یان شارد بۆوه که لایه نگری جوولانه وهن، لایه نگری خه باتیکی ره وان که نه ته وه که یان به رپوهی دهبا. بهو حاله ش هیندی که نه وان نه ندامی هیچ حیزبو ریکخوازیکی سیاسی نه بوون. به لام جمهوری نیلامی هه ر له بهر نه وهی نه وان نه یان ده شارد وه که پشتیوانی جوولانه وهی به حه قی نه ته وه که یان، لایه نگری ئازادی دیموکراسین، یان پشتیوانی خه باتیکن که نه ته وه که یان دهستی پی کردوه، بهو «تاوان» ه نیعدامی کردن. له راستی دا تاوانی نه وان نه وه بوو که کورد بوون و کوردیکی ئازادیخواز بوون و پشتیوانی خه باتیکی ره و بوون که له نیو نه ته وه که یان دا هه بوو.

مه سه له ی دیکه که نهو پینوه ندی یه دا جیگای وه بیره یان نه وه یه، ترسو وه حشه تیک بوو که جمهوری نیلامی له بزووتنه وهی کوردستانی هه بوو. کۆماری نیلامی له سانی ۱۳۵۸، کاتیک له بهرام بهر جوولانه وهی کوردستان و خه لکی کوردستان دا به چۆکدا هات، به روا له ت رینگای دیالوگو وتویژی گرت بهر بۆ نه وهی له گه ل بزووتنه وهی کورد و خه لکی کوردستان بکه ویتته دیالوگو کیشه که بهو رینگایه دا چاره سه ر بکه ن. نهو کات بزووتنه وهی کورد به گشتی و به تایبه تی له سه رووی نهو بزووتنه وه یه دا، دعه بدور ره حمانی قاسملوو، سکرتهیری گشتیی حیزبی دیموکرات، له ببه یکی به په یامیک گوت که خومه ینی پۆژی ۲۶ ی خه زه لوهی ۱۳۵۸ رای گه یاندو وای گه یاند که خراپ له کوردستان گه یشتوه و خراپیان حالی کردوه و نه ته یکی ناشتی خوازان ه ی هه یه و ده یه و ی به شیوه یه کی ناشتی خوازان ه نهو مه سه له یه حه ل بکا. نهو وه ختی نهو ده رفه ته له به رده می نهو نیزامه هه بوو که هات بووه سه رکار، به لام دوا ی ماوه یه ک ده رکه وت که هه ده فیان کات کرینه، هه ده فیان نه وه یه که خۆیان سازمان بده نه وه و جار یکی دیکه هیرش بکه نه وه سه ر کوردستان. له ده وری دووه می هیرش بۆ سه ر کوردستان دا، خه لکی کوردستان به جۆریک له به رانه ر له شکر کیشیی کۆماری نیلامی دا راوه ستان که نه م نیزامه جار یکی دیکه ترسو وه حشه ت دایگرت. هه ر نه وه نه بوو که له شاخ و چیاکان و گونده کان، هیزی پيشمه رگه و هیزی به رگری خه لک، به رام بهر به له شکر ی کۆماری نیلامی راوه ستا بوون. له نیوشاره کانیش خه لک به موقاوه مه ت و خۆراگری یان، به خه باتی مه نفی یان، به هاوکاری نه کردنیان له گه ل کۆماری نیلامی، ژیان یان له کار به ده ستانی نهو رپژیمه کرد بووه جه هه ننه م. ترسو وه حشه ت لهو بزووتنه وه یه، لهو خۆراگری یه لهو هاو پینوه ندی یه که له به ینی حیزبی دیموکرات و جوولانه وه و هیزه سیاسی یه کان دا هه بوو، وای له جه مه وری نیلامی کرد به خه یائی خۆی خه لک چاوتر سین بکا. کوشتنی به کۆمه لکی ۵۹ لاو نمونه یه ک لهو ترسو وه حشه ت دروست کرد نه بوو بۆ نه وهی تۆله ی له جوولانه وهی کوردستان، له خه لکی کوردستان ستان دینیت ه وه، بۆ نه وهی به م جۆره فه زایه کی وه حشه ت به سه ر کوردستان دا زال بکا و خه لک نه ویرن هاوکاری بزووتنه وه بکه ن.

به لام خۆ نه وه یه کهم تاوان نه بوو که کۆماری نیلامی به رام بهر به خه لک نه نجامی ده دا. پيشتریش چه ند نمونه ی

ئیعدامی به کۆمه ل له کوردستان هه بوون، دواى ئهو تاوانهش که له ۱۲ى جوژهردانى ۱۳۶۲دا رووى دا، دیسان ئیعدامى لاوانى کوردستان، ته نانهت به کۆمه ئیش دريژهى هه بوو. رهنکه به و ژماره یه نه بووبى به لام له گروپى ۱۵ که سى، زیاتر یان که متر هه بوو. ته نانهت چهند سال ئه وه پيشيش له ۱۹ى بانه مه ردا کۆمه ئیک له لاوانى کورد به یه که وه ئیعدام کران. که و ابو ئیعدامى لاوانى کورد له لایهن کۆمارى ئیسلامى یه وه دريژهى هه بووه، تاوانى دیکهش وه کوشتارى به کۆمه لى خه لکی کوردستان، له سالانى سه ره تاي هاتنه سه رکارى کۆمارى ئیسلامى دا، به ده یان نموونه له کوشتارى به کۆمه ل، له کوشتنى خه لکی ديهاتى کوردستان له لایهن کۆمارى ئیسلامى یه وه رووى دا.

ئهو تاوانانه بویه وه بی ره یان وه بیان پیویسته تا ئیمه له روانگه یه کی دیکه شه وه سه یریان بکه ین. له و روانگه یه وه که ئهو تاوانانه تا ئیستاش نه یان توانیوه خه لکی کوردستان به چۆکدا بینن. به رده و ام بوون له سه ر داوا کردنى نازادى و هاوکارى له گه ل هیژى خه باتنگیرو هه و ئدان بو ویستو داخوازه ره واکان به خۆشى یه وه تا ئیستاش له کوردستان دريژهى هه یه وه خه لکی کوردستان وازى له ویستو داخوازه کانی خوى نه هیناوه.

له بارى کی دیکه پیویسته ئاور له و تاوانانه بده ینه وه بو ئه وه ی به بیرو پای گشتى، به دنیا و به هه موو شوینیک پابگه یه نین که له دژى گه لى کورد له رۆژه لاتى کوردستان چى رووى داوه و کۆمارى ئیسلامى تاوانى چۆنى نه نجام داو! پاشان که ئهو تاوانانه ۳۰ سال و هیندیکیان زیاتریان که متریان به سه ردا رابردوه، به راستى کۆمارى ئیسلامى هه موو راستى یه کانی له بارى ئهو تاوانانه وه به خه لک گوتوه؟ بو وینه هه ر له مه ورید ئهو ۵۹ که سه دا، ئایا تا ئیستاش ئهو ریژیمه ئه وه نده ی مه سئولییه ت هه بووه بو وینه بلل له کوئى به خاک سپاردوون؟ ته رمى ئهو قوربانى یانه چى لى کراوه؟ ئه گه ر ئه وانه به راست تاوانیان کردبو بو چى هه موو راستى یه کان (له بارى ئه وانه وه) ده شاریته وه؟ بو نائى چۆن محاکمه کران؟ تاوانه کانیان چبوو؟ ئه گه ر نا له ئیراده ی ئهو ریژیمه به ده ر بووه، تا قیمیک له ئیو نیزامه که دا کردوویانه، ئه وانه کین؟ بو تا ئیستا سزا نه دراوون؟ بو نه ناسیندراوون؟ بو چى له و ریژیمه دا پله و مه قامیان به رزبۆته وه وه هه ر ئیستاش ده سه لاتى ئهو ریژیمه یان به ده سته وه یه؟!

خه لکی ئیمه و هیژه سیاسى یه کان ده بى به رده و ام له بیرى وروژاندنى ئهو جوژه باسانه دا بن. ده بى ئهو تاوانانه وه بی ره بیننه وه، بو ئه وه ی ریژیم پی وانه بى به تیبه رینى زه مان ئهو تاوانانه ی به رامبه ر به خه لکی کوردستان نه نجامى داو، له بی ره چوونه وه. حه قى بى ئه م لاو لای خه لکی کوردستانه له م بۆنانه دا له یاده کانیان دا ئهو پرسیارانه به ره ورووى کۆمارى ئیسلامى بکه نه وه، به ناره زایه تی ده ربیرین و به نیشان دانى بیزارى له و تاوانانه، به وه فادارى بو شه هیده کانه مان ئهو پرسیارانه دوویات بکه نه وه که ئهو تاوانانه له پیناوى چى دا نه نجام دران؟ عامیلانى ئهو تاوانانه بو هیج کات محاکمه نه کران؟ بو چى هه موو راستى یه کان له بارى ئهو تاوانانه وه ئاشکرا نا کرین؟

بویه نیمه نهمسال ۳۰ سالهی نهو تاوانه بوو به دهرهفتمان زانی به خه لکی خومان بلین لهو یادهدا بینه سهر خهتو نهو پرووداوانه باش وهییر بینهوه . یادی نهو شهیدانهو ههموو قوربانیانی ستهمی کۆماری نیسلامی بهرز پابگرن، هه لویسته له سهر نهو تاوانانه بکهن بۆ نهوهی ههروا به هاسانی لهییر نهچنهوه. بۆ نهوهی هیچ ریژیمیک له داهاوتودا نهتوانی له گه ل خه لکی ولاتهکهی خوی بهم شیوهیه عمههه بکا.

من له دهرهفات که لک وهردهگرمو وپرای ریژگرتن له شهیدانی ۱۲ی جۆزهردانی سالی ۱۳۶۲ی ههتاوی، سلاوو ریژ دهنیرم بۆ گیانی ههموو قوربانیانی ستهمو زۆرداری کۆماری نیسلامی، بۆ ههموو نهو کهسانهی بهناحق له لایه ن نهو ریژیمهوه نیعدم کراون، به ناحق گیانیان لئ نهستیندراوه، بۆ ههموو نهو کهسانهی له خهباتیکی رهواو شۆرشگیرانه له گه ل نیزامی کۆماری نیسلامی دا گیانیان لئ نهستیندراوه. ههروهها پیم خوشه وککو وهییر هینانهوه سلاو بنیرم بۆ نهو تیکۆشهرا نه که نهو کاتهی نهو تاوانه پرووی دا به دوکانو بازارداخستن له شاری مههابادو ههروهها به عمههلیاتی شۆرشگیرانه خهباتگیرانهی هیزی پیمههه رگه له شۆینه جۆراوجۆرهکانی کوردستان، ویستیان به کۆماری نیسلامی بلین که به ستاندنی گیانی لاهوکانمان ناتوانن ئیرادهی نیمه به چۆکدا بینن. ناتوانن نیمه ناچار بکهن که دهست له ویستو داخوازهکانمان هه ل بگرن. نهو کات خوینی نهو شهیدانه نهک خه لکی کوردستانی له خهباتو تیکۆشان سارد نهکردهوه، وره و ئیرادهو نیلهامی دا به تیکۆشهرا ن، به شۆرشگیران، به حیزی دیموکراتی کوردستان بۆ نهوهی شینگیرانه تر دژی کۆماری نیسلامی خهبات بکهن.

نیستاش یادی نهوانو یادی ههموو قوربانیانی ستهمو زۆرداری کۆماری نیسلامی هاندهری نیمهیه بۆ نهوهی که لهسهر ریژاکهیان بهردهوام بین، بۆ نهوهی نههیلین گیانی به ناحق نهستیندراویان و خوینی بهناحقه ریژاویان لهییر بچیتهوه. بۆ نهوهی که بلین تپههه ریزی زهمان ماهیهتی نهو نیزامهی که نیستا له ئیران لهسهر کاره له بیر نیمه ناباتهوهو تا نهو پۆژهی ویستو داخوازهکانی خه لکی کوردستان دینه دی لهسهر خهبات بهردهوام دهیین.

نیمه له کاتیکدا یادی نهو شهیدانه دهکهینهوه که کۆماری نیسلامی بهرهو هه لئیراردنی سه رکۆماری و بهرهو هه لئیراردنی شووراکانی شارو لادی دهچن، له م ماوهیهدا رهنگه جارویار نهو پرسیاره هاتییته گۆری که حیزی دیموکراتی کوردستان له م بارهیهوه تا نیستا شتیکی نهگوتوه، نهمن دهههوی بلیم که به خوشیهوه حیزی دیموکراتی کوردستان له م بارهیهوه نه بیدهنگ بووهو نه بی تهفاوت بووه، چونکه لهگه ل نهوهی ههموو مان شناختمان لهسهر ناوهروکی کۆماری نیسلامی و لهسهر سیستهمی هه لئیراردنهکانی ههیه، بهلام نیمه به نهزموونیک که له سالانی رابردووشو له دهورهکانی پيشووش هه مان بووه، پیمان وابوو هه لئیراردن دهرهفتیکه بۆ نهوهی نیمه قسهی خومان لهگه ل خه لکهکه مان بکهین بۆ نهوهی خه لکهکه مان بتوانی قسهی خوی بگهیه نیته نهوانهی که له م نیزامه دا دهیانهوی مهسئولیهت بگرنه نهستوی خویمان و دهکوو سه رکۆمارو یان و دهکوو

بهشی په کهم

کاربه دهستی دیکه دهریکه ون. هه وئی ئیمه نه وه بووه که له م دهرفه تانه دا خه ئکی کوردستان بلین له گه ل نیزامیک، له گه ل کاندیدایه ک که بی ته فاوت بی له به رانه ر ویستو داخوازه کانی خه ئکی کوردستان ته کلیفی روونه. خه ئکی کوردستان له و فورسه تانه دا ویستو داخوازه کانی خویان تهرح ده کهن. ده لین ئیمه خاوه نی خه باتیکی دوورو درینین له پیناوی ویستو داخوازه رهواکانی خومان دا. نه گهر سه رکۆماریک، کاندیدایه ک، نیزامیک له م ویستو داخوازه که نه م هه موو قوریانی به مان له پیناوی دا داوه بی ته فاوت بن، هه ئبژاردن مانایه کی نیه. بویه هه وئی ئیمه نه وه بووه که به جوړیک نه و په یامه بگه یه نین به خه ئکه که مان، به که ساینک که ده یانه وئی له که شو هه وای هه ئبژاردن دا قسه یه ک بکه ن، بلین نیوه له و فورسه تانه که ئک وه ریکرن بۆ نه وه ی په یامی خوتان، هه ئویستی خوتان رابگه یه نن. له داها توویه کی نیزیک دا بی گومان حیزی دیموکراتی کوردستان هه ئویستی په کجاری خوی له پیوه ندی له گه ل هه ئبژاردن دا راده گه یه نی به لام نه وه ی که بۆ ئیمه نه سل و نه ساس بووه نه وه یه که بتوانین نه وه نده ی مومکینه ته ئسیر دابننن له سه ر که شو هه وایه ک که له سه روه ندی هه ئبژاردن دا دیته گوړی و به خه ئکه که ی خومان، به که ساینک که له نیوخوی ولات هه وئ دده ن بۆ نه وه ی که له شه رایه تیک که هه یه حده ی نه قه لی ئیستفاده بکه ن، نه و په یامه بگه یه نین که خه ئکی کوردستان شه می سیاسیان هه یه، نه زموونی سیاسیان هه یه و هه وئ دده ن له م جوړه دهرفه تانه بۆ تهرح کردنی ویستو داخوازه کانی خویان ئیستفاده بکه ن.

جاریکی دیکه ریزو سلاو بۆ گیانی شه هیدانی ۱۲ی جوړه ردانی ۱۳۶۲و هه موو شه هیدان و هه موو قوریانی سته م و ژورداریی کۆماری ئیسلامی.

به رده وای بۆ رینگه کیان، دیسان سلاو ریز بۆ نیوه که له م یاده دا به شدار بوون و بۆ هه موو نه و که سانه ی که یادی نه و شه هیدانه له بۆنه جوړا و جوړه کان دا به رز پاده گرن.

سه رکه وتوو بن.

له ژماره ۶۰۹ی روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه.

ریکه وتی: ۶ی جوونی ۲۰۱۳

كۆماری ئىسلامى چۆن لە ھەئبژاردنى نەمجارە دەرباز دەبى؟

ھەئبژاردنەكان بە تايبەتى دوو ھەئبژاردنى سەرکۆماری نوینەرانی مەجلیس، لەمبژسالە بوون بە ژانەسەر و ھۆکاری دروستبوونی قەیران بۆ رېژیمی كۆماری ئىسلامى. لە سۆنگەى ئەم ھەئبژاردنەكانە ھە، مەلانی و كەلینی نیوان قۆل و دەستەو تاقمەكانى نیودەسەلات توندترو گەورەتر دەبنەو ھە ئەكیش دەرەتانیکیان بۆ دروست دەبى بۆ ئەو ھە تەنیشت ئەو مەلانی و یەكتر لەقاودانەى قۆل و تاقمەكانى نیو رېژیم، ئەو ھەندەى دەگونجى ئیرادەو ھە ئویستی خۆیان بنوینن و مەلانی و ئاگۆرەكان بەرەو ئاقاریك بەرن كە بۆ ناوكەى سەرەكی دەسەلات، نەخوازو.

ھەئبژاردنى ئەمجارە ھەر بە تەنیا ھەئبژاردنى سەرۆك كۆمار نیە. چونكە ھەئبژاردنى شووپاكانى شارو دیش و یرای ھەئبژاردنى سەرکۆماری بەرپۆ دەچى. لە لایەكى دیکەو، رېبەری كۆماری ئىسلامى، وا ساغ بۆتەو كە ئەمجارەیان لە ھەموو جارن زیاتر، ھەئبژاردن بكا بە یارییەكى تايبەت بە یاریكەرانى خۆی و لە دەرەوى نیزام، كەس نەبەنیتە نیو یارییەكە. ھەر لەو كاتەشدا دەیانەوى بە ھینانى خەلك بۆ نیو ستادیوم (بۆ سەر سندوقى دەنگدان) و ھاندانى یاریكەران (دەنگدان بەم یان ئەو پالیئوراو)، یارییەكە گەرمتەر بکەن و «ھەماسەیەكى سیاسى» بۆ كۆماری ئىسلامى وەرئ بەخەن كە ھەم سوودى زۆرى بۆ رېژیم تیدابى و ھەم خەلكیش، دەسكەوتیکیان نەبووبى!

بەرپۆچوونى ھاوكاتى ھەئبژاردنى شووپاكان لە گەل ھەئبژاردنى سەرکۆماری و ھاتنى پالیئوراوانى دیارترین سەلیقەو تەیفەكانى نیو رېژیم بە تايبەتى دوو كانیدای ھەئلاو ھەنگامە خولقین (رەفسەنجانى و رەحیم مەشایى)، دەیانتوانى فاكتەریك بن بۆ گەرمبوونى مەلەملەى ھەئبژاردن و ھاتنى ژمارەییەكى زیاترى دەنگدەران بۆ سەر سندوقەكانى دەنگدان. بەلام جەو بە دەستانى دەسەلات لەو رېژیمەدا، ئەو ھەندە پیاوئەرزو سەرپۆن كە نەك ھەر پالیئوراو لە دەرەوى نیزام، بەلكو سەرکەوتنى پالیئوراوى نیوخۆى رېژیمەكەشیان — ئەگەر مۆرەى بئیرادەو بە تەواوى گۆی رایەلى خۆیان نەبى — بە مەترسى دەزانن. بۆیە شووپاى نیگابانەكەیان، كە رەوتى ھەئسەنگاندنى سەلاحییەتى پالیئوراوكانى بۆ ماوہى ھەوتوویەك درېژ كەدەو، سەرەنجام بریارى خۆى داو سەلاحییەتى ھیندیك لەو پالیئوراوانە (بە تايبەتى رەفسەنجانى و ئیسفەندیار رەحیم مەشایى) رەد كەدەو. ئەمە یانى رازیبوون بە تەحریمی سندوقەكانى دەنگدان لە لایەن پشتیوانان و لایەنگرانى ئەو پالیئوراوانە و خۆ نامادەكردن بۆ رووبەر و بوونەو لە گەل دژكردەوى دوو تەیفى گەورەى سەربەونیزامە. بەم جۆرە ھەئبژاردنەكەیان لەو پەرى ساردوسپىدا بەرپۆ دەچى و «ھەماسەیەكى سیاسى» واتە بەشدارى ھەراوى خەلك لە دەنگداندا، نایەتە دى تا لە لای دنیای دەرەوى خۆى پینو ھەلكیشن و بیکەنە بەلگەى پینگە داربوون و مەشرووعیەتى

بهشی یه كهم

رېژیمه كه یان. جگه له مهش پالیوراوه دهستنیشان كراوه كهی خویان كه ده بیته سه ركۆماری داهاتوو، وهك نه حمه دی نه ژاد كه به فرتوفیل و به زور له سندووقی دهنگان هیناپانه دهر، نهك ههرله نیو خه ئك، به ئكوو له نیو قؤل و تاقمه كانی نیو نیزامیش دا، جیگه وپیگه یه كهی نه وتوی نابی و بۆ به ره وپیش بردنی كارو نهركه كانی په یتا په یتا ده بی دسته وداوینی رېبه ری و سوپای پاسداران و هتد بی. دیاره نه گهر خامه نه یی و شووړای نیگابانه كهی، سه لاجیه تی كانیدیدا به هیزه كانی وهك ره فسه نجان و نیسه ندیار ره حیم مه شایان ره د نه كرده یه وه، نه گهری نه وه هه بوو كانیدیدا سه ره کی قؤلئ ئوسوونگه را كه به پیی هه موو نیشانه كان، دلخوازو جیگای پشتیوانیی خامه نه یی یه، دهنك نه هیئیته وه وه سه ركۆماریك بیته سه ركار كه نه وه نده گوی له مستی رېبه ری و دامه زراوو داموده زگاكانی سه ر به ناوبراو نه بی. نه وهش دوو ئاكامی ئی ده كه وته وه: یه كه م نه وه كه زور له ریسراوه كانی چهنه سائی رابردووی خامه یی بۆ یه كده ستكردنی ده سه لات و ئیداره ی ولات به مه یلی خوی، ده كرده وه به خوری. دووه م نه وه قؤلئ ده بووه براوه ی هه ئبژاردنی سه ركۆماری، له پیگه یه كهی به هیزتره وه به ره وپووی قؤل و تاقمه كانی دیکه ی نیو ده سه لات ده بووه. نه مهش ده ی توانی ئاكامی جوړاوجوړی ئی بكه ویته وه كه بوارره خسان بۆ خۆنواندی بیزاریی گشتیی خه ئكو گه شه كردنی خه باتی نه وان، یه كیكیان ده بوو. به لام ریگا خوشكردنی خامه یی و شووړای نیگابانه كهی بۆ ده سته سه رداگرتنی پۆستی سه ركۆماری، نه گهر له كورتخایه نیش دا كۆماری ئیسلامی له قهیرانیك دهر باز بكا، له درېزخایه ن دا تووشی قهیرانی قووئتری ده كا، چونكه نهك ههر خه ئكي ولات، ته نانه ت زۆریه ی قؤلئ كانی نیو نه و رېژیمه ش، مه جالی هه ناسه دانیان ئی ده ستیئرئته وه.

ریكه وتی: ۲۲ ی مای ۲۰۱۲

کاروانی روژنامه نووسی کوردی هه لکشان به ره و لووتکه

۲۲ی ناوریلی هه ر سالییک ده که وینه وه یادی ده سپینکی وه پیکه وتنی کاروانییک. کاروانییک که نوینگه ی روانین و بیرکردنه وه پینشه نگانی خه باتی رزگاریخوازی نه ته وه یه که. نه ته وه یه که که نه گهر چی تا نیستاش له بندهستی و ولات دابهشکراوی رزگاری نه بووه، به لام خه باته که ی نه ک هه رنه وه ستاوه، به لکوو روژ به روژ هه نگاوی گه وره تری ناوه. خه باتییک که به وه پیکه وتنی کاروانی ۲۲ی ناوریلی، ره هه ندیکی دیکه ی خسته سه ر ره هه نده کانی خو ی، ره هه ندی فکری و روژشبییری و زانسته خوازی.

۱۱۵ سال له مه وه بهر روژنامه نووسی کوردی له سه ر دهستی میقداد میدحه ت به درخان له ناواریلی و دووره ولاتی دا له دایک بوو. دواتر عه بدولره حمانی برای، ریچکه ی نه وی گرت و نه یه بیشت ناوړگی "کردستان"ی دایک له گر و کلپه بکه وی.

خانه دانی به درخانینان، له زور بوادا جیپه نجه یان به میژووی نه ته وه که یانه وه دیاره. له میرایه تی ومیرنشینی و نه نیشه ی بنیاتنانی ده ولته تی کوردی و پیکه وه نانی "نه سبابی شه ر"ی پاریزگاری له کوردستان را بگره تا ده گاته مشوورخوردن له نه لوییی کوردی و وه ریخستنی قوتابخانه و خویندن و روژنامه نووسی به زمانی نه ته وه که یان. به لام درۆ نیه نه گهر بگوتری چله پۆپه ی خزمه ته کانی نه وان، هه ر نه و کاروانیه که که له ۲۲ی ناوریلی ۱۸۹۸د وه ریپان خسته. چونکه هاوار له ده ست بندهستی و بانگه وازی یه کگرتن و بانگی رابوون و خه بات بو رزگاریپان به زمانی کوردی و له سه ر رووپه ری روژنامه، ولات به ولات و شاره شار بلاو کرده وه. نه وان ده بوو به ده ولته تان و نه ته وه کانی دیکه به تایبه تی نه وانیه ی خاک و نه ته وه ی کوردیان له بندهستی خو یان دا راگرتبوو، به سه لمینن که کوردیش خاوه ن زمان و میژوو و شارسنایه ته و نه گهر له پیش نه وان نه بی، له دوا ی نه وان نییه، به لام چ بکه ن که بندهستن و بیده رته تان؟! له مه ش زیاتر، ریگایه کیان خسته بهر ده م رووناکییر و سیاسی و نازادیخوازی کورد که پیی دا برۆن و هه رگیز لیی لانه دن.

۱۱۵ سال به سه ر ده رچوونی یه که م روژنامه ی کوردی دا راده بری. له ساوه ی نه و ۱۱۵ ساله دا، روژنامه نووسی کوردی و خه باتی نه ته وه ی کورد قونای جوراوجوریان بریوه. نیستا میدیاکارانی کوردیش، لانیکه میک له و نیمکانات و که ره ستانه یان هه یه که میدیاکارانی جیهانی پینشکه وتوو هه یانه. نیستا له کوردستانیش وه ک زور شوینی جیهان، روژنامه ی کاغه زی، جیی پی له ق بووه و کانی ته له قیزیونی و میدیای نه لیکترونی و توپه کومه لایه تیپه کان، مه یداناری ریزی پینشه وه ن. نیستا قه له مبه ده ستان و روژنامه قانانی کوردیش، به هو ی پینشکه وتنی نامرازه کانی پیوه ندی و گریدرانه وه ی کوردستانه که یان به جیهان و دروستبوونی هه ل و ده رفه تی دنگ به دنیاگی یاندن، درپان به شه وه زهنگی دیکتاتور و مه وری داوه. هه ر چه ند

چوونه به نډیخاننه و نازار و نه شکه نجه دران له سهر به کوردی نووسین و داواکردنی رزگاری نه ته وهی و ژبانیکي مروقی نه م سهردهمه له زوربهی کوردستان هر و درېژهی هیه، به لام کاروانی رۆژنامه نووسییه که مان، هر به رده وامه و سهر به رزانه ده چیته پیش. هر و ه لگری نه و په یامانه یه که نه کۆتاییه کانی سهدی نۆژدهیه مه وه، خستوونیه روو. به لئ رۆژنامه نووسی کوردی هر له سهره تاوه داواکاری نه مانی جهل و نه خوینده واری بووه، خوازیاری زانست و پیشکه وتن بووه، بریاه تیی نیوان میله تانی ویستوه، له گه ل ناشتی و ته بایی دابووه، یه کبوونه وهی کوردستان و ده ستویدانی رۆنه کانی نه ته وهی کوردی داوا کردوه.

په یام و گوتاری رۆژنامه نووسی کوردی، په یام و گوتاری بزوتنه وهی نه ته وهی کورد بووه و تا هاتوه ده و نه مه ندرت بووه، به جوریک که داوا چین و تویره پیشکه وتنخوازه کانی کۆمه ل و بزوتنه وه جورا و جوړه کانی کوردستانی ناوینته ی خو ی کردوه. هر له و کاته ش دا له مودیرنیزم و پیشکه وتنی جیهانی، له بزوتنه وه جیهانییه کانی دیمۆکراسیخوازی، مروقدوستی و دا کۆکی له مافی مروقی، ته بایی و پیکه وه ژبانی به ناشتی گه لان، یه کسانیی ژن و پیانو و هتد، کاریگری و هرگرتوه. کاروانی رۆژنامه نووسی نیستامان، له گه ل نه وهش دا که نه ته وهی کورد هر و له قوناعی خه بات بو رزگاری له بنده ستی داماوته وه، له هه و لئ ولامدانه وه به فره چشنی و فره رهنگی کۆمه لگه و به رده نگی خو ی دایه. نه م کاروانه له ناته واری، لاوازی و که موکووری به دوور و بیبه ری نییه، به تاییه تی که له هه لومهرج و بارودوخی ژبان و خه باتی نه ته وه یه کی بنده ست و زورلیکراو و به شکراو و ولاتدا گیرکراو دا، له دایک بووه، پیی هه لگرتوه و هه ناسه ی داوه. به لام به هه موو لاوازییه کانی وه، میدیا و رۆژنامه نووسی نه مروی کورد له هه لکشان به ره و نووتکه دایه.

نه م کاروانه، توانیویه تی و ده توانی زمان و روخسار و نوینه ری نه ته وه و خه لکیک بی که به ره و پیش ده چن، نه ته وه و خه لکیک که به ناگایی و لیبراو بیه وه بریاری خه بات بو رزگاری و گه یشتنه وه به نه ته وه کانی دیکه یان داوه. با شانازی به م کاروانه، دامه زینره که ی، پیشه نگان و سوارچا کانییه وه بکه ین و له هه موو ناستیک دا پشتیوانی بین، دا کۆکی له نازاد بوونی میدیا و میدیا کارانمان بکه ین، له به رامبه ر شالای نیوخوی و دهره کیی زنجیرکردن و تیرور و گه راندنه وه بو دواوه دا، بیانپاریزین. با نه زمون و خه رمانی ده و نه مه ندی رۆژنامه نووسیمان، با سهرمایه کانی بواری میدیامان، وه ک گلینه ی چاوی خۆمان پیاریزین، چونکه ته نیا له م حاله ته دایه که ده توانین زیندووی کۆمه ل و نه ته وهی خۆمان ده سته به ر بکه ین و له به ره و پیشچوونیان دنیا بین.

(*) "هه لکشان به ره و نوته که" ناوی رۆمانیکي کوردییه و ده سته واژه یه که بیشتر به کار هاتوه، من وهرم گرتوه و لیبه دا به کار هیناوه. (نوسهر)

سووك كړدنی ژن. نه تك كړدنی مرؤشایه تی

بریارى نهم دوايانه ی به ناو دادگای مهربوان، كه سزای دهبه كړدنی جلوبه رگی ژنانه و گېړان به و جلانه وهی به بهرچاوی خه نكدا به سهر پیاویكى تاوانباردا سه پاندا، دژگرده وهی توندی چهنه به شیک له كومه نكهی مهده نیی خه لکی روزه لاتى كوردستانى به دواوه بوو. له لایه كه وه خه نكیک به پیشه نگیی ژنان له مهربوان بو ناره زایه تی دهریرین له م كرده وهیه هاتنه سهر شه قام كه له گه ل په لاماری هیزه سهركوتكه ره كانی كۆماری نیسلامی به ره ورو بوون. له لایه كی دیکه وه ژماره یه كی بهرچاوه له چالاكانی فهره نگی و سیاسى، به نووسین له توره كومه لایه تی یه كان داو به پۆشینى جلوبه رگی ژنانه، به ره ورووی نهم سووكایه تی یه هه مبه ر به شه ننو حورمه تی ژن، ویستانه وه.

داموده زگاكانی كۆماری نیسلامی كابرای سزادراو به پۆشینى جلوبه رگی ژنانه یان به یه كیک له "ارازل و اوباش" ناو بردوه. به پیی پیناسه كانی خه نكو ده زگا حكومه تی یه كانیش، "ارازل و اوباش" نه و تاوانبارانه كه تاوانی كومه لایه تی وه ك دزی و راوړوت به سوودوه رگرتن له چهكو ده ستدریژی بو سهر مال و نابرووی خه نك نه نجام ددهن.

لیره دا له وه ده گه ریم كه مه ترسیدارترین "ارازل و اوباش"ی كومه نكهی نییران، نه وانن كه نه و ریژیمه له نیو داموده زگاكانی وهك به سیچ و دامه زراوه سهركوتكه ره كانی سهر به سوپای پاسدارانو وه زاره تی نی تلاعات، دایمه زران دودونو كاتی به ره وروبوونه وهی خویبشان دانه كان، به گژ خه نكیان دا دهكا. زور له سهر نه وهش ناروم كه به دناوترین جاشو سیخوره كانی نه و ریژیمه له كوردستان، كه بی په روایانه هه لده كوتنه سهر مال گیان و نابروو و كه رامه تی دانیش تئوانی كوردستان، نه رازل و نه وباشیكن كه سهر به سوپاوه سیچ و نی تلاعاتن، پله و پایه و موچه یان هیه و هیچ كه سو دامه زراوه یه كیش له سهر تاوانه كانیان ده ستیان وه بهر نایه نی!

سه پاندى سزای دهبه كړدنی جلوبه رگی ژنانه به سهر پیاویكى تاوانبارداو گېړانى به بهرچاوی خه نكوه، به رواه ت بو نه تك كړدنی تاوانباره كه وه عیبه رتووكړدنی نه و كه سانه بووه كه تاوانی هاوشیوهی نه و كه سه له نیو كومه لدا نه نجام ددهن. خو نه و به ناو دادگایه و داموده زگای قه زایی كۆماری نیسلامی، سزای دیکه یان هه بوو به سهر كابرایا دسه پیینن، به لام نه وان به خه یائی خویان سزایه كیان هه ل بژاردوه كه بو تاوانبار له مردن ناخوشترو بو "ارازل و اوباش"ی دیکه ی نیو كومه نیش پردهرس و عیبه رتتره. سزایه ك كه له روانگهی نه وانوه نه و په رى سووكایه تی تی دایه، چونكه "پیاو" تاوانبار تا ناستی "ژن" نزم ده كړیته وه!

بهشی په کهم

دژکردهوی ژناني پيشهنگی مهريوانو خه ټکيک که بو پشتيوانی له نارهزايه تیی نهوان لهم سزا پرشورويی یه ی دادگاو داموده زگا کانی ریژیم لهو شاره هاتنه سهر شه قام، یان له توره کومه لایه تیی یه کان دا هاوه نویستی یان له گه ل نهوان نواند، راگه یان دنی شه ری که لتووریک له دژی که لتووریک دی که بوو. شه ری که لتووریک یی نسانی، پیشکه وتنخوازانو و مرؤفته وهرانه بوو له دژی که لتووریک دواکه وتوانه و دژه مرؤیی یانه.

"به ژن شوبهاندن" و له "به رگی ژنانه" دا پيشاندانی تاوانباران له که لتووری به سووک سهیرکردنی "ژنان" هوه سهرچاوه دهگری، نه مهش نهو که لتووریه که سهرخانی کوماری نیسلامی پیک هیناوهو بووه به پشتیوان و هاندهری دژوتیرین جوری هه لاواردن له دژی ژنان، بووه به ری خوشکهر و بواربه خسیتی کوشتن به ناوی "شهرفا" و بی به شکردنی ژنان له سه ره تایبترین مافه نیسانی یه کانیان، بووه به پشتیوانی فره ژنی و سهیرکردنی ژنان وهک کالایه کی جینسی.

کوردستان، له میژ سانه هه لگری نالی دیموکراسیخوازی و دواکاری نازاد ژیانو به شانازی یه وه له سهنگه ری شهرو مملانی له گه ل کونه په رستی و دیکتاتوروی زورداری دایه. مرؤقدوستی و مرؤفته وه ریون به شیکی جیانه بوو له دیموکراسیخوازی نازاد ژیانن. به سووک سهیرکردنی ژنان، به سووک سهیرکردنی مرؤفایه تیی یه و کومه لگه و نه ته وه یه ک که دهیانه وی نازاد بن، ده بی شانه شانی شه ری سته می سیاسی و نابووری و نه ته وه یی، شه ری که لتووری دواکه وتوانه و دژه مرؤیی یانه ش بکه ن. له که لتووریک مرؤیانه و مودیرن دا، نهک سووکایه تی به ژن، جیگایه کی نیه به لکوو، تاوانبارانیش خاوه نی کومه ټیک مافی تایبته به خویانن که ههر قازی و دادوهرو کاربه ده ستیک بوی نیه به پیی نیشتیاو ناره زوی خوی، سزایان بو بپرته وه و هه ټسوکه وتیان له گه ل بکا.

ریکه وتی: ۲۰ ی نه پریلی ۲۰۱۳

پیشهوا قازی محهمهد: "کوردهکان سهر بۆ هیج زورداریک نهوی ناکهن"

چاوپیکهوتنی نارچیبالد رۆزقیلت دیپلوماتی ئەمریکایی له گهڵ پیشهوا قازی محهمهد

نارچیبالد رۆزقیلت بیرهوهری و ئەزموونهکانی خۆی له بارهی کیشه و رووداوهکانی ئەو ولاتانهی دیتوونی کۆکردوونهوه و کردوونی به کتیبیک. ئەو کتیبیه، سههبا سهعیدی، کچی خوالیخۆشبوو سهعیدی سیرجانی، لهژیر ناوی "شوق آموختن"دا وهریگیراوهته سهر زمانی فارسی. چاپی یهکهمی ئەم کتیبه سالی ۱۳۷۱ی ههتاوی له لایهن چاپه مهنی ئیتلاعاتهوه بلاوکرایهوه. فهسلی چوارهمی کتیبی ناوبراو بۆ رووداوهکانی ئیران و بهتایبهتی کیشهی نازهربایجان و مهسهلهی کوردهکان و کۆماری کوردستان تهرخان کراوه. "شوق آموختن" بهرلهوهی به شیوهی کتیب بلاویتهوه، به زنجیره له چهندی نژماری رۆژنامهی "اطلاعات"دا بلاوکرایهوه. به مهبهستی ناشنایی هۆگرانی ریگا و ریبازی قازی محهمهد له گهڵ بۆچوونهکانی رۆزقیلت له سهر کۆماری کوردستان، هیندیک بهشی کتیبهکهی که سالی ۱۳۷۲ کردوومه به کوردی (۱) لێردها بهبۆنهی ۱۰ خاکه لێوهی ۱۳۹۲ (۶۶ سالی شههیدبوونی پیشهوا) دهخه موه بهرچاو. تیتیریک که بۆ ئەم باسه م هه لێژاردوه، له دهقی وتووێژی قازی محهمهد له گهڵ نارچیبالد رۆزقیلت وهریگراوه.

کاتی که چوینه ژورهکهی قازی محهمهد، له پشت میزی کارهکهی و له ته نیشته نه قشه یهکی گه وهی کوردستانی گه وره دانیشتبوو. قازی محهمهد پیاویکی کورته بالای بهویقار بوو که کۆتیک سهربازی پیشتر له کارکراوی له بهردها بوو و له مالا و ئەولای رۆخساره رهنگبزرکاو ه زاهدانه کهیدا ریشیکی ته نکي که م موو ده بینرا. ئەو دوايه به ئیمه ی گوت که به دهست نه خۆشی توندی مه عیدهوه گرفتاره و که م وا هه یه جگه له ماست شتیکی دیکه بخوا. پاش نه وهی که بۆم روون کردهوه که ئیمه کسین و مه بهستی مه نمووریه ته که مان چیبیه، له سه ر میزه که ی پارچه کاغه زکی هه لگرت و نووسراوه یهکی له پیشداناماده کراوی به زمانی فارسی بۆ خۆیندینه وه. وشه کان زۆر روون و دهنگی نارام بوو، و له کاتی خۆیندینه وهدا جاروبار به چاوه "ریاچت" چیشته وهکانی دهیروانییه ئیمه. من له وه لامدا گوتم: "ولاته یه کگرتووهکانی ئەمریکا هه میسه لایهنگری نازادی و ده سترکه یشتنی هه موو ئینسانه کان به مافهکانیان بووه و ئیمه هیوادارین رۆژیک دابی که هه موو خه لکی جیهان به نامانجهکانی خۆیان بگهن. ئیمه هاتووینه کوردستان تا له وه زعی کوردهکان بکۆلینه وه و راپۆرته که بدهینه وه به دهو له ته که مان، و ناواته خوازین وه زعی کوردهکان باشتربیی و دهسکهوتی کوردهکان هه ر نه وه نه بی که جۆریک سه ره پویی به جۆریکی دیکه له سه ره پویی بگۆرینه وه." قازی محهمهد گوتی: "ته واوی خه لک له و به شانیه ولاتدا که له ژیر کۆنترۆلی دهو له ته که ی مندان، له ده برین و نووسینی ئەو شتانهی له دنیاندایه، نازادن." من له وه لامدا گوتم: "ئه وه م به چاوی خۆم دیتوه. له نازهربایجانی دیموکراتدا خه لک ته نها ئیزنی ئەوه یان هه یه که رادیوی ته وریز و رادیوی مۆسکۆ بگرن. له

حائیکدا شوی رابردوو له شهقامهکانی نهو شاره (مه هاباد) دهنگی رادیوی لهندهن و رادیوی نانکارام گوی لیبوو. قازی محممد که دیاریوو نهو قسهیهی منی پښ خوښ بوو، گوتی: "وهزی تهوړیز و مه هاباد به ته و او جیاوازیان هیه. " به لام کاتیک بۆمان گپرایه وه که نیمه له سنووری دهو له ته کهیدا تووشی هیندیک گپروگرفت بووین، پینی تیکچوو و ههروه ها کاتیک پیم گوت نهو که له بنکهی فهراندهیی نهو دا پۆستیره ته بلیغاتییهکانی شوورهوی دهبینم و سهرم سوورماوه، گوتی: "گوردهکان ناچارن هه ر که سیک یارمه تییان پیبکا قبوولی بکن، به لام سهر بۆ هیچ زۆرداریک نهوی ناکهن. نیمه سکالایه کمان بلاوکرده وه و لهو دا سکالای خۆمان به سی دهو له تی سهرکه وتوو له شهردا که به شداری کۆنفرانسیکی نهو روپایی (پۆتسدام) بوون، راگه یاند. به لام ئینگلیسییهکان و نه مریکاییهکان بایه خپکی نهو توپیان پښ نه دا. " نهو پاش نیشاره کردن به مهنشوری ناتلانتیک گوتی: "هه موو کوردان هیوادار بوون که ولاته یه کگرتووهکانی نه مریکا - پيشکه وتوو ترین میله تی جیهان - نهوان له زالبوون به سهر دواکه وتووی یهکانیاند یارمه تی بدا. " نهو گوتی: "نه گهر نه مریکا له جیاتی ناردن سی هه زار سهر یاز بۆ ئیران، ته نیا سهد مامۆستا (معلم) ی نارده یه، لهو ولاته چ دهقه وما؟ به لام نه مریکاییهکان له جیاتی یارمه تی دانی نیمه، یارمه تی دوزمنانی نیمه، بۆینه تورکهکانیان (۲) دا و نهویش له ریگه ی ناردن چهک و تهقه مه نی بۆ نهوان بۆ سهرکو تکردنی نیمه. " پاشان به کورتی له باره ی ناکاری خراپی ئینگلیسییهکان دوا و کاره جوړبه جوړهکانی نهوانی له ماوهی دهیهکانی رابردوو به مهبهستی سهرکو تکردنی شوړشگپران کوردی بۆ باس کردین و به سهربردهی مه لا مسته فا بارزانی کۆتایی پیهینا. له لایه کی دیکه ی شه وه سهاره ت به فهرانسه یی یهکان نه زهریکی باشی هه بوو. نهو فهرانسه یی یانه که یارمه تی کوردهکانی سووریه یان دابوو. پاشان بیستمان که ناپلیون ژاکل، یه کیک له هه وائووسانی فرانس پریس، که بیروباوه ری چه پی هه بوو، له م دوا ییانه دا سهر دانی مه هابادی کردوو و به دوا ی نهو سه فهدا هیندیک وتاری به قازانجی کوردکان له چاپه مه نیی فهرانسه دا بلاوکرده بووه. به گشتی خه لک له قازی محممد رازی بوون و ده یانگوت که پیکه اتی دهو له ته که ی نهو له دوا ی قوناعی رهزا شا، سهرکه وتیبکی گه و ره بووه و ته نیا نیگه رانی نهوون که نهو دهو له ته نه میتی. من له راپۆرته که مه دا پوخته ی روانگه و بۆچوونهکانی نه ندامانی کۆمیته ی ناوه ندیم که له ماوهی مانه وه مان له مه هابادا لیمان بیستبوون، به م جوړه گونجاند. نهوان مه منوونی شوورهوی بوون که نیمکانی سهر به خوپی بۆ پیکه پینان، به لام له سهر ده خالته نه کردنی شوورهوی له کاروباری ولاته که یاندا و هاتوچونه کردنی مه ئوو رانی شوورهوی بۆ سهر شاره که یان پیناندا ده گرت. (زۆریه ی نهو که سانه له پوآته دا هه روا لایه نگری نه شرافیه تی کون بوون و وا نه دهاته به رچاو که مه یلیکیان به لای کۆمونیزما هه بی) خویان له هه لومهرجیکی شوړشگپران به لام شوړشیکی ناسیونالیستی دا دهاته به رچاو. ده یانگوت هیوادارن حکومه ته که یان نه و نه ده پهره پیبدهن که هه موو ناوچه کوردنشینهکانی ئیران بگریته خوی. نهو ناوچانه، ناوچه جنووبیهکانی ژیر کۆتتروولی دهو له تی ئیرانیشیان ده گرت وه... نه ندامانی کۆمیته له بوونی ژماره یه کی زۆر له سهر یازانی ئیران له ناوچه جنووبیهکاندا زۆر نیگه ران بوون و لایکه م یه کیک لهوان نیشاره ی به پیلانگپری دهو له تی ناوه ندی به هاوکاری هیندیک له هۆزه کوردهکان کرد. سهرله به یانیی رۆژی ۱۶ دیسامبر چوینه سهر دانی چاپخانه ی مه هاباد که رۆژنامه ی رۆژانه ی "کوردستان" و هیندیک گۆفاری که م تیراژی به زمانی کوردی بلاوده کرده وه. نیمه هیندیک

نوسخه مان له ژماره کانی رۆژنامه ی کوردستان هر له سهره تاي دهرچوونه وه وهرگرت و ههروه ها چهند گوڅار و چهند ديوانی شيعر که ته حويلی بهرپرسی بهشی زانیاريماندان. ههر که کوردهکان زانیان ئيمه ته مای گه رانه وه مان ههیه، هاتنه لامان و پینیان گوتین که قازی محهمهد بۆ نانی نیوه رۆیه بانگهیشتی کردوین. بهم جوړه ناچار بووین وهریکه وتنه که مان بخهینه دوانیوه رۆ. نزیک نیوه رۆیه ئيمه دوباره له گه ل قازی محهمهد له دهفته ره کهیدا دهستمانکرده وه به قسه وباس. نه مجار باسه که مان زۆرتتر له سهر مه سه له فهرههنگییه کان بوو. نه و گوتی: "خوشحالم که ئیوه نوسخه ی بلاوکراره کانی ئيمه تان وهرگرتووه، چونکه هه زده که م ولاته یه کگرتووه کان هه موو شتیک له باره ی ئيمه وه بزانی. من شتیکم نییه بيشاره وه. "نازناوی نهو، قازی محهمهد، ته نیا "پیشه وا"، به مانای ربه، بوو و بهرپرسی و هزاره تخانه کانیشی "ره ئیس یان پي دهگوترا نهک وه زیر. وهک له نیشانه کانرا دهرده کهوت نهو هیشتا خوی به مه ئمووریکي ئیرانی دهزانی و به رواله ت نامانجی به کرده وه ی وهرگرتی خودموختاری له چوارچیه ی سنوره کانی ئیراندا بوو. له سهر نهو پینیداده گرت که کوردهکان و ئیرانییه کان خزمی یه کترن و سه باره ت به ره سه نی کوردهکان که ئیددیعیای ده کرد له پاشماوه کانی ماده کانن، قسه ی بۆ کردین. * * * ههر سه قازی محهمهد، سه یفی قازی و سه دری قازی له دادگایه کی نیزامی و نه ئینیدا له مه هاباد موحاکمه کران و له رۆژی ۲۳ ژانویه دا به مهرگ مه حکوم بوون. به لام جیهه جیکردنی حوکی ئیدعامیان له لایه ن تاران وه دواخرا، چونکه "قهوام" پی خۆش نه بوو له جهنگی وتووێژه ناسته مه کانی له گه ل شووره ویدا دهنگ و هه ئلا بهرز بیته وه. ماوه یه کی کورت بهر له گه رانه وه ی من له تاران، له فیهورییه ی سالی ۱۹۴۷، ژهنرال رهم نارا چووه مه هاباد، و من بهشی نه وه ندهم دهلیل به ده سه ته وه هه بوون که دنییا بم مه ئمووریه تی چاوه دیری به سه ر ئیدعامی بریانی قازی بهو سپی دراوه. من چوومه چاوپیکه وتنی جوړج ئالینی سه فیрман تا بزانه نایا ده توانین کاریک بکه ین. سه فیрман ئی پرسیم: "بۆچی نه وه نده نیگه رانی وه زعی قازی یه کانی؟ ههرچی بی نه وان له گه ل شووره ویهه کانداه او کارییان ده کرد؟" - باشه، راسته. به لام نه وان هه وئیانه دا ههرچی له توانیانه دا یه بۆ باشبوونی وه زعی خه لک نه نجای بدن و شووره ویهه کانیش ته نیا که سانیک بوون که بۆ کومه ک به وان عه لاقه یان نیشاندا. نه گه ر نه وان ئیدعام بکرین، له هه موو جیهه ک ئيمه به شه ریکي نه و کاره ده زانن. - باشه، ده ته وئ نه من چ بکه م؟- پیم وایه ئیوه ده بی له شا داوا بکه ن ده ستوو به رهم نارا بدا قازی یه کان بۆ دادگایه کی عادلانه و ئاشکرا بیئینه تاران. له سه ر داوای سه فیر، شا ده سه ته جی سه فیری بۆلای خوی ریدابوو. سه فیрман له و چاوپیکه وتنه دا هیواداری دهربریبوو که مه سه له ی ئیلات و یهک له وان مه سه له ی کوردهکان به باشی چاره سه ر بکری و پاشان گوتبووی گه رچی قازی یه کان له گه ل شووره ویهه کانداه او کارییان هه بووه، به لام خزمه تیکي زۆریشیان له بواری فیرکردنی خه لکدا نه نجام داوه. شا لیردها قسه که ی نه و بریبوو و به بزده وه له سه فیری پرسیبوو: "ئیه ترسی نه وه تان هه یه که من نه وان گولله باران که م؟ نه گه ر مه سه له که نه وه یه، دنییا بن من ههر له بنه ره ته وه خه یالیکي نه وتوم نییه. "تاریکپوونی به یانی ۳۱ ی مانگی مارس (۳)، قازی یه کانیان به نه مری "اعلیحضرت شاهنشاه" له دار دابوون. له وان هیه شا راست نه و کاته ی سه فیрман دهرگای تالاری پیوه داوه و هاتوته دهر، ده ستووری ئیدعامی قازی یه کانی راگه یان دب. * * - په راویزه کان (۱) نه م بابه ته پیشتتر له ژماره ۲۰۶ ی رۆژنامه ی کوردستان، ریه ندانی ۱۳۷۲ (فیهورییه ی ۱۹۹۴) دا

دیدو بۆچوونه کانی هاوړئ د. قادر وریا

بهشی په کهم

بلاوېوته وه. (۲) وا ویده چي قازی محممه د وشه ی "عه جه مه کان" ی به کاره یی نابی که نه کوردستانی ئیران مه به ست کار به دهسته دهو ته تییه کانه. نووسه ر یان وه رگیپر نه و وشه یه به "تورکه کان" حائی بووه. (۳) ۲۵ ی مارس راسته نه ک ۳۱

ریکه وتی: ۲۹ ی مارچی ۲۰۱۳

پاراستنی ریزی زمان «دیالۆگی دوولایەنە ی نەتەوەکان بە پاراستنی ریزی زمان مسۆگەر

دەبێ

لە بەیامی ئیرینا بوکوا سکرتیری گشتیی یونسکو بە بۆنەی رۆژی جیهانیی زمانی دایک (۲۱ فێورییە ۲۰۱۳)

«زیندوو مانەوێ هەر زمانیک بەو بەستراوەتەو کە پێی بخویندری و دەقی خویندن و کتیبی قوتابخانە و چاپەمەنی بەو زمانە چاپ بێ و ئە رادەییەکی بەرین دا بلاو بییتەو».

یونسکو (ریکخراوی کولتووریی نەتەوە یەگرتووەکان) یەک ئەو دامەزراوە نیونەتەوەییانە یە کە بایەخیکی تایبەتی بە زمانی دایک و رۆژی جیهانیی زمان دایک دەدەن. بەیامی ئەمسانی ئیرینا بوکوا سکرتیری گشتیی یونسکو، نمونەییەکی دیار ئەو بایەخیپێدانە یە. یەكەم خانی گرنگی ئەو پەيامە، پیناسە کردنی زمان، وەک فاکتەرێکی گرنگی دروستکردنی شوناسی تاکەکان و گرووپە مرۆییەکانە:

«رۆژی جیهانیی زمانی دایک، بۆنەییەکی باشە بۆ پێداگرتن ئە سەر گرنگیی زمان ئە دروستکردنی شوناسی تاک و گرووپدا کە بناغە ی هەموو ژبانی کۆمەڵایەتی، ئابووری و کولتووری پێک دینێ.»

بە پێچەوانە ی ئەو روانین و بیرکردنەوانە ی کە داننان بە بوونی چەند نەتەو و زمان ئە کۆمەل و ولاتی خویان دا بە مەترسی بۆ بەردەوامیی ئەو ولات و کۆمەڵگە یە دەزانن و ئە پیناوی ئەو مانەوێیە دا، زمانیک و نەتەوێیە کە بە سەر ئەوانی دیکە دا دەسە پێتن، یونسکو، چەند زمانی و چەند کولتووری کۆمەڵگە ی مرۆیی بە جۆریک شانس و دەوڵەمەندی، دەزانن:

«بوونی چەند کولتوور، هیژ و دەرەتانیکیە بۆ مرۆفایەتی و، جۆراوجۆریی کولتووریی ئێمە دەرەخات. دروستبوونی روانینەکان، نوێبوونەوێ بیروکەکان و فراوانبوونی خەیاڵ ئە ئێمە دا بە هیژ دەکا.»

ویکە ئکردنی نیتیک و کولتوورە جۆراوجۆرەکان، ئە گرهوی ریزگرتنیان ئە یەکتر دایە. ئیرینا بوکوا سکرتیری گشتیی یونسکو، زمان بە سەرەکیترین و دیارترین نوینەری ئەم نیتیک و کولتوورانە دەزانن. هەر بۆیە ئە پەيامەکی دا دەن:

«دیالۆگی دوولایەنە ی نیتیکەکان بە پاراستنی ریزی زمان مسۆگەر دەبێ.» زمانەکان دینامیزمی لیکتیگە یشتنی مرۆفەکانن. ریزگرتن ئە مرۆفیک یان کۆمەڵە مرۆفیک بە بێ ریزگرتن ئە زمانەکیان، مانای نییە. «ریزگرتنی زمان»

نډو چه مکه یه که یونسکو، بهر له هر شتیکی دیکه، له داننان به زمانه که و به کارهینانی له بواری خویندندا، دهیینن:

«یونسکو بۆ بهره و ژور بردنی ناستی به کارهینانی زمانه کان که دینامیزی لیکتیگه یشتنی دوولایه نهی مروقه کانه، ههول ددها. نیمه پشتگیری فیربوون به زمانی دایک دهکین که ریخوشکهره بۆ نهوهی به شیوهیه کی باشر خه بات له گهل نه خویندهواری بکهین و ئیمکانی خویندن به نیوه روکیکی به رزهوه پیک بینین.»

خویندن به زمانیک هر ته نیا یارمه تیدر نییه بۆ باشر فیربوون، به نکوو باشرین ریگاشه بۆ پاراستنی زمانه که. پاراستنی زمانه که ش دهیته هوی مانه وه و پاریزرانی دهسکوته مه عنه وییه کانی ناخیشه رانی و به هیزبوونی ممانه به بوونی کومه لایه تی خوین. «نیرینا بوکوا» دهئی:

«پاریزگاری له زمانه کان نه و دهره تانه بۆ خه لکی هر شوینیک پیک دینن که تو مارکردن، پاراستن و راگوینتنی زانیاریه کانیان دهسته بهر بکهین. زمانی دایک که رهسته یه که ئیمکانی نه وه بۆ تاکه کان پیک دینن که بیرو بۆچونه کانی خوین دهر بپرن و هه ست به ریزی خوین بکهین. زمانی دایک، هیزی به دهسته یینانی جیگه و پیگه کومه لایه تییه.»

یونسکو، نه م سال دوزینه وهی پیوه ندی نیوان کتیب و زمانی دایکی بۆ روژی جیهانیی زمانی دایک پیشنیار کردبوو. کتیب هر ته نیا هه لگر و راگوینته ری زانست و زانیاری و نه زمونه کان له نه وه یه که وه بۆ نه وه یه کی دیکه نییه، پاریزه ر و په ره پینده ری زمانه کان و هوکاری ده وله مند کردنیانه. کتیب به تایبه تی نه و کاته ی دهیته که رهسته ی خویندن به زمانیک، روژ و جیگه یه کی دیکه له خزمته ی زمانه که دا به ده ست دینن:

«زیندوو مانه وهی هر زمانیک له گره وی خویندن به و زمانه و چاپی دهق و کتیبی خویندن به زمانه که و بلا بوونه وه یان له راده یه کی به رین دایه. له هیندیک ولات، نه بوونی کتیب و دهقی خویندن به زمانی دایک، بووه به کوسپیک بۆ گه شه و پیشکه وتنی کومه لایه تی و، نه مه یانی بیبه ش بوون له مافه بنه ره تییه کان و نازادی دهر بپرن.... نیمه ده بی بلا بوونه وهی کتیب به شیوه یه کی دادپه روه رانه بۆ هه مووان دابین بکهین به تایبه تی بۆ مندالان بۆ نه وهی بتوانن به زمانی دلخواری خوین، زمانی زگماکی بخوینن.»

«پاراستنی ریزی زمان» خوئی له داننان به بوونی ناخیشه رانی نه و زمانه دا دهیینته وه و ناخیشه رانی زمانه جوړا و جوړه کان، نه و کاته له ته نیشت یه کتر و له نیو یه کدا به ناسووده یی ده ژین، که ریزی دیارترین فاکته ری شوناسی به رامبه ره که یان، واته زمانه که یان بگرن. بهرچاوترین لایه نی نه و ریزی لیکرته، خویندن به و زمانه یه. له نیرانی فره نه ته وه و فره زماندا،

بهشی په کهم

نهم ریزه تهنیا بۆ تاقه زمانیک ههیه که نهویش زمانی فارسییه. ناخپه رانی زمانه کانی تورکی، کوردی، به لوچی، عه ره بی، که زیاتر له نیوهی دانیشتوانی ئیران پیک دینن، له گه ل سووکایه تی به زمانه که بیان و له راستیدا سووکایه تی به سه ره کیتترین توخمی شوناسی خویان که زمانه که یانه به ره وروون. نهم راستییه، بووه به هوی نهوه سال به سال، داوای به ره سمی ناسرانی نهو زمانانه و خویندن به وان له فوتابخانه دا، به دهنگیکی به رزتر بیته گورئ و روژی ۲۱ فینورییه له نیو نه ته وه بندهسته کانی ئیران دا به شکویه کی زیاتره وه به ریوه بچی.

له ژماره ۶۰۳ ی روژنامه ی "کوردستان" دا بلاو بۆته وه.

ریکه وتی: ۷ مارچی ۲۰۱۳

نیرانی فرهنگه ته وه و فره زمان و سیاسه تیگی زمانیی مه ترسیدار

(له پیشوازی ۲۱ فیوریه، روژی جیهانی زمانی زکماکیدا)

تا دی پرسى پېښوونى به فرهنگى ناسرانى زمانه جوړاوجوړه کان له کومه ل و ولاته فرهنگه ته وه و فره زمانه کان دا، پتر خوځى دهنوینځ. نه م راستیبه له وهویانه وه سهرچاوه دهگرئ:

- ۱- هر زمانیک بۇ خوځى سامانیکی معنه ویی به شیک له مروقیه تیبه و مانه وه و پاریزران و بهر و پیشوونى زمانه که، له گره وی به فرهنگى ناسران و خزمتکردنى دایه.
- ۲- زمان، به شیکى سهره کی و هره گرنگى نه ته وه یه ک یا که مایه تیبه کی نه ته وه ییبه و خوځواردن له به فرهنگى ناسین و ریژلیگرتنى هر زمانیک، به جوړیک حاشا کردن له ناخپوه رانى زمانه که، واته نه ته وه که یا که مایه تیبه نه ته وه ییبه که یه. نه مه ش یانى سهرکوت و زهوتکردنى مافیکى سهره کی هه م تاک و هه م کومه نه یه کی زمانى و نه ته وه یی.
- ۳- پیکه وه ژبانى به ناشتى له هر کومه ل و ولاتیکى خاوه ن پیکه اته ی جیاواز و جوړاوجوړ، له گره وی داننان به جیاوازی و جوړاوجوړیبه کان و دایینکردنى نه و مافانه دایه که پېوه ندیبان به ریژلیگرتنى شوناسى نه وانه وه هیه.
- ۴- نه م تیگه یشتنه له هه لکشان و پهره گرتن دایه که جوړاوجوړی زمان و نه ته وه و کولتور و بوونى جیاوازیبه کان له کومه ل و ولاتیکدا، دهو له مهنیدى کوى هونهر و نه ده بیات و کولتور و شارستانه تیى نه و کومه ل و ولاته ی لیده که وه یته وه. که وایه ده بی بواری گه شه کردن و خه ملینیان بۇ پیک بی نه که به سهرکوت و حاشالیگرتن، بهر و پروویان بینه وه.

له ولاتى فرهنگه ته وه و فره زمانى نیراندا، سیاسه تی هه لاواردنى زمانى و زانکردنى زمانیک به سهر هه موو زمانه کان، که له ریژیمى شایه تیبه وه به میرات بۇ کومارى ئیسلامی نیران ماوه ته وه، هر وا دريژى هیه. مندالانى نه ته وه بنده سته کان، له مافى خونندن به زمانى خوځیان بیبه شن وقسه کردن له دام و دهزگا دهو له تیبه کان و نامه نووسین له نیوان دامه زراوه دهو له تی و حکومتیبه کان ده بی به زمانى فرهنگى ولات بی که زمانى فارسیه. نه وه ش له کاتیک دایه که زمانى فارسى، زمانى یه ک نه ته وه له چهنه نه ته وه ی نیرانه. به رواهت، نه م سیاسه ته، بۇ پاراستنى یه کیه تی خه لکی ولات و دروستکردن و به هیز کردنى هه ست و گیانى نیرانیبوون و خو به یه کنه ته وه زانینه. به لام وه ک به کرده وه ده بیینین، بهر دوهامى و پیداکرى له سهر نه م سیاسه ته، ناکامى پیچه وانهى هه بووه. نیستا له نیو نه ته وه کانى کورد، تورک، به لووچ، تورکه مهن، عه رب و که مایه تیبه نه ته وه ییبه کانى نیران دا، به ده گمهن نوخبه و بزارده و که سایه تیبه ک ده بیینین، شوناسى

بەشی یەكەم

زمانی و نەتەوویی خۆی سەبارەت بە زمانی فارسی و شوناسی «ئێرانییوون» بشاریتەو و دووھەمیان وەپیش یەكەمیان بڤا.

ئێستا نەك ھەر لە كۆر و كۆمەلە كۆلتووورییەكان و لە لایەن كۆمەلە و ریکخراوە مەدەنی و نادەولەتییەكانەو، بە لكوو، لە نیومەجلیس و لە ھەینەتە زانستییەكانی زانستگاکان دا، دەولەت و دەسەلاتی ولات بەرەوڕووی داوای مافە زمانی و نەتەووییەكان، دەكرێنەو. سەرەرای كارشكینی و دژایەتی كاربەدەستان، لە كوردستان (سەرچەم پارێزگە كوردنشینەكان) و لە نازەربایجان، بە پلەییەكی كەمتر لە ئێو نەتەو و بئەستەكانی دیکە ئێراندا بزووتنەو و یەكی بەرین بە مەبەستی فێربوونی خۆیندەو و نووسین بە زمانی خۆیان و خزمەت بە زمانە سەرکووتراوەکیان لە گۆرێ دایە كە ساڵ بە ساڵ لە گەشەكردن دایە.

سەرەنجامی ئەم سیاسەتە زمانییە، دەبێتە چی؟

لە ھەلومەرجێك دا:

- بەشەكانی دیکە نەتەو و بئەستەكانی ئێران، لە دراوسییەتی ولاتی ئێراندا، نەك ھەر مافی خۆیندن بە زمانی خۆیان ھەیە و زمانەکیان بە فەرمی ناسراوە، بە لكوو ھیندیکیان خاوەنی دەولەت و پارلمان و کیانی نەتەوویی خۆیان و پشك و جینگە تایبەت بە خۆیان لە بەرێو بەردنی دەولەتی ناوئەندی دا ھەیە،
- مافە زمانی و نەتەووییەكان، رۆژبەرۆژ زیاتر لە ناوئەندی جیهانی و نیوئەولەتییەكانی داکۆکی لە مافی مروؤفا، بە رەسمی دەناسرین و پشتیوانیان لێدەكرێ،
- بە ھەزاران و دەیان ھەزار لە رۆلەكانی نەتەو و بئەستەكانی ئێران كە وەك پەنابەر لە ولاتانی ئورووپایی دەژین، ئیمكاناتی فێربوونی زمانی دایك بۆ مندائەكانیان دا بین دەكرێ،
- خەبات و ھاتنە مەیدانی نوخبەكان و خەلك لە ناوچە و نیشتمانی نەتەو و بئەستەكانی ئێران، جار بە جار پتر رەنگ و بۆن و نیوئەولەتی و شوناسخووزانە بە خۆو دەگرێ و... ھتد،
- ئایا بەردەوامی و پێداگری رێژی ئێستای ئێران لە سەر ئەم سیاسەتە (دژە) زمانی و نەتەووییە، ھەتا كەنگی دەتوانی درێژە ھەبێ و بیجگە لە سستكردن و ھەلوەشاندن، چ كاربگەری و ئاكامیكی بۆ یەكیەتی و ھاوپیوئەندی پێكھاتە جوړاوجۆرەكانی ئێران دەبێ؟

لە ژمارە ٦٠٢ی رۆژنامەیی "كوردستان" دا بلاو بۆتەو.

رێكەوتی : ١٩ی فێبروویری ٢٠١٣

دیدیو بۆچوونەکانی ھاوڕێ د. قادر وریا

بەشی یەکەم

کۆکردنەوه و نامادەکردنی: رەحمان نەقشی

رەزبەری ۲۷۱۴ ی کوردی = نۆکتۆبەری ۲۰۱۴ ی زایینی

نۆژەنگردنەوه: بانەمەری ۲۷۲۶ ی کوردی = مای ۲۰۲۶ ی زایینی

شەهید دوکتور قاسملوو و ھاوڕێ قادر وریا

بنەمائە ی بەرێز ھاوڕێ قادر وریا

سپاس و پیزائین

بۆ هاوپی د. قادر وریا بۆ ناماده کردنی وتار، وتووئزو لیدوانه کان.

دهستان خوش و ههروا قهلهم رهنگین بن بۆ گهل و نیشتمان.

رهحمان نهقشی

